

EXERCITIUM
PERFECTIONIS, ET
VIRTUTUM CHRIS-
TIANARVM,

AUCTORE

R. P. ALPHONSO RODERICIO VAL-
LISOLETANO, SOCIETATIS IESV,

Eiusdem Societatis hominibus dedi-
catum.

PARS SECVNDA,

IN QVA DE EXERCITIO ALIQVARVM VIRTV-
tum, omnibus Deo servire volentibus necessariorum
tractatur.

Recenter ex Hispanico Latinè reddebat
Matthias Martinez.

COLONIAE AGRIPPINÆ,
Sumptibus IOHANNIS ANTONII KINCKII
Sub Monocerote.

ANNO M. DC. LVII,

EXERCITIUM
PERFECTIONIS
TRACTATUS, QUI HAC
SECUNDA PARTE CON-
TINENTVR.

T*Ractatus Primus de Mortificatione.*

Secundus de Modestia & Silentio.

Tertius de virtute Humilitatis.

Quartus de Tentationibus.

Quintus de inordinato in parentes & consanguineos affectu.

Sextus de Tristitia & Latitia.

Septimus de thesauro & ingentibus bonis, quæ in Christo possidemus, deque modo in meditatione mysteriorum sacra passionis eius observando, & fructu inde colligendo.

Octavus de Sacrosancta Communione, & tremendo Missæ Sacrificio.

AD LECTOREM.

Primaria quidem mea isthoc in opere, intentio fuit Religiosa vita sectatoribus commodare ac prodesse; ipsum tamen ita dispositum est, ut omni hominum virtutis studio sese applicantium generi magna sit utilitatis futurum, quemadmodum in prima parte dictum est. Et cerie, secunda hac pars speciali quodam modo, est ad secularium sincerè, & ex animo Deo servire volentium, commodum utilitatemq; egregie accommodata. Hi enim, si rem rectè attendere velimus, instar inferiorum agrorum, ante omnia cordis sui terram debent mortificationis passionum & appetituum inordinatorum vomere proscindere, subigere, & arare linguam ac reliquos sensus singularem quodam modo refrenando, seque coram Deo profunde humiliando, quo tandem optatum boni seminis, quod in illam terram jaciatur, bonorum inquam operum, fructum colligant. Atque ideo in tribus prioribus Tractatibus agimus de Mortificatione, Modestia, Silentioq; & Humilitate; quod illa sint virtutes, quibus Christianus jam inde a conversionis sua initio potissimum applicare & exercere debet. Et quoniam nos Spiritus sanctus monet & consulit, ut, cum ad servitutem Dei primùm accedimus, Ecclesi. 2. 11. jugi in timore vivamus, nosque ad tentationes excipiendas disponamus: fili accedens ad servitutem Dei, ita in iustitiis & timore, & præpara animam tuam ad tentationem; hinc in quarto tractatu differitur de bonis & fructibus quæ tentationibus consequuntur, simulque earumdem superandarum modos ac media suggerimus. In quinto autem & sexto nonnulla tradimus impedimenta ac remoras, quæ Dei servis hic occurrere solent: simulq; declaramus, quanti referat, insignem eos in virtutis viam mentis alacritatem, hilaritatem, gaudiumque præferre: adhuc, mirabiles quosdam effectus in animam eius redundantes qui novit, quem thesaurum & quàm ingentia bona in Redemptore nostro Christo ac sacra illius passione possideamus. Quæ de re in septimo tractatu differitur: ubi simul modus traditur, in sublimium horum mysteriorum meditatione nobis servandus; fructus item: qui ex iisdem colligendus. Denique, pro secunde huius partis conclusionem, docetur, quo nos ad sanctissimum Euchariſtia Sacramentum sumendum modo disponere debeamus, & aliquem è sacra communionem fructum capere. Quæ singula ad praxin quàm accommodatissimè tractantur, ut sic melius quisque illa pro vitæ suæ statu, opere exequi, & re ipsa praticare possit. Atq; hoc præcipuè in hoc libro conscribendo spectavi & intendi. Benigne ergo Christianus Lector exiguum hunc laborem meum suscipiat: cuius operâ, simulq; boni alicuius desiderii, à Deo promoti, ope fiet, ut de effrenibus passionibus sui victoriam referat, & quamdam in verbis circumſpectionem, in actionibus omnibus modestiam, in tentationibus consolationem ac remedium, ingentem in Christo Iesu thesaurum, notabilem in suo spiritali secessu atq; animi collectione devotionem, singularem deniq; in anima sua fructum consequatur.

Alphonſus Rodericius.

Biem. K. V. 19 (18) 2

TRA-

TRACTATUS PRIMVS,
DE MORTIFICA-
TIONE.

CAPVT PRIMVM.

*Mortificatio cum oratione coniungi, unaque alteri invicem
opitulari debet.*

*Tob. 11. 3. I.
Ieiuniū
quid sig-
nificet.*

*B*ona est oratio cum
ieiunio, dixit An-
gelus Raphael
Tobiæ, cum se
illi, quis esset, de-
texit. Ieiunii ve-
rò nomine san-

cti Patres hoc loco, & ut plurimum,
omne genus poenitentiae mortifica-
tionisque carnis intelligunt. Hæc
porro duo, mortificatio nimirum
& oratio, duo sunt de præcipuis, quæ
ad proficiendum in spiritu habemus,
mediis, quæ sibi mutuo semper con-
iungi, nec ab invicem umquam dis-
iungi debent, sed unum alteri indis-
solubiliter lociari.

*Ser. 59. ex
parvū a-
lias Gil-
bert. ser.
15. in Cāt.*

2. S. Bernardus in illa Cantico-
rum scribens verba, *Quæ est ista quæ
ascendit per desertum sicut virgula fumi
ex aromatibus myrrha & thuris?* ait

per myrrham optimè mortificatio-
nem, per thus orationem designari;
hæcque duo semper & ubique nos
comitari, ad usque ipsum perfectio-
nis fastigium evehere, bonamque ad
Dei nares à nobis fragrantiam emit-
tere debere: adhæc, unam sine alte-
ra parum, aut certè nihil, prodesse: Si
quis enim carnem quidem mortifi-
care nitatur, in orationem tamen nō
incumbat, eamque negligat, in su-
perbiam efferetur, & evanescet: cui
proinde meritò illud Prophetæ dica-
tur: *Nunquid ego Deus manducabo
carnes taurorum, aut sanguinem hircō-
rum potabo?* Neque enim hæc sacri-
ficia carniū & sanguinis sola, sive ex
se, Deo opt. max. placent. Contrā,
si quis mortificatione sui neglectā,
totum orationi se dedat, audiet illud
Christi in Evangelio exprobrantis:

Quid

*Luc. 6.
46.
Prov. 28*

*Serm.
255. de
Tempo.
Altare
duplex
oratio-
nis in
corde,
mortifi-
cationis
in cor-
pore,*

Mat. 6. 6.

*Mortifi-
catio o-
ptima ad
oratio-
nem dis-
positio.
Simile.*

Luc. 6. 46. Irv. 28. Quid vocatis me Domine, Domine, & non facitis quae dico? nec non illud sapientis: Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Numquam enim Deo tua placebit oratio, nisi quod ipse jubet facientium, opere exequaris.

Serm. 255. de Tempo. Altare duplex orationis in corde, mortificationis in corpore. 3. Quare praeclare S. Augustinus: In templo, ait, Salomonico duo erecta erant altaria; unum in atrio exteriori, super quod animalia immolanda mactabantur & cremabantur; alterum in Sancto super quod thymiamā ē variis odoramentis compositum adolebatur: pari modo duplex nos altare habere oportet; unum quidem in corde, super quod orationis thymiamā adoleatur & incendatur, juxta illud Salvatoris monitum, Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito. Alterum externum, in corpore scilicet, ipsam, inquam mortificationem. Adedut haec duo semper conjungi, & velut sorores, numquam ab invicem disjungi debebant; sed una ab altera jvari. Mortificatio enim, necessaria quaedam est ad orationem dispositio, & oratio vice versa optima perfectae mortificationis obtinendae ratio.

Mortificatio optima ad orationem dispositio. Simile. 4. Quod autem mortificatio, optima sit ad orationem dispositio, nec non necessarium ejus peragendae medium, unā omnes Sancti Patres ac vitae spiritualis magistri voce testantur, docentque, quemadmodum in membrana pergamenā nulla commodē littera exarari potest, nisi ea admodum laevis sit, & à carne, à grossitie penitus disjuncta: pari ratione animam nostram, nisi ab effectiōibus, quae à carne subnasci solent,

prorsus libera & sequestrata sit, dispositam & aptam non esse, ut suam Deus sapientiam donaue divina ei inscribat atque imprimat. Unde Isaias Propheta interrogat: Quem docebit Deus sapientiam suam? & quem intelligere faciet auditum? cui dabit intelligentiam, ad mysteriorū suorū arcana penetranda? respondet: Ab lactatos à lacte, avulsos ab uberibus; eos nimirū, quise, illius ex amore, à mundi deliciis ac voluptatibus, atque à carnalibus appetitionibus desideriiisque, quae militant adversus animam, abstrahent ac divellent. Ut enim Deus animam nostram ingreditur, plena eam prius in pace & quiete agere, summaque tranquillitate potiri vult: Nimirum factus est in pace locus ejus. *Isaia 28. 9. Ps. 75. 3.*

5. Non latuit ea res etiam priscos Philosophos: qui uno omnes ore docent, tum demum animam hominis sapientem fieri, cum quiescit, ac monitionis omnis expertus est: tum vero illa quiescere dicitur, cum passionēs & appetitus sensuales in ea jam subacti, mortificati & quieti sunt: tunc quippē nullae ibi vehementes passionēs sunt, quae, inordinatis & effrānibus suis motibus, pacem ejus inturbant, rationisque oculos perspicacitatemque offuscent; uti tum pacem inturbare, & rationem exoculare passionēs solent, cum vividae sunt & vigent. Earum namque proprium est, rationis lumen eripere, arbitriique nostri libertatem valde atterere & imminuere: uti videre est in homine jam irato, quem ira omni judicio spoliassē, adeoque lympato.

phato, furenti ac phrænetico similem reddidisse videtur. Quem si postea sibi redditum interrogas. Cur hoc illudve dixerit aut fecerit; respondebit, se sui impotem, nec sibi presentem fuisse. Verum cum passionibus jam mortificatæ subactæque sunt, intellectus primum clarus limpidusque est, ad id quod bonum est cognoscendum, voluntas dein libera, ad bonum cognitum amplectendum disposita est, & hac ratione homo sibi sapientiam simul & virtutem comparat.

Hæc Pax
opus est
justitiæ,
& Dei.

Isa. 32.

17.

S. August.

Pf. 84. 11.

6. Hanc ergo pacem ac quietudinem etiam Deus requirit, ad in anima habitandum, sapientiamque suam donaque cœlestia in eandem infundenda: hujus autem pacis consequendæ ratio, est passionum nostrarum inordinatarumque affectionum mortificatio: ac propterea etiam Isaias illam justitiæ fructum & effectum nominat, dicens, *Et erit opus justitiæ, pax.* Egregiè hoc declarat S. Augustinus super illa Psalmographi verba, *Iustitia & pax osculata sunt*, aitque: *Fac justitiam, & habebis pacem, ut osculentur se justitia & pax. Si non amaveris justitiam, pacem non habebis, quia due amice sunt justitia & pax, ipsæ se osculantur: si amicam justitiam non amaveris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te.*

Per bellum
pax
paratur.

7. Bello paratur pax: unde nisi tibi ipse bellum inferas, cupiditates tuas & passiones mortificando, tibi resistendo, adversando, teque exsuperando, pacem hanc orationi habendæ adeo necessariam nevitquam consequeris. *Quiesce*, ait ille vir

sanctus: *magis impedit & molestat, quam tuam immortificatam affectio cordis?* Etenim passionibus, appetitus, & prava propensiones, quas habes, te inquietant, ac quo minus orationi te applices, impediunt, & in ea te turbant, hæc tantum in anima strepitum ac tumultum cient, ut te à suavi hoc somno identidem excitent, aut, ut rectius dicam, in eum te ingredi, in eoque quietem habere non permittant.

8. Cum quis æquo largius cenavit, de nocte nec somnum, nec quietem capere potest: etenim cruditas stomachi, crassique illi ciborum vapores sursum ascendentes, ita eum inquietant & vexant, ut illum tota nocte identidem in omnem partem se versare ac reversare, nullâ inventâ quiete, compellant. Id ipsum & in oratione usu venit. Habemus quippe cor admodum grave & onustum: nam nimius nostri ipsorum amor, appetitibus satisfaciendi affectus, honoris æstimationisque ab aliis accedentis studium, magnum quoque desiderium, ut voluntati nostræ omnibus in rebus mos geratur, usque adeo cor perturbant, talesque vapores sursum ejaculantur, & tales ac tam varias figuras, chimæras, imaginationesque menti repræsentant, ut cor in Deo colligere, in eoque defixum habere minimè patiantur. Atque hoc in sensu exponitur communiter illud Servatoris Jesu in Evangelio monitum: *Attendite vobis ne forte graventur corda vestra crapula & ebrietate, & curis hujus vite; nimirum, ut non tantum de ebrietate*

A Remi-
de imita-

ione
Christi
lib. 1. c. 1.

7. a. 1. 2.
Mortifi-
catio ho-
minem
subli-
mat,

1. Cor. 2. 1.

Passio-
nes ani-
mæ per-
turbant
& oratio-
nem.

Cur ora-
tio ho-
minibus
sit mole-
sta.

Sap. 3. 16.

Luc. 21.
34.

lib. 1. d.
prof. 7.
Religios.
6. 16.

tate à vino consequi solita intelligatur, sed & de ea, quæ ab aliis mundi hujus rebus per affectionem exoritur.

9. Huic consonat quoque illud Prophetæ Isaïæ: *Audi hoc paupercola, & ebria nō à vino.* E corde n. immortificatio obscura tetraque quædam ascendit nebula, quæ Deo in anima nostra præsentiam impedit, aut etiam penitus submovet. Atque hoc insinuare vult Apostolus, dum ait, *animalis autem seu carnalis homo nō percipit ea quæ sunt spiritus Dei*: hæc enim sunt valde subtilia, ipse verò spissæ materiæ admodum implicitus, & crassus est, idcoque per mortificationem se ab ea expedire, & subtiliorē reddere debet.

10. Atque hinc faciliè patebit solutio dubitationis & quæstionis cujusdam notabilis, æquæ nimirum causa sit, cur oratio, cum una ex parte adeo sit suavis, jucunda, & sapida, (orare n. est agere & tractare cū Deo, cujus conversatio es commercium nullam adducit vel amaritiam, vel nauseam, vel tædium; sed magnam suavitatem & jucunditatem: *Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed lætitiā & gaudium*) ex alia parte adeo nobis utilis ac necessaria; ipsa nihilominus nobis tam gravis ac laboriosa videatur, ac cur tanta cum difficultate ad eam adeamur, cur etiam tam pauci orationis studiosi inveniantur? ut sancto Bonaventura teste, *quasi ligati catuli ad stipitem, renitenti animo in divinum esse cogamur.* Cujus rei alia causa non est, quam ea quam dicimus: oratio quippe ex se gravis ac difficilis non est, sed

gravis existit mortificatio, quæ necessaria ad eam est dispositio: quæ quoniam caremus, hinc oratio nobis tam gravis & laboriosa evadit.

11. Quod ipsum & quotidie in rebus naturalibus videre est: neque enim formæ alicujus in subiectum introductio per se facilis est, sed ipsa subiecti ad dictam introductionem suscipiendam dispositio ac præparatio. Exemplo sit lignum viride & humidum: quæ enim nō vi ignis conicitur, ad humorem viroremque illum ab eo expellendum? quis non sumus exurgit? quantum temporis impenditur ad ipsam igni concipiendā disponendum? at, illo jam disposito, ignis in momento illud, velut proprium domicilium, citra ullam difficultatem subingreditur. Pari ratione in præsentī materia usu venit: omnis quippe molestia & labor in passionum nostrarum viriditate auferenda, in inordinatis appetitionibus mortificandis, in cordis à rebus terrenis avulsionē & sequestrationē cōsistit. Hoc enim factō, anima quā facillimè ac celerrimè ad Deum se conferret, atque insignem è commercio ac conversatione cum ipso voluptatem percipiet. Quisque cum sibi similibus agere & conversari gaudet. Maximè verò utilibus & commoda magna afferentibus.

12. Proinde quisquis suas passiones mortificavit; utpotè jam spiritualis, Deoque similis redditus, magnā mortificationis adminiculo, è Dei cōsortio & conversatione voluptatem percipit; uti & Deo vicissim cum tali homini agere & tractare volupe est, De-

Dispositio ad formam est laboriosior ejus introductio.

Arist. 1. Rhetorica.

Mortificatio caræ spiritualis est effectus.

luia

A Rempla
de imita
tione
Christi
lib. 1. c. 1.

2. s. 1. 2. 1.
Mortifi
catio ho
minem
subli
mat.

Passio
nes ani
mæ pa
cem per
turbant
& oratio
nem.

Cur ora
tio ho
minibus
sit mole
sta.

Sap. 8. 16.

Luc. 21.
34.

Lib. 1. de
prof. R.
Religios.
c. 16.

Prov. 3. 31. **lucia mea esse cum filiis hominum.** At cum quis passionibus & inordinatis appetitibus adhuc scaret, honoris vani & æstimationis hominum plus æquo appetere est, affectu iuncula aliquò propendet, recreationibus ac deliciis vanis capitur, hic permagna in conversatione & tractatione cum Deo difficultatem ac nauseam sentit (quod conditione multum ab eo differat) cumque sui similibus de rebus terrenis ac secularibus agerere gaudet. *Facti sunt abominabiles sicut ea qui dilexerunt.*

Simili declaratur, quod cor mundum cõ- tueretur Deum. **13.** Quidam ex antiquis illis Patribus eremi dicebat: quemadmodum in aqua turbida faciem suam vel aliud quidpiam nemo conspiciari potest: sic nec vultum Dei in oratione contueri, nec Deus ipse ei se videndum exhibebit, nisi cor à terrenis sit affectionibus, à quibus turbatur & inquietatur, expurgatum ac segregatum, & à vanis atque impertinentibus sollicitudinibus liberum. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* Oratio, spiritualis quædam divinorum mysteriorum & operum visio est, & sicut ad oculos corporalibus rectè videndum, eos necesse est limpidos ac mundos habere: Ita ad Dei opera animæ oculis rectè contemplanda, mundum oportet cor ac putum habere. S. Augustinus in supradicta Christi verba sic ait: *Deum videre & contemplari vis? prius cogita de corde mandando, & quid quid ibi vides quod Deo displicet, tolle.*

Ser. 2. de ascens. Domini qui est 157. de tempore. **14.** Abbas Isaac, ut Cassianus testatur, hac illud similitudine declarabat. Dicebat enim animam nostram levissimæ pennæ persimilem esse: si enim hæc humoris extrinseci super-ventu vitata aut gravis effecta non

fuerit, à quovis etiam tenuissimo flatu adjuncta, ad sublimia effertur, & sua adhærensia quasi mobilitate in auras sustollitur: si verò humoris cuiusdam aspergine vel infusione fuerit prægravata, non modò in altum non evolabit, sed & ad terram concepti humoris pondere deprimetur. Parimodo si anima nostra pura & munda sit, quam primum per suavem & levem considerationis & meditationis æstum ad Deum ascendit & sustollitur: at si rebus terrenis adhærescat, iisque afficiatur, si inordinatis passionibus atque appetitibus sit onerata; ita ab iisdem degravatur ac deprimetur, ut eam nec ad cœlestia se sustollere, nec rectè orationi insistere sinat. Dicebat Abbas Nilus: Si Moyses ad rubum accedere prohibitus fuit, donec calceamenta deposuisset; quomodo ipse ad Deum videndum, cum eo quæ tractandum & agendum accedere præsumis, rerum mortuarum & periturarum passionibus affectibusque plenus.

15. Optimè hanc affectuum passionumque, quam ad orationi vacandum, & cum Deo tractandum, nos habere oportet, pacem ac quietem declarat historia illa quam libro quarto Regum legimus. Cum enim Joram rex Israel, Josaphat rex Juda, & rex Edom egrederentur ad cum Rege Moab confligendum, & per solitudinem copias ducerent, aquarum laborare penuria cœperunt, unde universus propè exercitus siti periret. Quare ad Prophetam Eliseum, quid facto opus esset, consulendum abeunt. Quem rex Israel, qui impius & ido-

Deum. orat. 1. in Bibl. SS. Em. tom. 3.

Exemplum, quod passioni quies requiritur ad orandum bene. 4. Reg. 3. 15.

& idololatra erat, sic alloquitur: Quid oro est, quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab? cui respondit Elifæus: Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas patris tui, & matris tue. Vivit Dominus, in cujus conspectu isto, quod si non vultum Iosaphat regis erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem, nunc autem adducite mihi psalterem. Reprehendit illum Propheta sancto quodam zelo & ardore, peccata ac idololatriam ei in faciem exprobens, atque ita passione quadam corpus commoverat, uti anima ejus zelo Dejerat commota: tamen in gratiam pii & sancti Regis Iosaphat, voluit illis beneficium, quod illa in expeditione ipsius Deus collaturuserat, aperire; nimirum, aquam in abundantia quamprimum subministrando, deinde luculentam ex hoste victoriam concedendo. Quia tamen Propheta per hunc zelum & animositatem, tamen si sanctum, non nihil turbatus fuerat, ut se hac à turbatione & inquietudine expediret, mentemque serenaret, sicque à Deo responsum acciperet, adduci sibi psalterem iussit, qui cum cecinisset, mentem jam serenatam, & ad quietem compositam, enarrare coepit mirabilia, quæ ipsis erat Deus Opt. Max. præstiturus. Porro, si etiam post bonam & sanctam turbatiunculam, qua commotus fuerat propheta vir etiam sanctus, mentem ejus prius componi oportuit, ut cum Deo efficaciter tractaret, ejusque responsum acciperet; quid erit de turbatione & inquietudine non sancta, non bona, sed imperfecta, ac mala sentiendum?

Roderig. exercit. pars II.

16. Quod ad secundum supra in hoc capite num. 3. propositum, attrahet, orationem nempe medium esse mortificationis consequendam, pluribus, cum de oratione I. parte tract. 5. ageremus, disseruimus; atq; is potissimus fructus est, quem ex illa nos colligere oportet, unde & S. Patres orationem illam, quæ mortificationem sororem & comitem non habet, suspectam habent. Et meritò: nam quemadmodum ad ferrum elaborandum & aptandum, non sufficit id calore & igne fornacis ductile reddere, nisi & malleorum ictibus identidem tundatur, quò eam, quam volumus, ei formam inducamus: ita satis non est, animum orationis devotionisq; igne emollire, nisi mortificationis malleus accedat, ad eum debite conformandum, ut sic vitiosas ab eo cupiditates amoveamus, & virtutes quibus opus habet, introducamus & imprimamus.

17. Huc scilicet debet orationis dulcedo, & amoris divini suavitas referri, ad laborem videlicet difficultatemq; quæ in mortificatione occurrat, imminuendam, simulq; ad nos ad voluntatis propriæ abnegationem, & vitiosarum inclinationum expugnationem animandos atq; excitandos. Nec antè ab oratione nobis cessandum, quàm divinam juvantegratiâ, perfectam hanc passionum subactionem ac mortificationem, quo, uti experiëntia docet, tantopere nobis opus est, quamq; & sancti Patres universi, & divina scriptura tam impensè nobis commendant, consequamur.

18. D. Augustinus scribens in illa Gaudiū verba mortifi.

Mortificationis obtinenda medium orationis. Quod malleus ferro, hoc animæ mortificationis & quod ignis eidem est id animæ oratio.

Oratio mortificationis asperitatem lenit.

cati Ho-
minis.
g. 50. in
Genes.

Cure-
pulum
institutū
in Isaaci
ablactio-
ne,

1. Cor. 3.
1.

verba Genesis: *Crevit igitur puer, & ab-
lactatus est, fecitque Abraham grande cō-
viū in die ablactionis ejus, quærit, ecquæ
sit causa, cur Isaac, filio illo tam sapē,
tamq; solemniter à Deo promisso, à
patre tam cupidè desiderato, & in
quo omnes omnino gentes erant be-
nedicendæ, jã nato, nullū in ejus die
natali conviviū, nullumve solemnē e-
pulū institutū scriptura commemo-
ret; uti nec in die octavo, quo puer
hic circūcisus est (qui Hebræis cum-
primis erat solennis, uti apud nos est
dies baptismatis:)* sed postea, cū jã
ablactatur, cū jã à matris uberibus
absinthii succo inunctis avellitur, cū
plorat quod lacte posthac carere co-
gatur, tūc à patre Abrahamo festū e-
pulum ait adornatū. Ac respondet S.
Doctor, id spiritali ac mystico in-
sensu exponendum esse, ut quæstio
proposita solvi possit. Igitur per hoc
Spiritus sanctus docere nos vult, tum
demū spirituale festū & gaudiū insti-
tuendum videri, cū quis crescat &
evadit in virū perfectū, nec jam am-
plius de illis est, de quibus pronuntiat
Apostolus, *Tamquā parvulus in Christo
lac vobis potū dedi, non escā.* Utq; hoc ip-
sum specialius nobis adaptem⁹, per
factū hoc edocemur, non tunc Reli-
gionem ipsoque superiores (qui pa-
tres nostri spirituales sunt) latari cum
Religioni ipse nasceris, id est primum
in illam ingrederis, non cum absolu-
to novitatus tempore in eam coo-
ptatis; sed tunc cū te vident abla-
ctatum, puerum esse desinere, nec jã
amplius dulciariis crepundiisq; pue-
rilibus delectari, sed pane solido du-
duroque posse vesci, ac tecum velut

cum viro spiritali & planè mortifi-
cato jam agi & tractari posse.

19. Habet præterea oratio aliā par-
ticularē cum mortificatione conne-
xionē & consanguinitatē, quoddam
sit ad eā assequendam medium, ve-
rū & ipsa in se sit nō modica carnis
mortificatio. Testatur id Spiritus S. a-
pud Sapientē loquens: *Vigilia honesta
tis tabefaciet carnes.* Et alibi: *frequens
meditatio, carnis afflictio est.* Idē symbo-
licè insinuat nobis in lucta illa, qua
Jacob Patriarcha per totā noctē cum 22.
Angelo est luctatus, ex qua exinde is
mansit claudicās. Unde etiam experi-
entiā magistrā, videmus, eos qui se
mentalibus his exercitiis totos im-
pendunt, ut plurimū debiles, langui-
dos, vultu luridos, & morbosos esse:
hæc enim ad instar tacitè cujusdā li-
mæ, corpus debilitat & attenuat, car-
nē atterit, vires & excedentē sanitatē
destruit. Mortificationē ergo omni-
modis egregiè promoveri ab oratio-
ne, nemo inficias ire deinceps poterit.

CAPUT II.

*In quo sit a sit mortificatio, & quanto
pere ea nobis necessaria.*

1. **U**T ergo à fundamentis ipsis, *Alvar.*
& radicibus rē exordiamur, *Paz. m.*
antè omnia supponendum est *primò*
duas esse in anima partes primarias, *2. l. p. 3.*
quarū unam Theologi *superiorem* Ho- *partibus*
minem alterā *inferiorem* nuncupāt; sive constat *homo.*
terminis notioribus rationem & ap-
petitum sensitivum.

2. Et quidē, antè lapsum protopla-
storū, in beato illo innocentia & statu
justitiæ originariæ statu, in quo Deus
hominem condiderat, inferior illa
pars superiorī, ratio appetitui, tam-
quam

Oratio
pla mor-
tificatio
quædam
est.

Ecclesi. 31.
Ecclesi. 31.
11.

Gen. 22.

Ecclesi. 7.
10.

Post pec-
catū se-
cuta re-
bellio
appeti-
tus.

Rom. 7.
19.

Appeti-
tus in
statu in-
nocentiæ
rationi
parebat

84. 9. 15.

quam res ignobilior nobiliori, & quasi ancillæ naturalis dominæ suæ perfectissimè subiciebatur. Nam fecit Deus hominem rectum: non verò inordinatum, quales modò sumus. Tunc quippè, citra ullam difficultatem, repugnantiam, contradictionemve, sed magna cū facilitate, ductilitate & suavitate, appetitus rationi, tamquā dominæ, morè gerebat, atq; ipse homo sic creatorē suum diligebat, seq; totū illius obsequio impēdebat, nihil ut ipsum in hoc impediret vel remoraretur. Adhuc adeò tunc appetitus sensitivus rationi parebat, ut nullus ab eo motus, nulla carnalis tentatio posset exsurgere, nisi homine liberè in hoc cōsentiente & volēte. Nulla tunc nos impotenter, uti nūc, tēcasset ira; nulla invidia, nulla gula, nulla luxuria, praviū desiderium nullū, nisi id ipsi propria voluntate habere voluissimus.

3. Verū eum per peccatum, homo tam ratione & libertate potens nihilominus jam adversus Deum rebellavit, rebellavit & sensitivus appetitus adversus rationem. Hinc illæ miserabiles voces: *Nō quod volo bonū, hoc facio; sed quod nolo malū, hoc ago*, uti dicebat Apostolus. Nā in appetitu sensitivo, etiā te invito, & volūtate omnimodis repugnāte, excitabuntur jā cōtrarii motus, & affectiones invicē pugnantes. Præterea, si non peccasset homo, corp⁹ ad quod vis opus, q; anima exercere decrevisset, ita dispositū & expeditū fuisset, nullū ut in eo impedimentū sensisset: at modò corpus, quod corrūpitur, aggravat & impedit animā multis in reb⁹, ad quas alioquin illa se habile cupidamq; sētit. Secun-

dū verera statūs innocentis vestigia.

4. Est igitur in nobis appetitus noster velut equus succussator, qui, dum ei insidemus, membra nostra succussando mirum in modum fatigat, frequenter cespitat, incedens defatigatur & fatiscit, ut etiam ipsum sæpè regere non valeamus, quiq; ad ubram minimam pavidus consternatur, & tum cum maximè nos juvare deberet, sternax humi provolvitur.

5. Estq; id certè factum justissima Dei castigatione ac iudicio teste S. Augustino: *Hæc est, inquit, pœna inobedienti homini à Domino reddita in semetipso*, ut, quia ipse Creatori ac Domino suo obedire detraxerit, ei vicissim non obediat in semetipso, neque à carne & appetitu suo, sed continuum in se bellū rebellionemq; perpetiatur.

6. Docent communiter Theologi, præeunte Ven. Bedā, hominem per peccatum spoliatum fuisse gratiis, & vulneratum in naturalibus: neque enim solū privatus est primigenia iustitia & gratia, aliisque donis supernaturalibus, quæ receperat, verū etiam læsus in naturalibus: intellectus enim ad res divinas intelligendas fuit obscuratus, liberum arbitrium debilitatum, voluntas ad bonum faciendum reddita infirma; appetitus verò ad malum patrandum, validus & effrenis; memoria vaga & distracta, imaginatio, tam inquieta & mobilis, ut vix unicam orationē Dominicam cogitatione jugiter in Deū fixa recitare valeamus, quin statim, etiā penè nō sentientibus nobis, velut furtim se nobis subducatur, foras profiliat, per mundum quaqua versum di-

Iuste permessa à Deo rebellio. l. i. contra ad ver. leg. & Prophet. c. 14.

In 2. Ven. Bedā. Vnde olim ista rebellio fuisset. Item Hominis post lapsum miseria.

vagetur, nec consistere valeat: sensus prætereà sunt curiosi, caro immunda, spurca & in malum prona. Paucis ut complectar, natura nostra ita per peccatum sauciata & convulnerata est, ut jam non eat prout antè solebat, nec possit quòd poterat priùs: ita ut is qui antè peccatum Deum plus quàm seipsum diligebat, post ipsum, se plus diligat quam Deum, semperque sui ipsius amore & affectu laborer, propriæ sit voluntatis explendæ cupidus, & ad appetitibus suis satisfaciendum, ac passionibus desideriiisque suis, tametsi rationi Deoq; directæ adversantibus, morem gerendum inclinatus.

Culpam 6. Notandum hîc prætereà, fomes quòd, quamvis originalis culpa (quæ peccati omnis huius inordinationis ac vi-

per baptis- mû non tollitur. **hæc tamen** appetitus nostri contra rationem Deumque repugnantia ac rebellio (quam Theologi & Sancti Patres peccati fomitem vocant) minimè tollatur. Voluit enim Dominus, justo suo & inscrutabili iudicio dispositioneque, hanc rebellionem ac repugnantiam in nobis remanere superstitem, ut hac ratione superbiam nostram retunderet ac castigaret, ut scilicet ipsi nos semper,

visâ hac nostri miseria & vilitate, humiliaremus dicentes: *Homò cum in honore esset, non intellexit comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.*

Iustû Dei 7. Creavit Deus hominem in in hac re iudiciû, summo honore & eminentia (plurimis enim donis ac gratis super naturalibus donando & condecorando)

sed, cùm pulchritudinem illam ipse non intelligeret, nec eius datori propterea gratus existeret; metuit illis omnibus à Deo exui, denudari, brutis assimilis reddi, brutales appetitiones, cupiditates, ac desideria in se sentiens: ut vel sic in se reversus, se agnoscat & humiliet, nullamque jam sese extollendi superbiendi que occasionem habeat. Et hoc non solum parens omnium Adam, sed etiam filii eius, qui ab ipso fuissent hæreditarem originalis gratiæ recepturi, si ipse in ea perstitisset. Itaque nullam, siquidem nos ipsos noverimus, habemus evanescendi; at plurimas erubescendi; nosque semper humiliandi causas, nati ex tam depauperato parente.

8. *Secundò*, aliud primarium hac in materia fundamentum, (quod è priori illo à nobis jam jam indicato, consequitur) nobis præsupponendum est: nimirum, hunc nostrum appetitum taliter inordinatum, in compositumque, & hanc nostram carnem ac sensualitatem, accedente isthoc illecebra creaturarum aliarum quasi cognatarum, maximum præcipuumque impedimentum ac remoram esse hætenus, ad progrediendû in via virtutis. Atque hoc scilicet est quod communiter dicimus, nempe, non habere nos hostem carne nostra capitaliorem infestiorēque; ab hac enim universas nostras tentationes & lapsus sentimus pendè oriri, teste S. Iacobo in sua Canonica; *Unde bella, inquit, & lites in vobis? nonne ex concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris? Nostra sensualitas, concupiscentia,*

Mysteri
hoc etiã
philoso
phis in
notuit.
Li. 7. et
cap. 7.

Epistola

Inci.

scientia, & inordinatus nostri ipsorum amor, omnium bellorum nostrorum omnium peccatorum, universorum quoque defectuum atque imperfectionum, quas admittimus, causa est. Hæc proinde maxima est, quæ in via virtutis occurrat, difficultas.

9. Intellexerunt id ipsum & veteres Philosophi solo naturalis luminis & rationis ductu: unde *Aristoteles* omnem, quominus quis probus & virtutis studiosus sit, difficultatem in eo sitam dicebat, quod cupiditates & affectiones, id est gaudia & tristitias, refrænare & moderari nesciat. *Epictetus* quoque universam philosophiam ad duo hæc capita monitaque reducebat: *Sustine & abstine*: quod omnis virtutis difficultas in duobus sita sit. Primum in suscipiendis & tolerandis laboribus, deinde in abstinendo à voluptatibus & deliciis. Et sanè ita se rem habere, quotidianâ docemur, experientiâ: nemo enim peccatum aliquod consciscit, nisi ut vel difficultatem quampiam molestiamve declinet, vel voluptatem jucunditatemque, al quam consequatur, vel ne ea carere cogatur. Hic siquidem peccat è bonorum temporalium cupiditate, ille ex honorum appetentia & ambitione, alter quo sensuali & carnali voluprare fruatur: alius denique ad laborem ac difficultatem, quem in mandatis divinis & ecclesiasticis adimplendis experitur, effugiendum: summam quippe difficultatem sentiri in inimicis diligendis, in jejunando, in sese humiliando sive accusando in flagitiis infamibus &

occultis confessario aperiendis. Omnia ergo peccata hinc ortum habent: & non peccata solum, sed & omnes defectus & imperfectiones quas in via perfectionis & virtutis committimus, uti suo loco inferius ostendemus.

10. Hinc ad oculum patet, in quo sita sit mortificatio, nimirum, in passionibus, pravisque affectionibus, & in nostri ipsorum amore, dirigendis & moderandis. Quare S. Hieronymus illa Redemptoris nostri verba, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*, exponens, illum revera abnegare seipsum, & tollere crucem suam ait, qui, cum antea honestus non esset, fit honestus & castus; antea non temperans, fit insigniter abstinens; cum ante esset timidus & formidolosus, virile robur induit & constantiam. Hoc scilicet est abnegare seipsum, alium nimirum fieri, quam erat prius.

11. Observat verò curiosè S. Basilii, prius dici, *Abneget semetipsum*; ac deinde subjici, *Et sequatur me*: nisi enim prius propriam voluntatem abnegaris ac renunciâris, & pravas inclinationes tuas atque appetitus mortificâris; plurima impedimenta & remoras invenies, quæ te à Christo sequendo quasi carenis victum retrahent & morabuntur. Igitur virtutis via prius per mortificationem est complananda vel potius aperienda. Idcirco mortificationem is vocat fundamentum, non solum perfectionis, sed & vitæ Christianæ.

Cap. 12.

In quo sita sit mortificatio.

Epist. ad Algasia. Matt. 16. 24. Luc. 9. 23.

Encomia
mortifi-
cationis
collecta
ex dictis.

2. Cor. 4.
10.

Iob. 7. 1.

Gal. 5. 17.

Li. 7. Mo-
ral. c. 8.
lib. 1. of-
fic. c. 36.

Prov. 16.
32.

Ser. de Eli-
sao.

Causæ
encomio-
rum tan-
totum.

Lib. de Io-
seph. c. 3.

12. Hæc illa crux est, quam affi-
dudò baiulare & circumferre debe-
mus, si Christum sequi velimus, juxta
illud Apostoli, *Semper mortificatio-
nem Iesu in corpore nostro circumfere-
res.* Hoc quoque innuebat Iob. cum
vitam hominis militiam esse super terram
dixit; nam, teste Apostolo, *Caro con-
cupiscit adversus spiritum, spiritus autem
adversus carnem: hæc enim sibi invicem
adversantur, ut non quacunque vultis,
illa faciatis.* Hoc quoque bellum est,
quod continuò nobiscum ipsi geri-
mus: quicumque verò carnem & ap-
petitus suos melius subegerit ac de-
bellarit, is melior, fortior, & genero-
sior Christi miles futurus. Vnde etia-
m SS. Gregorius & Ambrosius do-
cent, *iliam veram servorum Dei fortitu-
dinem esse, quæ non in corporali fortitu-
dine & lacertis carnalibus, sed in animi
robore & virtute sita est, in carne, in-
quam, propria subigenda, in desideriis
& appetitibus frangendis, in vitæ hu-
ius voluptatibus & deliciis despici-
endis, denique in occurrentibus la-
boribus atque adversitatibus gene-
rosè perfringendis.* Adduntque ma-
jus ac potius esse, seipsum regere, sibi
dominari, passionibus ac sensibus
propriis imperare, quàm regere &
subjicere alios, juxta illud Sapientis
pronuntiatur, *Melior est patiens viro
forti, & qui dominatur animo suo, expu-
gnatore urbium.*

13. Cuius rei rationem hanc dat
S. Ambrosius, *quia graviores inimici
sunt praviore, quàm hostes infesti.*
Agens verò de magna potentia, ad
quam evectus est Ioseph Patriarcha,
maius grandiusque eum facinus fe-

cisse ait, seipsum dum vicit aduste
rium cum domina pellace commit-
tere recusando; quàm dum postea u-
niversum regnum Ægypti governa-
vit & rexit. Plus quoque fecit, teste
S. Ioanne Chrysostomo, David, se
metipsum vincendo & mortifican-
do, dum de Saule hoste jurato vindi-
ctam sumere noluit tum, cum eum in
spelunca solum clam omnibus com-
modè interficere poterat, quàm Go-
liath illum Philisthæorum fortissi-
mum conterendo: huiusque victo-
riæ tropæa poluisse cum ait non in
Ierusalem terrestri, sed superna illa &
cælesti: nec occurrisset hîc illi mulie-
res Israelitides epinicia & lætum præ-
canentes, (uti occurrerunt tum
cùm, Golia prostrato, urbem victor
invectus est) sed exercitium Angelo-
rum glomeratim effusum, hoc ad fa-
ctum exultasse, eiusque virtutis &
mentis robori applausisse.

CAPUT III.

*Nulla maior homini à Deo inferri pœna
& castigatio potest, quàm cum eum
appetitibus & cupiditatibus suis tra-
dit, sinendo ut post eas abeat.*

I. **V**T autem melius intelligatur, Incita-
mentum
I. ad mor-
tificationem, est
arrogantia
hostis
mortifi-
catione
subigen-
di.
Dei,

Gen. 30. 7.

Homiliæ
David
& Saul,
tom. 1.

Ps. 80. 12.

1. Reg. 24.
7.
1. Reg. 18.
6.

Rom. 1. 12.
Ch. 14.

S. Am-
brosi.
Cautè ac-
cipi de-
bet ver-
batradè-
tis, &c.
eum de
Deo di-
cuntur.

In quan-
ta pro-
bra ceci-
derint
philoso-
phi, qui

Dei, & qua suam iram magis ostendat, esse, cum ipse peccatorem in adversarii huius manus tradit, illum in potestate suorum appetituum ac concupiscentiarum, tamquam immanium carnificum & tyrannorum, re-

17. 80. 12. *linguendo. Adferunt ad hoc comprobandum, varia è sacris litteris testimonia: illud in primis Psalmographi: Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi: & dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Et hanc fuisse castigationem ait Apostolus, quâ superborum illorum Philosophorum Gentilium arrogantiam & fastum Deus castigavit. Qui cum, inquit, cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt sed evanuerunt in cogitationibus suis: propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis.*

2. Notat autem huius occasione S. Ambrosius per hoc tradere Dei, quod tum in hoc, tum in aliis plurimis, sacra Scripturae locis legimus, non intelligi, quasi Deus quempiam ad malum incitet, aut in peccatum prolabi faciat: sed permittit tantum, ut hi appetitus & pravæ cupiditates, quos in animo jam antè conceperat, foras prorumpat, & hos ipse, demone incentore & cooperatore, opere exequatur.

3. Quod supplicii genus quàm grave sit, ex eo quod hinc consequitur, liquidò patebit. Ponderat & excutit ibidem Apostolus, quantum mali superbis & arrogantibus illis

philosophis hæc castigatio pepererit, Deum non quamque eos atrociter & durè immanis ille hostis habuerit, cui ipsos permittendo Deus tradiderat. Certè nec verbis commodè exprimi, nec satis dicendo exaggerari potest, in quæ eos mala ad flagitia præcipientes raptarit: abripuit quippe eos per omne flagitiorum genus, nec antè substitit, quàm eos in spurca, nefanda, abominandaque etiam contra naturam scelera pertraxisset. Tradidit, inquit Apostolus, illos Deus in passionem ignominie.

4. Si illos Mundi sapientes & sapientium florem tam atrociter afflixit sua effrænata concupiscentia, Ah! quò te tandem inimicus hic tuus, immanis ille & indomitus equus, si in manus eius tuo ipse nunc semel incideris non propellet! nam uti præclare S. Ambrosius ait: *Qui dominari nescit cupiditatibus: is quasi equus raptatur indomitus, voluitur, obtrahitur, laniatur, affligitur.* Ita inquam tecum adversarius ille aget, ut equus indomitus & sternax cum seffore, quem ex una lacuna in aliam, ex unis salebris in alias abripit, donec se unà cum illo in præcipitium inemendabile agat. Hoc scilicet modo te habet appetitus tuus: si eum edomare, mortificare, illique dominari non velis. Abripiet te de scelere in zelus, de vitio in vitium, nec antè quiescet, quam ad gravissima flagitia & piacula te pertrahat, atque in profunda inferni deturbet. Monet proinde Ecclesiasticus: *Post concupiscentias tuas & Ecclesiasticus 18. appetitus non eas, & à voluntate tua avertere: nam si præstes anima tua concupiscentiam.*

cupiscentias eius, faciet te in gaudium, risum & sibilum inimicis tuis. Nullum obtingere inimicis nostris dæmonibus gaudium potest maius, quam dum nos appetitibus & concupiscentiis velut seruos mancipatos conspiciunt, hæ enim nos facient tales, & eò pertrahent, quò ut universæ quidem tartari potestates viribus junctis possent.

Exemplum de precantis tyrannidem concupiscentiæ suæ. *Eccl. 23. 4*
 5. Ea propter quam instantissime Deum sapiens rogat, ut tale à se supplicium & flagellum avertat: *Domine Pater & Deus vitæ meæ, aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & anima irreverenti & infructuosa ne tradas me.*
 & 6.

Et verò non sine ratione docent Sancti Patres, non esse evidentius irati Dei signum, quam si permittat. ut peccator infrenis post concupiscentias suas abeat, & palati sui gustum sectetur, appetitui & cupiditatibus suis infructibus per omnia obsequendo.

Simile. Medici permittentis omnia ægro.
 6. Quando Medicus dat ægro quodcumque allubuerit palato, comedendi bibendive potestatem, certum id desperatæ valetudinis, & mox securitatis mortis signum est. Eamdem ergo tunc peccatori potestatem facit Deus, cum graviter ei indignatur; finit quippè tunc eum agere quidquid voluerit, quid autem homo, ad eò per se languidus & debilis, ac malis inclinationibus tam plenus, aliud agere, velit, quam quod sibi & damnum adfert, & mortem causatur? Hinc facile intelligemus, quam miser, infelix & periculosus, illorum sit status, qui eam demum summam se-

licitatem & magnitudinem ducunt, voluntatis impulsu liberè per omnia sequi posse.

CAPUT IV.

De sancto sui ipsius odio, ac de spiritu mortificationis, ac poenitentia, quæ hinc ortum habent.

1. Si, quæ dictæ sunt hactenus, bene attendente quæ expenduntur, satis ea erunt, ad sanctum illud nostri ipsorum, odium & abnegationem, quod Redemptor Iesus tam impense nobis in Evangelio commendat, ut sine eo, discipulos nos suos esse posse neget, in animis nostris generandum.

2. Quid enim magis ad hoc necessarium, quam certò nosse, corpus hoc nostrum intensissimum & acerrimum nostrum hostem esse? hostem inquam, capitalem, proditorem quæ vaserimum, cui quæ vafritie par nullumquam extitit, utpote qui & mortem, eamque æternam, afferre procurat ei, à quo sustentatur, fovetur, & necessariis omnibus ei providetur: nam quò vel exigua voluptatula potiatur Deum non veretur offendere, animæque duraturas in ævum sempiternum poenas accersere.

3. Si cui diceretur: Notis carissime aliquem è domesticis tuis, qui de mensa tua & comedunt & bibunt, insidias in caput tuum moliri, quò tibi vitam eripiat, quo is timore corripere? Si præter hæc ei diceretur: Notis insuper, tanto eum tui odio æstuarè, idque tam esse atrox, ut vitam ipse

Examen
 dragum
 quas anima
 corpore
 sit passa.

ipse suam pro nihilo habeat, modò tibi eripiat tuam: adhuc, etiamsi no- rit, patrata jam cæde certissimam se- crucem & mortem manere, universa- tamen hæc parum moratur, dum tibi- nec inferat. Quid obsecro, huic ani- mi foret? quantū sive comedens, sive- dormitum abiens, ac nullo nō loco &- tempore, trepidaret, & anxius crucia- retur! an fortè hoc ipso tēporis arti- culo ille propositam cædem execu- turus sit, sicamq; feralem structururus, qua Dominum de medio tollat? Quē si posset indicio aliquo signouē de- prehendere, quo in illū odio exarde- ceret, quā vindictam de eo sumeret? Huiusmodi porro hostis corpus hoc nostrum est, nobiscum vascens & dormiens, atque etiam exploratum habens, se si quod animæ nocumenū inferat, eadem simul opera sibi nocere ac fraudi esse? &, si animam ad in- fernalia supplicia detrudat, se quoq; eodem consequenter detrudendum Nihilominus ut cupiditati & concu- piscentiæ suæ faciat satis, nihil horum pensi habet; contemnit omnia.

4. Vide ergo, an non meritò i- psam odio prosequamur. Quoties obsecro, adversarius hic tuus inferna- lite damnationi addixit? quoties di- vinam te maiestatem atque infini- tam bonitatem fecit offendere? quot spiritualibus bonis te spoliavit? quo- ties tuam singulis horis salutem præ- sentissimo periculo exponit? Quis ergo non indignetur, non sancto quodam zelo exardescat in illum, à quo tantū noxæ accepit tantam bo- norum jacturā passus est, & nullo nō momento in tot pericula conjicitur?

Roderig. exercit. pars II.

si cacodæmonem odimus, eumque internecinum hostem nostrum du- cimus, ob continua bella & da- mna quæ nobis infligit: pejor fa- nè & immanior longè hostis est caro nostra, quod atrocius & magis continuum nobis bellum inferat. Et sanè exiguum quid dæmones pos- sent, nisi auxiliatricem haberent carnem hanc ac sensualitatem, ad nos per illam oppugnandos.

5. Hanc ob causam sancti viri ita se ipsos ac carnem suam odio ha- buerunt & abnegarunt: inde que- ardens quidam mortificationis & pe- nitentia spiritus in iis enascebatur, ad de inimico hoc, ultionem su- mendam, eumque impotestatem suam redigendum, seduloque ad- vigilandum, ne quod corpori suo oblectamentum concederent & in- dulgerent: persuasi, id esse, stu- dio opes & arma inimico suppedita- re, quibus ille fiat, ad ipsos op- pugnandos, potentior & animo- sior. Unde S. Augustinus: Ne praebeamus, ait, vires illicitas carni & corpori nostro, ne committat bellum ad- versus spiritum nostrum, sed ipsam ca- stare & mortificare satagamus, ne facta validior, potentiùs contra nos exurgat. Nam, ut benè dicit Sapiens: Qui delicate à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem. Prisci illi monachi ita studiosè in hoc exercitium incumbabant, ut & nihil haberent antiquius, quàm inimici huius vires atterere atque imminue- re, ut, cum alia ad hoc media minimè sufficerent, gravissimos labores cor- porales ad hostem hunc suum edo- mandum

C

mandum

mandum ac subigendum ultro assumerent.

Exempla 6. Refert Palladius *monachum* viri sancti corporis sui laboribus atterebant. *Palladius.*

Histor. *Ecclesi.* 2, li. 6, c. 2. *Dorotheum*, quoque gravissimis poenitentibus & afflictionibus in corpus suum animadvertisse legitur: interrogatus verò ab alio qui ejus sortem miserabatur, cur corpus suum sic attereret & enecaret, *Quia illud*, inquit, *Occidit me.* Quin & *S. Bernardus*, sancto quodam odio & zelo in corpus suum excandescens, tanquam in hostem capitalem, clamabat: *Exsurgat Deus, cadat armatus iste, cadat & conteratur inimicus homo, contemptor Dei, amator sui, amicus mundi, servus diaboli, quid tibi videtur? certe sentis mecum, dices, Rex est mortis, Crucifigatur, crucifigatur.*

Per carnem e- 7. Simili ergo & nos generositate & animo, carnem nostram mortificare & refranare oportet, ne invalescat, spiritumque & rationem secum in perniciem trahat: præsertim cum, hoc hoste debellato & subacto, etiam diabolus manus seu victus, daturus sit. Ut enim scelesti illi spiritus nos per carnem nostram oppugnant, & evincere conituntur, sic & nos, eandem mortificando & exagitando, ipsos oppugnare & debellare par-

est. Hanc pugnandi rationem suavitatem quoque S. Augustinus commentans in hæc Apostoli verba: *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno cum Satana, non quasi aerem verberans*, aut velut cum spectro vel phantasmate ensen vibrans (hoc enim est, quasi in incertum) sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Quasi diceret; *Castiga corpus tuum, & diabolum vinctus: hoc enim modo Paulus adversus illum docuit nobis esse pugnandum.*

8. Cum præfectus quis loci alicujus Mauris finitimi aliquem domi Maurum pro mancipio habet, jam ad bellum abiens, cum vinculum compedibus ergastulum detrudit, & catenis illigat, ne is adversus dominum insurgat, & ad hostiles partes se rebellando transferat. Hoc ipsum ergo & nos facere oportet, carnem inquam nostram compescere & mortificare, ne ad inimicorum nostrorum partes transfugiens, unâ cum illis bellum nobis moveat.

CAPUT V.

Profectus & perfectio nostra omnis in mortificatione consistit.

1. **H**Ac de causa sancti Doctorum, & vitæ spiritualis magistri, unanimi voce docent, omnem nostrum profectum ac perfectionem in unica mortificatione sitam esse. S. Hieronymus in primis dicit, *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris.* Atque super illa Jobi verba, *Nec invenitur in terra suaviter viventium*, scribens, ait perfectam sapientiam, & verum

S. Aug. gust. 1. Cor. 9, 26, 1. li. 2. p. 1. li. 1.

Simile i captivo bene custodito.

Examen sine probatione spiritus sui.

Mentis perfectionis mensura est mortificationis. S. Hieron. lib. 2. c. 18. Vita ejus lib. 5. c. 1. Testimonium auctorum precare. Li. 4. c. 1. quia.

verum Dei timorem, in terra suavi-
ter, id est ad voluntatis suæ arbitri-
um, viventium, non inveniri. Quem-
admodum ager, cum proferre finitur
quæcumque vult, carduos inquam,
tribulos & lolium, ridere & quiesce-
re dicitur, laborare verò, cum triti-
cum aut simile frumenti genus pro-
ducere jubetur. Pari modo in cordis
nostri terra fit: cum enim quis abit in
sensum cordis sui, & appetitibus suis
pro arbitrio obsecundat, gaudere
eum dicimus, & suavissimam jucun-
dissimamque vitam ducere. In hac
ergo terra non invenitur, (ait S. Hie-
ron.) vera sapientia; sed in terra labo-
rantium, id est, se mortificantium,
nec appetitibus suis habenas laxan-
tium.

2. Hæc est regula & mensura, ad
quam unicuique virtutem & in spi-
ritu profectum sancti Patres dime-
tiuntur. Si ergo videre & nosse vis
quem in virtute progressum feceris,
vide quantum te mortificaris, quam
edomitas & subjectas tibi habeas ef-
frenes animi passiones, & vitiosas in-
clinationes; quomodo v. g. humilitas
& patientia tua se habeant: num af-
fectus erga ea quæ mundi sunt, & er-
ga carnem ac sanguinem, in te jam e-
mortuus sit. Atque inde colliges,
num quem profectum feceris, an se-
cūs; non autem ex consolationum &
Vitz ej
Lib. 5. c. 1.
Testi-
monia
Autho-
rum pro
care.
Li. 4. c. 5.
vita

gnotuum in oratione perceptorum
affluentia.

3. Sic de S. Patre Nostro Ignatio
legimus, pluris eum solitum mortifi-
cationem quam orationem facere, &
ex illa de cuiusq; profectu iudicium
ferre, Beatus quoque P. Franciscus de

Borgia, cum quempiam ut sanctum
& perfectum dilaudari audiebat, di-
cere solebat, *Sanctus erit, si mortifica-*
tus sit. Ludovicus Bloisus deniq; Dei
servum mortificatum, botro jam
maturo, lapido, & ad tangendum co-
medendum vel suavi non inscite com-
parabat; immortificatum verò im-
maturo, amaro & insipido; juxta illud
Ilaia; *Expectavi ut faceret uvas, & fecit Isaia 5. 4.*
labruscas.

4. Hoc porro inter filios Dei, & Disci-
puli huius discrimen est, quod hi men-
de mortificatione parum solliciti, ap-
petituum sensualium ductum se-
quantur: *qui autem Christi sunt, carnem se-*
suam crucifigunt cum vitiis & concupi-
scientiis, affectus & concupiscentias
suas mortificare satagunt; earumque
impetum non sequuntur, sed spiritus
& rationis.

5. Non tamen nudè dico, perfe-
ctionem nostram in mortificatione
essentialiter consistere, sed in amore
& dilectione Dei: eo quæ hominem
perfectiorem fore, quo Deo per a-
morem erit conjunctior. Verum
quemadmodum lapis in altè quodam
loco detentus, amoris impedimentis,
ipsum contra naturalem inclinatio-
nem suam ibi detinentibus, ilicò sei-
pso deorsum ad centrum, locum vi-
delicet naturaliter sibi debitum, fer-
tur: consimili ratione anima nostra,
quæ spiritalis quædam substantia
est, & ad Deo fruendum creata, inor-
dinatorum appetituum & vitiosarum
inclinationum impedimentis,
quæ eam vincunt & rebus terrenis il-
ligatam detinent, jam sublati, quam
primum divinæ gratiæ ope, rectè
C 2 ad

In insit.
spirit. c. 2.

ritus di-
vini &
secula-
ris.
Gal. 5.
24.

Quo sen-
su perfe-
ctio in
mortifi-
catione
consistat.
Simile.

ad Deum, velut centrum & finem suum, fertur, eique se per amorem astringit.

Th. 13. Con- 6. Vnde rectè S. Augustinus:
fess. c. 9. Ponderibus suis aguntur omnia, & loca
Amor a- sua petunt, levia sursum, uti aer & ignis;
nimè pò- & gravia deorsum, ut terra & aqua:
duz est, pondus meum amor meus, eo feror. Quod
testimo- in elementis & corporibus naturali-
nio SS. bus efficit pondus, hoc in creaturis
RP. ratione præditis amor. hinc sicuti

naturalia moventur conformiter ad pondus quod habent; ita rationales creaturæ juxta amorem in illis prædominantem ac regnantem: unde si rerum terrenarum amor in nobis dominetur, appetitus item honoris & laudum humanarum, nec non desiderium ut voluntati nostræ in omnibus mos geratur, corporis quoque commoditatum sectandarum studium; motus ac desideria nostra sensuality erunt & terrena. At, si per mortificationis falcem omnium illarum sensualium rerum amorem rescemus; Creatoris Dei amor in animo prædominabitur, ille nostrum erit pondus: unde statim maiori is celeritate ad Deum, quam lapis ad centrum suum, feretur. Hoc insinuat

Th. 13. Con- S. Augustinus, cum scribit: *feciisti nos*
Th. 1. Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Merito ergo SS. Patres progressionem ac perfectionem nostram, ad mortificationis normam & regulam dimituntur: qui enim egregiè mortificatus erit, magno in Deum amore feretur, summæque perfectionis erit.

S. August. 7. Idem S. Doctor, explicans hæc
Psalm. 41. Psalmistæ verba: Quemadmodum de-

fiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima ad te Deus, ita scribit: Cervus serpentes necat, & post serpentium interemptionem maiori siti inardescit, peremptis serpentibus acrius ad fontes currit. Quod dein egregiè ad propositum nostrum accommodat. Nosse vis, inquit, curingenti siti ac desiderio perfectionis assequendæ non inardescas, nec intenso in Deum amore feraris? Causa est, quòd ad instar cervi, serpentes non enecet. Serpentes, vitia tua sunt, & inordinatæ passionis: consume & mortifica illos serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem veritatis, ac statim virtutis & perfectionis, assequendæ sitim in te senties, statim anima Deum amabit, & ad eum aspirabit, uti desiderat cervus ad fontes aquarum. Quò ergo passu progredietur mortificatione, eo subsequatur perfectio Dei que amor. Alibi verò sic loquitur: Aug. *Lib. 8. q. 36.* mentum charitatis diminutio cupiditatis: perfectio, nulla cupiditas.

8. Quemadmodum aurum, quo magis eius consumitur & excoquitur scoria, purius perfectiusque evadit: sic amor & dilectio Dei eo fit perfectior, & magis augetur, quo inordinatus nostri ipsorum omniumque rerum sæculi huius amor magis immittitur & decrescit: qui ubi jam plene consumptus & extinctus erit, Dei dilectio prorsus pura, defæcata & perfecta erit.

9. Ioannis Abbatis, ut refert Cas- Exem-
sianus, jam ex hac vita decessuri le- plum.
ctulum circumsteterunt discipuli, Lib. 5. de
perinde ac filii solent moriente pa- renn.
tre, instantissimè ab eo petentes, ut c. 18.
memo-

Simili-
clarat
latio ani-
ma in
Deum.

Aliar.
Par. 10.
2 lib. 2.
u. c. 12.
Mortifi-
catio I.
ligiosi
maximè
conve-
nit.
S. Bened.
ctus in
formu-
moyse.

coloss.

memoriale aliquod mandatum, velut hereditarium legatum, sibi relinqueret, per quod possent ad perfectionis culmen præcepti compendio facilius pervenire. Ingemiscens ille, Numquam, ait, meam feci voluntatem, nec quemquam docui, quod prius ipse non feci.

CAPUT VI.

Religiosis, & præsertim iis qui proximorum student saluti, præ aliis necessaria est mortificatio.

1. **E**T si omnibus Dei famulis hæc lice mortificationis exercitium proprium maximeque necessarium est, ut quotidie magis magisque se voluntati divinæ conforment, Religiosis tamen id potissimum convenit, ut potè qui idcirco, repudiato sæculo, Religioni nomen dant. Atque hoc demum. S. Benedictus dicit Religiosum esse, mores vitamque corrigere & in melius mutare: unde illius Ordinis sectatores in professione quam edunt, ita vovent: *Promittam conversionem morum meorum.* Atque hoc quotquot in Religione sumus, de facto promittimus; hocque per mortificationem faciendum est; *spoliando nos veterem hominem, & induendo novum*, ut loquitur Apostolus. Unde etiam S. Bernardus omnibus Religionis suæ jugum subeantibus semper proponebat: *Attendite filii, ut solus spiritus monasterium ingrediatur, corpus autem remaneat foris*: innuere iis volebat, non esse illis, de corpore curando, nec de appetituum sensibus

& inclinationibus propriis satisfaciendo, post hæc laborandum, sed de sola anima & spiritu, juxta illud Apostoli monitum: *spiritu ambulate, & Gal. 5. 16. desideria carnis non perficietis.* Porro spiritum ambulare (quod à cunctis Dei servis tam impense est inculcatum & expetitur) est secundum meliorem nostri partem, nimirum spiritum & rationem, vivere, non verò secundum carnem & sensualitatem. Erat, teste Cassiano, certum velut axioma, & communis traditio, veterum illorum anachoretarum, eaque experimentis plurimis constabilita, neminem in Religione aut proficere, aut perseverare posse, qui de voluntate & appetitibus suis refranandis serio nō cogitaret: hi namq; cum rebus, quas proficitur Religio, nullatenus conveniunt, sed planè contrarii sunt: *Multis, inquit Cassianus, experimentis edocti iradunt, eum in cenobio diutius perdurare non posse, qui prius voluntates suas non didicerit superare.*

2. Licet autem omnibus in genere Religiosis mortificatio necessaria vero his sit, iis tamen quàm maximè quibus ex instituto incumbit proximorum salutem curare. S. Chrysostomus luculenter diserteque probat, passionum mortificationem iis, qui ad proximo opitulandum medio in populo ciuitatibus agunt, per necessariā esse: Quoniam sæ illæ bellæ, (sic enim passiones nostras vocat), multo plus ibi sese fouendis escæ, ob ingentes quotidie ibidem occurrentes occasionēs, inueniunt. Milēs qui in aciem non prodit, suam celat infirmitatem; sed in castra proficiscens, quid possit,

C. 3; ostendit.

ostendit. Pari modo, inquit Sanctus ille Præsul, qui intra cellæ suæ angustias conclusus latitat, quos habet defectus, celat: at foras prodians, ad cum mundo confligendum, ei quæ spectaculum futurus, virtute & mortificatione excellenti præditus sit oportet.

Accommodare nos oportet iis quibus cum agimus.
1. Cor. 9. 22.

Simile pro hac accommodatione.

3. Præterea, ut eos, quibus cum agimus Christo lucrificianus, necesse nos est eorum moribus & conditioni, quantum fieri potest, nostros attemperare, juxta illud Apostoli Gentium. *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.* Ad quam rem quàm sit mortificatio necessaria, nemo non videt. Tradunt Philosophi naturales & anatomici, ipsam pupillam oculi, qua nimirum omnes colorum species recipiuntur, & visio formatur, omnes esse coloris expertem, id quæ ita necessarium fuisse, ut hac ratione ipsa omnium colorum in se species admitteret, eosque omnes, uti sunt in se, distinctè videret. Si enim certi coloris alicuius ea foret, non nisi hunc ipsum posset recipere: nam intus existens, prohibet extraneum. si verb. grat. viridis foret, quid quid conspiceremus, nobis appareret viride; uti apparet tum cum pellucidum vitrum viride oculis applicamus: si alterius coloris esset, eiusdem quoque appareret quidquid in oculos incurreret. Ad eundem modum te necesse est, tuam naturam, conditionem, moremque erueres, & passiones omnes egregiè dominas & subactas habere, tuique dominum esse, ut sic omnium condiciones in te admittere, cum omnibus agere,

iisque te accommodare possis, ut omnes ad Christum adducas, exemplo Apostoli.

4. Non est spiritus Religionis, Contra- nec perfectionis, ut quis iis solum, ria acco- modatio- nis huius sacra. qui eiusdem secum conditionis & humoris sunt, adhæreat, v. g. ut tibi cholericus arrideat solum cholericus, tibi verò melancholico displiceat cholericus; multo minùs erit, popularib, suis & eiusdem secum nationis hominib, se adungere. Non eum infelicem & miserum censeris, qui tales nactus esset oculos, ut unum duntaxat colorem intueri possent? At infelicius longè & miserius est, voluntatem tam angustè patentem & malè dispositam habere, ut non nisi erga suæ nationis & complexionis & indolis, homines afficiatur. Charitas ex æquo complectitur omnia, quia proximum, propter & pro Deo diligit; unde nullum facit discrimen personarum, non est ei *Gentilis & Iudæus, circumcisis & præputium, Barbarus & Scythæ, servus & liber; sed omnia, & in omnibus Christus.* Omnes intra viscera sua concludere vellet, quod eos ceu Dei filios, & Christi fratres intueatur. Hinc colligere est, quàm hîc sit mortificatio necessaria.

5. Necessaria præterea illa est ad Mortificationem inter nos unionem, & fraternam charitatem, quam ita serio Redemptor nobis commendavit, ut ex illa velut caractere colligi velit, ternam verène discipuli ipsius simus, saram conferendam conservandam. Tunc enim unionem hanc & fraternam charitatem quis violat ac destruit, cum se ipsum quærit, sua commoda se&atur, hono-

1. Cor. 13. Lib. 3. f. 3.

Philip. 4.

Mortificatione d. plex est. Ser. 20. SS. & de S. Ioh. ne Bap. sta.

Matt. 11. Alvar. Pax. 10. la. p. 3.

Ioan. 13. 35.

honorem & æstimationem propriam
ambir, Secum quisque disquirat,
& videbit, quotiescunque in charita-
tem proximi peccat id fieri, vel ut di-
ctorum aliquid quærat, aut sibi pro-
curare studeat, vel ne quid eorum
deperdat, illoque carere cogatur.

Mortificatio ergo hæc omnia tollit,
viamque charitati non querenti qua
sua sunt, sternit & complanat. Vnde
S. Ambrosius: *Si quis vult placere o-*
mnibus per omnia, querat non quod sibi
utile est, sed quod fratribus & multis,
sicut quærebat & Paulus; qui nos, ut
idipsum imitari studeamus, cohort-
tatur: *Non quæ sua sunt, singuli con-*
siderantes, sed ea quæ aliorum.

CAPUT VII.

De Duplici mortificationis & pœniten-
tiæ genere: & quomodo utrumque
Societati Iesu commune sit & usur-
petur.

S. Augustinus illud Evangelistæ
Matthæi exponens; *A diebus 10-*
annis Baptiste regnum celorum vim pa-
titur, & violenti rapiunt illud; sic scri-
bit. Duo sunt abstinentiæ & crucis
genera, unum corporale, aliud spirituale.
Priori castigatur & affligitur corpus;
diciturque pœnitentiæ exterior: cu-
iusmodi sunt disciplinæ, jejunia, cili-
cia, lecti durities, victus tenuis & vi-
lis, vestis asperior, aliæque id genus,
quæ carnem affligunt & castigant,
suasque ei delicias, oblectamenta & cō-
moditates subtrahunt. Alterum genus
est pretiosius & sublimius, scilicet regere

motus animi, litigare quotidie cōtra vitia
sua & malas inclinationes, increpare se
quadam censura austeritatis & virtutis,
& rixam quodammodo cum homine in-
teriore conferere, semper adversus pro-
priam voluntatem oblectari, velut
adversis ventis & flumine navigan-
do, iudicium proprium frangere, i-
ram refrænare, impatientiam cohi-
bere, gulam, oculos, linguam, reli-
quosque sensus & motus moderari.
Hæc, inquit, qui facit perrupto carnis,
passionum, & appetituum suorum
muro, violenter ad cælorum regna con-
scendit; hic generosus & fortis miles
est, utpote qui visæta, & magna ve-
lut impetu cælum expugnat.

2. Aded ut interior & spiritualis
hæc mortificatio priore longè sit ex-
cellentior. Etenim motus animi e-
domare, honoremque & æstima-
tionem alienam pedibus proterere,
maius longè est, quàm carnem affli-
gere, flagrisque & ciliciis in corpus
lævire. Atque uti hoc pœnitentiæ
genus excellentius & nobilius est,
sic & difficilius est, majorique labore
nobis constare debet, quod enim
præstantius & maius est, pluris con-
stat. Hæc doctrina etiam est S. Gre-
gorii variis in locis, S. etiam Doro-
thei, aliorumque Sanctorum Pa-
trum.

3. Vtrumque hoc pœnitentiæ
genus in Societate nostra usurpatur.
Et quidem quoad primum genus, li-
cet S. P. N. Ignatius ordinarias ac de-
finitas pœnitentias regula aliqua spe-
ciali determinare & constituere no-
luerit, quas omnes ex obligatione su-
bire oporteret; modum verò vi-
vendi

Collatio
utriusque.

l. 32. Mo-
ra. c. 17.
& li. 6. c.
15. & 1. l.
Reg. c. 2.

Vtraque
in Socie-
tate Iesu
viget.

Contra-
ria acco-
modatio
nis huius
sacræ.

Colo. 3. 11.

Mortifi-
catio du-
plex est.
Ser. 20. de
SS. & 1.
de S. Ioan-
ne Bapti-
sta.
Matt. 11. 22
Alvar. de
Pax. 10. 2.
la. p. 3. c. 3.

Ca. 1. ex-
min. 8. 6.
Et 6. part.
Const. ca.
2. §. 15. Et
26.
vendi in Societate quoad exteriora
communem & ordinarium esse vo-
luerit, idque iustas ob causas; tamen,
uti mox videbimus, huic rei alia ex
parte quam sapientissimè prospexit,
& quomodo in ea nos geramus o-

portet, præscripsit. Porro multis,
eisque æquissimis rationibus, ipse ad-
ductus, statuit, ut vivendi modus in
Societate quoad exteriora, commu-
nis & vulgaris foret. Cum enim me-
dia esse fini suo proportionata debe-
ant; Societatis verò finis sit, non
propriae solum saluti, profectui, per-
fectionique vacare, sed & in proxi-
morum salutem naviter incumbere,
par cerrè & consentaneum fuit, ut
communi honestorum clericorum
veste uteremur, quò sic facilius ad o-
mne hominum genus aditum nobis
pararemus. Hoc enim pacto cum
Religiosis sumus Religiosi, cum Cle-
ricis Clerici, cum laicis denique, non
gerimus vestem à clericorum sæcu-
larium & laicorum veste discrepan-
tem. Huc accedit, quòd Societas
Iesu sub id instituta sit tempus, quo
Lutheri hæresis est exorta, & cum
eiusdem sequaces Religiosos ipso-
rumque vestium explodebant. Qua-
propter, ut facilius nobis ad eos ad-
ditus pateret, ad cum illis facie ad fa-
ciem disputandum, ipsosque hære-
seos convincendos (id quod institu-
ti nostri proprium est) decuit omni-
no, ut habitum non gereremus ab a-
liorum honestorum clericorum ha-
bitu distinctum: talem enim induti,
hæreticis contemptui, ludibrio &
& horrori essemus, etiam antequàm
ipsum in conspectum prodiremus,

& cum ipsis agere inciperemus: ita-
que una de præcipuis partibus illius
finis, ad quem à Deo Societas fuit in-
stituta atque excitata, impediretur.
Præterea, si asperiores aliquem ha-
bitum assumpsissemus, fortasse gra-
vis aliquis peccator nos minimè ac-
cedere auderet, ratus nos asperè &
durè, pro ratione vestis nostræ secum
acturos. Sit ergo habitus commu-
nis, & quem nemo ob asperitatem
abhorreat, ut per eum facilius nobis
ad omne hominum genus pateat ac-
cessus, nullusque nobiscum agere
vereatur ac perhorrescat. Voluit
ergo S. P. N. etiam in genere vestitus
nos omnibus omnia fieri, ut sic me-
lius omnes lucrificeremus, idque ad
exemplum Salvatoris Christi, quem
testatur Sanctus Augustinus (cui quo
id ipsum refert Sanctus Thomas) quò
se magis ad cum hominibus agen-
dum & communicandum dispone-
ret, maioremque inter eos fructum
faceret, in exterioribus medium vitæ
genus elegisse potius, quàm austeri-
tatem & asperitatem illam Ioannis
Baptistæ.

4. Ad alias pœnitentias exterior-
es quod attinet, tametsi earum nul-
las speciali nobis regula præscripserit,
regulam tamen vivam quoad eas re-
liquitur, superiorum scilicet discre-
tionem, qua scilicet unicuique, quod
in Domino ei expedire judicaverint,
decernant & permittant. Modis
autem duobus assumi eas posse idem
Sanctus Fundator tradidit: nimi-
rum, ut qui vix eas assumat, quæ sibi vi-
debuntur cum approbatione Superiorum
ad maiorem sui spiritus profectum conve-

Causas
ob qua
nulla e
termin
te inju
de lin

Perbuc
commo
de fiton
nibus o
mnia.

Contra
Faussem
3. p. 4. 40
art. 2.

In regu
in cõst
mon. c.
Et in r
gu. fusi
in terr.

29.

Sed di
scrite i
jungen
dispani
tentis.

Ca. 1. ex-
min. 8. 6.
Reg. 4.

Summa
nive; confu.

nire; vel quas propter eundem finem Superioriores ei poterunt imponere. Hoc ipse indicavit magis è re Societatis fore, quàm speciali eas regulam præscribere.

Causæ ob quas nullæ de terminantur in junctis sunt.
5. *Primo*, quia regula scripto tradita, non poterat in omnibus esse æqualis, quòd eadem omnibus ad eas suscipiendas non sint vires. *Secundo*, si communes singulis pœnitentiæ essent, præscriptæ, certè, qui tam a speras suscipere non posset, sæpè animo concideret & doleteret, quòd non eâ quàm ceteri, posset viâ incedere. Quemadmodum enim una eademque omnibus agris medicamenta, vitæque diætæ eadem, non convenit, aut quadrat; ita nec omnibus eadem austeritates & pœnitentiæ: aliæ enim conveniunt junioribus, aliæ melius in seniores cadunt, aliæ quadrant agris, aliæ sanis: aliæ iis qui in vitæ innocentia Religionem ingressi sunt, aliæ graviter & lethalliter per plurima peccata lauciis. Unde SS. Augustinus & Basilii docent, nemini mirum debere videri, si pari cum omnibus in Religione viventibus modo non agatur, hic majores austeritates subeat quàm ille: etenim æqualitatem hic præscribere, magna foret inæqualitas. Quid? quòd hæc ipla differentia & diversitas non modò pro aliis aliisque personis, verùm etiam pro una eademque conveniens sit, idque pro diversa temporum & necessitatis ratione. Una enim pœnitentia proderit in tempore tentationis & ariditatis, alia in pacis & devotionis: una ad eam conservandam, altera ad jam perditam recuperandam condu-

Roderig. exercit. pars II.

cet. Has ergo ob causas noluit S.P. N. unam eandemque omnibus & singulis, quoad exteriores pœnitentias, mensuram & regulam præstitueret; sed Superioris, qui spiritualis est medicus, judicio arbitrioque earum intensionem remissionemque commisit: Vt is nimirum pro cuiusque viribus, & prout necessarium ei indicaverit, eas concedat & moderetur; huic quidem majores, illi minores.

6. Quod certè planè coincidit Congregatio So-
cum regula, quam, Deo tradente
Sancto Pachomio Angelus de celis
attulit: in qua ad hunc planè modum
jubetur Superior unicuique Religioso pœnitentias, pro cuiusque videlicet necessitate præscribere. Quòd ergo Societas nostra ordinarias suas pœnitentias regula speciali præscriptas non habeat, ut eas reliquæ plerumque habent Religiones non id eò sit, quòd hæc pœnitentiæ corporales aut locum in ea nullam habeant, aut non magni fiant ex quas alii ordines juxta institutum quisque suum sanctè observat, utpotè quorum varietate Ecclesia mirè condecoratur: sed quòd instituto nostro convenientius, fini intentionique suæ magis proportionatum, & antiquæ Sanctorum Patrum doctrinæ conformius, esse judicavit, illarum mensuram modumque pœnitentiæ & charitati Superiorum penitus relinquere. Quod in causa est, ut pœnitentia non solum non assumatur minùs, sed etiam magis & frequentius, majorique cum voluntatis propensione & fervore. Undè (quæ Dei bonitas & mi-

D

sericor-

Ps: 47.
10.

fericordia est) re ipsa videmus, huiusmodi pœnitentias in Societate magis usurpari & exerceri, quàm usurparentur ex quâ per regulam aliquam essent constitutæ. Faxit eadem divina bonitas, ut hic fervor, actam bonus, sanctus, adeoque in Ecclesia frequentatus, spiritus semper adaugeatur & increseat, ac necesse sit freno potius (uti hætenus ferè factum constat) quàm calcaribus apud nostros uti.

Mortificatio secundum generis societati in usu est in primis.

7. Cæterum secundum pœnitentiæ genus, passionum inquam & proprii amoris inordinati mortificationem, obviis manibus, & præcipuo quodammodo societatem plectitur. Atque hæc una de iustis causis est, ob quas S. P. N. ordinarias quasdam pœnitentias regulâ certâ aut lege speciali præstitui noluêrit, quod in interiorem passionum & appetitionum nostrorum mortificationem nos potissimum incumbere, eamque præcipuam nostram pœnitentiam esse vellet, quod hæc (uti antè diximus) pretiosior & nobilior sit exteriore. Præscripsit nobis S. P. N. in Constitutionibus & Regulis non pauca magnæ perfectionis opera & præcepta, ad quæ exequendæ insigni quadam opus est mortificatione & nostri ipsorum abnegatione; vult proinde primarium uniuscuiusque nostrum studium versari circa ea quæ ad hanc abnegationem ac continuam appetituum mortificationem spectant, atque ut in veris solidisque virtutibus, omniq; perfectione assidue incrementum faciamus. Et verò poterat timere, nec sine ratione, secumque ita vir sanctus

rationari, Si quidem meis ordinarias statutasque quasdam pœnitentias regulæ præscripsero, in iis forsân pedem figent, nec ulterius volens progredi, eas sufficere rati, dicentque: Ex regula decreto ad tot obstringor jejunia, ad tot cilicia, ad tot flagella: hæc si suscepero, abundè meis partibus satisfecisse videbor: atque ita omitterent id quod præcipuum est, quodque maximè ad rem facit, ipsam, inquam passionum suarum mortificationem, & verarum solidarumque virtutum exercitium. Non aliam igitur nobis quantum tamur, basin dare voluit, quàm interiorem mortificationem ac virtutem. Voluit proinde vitam nostram quoad exteriora, communem esse, ut quoad interiora singularis sit & excellens, solidis scilicet virtutibus frequentique mortificatione stipata: & quidem sita eminenter, uteriam in exterioribus relucent, nosque Religiosos esse de foris ostendat. Quo quidem testimonio nos qui de Jesu Societate sumus, præ aliis Religiosis opus habemus; hos enim aut habitus ab aliis distinguit, aut vestis victusq; asperitas populo commendabiles facit. Verum in Societate, ubi hoc locum non habet, eò quod cum Instituto nostro minimè conveniat; per interiora id necesse est suppleri, tantamque in nobis relucere humilitatem, modestiam, charitatem, animarum zelum, & cum Deo familiaritatem, ut quisquis nos visurus & nobiscum tractaturus est, dicat, verè hic est Religiosus Societatis Jesu. *Isti sunt* *isa. 61. v. 1.*
semen cui benedixi Dominus.

8. Quapropter id, ad quod potissimum collineare, & circa quod in primis

Ca. 4.
examin.
§. 46. &
3. p. con-
stit. c. 1. §.
27.

ius qui
de Soc.
sunt.

1. 6. vita
1. 7.
1. 1. de
perfect.
religio.
cap. 9.
Vnde si
suavitas
in regi-
mine So-
cietatis
ex mor-
tificatione,
ne,

Ei igitur
intendit
singula
primis

primis nostrum versari studium & exercitium debet, est hæc mortificatio interior; in qua cum elanguere, & remissiores esse incipiemus, noverimus oportet, tunc nos desinere vivere ut Religiosos Societatis vivere decet: illa autem exterior quam usurpamus, poenitentia assumenda non nisi velut instrumentum ac medium ad priorem illam & interioram perveniendi, sicut dicit & docuit vir ille vere Apostolicus S. Franciscus Xavierius, & ante ipsum S. Bonaventura.

1.6. vita
17.
1.1. de
perfect.
religio.
cap. 9.
Vnde sit
suavitas
in regi-
mine So-
cietatis.
ex mor-
tificatione.

9. Hinc quisvis facillè intelliget, quæ causa sit ejus, quod toties dici audimus, quodque (quæ singularis Dei bonitas est) etiam re ipsa experimur, nimirum Societatem miram in suo regendi procedendique modo & regimine suavitatem habere. Hæc autem non in eo sita est, quod res arduæ & difficiles in ea minimè occurrant, vel quod Superiores subditorum postulatis & petitionibus per omnia obsequantur: (hoc enim si esset, ne nomine quidem Religionis digna esset.) Sed quod ardua discretionis temperamento imponentur. Occurrunt porro in eo plurima res arduæ & difficiles, quæ quodmodum mox ostendemus. Ad hæc autem, quicumque ei nomen dederunt, vera passionum mortificatione, sui que abnegatione seriò disponuntur, valdeque indifferentes & resignati esse, ad quodcumque quod Superiores de ipsis volent, jubentur. Hæc autè indifferentia, resignatio, & interior subditorum dispositio causa est magnæ illius suavitatis, quæ in Societate tam in Supe-

rioribus in imperando & gubernando, quam subditis in obediendo, reperitur. Tali enim modo in manu Superioris omnes sunt positi, quo paucillum argille in manu figuli, ut, quod libuerit vas ex eo fingat. Atque hoc spectavit mirabili illo consilio & proposito, à spiritu divino inspiratus, S. P. N. cum suos hinc mortificationi, & sui ipsorum abnegationi, tam impense iussit insistere: perinde ac si dixisset. *Occurrunt in Societate res arduæ & difficiles plurimæ; ad quas suscipiendas ut quisque, valde promptus ac dispositus sit, ut item Superiores suis eas præscribere non vereantur, ac præ metu velut subterfugiant, hoc mortificationis & sui ipsorum resignationis fundamentum omnibus præstituere volui.* Intelligant proinde singuli, ad eò se indifferentes, & in manus Superioris resignatos esse debere, ut quodcumque ei visum fuerit, liberè eis possent præscribere: perinde ac lutum in manu est figuli, & panni lacinia ac frustum in sartoris, qui ex eo prout & ubi allibuerit, recidit; hanc quidem partem manicis, illam finibus lateralibus, unam collari, alteram ora infima & terris proxima adaptans, & aquæ bonæ est hæc panni pars atque illa, cum ex uno eodemque omnes pannos refecta sint: & aquæ bonum lutum, è quo vas formatur culinarium, atque id è quo mensale: quod utrumque ex una & eadem desumptum sit massa, ut loquitur Apostolus. Ad eundem modum, omnes erant in Societate condiscipuli, & omnes eodem tempore pariter ad eam venerunt; & fortasse tam præstanti erat ingenio qui ad prima Græmaticæ rudimenta docenda designatur, quam qui ad altiores artes aut

Rom. 9.
21.

Theologiam. Interim tamen non queritur lutum vel pannus: *Quid me fecisti sic?*

Imo ex quovis qui in Societate est mortificatus passionibus. 10. Causa ergo & origo tantæ in Societate suavitatis esse debet in te, ut nimirum egregie sis mortificatus, valde resignatus, & ad omnia iussa excipienda indifferens; ut nulla sit in te repugnancia, nulla contradictio tam exterior, quàm interior, circa ea quæ Superiores de te volent statuere. Vnde, cum hanc, quam dico, facilitatem & suavitatem in imperatis suscipiendis, aliisque rebus occurrentibus admittendis minimè percipis, Superiori culpam non adscribe, nec de eo conquerere; sed de te ipso, qui non pro eo atque oportet dispositus & mortificatus es. Superior enim agit quæ sui sunt muneris, te quæ Religiosum, ac proinde mortificatum, & ad omnia indifferentem esse, præsupponit: neque necesse est, tuam antè voluntatem exploret, & an ad iustum hoc dispositus sis; semper enim dispositum & paratum esse te oportet, ad omnia quæ tibi obedientia volent iniungere. Quinimò insigni te Superior honore afficit, dum te talem reputat, & talem tractat, & ut tali quid imperat. Cum sciam aliquod aptè scite quæ de dolutum est, quàm id facili negotio faber murarius loco quo vult collocat! quòd enim id loco jam quadret, sola demissione impositione quæ eiusdem opus est. Sed cum antè malè & infestè dolutum est, quot tunsionibus, malleationibus, quantoque labore post opus est, ut ipsum loco debito inferatur?

11. Sequitur hinc & aliud consideratione dignissimum, & à S. Bonaventura observatum, videlicet, etiam interior mortificatio multo sit potentius exterioribus difficilior, ut antè diximus; tamen facilius ab his aliquem, quàm à mortificatione interiore, excusari & eximi posse. Nam in illis verè quis dicere potest, non suppetunt mihi ad toties jejunandū, ad toties induendum cilicia, ad toties flagris in corpus sæviendum, ad incedendum discalceate ad mediā nocte surgendum, vires. Nemo autem dicere verè potest. Impares mihi sunt vires, non fert valetudo, ut humiliter de me sentiam, adversa qualibet patienter feram, obedientiam colam, in omnibus sim resignatus. Dicere quidem verè poteris Virtutem & gratiam non habeo ad tantam humilitatem, obedientiam & resignationem, quanta in Societate & viget, & necessaria est; sed non, Non suppetit mihi valetudo ad illa: neque enim corporales ad hoc vires requiruntur, sed spirituales: cum fortis æquè ac imbecillis, sanus non minus quàm infirmus, magnus juxta ac parvus, adeoque omnes, gratiæ Dei adminiculo, si modò velint, hæc exequi valeant.

12. Est hoc insigni consolationi iis, qui ideo pusillanimes fiunt, & animo deijciuntur, quòd non satis sibi spiritualis suppetere peculii & subsidii putent, pro tam sublimi fine & infuturo, qualem sibi Societas proponit. Cum Saul, (ut in libro 1. Regum refertur) Davidi denuntiasset, velle se filiam suam ei nuptui tradere;

respon-

l. de p...
f. 11. r. 11.
gio. c. 1.
Interne
mortifi-
cationi,
omnes;
externæ
non om-
nes suffi-
ciunt.

P. 11. r. 11.

Quid Si-
cietas
suis re-
quirat
person-

Parva res
est mor-
tificatio
in se, gra-
ta tamen
Deo.

1. Reg. 18.
23. c. 11.

Mira-
tempe-
tio mo-

respondit ei David: *Non parum videtur vobis generum esse Regis? ego autem sum vir pauper & tenuis.* Cui Rex illico renuntiari iussit; *Sic loquimini ad David: non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum praputia Philistinorum, ut fiat ultio de inimicis Regis.* Hoc ipsum his respondere pusillanimibus possumus: Non habet opus his talentis, facultatibus & dotibus **D E U S** quas tute tibi cogitatione fingis:

Ma. 15. 2. Deus memores tu, & bonorum meorum non eges. Nihil autem aliud requirit, quam ut hosce appetituum tuorum & vitiosarum inclinationum Philisthæos circumcidas.

Quid Societas à suis requirat personis. 13. Idem quoque à nobis exigit ac petit Societas: proinde, si quidem ipse velis, bonum eius esse membrum, & utile instrumentum potes. Da operam ergo, ut egregie humilis, & ad omnia quæ de te constituere volet, indifferens & resignatus sis; ulterius nihil à te requirit. Avertat **D E U S**, ne quæ vanitatis & superbiæ argumenta in te notentur, ne proprii iudicii æquo tenacior, ac commoditatum sectandarum studiosus inveniaris, ne recreationis vanas ambias, ut clarè sincereque cum Superioribus non agas. Hæc enim si in te inveniantur, & ipse sis huiusmodi, nulla tibi Societate Religio difficilior & gravior videbitur. At humili, mortificato, verè pauperi spiritu, indifferenti, resignato, & omnem voluntatem propriam exuto, quæcumque in Societate observantur, & facillima & suavissima videbuntur.

Mira com-temperatio mor- 14. Aequissimum proinde est, ut **D E O** nos gratos præbeamus, inigne

hoc beneficium ac gratiam, quod nobis præstitit, gratissima recordatione recognoscendo: nimirum, quod, cum in Societate res occurrant ex se perdifficiles & arduæ; eas tamen ipse tam suaves, & factu faciles nobis reddiderit. Etenim, quæ Deibonitas est, exteriores etiam pœnitentiæ frequentiores & usitatiores in illa sunt, quam ulla regula certa potuissent præscribi, uti supra dictum est: Quoad interiores verò & mortificationem (quæ, Sancto Augustino teste, prioribus dignior & excellentior est) habemus in Regulis & Constitutionibus nostris tantæ perfectionis, & ex se tam difficilia præcepta, ut longissimo post se intervallo omnes austeritates & pœnitentias exteriores relinquunt.

15. Quod si quis incipias ieverit, *Quid in Societate statutum circa mortificationem & indifferentiā.* rem ad oculum demonstrabimus. Ac primum, an non evidens est longè, jejunio, flagellis, & cilicii gestatione, ex se difficilius esse. *Superiori, Præceptorum spiritualium, perfectam omnium quæ ad animum quomodocumque spectant, omnium inquam morum, tentationum, pravæ propensionum, universorumque defectuum, atque imperfectiōnum suarum, rationem reddere; quæ certè res in Societate nostra adeo & expetitur, & usurpatur, ut una de substantialibus eiusdem sanctionibus & institutis esse censeatur.* Item illud quod aliâ regulâ præscribitur: *Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipuè ad maiorem submissionem & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, ut omnes errores & defectus ipsius, & res quæcumque, quæ notata in eo & endum.*

eo & observata fuerint, Superioribus per quemvis, qui exera confessionem eas acceperit, manifestentur? Res ea certè per se est eiusmodi, ut excellenti ad eam practicandam opus sit humilitate & mortificatione: quòd nimirum non conqueraris, quòd delator te prius huius rei non commonuerit, aut defectum plus æquo exaggerarit. Sed nec hoc quidem sufficit. nam & paratus esse debes publicè reprehendi, & non modo erroris verè admissi, verùm etiam falsi. Quinimò, cum falsa adversus nos testimonia depromuntur, vult nos S. Pater Noster non solum ea moderatè patienterque sed & cum gaudio sustinere, nullà à nobis occasione eorum datà: atque ut mundani homines de honore & magna nominis sui æstimatione sibi gratulantur, ita nos infamia, injuriis & contemptu nostri summo opere lætari quoad se. Ad quæ quanta animi opus sit virtute, nemo non videt.

Indifferentia ad officia & gradus.

Indifferentes præterea simus oportet ad quodlibet officium, ministerium, functionē, cui nos Superior volet applicare, & ad quemcumque votorum suorum gradum nos Societas cooptare volet. Cumq; in eam diversæ sint functiones ac gradus, & horum unus altero sublimior; sanè ut ad infimum eorum suscipiendum paratus sis, & tam in illo contentus vivas, quàm si ad summum evehereris; res est maximæ perfectionis, & ad quam consequendam ac rectè exequendam insigni opus est mortificatione. Semper præterea accinctus paratus, ac valdè dispositus, & indifferens esse debes, ad in quamcumque

Indifferentia ad locum.

orbis partem, illorum ministeriorum exequendorum causa, proficiscendum: nec solum ad aliud Collegium, sed & ad aliam Provinciā, aliud itè regnum, in Indiam tam Orientalem quam Occidentalem, Romam, in Germaniam, Angliam, Transsilvaniam, tibi omnis in perpetuum parentum, consanguineorum, & amicorum videndorum tibi spes sit præcisa, uti & illis vicissim tui unquam renidendi. Paupertatem porro Societas tam exactè & strictè observat, ut nulli liceat in cubiculum ulla delicias cupiditate admittere, vel habere. nec solum ad esum, sed ne librum quidem, in quo vel minimam lineam ducere possit, vel secū, cum aliò profecturus est, deferre. Ad hæc, ita à rebus omnibus denudatos & expeditos esse nos oportet, ut (quemadmodum in tractatu de paupertate, pluribus dicturi sumus) nec fera, nec clave in arca pluteòve rem aliquam occidere nobis liceat; sed omnia in propatulo præposita & aperta esse debeant, tamquam si intrare volenti diserte quisque diceret, Accipe si velis, neq; enim id meum est.

Paupertas in Societate quomodo observetur.

3. p. trad. 3. cap. 7.

16. Hæc aliæque id genus, quæ in Societate frequentia sunt, satis ostendunt, quantum cum quoad perfectionem, tum sui difficultatem, omnibus exterioribus pœnitentiis & asperitatibus præstent. Proinde quisquis spiritum rigoris adversus semetipsum habuerit, ac se quam maximè mortificare, severasq; subire pœnitentias voluerit (quod certè boni spiritus indicium est) in Societate certè plurimas & maximas isthuc exequendi occasiones

Bull. Pi.

casiones habebit, Et quamquam non defuerint, qui quoad vocationē suā tentari, hanc ipsam tentationē honesto maioris perfectionis sectandæ, & graviarū pœnitentiarum in alia Religione subeundarum, pallio cooperire & excusare voluerunt; eventus tamen postea sat docuit, hanc causam vere non fuisse, sed quod mortificationem ac perfectionem ad quā tendit Societas, ferre non possent. Cuius rei certissimum habemus experimentum, & ab his ipsis Societatis desertoribus datum testimonium, & (quod hac in re caput est) ab ipsa sede Apostolica declaratum, à Pio V. inquam, qui antè fuit Ordinis D. Dominici: ita nimirum hic in Bulla quadam, quam pro Societate, contra eiusdem apostatas, vel ad sæculū, vel ad alium quempiam Ordinem, uno Carthusiensis excepto, transeuntes dedit, declarat. Cū enim in ea retulisset, quam Societatis Iesu institutum perfectionem, difficultatem ac laborem includeret; ipsam tentationis, qua nonnulli vel ad eandem deferendam, vel ad aliam Religionem transeundum tentantur, radicem declarat his verbis: Nihilominus nonnulli animi levitare, ut credebatur, ducti, ac quietem labori, cui proculdubio Religiosi Societatis huiusmodi pro excolenda & propaganda Christiana religione continuò erant expositi, ac privatum commodum publicæ rati dictæ Societatis, quàm Christiana reipubl. utilitati indiscretè præferentes, fucatisque coloribus asserentes, se id facere ob fugam melioris vitæ, aut strictioris observantiæ, ad alios, etiam Fratrum Mendicantium Ordines transire posse iactabant. Ex quibus verbis

apparet, eos revera, non tam maioris perfectionis sectandæ, vel austerioris pœnitentiæ subeundæ studio, quàm ad laborem difficultatem declinandam, hanc defectionem moliri: quod eas in se vires, animos, ac peculium spiritus, nolint sentire, quibus ad tantam perfectionem ac mortificationem, tantamq; indifferentiam & resignationem, quanta in Societate requiritur, opus est.

17. Hæc ergo causa fuit, cur S. P. Noster mortificationem hanc tam impense filiis suis commendavit, nolque in illa jugiter exerceri, & bene fundari, & circa eam uniuscuiusque nostrum studium continuò versari voluerit.

Conclusio.

CAPUT VIII.

Mortificatio non est odium, sed verus amor, non animæ nostræ solum, sed & corporis ipsius.

I. **Q**uoniam verò suprà diximus, & quidem ex Sanctorum Patrum in Evangelii vestigiis insistētium doctrina, nos ipsos odisse & abnegare nos debere; id autem durum & naturæ nostræ inprimis contrarium videatur; idcirco, ne quis hoc audito percellatur, hincque aliquam animo cadendi, & mortificationem omnem fugiendi aniamumat; paucis hic ostendam, hoc non tam odium & detestationem esse, quo nobis ipsi male velimus, sed sincerum amorem, non animæ solum, sed & corporis nostri: contra, nos non mortificare, verum esse odium, non animæ solum, sed

Odiū est duplex, nempe malum & bonū.

Bull. pii.

Rigor in Societate quantus.

sed & corporis. Testem dicti offero S. Augustinum, qui super illa Apostoli verba, *spiritus concupiscit adversus carnem*, scribens, *Ab sit, ait, fratres mei, Gal. 5. 17. absit ut spiritus concupiscendo contra carnem, oderit carnem.* Quid ergo hic odit? *Vitia carnis odit, prudentiam carnis odit*, omnem eius astutiam, malas inclinationes, illam eiusdem repugnantiam adversus rationem, *conventionem mortis odit*: carnem potius amat, dum eam mortificat, ei que adversatur: perinde ac medicus aegrotum non odit, sed solum morbum, & adversus illum arte sua insurgit, aegrum diligens potius, quam odio habens.

Lib. de morib.

Ecc. c. 26

& L. 14. de

Trin. c. 14

Quid sit

odium.

2. Sic autem id sanctus hic Doctor probat: Amare quempiam, est ei bonum velle, ut docet Aristoteles; odisse vero est ei malum aliquid optare. Iam, qui corpus sub rationis jugum cogere, ipsiusque appetitus & inordinatos motus & concupiscentias cohibere conatur, summum & maximum ei bonum procurat, æternam videlicet requiem & gloriam: itaque hic verè ipsum amat. Qui verò de eo mortificando & subigendo non laborat, sed ipsum effusus in malas suas inclinationes, & appetitus habentis ferri finit, ei maximum, quod quidem ei velle & procurare potest, malum optat, sempiterna scilicet apud inferos supplicia ignesque æternum duraturos.

Corpori

indul-

gens, ve-

re ipsum

odit.

Ps. 20. 6.

3. Hic ergo verè corpus suum odit & detestatur. Vnde benè Propheta: *Qui diligit inquietatem, odit animam suam*: etenim æternos illi cruciatus accersit & conciliat. Pari mo-

do & eandem ob causam, cum S. Augustino, dicere possumus, eum & corpus suum odisse, cum idem ei malum damnūque procuret ac causetur imminensum. Hac quoque ratione ducti Theologi, docent justos & bonos maiore in semetipsum amore ferri, quam peccatores & malos, non solum quoad animam, verum etiam quoad corpus, eod quod verum ei bonum procurant celestem, inquam, beatitudinem, cuius & corpus aliquando modo suo particeps fier. Additque, ob eandem causam, S. Thomas, justos corpus suum non etiam qualicumque amore, sed amore charitatis, qui altissimus & eminentissimus amoris est gradus, diligere.

4. Videre, id est in duobus aegrotis, quorum unus pro libitu comedit & bibit quidquid sapuerit palato, in cidi venam sibi non patitur, cataportia avertatur, omnemque medicinam fugit: alter verò suo in morbo se circumspicere gerit, dietam servat, & ut fame sitique propè conficiatur, nihil cibi potusve admittit, cataportia nulla avertatur quantumlibet amaritudo, venæque incisionem, quamvis non sine dolore, libens patitur. Liquer sanè, hunc præ illo vitam, corpus salutemque suam magis amare: quia, quod illam tueatur, conservet, & recuperet, parvum subire laborem, in ediam & amaras medicinas patiando, non detrectat; illum verò, paucillum laboris subire, & sitim modicam tolerare detrectando, semetipsum necare merito dicimus. Eodem planè modo se in præsentia materia res habet. Sic quoque aliæ S. Bern-

Corpori
odit qu
illud d
licare p
scit: no
contra

Testi-
monia
prodo-
grina
premiss
Mat. 16.
24.

Tract. 5.
in lo-
ann.

Joann.
12. 25.

Corpus S. Bernardus secularibus quibusdam indignantibus & frementibus quòd sectatores ejusdem tam severe corpus suum haberent, quasi ipsum capitali odio prosequerentur, respondit; cum dixit, ipsos qui hæc dicerent, & sic sentirent, potius corpora sua odisse; cum, quò illis modicum sensualis voluptatis, ac delectationumculæ pauxillum indulgeant, æternis illa suppliciis addicant & vitam macent; fratres autem suos verè illa amare, utpotè qui parum & ad modicum ea affligendo, sempiternam illis quietem pararent.

5. Hanc sanè veritatem jam olim in Evangelio nos docuit Redemptor noster Jesus. Cum enim dixisset: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me; statim dictorum rationem subnectit: Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.* In quæ verba sic commendatur S. Augustinus: *Magna & mira sententia, quemadmodum fit hominis in animam suam amor, ut pereat; odium, ne pereat. Si malè & inordinate amaveris, tunc odisti; si benè oderis, tunc amasti; quia tunc eam terras in vitam æternam, ut idem Redemptor alio in loco testatur: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Concludit verò tandem Sanctus hic Doctor: *Felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

6. Aliam ad rei hujus confirmam-

Roderig. amicit. p. 13.

tionem rationem adducit idem Augustinus: *Non desinit, inquit, aliquid amare is, qui aliud præ illo ardentius amat.* Et adfert ad hoc declarandum duas similitudines. Certum est enim, illum pedem & brachium suum amare, qui illa sibi resecari patitur, cum hæc sectio ad vitæ conservationem necessaria judicatur. Valde quidem & impensè illa membra diligit, at vitam impensius: quocirca libenter jacturam patitur minoris, ne subeat detrimentum majoris. Constat quoque avarum miro pecuniæ studio teneri, ejusque conservandæ amore plus æquo inardescere, nihilominus eam erogare, & domo velut proscribere, ut panem & quicquid ad vitam trahendam necessarium est, eà coëmat. Quantumvis enim nummos amet, vitam tamen habet cariorem, unde libenter impendit quòd minus est quo quid majus est, tueatur. Pari ergo modo suam non desinit homo carnem amare, dum illam mortificat; animam tamen & vitam æternam plus amat: quia verò ad majus animæ bonum, & ad perfectionem, simul & vitam æternam consequendam, caro mortificanda & rigidius habenda est, ideo eam mortificat & malè habet. Quamobrem non est id, odium, nec amoris defectus; sed intensior tum Dei, tum animæ propriæ & perfectionis amor.

Lib. de doctrin. Chr. c. 25. Potest quid præ alio dilig.

CAPUT IX.

*Qui de carne mortificanda non laborat,
non solum spirituales vitam non
vivit, sed ne rationabilem
quidem.*

Serm. 18.

in Ioann. I.

Triplex
est vita.

Triplex vitæ genus statuit S. Augustinus; vitæ bestiarum, vitam Angelorum, & vitam hominū. Prior illa bestiarum tota in sensualibus & terrenis rebus, appetituumque naturalium complemento occupatur: Angelorum, Deo rebusque cælestibus duntaxat detinetur: hominum verò inter duas illas media est; quòd homo cum naturâ tum illarū, tum horum, aliquam communionem habeat. Si enim secundum spiritum vivat, Angelorum se similem & socium reddit; si secundum carnem, se bestiis assimilât, & fit bestialis. His suffragantur quoque verba S. Ambrosii: *Qui secundum carnis appetentiam vivit, caro est: qui secundum præcepta Dei, spiritus est.*

Adhæsit
parvum
to anima
mea.

Ps. 118.

offonar.

4. in illa

verba.

Immor-

tificati

qua vi-

ta vivat.

2. Quapropter qui carnis appetitibus morem gerit, non solum non vivit vitam spirituales, sed ne rationalem quidem hominis, aut animalem & brutalem. Vel unum hoc certè, animos nobis addere deberet ad mortificationi totis viribus incumbendum. Quid enim generositate & excellentia hominis, ad imaginem ac similitudinem. Omnipotentis, utque eodem æternū frueretur, conditi, esse potest indignius, quam ut brutis ac pecudibus similis efficiatur, se rei tam vilis & bestialis (id est carnis &

sensualitatis) servum ac mancipium reddendo, juxta ejus imperum, impullum, nutum vivendo, ejusque infami & pecuino se obsequio per omnia subijciendo?

3. Quid magis absurdum & præposterum, teste S. Bernardo, & quæ major *abusio*, quàm *dominam*, id est rationem, quàm imperare & dominari oportebat, *ancillari*; & *ancillam*, carnem, inquam, *dominari*? Hæc scilicet, est monstrosa illa inordinatio & inversus ordo, quam olim vidisse se testatur sapiens: *Vidi servos in equis velut dominos, & principes ambulantes super terram quasi servos & turpiter fa-*

mulantes. Quam visu portentosa, inquit P. M. Avila, & admirationis plena res foret, si quæ bellua freno hominem circumduceret, & quocumque vellet ageret, illud inquam regeret, à quo regi ipsa deberet? Tales porro, brutalium scilicet concupiscentiarum suarum freno frenati sunt plurimi, magni æquè ac parvi: qui quia numero infiniti, hinc vix ad hoc reflectimus, nec quemquam nostrum monstrosa illa feditas exterreret, aut in admirationem rapit, quòd ipsi etiam majore commiseratione dignum. Diogenem (qui cum ferunt, cum accensâ pleno meridie lucernâ, in foro Atheniensi quasi quid quaeriturus oberraret, interrogatum quid quaereret, respondisse, se hominem aliquem quæere. Inferentibus verò alius, forum hominibus plenum esse, proinde frustra quaerere, retulit, non homines eos esse, sed bestias: neque enim hominum eos vitam vivere, sed bestiarum concupiscentiarum suarum

Abfurdi-
tas ead
declara-
tur.
Serm. 10.
ad fratres
nemo.

et. 3. Me

dit.

Sensiti-

vum Ap-

petitum

homini

impera-

re, est ab-

surdum

Eccl. 7.

10.

sup.

auditi-

lia

Can.

sup.

auditi-

lia

Dist. 63.

Li. contr.
Mendac.
ad Con-
suetudinem.

rum belluinarum motum impulsu-
que sequendo.

Abfurditas eadē declaratur. 4. Aliam scitam, at rei propo-
sitæ declarandæ peraccommodam, si-
militudinem adferrē S. Augustinus:

Qualis est, inquit, in oculis hominum, qui universis pedibus ambulare videtur; quod certè ridiculum & histrionicum est; talis est in oculis Dei & Angelorum, cui caro propria dominatur, & in quo ratio ancillatur quisquis hujusmodi est, inversus ambulat pedibus nimirum sursum, capite deorsum verso. Jam verò, quem ita præpostere incedere non pudeat? Etiam Seneca in profunda gentilitate sceditatem hanc vidit, & obstupuit: unde divinam hanc sententiam protulit:

Major sum, & ad majora genitus, quàm ut mancipium sim mei corporis. Aurea sanè verba, & digna quæ Religiosus Christianus quilibet cordi quàm profundissime insculpat. Si enim Ethnicus solâ rationis luce prælucente, ita sensit, & sceditatis hujus eum puduit; quid facere par est Christianum lucidissimo luminæ fidei illustratum, quid Religiosum tot Dei benedictionibus & consolationibus præventum & abundantem facere oportebit? Unde S. Augustinus dicere non meretur, eum quem hujus turpitudinis non pudet, quique eam non sentit, rationem ac iudicium planè turbatum habere. Et erit hoc aliud & novum monstrum longè quàm prius admiratione dignius, quòd scilicet homo in bestiam sit mutatus, ne id tamen sentiat, nec animadvertat.

5. Refert Galenus à se puero

visum hominem, qui magna cum festinatione januam quamdam clave plum. Lib. de curandis animi morbis. aperire conabatur; sed contrà ac sperabat, ei accidisse etenim, quantumlibet conniteretur, januam aperire non potuit; qui quia in tanta festinatione omnem operam ludebat, in eam rabiem actus est, ut & clavem dentibus commordere, & fores calcibus impetere cœperit. Nec hic furor ejus stetit; mox enim execrandas in divos diras evomere, spumam ore furibundo undiquaque ejectare, & ad instar lymphatici rabire cœpit, ut oculi ei præ furore suis è sedibus excutiendi viderentur; Hæc videns Galenus tale se tunc adversus iracundiæ vitium ait odium & horrorem concepisse, ut exinde eum nemo mortalium viderit iratum, ne priori illi similis evaderet. Quæ omnia ad animum si revoce-
mus, stimuli loco nobis sint oportet, ad hominum ratione prædicatorum more vivendum, nec patientium, ut carnalium appetituum impetus extra rationis limitem nos abripiat. S. Hieronymus in illud S. Jobi, *Vir erat in terra Hus nomine* Job, Job. 1. 1. scribens, verè eum ait virum fuisse, eamque sui dicti dat rationem quam ipsi jam dedimus: *Non enim terra carnis ejus animam ipsius superabat, sed imperantis animi consilio cuncta faciebat; juxta illud Dei monitum, Subter te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.* Gen. 4. 7.

CAPUT X.

Operosius & laboriosius est mortificationem suipsius omittere quam ei studere.

objectio
ni de dif-
ficultate
occurritur.
ex S. Basilio.

In reg. fu-
sorib. reg.
52.

Aliter ei-
dem oc-
curritur
Laborio-
sus esse
nō mor-
tificare
se, quā
mortifi-
care.

Li. I Conf.
6. 12.

1. **O**bjiciat hīc fortē quis: Video quidem ad oculū quā mortificatio sit utilis, & quantopere necessaria: sed, cū mihi difficultatem, & qui in ea situs est, laborem ob oculos pono, ab eadem sectanda quodammodo deterreor. Huic objectioni Primò, cum S. Basilio respondeo: si corporalis valetudinis recuperandæ ergò potiones quantumlibet amaras æquo animo sumimus, patimurque ut medicus vel chirurgus prout voluerit secet, vel cante-rium faciat. Adhæc si opum coacervandarum causa, tam evidentibus se homines terra marique periculis, ac difficultatibus subeundis exponant; par certè ac rationi consentaneum fuerit, ad spiritualem animæ nostræ sanitatem recuperandum, & gloriæ perpetuè duraturæ præmium ac thesaurum comparandam, aliquam nos difficultatem subire, ac modicam devorare molestiam.

2. Verū, quia naturali quodam horrore laborem omnem gravantem fugimus, & cū jam necessariò aliquid nos pati oporteat, ipsum velle-
mus ut quā minimum & levissimum esset; hinc dico secundò, longè homini laboriosius esse mortificationem declinare, quā eamdem subire. Nam S. Augustinus ait, *Iussisti Domine, & sic est, ut pena sibi sit*

omnis animus inordinatus. Illa scilicet inordinatio & lucta, quam quis in se sentit, appetitus adversus rationē, & rationis, adversus Deū, immane homini tormētū & inquietudine adfert.

3. Quod omnibus in rebus generaliter usu venire constat, quid enim tandem in mundo est, quod, si in ordine non debito inveniatur, naturaliter non inquietet ac turbet? Os enim loco suo motum, quos non dolores excitat? elementum, extra naturalem suum locum & sphaeram dū invenitur, quam patitur violentiam? Cū igitur homini ratione præditō tam proprium & naturale sit, juxta rationis præscriptum vivere; quomodo, si inordinatè & contra rationis dictamen vitam instituat, natura ipsa reclamabit, & propria eum conscientia lancinabit? Unde bene S. Iob: *Quis restitit ei (Deo) & pacem habuit?* neque enim in huiusmodi vita pax aut quies esse potest. Sic quoque S. Ioannes in Apocalypsi scribit, eos qui bestiam adorabant, nullam die noctevē quietem habuisse. Sic si carni ipse tuæ & sensualitati, truculentæ illi bestię, servias, nullam quietem aut pacem usquam invenies.

4. Medicorum axioma est, *bona corporis valetudinem & dispositionem in recto in humorum temperamento & proportionem sitam esse:* unde dum hi proportionem & temperamentum naturale quam habere debebant, amiserunt, morbos & dolores varios creant: at, cū debitè temperati ac proportionati sunt, bona corpus univēsum gaudet valetudine, hīque in eo

Inordi-
nata in-
quietas

Animæ
pax à
Passioni
mortifi-
catione.

Passione
sunt ve-
lut vent-
turbu-
lenti.

Iob 9.4

Apoc. 11.

1/a. 57.

Sanitas
Homini
ex sanita-
te corpo-
ris deesse
natur.

Mat. 8.
26.

in eo membrorum omnium vigore, & exteriorem quamdam oris hilaritatem causantur. Pari modò universa animæ nostræ salus, bonaque dispositio in recta passionum, quæ ipsius velut humores sunt, proportionē moderationeque consistit: quæ ubi debitè temperatæ & mortificatæ non fuerint, morbos spirituales progignunt; sin autem benè compositæ, anima rectè valet, & in bona dispositione est, quæ in homine eam habente insignem mentis serenitatem & quietudinem causatur.

5. Aiunt præterea, & sanè verè, id in animo nostro esse passiones, quod in mari venti ac turbines: ut enim hi illud inquietant & exagitant, sic passiones inordinatis appetitibus ac motibus suis animum, Modò quippe exsurgit passio iræ, quæ eum perturbat & inquietat; modò in nos spirat procellosus superbiæ ac vanæ gloriæ Boreas; modò nos abripit præceps impatientiæ & invidiæ turbo. Merito proinde dixit Propheta: *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest à tempestate exagitatum*; at, illa cessante, mira gaudet malacia: *imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*. Consimili ratione, si passionum & appetituum tuorum ventis imperare ipse noveris, eosq; ad quietem componere, mortificando, & rationis frenis eos coercendo, protinus optata frueris malacia, quiete, & tranquillitate: at si de iis mortificandis minimè labores, tempestatibus in diversa distraheris.

6. Verùm, ut clariùs adhuc elu-

cescat, maiorem subire laborem, & ponderosiorē crucem in humeros tollere, eum qui mortificationem subterfugit, quàm qui in eam incumbit; ad casus particulares, in quibus id ipsum quotidie reapse videmus, descendamus oportet. Vide, obsecro, quo te modo dispositum sentias, cum ab iræ impatientiæve passione te passus es in transversum abripi, cum in fratrem verbum aliquod acerbius protulisti, vel quid aliud incompositum, scandalosum, malique exempli commisisti: quantum tristitiæ, turbæ, inquietudinis, & molestiæ tunc sentias. Dic mihi, an non plus tunc in animo poenæ, maioremque crucem experiaris, quàm forsan sensisses in linguam, & iræ tuæ impetum coercendo? minimè dubium. Considera deinde, quanta sit anxietas, suspiciones, actimor immortificati alicuius Religiosi, qui ad omnia, quæ superior circa ipsum volet disponere, indifferens & resignatus nō est. Vel una sola res, à qua animus abhorreat, sufficit, ut in cōtinua cruce, dolore, anxitudine versetur. hæc enim perpetuò, & præ reliquis mentis illius oculis obversatur: & quamvis Superioribus, ne de longè quidē, in mentem veniat, illum eiusmodi officio applicare: quia tamen id eiusmodi est, ut possit ac soleat injungi, hinc perpetuo miser hic pavore & suspicione anxius jactatur, ne id sibi aliquando imperetur. Atque ut homini malè affectum & laucium pedē habenti videtur, quidquid demum de foris occurrit, in eam partem impingendum: ita parum mortificatus

Religiosus putat omnia in partem illam quam malè affectam habet, incursum, in eaque se sauciandum. Verum qui mortificatus, indifferens, & ad omnia iniungenda resignatus est, semper gaudet, semper hilares est, nihil habet quod extimescat.

Superbus
quam sit
inquietus.

7. Consideres quoque velim, quanto perturbationum, poenarum, & inquietudinis æstu iactandus sit superbus, cum se jam velut in angulum retrusum, præteritum ac neglectum videbit, nullam sui rationem haberi, nulla sibi speciosa honorifica, magnique nominis negotia munia-ve, prout quidem ipse desiderabat, concedi. Adhæc, ecquæ illius firmitatis anxietudo, quistimor, cum huiusmodi quid illi injungatur, cumque in publico aliquid ei obeundum erit, quando nempe anxie secum disquireret, quis rei huius sibi sit futurus successus, num, è quo honorem sibi & sui existimationem sperabat secutura, inde forsan ignominiam referat & infamiam. Sic propria illum superbia omni ex parte lancinat & excruciat: vita sane miserrima. Idem est de reliquis vitiosis affectibus sentiendum. Tuæ ergo passiones tui sunt carnifices & tortores, qui identidem te excruciant, usque dum illas subigere & mortificare incipies. Atque verissimum id est, siue adimpleatur quod quis sibi propositum habet, siue non. Quamdiu enim non adimpletur, hoc quod tamdiu differtur, desiderium mirè animam affligit & excarnificat; juxta illud: *Spes qua differtur, affligit animam.* Et ne tum quidem, cum jam desiderio illius

PROV. 13.
12.

fit satis, & voluntati mos geritur; doloris expers erit, sed etiam hoc ipsum eum torquet & lancinabit, dum sic secum recogitat: Jam tandem facis quod volebas, desiderio ac voto tuo satis factum est; ast, nullum inde colliges meritum, quia id pro lubitu tuo facis, & quod ipse sic volueris. Omnia ergo ei in amaritiam & abstinthium convertuntur.

8. Hic accedat jugis conscientie Vermis remorsus, quem ubi vis circumfert qui mortificationi non intendit, nec pro eo ac debet, partibus suis fungitur. Quo enim gaudio, quavè mentis quiete perfruatur Religiosus ille, qui, cum alia de causa Religionem non sit ingressus, quam ut profectui proprio invigilet, & ad perfectionem vitæ tendat, de nulla re minus quam de ea sollicitus est? certum est, eum jugi in anxietate & dolore vitam traducturum. Quod ipsum de singulis in suo statu dicere possumus. Etenim vermis ille conscientiam rodens (quem numquam non circumferimus) si munere ipsi nostro prout oportet, non fungamur, viscera nostra perpetim arrodit & depascit. Ponantur, inquit R. P. M. Avila, in una libra lance labores & molestia, quos quis in cum magna diligentia & spiritus fervore vivendo, mortificationis, studendo subire queat; in alia verò illi, quos tepidus, negligens & immortificatus subit ex eo, quod priores illos ferre nolit; haud dubie hos præ illis millecuplo graviore deprehendens.

9. Mirabile certè est; plus jucunditatis & voluptatis sentire eum qui plus ca-
Domino naviter ferventerque servit
in vi. pratis è

vigiliis
quam te-
pidus è
recreati-
onib.

PROV. 13.
19.
Oste. 2.

PROV. 13.
19.

In Epist.

Tract. 6.
14. 6.

vigiliis, orationibus, & omni quicquam tepidus & remissus in loquendo, fabulando humanis consolatiunculis, & propriæ voluntati morem gerendo. Exteriùs quidem tepidus ridet & plaudit, intus verò plangit & gemit: justus de foris plangit, in corpore ridet & exhilaratur. Unde ait Sapiens: *Iter pigrorum & tepidorum quasi sepes spinarum.* Quod ipsum, per Oseam prophetam, se facturum comminatus est Deus, *Ecce ego sepiam viam tuam spinis.* Delectationibus quippe & sensualibus voluptatibus immiscuit tristes conscientie remorsus, recreationibus amaritudinem, propriæ voluntatis executioni dolorem & cruciamentum. In his enim reperit tepidus & languidus spinas, à quibus cor eius compungitur & sauciatur. Iustorum verò via plana est, & salebrarum experta. *Via iustorum absq. offendiculo.* Quanta Deus bone, animi pace & gaudio fruitur Religiosus fervens, mortificatus, de profectu suo seriò sollicitus, & boni Religiosi partes exactissime adimplens! nullam huic similem in mundo pacem reperire est. Id quod quotidie in nobis ipsis experimur: cum enim in Dei servitio navos & sedulos nos præbemus, summa gaudemus pace & mirè exultamus; cum verò legnes, torpidi & negligentes stertimus, ingens nos tristitia & morositas occupat. Atque hæc sæpè causa est omnis nostræ tristitiæ desolationis, & fastidii spiritualis, ut suo loco uberius disseremus. Itaque minorem laborem effugere volens, in-

cidit in alios graviores & maiores. Nam qui timet pruinam, irruet super iob. 6. 15. *eum nix.* Dicebaste, laboris declinandiergò, mortificationem omis- sisse; ego ex adverso dico, vel ob eam saltem causam oportuisse te illius exercitio insistere, ut nimirum per eam in pace ac quiete animi viveres, etsi aliud ea bonum non includeret; quanto verò magis, cum innumera includat?

CAPUT XI.

Incipit tractatus de exercitio mortificationis.

1. **P**Rimum maximeque potens, Abnegatio quod à nostra ipsi parte, ad hanc mortificationem plenamq; de nobis ipsis victoriam consequendam, adferre possumus, medium est, idendidem nos in propria voluntate abneganda, in appetitibus nostris resistendo; in omnem carnem nostræ recreationem & delectationem subtrahendo, nec usquam ei indulgendo, exercere: hoc enim pacto natura paulatim subigitur & edomatur, vitia & passionnes evelluntur; virtus e- contra introducitur ac fit valentior. Perutile hac in materia monitum suggerit S. Dorotheus: Cum, inquit, oppugnaris aut affligeris ab aliqua vitiosa passione vel cogitatione, si ad actum illam perducis & opere complas, scias passionem illam robustiorem adversus te fieri, ut magis te oppugnet & affligat.

2. At si contra eam certaveris, & huic cogitationi & vitiosæ passioni te oppos-

Serm. 15.
in biblio-
the. Pa-
triæ Rom. 30.

Vitiū e-
nervatur,
dū ei re-
sistitur.

opposueris, debilitatur vitium illud & cogitatio, atque ad oppugnandum & affligendum te deinceps impotens fit & invalida. Est hæc permagni momenti doctrina, etiam quoad tentationes, idque ob eandem rationem, uti suo loco ostensuri sumus. Permagni quippè refert principiis obistere, ne nos prava consuetudo jam usu aliquo corroborata, paulatim in maiorem difficultatem pertrahat.

tract. 4.
c. 6.

Simile ab
equo in-
domito.

3. Docent verò communiter SS. Patres, ita nos corpus hoc nostrum tractare debere, ut eque equum durioris & sternacem: ut enim hic industria sua, & violentia adhibita illum tandem compescit, condocescit, & quocumque ac quomodocumque eum voluerit tendere, gressum cogit flectere: Sic infreni impotentique corporis nostri equo frenum perpetuò contrahendum, nec umquam ei calcaria subtrahenda. Hac ratione id tandem sub imperium redigemus, de eo statuemus quodcumque voluerimus, & quocumque illud tendere cupiemus, eò haud invitum sequetur, & quidem eo quo nos imperarimus modo: at, si ipsum frenare & domare nequeamus, aut nolimus, ipsum in nos dominium sibi vendicabit, nosque in aliquod præcipitium tandem dabit. Cum jumentum defectu aliquo aut vitiolaborat, nullum eius tollendi medium potentius est, quam ad eum non indulgere, nec sinere, ut ipsum aliquoties exequatur. Idem ergo medium & nos adhibere oportet, ad defectus, vitia, pravaque carnis nostræ propensiones edoman-

das, non permittere, scilicet, ut ipsa quod propositum habet, opere exequatur, sed ei ubivis contradicere, inque omnibus appetitibus ac concupiscentiis ipsius oblucri & resistere.

4. Ut autem animosius & alacrius hoc exercitium aggrediamur, non mediocriter juvabit, fundamentum illud, quod initio tractatus huius statuimus, identidem præ oculis habere: nimirum, *hominem hunc exterioriorem, carnem hanc qua induri sumus, ac sensualitatem, omnium quos habemus hostium, insensissimum & capitalissimum esse, eumque proinde excidium & interitum nostrum assidue moliri, adversus spiritum & rationis impulsus, Dei, iussa concupiscere.* Undè primaria causa, ob quam SS. Patres docent, suipsius cognitionem efficacissimum esse medium ad omnes tentationes elidendas est, quòd qui huic exercitio incumbit, imbecillitate ac miseria suam jam probè cognitam, mox ut sinistra aliqua cogitatio vel appetitus etiam eminens suboritur, quamprimum perspicit ac deprehendit, tentationem hanc ab hoste suo proculam esse, ipsum vafre inescare, decipere, & in interitum prolicere cupiente. Quocirca cavet sibi ab illo, creditum ei negat, nec ullatenus auscultat. At qui se ipsum minimè novit, nec de se cognoscendo magnoperè laborat, ad oborientem tentationem non reflectit, nec pro hostile eam habet; præsertim cum per illam ad suam inclinationem & gustui arridentia impellitur; imò verò, quòd mera tentatio est, rationi consentaneum reputat, quodque

Ratio,
odio habendus
est nocet

Cap. 1.
& 4.

Hostis
nostrum
turam
omnia
nosse o-
portet

tract. 4.
frat. de
mote D.
Simili
declara-
tur, quod
modo
inferior
Homo
tractan-
dus.

sensua-

sensualitatem redolet, necessitatem interpretatur. Unde etiam facile ab eadē vincitur & expugnatur. Quamobrem, permultum omnem in partem ad mortificationis praxin juverit, cogitare & recordari te, circumferre te ubivis, & in cute, hostem tuum capitalissimum; ac simul credere, omnes appetitus hos & tentationes tibi suborientes, non nisi à carne ac sensualitate tua progigni, quæ ceu capitalis hostis tuus, non nisi interitum tibi machinatur, & totale exitium. Atque ita fiet, ut facili negotio te & appetitus illos mortifices, hostemq; sub potestatem redigas. Quis enim hosti suo juratissimo fidat.

5. Aliam non minùs bonam huc considerationem adfert S. Bernardus, docerque, perinde nos ipsos & corpus hoc nostrum nobis habendum, sicut ægrotum aliquem curæ nostræ concreditum: cui negandum, etiam enixè & instanter petenti, quod noxium est, quod verò utile, etiam invito & reluctanti, ingerendum, & ut sumat instandum. Certè si nos ipsi ut infirmos & ægros duceremus, semperque cogitaremus, omnes quæ nobis occurrunt, appetentias ac desideria esse ceu delirantium ægrotorum somnia atque imaginationes, esse varias hostis nostri machinationes ac persuasiones, nobis interitum inferre gestientis; quàm facile eas à nobis repellereimus ac vinceremus? At si non ægrotum te, sed sanum te reputes; si nō ut inimicum, sed amicum ducas; in præsentissimo versaris periculo: quomodo enim oblucteris adversus id, quod non malum, sed bonum esse

credis, non fraudem & imposturam, sed ipsissimam veritatem?

6. Rem miram quoad hoc propositum de se refert Sanctus Dorothæus, cum enim ipse rerum spirituum suo in monasterio esset præfatus, omnes fratres ad ipsum suis in tentationibus recursum habebant. Venit, inquit, die quadam ad me de fratribus quidam, & dicit mihi, Da mihi veniam obsecro Domine, & ora pro me, quoniam & furtim surripio, & commedo. Ajo ad eum, Cur istud agis? an fame laboras? respondit: Certè equidem, neque enim mihi satis est quod in communi fratrum mensa exhibetur: nec audeo quicquam aliud postulare. Cui ego. Cur Abbatem non adis, ac necessitatem tuam illi infinuas? Tum ille, Pudore teneor & erubescō. Vis, inquam, ego illum conveniam, & tuam necessitatem illi insinuem? Age, inquit, ut lubet, Pater. Conveni itaque Abbatem, & rem illi totam (ut erat) expono. Abbas verò, Fac, inquit, ut bonum tibi videtur, & curam illius habe. Tunc assumpto illo fratre, ad æconomū me confero, & ajo ad eum. Quæcunque horà frater ille ad te veniet, da illi ut edat, quantum vult, nihilque prorsus illi denegare velis. Faciebat hoc ille, ut jusseram. Non multos verò post dies, venit ad me iterum frater ille, & ignosce mihi, inquit, Pater: iterum cœpi & furari & furtim comedere: (hoc enim in eo laudandum, quod statim defectus suos aperiret: quod certè efficacissimum & optimum est medicum, ne diu in illis hæreatur) Conversus ad eum: Cur hoc, inquam, agis frater? nū æconomus denegat tibi quod petis? At ille, nequaquam, immò quidquid peto, libenter exhibet, sed ego potius erubescō, toties

Exemplum de immortificatione. doct. II.

eum adire & interpellare. Tunc ego, Erubesceres, inquam, de me, Respondit, Non. Veni ergo, inquam, ad me, & sume quidquid velis, & noli post hac amplius furari. Fortè tunc mihi cura erat infirmorum & egrotantium. Accedebat igitur ad me, & quidquid illi opuserat, sumebat. Post aliquot dies cepit denuò furari, & venit ad me tristitia & mœrore confectus: En, inquit, Pater, denuò furor. Cur, inquam, mi frater, num denego tibi aliquid ex his quæ petis? At, nihil certè. Cur igitur, inquam, furaris? respondit, Ignosce mihi Pater: nescio equidem, cur id faciam. Dic mihi, inquam, revera, quid agis ex his quæ furaris? Respondit, Asino ea appono: atque ita inventū est, furabatur enim fabas, palmulas, ficus, capas, & alia id genus, quæ poterat invenire, quæ quidem omnia, partim sub lectulo suo, partim quocunque alio in loco poterat, occultabat. Demū cum quid ex his ageret, non inveniret, ubi putrida & corrupta effecta erant, asino ac jumentis ea apponebat. Hinc apparet subnectit idem Dorotheus, quod miseriarum & infortunii hominem passio & mala consuetudo deducat; & quàm meritò nos ipsos ut ægros & inimicos ducamus. Videbat haud dubiè Religiosus ille, sese in hoc male facere, commissaque deslebat, & ob eadem animo deiciebatur; nec tamen se ab eo abstinere, seque retinere, quod minus iterato in idem vitium impingeret, posse credebar.

Vir. Patr. Quare rectè censuit Abbas Nesteron, eum qui se à passione & mala consuetudine extra debitum abripi sinit, ejus se servum & mancipium red-
dere.

CAPUT XII.

Quomodo mortificationis exercitium ad praxin reducendum sit.

1. **C**um mortificationis exercitium potissima sit res, quam à parte nostra addè nobis ipsis, passionibusque nostris, atque appetitibus victoriam referendam & imperium obtinendum, adferri possimus, ratio; pretium operæ facturum videor, si jà ad particulariora descendens, tio. declarem, quo istud exercitium modo ad praxin redigere debeamus. Generalis autem ordo & regula, quæ similibus in rebus præscribi solet, est, ut in id ante omnia mentis oculos conjiciamus, & studium conferamus, quò maximè opus habemus; & istud primum sit quod per hoc mortificationis exercitium consequi studeamus.

2. Ipsum ergo inchoandum primò ab occasionibus mortificationis quæ se quotidie & passim offerunt, ut easte necesse non sit alibi studio conquirere: sive eæ à parte Superioris tibi quid imperantis, sive à fratribus, sive alia qualibet via tibi in manus veniant. Omnes has occasiones ambabus, quod adjunt, ulnis & gratanter amplectere, easque in rem tuam convertere: ita quippe id necessarium est cum ad tuam ipsius pacem ac tranquillitatem, tum ad bonum fratribus exemplum dandum & ædificationem aliorum. Et sanè, eum nos hac in mortificatione fervorem præferre oportet.

Ad particularia descendendum est in mortificationis exercitio.

Id mortificandum in primis à quo maxime impetitur.

portet (cūm tanti nostra ea interfit) ut Superiores etiam rogandi essent, & quibus importunioribus precibus, ut diversimodē nos mortificent, eaque nobis exequenda injungant, à quibus majorem naturæ voluntatisque aversionem ac contradictionem sentimus, nosque quā privarim, quā publicē coarguant, ac pœnis injungendis mulcent.

Occasio-
nes se-
mortifi-
candi
plurimæ
quotidie
occurrūt
à parte
Superio-
rum,

3. Si tamen eatenus fervor tuus non extingat, occurrentes saltem mortificationis occasiones, quasque tibi Deus ad exercitium & profectum submittit, propensē, patienter, & animo libentissimo accepta. Sunt autem ex plurimæ, quotidieque sexcentæ & ampliùs, nobis hoc in genere velut in manus incurrunt. Unde si quis ad se reflecteret, veroque sui mortificandi desiderio teneretur, aliquam semper illius materiam inveniret. Modò enim circa ea quæ à Superiore præscribuntur, tibi videbitur, quod laboriosissima quæque tibi semper demandantur, eaq; omnia in humeros tuos conjiciuntur, cūm non desint alii, quibusea non minùs imponi queant. Deinde suo unicuique in officio semper aliqua occurrunt, quæ cum singillatim cruciant, & mortificationis materia sunt. Has ergo occasiones, quas in manibus habes, in rem tuam converte, illque utere: ad eas, cūm jam venturæ sunt, te dispone, & cogita, hanc difficultatem crucem esse, quæ tibi, ut sequaris Christum, in humeros tollenda est. Aliàs tibi occurret mortificationis materia in victu, vestitu, & cubiculi utensilibus; gaude proin-

dè quòd pessima ac vilissima quæque semper tibi cedant, ut nos docet regula. Alias, tibi injungetur aliqua pœnitentia, aut commissi alicujus reprehenderis; ac subinde eam tibi non videberis esse promeritus, ut potè nullā commissā culpā, vel saltem non tam gravi pœna dignā. Subinde quoque aliter tibi res obijcietur quàm contigerit, vel ipsa plus æquo exaggerabitur. Tu porrò in his omnibus gaude, nec te excuses aut conqueraris, nec statim modò apud hunc, modò apud illum, factum purgare, teque excusare fatagas.

4. Jam, si occasiones mortificationis, quæ nobis ex parte proximi & fratrum nostrorum, quibuscum agimus & conversamur, identidem occurrunt, excutiamus; non pauciores certè eas esse deprehendemus: modò quidem illis eas nec dare volentibus, nec id intendentibus; modò aliquā ipsorum negligentia & inadvertentiā interveniente, quamvis absque ulla mala intentione. Aliquando mortificandi tui occasio erit, quod te contemni, negligi, nullamque tui rationem haberi putes. Jam si veniamus ad illas quæ immediatè à Domino descendunt, idque per morbos, tentationes, infortunia, mala nobis contingentia, & differentem donorum ipsius, tam naturalium, quàm supernaturalium distributionem, inveniemus, eas quæ singulis diebus nobis occurrunt, nec subduci, nec diuturnari posse, ut nos necesse minimè sit eas aliundè conquirere.

Regul.
21. sum-
marie
constit.
c. 2.

Item ex
parte cir-
cumstā-
tiarum,
& proxi-
morum
& fratrum
& à parte
Dei.

Materia
in quib⁹

5. Hæ sunt materiæ mortificationis, in quibus antè omnia nos

F 2 exer.

mortifi-
cationo-
stri exer-
cenda,

exercere debemus : cum enim hæ occasione-
bus necessariò sæpè occur-
rant, & que nobis etiam invitis pati-
enda sint ; è necessitate virtutem faci-
amus oportet, ut, quoniam illas pati
debemus, saltem cum fructu ali-
quo & proventu nostro spirituali pati-
amur. Deinde præterquam quod
per has in spiritu multum proficia-
mus, etiam de ipsis molestiis & labo-
ribus, si quidem eas gaudenter tole-
remus, & hilatiter suscipiamus, mul-
tum diminuemus. Sæpè enim fit,
ut quam sentimus difficultas & la-
bor, non tam in ipsa adversitate &
malo, quam in voluntatis nostræ re-
pugnantia ac contrarietate consistat;
undè, si eam gaudentes excipiamus,
molestiam eius plurimum sumus mi-
tigaturi.

Mortifi-
cationes
ultroneæ
sive A-
ctivæ,
etiam ne-
cessariæ
sunt Chri-
stiano &
religio-
so. in re-
bus ne-
cessariis.

6. Sunt & aliæ mortificationes,
quas ipsi spontè nostra & propria vo-
luntate suscipere debemus, quas
proinde nonnulli, *Activæ*, ad pri-
orum (quæ *Passivæ* vulgò dicun-
tur, quòd eas, etiam si nolimus,
pati nos oporteat) distinctionem vo-
cant : Sunt tamen & hæ necessariæ,
unde etiam inter primas mortifica-
tiones referri debent. Harum non-
nullæ absolutè omni homini Chri-
stiano necessariæ sunt ad sanctè vi-
vendum, salutemque animæ conse-
quendam : cuiusmodi est, mortifica-
re se in omnibus quæ impedimento
sunt, quò minus Dei mandata obser-
vet. Aliæ verò, ut quis bonus Reli-
giosus sit, & ad perfectionem pertin-
gat : cuiusmodi est, mortificare se in
eo, quod regularum impedit obser-
vationem, & quo minus res sibi in-

junctas debire perfectèque obeat.
Certum quippè est, non omnia pec-
cata solùm (uri antè dictum) sed &
quoslibet defectus atque imperfe-
ctiones qui in via virtutis commit-
tuntur, non nisi mortificationis defe-
ctu committi. Omnes enim inde
ortum habent, vel ut molestiam ali-
quam, quam in bono meliori que ex-
equendo sentimus, fugiamus & de-
clinemus : vel ne delectatione ac vo-
luptate, quam in malo imperfectè
experimur, carere cogamur. Percur-
ramus, si lubet, sigillatim omnia, &
deprehendemus, si quidem in obedi-
entia, regularum observantia, tem-
perantia, silentio, modestia, patien-
tia, aut alia qualibet re labamur ac
deficiamus, id mortificationis defe-
ctu fieri, idque ne vel laborem, qui
illis rebus annexus est, subire, vel à
voluptate & recreatione, quæ in illa-
rum contrario inclusa est, abstinere
cogamur.

7. Quare si bonus Religiosus es-
se, & ad perfectionem aspirare velis,
in hisce rebus mortifices oportet.
Quemadmodum, ut quis bonus
Christianus sit, salveturque, mortifi-
cet se oportet in omnibus quæ con-
tra Dei legem concupiscit. Atque
ideo Redemptor in Evangelio diser-
tè pronuntiavit : *Qui vult post me ve-
nire, abneget semetipsum*, quare si se in
hoc non abneget nec mortificet; nò
faciet ut bonum Christianum decet,
nec salvabitur. Ad eundem modum
ut bonus Religiosus evadas, & ad
perfectionem tendas, mortifices te
oportet in omnibus quæ quoad hæc
tibi impedimento sunt. Percurre
ergo

Cap. II.

Quomodo
quis bonus
Religiosus
Christianus
evadat.

Matth. 16.
24.

ergo apud temetipsum omnia totius diei opera, jam inde à mane usque ad vespere: ac dispice, quid te in regularum observantia, & rerum quotidianarum debita perfectaque executione impediatur: molestiam si quæ hic occurrit, evince, ac mortifica te in voluptate illa, quæ in causa est ut opustuum malè imperfecteque obeas, ita fiet ut opera tua quotidie meliora perfectioraque evadant, ipse quoque à parte tua melior ac perfectior. Tota porro profectus nostri summa ac ratio in hoc sita est, ut tandem aliquando hac in parte nos resolvamus.

8. Percontatus olim est nescio quis: *Ecquanam causa est, quod una ex parte, bona ad virtutem desideria mihi Deus inspiret; ex alia verò, cum eius exercenda occasio jam adest, me debilem sentiam, atque in multos incidam defectus, itaque, numquam perfectionis metam attingam?* Responderunt permulti, id è considerationis defectu proficisci: si enim, inquebant, hæc illavè ad animum revocares & considerares, haud dubiè illis juvareris. Vnde ei plurima considerationis puncta suggesserunt, sed nihil dum inde proficiebat. Venit tandem ad senem quendam hac in re mirè exercitatū: qui id nō ram considerationis, quàm ferri propositi ac resolutionis defectu dixit contingere, hancque esse exigui profectus causam. firmiter ergo apud temetipsum proponere te in iis quæ jam diximus, mortificare, & ita fiet, ut ad perfectionis metam tandem sis perventurus.

CAPUT XIII.

Quomodo in rebus licitis, quin & necessariis, nos mortificare debeamus.

1. **N**ihil aliud circa mortificationis praxin atque exercitium restare dicendum videbatur, quàm ut illud duplici illo modo, quem Superiori capite deduximus, seridò naverterque exerceamus: hoc quippè si fecerimus, sufficiet ut in bonos ac perfectos Religiosos evadamus. Verum tamen, ut illos melius obeamus, adeoque expeditiores & magis dispositi inveniamur; aliud Sancti Patres, & vitæ spiritualis magistri, mortificationis exercitium in rebus, quas ceteroquid licitè facere nobis liceret, constituunt. Quemadmodum bono Christiano satis non est, facere ea quæ obligationis sunt, quæque ad salutem consequendam necessario ei faciendâ incumbunt; sed his addit & alia devotionis opera, quæ à Theologis *supererogationis* dicuntur: neque enim sufficere sibi putat, iis diebus, quibus necessario interesse tenetur, sacro intersit; sed etiam sæpius per hebdomadem ei interest, sæpè quoque calculos Dei paræ percurrit, frequenter sacramenta Confessionis & sacræ Communionis usurpat: sic bonus Religiosus non debet nuda regularum suarum observantia, & sola eorum, quæ ad earum impletionem requiruntur, mortificatione contentus esse, sed alias præter à *supererogatorias mortificationes*, ad quas è

præscripto regularum minimè tene-
tur conquire, mortificando scili-
cet se in nonnullis rebus non neces-
sariis, sed liberis, quasque licitè alio-
qui facere posset.

Ser. I. de
obedien.
& propr.
volun. ne-
gat.
Enco-
miū mor-
tificatio-
nis super-
erogato-
riz.

2. Docet S. Dorotheus nihil ad
solidum in virtute progressum faci-
endum, pacemque ac tranquillita-
tem animi comparandam æquè con-
ferre, ac voluntatis propriæ abnega-
tionem; simul & modum licitis in
rebus, quas alias liberè facere posse-
mus, nos mortificandi proponit, &
ad hæc exempla in particulari de-
scendit. *Inter ambulandum, titillat
animum cogitatio, caput flectendi in
partem alteram, circumspiciendique,
quid isthic rerum agatur. Ne feceris,
inquit, Dum colloqueris aliis: incesit te
cupiditas, addendi colloquio quidpiam,
proposito valde accommodum, ex quo
prudens audias. Cave, illud dixeris. Sua-
det tibi cogitatio tua, Adi coquum, & in-
terroga, quid paret obsonii? non obtem-
peres. Cernis fortè quidpiam: suadet
tibi cogitatio, ut interroges, quisnam il-
lud attulerit? missumne sit, an pretio em-
ptum? Non interroges. Venit hospes aut
peregrinus: cuperes statim nōsse, quisnam
sit, undenam quonam contendat, & quid
veniat: noli velle scire, sed mortifica in
hoc appetitum tuum.*

A parvis
ducendū
initium
ut ad ma-
iora fiat
progres-
sus.

3. Addit vero Dorotheus; hoc
exercitii genus, ad propriæ volunta-
tis abnegandæ habitum comparan-
dum non mediocriter juvare. si enim
eam in his parvis rebus mortificare &
exuere assuescamus, brevi fiet ut ne
in maioribus quidem propriam si-
mus voluntatem habituri. Ut enim
quid bellum efformantur, se pacis

tempore exercent in iis quæ bellitè-
pore ipsos facere oportet; per tor-
menta, inquam, hastiludia, & timbra-
ticas quasdam armorum prolatio-
nes; quæ tunc non nisi ludicra sunt,
per necessarium tamen; ut cum serio
jam cōflictus ineundus est, prompti
& expediti ad tela vibranda inveni-
antur, similiter Religiosus assuescat
suam in rebus licitis voluntatē fran-
gere, ut, cum dein illius in illicitis ac
vetitis frangendæ occurrerit occa-
sio, ad hoc paratus, habilis & exerci-
tatus deprehendatur.

4. S. quoque Bonaventura hoc S. Bonav.
Blossm.
nostri in rebus parvis, licitis, atq; ar- 2. Menz.
spiritual.
bitrariis mortificandorum exercitii Exempla
obvio exemplo adducto declarat. practica
Per hortum incedens florem vides, mortifi-
quem colligere in potestate tua est: cationis
& si quidem collegeris, nullam cul- superer-
pam admittis, verum, si ad te mortifi- rogato-
candum, à decerptione abstineas, ria.
opus Deo gratus præstas. Unde Dei
servus inquit, sæpe apud semetipsum
dicat: Propter te, & amore tui Domine
Iesu, hanc rem videre vel audire, solum
hunc gustare, vel hoc oblectamenti ge-
nus accipere nolo. B. P. N. Francis-
cus de Borgia, cum adhuc in sæculo
Ducem ac Principem ageret, miram
è falconum & accipitrum activo au-
cupio voluptatem capiebat; sed, eo
ipso momento & puncto quo falco
ardeam jam apprehendebat, & ap-
prehensam necabat, suos ipse Dux o-
culos à lucta illa averfos in terram
convertebat, & suam illis velut præ-
dam extorquebat, ea sese voluptate
& recreatione privans, quam tanto
defatigationis, laboris & discursus
impen-

64. Dial.
cap. II.

Quæ fre-
quens o-
lim fue-
rit hoc
genus
mortifi-
cationis.

S. Bonav.
Blossm.
2. Menz.
spiritual.
Exempla
practica
mortifi-
cationis
superer-
rogato-
ria.

l. I. c. 6.
vii.

Cur So-
crates su-
os novi-
tos in
mortifi-
catione
maximè
merceat.

impendio die tota quæsierat. Quare
 4. Dial. S. Gregorius, servorum Dei esse, ait, pro-
 prium, licitè se privare, ut eo sint ab illi-
 citis sectandis alieniores.

5. Hanc ob causam veteres illi e-
 remi cultores istud exercitium tanti
 æstimabant, in eoque discipulos suos
 jugiter & seriò exercebant, subtra-
 hendo illis ea ad quæ animo propen-
 debant, ea verò iis imperando, à qui-
 bus naturaliter abhorrebant, etiam
 parvis in rebus, quas citra peccatum
 & imperfectionem ullam facere po-
 terant: in hoc unum toti incum-
 bentes, ut propriam voluntatem
 omni in re abnegarent, & cum ma-
 iora certamina jam lubeunda essent,
 ad ea jam longo parato usu assuefa-
 ctiescent. Unde & magnam concipie-
 bant spem, eum qui in levibus &
 facilibus his mortificationibus infir-
 miter proficiebat, easque sibi fami-
 liares reddebat, ad perfectionis cul-
 men aliquando perventurum. De alio
 verò secus sentiebant: videbatur
 enim ipsis voluntas, assueta facere
 quidquid allubuit etiam in levibus
 parvisque momentis rebus, etiam con-
 tumax & rebellis valde futura, ad se
 postea in rebus gravioribus, magisq;
 necessariis abnegandam.

6. Atque hinc Societas nostra id
 exercitium est mutuata, quod usur-
 pat, maximè sub primis tyrocinii an-
 nis, in novitiis suis excolendis, diver-
 sis eos rebus, exercitiis, & officiis ap-
 plicando, jubendoque eos subito
 abruptum per quæ jam agere cæperant,
 item jam facta reficere ac retexere,
 rursus denuo ad abrupta omisâque
 redire, ne voluntatis suæ & appe-

titus evadant tenaciore, sed jam
 indè à principio vitæ quæ religiosa
 incunabulis, voluntatem suam &
 proprium iudicium abnegare con-
 suescant.

7. Quin & ulterius in hoc morti-
 ficationis exercitio Sancti Patres pro-
 grediuntur: neque enim satis illis est,
 ut nostram in rebus licitis, quas ullo
 sine peccato atque imperfectione
 facere possemus, voluntatem edo-
 mare & abnegare consuecamus; sed
 consulunt præterea, ut eam quoque
 negemus, & nos mortificemus in iis,
 ad quas ex obligatione nos intende-
 re oportet. At dicet hic mihi quis,
 qui potest hoc fieri? Omittens ulne è
 mortificationis studio id, ad quod
 per regulam obligamur? Respon-
 deo, Nequaquam: sicut enim pecca-
 remus: nec sunt faciendâ mala, ut ve-
 niam bona. Quo ergo pacto id fieri?
 Excogitarunt sancti Patres mirabi-
 lem quoad ad hoc ad inventionem,
 eamque in doctrina S. Pauli funda-
 tam: Cave, inquiunt, & vide, ne quid
 facias, cogites, aut loquaris, quod ad pro-
 pria voluntati & appetitui satisfaci-
 dum atque obsequendum tendat; sed,
 antequam ad cibum accedas, gula
 appetitus est mortificandus; nec id-
 eo tibi comedendum, quod cibis sa-
 piat, tuque ita velis, sed solum, quia
 ita fieri Deus præcipit, qui ad vitæ su-
 stentationem te cibum sumere vult
 & jubet.

8. Sic facere solitum Abbatem
 Isidorum refert Palladius, qui lacry-
 mabatur quoties ei ad mensam eun-
 dum erat, nec nisi ex obedientia ad
 eam accedebat. Antequam ad studia
 abeas.

Quomodo in rebus obli-
 gationis nos mor-
 tificare possimus

Rom. 3. 2.

Exempla
 huius
 mortifi-
 cationis.

In Lau-
 sica secta.

l. 1.

abeas, studendi appetitum mortifices necesse est: deinde ideo te studiis applica, quòd ita velit ac jubeat Deus, non verò ex propria voluntate & delectatione. Antè quoque quàm cathedram cum concionandi, tum docendi gratia, conscendas, appetitum tuum & inclinationem, quem ad eam rem adfers, mortifica: neu facias id ut voluntati ac propensione ad hoc tuæ morem geras, sed quia facere juberis, eaque Dei sit voluntas. Pari modo reliquis omnibus in rebus voluntatis tuæ tibi proprietas & dominium est abneganda, eaque non nisi quia Deus ita fieri jubet, suscipiendæ. Nefas enim est & absurdum, ut nos illæ post se, velut victos & captivos trahant; sed æquum, ut nos eas trahamus post nos & Deum, eiusque dumtaxat causa purè illas obeamus. Atq; hoc est Apostoli monitum dicentis, *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.*

1. Cor. 10.
31.

Ad hoc genus mortificationis pertinet purificatio intentionis pure propter Deum agendi omnia.

9. Est hoc punctum in primis notabile & spirituale: Neque enim ideo nobis opera & officia quæ obimus, obeunda sunt, quod erga illa afficiamur & inclinationem aliquam sentiamus, sed purè propter Deum: quòd ipse sic velit, sic jubeat; assuescendo in illis omnibus non nostram, sed unius Dei voluntatem facere, ac in illis gaudere, non tam quòd ipsæ ex se sint appetibiles, aut ipsi erga easdem afficiamur, ipsæque nostræ sint inclinationi cōsentaneæ, quàm quòd Dei Opt. Max. in illis voluntatē exequamur. Quisquis autem hoc modò processerit, assuescet nō solum suam

voluntatem mortificare & abnegare, sed & divinam omnibus in rebus facere, quod profectò, eximiū quoddam cum amoris Dei, tum magni fructus, & perfectionis exercitium 3. c. 8. est, ut alibi docuimus.

10. Latissimum tam exercitium huic campum aperuimus: proinde quilibet super suæ voluntatis abnegatione ac mortificatione particulare instituire examen voler (quod certè cum primis erit utile, per eos, quos his duobus capitibus deduximus, gradus & discrimina paulatim procedat oportet, ab imò ad summum usque conscendendo. Et primò quidem examen id fieri poterit circa mortificationem nostri in rebus quotidianis, & quæ sine nostræ conquisitione se ultro offerunt. In quibus sat nobis ad dies aliquot, quin & plurimos negotii erit; præsertim si eo pertingere conemur, ut non patienter solum, sed & læto atque hilari animo eas amplectamur, qui tertius & perfectissimus mortificationis est gradus, uti inferius demonstrabimus. *Secundò*, circa mortificationem voluntatis in iis, quæ nos retrahunt & impediunt, quo minùs perfectè obeamus ea, quæ, ut simus boni Religiosi, Regulæque nostras exactè observemus, & ubique bonum omnibus in conversatione exemplum præbeamus, necessariò nobis agenda sunt; qualia occurrunt plurima, *Tertio*, circa mortificationem in rebus quas alioqui licitè facere possemus, ut hoc pacto quemdam velut habitum & consuetudinem voluntatis abnegandæ contrahamus, promptiores-

Examen particulare circa mortificationem nostram instituemus.

ptioresque sumus & paratiores ad ipsum in aliis gravioribus, si quando occurrent, faciendum; proponendo tot vicibus mane & tot vicibus vespere, hisce in rebus nos mortificare; sub initium quidem patuciores vices assignando, postea verò numerum augendo, prout se quisque in hoc in exercitio proficere sentiet. Quo autem lapsius te quis mortificavit, hoc id futurum melius: etsi id fieret toties quot in rosario sunt globuli; sicut aliquos in Societate vidimus, qui dictum gravorum numerum iteratis per diem mortificationis vicibus excederent, quod ex illorum spirituali profectu satis apparebat. *Quarto*, possumus examen hoc instituere circa illarum rerum mortificationem, quas ex obligatione nos facere oportet, procurando eas obire, non tam quod ipsi eas facere velimus, & aliquam ex iis delectationem haurimus, quam quod illa Dei voluntas ac beneplacitum sit. Quod certè exercitium ejusmodi est, ut toto vitæ tempore possit durare, & ejus spacio circumscribi, eò quod maximam perfectionem includat. Hoc solum adjungo, prædictum examen, in quatuor illos gradus discretum, à nobis posse per viam & modum conformitatis cum divina voluntate institui, accipiendo nimirum omnia tamquam à manu Dei profecta, credendoque ea ab ipso è paterno & viscerali affectu, nobis ad majus, bonum & proventum nostrum immiti, ac cogitando, ipsummet Redemptorem Christum his nos verbis compellare: *Fili, hocce nunc agere, vel pati volo.* Hac

Roderig. exercit. pars II.

enim ratione fiet hæc mortificatio & facilior, & suavior, & utilior, & efficacior, majorisque perfectionis: fiet ea quippe quoddam exercitium amoris Dei, qui omnia difficilia faciliat, & amara edulcat. Hæc enim ratiocinatio, Hæc est voluntas Dei, hoc Deo jam placet, hoc Deus ita jam fieri à me vult; convincit, concludit, hominiquè, pedes & manus quodammo-
dò ligat.

I I. Cùm B. P. Franciscus de Bor-
gia die quadam Vallisolerò Septiman-
cam (ubi Societas tyrocinia habebat) pro-
fecturus, seriùs digressus esset, in-
tempesta nocte primum illuc ap-
pulsit. Plurima cum cælo cadebat nix
& asper ventus noctem magis exaspera-
bat. Hic, sociis omnibus arctissimo
somnia captis, diu ante Collegiifor-
es incassum pulsans præstolatur, ni-
ve densa totum corpus coopertus,
quod enim primus esset sopor, & à
porta domus abesset longius, nemo
pulsantem clamantemque audiebat.
Tandem aliquando exauditus & in-
tromissus est, erubescens & indignan-
tibus, novitiis quod Patrem suum
tam longam ante fores subdormam
trahere passus esset, eumque præ
cæli intemperie propè exanimem
cernerent. Quos ille benigne & lepi-
da similitudine consolatus, his ferè
verbis timorem iussit deponere: Cre-
do equidem, fratres, quod, ut prin-
ceps quispiam luculentam volupta-
tem capit è leone vel fera alia stimu-
lis & arundine in arena ac venatione
agitata; sic Deus, dum me nihilo feris
meliozem densatis nivium globis
impetit, hodie mirificè sit delectatus.

G

Hæc

Li. 2. c. 15
Vita.
Exam-
plum.

Hæc mea fuit, inquit, inter expectandum cogitatio. Lætandum mihi proinde est, dum cogito, volupe Deo fuisse hac ratione me castigare; & gaudendum, quod hac afflictione mea eum gaudere videam. Ad hunc scilicet modum & nos convenit omnes mortificationes de manu Dei opt. max. excipere; & ipsius in his gaudium ac delectatio, esse debet & nostrum.

CAPUT XIV.

Id potissimum vitium, eaque passio nobis mortificanda est; quæ in nobis prædominatur, majorumq; lapsuum occasio est.

I. Reg. 15. 9. In prædomināte affectu magis c. luceat mortificatio.

Mandavit olim Sauli per Samuelem Prophetam Deus, (quemadmodum lib. primo Regum legitur) ut Amalecitas omnes interfectione deleteret, nec cuiquam parceret, nō juveni, non seni, nō viris, non foeminis, ne quidem armentis ac pecoribus. Quid verò Saul? Audis scripturā: Et pepercit Saul, & populus, Agag & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt dispendere ea. Quidquid verò vile fuit & reprobum, demoliri sunt. Ita nonnulli sunt quise in rebus parvis & levibus mortificant, at in gravioribus, & quarum magnum est momentum, sibi parcent, integrique & vivi penitus manent. Ad horum ergo instructionem dico, antè omnia in id quòd præcipuum & pretiosissimum est, oculos nobis conjiciendos, ut quoad hoc

nos mortificemus, ipsumq; Deo immolemus. Hoc facto, protinus eum adit Samuel, acriter eum Dei nomine, ob importunam hanc clementiam objurgans, ac simul Amalecitarum Regem Agag ad se jubet adduci. *Et oblatu est ei Agag pinguisissimus & tremens; & in frustra concidit eum Samuel corā Domino in Galgalis.* Tale ergo esse debet, quòd per mortificationem sacrificare & Deo te mactare quotidie oportet, id inquam quòd in te prædominatur, quòd; in via virtutis perfectionisque religiosa te potissimum remoratur: ille Agag arrogantia ac superbia tua, illa tua impatientia, illa morum verborumq; asperitas quæ in te notatur, illa deniq; honoris & æstimationis apud alios appetenda.

2. Multi omnem curā ac studium suum, imò & omnem sanctitatem ac perfectionem, in exteriorib. illis quæ de foris ab aliis cernuntur constitutere videntur ut nimirum extrinsecam quandam oris modestiam, & talem corporis totius compositionem præferant, neminem ut ea offendant, atq; in externa persona nihil sit quòd in aliorum oculos incurrat, quòd iustā reprehensionem mereatur, nullus denique in ipsa notetur defectus aut imperfectio: de interna verò mortificatione, quæ externā preciosior & sublimior est, nihil aut parum laborant: habent quippe voluntatē propriam, ac iudicium, desideriumque honoris atque ambitionem, valde vivam ac vegetam. In quos congruè satis quadrat illa Christi Redemptoris s. g. 25. *scribas & Phariseos* 25. *coar-*

Non m
nora
lum, s
& maj
ramor
tifican
da.
Matt. 2
23.

Interior
mortifi
catio præ
exteriore
colenda.

Matt. 23

1. Reg. 15.
- 32.

Interior
mortifi-
catio pro
exteriore
solenda.

1. p. trad.
5. c. 14. 6.
trad. 7.
c. 2.

Non sunt etiam negligende mortificationes in rebus parvis, quamque ea nobis fructuosa, Deoque grata sint.

Aluar. de
Paz, tom.
2. l. 2. p. 1.
c. 16.
Majora
tamen
non sunt
ideo ne-
gligēda.

Mar. 23.
23.

ita faciendo sunt; ut quæ maiora sunt, minimè omittantur. Sæpiùs reperimus & inculcamus, quanti refectat etiam levium ac parvarum rerum rationem habere, nec illas negligi, nec immeritò: est enim tanti ea res momenti, ut sæpe in sermonem venire, & identidem inculcari mereatur, ne tantum inde nobis malum sequatur, & se in animum insinuet, quantum per has rimulas & aperturas illuc irrepere consuevit. In præsens ea tantum afferemus, quæ proposito nostro conducunt, eaque duobus punctis circumscribemus. Primum est, quantum parvis hisce mortificationibus inclusum sit bonum: secundum, quantum nobis malum & damnum ex illis neglectis possit accedere.

In mortificatione speculandum quantum voluntas abnegetur.

2. Atque ut à primo exordiamur, hinc facile patebit, quàm Deo gratæ sint mortificationes, tametsi circa res minutas versentur, quantique apud eum valoris ac pretii sint; quòd in mortificatione non tam attendendum sit ad id quod agimus, quàm quantum in ea propriam voluntatem negemus & mortificemus: atque ideo, in hoc propriè versatur illud se mortificare, & semetipsum abnegare, quod in Evangelio Redemptor à nobis requirit. Hæc autem voluntas non minùs abnegatur & abdicatur in rebus admodum minutis, quàm in maximis: & subinde etiam magis, cum nimirum magis voluntati nostræ repugnant. Vti re ipsa sæpè in nobis experimur, quòd maiorem in rebus quibusdam levibus difficultatem sentiamus, quàm in aliis maio-

ribus sentiremus. Nam, uti communiter dici solet, & benè quidem, mortificatio non tam in rebus ipsis, quàm in voluntatis nostræ repugnantiæ exsuperanda, sita est. Adeò ut in qualibet mortificatione, quàmvis circa rem minutam versetur, propriam voluntatem Deo offeramus; & immolemus, propter ipsum eam abnegantes, eique renuntiantes, & offerentes ei id quod habemus carissimum, pretiosissimum & excellentissimum: nihil quippe habemus voluntate nostra pretiosius, quodque pluris & carioris æstimemus: quam cum ei damus, damus totum.

3. Ad hoc propositum expendit, & summè deprædicat S. Ambrosius factum illud Davidis sitientis; dum enim Philisthæi Bethleem obsiderent, desideravit & dixit, *O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethleem*, quæ erat ex adversa hostilium castrorum parte. Quo audito, cum tres fortissimi viri per media hostium castra perrumpentes, de cisterna illa hauftam aquam regi attulissent, ipse noluit bibere, sed magis libavit illam Domino in terram effusam. Egregium scilicet & grande sacrificium, offerre Deo hauftum frigidæ. Magnum nihilominus fuisse censet Ambrosius, Deo quæ gratum; imò magnum fuisse vel hinc probatur, quòd sacra id Scriptura, tamquam heroicum Davidis facinus, ad posteritatis memoriam sempiternam, commemorare voluerit. Quare verò magnum? nosse vis causam? audi S. Ambrosium: *Vicit, ait, naturam, ut sitiens non biberet, & exemplum de se præbuit, quo*

omnis

Aliud.
Lib. 27.
Moral.
1. 27.
* ubi su

Apolog.
David
67.
Exempli
mortifi-
cat. in
minore
re.
1. Par. 11.
17.

Matt. 16.
24.

1. Reg. 6.
10.
2. Par. 1.
19.

omnis exercitus tolerare sitim disceret. Non tantum haustum aquæ, sed & voluntatem suam Deo Rex libavit & obrulit: hanc porro tunc homo Deo sacrificat ac libat, cum se mortificat, quantumvis in rebus minutis. ideoque id magni valoris, divinæque eius maiestati acceptissimum sacrificium est.

4. Aliud eiusdem Davidis factum huic affine, eodem refert S. Pontifex Gregorius, nec non Ambrosius. Cum enim David, ut lib. 2. Regum refertur, arcam Domini in civitatem suam Sion magna cum solennitate, miroque hominum concursu introduceret: ac sicut jam apud Christianos in festo corporis Christi populus ac plebs præcedens Ven. Altaris Sacramentum tripudiis & choreis suis cohonestat; ita verisimile est, inquit S. Gregorius etiam tunc temporis vulgus & inferioris sortis homines ante arcam testamenti tripudiasse & saltasse. David ergo gloriosissimus æque ac potentissimus Rex auctoritatis ac magnitudinis suæ regæ oblitus, purpurea ac paludamento abjecto, piæ saltantium & cantantium turbæ se adjunxit, unaque cum illis pio ex affectu subsilire, tripudiare, citharamque ac psalterium pulsare cepit, *quasi si nudetur unus descurrens*, ut exprobravit ei deinde uxor Michol. Quem pii Regis affectum expendens S. Gregorius, satis eum non potest admirari, & ait: *Quid de eius factis ab alio sentiatur ignoro, Ego David ante arcam Domini tamquam unam de plebe & trivio saltantem plus stupeo, quam pugnantem, vel dum eum audio urfos*

concerplisse, leones expugnasse, & Goliath immensæ magnitudinis bellatore, fundæ jactu ad terram prostrato, Philisthæos omnes in fugam egisse: pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem semetipsum vincit: quia plus est seipsum, quam alios subigere.

5. Magni ergo hæc mortificationes faciamus, caveamusque ne eas unquam parvipendamus, ne nobis eveniat id quod evenit Michol: quæ cum ob hoc Davidis factum erubuisset, & indignabunda illum propterea in corde suo despexisset, quin id ipsum ei postea exprobrasset; perpetua sterilitate à Deo est punita, ita ut nullus umquam susceperit liberos.

Cave & tu, ne minutarum harum mortificationum erubescencia, & quod te pudeat ob minutias has Superiorem adire, (quasi illæ pueriles & novitiorum propriæ sint, nec jam ad te utpote veteranum pertineant) tibi sterilitatem ariditatemque spiritus, tum in oratione, tum in conversatione cum proximis adferat, illis scilicet se à te subducentibus, nec verbis tuis ullum in animabus ipsorum fructum facientibus, unde fiet ut nullos spirituales filios Deo parias. Multo verò magis sterilitatis huius pœnam metuant ii, qui, quos harum minutarum observantes, inque iis admodum exactos & serios vident, derident, has ipsi exprobrant, & in faciem obiectant, eos, ceu scrupulosos & plus æquo minutulos, sugillantes, itaque has ipsas velut explodentes & subsannantes. Quod certe eiusmodi est, ut ex eo multum posset

Parvæ mortificationes non sunt contemnendæ, & eas ridetes puniuntur spirituali sterilitate.

Aliud.
Lib. 27.
Moral.
1. 27.
ubi sup.

Apolog. de
David.
c. 7.
Exempli
mortifi-
cat. in
minore
re.
1. Par. 11.
17.

1. Reg. 6.
10.
1. Par. 15.
10.

incommodi universæ familiæ sequi, quodque subsannantis conscientiam meritò lancinare & remorsum ei caulare deberet. Quantum enim in ipso est, alios à via virtutis & iustitiæ retrahit. Verùm cavillatoribus his generosè respondendum, idque verbis quibus David Rex Michol:

2. Reg. 6. *Ante Dominū qui elegit me potius, quàm patrem tuum & ludam, & saltabo, & vilior fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis, nec ob cavillos risumque me explodentium à psallendo cessabo.*

O bonus ludus, exclamat S. Bernardus, quo Michol irascitur, & David delectatur! bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet. Lulum illum ludebat qui de se dixit:

Epist. 87. *in fine.*

1. Cor. 4. 9. *Spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus.* Ludamus ergo & nos hunc lulum, nec ob eum nos illudentes multum moremur: ludamus, inquit Bernardus, ut illudamur. hoc enim pacto futuri sumus spectaculum quod homines simul atque Angelos in admirationem rapiat, Deo verò gratissimum futurum est.

2. Non intelligit profectò homo, ecquod sibi malum & damnum per hoc inferat. Etenim propria voluntas principio non nisi leunculus est; at hac ratione excrescet, & in ferocissimum atque indomabilem leonem evadet, cui postea edomando par minimè fururus sis. Nemo certè ignorat, propriam voluntatem omnium adeò malorum & peccatorum, quin & inferni ipsius, causam ac radicem esse: Cesset propria voluntas, dicebat S. Bernardus, & infernus non erit. At per mortificatiunculas illas suam homo voluntatem edomat, ei-que licentiam præscindit ne faciat liberè quidquid lubet, quod omnium imperfectionum & peccatorum nostrorum esse seminarium & causa solet. Vnde ait Richardus de S. Victore, æquum videri, ut, quoniam nos cacadæmon in parvis culpis exsuperare omni ope connititur, ut tanto debiliores jam redditos in maioribus postea faciliùs expugnet; ipsi à parte nostra omni etiam contentione nos sæpiùs in parvis & exilibus vincere

CAPUT XVI.

Quantum è neglecta mortificatione in rebus minutis damni & mali sequatur.

Damina negligentiā mortificationem in minutis. **1.** Exiis quæ dicta sunt faciliè potest intelligi, quantum malorum ac damnatorum nobis è parvarum mortificationum neglectu & vilipendio possit accedere: non enim tam considerata nobis est rei, in

qua nos mortificare negligimus, paritas & exilitas, quàm quòd voluntatem nostram propter Deum ne quidem in tantilla illa recula, abnegare & frangere recusemus. Est in hoc præterea aliud sat grave, & consideratione dignissimum damnum: quòd nimirum hoc pacto quis voluntati suæ copiam at licentiam facit, ut etiam aliis in rebus faciat quòd allubuerit, itaque se reddat voluntarium, appetituique indulgentem, dum propriam voluntatem fovet & enutrit.

2. Non intelligit profectò homo, ecquod sibi malum & damnum per hoc inferat. Etenim propria voluntas principio non nisi leunculus est; at hac ratione excrescet, & in ferocissimum atque indomabilem leonem evadet, cui postea edomando par minimè fururus sis. Nemo certè ignorat, propriam voluntatem omnium adeò malorum & peccatorum, quin & inferni ipsius, causam ac radicem esse: Cesset propria voluntas, dicebat S. Bernardus, & infernus non erit. At per mortificatiunculas illas suam homo voluntatem edomat, ei-que licentiam præscindit ne faciat liberè quidquid lubet, quod omnium imperfectionum & peccatorum nostrorum esse seminarium & causa solet. Vnde ait Richardus de S. Victore, æquum videri, ut, quoniam nos cacadæmon in parvis culpis exsuperare omni ope connititur, ut tanto debiliores jam redditos in maioribus postea faciliùs expugnet; ipsi à parte nostra omni etiam contentione nos sæpiùs in parvis & exilibus vincere

laq; cō-
tra à par-
vis mor-
tificatio
est inci-
pienda,
ut allue-
scamus.

Li. 8. c. 18.

Propria
voluntas
ram fore
tur par-
vis, qui
magnis
imo oc-
cultius
parvis

Ser. 3. de
resurre-
ctione.

Itē ideo
ne ad ma-
iora ma-
la traba-
hamur.
in histori-
a Augusti.

in Cant.
p. 2. c. 11.

vincere & mortificare conemur, ut hoc pacto in gravioribus fore dæmoni occludamus, ab eoque non vincamur.

Itaq; cō-
tra à par-
vis mor-
tificatio
est inci-
pienda,
ut affue-
scamus.
Li. 8. c. 18.

3. Additque, ab his parvis nobis incipiendum esse, ut sic usu continuaque nostri ipsorum victoria vires acquiramus; & à parvorum victoriis paulatim ad maiora evincenda gradum faciamus & animemur. Idem faciendum consulit Cassianus, & hoc exemplo confirmat. Tibi v.g. inter

scribendum iræ motus suboritur cōtra calamum quo scribis, quod is parum aptus sit, vel in scalpellum, quod non sit satis acutum, aut simili aliqua occasione: tunc, inquit, te par est, inordinatos illos motus compescere & mortificare, tametsi in reb. levibus & exilibus. Per hanc enim sui victoriam Dei servus postea, cum iam maiores adversus proximum insurgendi, indignandi, & convitiandi occasiones advenerint, est ad se edomandum, caritatemque & animi pacem in illis conservandam, comparatus & corroboratus.

Itē idē
ne ad ma-
iora ma-
la traba-
hamur.
in his for-
aligio/a.

4. Aliud præterea è parvis illis voluntatis suæ mortificationibus bonum sequitur, quo vicissim aliud grave damnum ac periculum declinatur, uti suo nos exemplo apud Theodoretum docuit vir Sanctissimus Eusebius. Qui cum in hocce mortificationis genere se assidue exerceret, & causam eius rei aliquando rogaretur, respondit: *Hac via exerceo & armo me contra technas & stratagemata sacodæmonis; simulque hoc lucror: ut graviorēs tentationes, v. g. superbia, luxuria, invidia, aliæq; id genus, quibus me*

alioquin impeteret, in has minores convertantur: in quibus tamen si succumberem, notabilem jacturam non facerem: si verò victoriam referam, demon magis indignabitur & confundetur, videns se ne in parvis quidem de me posse triumphare. Est hoc autem consideratione dignissimum & in primis notabile: est quippe veritas, cuius magnam Dei servi experientiam habent. Quare noveris quisquis es, quamdiu te in rebus parvis & exilibus mortificabis, omnes dæmonis tentationes in hæce leviculas conversum iri, & communiter te non nisi circa hæce reculas tentandū: faciamne v.g. hanc mortificationem, illamne animi repugnantiam exsuperabo, an verò negligam? quia etsi in his subinde expugneris & succumbas, notabilem jacturam non facies: at si hoc mortificationis studium omittas & negligas, nec in parvis hisce rebus cum diabolo & carne tua configere sustineas, te junctis viribus ambo maioribus & atrocioribus tentationibus adorientur, in quibus si succumbas, penitus de te actum est.

5. Refert S. Augustinus, virum *Trad. i. in Joann.* quemdam Catholicum multum à *Exemplū* museis importunius advolantibus *damnificati, quod* molestiæ passum, cum Manichæus quidam officii causam eum invisisset, ei in parvis hanc muscarum infestationem & importunitatem narrasse. Oportuna hæc Manichæo occasio visa, ad suum ei errorem & hæresin pertuadendā. Manichæi autem docebant, duo esse rerum principia, unum invisibilem, videlicet Deum; alterum visibilem & corporearum quem dicebant esse *diabo-*

diabolum. Cui errori confutando addita sunt Symbolo fidei, quod in Ecclesia communiter usurpari solet, verba illa solennia, *Visibilem omnium & invisibilem*, quibus verbis confitemur omnia esse à Deo condita, non spiritualia modò & invisibilia, sed etiam corporalia & invisibilia. Videns ergo hæreticus commodam hanc erroris sui alteri instillandi occasionem, rogare cœpit: Quis has muscas creavit? Hic, quia tantam ab illis molestiam senserat, adeoque ei malignæ videbantur, eas non est ausus dicere, à Deo esse procreatas. Vnde instans Manichæus, si Deus, inquit, has non condidit, quis earum conditor statuendus? Tum alter, Credo equidem à diabolo factas esse. Insistens protinus Manichæus, si ergo diabolus, ut tute fateris, muscarum conditor est, quis apium, quæ paula maiora infecta sunt, conditor erit? Tum miser Catholicus ad angustias reductus, dicere non est ausus apem à Deo creatam esse, & non muscam, quia parvum inter utramque discrimen est. Vnde dicere coactus est, si Deus muscas non fecerit, nec apes facere debuisse. Paulatim eum longius deducens Manichæus, ad alia & alia Maiora descendit, ab ape ad locustam, à locusta ad lacertam, ab illa ad aves, ab avibus ad ovem, ab ove ad bovem, deinde ad elephantum, & demum ab his omnibus ad hominem descendens, persuasit homini, quòd à Deo factus non esset homo. Ecce, inquam errorum voraginem miser hic deciderit, ex eo, quòd se in perferendis muscarum aculeis &

morbibus mortificare detrectant. Quare monet eo loco rectè S. Augustinus: *Cave, ne te diabolus, dum à muscis impeteris & infestaris, decipiat & illaqueet, uti miserum illum per muscas miserè in suas pedicas pertraxit. Solent, inquit, aucupes muscas in muscipula & laqueis ponere, ut aves aliquas hac illecebra caprent: fecit idipsum hic diabolus, qui huic misero subvertendolaqueum muscis, velut esca, instruxit. Cave proinde, ne & te diabolus hoc modo inescat ac decipiat, cum ob minutias aliquas affligeris, tentaris, tristaris: his enim muscis multos aucupari, capere, ac paulatim ad maiora perducere assuevit.*

CAPUT XVII.

Tria magni momenti documenta in hac Mortificationis materia proponuntur.

1. **P**RO triplici hominum genere tria hic documenta consilia adducemus, quæ horum quibusdam quidem in consolationem, alijs in instructionem ac cautionem cedant. *Varia sunt hominum conditiones & indoles.*

2. Alij quippè *difficilioris naturæ* sunt, qui proinde magnam carnis repugnantiam & contradictionem in operibus virtutum exercendis experiuntur: ideoque afflictis, & animo deiectis incedunt, rati iam de se actum esse, & de profectu in virtute conclamatum. Qui talis naturæ sunt, his documentum consolatorium deseruit: nullam scilicet in eo culpam vel imper-

Motus
contra
ratione
sentire
non est
peccatū.
Blos, in
spe, spi-
ritu, 6.6.

Culpa
non in
sensu sed
in con-
sensu cō-
sistit.

Triplex
Docu-
mentum
pro vari
hominū
naturæ.

Primum
genus
naturæ
& docu-
mentum
valde cō-
solato-
rium,

Motus
contra
rationē
sentire
non est
peccatū
als. in
spe. spi-
rit. c. 6.

Culpa
non in
sensu sed
in con-
sensu cō-
sistit.

perfectiōnem esse, ejusmodi contra-
rationis impulsus motus & repug-
nantias habere, aut in se sentire, sed
tunc tantum, cum quis eos sequitur,
obsequitur, & iuxta illorum dicta-
men operatur. Pari modo nec in
tentationum materia culpa est, ma-
los & turpes motus ac tentationes,
adversus castitatem, fidem, aut aliam
quampiam virtutem insurgentes,
sentire, quod nonnullos non me-
diocriter contristare, dejicere & af-
figere solet. Docent proinde vitæ
spiritualis magistri, non esse cur pro-
pterea magnopere affligamur, aut
dolore aliquo afficiamur; quoniam
non tam in sensu quam consensu cul-
pa consistit. Dummodo hæc tibi
displiceant, liberis motibus externis
non adjuves, etiam iis resistere con-
nitaris, eaque contemnas; leges po-
tius materiaque sunt majoris meriti.
Idem quoque in malis inclinationi-
bus, & conditionibus, quas à natura
ipsa habemus, quasque unus vehe-
mentiores, alius minùs vehementes
experitur, usu venit; à quibus tam pra-
vi in appetitu nostro motus, tot tan-
tæque ad bonum operandum repu-
gnantia & oblationes enascun-
tur. Indè tamen nec boni, nec mali,
non perfecti; non imperfecti dici
censeri que debemus. Hoc quippe
naturale est, nec in nostra situm po-
testate; utpotè à peccato hæreditaria
successione in nos transfusum, quod
Doctores Fomitem peccati, Aposto-
lus, inhabitans peccatum appellat.
Nam & Sanctus Paulus, tantus tam-
que divinus vir, hanc carnis contra-
dictionem & rebellionem in se sen-

tiebat, dum dixit: *Video aliam legem in Rom. 7.
membris meis, repugnantem legi mentis 23.
mea, & captivantem me in lege peccati,
qua est in membris meis.* Et Sanctus Aug. Ps.
Augustinus exponens illud psalmi 4. 4. 5.
*Ira scimini, & nolite peccare, ait: Licet
insurgat in corde vestro motus animi,
verbi gratia, impatientia, vel ira; qui
jam propter pœnam peccati non est in po-
testate, saltem non consentiat ei ratio &
mens; sed mente serviamus lege Dei, si
adhuc carne servimus legi peccati.* Vaccæ 1. Reg. 9.
illæ quæ arcam Domini trahebant, 12.
ibant mugientes quod subtracti ipsis
essent vituli, quos naturaliter ama-
bant; post tamen (ut ait scriptura) re-
cto itinere gradiebantur, non decli-
nantes ad dextram, nec ad sinistram.
Gradere & tunc recta virtutis via, nec
ad carnis mugitus attendas, illisque
ne quidquam moveare: itaque ad
perfectiōnem pertinges.

3. Atque hoc inter homines spi-
rituales, perfectiōnisque studiosos, Diferē-
& carnales, sensuales, ac de ea nihil tia vera
dum laborantes est discrimen: non Hominis
est autem discrimen in carnis re- spiritua-
pugnantia sentienda, vel non senti- lis & car-
enda; sed in eo, quod hi illam sequā- nalis,
tur & audiunt, illi verò totis viribus
ei se opponant. Piscis vivus semper
adversa aqua desertur, mortuus au-
tem secunda. Hinc ergo colliges,
spiritualisne sis ac secundum spiri-
tum vivas, an verò cadaver mor-
tuum; si nimirum contra passio-
num tuarum impetum obnitaris, vel
ab earundem violentia deorsum ab-
ripi te patiaris. Spiritualis homo
gulæ & sensualis appetitus clamores
ac latratus sentit & audit, sed ab

li. 3. *Mo-* illis se abripi non sinit; atque, ut S.
ra. c. 13. Iob ait, *clamorem exactoris non audit*
Iob. 39. 7. *obediendo*, Pulchrè vero *exactorè*, vo-
 cat, quod plus exigit quàm necesse sit.
 Vbi S. Gregor. ait: *Clamorem exactoris*
non audire, & *violentè* *tentationum*
motibus minimè consentire. In hoc ergo
 rei totius cardo vertitur, ut quis in-
 surgentibus tentationibus & appeti-
 tionibus non obsequatur, nec con-
 sentiat.

Non est
 despon-
 dendum
 etsi incli-
 nationes
 sint pra-
 vae.

4. Quare non est quòd quis
 animo deficiatur, quòd malas in-
 clinationes in carne sua sentiat; sed
 animetur inde potius, ad pulchrio-
 rem ex iis velut è tentationibus, co-
 ronam sibi extendam. Ita faciendum
 monet S. Augustinus sermone 3. de
 ascensione singulos Christianos i-
 bi exhortans & animans, ut u-
 nà cum Christo in cælum conscen-
 dant.

Imò
 subactæ
 scalæ lo-
 co nobis
 sunt, ad
 cælos.

5. Inter alia verò commodè
 illuc ascendendi media recenset pra-
 vas nostras inclinationes & passio-
 nes: *Ascendamus*, inquit: *etiam*
post illum per vitia ac passiones no-
stras. Ac si forè quæras, quo-
 modo passionum adminiculo illuc
 penetrare valeamus; respondet,
 si labores eas unusquisque viriliter
 subigere, & omni contentione e-
 domare. Tunc quippe *de viriis no-*
stris scalam nobis facimus, si vitia i-
pso calcamus, ipsa enim nos supra
 nos attollent, si subtus & subpe-
 dibus nostris fuerint, & scalarum
 vicem nobis præbunt, ut ea-
 rum gradibus in cælos ascenda-
 mus.

46. vit.

6. S. P. N. Ignatius quam-

vis natura ad iracundiam esset. Exem-
 propensissimus & cholericus, ita plu-
 hanc, divinâ juvante gratiâ, passio-
 nem subegerat, mutarat, ac mortifi-
 carat, ut qui illum viderent medi-
 ci, phlegmaticum censerunt & seda-
 tum.

7. De Socrate auctor est Plu-
 tarchus, cum eum Physiognomus
 nescio quis, qui è figura oris &
 corporis exteriore naturales cujus-
 que inclinationes conjicere se posse
 profitebatur, vidisset, dixisse eum
 ad libidinem, gulam, ebrieta-
 tem, aliaque non pauca vitia pro-
 pensissimum esse. Unde discipuli
 & amici Socratis, prava hac de præ-
 ceptore suo censura irritati, violentas
 in physicum illum manus injecis-
 sent, nisi eos Socrates compescu-
 isset, vera enim pronunciasse asse-
 rens: nisi enim se philosophiæ &
 virtutum exercitio dedidisset, ta-
 lem omnino se, qualem eum physio-
 gnomus depinxerat, futurum fuisset.
 Si ergo profanus hic Philo-
 sophus, solo naturæ auxilio tan-
 tum sui dominium, de quæ pra-
 vis inclinationibus suis victoriam
 est adeptus, melius longè id ac-
 quirent cum Christianus, cum Re-
 ligiosus divina gratia corroborati.
Sapiens dominabitur astris. Longè
 quàm natura potentior est gra-
 tia.

8. Alterum hominum genus est,
 qui natura sua bonam sorti sunt ani-
 mam, & bonæ sunt constitutionis;
 quique (quod de Sancto Bonaven-
 tura Magister ipsius Alexander Ha-
 lenis dicere solebat) in Adamo mi-
 nimè

Telli-
 moniū
 quod
 mala in-
 clinatio
 naturæ
 vincat
 virtute.
 Plu. l. 1.
 Apph. 80.

Nemo
 ob natu-
 re boni-
 tatem est
 virtute
 præditus;
 sed larva
 virtutis.

Cap. 5. II.

Manili
 Astron.

Simile,
 li. de for-
 tun. &
 virt. A-
 lexand.

Secun-
 dum ge-
 nus Ne-
 ritæ &
 alterum
 docu-
 mentū.
 Sap. 8. 29.

nimè peccasse videntur. Habent hi naturam tam placidam & sedatam, ut omnia illis velut jam confecta videantur; nihil illis videtur difficile, nec eas in carne sua sentiunt repugnantias; ac obluccationes, quas alii dicuntque, cur dictum mihi plurimas in Religione difficultates occurrere, quia ego nullam experior? His jam servit secundum documentum, ut illos ab errore vindicemus. Si Deus tam felicem benignamque tibi naturam dedit, ut has difficultates non sentias, nesciasque quid sit tentatio quæ tibi possit esse molesta; noli inde extolli, vel vana gloria efferi: quia non est id virtus, quam ipse tibi exercitio compararis, sed natura cum qua natus es: adeoque cuiuslibet virtus & profectus non est exterioris oris corporisque compositione, nec blanditiæ naturæ, ductilitate & facilitate metiendus, sed violentiâ illâ quam sibi quisque intulit, nec non dominio & victoria quam de se retulit. Hæc scilicet certa & infallibilis est profectus singulorum mensura: unde plus haud dubiè præstitit, qui natura cholericus & incitatus est, quàm tu qui ad omne bonum natura comparatus, nihil expugnandum & edomandum habes, ideoque ille majore præmio & corona dignus est.

9. Plutarchus Alexandrum Magnum ideo supra alios omnes mundi reges extollit, quod hi fuerint Reges nati: Alexander verò brachio & armis, multasque per plagas, quas variis in conflictibus accepit, sibi imperium monarchiamque comparavit.

Pari modo, qui suis lacertis & armis affectiones ac passione, continuam per mortificationem & obluccationem, expugnavit & edomavit, majorem certè laudem & præmium merentur, quàm quibus quodam naturæ munere hæc quies & pax innata est, qui que nihil quod expugnaverint, habuerunt.

10. Quapropter non est quod inaniter te extollas, aut pluris facias, quod frigidum & placidum te natura formarit; nec alios minoris pendas, quod naturæ fortè difficilioris & morosioris sunt; imò hoc ipsum esse tibi deberet confundendi & humiliandi tui occasio, cum in te virtus non sit, quod videtur esse, sed nuda duntaxat natura in altero verò virtus sit id quod boni habitus in eo reperitur, quia virtus moralis debere esse habitus bonus ex electione, uti docet Aristoteles. Deinde tu, qui sic bonus natus es, nullum fecisti profectum, quia in nullo te superasti; ille verò permagnus, quod multis in rebus se fregerit ac subegerit; quia naturam contumacem & refractariam nactus est, quæ ipsi est edomanda; hinc majore super se accuratone advigilat, circumspectius ambulat, majorem fervorem ostendit: ideoque semper in virtute progreditur, tibi verò bona, quam sortitus es, natura occasio est negligentiae, & continui teporis: quod enim adversariis & inimicis careas, hinc marcet tua virtus, & ipse torpescis.

11. Utile quoque erit, considerare te, qualis demum futurus esses, si tibi, sicut illi, contumacem & difficilem natura

Nihil proficit nihil superat.

Quomodo bona natura sit solum larva virtutis.

na ad
virtutem
carceres!

naturam Deus dedisset: tibi que persuadere ac credere, longè plura & graviora admissurum te fuisse, quàm alium illum. Si enim tam benignum & facilem nactus naturæ constitutionem, tot errores committas, & tali in tempore & languore hætenus vivas; quid futurum esset, si eas sentires repugnantias, & affectuum seditiones quas sentit alius? Porro sicuti dicimus, te, dum nullis tentationibus Deo permittente impeteris, cogitare debere, ipsum in his à te amolendis, debilitatis & infirmitatis tuæ rationem habere, quod ad eas exsuperandas vires tibi desint; ita quoque dicimus, cogitare te debere, particulare quoddam Dei beneficium ac gratiam esse, quod tibi morigeram & facilem hanc naturam atque indolem dederit, eò quod vehementem & ferocientem naturam, qualis alteri obtigit, evincendam vires tibi non suppeterent. Hoc autem pacto conservabis ac tueberis in te ex una quidem parte humilitatem, ex alia bonam de fratre tuo opinionem.

Tertium
genus
Hominū
cum ter-
tio docu-
mento
Qui con-
tradi-
ctiones
nullas
naturæ
sentiant,
ac benevola
prioribus;
sed quod de
se subigen-
dis, ac sibi
contradicen-
do & resi-
stendo nihil
omnino labo-
rent; sed
appetitui &
inclinationi
affectuum

12. Tertium documentum tertio hominum generi ab errore vindicando deserviet: iis inquam qui naturæ relictiones & contradictiones, & rebellionem carnis in se non experiuntur, sed plena animi passionum pace & tranquillitate potiri sibi videntur, non quod eas mortificatas & subactas habeant, aut benigna iis sentiant, ac benevola natura obtigerit, uti prioribus; sed quod de se subigendis, ac sibi contradicendo & resistendo nihil omnino laborent; sed appetitui & inclinationi affectuum

indulgere & liberas habenas laxare sibi sit quotidiana consuetudo. Hi quoniam idcirco tales contradictiones & molestias non sentiunt, quales isti priores, pacem quidem se habere credunt: hæc tamen non vera, sed falsa & simulata pax est: dicentes pax, *1er. 6. 14.* pax, & non erat pax.

13. In hæc Sancti Pauli verba, *Rom. 7. Video aliam legem in membris meis re-* 23. *Telli-*
pugnantem legi mentis meæ, & capti- monia.
vantem me in lege peccati; commen-
tans S. Augustinus, sic loquitur: *Hanc* *Li. de con-*
pugnam & bella carnis adversus spiri- *tinant.*
tum, & spiritus adversus carnem,
non experiuntur in semetipsis nisi bella-
tores virtutum, debellatoresq; vitiorum.
Hinc est, quod sæculares mundique sectatores non intelligunt quid sit mortificatio, suam assueti & edocti voluntatem in omnibus quæ allubescunt & occurrunt, sequi, idque illis regula & legis est loco. *Sit pro ratione* *1m. 56.*
voluntas. Nesciunt, inquam, quid sit *8-*
sibi contradicere, quid appetitum imperum compescere; atque id inde contingit, quod nullum in se constitutum & contradictionem sentiunt; quia nullus ipsis occurrit in eo quod exequi cupiunt. At qui de spiritu excolendo solliciti sunt, ac veris virtutibus acquirendis, vitiisque ac malis inclinationibus ex animo extirpandis serio student; cito hanc carnis repugnantiam & contradictionem sentiunt.

14. Ut enim avicula ante se cap- *Simile.*
tam esse non advertit, quam laqueo evolare tætet: sic nec homo vitiorum suorum malarumque inclinationum potentiam ante perpectam habet, quam

Exem-
plum.

1er. 18. i.
Cantica

quàm se iis expedire connitatur. Dū virtutem quis colere & amplecti studet, tunc primum vitii ei oppositi contradictio patet.

15. In vitis Patrum Eremicolarum narratur quidam à Seniore Anachoreta petiisse. *Quid causa est, Pater, quod, quas alii sentiunt tentationum pugnas, luctas, & conflictus, in anima ipse mea minimè sentiam.* Cui senior scitè respondit: *Quia similis cavastra cuidam porta, per quam quicumque vult, ingreditur & egreditur, hinc nescis quinam ad te ingrediantur & egrediantur, nec percipis, quid in domo tua agatur & fiat. habes quippe conscientiam laxam, exiguum cordis custodiam, nullam rerum tuarum circumspeditionem, parvam quoque præfers in sensibus tuis recollectionem: ideo desine mirari id cuius causam à me petis. Si quidem anima tua portam arctè oclclusam haberes, nec cogitationes sinistras per eam ingredi sineres, tunc videres, qua illa vi ad te intrare cōnarentur! quos conflictus moverent! Quare si hoc in anima tua duellum, hanc carnis luctam ac digladiationes non sentias, vide ne id eò forsitan fiat, quod ubique & in omnibus tuæ voluntati morem geras, aut quod appetitionibus tuis resistere, vitiaque ac pravos affectus inclinationesque evellere detrectes.*

CAPUT XVIII.

Quantumcumque in virtute progressum quis fecerit, semper tamen opus habet mortificationi insistere.

Monitum S. Bernardi est, oportere nos semper morti-

ficationis sarculum manu præferre, ad vitia extirpanda & mortificanda; adeoque neminem esse, cui non aliquid semper refecandum & amputandū sit, quantumlibet diu se mortificaverit, ac se profecisse credat. *Credite mihi, inquit, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccendantur extincta, & sopita denuo excitantur. Parum est ergo semel putasse, sapè putandum est; imò, si fieri potest, semper: quia semper quod putari oporteat, si non distimulas, invenies.*

2. Egregiè hic ad rem facit quod in hortis fieri quotidie videmus. Videri in illis est è myrto aliisque herbis hicleonem, illic equitem, alibi aquilam scitè elaboratam; at nisi hortulanus, excrecentem luxuriantemque herbam in singulos penè dies refecerit ac detondeat; aliquot post dies nec leonis illius, nec huius aquilæ, nec istius equitis ullam figuram invenies. Natura enim sua herba semper excrecit, seque effundit. Adeundem modum hac in materia, quamvis leo sis vel aquila, quamvis fortis tibi & tui victor videare, nisi continuo te seces, succidas & mortifices, brevi nec leonis, nec aquilæ speciem præferes, sed monstrum fies: intus enim contrariam radicem circumferimus, quæ semper, juxta indolem suam, luxuriando excrecit & egerminat malum. Adeò ut semper adsit, quod mortificari oporteat. Quantumlibet enim in hoc corpore manens profeceris, erras si vitia putas emortua, & non potius suppressa: velis nolis, intra fines tuos habitat lebusæus, subjugari potest & reprimi, sed non penitus exterminari.

Simile
petitum
ex hor-
torū per-
petua cul-
tura.

Semper
se homo
mortifi-
cet nec
ab eo stu-
dio cesset.

Rom. 7. 12
Testimo-
nia SS. de
hac cul-
tura affi-
dua.

3. Verissimè enim S. Paulus; Scio
quia non habitat in me, hoc est in carne
mea, bonum. Parum dixit, inquit S.
Bernardus, nisi mox subjunxisset, ha-
bitare in ipsa malum, vitium, & pra-
vam inclinationem, uti paulò pòst
subdit, dicens: Non enim quod volo bo-
num hoc facio; sed quod nolo malum,
hoc ago: si autem quod nolo, illud facio,
jam non ego operor illud; sed quod habi-
tat in me peccatum. Pergit S. Bern-
ardus. Aut te ergo, si audes, praefer Aposto-
lo; aut fateri cum illo te quoq; vitis &
inclinatione ad malum non jacere, &
nunquam non tibi superesse quod
mortifices. Consonant his verba S.
Ephrem Abbatis dicentis: Bellum
militum breve, sed monachi pugna, quoad
usq; migret ad Dominum, durat. Multo
plus laboris & continui studii impen-
dendum in affectibus nostris & pas-
sionibus mortificandis & compe-
scendis, quam in durissimis saxis do-
landis & levigandis. Nam ut taceam
artifici saxum non resistere aut con-
tradecere, uti caro nostra rationi; i-
psum semel jam elaboratum & poli-
tum, ad priorem ruditatem informi-
tatemque denuo non revertitur. Ve-
rum affectus nostri & passionibus sa-
pissimè, licet repressi, mutantur, rur-
sumque reviviscunt & revirescunt.
Ideoque de novo dolandi, & iterum
atque iterum, quin & identidem at-
terendi sunt.

Lib. 6. in
Isai. c. 16. Psalmographi, psallite Domino in ci-
Psa. 97. 5. thara, ait: Quomodo ci thara non emit-
tit vocalem sonum atque compositum, si
Simile de
chorda-
rum cò-
sonantia, vel una earum juxta aut dissona, ca-

cophoniam efficit: sic si vel una in
nobis passio infrenis & immortifica-
ta fuerit, non poterit anima dulce
auribus Dei melos concordemque
harmoniam accinere. Omnes pro-
inde passionibus & affectibus inter se
temperari & concordibus sint oportet,
ut fiat in nobis id quod cecinit Da-
vid: in psalterio decem chordarum psal-
lite illi. Ut autem huc pertingat
facile videre est, quàm hominem ne-
cesse sit jugiter in hoc exercitium in-
cumbere.

5. Ea propter prisci illi Patres et-
iam perfectissimos quosque omni-
genis mortificationibus & despecti-
bus, teste S. Ioanne Climaco, explo-
rabant & exercitabant: huiusque fa-
cti atque exercitii sui hanc rationem
dabant, quod saepè qui jam perfecti
& laborum tolerantes videntur, si su-
periores eos probare, exercere & ex-
colere omittant, tanquam viros jam
in virtute consummatos; tandem
paulatim hanc quam habebant mo-
lestiarum difficultatumque toleran-
tiam aut penitus perdant, aut val-
dè labefactam imminutamque ha-
beant.

6. Vt enim terra, tametsi opima, simile est
pinguis ac ferax sit, si còtinua cultura
desit & irrigatio, paulatim silvescere,
agro sil-
vescente,
sterilescere, si desinit
cultura,
carduos & urticas pro-
ducere solet: consimili ratione, quàm
liber quis profecerit, & in perfe-
ctione progressus sit, si irrigatione &
labore, id est mortificatione, & tole-
randi exercitio, careat, silvescet, in-
frugifer fiet, & pravarum sèdaram
que cogitationum nubilos, ac falsæ
cuiusdam & periculose securitatis
spinas

Aliud si-
mile ab
Equo
semper
frenato.

Matt. 16.
14.
Luc. 9. 2.

Cap. 4.

Sueton.
Tito c. 8.

spinas proferet. Omnes ergo mortificatione opus habemus, non solum quibus mala obigit naturæ cōditio, sed & quibus benigna & facilis, nec imperfecti solum homines, & primum incipientes, sed & veterani & in perfectionis semita multum proveci: nec tantum qui graviter in Deum deliquerunt, sed & qui eum non offenderunt: & illi quidem ad virtutem comparandam, hi ad conservandam.

Aliud simile ab Equo semper frenato. 7. Qui equo, quantumvis tractabili & ductili, inequitare vult, frænnum tamen & calcaria semper habet; quia equus manet equus, nec naturam exuit. Faciunt huc verba illa Salvatoris Iesu, *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*; addit S. Lucas 10. *quotidie*; Et tollat crucem suam quotidie. Nulla ergo abeat tibi dies, qua non aliqua saltem in re voluntatem tuam frangas: & si quidem talis tibi abeat, magnam te, ait Climacus, tunc reputa jacturam fecisse, hoc tempus tibi pernisse, nec ea die Religiosum te fuisse. Quare si Imperator ille Romanus eum se diem perdidisse reputabat, quo nulli beneficium contulerat, dicebatque, *Amici diem perdidisti*, quasi diceret, Hodie non regnavi, hodie Cæsarem non egi, quia nullus benevolentiam meam, re est expertus: Religiosi certe proprium magis est voluntatem suam mortificare & abnegare, quam Regum atque Imperatorum benefacere. hoc namque est Religiosum esse, facere quæ caro nolit; & quod factum vellet, infectum relinquere.

8. Præclarum hac in re, uti & in aliis omnibus, nobis exemplum reliquit P. N. Franciscus de Borga. Quem dicere solum accepimus; Eo sibi die amarum & insipidum cibum visum iri, quo non aliqua corpus suum afflictatione mortificatione castigasset. Adhæc, Continuo in mœrore victurum se, sive sciret die à morte opprimendum, quo non aliquam castigationem sibi inflixisset, ac de sensibus victoriam retulisset. Ita ut nulla ei efflueret dies, qua non se passionemque suas mortificaret, rogabatque insuper continuo Dominum, hanc sibi gratiam faceret, ut deliciae ac delectamenta omnia sibi incruciatum labores contrà in delicias verterent (qui est tertius & perfectissimus mortificationis gradus:) ideoque suos obtestabatur ne quibus delitiis eum lautius exciperent, usque dum id à Deo obtinisset. Vnde jugiter super semetipsum excubabat, corpus suum identidem oppugnans, semperque adinveniebat in quo ipsum mortificaret & subigeret: & quæcumque ad hoc erant auxilio, aut quomodocumque serviebant, socios & amicos suos appellabat. Si media æstate iter faciens, solis ardoribus torrebatur, dicebat: *Quam belle me juvat amicus meus!* idem de gelu, aura aspera, & pluvia tempore hyberno, de podagricis & cardiacis torminibus, de persecutoribus & detractoribus dicere solebat. quos omnes amicos suos vocabat; quod sibi in corpore subigendo & expugnando, quod capitalis & jurati hostis loco ducebat, suppetias quo-

Lib. 4. c. 5.
V. 12.

P. Franciscus de Borga egregium mortificationis exemplum.

Cap. 23.

Sueton. in Tit. c. 8.

Simile et agrosilvescentem, si definit cultura.

quodammodo ferrent. Nec contentus erat mortificationibus & afflictionibus sponte se offerentibus, sed novos sui mortificandi modos exco- gitabat & adinveniebat: Subinde enim scrupulos & calculos calceis in- debat, ut incedentis per viam pedes convulnerarent: sole ardente pede- tentim incedebat, item hyeme dum vel nungebat, vel bruma rige- bat: tempore quoque ob capillos conti- nuò sibi evulsos, depilata & nuda ha- bebat. Quando flagellis commodè in se sœvire non poterat, punctio- nibus, stimulis, aculeis, aliisque id genus artificiiis carnem affligebat. Quin & medios inter morbos modos & artes quæritabat, ut dolorem dolori, cruciatiui cruciatum adderet: cata- potia enim, quantumcumque ama- ra, sorbendo obbibebat quasi juscu- lum sapidissimum pilulas amaras mandebat & comminuebat denti- bus, ac diu in ore versabat, scil. vir ille modo sensus mortificabat & excru- ciabat, carnemque crucifigebat: un- de etiam eam, quam habuit, perse- ctionem & sanctitatem vitæ est con- secutus.

CAPUT XIX.

Duo suggeruntur media, quibus mortifi- cationis exercitium facile nobis & suave reddetur, Dei scil. gratia, & sanctus eius amor.

Primum
Medium
jugis
mortifi-
cationis

1. **S**Vpere est nunc aliquot propo-
namus media, quorum admi-
niculo nobis isthoc mortificationis
usque adeo necessarium exercitium,

non facile solùm & tolerabile fiat, est Div.
sed & suave ac jucundum. *Primum gra-
ac praprium* ad hoc adjumentum es-
se debet divina gratia, qua & omnia
acerba dulcorantur, & difficilia faci-
lilitantur. Vexabat torquebatque
Apostolum gravis & importuna
quædam tentatio, Deumque enixis-
simè rogabat, hanc ut à se amoveret:
*Propter quod ter Dominum rogavi, ut di- 2. Cor. 12.
scderet à me. Sed responsum ei à Do- 9.8.*
mino: *Sufficit tibi gratia mea.* Qua
deinde ita se confirmatum & corro-
boratum sensit, ut diceret: *Omnia Phil. 4. 17.
possum in eo qui me confortat: & Non 2. Cor. 13.
ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ne- 10.
que enim nos Dominus in isthoc
mortificationis labore solos labora-
re sinir, sed ipsemet in oneris partem
venit, auxiliaremque nobis manum
porrigit. Atque ideo lex illius vo-
catur jugum, quod à duobus feratur:
quia se Christus ipse nobis conjun-
git, ad ipsum ferendum. Quis tali
nixus consortio & auxilio animum
despondeat? Non est ergo quod ju-
gum hoc tibi difficile aut laboriosum
videatur, quia minimam eius partem
laturus es. Nam tametsi id vocet ju-
gum, tamen esse dicit suave; quam-
vis oneris nomine indigiter, nihilo-
minus asserit esse leve. *Jugum meum Matt. 10.
suave est, & onus meum leve.* Quamvis 30.

enim id imbecillis naturæ & tenuium
virium nostrarum respectu grave sit,
hocque per nomen jugi & oneris de-
signari videatur; accedete tamen Dei
gratia & facile sit & suave, cum Deus
ipse nos alleviet, & velut succollando
onus in se transferat: sic enim factu-
rum se per Oseam prophetam pro-
mittit:

Q. II. 4. mittit: *Ero eis quasi exaltans jugum super maxillas eorum, & per Isaiam pollicetur, compurescet jugum quasi a facie olei.* Videtur quidem mortificatio jugum esse & onus grave; attamen tanta ex adverso Dei est gratia & auxilium, sub olei symbolo representata, ut jugum hoc compurescendum, & ita emolliendum sit, ut humeros non lædat, imò ne sentiat quidem.

2. S. Bernardus hoc symbolicè exponens, quemadmodum, ait, cum templa dedicantur, solemniter rite crucis, hinc inde oleo efformantur ad parietem: eo prorsus modo Deus in Religiosorum animabus agit: etenim per spirituale gratiarum suarum unctionem, poenitentiarum & mortificationis cruce in ipsis lenit, ungit, emollit, ut faciles iis & suaves appareant. *Hinc est, inquit, quod multi abominantur & fugiunt poenitentiam, crucem quidem videntes, sed non unctionem.* Sed vos (Religiosos suos alloquitur) qui experti estis, ecce scitis quia verè crux nostra inuncta est, perque hanc unctionem non reddita modo facilis & lenis, sed &, ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima, quod, inquam, mundanis amarum apparet & insipidum, nobis Religiosis per Dei gratiam comprimis dulce & sapidum videtur. Idcirco S. Augustinus, adhuc inexpertus sibi castitatem agebat hæc tunc incognitam fuisse, ac visum inveniri posse neminem, qui eam integrè servaret, usque dum vires divinæ gratiæ didicit ac perspexit: quâ juvante scilicet cum S. Ioanne dicere possumus: *Mandata ejus gravia non sunt nec intolerabilia, etenim gratia quam Dominus suppeditat ad faci-*

Roderig. exercit. pars II.

endum quæ jubet, magnitudo ea reddit facilia & suavia, S. Gregorius mor. c. 8. id Isaiæ explicans: *qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem*; duplicem facit fortitudinem; unam iustorum ad se ex amore Dei mortificandos, multa que toleranda; alteram impiorum, ad ingentes pro mundo labores exantlandos, id est ad honores obtinendos, familiam sustentandam, & appetitibus & honoribus satisfaciendum. Dicitque eos qui in divina gratia confidunt, posteriorem hanc fortitudinem in priorem illam quæ iustorum est, mutaturos.

3. Alterum, quo hoc mortificationis exercitium nobis facile & sapidum redditur, est Dei amor. Nihil quippe teste S. Augustino, est amore efficacius, nihil quod laborem ac difficultatem quamlibet magis faciliat atque edulcat: qui enim amat, nihil laborat, quia amor facit ut labor nullus sentiat; sed, *Omnia labor non amantibus bono gravis est, solus amor est qui nomen difficultatis erubescit.* Amantibus adeo labor laboriosus non videtur, ut eos etiam recreet. Sic piscantes, venantes, per declivia & acclivia cursitantes, adeo laborem hunc quem assument, non sentiunt, ut eum etiam pro recreatione & voluptate ducant, quia miro erga illa exercitia affectu & amore feruntur. Quid facit matres continuos illos & graves, quos in alendis educandisque prolibus subeunt, labores minime sentire, nisi amor? quid uxorem cogit noctu & interdiu indefessam ægrotantis mariti curam suscipere, lectuloque continenter assidere, nisi amor? quid etiam bestias & aves in educandis ca-

2. Medium, facilitans, Amorem, in manu al. tract. de laudib. charitat. lib. de divit. circa finem & serm. 9. de verb. Dom. & ser. 48. de tempore.

Gen. 29.
20.

form. 43.
in Can-
tica.
Cant. 1.
12.

form. 81.
in Cant.
10.

rulis & pullistam reddit sollicitas, ut sibi ipsæ escam subtrahant, quo illos enutrient, ut laborē subeant, quo illi quiescant, ut se in pericula audacter & intrepidæ cōjiciant, quo illos tueantur, nisi solus amor? quid fecit Jacobo labores septem, imo & quatuordecim annorum, & faciles & breves videri, cum tamen æstu ureretur & gelu, nisi amor Rachelis? unde de eo testatur S. Scriptura: *Videbantur illi paucis dies præ amoris magnitudine*. S. Bernardus illa sponsæ verba, *fasciculus myrrho dilectus meus mihi*, exponens, propterea non fascem, sed fasciculū dilectum dicit, quod leve præ amore ipsius ducat, quidquid laboris immineat, & doloris. Observat quoque ibidem, non dixisse eam absolute, *fasciculus myrrho dilectus meus*, sed addidisse, *mihi*. Amāti enim non nisi fasciculus est: unde si tibi gravis & grādis videatur fascis, id fit, quia non amas, & ex amoris defectu. Hoc ergo tibi sit in signum, multumne an parum Dei amoris tibi insit. Etenim labores virtutis graves non sunt, sed exiguus tuus amor est, ideoque hi tibi grandes apparent, multum ama, & nō modo nullum laborem, sed & saporem senties. *Vbi amor est*, ait idem S. Abbas, *labor nō est, sed sapor*. Unde sancta quædam dicebat, se, postquam ab amore Dei semel tacta & convulnerata fuit, ignorasse deinceps quid esset pati tam intus quā foris, vel à mundo, vel à diabolo, vel à carne, vel ab alia re qualibet. Purus enim amor nescit quid pœna, quid tormentum sit. Amor ergo præterquam quod omnibus operibus valorem addat, eaque perfecta efficiat, simul quoque ingen-

tes suggerit animos & robur, ad laborem & mortificationem quamlibet subeundam, omniaque faciliat, alleviat, & novo sapore condit. Hunc in sensum declarat S. Chrysostomus *ser. 418. ad Rom. 11.* illud Apostoli: *plenitudo legis & dilectio*: non quasi velit dicere, universam legem & mandata in hac brevi vocula Amor inclusa esse; sed tantum per hunc amorem universæ legis, adeoque omnium Dei mandatorū observantiam admodum facilem nobis reddi.

4. Hoc ipsum confirmatur sententiā illa sapientis in Canticis: *fortis est ut mors dilectio*. Cuius duæ inter cæteras expositiones à SS. Patribus dantur, quæ propositæ nobis materiæ deserviant. Unam dat S. Gregorius, quam etiam prius S. Augusti. cæteris omnibus præstare censuit: *Nostin*, inquit, quid sibi velit sponsa cūm dicit amorē morte fortiorē esse? Sicut per mortē anima separatur à corpore, sic per amorē Dei à rebus corporeis ac sensibilibus ac veluti mors à rerū omnium mundanarū commercio nos sequestrat ac divellit: sic amor Dei, à spiritu nostro suffultus, ita nos corroborat, ut à conversatione & cōmercio mundi, & ab omni, qua erga carnem omnesque res sensuales ferimur, affectione nos separet. Hoc nimirum ratione amor morte fortior & potentior est: nam uti mors corpus interimit, ita Dei dilectio omnem erga res corporales & sensuales affectum in nobis consopit & enecat, efficitque ut homo mundo & amori proprio moriatur, ac soli Christo Domino vivat, ut eum Apostolo dicere possit: *Vivo autem, jam non ego, vivit verò in me Christus*, 5. Alium

super P.
47. v.

Cant. 8. 4.
Dilectio
morte
quomo-
do for-
tior.

Rom. 8.
35.

Gal. 2.
20.

5. Alium illorum verborum sensum suggerit sanctus Augustinus super illud Psalmographi: *Ponite corda vestra in virtute ejus. Fortis est, inquit, ut mors dilectio. Quomodo enim mors quando venit, resisti ei non potest, quibuslibet artibus, quibuslibet medicamentis occurras. Sis licet Episcopus, Rex, Pontifex, Imperator orbis, nihil tibi profuerit, ipsa calcit omnia, ejus violentiam vitare non potes, quia mortalis natus es. Sic ubi quis ab amore Dei verè jam correptus est, nihil ei resistere vel objectari potest: nec ab illo eum separare valent quæcumque mundus habet, non honores, non divitiæ, non prospera, non adversa. Ita se rem habere, in se quisque vestrum perspicere potest, per gratiam quam à Domino accepit: una enim sancti amoris quam ipsius, cordi vestro iniecit, scintilla tantæ est efficacæ, ut hætenus nihil vos à perfectionis & susceptæ Religionis semita abstrahere ac divellere potuerit, non parentes, non consanguinei, non quidquid in mundo est; sed omnia conculcaveritis ac spreveritis velut stercora comparatione ejus quod modò possideris. Amemus ergo Deum, & nihil unquam ab ejus amore nos poterit sequestrare; quin potius cum Apostolo dicemus: *Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an gladius?* Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos se-*

parare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

CAPUT XX.

Aliud, quo mortificationis exercitium facile nobis & jucundum evadet, medium proponitur.

1. **T**ertium medium, isthoc mortificationis exercitium suave & facile reddens, est sperata mercedis ac remunerationis magnitudo. Hac se spe medias inter afflictiones, à quibus tantum non obtinebatur, solabatur & animabat Job, dicebatque: *Quis mihi detribuat ut scribantur sermones, quos exprimere volo, ut eorum apud posteros perpetua memoria maneat? Quis mihi det ut exaratur in libro stilo ferreo, & plumbi lamina, vel alte sculptantur in silice!* Quorsum, mi Job, tantam verbis tuis perpetuitatem & diuturnitatem exoptas? nimirum, ut quod in adversitatibus meis modò ego sentio per illa solamen, id omnes tam qui nati sunt, quàm qui nascentur ab illis, etiam in suis experiantur. Et quænam obsecro sunt illa verba? *Scio enim revelatione divina, quod Redemptor meus vivit.* (loquitur de Dei filio, & quidem diu post venturo, tanquam si jam dudum venisset, & illum oculis suis videret, ob indubitatam adventus ejus certitudinem;) qui quoniam resurrexit ac vivit, scio quod & ipse in novissimo die de terra surrecturus sum, & de pulvere, in quem redactus ero; Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum,

Tertiū medium Spes præmii.

Job. 19. 23.

meum, qui sibi servientium præmium est: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi & fruituri sunt, & non alius: id est, ego ipse qui modo affligor & patior resuscitabor, & Deo fruatur. *Reposita est hac spes mea in sinu meo, & ex illa, velut thesauro, in laboribus meis alleviamentum & consolationis opes depromo.* Hac quoque spe Deus animavit Abrahamum: illo enim dicente, lubente te, Domine, terram & cognationem meam reliqui, quod ergo mihi dabis præmiū? illico respondit Dominus: *Ego ero merces tua magna nimis.* Eadem quoque animatum fuisse Moysen scribit Apostolus ad honores repudiandos, & improprium Christi completendum. Fide, inquit, Moyses grandis factus, & spe, negavit se esse filium filia Pharaonis, à qua etiamnum infans adoptatus erat, magis eligens affligi cum populo Dei ex amore divino, quam temporalis peccati habere iucunditatem; maiores divitias aestimans thesauro Egyptiorum improprium Christi: afficiebat enim in remunerationem & præmium quod sperabat. Hac denique David Propheta ad Dei legem & mandata adimplenda animabatur, cum de se testabatur: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.*

Epist. 143. 2. Dices forsan, inquit sanctus Augustinus, *Grandis labor semper & in omnibus voluntatem suam mortificare & frangere: sed respice quod promissum est tibi hoc facienti: ac videbis, omnia in illius comparatione admodum exigua esse. Omne opus leve fieri solet cum eius pretium cogitatur, &*

spes præmii solacium est laboris. Atque hoc, inquit, quotidie de facto in labore mercatorum, agricolarum, & militum videmus. Si enim efferamaris rabies, & terrifici undarum gurgites ac pericula nautas & negotiatores non absterrent, nec pluvia & aeris inclementia agricolas, nec vulnera & mors ipsa milites, nec verbera & lapsus pugiles ac luctatores, cum consequi sperant, & oculos conjiciunt in id quod per illa spectant; quomodo, qui regnum cœleste sperat, sibi quæque propositum habet, labore illo & mortificatione quam virtus exigit, deterreatur & expallescat? Et illi qui dem, ait Apostolus, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam, quæque omne in ævum duratura est.

3. Nihil enim est omne quod agimus collatum cum eo quod speramus pro eo recipere: nihil est quod petimur præ eo quod nobis datur, & quidem gratis. Non potest judicari, verene merx aliqua cara sit aut vilis pretii ex eo quod venditor eam tantifaciat, sed ex ipsa rei venalis natura & valore. Pero à te, num multum sit centum pro re quapiam aureos dare? Respondebis prout quidem eius erit valor, id vel nimis parum vel nimis multum fore: nam fieri posse ut ea talis sit, ut quinquagenos obulos pro ea dare nimium sit: & contrà talis, ut mille pro ea perfolatis aureis, adhuc gratis penè eam accepisse videaris: ut si, verbi causa, pretiosissimus lapis, vel civitas aliqua mille ematur aureis, gratuito prope dari videbitur. pari modo si nosse velis,

Gen. 15. 1.

Ps. 119. 8.

Isai. 55. 1.

Basilii exhortatio. admonitio ad filios spiritus.

Per exiguum & penè nihil, est præmiū respectu omnis nostri laboris.

Ps. 139. 10. 11.

velis, multumne an parum sit quod à re Deus exigit, vide quid emas, vide præmium quod rependit. Ego ero merces tua. Deus tibi datur: Deus mihi datur? ergo gratis datur: Nihil ergo pro eo à me petitur, cum petitur ut voluntatem abnegem, meque mortificem. Pro nihilo, inquit Propheta, salvos facies ihos. Pro nihilo scilicet id mihi datur. Qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite absq; argento, & absq; ulla commutatione vinum & lac.

4. Quapropter hoc medium etiam impense à S. Basilio commendatur: semper, inquit, cor tuum promissa coelestia, æternamque gloriam quæ te manet, meditetur, ut ipse te ad virtutis viam provocent. Hoc quoque argumento discipulos suos, ad incæpto Religionis fervore ac rigore perseverandum, animabat S. Antonius, ac miram Dei liberalitatem demiratus in hoc considerando inculcandoque totus erat: Contractus, inquit, & conventiones hominum in hac vita utrimque sunt æquales: tantum enim quisque dat, quantum accipit, & res venalis tanti est pretii ac valoris, quantum pro ea persolvitur: at vitæ & gloriæ æternæ promissum vilissimo emitur. Scriptum quippe est: Dies annorum nostrorum, in ipsis septuaginta anni: si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum labor & dolor. Si ergo octoginta, vel etiam centum per annos, vel amplius Deo servierimus, non totidem pro illis dabuntur anni gloriæ, sed in perpetuum, & quamdiu Deus erit Deus, ac per omnia sæculorum

sæcula in gloria regnabimus: in æternum, aiebat, & ultra. Ergo filii non vos aut tadium defatiget, aut vana gloria delectet ambitio: non enim sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Id enim quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloria pondus operatur in nobis.

5. S. Bernardus appositissima materiæ nostræ similitudine id declarat. Nullus, inquit, tam fatuus agricola est ut longum ei videatur tempus quo seminat, et si sementis etiam ad multos extendatur dies: novit enim quod diutius seminavit, eo plura se messurum. Sic & nobis ait, vitæ huius laborem non debere videri diuturnum aut longum: quia vita hæc tempus est sementis: quo autem plus seminaverimus ac laboraverimus, eo copiosiore & uberiori fructum in horrea coelestia convehemus. Finitque demum his verbis: Et certè modicum seminis incrementum, non modica seminis multiplicatio est. Cum enim agricola sub tempus messis pro uno tritici à se seminati modio, viginti se aut triginta colligere videt plura multo seminaisset.

CAPUT XXI.

Superiori capite dicta nonnullis confirmantur exemplis.

1. Fuit ex antiquis Anachoretis, Vit. Patr. qui mirum in modum corpus Primum afflictabat, variisq; id austeritatibus exemplū atque mortificationibus atterebat.

Monebant cum proinde noti ac discipuli, ut sibi parceret, laboresque ac mortificationes plus æquo rigidas nonnihil moderaretur. Quibus ille, **Credite mihi, inquit, filii, si quidem** Beatorum in cælo status ac locus doloris alicuius anxietatisve capax esset, dolerent certè hi quàm maximè quod, dum vixere, maiores austeritates, labores, mortificationesve non subierint, videntes magnitudinem præmii ac compensationis, quod pro iisdem acciperent, quantoque amplio-rem sibi gloriam tantillo labore comparare potuissent. Quibus con-

*Opus, de
perfect. re.
lig. lib. I.
ca. 30.
Blos. &
refert Bre-
denbach.
lib. 8. col-
la. c. 30.
Secundū
exemplū.*

*Tantam gloriam omni hora negligimus,
quanta bona interim facere possemus, si
otiosè eam transigimus.*

2. His simile est, quod de S. Mechtilde virgine refertur. Hæc cum frequenter à Christo sponso, cui totam se obtulerat, visitaretur, variaq; ab eo arcana edoceretur, quadam vice sanctos sibi dicentes audivit: O vos beatos ac felices, tametsi in terra mortales adhuc vivatis, quòd plurima vobis merita comparare & coaccervare liceat! si enim sciret homo, quantum quotidie promereri possit; manè cum primùm lecto surgit, miro gaudio profunderetur, quòd illa illuxisset dies, in qua Deo suo vivere, ac per eius gratiam, ad eiusdem honorem & gloriam, nimium quantum merita sua posset adaugere: hæc què illi cogitatio robur & animos adderet ad omnia sua summo cum gaudio & agenda & patienda.

*Pratum
spiri.*

In libro qui Pratum spirituale di-

citur, (cuius auctor est Ioannes Evi-
ratus Mosius, vel, ex aliorum opinio-
ne, S. Sophronius Patriarcha Ieroso-
lymitanus, fuitque in Concilio Ni-
ceno secundo à collectis Patribus ap-
probatus) hoc refertur. Monachus
quidam cellam duodenis propè pas-
sum millibus ab aqua distanrem ha-
bebat; quam cum continuò inde
deportaret, die quadam defatiga-
tus præ labore in via defectis viribus
coccidit. Undè dixit intra se: Et quor-
sum necesse tanto me assiduè labore
confici, tantumque semper itineris
suscipere: stat animo non procul ab
aqua habitatione figere, ibiq; mortis
diem in quiete expectare. Ergò cum
proxima vice, aquam amphora peti-
tur, ad flumen abiret, designavit lo-
cum habitationi commodum, necnon
eius construendæ modum, adhuc
quam vitæ rationem in ea iniret. Hæc
animo versans, vocem articulatam post
se audivit velut numerantis, unum,
duo, tria, &c. unde admirans, oculos
circumquaq; voluit circūspecturus,
num quem in vasta illa solitudine vi-
deret locorum spatia dimetientem, vel
dinumerantem. Neminem tamen vidit.
Perrexit ergo in cœpto itinere, ur-
getq; designatum mente tuguriolum,
sed rursus ad ipsum eadem dilapsa
vox est, dicens, unum, duo, tria, &c.
Secundò respiciens, ne tum quidem
ullum conspexit. Cum id & tertio cō-
tigisset, respectans, vidit pone se ful-
gentissimum & pulcherrimū adole-
scentem, à quo audivit: Noli percelli
aut turbari: Angelus sum Dei, & ve-
nio ut tuos in itinere suscipiendo in
itinere enumerem passus, ne illorum
quidem

Tertium
exemplū

Vit. Pa-
trum p. 3.
fol. 38. 7.
Quartū
exem-
plum.

quidem ullus suo prämio & remuneratione frustretur. Quo dicto, evanuit ex oculis. Quare monachus in se reversus, Itane, ait, infania, ut tanto prämio & mercede ultro excidere velim? Nec mora, mentem mutat, errorem corrigit, tuguriolum etiam longius à flumine dimover, ut suus in aliquando labor etiam incretceret, itaque ipse magis defatigaretur.

Vita Patrum veterum aliud nobis exemplum exhibuit. Anachoreta quidam in Thebaide discipulum habebat, quem varia per experimenta excoluerat. Hinc pro more habebat sub vesperam ad pietatem exhortari, & dein oratione prämissa cubitum dimittere. Contigit autem, quosdam sæculares, admirandæ eius abstinentiæ fama excitos, senem hunc visitare: quos cum ille jam se-rius à se dimisisset, solitam nihilominus exhortationem ad discipulum instituere voluit, quam eò usque extendit, ut somnus eam interciperet. Bonus interim adolescens, usque dum senex expergiscatur, patienter expectat, ut, oratione pro more, ab ipsis simul instituta, is à seniore dormitum abire juberetur. Senè verò nō evigilante, varii in animo eius impatientie motus insurgere cœperunt, suggerentes identidem, ut, ne quidquam expectans, cubitum concederet. Quibus ille generalissimè est ob-luctatus, ac licet cogitationes illæ idē-tidem recurrerent, & iam septies re-currissent, ipse ne semel quidē cessit, sed magna cum constantia eas à se re-pulit. Nocte ergò media ex perrectus senex reperit juvenem eodē sedentē

in loco, in quo eum suam exhortatio-nem incipiens, reliquerat: & dixit: Quare me non excitasti fili? Qui re-spondit, nequā tibi molestiam creāre Pater. Simul ergo matutinas preces cū decuissent, benedictione sua do-natum juvenē à se dimisit. Cū verò senex post se ad orandum composu-isset, raptus in spiritu extra se, vidit, monstrante Angelo, locū fulgentis-simum & gloria plenum, in eoq; sedē splendidam, & ex illius summitate se-ptem coronas pulcherrimas depen-dentes. Percontatus senex, ecquē illæ manerent, audivit, discipulum tuum: locum enim & sedem, quam ei para-vit Dominus meretur vitæ quā insti-tuit modus; has autem coronas septē hac nocte sibi patiēdo promeruit. Manē factō rogavit alumnum senex, quid, se dormiente, noctu fecisset, & quid ei evenisset. Cui ille rem omnē ex ordine narravit, & septies se adver-sus oborientes impatientie cogitati-ones, à quibus impellebatur, ne illius expergefactionem expectaret decer-tasse. E quo facili senex collegit, eum ob septem de cogitationibus suis vi-ctorias, totidem laureas promeruisse.

Cū S. Francisco frater ipsius ger-manus media hieme occurrisset, tri-ta lacerna induto, seminudo, prope mortuo, ac præ frigore trementi, exem-misso nuntio per ludibrium & san-plum.
 Cui vir san-ctus ore hilari Venunciari jussit, se ta-dorem suum omnem jam antè sat magno & caro vendidisse. Hic idē vir sanctus cū aliquot post annis, gravi-bus & continuis cum dolorib. confli-ctaretur,

Chro. Min.

2. p. l. 1. c.

52.

Quintū

plum.

etaretur, molestissimisque insuper & insolitis diaboli tentationibus, exagigaretur, & quidem tam vehementibus ut vix ferendo videretur; vocem cælitus de lapsum audivit, dicentis: *Macte animo Franciscie, his tribulationibus, quæ tantopere te modo exercent, tam ampla in cælis rependeretur merces & præmium, ut, licet universa terra transiret in aurum, omnia saxa in gemmas & uniones, omnes denique aquæ in balsamum, magnitudinem tamen thesauri illius, quem propterea recipies, minime exequantur.* Qua voce sic effectus, & recreatus est vir sanctissimus, ut dolores postea nullos sentiret; vocatque ilico ad se monasterii sui fratribus, magno cum gaudio consolationem sibi cælitus à Domino submissam ex ordine narravit.

CAPUT XXII.

Exemplum Salvatoris nostri Christi, quartum est medium, quo hoc exercitium mortificationis tum facile, tum jucundum redditur.

Alvar. 1. Quartum medium, quo, ad
pax. tom. hoc mortificationis exerci-
2. l. 2. p. 1. tium imo amplectendum cum pri-
cap. 13. mis animabimur & extimulabimur,
Quartum est ipsum Christi Redemptoris ac
medium est ipsum Christi Redemptoris ac
Christi magistri nostri exemplum. Vnde &
exemplum ab Apostolo, tamquam calcar ad na-
corrobo- viter currendum nobis proponitur:
rans. Per patientiam curramus ad propositum
Heb. 12. nobis certamen, aspicientes in auctorem
12. fidei & consummatorem Iesum, qui pro-
posito sibi gaudio redemptionis nostræ
sustinuit crucem, confusione mundi hu-

ius contempta. Et mox: Recogitate, id est, iterum atque iterum cogitate, eum qui tantalem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes, nondum enim usque ad sanguinem resististis adversus peccatum repugnantes, ut ipse suum propter te copiosissime effudit.

2. Cum filii Israel, ut in Exodo Exod. 17. referrur, per desertum errantes in a- 23. Figura apra. quas Mara incidissent, adeò quidem amaras, ut eas nemo bibere posset; Moyses ad DEUM per orationem confugit; qui ei lignum ostendit, quod in aquas illas coniectum dulcorem eis inderet, easque lapidas & portabiles redderet. Per lignum hoc communiter interpretes lignum crucis dicunt designari. Cum ergo mortificationis tibi labor gravis & molestus apparebit, hoc ligno iniecto eum dulcora: id est, in mentem revoca Christi Redemptoris crucem, passionem, flagra, spinas, fel & acerum, quod ei siti extrema laboranti ad refocillationem propinatum est; & mox ille tibi dulcis & saporis reddetur.

3. Potens, honorabilis, & deli- Exem- Plum. ciis assuetus juvenis Ordinem Divi Francisci (uti in Chronicis eiusdem ordinis narratur) suscepit: cuius ingressum ægrè ferens Satan, huicque vitæ mutationi invidens, eum tentare coepit, representando ei Ordinis suscepti austeritatem. nam quod pro ciborum lautitiis veste molliori & lecto commoda qua in mundo habuerat, in eo legumina, horridam & cannabeam tunicam, stramineum saccum

Sanguis
Christi
animam
amarum
dulcora

Chr. 12.
2. p. 1. 4.
c. 10.

saccum, & pro divitiis quas procul erat, extremam paupertatem reperiret; non poterat non ei nova & subita illa metamorphosis gravis & intolerabilis videri. Quæ omnia cum ejus menti cacodæmon repræsentaret, & immentum exaggeraret, eum simul impellebat, ut ordine relicto ad suos rediret. Ille nutare & auscultare ex parte incipiens, decrevit seculum repêtere. Hæc ergo dum animo agitarer, transibat fortè per locū capituli & in genua antè Christi crucifixi imaginem illic positam provolutus, illius se misericordiæ commendavit: ubi extra se raptus, atque in spiritu elevatus, vidit Dominum Jesum, & gloriosam ejus matrem sibi adstantes: percontantur, quare discessum ab instituto vitæ quod susceperat, moliretur? Qui respondit: Quia in sæculo deliciis assuevi, Domine, hinc Ordinis hujus asperitatem & rigorem ferre nequeo, maximè in victu & vestitu. Tum Dei filius dextrum sustollens brachium, lateris ei vulnus sanguine stillans patefecit, & ait: Brachio extento, tuam huc manum infer, eamque lateris mei sanguine inunge: & cum aliquis ordinis rigor & asperitas tibi occurrer, hoc eum sanguine consperge, & mox omnis labor, quantumcunque durus & gravis, dulcescet & mollescet. Paruit Domini consilio Novitius, & quoties ab aliqua tentatione pulsabatur, Christi Domini passionem sibi repræsentabat, & protinus ei omnia in miram dulcedinem & mel convertebantur, quid enim homuncioni ac vili vermiculo grave & asperum videatur, cum Deum i-

plum pro se spinis coronatum, & in probrosam crucem actum conspiceret? quid non pro propriis feret ac sustinebit peccatis, qui Dominum gloriæ, & Regem majestatis tam atrociam patientem videt pro alienis.

4. Unde & sanctis omnibus hoc, quod hic tractamus medium, exemplum, inquam, Redemptoris, ejusque Christi imitandi desiderium, valde familiare fuit: nam præterquam quod ipsum efficacissimum sit ad nos animandos, ut hoc mortificationis & patiendi studium ambabus ulnis amplectamur, maximè simul est perfectionis, multumque operibus nostris valoris addit, eaque velut deputat, eod quod tunc ex intenso quodam Dei amore nascantur. Sic legimus Sanctum Parentem nostrum Ignarium sub initium conversionis sue severissimas austeritates ac pœnitentias suscepisse, idque consideratione scelerum commissorum, ut hac ratione ea expiaret. At post altius conscendens, non tam antea vitæ intuitu, quam Christi Redemptoris, & Sanctorum omnium exemplo incitatus, in corpus suum animadvertibat.

5. Considerabant nimirum Sancti Regem suum Christum hac eadem via incessisse, & tanto labores ac crucem amore desiderioque amplectum esse, ut ad diem illum quo sanguinem suum pro nobis effunderet, ac vitam poneret, toto vitæ tempore quam ardentissimè aspirarit. Atque ut elephanti conspecto sanguine ad prælium acrius inardescunt, sic illi, Christi sanguine sibi proposito, miro martyrii pro eodem subeundi, &

Exemplum
Christi
imitandi
à sanctis
usurpatum
& familiare
re fuit.

L. I. c. 3.
vita.

Mortificatione
quanto
pere sine
amplexi.

sanguinis profundendi desiderio flagrant, quod ipse suum prius effuderit pro illis: cuius desiderii complendi cum iis deesset occasio, in seipsos saeviebant, factique sui ipsorum carnifices, corpora mirè excruciant, continuas per poenitentias ac labores illa atterendo, ac voluntates & appetitus suos velut annihilando: & sic aliquo modo respirabant, quòd hac ratione desiderio suo quadam tenus satisfaceret, Christi què ante signani sui exemplum quoad poterant, invitarentur. Atque hoc velut de ipsis loquens significat Apostolus, dicens:

2. Cor. 4.
10.

semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Taliter enim corpora nostra mortificare & tractare debemus, & vitam & exemplum Redemptoris nostri Christi exprimamus, eique assimilemur, Non decet, inquit S. Bernardus, sub capite spinoso membrum esse delicatum, sed carnem mortificare ac crucifigere, ut Christo capiti suo conformetur.

S. Bern.

Alia media.

6. Multa quidem alia ad hoc exercitium facilitandū adducere media possumus; quia omnia media, uti & omnes rationes, quibus nos SS. Patres ad poenitentiam agendam exhortantur, subservire quoque possunt ad nos ad exercitium mortificationis suscipiendum animandos. S. Bernardus super hæc Apostoli verba, *Non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*, sic scribit: *Non sic condigna passionibus & tribulationibus huius temporis ad futuram gloriam quam speramus, non ad presentem poenam quam timeamus, non*

Rom. 8.
18.

ad peccata quæ commisimus, non denique ad beneficia quæ à Deo recepimus. Quorum vel unum seridè expensum satis erit, ad nobis exercitii huius amorem ingerendum.

CAPUT XXIII.

De tribus mortificationum gradibus.

1. **U**T tractatui huic finem imponamus, breviter tres mortificationis gradus deducemus, præeunte in eo nobis S. Bernardo, ut per eos, velut per scalam, ad perfectionis fastigium conscendamus. Primus & infimus est, quem nobis in prima sua Canonica Apostolorum princeps commonstrat, dum scribit: *Charissimi, obsecro vos tamquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis quæ militant adversus animam. Omnes quotquot hoc in mundo agimus, velut peregrini sumus, ad patriam nostram, cælum scilicet, tendentes, dicente Apostolo. Non habemus hic civitatem manentem, sed futuram inquirimus. Et, Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino. Ergo ceu peregrinos nos geramus. Peregrinus, inquit Bernardus, recta viam sibi præstitutam prosequitur, & quascumque potest ambages, flexus & circuitiones devitat: si quos per viam conspiciunt rixantes, vel in epulo festino, nuptiis, & tripudiis ridentes, non reflectit, non attendit, nec moratur; sed recta iter suum prosequitur: quia peregrinus est, nec ad illud de his pertinet, nec ipsius est, ad ipsa attendere. Non nisi ad patriam suspirat & anhelat,*

Primus gradus: meminisse quod peregrinus sis.

Serm. 7. Quod ad 1. Pet. 4. II.

Heb. 11. 14.

2. Cor. 5.6

1. Tim. 8.

Pf. 119. S. Bern.

Pf. 38.

Gradus Secundus esse mortuum

mortuus non es: si, cum obedientia tibi quid iniungit, statim ex adverso replicas, & difficultatem in eo præendas; si murmures, cum defectu te coarguant ac reprehendant; si ægrè feras & indigneris, cum te deprimunt, nullamque tui rationem habent; non es mortuus, sed in passionibus, atque honoris æstimationisq; propriæ appetentiæ admodum vivus. Mortuus enim, etsi conculcetur, vituperetur, contemnatur, non sentit, nec curat. O felicem & beatum omnino, exclamat S. Bernardus, qui hoc modo mortuus est! hæc quippe mors, vera est vita: quia immaculatos hoc in sæculo nos conservat, imò penitus ab eo facit alienos.

Gradus
tertius
est, cruci-
fixū esse.

3. Magnus omnino gradus summaq; perfectionis est iste, ac fortasse poterit aliquid adhuc maius & perfectius inveniri. Vbi verò id quæremus & inveniemus? nisi apud illum, qui in tertium raptus fuit cælum. si enim tertium aliquem gradum prioribus eminentiorem & perfectiorem, mihi des, (ait S. Bernardus) tertium cælum eum merito voces. Potestne ergo dari maius quid, quam mori? potest omnino. *Humiliavit semetipsum Dominus noster Iesus Christus, usque ad mortem. Estne quid amplius? est addit quippe Apostolus, & illo præunte, Ecclesia in officio hebdomadæ sanctæ: Mortem autem crucis.* Mori ergo in cruce, maius est quam mori simpliciter: mors enim crucis, ea tempestate erat omnium probrosissima & ignominiosissima. Hic ergo tertius mortificationis est gradus, superiore altior simul & perfectior;

unde non sine ratione tertium dici potest cælum, ad quod raptus quoque fuit Apostolus, dum de se testatur; *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Non dicit solum, se mundo mortuum esse, sed & crucifixum, quin & mundum sibi crucem esse, & mundo se. Tamquam si diceret: Quidquid amat mundus, deliciae carnales, honores, opes, vana hominum præconia, mihi tormentum & crux sunt, atque ut tale illa detestor: contra quidquid mundus ut crucem, tormentum, infamiam reputat, huic cor meum affixum & confixum est: hoc ipse amo, & ambabus ulnis complector. Hoc est, me mundo crucifixum esse, & mundum mihi: mundumque mihi crucem esse & me vicissim illi.

4. Gradus hic, ait Bernardus, primo secundoque altior ac perfectior est: peregrinus enim, etsi citò pertranseat, & rebus quas videt nō multum detineatur, nec immoretur; eas tamen videt, & paululum ab iis detinetur. Mortuus quoque, (qui secundus est gradus) eodem animo sustinet adversa, quo prospera; infamiam, quo honores, nec ullum in ambobus discrimen ponit. Ac tertius hic gradus ulterius progreditur, nec æqualiter se in his gerit. Nam non solum ad honorem & æstimationem nominis, ut mortuus ille, non attendit, verum præterea gravis ei crux & tormentum est ab hominibus æstimatum magnique fieri, atque ut tormentum ea abhorret ac detestatur: non solum non offenditur infamia, & contemptu, sed & gloriatur & delectatur. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini.*

Quam
minens
hic gra-
dus sit,

Phil. 2. 8.

Gal. 6. 14.

1. Cor.
4.

Tra 8.
6. 10.

Berna-
nbi sup

Phil. 3.

Gal. 6. 14. *Domini nostri Iesu CHRISTI per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: id est, quidquid amat mundus, mihi crux & paribulum est; quidquid ut crucem reputat, gloria, & summum gaudium. & Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra, persecutionibus, & infamia pro Christi nomine subeundis. Hic ergo tertius mortificationis est gradus, qui meritò à S. Bernardo, ob eximiam eius perfectionem, tertii cœli nomine indigetatur. Et quamvis id ipse per hanc tertii cœli metaphoram exprimat, communis tamen Doctorum & SS. Patrum doctrina est, in hoc, quod ipsi hic per tertium cœlum intelligimus, mortificationis perfectionem consistere. Ex hoc enim signo, docent Philosophi colligis, quempiam ad virtutis alicuius perfectionem jam ascendisse, si eius actus cum gaudio ac delectatione exerceat, uti suo in loco ostendimus. Si ergo nosse ipse velis, num quem in mortificationis studio progressum facias, an ad summum eius gradum pertigeris; vide, num gaudio tibi sit si voluntati tuæ mos non geritur, ac petita tibi denegantur. num læteris, cum contemneris, & nullo in numero haberis: contrà, an doleas, cum honoraris, cum magni penderis, & aliquis esse reputaris. Bernard. Pensamus ergo singuli, ait S. Bernardus, ubi suprâ. & quidem cum attentione, in quo gradu quisque sit positus; & studeamus proficere de die in diem: quoniam eundo de virtute in virtutem videbitur Deus de-*

rum in Sion. Atque hoc ipsum est, quod Christus Dominus S. Francisco aliquando disertè dixit: Si me habere & frui vis, amara tibi dulcescant, & dubia ex adverso amarescant.

5. Cæsius in quodam sui Ordinis Cisterciensis cœnobio læcum fratrem fuisse refert. Rodulfum nomine, insignem Dei famulum, & plurimis revelationibus cœlestibus clarum. hic cum nocte quadam, per solutis jam matutinis precibus, in templo maneret orationem protracturus, vidit Christum Dominum in cruce fixum, & simul quindecim Ordinis sui Religiosos, etiam in sua quemque cruce fixos, in Redemptoris nostri comitatu agentes. Quamvis autem nox esset, tantus tamen à Redemptoris nostri præsentia fulgor & claritas emicabat, ut eos singulos videret, & exactè nosset, utpote omnes adhuc in vivis agentes; quorum quinque erant laici, reliqui decem, monachi conventuales. Qui cum ad insolitum hoc spectaculum percelleretur, Christus Dominus è cruce eum compellens petiit, Noster, Rodulfe, qui nam isti sint, quos circa me hic crucifixos conspicias? Respondit Rodulfus, utique Domine, qui sint, probè novi: sed quid tibi visum hoc velit, non intelligo. Subjungit CHRISTUS: Hi soli, ex universo hoc Ordine mihi con crucifixi sunt vitam suam quisque passioni meæ confortantes.

Lib. 8. Dialog. 6. 13. Exemplum.

Tra 3. 10.

TRACTATUS SECVNDVS,
 X DE MODESTIA ET
 SILENTIO.
 CAPVT PRIMVM.

*Quàm necessaria sit modestia ad proximum edificandum,
 eique commodandum.*

In quo
 consistat
 mode-
 stia.

*Alvar. de
 Paz. to. 1.
 lib. 5. p. 3.
 c. 42. &
 43.*

An reg.

1. **M**odestia, de qua jam tractaturi sumus, in eo consistit, ut ea sit corporis nostri compositio, custodiaque sensuum, talis gestus & conversatio, tales omnes nostri motus & actus, ut in omnibus, qui nos viderint & nobiscum egerint, gignant ædificationem. Quidquid autem de ea adferri potest, strictim sic comprehendit S. Augustinus. *In omnibus, inquit, motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendant adpectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.* Itaque non est propositi mei, in particulari ad omnia illa descendere, in quibus servanda sit modestia, vel quibus modis ea violeetur: Sufficiet mihi in præsens generalis illa D. Augustini regula, quam & alii vitæ spiritualis Magistri tradunt. Nimirum ut omnes actiones tuas motusque ita temperare studeas, ut iis nemo offenda- tur, sed omnes ædificentur: semperque in exteriori tuo humilitas, simul & gravitas religiosa maturitasque resplendeat: & hoc si feceris, debite

modestiani servaveris. Hoc solum hic ostendere paucis volo quam necessaria hæc modestia sit, atque iis præcipue, quorum institutum est non minus impense in proximorum salutem, quam in propriam perfectionem incumbere.

2. Quod ad primum attinet, inter cætera, quibus multum juvantur & ad salutem trahuntur proximi, est exterior hominis compositio religiosa quæ sit & ædificativa. Nam interiora nostra, homines non vident, sed sola externa, & hæc sola eos movent, & ædificant potentiusque iis prædicant quam murmur strepitum verborum.

3. Ita S. Franciscus fertur quædam vice socio suo dixisse: Eamus prædicatum: exiisse dein & circum- iisse civitatem; cui domum reverlo dicit socius: Pater, cur non prædicamus? Iam prædicavimus, ait Sanctus; insinuans illam morum & vultus compositionem & modestiam, qua plateas obierant, bonam valde concio-

Propria
 devotio-
 nis servit
 mode-
 stia.

Eius vi-
 ad capi-
 endos
 nimos

Facies
 speculū
 animi est.

Epist. ad
 priam
 vnam.

concionem fuisse, quâ ad devotio-
nem populus, ad mundi contemptû,
ad compunctionem de peccatis, &
cælestium rerum amorem excitare-
tur. Concio hæc, est per opera quæ
efficacior longè est quàm quæ per
verba sit.

Propria
devotio-
nis servit
modestia.

4. SECUNDÒ, exterior hæc mo-
destia, & compositio spiritualem no-
strum præfectum, ut post plenius di-
cetur, vehementer promovet: tam
arcta siquidem est unio ac fædus inter
corpus & animam inter hominem
hunc exteriorem & interiorem ut
quod in altero est extemplò in alte-
rum derivetur. Quare cum homo
interior benè compositus est, statim
& corpus & exterior naturaliter cõ-
ponitur, contrâ si corpus inquietum
& incompositum sit, statim & spiri-
tus incompositus est. Hinc fit, ut ex-
terior modestia & compositio evi-
dens sit interioris tranquillitatis vir-
tutis & præfectus spiritualis argumẽ-
tum & signum: perinde atque gno-
mon & index horologii, de motu ro-
tatum totaq; interiori constitutione
enuntiat, declaratur:

Facies
speculû
animi est.

5. Hæc quippe ratio est, cur per
hoc primum illud quod diximus,
magis ita proximos ædificet mode-
stia corporis exterior, eiusque com-
positio, hinc namque colligunt &
animo concipiunt interiorem virtu-
tem in animo latentem, ideoque ma-
gni eam æstimant, & in pretio ha-
bent, Vnde S. Hier. *speculum mentis
est facies*, & *taciti oculi, tam modesti,
quam vagabundi mentis fatentur arca-
na*. Idem Spiritus S. iudicium est
quomodo in aqua resplendens vultus pro-

*spicientium: sic corda hominum manife-
sta sunt prudentibus*, per exteriora, 19.
quæ vident in illis. Non est invenire
speculum in quo se quis ita perfectè
videt, atque ex exteriore aspectu col-
ligitur interior alicuius virtus & com-
positio. *Ex visu cognoscitur vir* (ait Eccl. 19.
sapiens:) & *ab occurso faciei cognosci-
tur sensatus: amictus corporis, & risus
dentium, & ingressus hominis enunciant* Prov. 6. 12
de illo.

6. Idem describens gestus apo-
stata, dicit: *Homo apostata, vir inutilis,
graditur ore perverso, annuit oculis, terit
pede, digitum loquitur*. Sicut Iuliani a-
postata indolem latensq; virus pau-
cis agnitum, fuisse docet Greg. Na-
zianz. donec is sceptro & imperio
positus audentiùs illud, quia impu-
niùs prodidit: *A me autem* (inquit)
longè antè perspecta quodammodo fue-
runt, ex quo Athenis cum eo congressus
sum. Neq; enim mihi boni quicquam
significare videbantur, *cervix minime fir-
ma, humeri quos subinde agitabat, & at-
tollebat, oculus vagus & oberrans, ac fu-
riosum quiddam intuens, pedes instabi-
les & titubantes, nasus contumeliam spi-
rans, vultus lineamenta ridicula idem si-
gnificancia, risus protervi & exastuan-
tes nutus & renutus omni ratione caren-
tes, sermo harens, spiritusq; intercisus, in-
terrogationes precipites & imperita, re-
sponsiones his nihilo meliores*. Quid sin-
gula describere necesse est? Talem ante
opera conspicatus sum, qualem in operibus
postea cognovi, quo si qui, ex iis, qui tum
simul erant, atq; audiebant, nunc mihi
præsto essent, haud agrè testarentur: Ad
quos, ut hæc conspexi, statim his verbis u-
sus sum, quale Romana Respub. malum
& pestem

Prov. 27

19.

ait Eccl. 19.

26.

Prov. 6. 12

Refertur
in hist.

Eccl. p. 2.

l. 4. in fine.

Immode-

stia signû

animi in-

compo-

siti, in Iu-

liano A-

postata.

no.

um
re-
is
nõ
lu-
io-

Eius vi-
ad capi-
endos
nimos

in-
cur-
est
io-
in-
nt,
o-
is
ti-

S. Fran-
cus scus su-
m. concie-
nabatur
mode-
stia,

Epist. ad
primam
viduam.

al-
n,
dè
o

& pestem alis! prafatus licet, ac mihi, ut falsus vatus essem, imprecatus. Præstabilius enim id fuerat, quam tantis malis orbem terrarum impleri, taleq; monstrum existere, quale nullis antè sæculis visum fuit.

Quam la-
te mode-
stia ser-
uiat.

7. Vt ergo exterior inordinatio & perturbatio signum est vitii interioris; sic etiam modestia bona compositio signum est virtutis interioris, ac proinde ad proximum ædificandum & movendum tantopere conducit. Quapropter præcipua quædam sollicitudine serio ei comparanda nos insistere oportet: nam quia finis & institutum nostrum est, proximo per ministeria nostra prodesse, videl. prædicando, confessiones excipiendo, docendo, rudimenta fidei rudiorib. proponendo, adversarios invicem conciliando, carceres & nosocomia visitando, & nihil ad has functiones ritè obeundas, ut nimirum benevolè excipiantur, fructumque in proximis faciant, hac exteriori modestia & compositione morum potentiùs est aut efficacius.

Mode-
stia parit
authori-
tatem, de-
claratur
id exem-
plo.
Sur. I. 2. c.
1. vita S.
Bern.

8. Per hanc namque apud proximum auctoritas paratur, idque ob virtutis & sanctitatis opinionem quæ de docente concipiunt. Innocent. II. Ponti. Max. unà cum Cardinalib. aliquot visitatum concesserat monasterium Clarevalleense, quibus cum S. Bernar. loci Abbas cum suo Religioso grege officii causa obviam progrediretur, sola exterior Monachorum illorum compositio adeo Pontifici ac sequacib. eius placuit, ut multis lacrymis, animorum suorum devotionem & compunctionem, quam ex

intuitu tam decenti virorum religionum hauserant, testarentur. Mirabantur omnes piam & decoram sanctæ huius congregationis gravitatem, quod scil. in festo & gaudio tam solemnè ac insolito, (ut erat nimirum summum Pontificem & Cardinales in domo illa præsentem videre) cuncti oculos humi defixos tenerent, nec aliquam in partem verterent, & cum ab omnibus aspicerentur, ipsi neminem aspicerent.

9. Neque verò hæc morum observantia ac religiosa ad modestiam corporis compositio ad externos tantum, sed & ad domesticos ædificandos permovendosque plurimum valet. Vtenim sæcularibus res erit optimi exempli, videre Religiosum aliquem, dum Missæ servit, toto illo tempore nec oculos gyrantem, nec in hanc illamvè partem caput vertentem: ac, dum per plateas vadit, obtutum demissè gerentem, ac ne propè transeuntes quidem aspicientem. unde non possunt non, compungi, confundi, & tam compositum Religiosum plurimi æstimare: Ita etiam domesticos ædificat is, qui cum omni modestia, silentio, sensuumque collectione ubique versatur, eosque ad devotionem & compunctionem excitat. eoque inter alios fructus, qui ex modestia exteriorique compositione oriuntur, D. Hieron. hunc ponit: *quod loquacibus compunctionem ingerant, & intrandi ad societatem vestram sancta desideria incitent, & affectus ad cælestia moveantur.* quasi dicat, vis nosse quid efficiat religiosus huiusmodi suo silentio & mode-

Ædificat
& domesticos.

In Reg. 20.
nat. c. 11.

modestia? ipsa vehemens & efficax est reprehensio loquacis, parum modesti & vagi, cum se ab illo multum distare videat. Hi sunt, inquit, qui domos religiosas replent, atque in virtute & sanctitate sustentant & conservant: quod suo exemplo alios ad devotionem pertrahant, & coelestia desideria in iis suscitent.

10. Hoc est, quod S. P. noster à nobis tam studiosè exigit, ut ita modesti simus, ut nos mutuo considerantes, omnes in devotione crescant, Deumque Dominum nostrum laudent.

11. Dicitur S. Bern. fuisse modestia tanta & tam compositis moribus, ut omnes socios suos sola præsencia ad eandem sectandam excitaret, & ad exteriorem morum speciem in ipsis fingendam vel sola illa vox, Bernardinus venit, sufficeret. Et de S. Luciano Martyre narrant Metaphrastes & Surius in ejus vita; gentiles solo ejus aspectu conversos, & pertractos fuisse, ut Christiana sacra susciperent. Isti sunt boni Concionatores, imitatores S. Ioannis Baptiste, de quo dicit Evangelium. *Erat lucerna ardens & lucens*: ardebat enim in se ipso magno Dei amore, multumque lucis & splendoris mirabilis vite suæ exemplo ad proximum diffundebat. Quod sane nobis magno incitamento esse debet, ut ad ædificandos proximos ac fratres nostros, & ad fructum quem diximus, in iis faciendum, cum summa ubique modestia versemur, sin minus; ubi est zelus, ubi majoris gloriæ divinique honoris, atque animas lucrificandi desiderium, instituto nostro tam proprium, sin id

Roderig. exercit. pars II.

non incumbamus, quod tantum habet momenti ad proximi ædificationem & conversionem, præsertim cum tam facilè factu, ac velut in manibus nostris sit.

CAPUT II.

Quam necessaria sit modestia etiam proprio nostro profectus.

1. Communis Sanctorum doctrina est, modestiam & sensum custodiam, de primis esse mediis quæ ad in spiritu proficiendum & promovendum habemus, eò quod ad cordis custodiam interiorem collectionem, devotionisque conservationem maximopere còducit, quod sensus externi ostia totidem sint, per quæ omne malum ad cor ingreditur. sanctus Hieronymus: in illud Job: *Nunquid aperta sunt tibi porta mortis, & ostia tenebrosa vidisti?* dicit in sensu tropologico, *mortis portas sensus* nostròs esse; per hos enim intrare mortem peccati in animam, ut bene dicit Propheta Jerem. *ascendit mors per fenestras nostras*. addit, *vocari autem ostia tenebrosa*, quia ingressum dant tenebris peccatorum. Idem docet S. Greg. & est communis loquendi modus sanctorum Patrum, juxta id philosophorum axioma: *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit sensu*. Dum ergo domus alicujus ostia sunt clausa, & benè custodita, reliqua omnia secuta & sine metu sunt; sin aperta plane & incustodita sint, ut quisque intret & exeat prout vult, domus non erit secuta, vel certè non

Modestia portis sensuum ad vigilat.

Job. 28. 1.

Jer. 9. 21.

21. Mor. 1.

L. erit

erit ibi quies & tranquillitas, ob tot hominum introitum & egressum. Eodem modo, qui benè custodierint sensuum portas, semper erunt collecti & devoti; sed quie eorum curam negligent, nullam in anima pacem & quietem habebunt.

Quomodo
docu-
stodien-
dum cor,
Prov. 4.
23.

Lib. 21.
mor. c. 2.

Oculos,
Serm. 21.

Thom. à
Kempis.
Serm. 20.
Delin-
guà
Epist. 78.

Tract. de
12. gradi-
bus
humil.

2. Quare monet sapiens: *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* & ait, *omni custodia, sollicitudine & diligentia, ut indicet magnum huius rei momentū; portis enim sensuum bene custoditis, custoditur & cor.* Et S. Greg. ait: *Vnde nobis ad custodiendam cordis munditiam, exteriorum quoque sensuum disciplina servanda est.* Et S. Dorotheus: *Assuesce oculos non circumferre ad alienas & vanas res, hoc enim labores omnes monasticos deperire facit.* Quidquid multo tempore multoque labore lucratus es, facile per has sensuum portas dilaberetur, nisi in illis benè custodiendis, serio alii labores, itaque vacuum & bonis spoliatum te invenies, quam rectè dixit sanctus quidam vir. Brevi negligentia perditur, quod multo labore & difficultate per gratiam paratur? Alio loco monet S. Dorotheus: *Cave à multiloquio, hoc enim sanctas ac rationabiles & à calo advenientes cogitationes penitus extinguit.* Contrà verò S. Bern. iuge silentiū (inquit) & ab omni strepitu secularium perpetua quies, cogit celestia meditari, animumque ad illa sustollere. Agens verò de oculorum modestia ait: *Oculi defixi in solum juvant, ut cor semper levetur in celum.* Id experientia ipsi discimus: dum enim oculos modestè dimittimus, fumus collecti & devoti.

3. Hæc certè causa est, cur S. Pa-

tres Egypti (Cassiano referente) dicerent, illum qui vellet perfectam cordis munditiem ac puritatem, simulque devotionem & animi collectionem habere: debere esse surdum, cæcum, & mutum. Hoc enim modo sensuum portis occlusis, anima erit pura, & imaginatio libera, simulque disposita ad agendum & conversandum cum Deo. Sed dicit aliquis, quomodo nos poterimus esse cæci, surdi, muti, quibus tam frequenter cum proximo agendum, quosque tam multa, quæ nollemus, & videre necesse est & audire? Ecce remedium, perinde illa audire, quasi non audiremus: ut nimirum una aure illa excipiamus, altera emittamus, nec ad animum illa penetrare sinamus, sed illa statim ut audita à nobis dimittamus, nec multum illa moremur.

4. Huc spectat, quod S. Ephrem narrat de quodam monacho, qui senem rogabat. Quid faciam? Abbas meus in pristinum me mittit, ut pristini operam meam deferam: sunt tibi juvenes externi, qui multa ab instituto religioso aliena tractant, quæ me audire non decet: quomodo me geram? Respondit senex: Nunquid vidisti in scholis pueros, multo cum murmure & strepitu discentes, & relegendes lectionem, quam magistro recitare debent? ibi unusquisque suæ lectioni intentus est, & non aliorum, quia scit se suæ rationem dare debere magistro & non aliorum. Tu fac similiter, nec attende ad illa, quæ alii faciunt aut dicunt, sed tuo solum officio intende, hoc enim est cuius tibi Deo ratio reddenda est.

§ Dici-

Aliud
exem-
plum
Lib. 1.
4. vita
s. Ber.

In Prae-
fatio

Exem-
plum.
To. 2. c.
73. de
vario
doct. p.
234.

Exem-
plo re-
sponde-
tur ob-
jectioni.

Aliud
exem-
plum.
Lib. i. c.
47.
Es in
2 multis
sine au-
bus, o-
culis,
lingua,
5. Dicitur S. Bernard. cor tam in
Deo fixum habuisse, ut videns non
videret, & audiens non audiret, ad-
eò ut suis uti sensibus non videretur.
Transegerat jam annum in novitia-
tu, & adhuc ignorabat, quale esset
tectum cellæ suæ, tigneis ne è tabulis
complanatum, an calce concamera-
tum. Erant in templo tres fenestræ
vitreæ, nec unquam, num plures unâ
essent animadverterat. Profectus e-
rat ferè die toto circa ripam lacus, &
loquentes postmodum socios de illo
lacu interrogabat ubi lacum illum
vidissent, quia ad eum ipse non reflex-
erat. Simile quid narratur de Ab-
bate Palladio, quod viginti annos in
cella habitaverit, & nunquam oculos
ad tectum sublevarit. Hoc modo
nos, tametsi in medio mundi strepi-
tu agamus, cum proximistractando,
surdi tamen, cæci & muti erimus, &
quidquid ibi audimus & videmus,
profectum nostrum minimè impe-
diat.

CAPUT III.

De aliquorum deceptione, qui exteriora
hæc parvi faciunt, dicentes in his
perfectionem non esse
sitam.

Exem-
plum.
sponde-
tur ob-
iectioni,
I. EX dictis facile colligere est,
quantopere fallantur, qui ex-
teriora hæc, modestiam inquam &
silentium parvi faciunt, dicentes in
his perfectionem non esse sitam, sed in cor-
dis interiori, ac veris solidisque virtuti-
bus. Cui rei declarandæ deserviet
exemplum illud sumptum è Prato

spirituali, quod à Lipomano refer-
tur: senex quidam morabatur in Sce-
thi: hic die quadam venit Alexan-
driam, ut sportas manuum suarum
venderet, viditque ibi juniorem mo-
nachum ingressum esse cauponam.
Qua ex re senex vehemèter afflictus,
manebat foris expectans, donec e-
gredièti juveni colloqueretur, quod
& factum est. Mox enim ut egres-
sus est juvenis, tenuit illum senior per
manus, & seorsum illū ducens, dixit
ei: An nescis, domine frater, quia ha-
bitum Angelicum fers? ignoras, quia
juvenis es? Non nosti, quia multi sunt
inimici nostri laquei? Nescis, quia &
per oculos, & per aures, & per figuras
varias & habitus, monachi in civita-
tibus læduntur? Tu autem in caupo-
nas ingrederis? & quæ non vis audis,
& quæ sunt noxia vides, in honestisq;
& viris & mulieribus cōjungeris. Noli
itaque, fili mi, noli obsecro, sic agere,
sed fuge in eremum, ubi cum Dei ad-
jutorio salvari potes. Respondit ei ju-
nior: Perge senior, in hoc non est sita
perfectio, sed in cordis munditie: ha-
beo cor mundum, & hoc solum
Deus quærit. Tunc expandens in
cælum ambas manus suas senex ait:
Gloria tibi Deus: Ecce enim ego ha-
bito in Scethi annos quinquaginta
quinque, & mundum cor non ha-
beo: hic autem in tabernis conver-
sans, cordis munditiam possidet!
Hoc autem & tibi esto responsum:
Fateor, essentialem perfectionem
in cordis puritate & munditia, at-
que in Dei charitate sitam esse: non
in his exterioribus. Tu tamen hanc
perfectionem non habebis, nec asse-
queris.

queris, nisi sensuum tuorum custodiendorum, modestiæ, exteriorisque compositionis accuratam rationem habeas.

Modestia 2. Hoc rectè notat S. Bonavent.
est me- & reddit rationem: quia per hæc ex-
diu per- teriora acquiritur & conservatur in-
fectionis terior animi compositio: hæcque
internæ. exteriora sunt propugnacula & de-
Tom. 2. o- fensionibus cordis. Ut in rebus na-
puscul. li. turalibus videre est, nec arborem
2. de pro- produci sine foliis & cortice, nec fru-
fect. Relig. ctum sine putamine; sed naturam
6, 22, omnibus exteriora sua præsidia & munimenta, ad conservationem eorum ornatumque suppeditare: sic etiam gratia (quæ naturæ conformiter, etsi perfectius illa operatur) interiora virtutis non nisi isto exteriori mediante producit hoc.

Modestia 3. Instar corticis & putaminis est,
exterioris utilis- quo virtus interior collectio cordis
tas simili- puritas atque mundities conserva-
bus de- tur, qua deficiente, etiam alterum
claratur, deficient. Ut corporalis sanitas vel infirmitas non in exterioribus, non in colore bono, vel malo consistit, sed in humorum interiorum temperie vel intemperie: nihilominus cum videmus aliquem tetro colore esse: mox dicimus, hic ægrotat; non est omnino sanus: videtur quo colore sit, quàm plumbeo & livido: quam profundè hient oculi? Idem ergo in spiritali sanitate locum habet. S. Basil. in signi id similitudine declarat, quam quia ipse adfert, & nos adferre

Tract. de 4. possumus. Præsupposita enim com-
vera vir. muni illa SS. Patrum doctrinâ & al-
1, 2, legoriâ, sensus exteriores esse fenestras, per quas anima egreditur ad vi-

dendum id quod foris fiat. Dicit ergo id inter animam collectam & effusam esse discrimen, quod est inter mulierem honestam & leviculam. Mulierem honestam, miraculi loco habendum si videas in fenestra: dissolutam verò toto die ad fenestram & ostium videre est, curiosè notantem omnes qui transeunt, huic innuentem, illum salutantem & garrigentem cum altero. Eadem est differentia (dicit S. Basil.) inter collectum & distractum Religiosum: collectum enim rarissimè & vix unquam videbis se per sensuum fenestras effundentem: intus est, intra secretum cordis sui collectus manet. Vagum autem ad singula propè momenta videbis ad fenestras has sedentem, curiosè explorantem quid transeat, audientem quid dicatur, loquentem curiosa, & diem otiosè, modò cum hoc, modò cum alio fabulando transigentem. Iam dico quemadmodum honestas vel impudicitia mulieris, non consistit in eo: quod fenestram amet fugiatvè: sed levicula, garrula, ad loquendum, cumque aliis passim agendum effusa, evidentia per hoc levitatis & vanitatis suæ signa prodit: adeò ut hoc satis sit, ut cum impudico, etiam si non sit, censetur: ad eundem modum, esto perfectio in lingua & sensuum custodia non consistat: verumtamen est, animam effusam garrulam, videndi, audiendi & colloquendi avidam nec perfectionem, nec cordis puritatem unquam assequituram.

4. Notandum hic aliud perenni momenti punctum est: uti exterioris modestiæ interioris.

nis fru-
tus est
& Index
171. 139

Que dit-
ferentia
sit inter
collectum
& distra-
ctum?

Reg. 29.
summar-
ius.

183. qu.

70.

Simile
quo im-
modesti-
pueris,
modest-
viris co-
paran-
tur.

nis fru-
ctus est
Index.
178. 139.

rrior hæc compositio ad concinnan-
dam conservandamque interiorem
juvat, sic etiam ab interiore exterior
statim promoveatur. *Vbi Christus est
modestia quod est*, dicit Greg. Nazian-
zen. Cum nimirum interius solida &
perfecta habitat virtus, quam pri-
mum relucet gravitas in oculis, in
verbis pondus magnaue in incessu,
omnique motu nostro maturitas.
Interior nimirum gravitas & pondus
gravitatem & maturitatem addit ex-
teriori. Atque hæc modestia est,
quam S. Pater noster exigit, ut à pa-
ce animæ interiori, & vera humilica-
te oriatur: non illa modestia ficta &
artificiosè simulata, quia hæc non
durat, sed, cum maximè ea opus ha-
beamus, tanquã supposititium quid
deficit: sed modestia quæ se ipsa sub-
sistat, enata, velut effectus est sua cau-
sa, ex corde cõposito, mortificato &
humili, cuius etiam eadem est Index.
Hinc ergo, velut è certa conjectura
colligere possumus, an quis spiritua-
lis sit, nec ne, num in spiritu proficiat
ac crescat, an deficiat.

183. qu.
70.
Simile.
quo im-
modesti
pueris,
modesti
viris cõ-
paran-
tur.

5. Id quod S. Aug. hac compa-
ratione declarat: quemadmodum
nos adultos videmus non injustè
multis carere recreationibus ac lusi-
bus quibus pueri mirifice capiebamur,
quibus si tunc privati fuissetmus,
ægerimè id tulissetmus. jam vero iis
carere nullatenus nos affligit, quod
hilus & recreationes pueriles sint,
nos verò jam viri sumus: pari modo
fit (inquit) in vita spirituali, cum di-
vina nobis placere ac sapere incipi-
unt, cum vitæ spiritualis exercita-
menta dulcescere, cum in spirituales.

homines, virosque perfectos com-
mutamur: non sentimus nec angimur,
si deliciis ac recreationibus sen-
sualibus, quibus oblectabamur pue-
ri & in virtute imperfecti carentium
sit: hæc enim puerum & imperfecto-
rum oblectamenta sunt, nos verò
jam viri in spiritu facti sumus. *Cum
essem parvulus* (ait Apostolus:) lo- 2. Cor. 13.
quebar ut parvulus, superbam ut parvu- 11.
*lus: quando autem factus sum vir, eva-
cuavi quæ erant parvuli.* Vis ergo sci-
re, an vir sis, atque in virtute ac per-
fectione proficias & crescas, an verò
adhuc puer, vide an exposueris & ob-
litus sis quæ sunt pueri: si enim ad-
huc delecteris crepundiis & ludis
puerilibus, puer es: si puerilibus ob-
lecteris, si sensualibus capiaris, si sen-
sus liberè effundas, si oculos tuos pa-
scas, vana & curiosa videndo: aures,
obvia quæque audire volendo: lin-
guam, futilia, gerras meras & super-
flua ac nõ necessaria effutiendo, puer
& imperfectus es, cum puerilibus &
imperfectorum propriis oblectatio-
nibus & nugis adhuc dum recreeris.
Qui autem spiritualis est, & adole-
scit, accrescit in virum perfectum,
jam amplius istis non capitur, quin
potius ridet & explodit: uti adultus
lulus ac crepundia puerilia, quem de
illis vel cogitare puderet.

CAPUT IV.

De silentio, quantaque bona & commo-
da ab eo sequantur.

1. **V**Num mediorum, quæ mul- Silentium
tum conferunt ad proficien- magnum
L. 3, dum spiritus.

ad iumē- dum in virtute, & perfectionem; pa-
tum & randam erit, compescere & mortifi-
contra. care linguam: contra unum illorum,
per quā magis damnabimur, & pro-
fectus noster redardabitur, erit sili-
beras ei habenas permittamus. V-
trumque docet S. Iacobus in epist.

Inc. 3. 2. sua canonica: ex una quidem parte
dicit: *Si quis in verbo non offendit, hic
perfectus est vir:* ex altera verò: *si quis
putat se religiosum esse, non refranans
linguam suam, sed seducens cor suum;*

Inc. 1. 26. *huius vana est religio:* S. Hieronymus
ad silentii custodiam commendandam, hanc auctoritatem adducit, at-
que propter ea sanctos illos eremi
Patres, super hac sententia & doctrina
Apostoli Iacobi fundatos, de illo
studiosè observando cum primis sol-
licitos fuisse. Addit se multos horum
Patrum reperisse, qui toto septennio
nemini locuti erant vel verbo. Porro,

Dionys. Carthus. teste B. Dionysio Carthusiano, om-
nes omnino religionis fundatores,
inter reliquas Religionis observan-
tias sanciverunt illam de silentio, seu
principalem: idque tanto cum rigore,
ut publicam per disciplinam cum
qui silentium transgressus esset, de-
creverint nonnulli castigandum,

*Silentii unde sic commen-
detur.* 2. Sed inquiramus nunc, quid
causæ sit, cur illud tantopere nobis
commenderetur? Tantūne piaculū,
verbum otiosum loqui? estne am-
plius quid, quā quod temporis mo-
mentum perditur, quod in eo profe-
rendo cōsumere? amplius quā pec-
catulū veniale est quod aqua lustrali
abluitur? plus sanè in eo esse debet,
quā punctulum temporis perdere;
& verè maioris esse ponderis hoc ne-

gorium, quā cuipiam videatur;
quandoquidem S. Scriptura tam se-
rè illud nobis commendat, & incul-
cat. Spiritus sanctus enim non est ex-
aggerator rerum, nec illas alio pon-
derat pondere, quā in se ipsa con-
tineat. Iam verò Sancti Patres, & Ec-
clesiæ Doctores, quibus à Deo opti-
max, singularis lux ad intelligenda at-
que declaranda S. Scripturæ mysteria,
concessa est, maxima commoda, quæ
ex silentii custodia dimanant, & con-
tra ingētia dāna, quæ ex cōtrario pro-
veniunt, quā copiosissimè exponunt.

3. S. Basilius, perutile esse iudicat, *Basilius in
reg. sup. in
disput. 1.
Tyrosi
ritualis à
silentio
incipiat.*
præcipuè incipientibus, exercere se in
silentio: primò, ut discant & assue-
scant loqui prout convenit; multæ n.
ad hoc requiruntur circumstantiæ, &
res est ardua & magnæ difficultatis.
Cum ergò aliis scientiis artibusq; ad-
discendis grave non ducimus multos
annos impendere, eosq; ritè impen-
sos ducimus, dummodo eas feliciter
assequamur; ratio certè dicat, ut etiā
aliquot scientiæ huic benè loquendi
annos attribuamus: nisi enim fias dis-
cipulus, & discere satagas, nunquā fies
magister. Dices forsitan: multum lo-
quendi, loqui discemus, ut aliæ scien-
tiæ & disciplinæ multo earum usu &
exercitatione percipiuntur. Respon-
det S. Basil. hanc benè loquendi sci-
entiam non posse nisi tacendo, diu-
turnaq; silentii exercitatione acquiri.
Et hanc rei huius rationem addit:
Nam cum ad rectè loquendum mul-
tæ circumstantiæ pertineant, nos ve-
rò iis neglectis, tam prava proferendi
quicquid occurrerit, & quomodo-
cumq; libuerit, & eo sono quo volue-
rimus

Silentii
dedocet
idioma
mundi &
docet i-
dioma
Sacrum.

Silentio
penetra-
mus alio-
rum agē-
di modū

rimus sine ullo ordine & regula, consuetudinem induerimus, silentium certe duo quædam, ut rectè loqui non verimus, opportunissima, præstat.

4. *Primum*, quod multo tacendi studio perversum loquendi morem, què è sæculo nobiscum extrulimus, dediscamus, & obliviscamur, quod certè ad bene loquendum imprimis necessariū est: uti est ad quid boni addiscendum, dediscere quod malè prius didicimus. *Alterum*, quod silentio tēporis multū nobis comparemus ad modū rectè loquendi addiscendū. ipsum. n. nimis quā multum nobis dat, ad Religiosos veteranos considerandos, quos in hac scientia versatissimos esse videmus, quique quomodo oporteat loqui, optimè norunt, ut eam ab illis discamus, nobisq; imprimamus illam maturitatem, qua sermones suos condiunt, illam gravitatem pondus, qua verba omnia librant.

Vt enim Tiro cuiusvis artis manualis, Magistrū suum solerter inspicit, operantem, ut ad eius imitationem opus ipse suum faciat, itaq; eam addiscit & fit magister: ita etiā nobis sunt ii, qui hac tacendi decenterq; loquendi scientia præstant, observandi, ut eam ab illis discamus. Cōsidera hunc seniore fratrem, hunc Patrem veteranum, quā exactum loquendi modum teneat, quanta cum gratia expediat, & satisfaciāt omnibus secum loquentibus & agentibus, quantum vis occupatus sit: sic, ut illi nihil aliud agendum esse videatur, quā ut tibi respondeat. Semper in eodem vultu, in eadem in respondēdo dispositione cum invenies, non qualis tu es, qui,

cū paulò es occupatior, præfractè morosè quæ respondes. Intruere alterum, quā placitè & reverenter, quā officiosè superiorib; respondeat, cū ei quidpiā demandat; Placet, inquit, lubens faciam, quā sine excusatione, nec rogando, Quis id mihi imperat? Alium vide, ut nunquam quid loquatur quod fratrem offendant, vel displiceat, nec in recreationis hora, nec extra illam, nec per jocum, nec ad risum, tam illo præsentē, quā absente, sed cum omnib; & de omnib; cum reverentia & debito respectu loquatur, & ab illo tu hunc in loquendo modum disce. Attende, quomodo alius ille, audito verbo, quo offendi poterat, appetitus, non repofucrit simile sed quanta gratia, ac si non audisset, dissimularit secundum illud prophetæ: *factus sum sicut homo non audiens*. Quam benè noverit & se & fratrem suum lucrifacere! Et disce, te similibus in occasionibus ad eius exemplum gerere: hic loquendi tibi esto magister. Ad hæc ergo dico docet S. Basilius longum silentii usum conducere, nimirum quod perperam loquendi usum dedoceat, & ad imbibendam rectè loquendi scientiam, otium suppediret.

5. Iam S. Ambr. & S. Hier. illud S. Ambr. Ecclesiastæ: *Tempus tacendi, & tempus loquendi*, explicantur, idem confirmant: hancque esse volunt causam, cur philosophus antiquissimus Pythagoras primò quinquennis silentii legem discipulis suis præscriberet, videlicet, ut hac taciturnitate tam diuturna dediscerent, quod malè didicerant, & illo audito addicerent

Silentii
dedocet
idioma
mundi &
docet i-
dioma
Sacrum.

Basili. in
reg. suis
disput. 12.
Tyrosi-
ritualis a
silentio
incipiat.

Silentio
penetra-
mus alio-
rum agē-
di modū.

Pf. 37. 15.

S. Ambr.
l. 1. offic.
cap. 10.
S. Hier. in
Eccles. 3. 7.
Exemplū
Gentiliū
pro silen-
tio.

cerent quod postea eos loqui oporteret, itaque loquendi artifices facti, sermones suos formarent.

Silentio
promo-
vemur in
Magi-
stros.

6. Ideo etiam sic concludit S. Hieronymus: *Discamus itaque & nos prius non loqui, ut postea ad loquendum ora referemus. Sileamus certo tempore, ad præceptorum eloqui pendeamus; nihil nobis videtur rectum esse, nisi quod discimus, ut post multum silentium, de discipulis efficiamur magistri.* Et licet hi Patres de religiosa vitæ tironibus loquantur præcipue, tamen ad nos omnes hæc dicta pertinent. Aut enim senior, aut novitius es; in linguæ custodiat te vis habere aut ut novitium, aut ut seniore & provectum: elige utrum vis: si novitius es, & ut novitius haberi vis; prima tua regula & documentum debet esse silentium, donec, (ut dictum est) benè loqui didiceris. si seniores, & vis ut senior haberi, exemplum & speculum esse debes, quod intueatur novitius, & è quo tiro discat & incipiens: sed pluri facio ut te ceu seniore, geras quàm ceu novitium; ad excellentiora enim obligat esse veteranum ideo novitius fuisti, tantoque tempore siluisti, ut loqui disceres. Iam ergo conveniens, ut post tantum tempus rectè loqui noris: si verò nunquam novitius fuisti, nec loqui didicisti, debes vel in hoc tironem agere, ut sic addiscas loqui, quod, quando, & quomodo con-
veniat.

•••(o)•••

CAPUT V.

Silentium insigne adiumentum est ad benè orandum.

1. **N**on solum taciturnitas conducit, ut cum hominibus loqui discamus, verum etiam prodest & necessaria est, ut discamus loqui & agere cum Deo, orationique dediti simus. Hoc D. Hieron. affirmat, *In re, & hanc quoque rationem fuisse censet, ob quam præci Patres tanti silentium fecerint.* Ex hoc enim, inquit, *in eremo Sancti Patres edocti summa cum diligentia observant sancta silentia, tanquam sancta contemplationis causam.* Et S. Diadochos agens de silentio dicit: *Præclara ergo res est silentium, nihilque aliud, quàm mater sapientissimorum cogitatum, si ergo spiritualis, & vir orationis esse desideras, si cum Deo agere & conversari, custodi silentium.*

2. Si bonas cogitationes jugiter habere, si inspirationes divinas audire vis, serva silentium, & esto collectus sicut enim alii surdi sunt, quia organum auditus vitiatum habent, alii verò obstrepens exterius murmur, & tumultuantes susurros non audiunt: sic etiam strepitus & murmur verborum, & negotiorum secularium ad divinas inspirationes audiendas, & attendendum ad ea quæ nobis utilia sunt nos impedit, & mentis auditum ex surdat. Amat Deus solitudinem ut in ea cum anima agat: Nam per Oseam ait: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad eam.*

Item. 40
in lau.

Quam
solitudi-
nem a-
met De-
130. Mo-
ral. c. 12.

Ps. 14. 8

D. Dia-
dos. ubi
supra.
Multilo-
quio ex-
tingui-
tur spiri-
tus devo-
tionis.

cor

cor ejus, ibi consolationibus & deliciis eam, velut lacte uberum meorum inebriabo. Ecce ego lactabo eam. Quibus verbis favores & gratias designat quas animæ, dum se taliter colligit, impertit.

3. Unde S. Bernhard. Deus spiritus est, & non corpus, ideoque spiritualem & non corporalem solitudinem petit. Et S. Greg. Quid prodest solitudo corporis, si solitudo & recollectio defuerit cordis? Deus ergo aliud non requirit, quam ut intra cor tuum habitaculum quoddam & cellam constituas, ut in ea secum agas ibique vicissim divina ejus Majestas tecum conversari gaudeas. Ac tunc verè dicere cum Propheta poteris: Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Nec ad id opus est, ut Anachoreta fias, ut commercium & consortium proximorum confugas, sed si semper vis devotus esse, & valdè dispositus & paratus, ad facili negotio orationi te applicandum, serva silentium.

4. Quare optimè dicit S. Diadoch. Quemadmodum si ostium hypocauti & thermarum sapius aperiat, calor omnis inclusus per hoc statim egreditur: sic dum quis multum loquitur, omnis calor devotionis per os egreditur, statim cor effunditur, & bonis cogitationibus anima omnibus destituitur. Facile videre est, quā cito omnis succus devotionis evanescat, simulatque os ad multiloquium laxatur: cor enim per os evaporat. At si multum vacui temporis habere: multarumque horarum spatium suffurari & coacervare velis, ad orationi incumbendum, serva silentium, &

videbis quantum tibi temporis etiam superfit, ad cum Deo & tecum agendum. Quam rectè dixit sanctus quidam vir: si te subtraheres à superfluis locutionibus & otiosis circuitibus, à novitatibus & detractionibus audiēdis, sufficiens & aptum tempus invenires ad bonis meditationibus insistendum. At si placeat tibi cum aliis loqui, si per sensus te diffunderi gaudeas, noli mirari, si semper à tempore præoccuperis, & ipsum etiā tibi ad exercitia ordinaria defuit, sic, quia filii Israel per Ægyptum vagantes, undiquaque pateas quæritabant, non poterant constitutum operum pensum persolvere, ideoque ab Ægyptiis vapulabant.

5. Est & illud, in primis notabile & spirituale hic observandum, quod, uti silentiū causa est sanctæ contemplationis, sic vicissim oratio, contemplatio, & conversatio cum Deo, causa sit silentii. Dicebat Moyses Deo: Ex quo locutus es ad servum tuum, impeditur oris & tardioris lingua sum. Et Propheta Jerem. incipiens cum Deo loqui, se denuo infantem factum queritur, & loqui nescire, ubi advertit S. Greg. homines spirituales, ac Deo per orationem familiares, ad res sæculares quamprimum obmurescere, & de iisdem loqui vel audire ipsis admodum esse grave: non enim aliud vel audire vel tractare vellent, quam de eo, quæ amant, quemque cordi inclusum habent; hinc cætera omnia præ illo illis sordent & fastidio sunt, & valdè insolens ac intolerabile æstimant, quidquid illud non sonat, quod intus amant. Idque re ipsa in nobis experimus: ita autem id esse, sic evincemus: cum Deus ali-

quo te gustu spiritus in oratione dignatus est, & cum devotione ab ea exsurgit, non est tibi cupido vel animus ullum alloquendi, vel oculos huc illuc quæstendi, vel nova quæpiam audiendi, sed lingua tibi & reliqui sensus velut compedibus vincti videntur. Quæ rei hujus causa est? illa certè quòd intus negotium tibi sit cum Deo tuo, & ibi cum eo agas; hinc nauseæ tibi est exteriora ulla solatio-la atque oblectamenta conquirere. Contrà verò, quòd quis multum loquatur, ac distractus forasque effusus sit, causa est, quod nullus intus sit spiritus, nulla devotio, nec cum Deo commercium.

Thom. de Kempis l. 1. c. 20. Testimoniū præclarum.

6. Hinc vir ille sanctus ait: quare tam libenter loquimur, & invicem famulamur; cum tamen raro sine lesione conscientia, ad silentium redimus? causam reddit; Quia per mutuas locutiones ab invicem cōsolari quærimus, & cor diversis cogitationib. fatigatū optamus relevare, & multum libenter de his quæ multū diligimus, vel cupimus, quæ nobis contraria sentimus, libet loqui & cogitare, sine delectatione & recreatione aliqua vincere non possumus, & quia intus in corde nullam cum Deo habemus, ideo illas in exterioribus queritamus. Hæc etiam ratio, cur in religione, hi & similes defectus exteriores tanti fiant, tamque severè castigentur, quamvis ex se minuti videantur: nam defectus in exteriores ut sunt, silentium frangere, tempus inutiliter insumere, & similia signa sunt exigui profectus, & parvæ virtutis intrinsecus latentis. Hoc enim ipso ostendit quis, quòd nondum ad spiritum in-

trarit, nec cum Deo oblectari coeperit, nec secum & cum Deo in solitudine intra cellulam suam agere nesciat, nec secum in cella habitare. Cum arca seram non habet, vel hinc colligas; nullum ibi thesaurum nec quid pretiosum asservari. Cum nux avellana levis est, ac facile meretur, signum est cassam esse & sine nucleo. Hoc sc. est quod in his rebus spectamus, ideoque tanti illas facimus.

CAPUT VI.

Silentium, primum est medium ad proficiendum & perfectionem assequendum.

1. **V**Ir quidam admodū spiritualis & eruditus, de silentio rem dicebat singularem & in primis notabilem, è quā quantum ejus momentum sit, facile perspicitur, quæ licet hyperbolicè exaggerateque nimium cuipiam videatur esse dicta, est tamen ipsissima & planissima veritas, eaque rei ipsa comprobata. Aiebat ergo ad totam domum, imò & religionem, reformandam aliud non requiri, quam quoad silentium illā reformare nimirum si silentium domi sit, jam illam pro reformata me judice, habeo. quo silentii encomio cum alia omnia comprehendantur, non videtur illustrior laus ei tribui posse.

2. Ratio est, quia vigente domi silentio, quisque rei ob quam ad religionem venit, spiritualis inquam profectus sui promotioni, intendit, sed illo exulante urgent ibi querelæ conventicula ad fabulandum mur-

De silentio dicitur. P. Hieron. Natalis.

Gen. 28. 26.

Prov. 1. 23.

Ratio hujus est.

Silentii religio cura ac multa prodesse.

murationes, detractiones, privatæq; amicitia, quam per has conversationes & familiaritates fovetur. Tunc nullam temporis rationem habent nec ipsi, nec alios habere sinunt, præter alia innumera dispendia hinc sequi solita. Unde cum in domo religiosa non servatur silentium, & sæcularium potius habitatio, quam religiosum domus esse videtur: at illo vigente verè religiosa domus ac paradisus quidam esse videtur: ingressisque primum portam omnia sanctitatem spirare, & disciplinam videntur; solitudo enim illa & silentiū religiosum introredientium spiritum sublevant, eosque ad devotionem excitant, ut cum Jacob exclamant. *Vere Dominus est in loco isto.*

Non est hic aliud, nisi domus Dei & portat cæli quod de universo, idem de unoquoque sigillatim dico: nimirum reformet se in silentio, & eum ego verè reformatum esse dicam, id quod examen quotidianum docet in quo si quidem multa locuti fuerimus, in multas non culpas incidisse comperiemus. Vbi verba sunt plurima (inquit sapiens) ibi frequentere gestus, imò miseria ac plangenda materia. At cum benè silentium custodivimus, vix quidquam in examine invenies, quod culpa dici mereatur, qui custodit os suum (ait idem sapiens) custodit animam suam.

3. Corilaus Ethnicus, vir gravis & doctus inter Lacedæmonios, rogatus, cur Spartanis Lycurgus tam paucas leges dedisset, respondisse fertur, iis qui tam parvè loquuntur,

(ut Lacedæmonii) vix legibus opus esse. Silentium ergò, & cuiq; speciatim, & toti domui, imò & toti Religioni reformandæ sufficit. Atque hæc est causa cur veteres illi sancti tantum silentiū fecerint, tam seriò se in eo exercuerint, & Religiones omnes inter leges suas hanc tanquam præcipuum suum fundamentum, sanxerint. Quod Dionys. Carthusian. putat respexisse S. Jacobum Apostolum, cum dixit: *si quis putat se religiosum esse, non refranans linguam suam, fallitur; ac seducit cor suum, & hujus vana est religio: & si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.*

4. Consideret hic ergo quisque, silentiū quàm exiguum sit, quod ab eo, ut est perfectus sit, petitur, & quàm facile ad eo perveniendum medium demus, si multum in virtute proficere vis, si ad perfectionem compendio pertingere, serva silentium & hoc ipso eam (teste Apostolo Jacobo) consequeris, si homo spiritualis, & orationi habendæ dispositus esse vis, serva silentium: hac enim via eò perveniendum SS. Patres dicunt; & contra si silentium tibi curæ non sit, nunquam ad perfectionem pertinges, nunquam spiritualis, nunquam orationi aptus eris. Quod ut ita se habere credas, Dic mihi, an loquacem & garrulum unquam videris contemplativum & spirituale? nec quidem profecisse eum videris: *Nunquid vir verbosus justificabitur? petit S. Job. In quæ verba S. Greg. commentans, rem asserit l. 10. mor. esse certissimam, virum loquacem nunquam justificandum, nec*

M 2 multum

Gen. 28.
26.

Prov. 14.
23.

Silentii
religiosi
cura ad
multa
prodest.
Plut. 17.

a- De filio
tio di-
a- tum.
P. Hu-
ron.
Natali.

vi Ratio
huius
n. Ai.

multum profecturum. Ad quod probandum, allegat multas scripturæ auctoritates & inter alias illum Prophetæ: *vir linguosus non dirigetur in terra, non progredietur, non crescet, subiacebitque maledictioni illi Iacobi: effusus es sicut aqua, non crescas*, quia cor ut aquam, per oris & sensuum portas effudisti, varias in rebus exterioribus recreationes raptando, non cresces, nec progrediens.

Silentiū: 5. Rectè æquiparant Sancti patres linguæ suæ negligentem custodem, nec eam refranantem, vasi non habenti tegumentum, quodd. Deus jubet pro immundo haberi: *vas quod non habuerit operculum, negligaturam desuper, immundum erit*: quia cuilibet immunditiæ intra se admittendæ expositum est, moxque pulveribus & sordibus replebitur: sic dum quis os occlusum non habet, statim imperfectionibus & peccatis repletur. Id ipsum S. spiritus per sapientem docet, ac variis iuloris sapius inculcat:

Eccle. 20. Qui multis utitur verbis, laedet animam suam. Et alibi: *In multiloquio non deerit peccatum.* Et in multis sermonibus

Prov. 10. 19. inveniatur stultitia. Utinam id ipsi toties non experimur, quories pro dolor experimur!! Nam ut bene S.

lib. 7. mor. c. 17. & Greg. observat: incipies à bonis verbis, inde delaberis ad verbum ali-

quodd. oriosum, inde mox ad joculum inde ad injurium devenies, & paulatim linguâ in calefcente, & crescente desiderio ad augendis, & ut quæ dicta sunt aliquid esse videantur, etiam non advertenti tibi elab-

etur aliquod verbum mundanum,

dein malum, inde perniciosum; incipies proinde à parvis, & defines in magnis; sic enim solet fieri, ut quis incipiat aridendo, & desinat in detrahendo.

6. Dicit amplius Albertus Magnus: *Vbi non est taciturnitas, ibi homo de facili ab adversario superatur.* & ad hoc probandum adducit illud Proverb. *Sicut urbs patens. & absq. murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Quæ verba sic explicat S. Hieronymus sic ut urbs aperta, nec vallo, nec muro communita, cuiusvis hostis invasioni ac direptioni obnoxia est; ita is, cui hic silentii murus & antemurale deest, in præsentissimo discrimine versatur, ne à hostis tartarei tentationibus expugnetur specialiore dare rationem possumus: sicut homini, qui in hoc sæculo variis occupationibus distrahitur ac distinetur, facile imponi potest, sed ei qui semper sui compos est, & ad sua reflectit, difficillimè: sic silentii non servantem. Cædæmon facile potest decipere, eò quod negotiis impertinentibus ac vanis distractus, intentus, absorptus sit, sed qui studiosus est silentii & recollectionis amator, semper circumspectus & prudens est, unde nec eum dæmon decipiet facile, nec in pedicas suas pertrahet.

—(o)—

CAP.

CAPUT VII.

*Non tristis aut melancholica, sed valde
hilaris vita eius est, eius, qui mode-
stiam, silentium & solitudinem a-
mat.*

Vita in
Silentio
acta, ju-
cunda
est.

I. **E**X iis quæ dicta sunt, res sequi-
tur hac in materia dignissima
consideratione nimirum hunc mo-
destiæ modum, dum scilicet quis o-
culis humi demissis incedit, nihil aut
audire aut loqui vult, nisi quod ne-
cessitas ac ratio suadet, ex amore Dei
se sordum simul, & mutum, & cæ-
cum efficiendo non morosam, ac tri-
stem vitam, sed hilaritudine & gau-
diis omnibus affluentem, tantoque
communi illa vita iucundior est, quan-
to commercium ac familiaritas cum
Deo, humana omni conversatione
dulcior est ac sapidior. Audi ex-
pertum Sanctum Hieronymum: Vi-
derint aliquid sentiant, unusquisque
enim suo sensu ducitur mihi oppidum
carcer, & solitudo paradysus est; Sanctus
Bernardus dicebat: Nunquam minus
sum solus, quam cum solus; solus ete-
nim cum Ium, tunc plures habeo so-
cios, tunc latior sum & hilarior: nam
conversari & agere cum Deo, verè sa-
tisfacere animo & verum gaudium
adferre potest. Illis verò, qui ini-
tium hoc cum divino Numine com-
mercium ignorant, nec spiritalia de-
gustarunt, nec quid sit ratio, nove-
runt, vita hæc miserabilis atque infe-
licissima videbitur: non autem bono
Religioso.

2. Hinc & alia fraus intelligetur.

Vti enim fur omnes quos videt fures lanchol-
ac sibi similes credit: Ita nonnulli dis-
soluti, ubi in quempiam decretum & tri-
recollectum, oculi humi defixis in-
cedentem, nec promiscuè omnia, ut
ipsi efficientem, nec cum omnibus
obviis loquentem inciderint, quam-
primum censent, tentatum illum esse
vel tristem ac melancholicum, &
quandoque eum, ut talem etiam tra-
ducunt & coarguunt. Sunt quoque
nonnulli, qui quam quidem vellent,
se exercent, præferre modestiam &
silentium non audent, quòd propter
ea reprehendi vereantur. Quod in-
primis notandum: ne quis sua indis-
cretionem & exiguo erectionis spiritu
ulli damnum creet. Quia fortè tu hi-
laritatem & solatium è silentio &
collectione non percipis, putas nec
alium illum eam percepturum. An
ideo alterius modestia te offendit ac
malè habet, quod assidua immode-
stiæ & exiguæ collectionis sit tuæ re-
prehensio, ideoque eam ferre non
vales? Sinas proinde alterum in mo-
destiæ & collectionis suæ exercitio
progredi: maiore enim is hilaritate
ac voluptate perfunditur, quàm tu:
Quippè hæc est spiritualis & vera hi-
laritas: utpote de qua sic loquitur
Sanctus Paulus: *Quasi tristes deseris, 2. Cor. 6.
semper autem gaudentes & latantes in-
terius.* De quo & Seneca Gentilis a-
micum suum Lucillum edocet: vera, 1. 3. ep. 23.
ait, lætitia in exterioribus non est sita, ad Lucil.
sed intus in anima. Vt aurum &
purius metallum non est id quod in
terræ superficie invenitur, sed è
quòd in venis & visceribus illius: sic
vera sinceraque animæ voluptas non

M 3 est.

Cur qui-
dam me-

est illa quam quis foris ostendit, loquendo, ridendo, & cum aliis loquendo: hæc enim animam non satiat, nec satisfacit, sed quæ, ad instar auri obryzi & puri bonam possidere conscientiam, generoso animo omnia terrena despicere: & omnia illa mente infracta transcendere, id demum verum est gaudium sinceraque lætitia.

CAPUT VIII.

Decircumstantiis in loquendo observandis.

*Ps. 140. 3.
Ambr. l. 1.
offic. ca. 3.
Greg. li. 7.
mora. c.
17. & 3.
p. pastor.
ad monit.
15.
Silentii
virtus in
medio
consistit.*

*Tacere
vel lo-
quere di-
crete.*

Eccl. 3. 7.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis. Sancti Ecclesiæ Doctores Gregorius & Ambrosius, plurima negligunt & linguæ mala & damna, quibus sacræ scripturæ volumina plena sunt maximeque libri sapientiales, referentes, & silentii observantiam impensè nobis commendantes, ut à tot tamque funestis damnis & incommodis nobis caveamus, dicunt: *Quid igitur? mutos nos esse oportet?* Respondent: *minimè*, quia silentii virtus non consistit in non loquendo. Atque ut temperantiæ virtus non consistit, in planè abstinendo, sed in comedendo quando & quantum opus est, ac quoad reliqua abstinendo: Ita silentii virtus non est sita in non loquendo, sed in debito tempore ac loco tacendo, vel suo tempore loquendo. Erad id probandum allegant id Ecclesiastæ: *Tempus tacendi, & tempus loquendi*, ideo magna discretione opus est, ut quis utrumque hoc debito

norit tempore praticare. Vt enim vitium est loqui, cum non convenit loqui: sic vitium est tacere dum loquendum est. Duo hæc, iisdem Patribus, nobis regius Propheta dictis verbis voluit insinuare: *Pone Domine custodiam ori meo*. Et quam custodiam rex sancte petis? *ostium circumstantia labiis meis*: ostium, quæ labia mea claudantur.

2. Vbi benè notat Sanctus Gregorius, non petere Davidem, ut ori parietem ponat Deus è luro vel latere constricturn, qui nunquam aperitur, sed ostium, quod suo tempore aperiat, claudaturque: ut insinuetur esse nobis suo loco os claudendum ac silendum & suo tempore aperiendum, & in hoc discretionem virtutemque silentii sitam esse. Idem quoque petit Sapiens, dum ait: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea si gnaculum certum, ut non eadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Tot circumstantiis & conditionibus, opus est, ut quis sine errore loquatur, ut meritò Sapiens timeat, ne per linguam perdat, ideoque discretionem hanc petit, ut, cum convenit, norit si enos linguæ jam permittere, jam adducere: Vnâ enim solâ circumstantia deficiente ad errandum sufficit. Vt autem benè perfecteque loquamur, opus est omnes circumstantias concurrere, ut ne una quidem defit: quia *bonum & virtus consurgit ex integra causa*, sic ut ne una possit deesse; *malum autem & vitium ex singularibus defectibus*, quæ differentia, virtutis virtutisque est.

3. Circumstantiæ autem ad rectè loquendum requisitæ hæc, ferà adferuntur à SS. Basilio, Ambrosio, Bernardo & aliis. *Prima*, eaque præcipua est; maturè admodum deliberatèque expendere id quod dicere ac loqui volumus. Quam circumspectionem etiam ipsa naturæ providentia nobis indicare voluit, quando linguam non uno simplici ostio & janua, sed duplici repagulo obsepsit, primo dentium, dein labiorum, tanquam muro & antemurali, claustrum ei obijciens, nulla interim auribus custodia vel claustro addito. Ut vel indè probeatur, quàm tardè & circumspectè nobis sit loquendum, quam vero prompti & faciles esse debeamus ad audiendum, juxta illud Apostoli Iacobi: *Sit autem omnium homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.* Idem quoque docet mira linguæ compositio & harmonia: nam duas ipsa habet venas, quarum altera ad cor, altera ad cerebrum tendit, in quo omnis intelligentiæ sedem & domicilium Philosophi naturales locant, ut hinc discamus, id, quod ore proloquendum est, debere ex corde proficisci, & à ratione dirigi. Undè etiam hoc primum est rectè loquendi præceptum, quod suggerit Sanctus Augustinus. *Omne verbum, ait, prius veniat ad limam, quam ad linguam.* nimirum prius in corde efformandum est, & rationis regula limandum, quàm ore prodeat. Atque hoc est discrimen, quo Ecclesiasticus sapientem & stultum ait, posse dignosci. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium os illorum.* Id est,

Fatui, cor linguæ & inordinato loquendi appetitui subiectum habent, ideoque effutunt quidquid in buccam venerit; cor enim linguæ tam promptè paret, ac sicut & lingua unum quid essent. Sapientes autem & prudentes linguam in corde habent, quidquid enim loqui decent, inde procedit, & per consilium rationis linguam cordi, non, ut fatui, linguæ cor subiectum habent. Sanctus Cyprianus ait: sicut homo sobrius & temperatus nihil in stomachum demittit, quèd prius non manderit: sic vir prudens & discretus verbum nullum ore emittit; nisi id prius corde benè ruminarit. Ex verbis enim minimè ponderatis nec ruminatis graves persæpè nasci solent contentiones. Alterius illustis Sancti doctrina est, tam nos restrictos & circumspectos esse debere in ore aperiendo ad loquendum, quam in aperienda crumena ad solvendum. Quàm tardè ea quam circumspectè burfam suam mercator explicat, antè bene examinans, an quid, quantumque debeat: Eadem ergo tu circumspectione & difficultate tibi os ad loquendum est aperiendum, considerando scilicet prius utrum te loqui oporteat, & quid, & ne plus quàm oporteat loquaris. Similia his habet Sanctus Bonaventura, docens tam nos cautos & parcos in verbis esse debere, quam est avarus in pecuniis expendendis. S. Bernardus his non contentus, addit: *Antequam verba proferat, bis ad lineam veniant, quam semel monac.* ad linguam. Idem quoque jubet Bonaventura, & S. Ephrem, ex doctrina

S. Cyprian.

S. Vincent.

to. 2. opus.
l. 2. de pro
fect. relig.
c. 10.
Bern. in
specul.
Bonav. in
specul. di
scipulo. 5.
Atrina

Lingua
in ore sit
& clau-
stra do-
cent pa-
rum lo-
quendū.
Basil. in
reg. bre.
108. & in
consti mo-
nast. c. 12.
Ambr. l. 1.
offic. c. 10.
Bern. de
ord. vita
& morū.
instit. c. 6.

Circum-
stantiæ
silentio
adhiben-
dæ sunt,
ut sic se-
lix.

Ecl. 22.
33. & 1.
28. 18.

S. August.

Ecl. 21. 9.

Ephrem Arina Ammonii Abbatis est; Antequam loquaris, communica cum Deo quod loquendum est, uti & rationem & causam loquendi: & tunc loquere quasi voluntatem Dei exequens, te loqui volentis. Hæc igitur prima & præcipua ad benè loquendum circumstantia est: quam si servaverimus, reliquas haud difficulter servabimus.

Et recta intentio- ne loquendum. 4. Secunda rectè loquendi circumstantia est finis interior, quæ nos ad loquendum impellimur. Nec enim sufficit verba esse honesta ac bona, sed & rectum ea finem habere oportet. Alii enim, ut ait S. Bonaventura, bona loquuntur & pia, ut spirituales vocantur & habeantur; alii, ut ingeniosi ut acuti ac disertis & iis in rebus versati appareant, quorū alterum hypocrisis & simulatio est, alterum vanitas & stulticia.

S. Basil. 5. Tertiò docet S. Basiliius, considerandum esse, quis sit qui loquitur, cui, & coram quibus loquatur: datq; hic præclara documenta junioribus, quemadmodum coram senioribus, & coram sacerdotibus ii qui sacerdotes non sunt, versari debeant: sacra scripturæ testimoniis omnia quæ docet confirmans: uti est: *Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum.*

Eccl. 7. 15. Bonæ educationis, & reverentis animi signum est tacere coram senioribus & sacerdotibus. S. Bernardus ait juniores tacendo honorem senioribus deferre: est enim hic quidam reverentiæ & observantiæ modus, & quo ipsis se nocere testantur. Et bonam dicti sui rationem addit: quia silentium est maximus actus verecundiæ, quæ juniores valdè decet. S. Bona-

ventura clariùs hoc explanans ait; *de in fr.* Vti timor Dei componit & ordinat novit, hominem in interioribus, cumque *e. 18.* Deo placentem reddit; sic verecundia eum ordinat & componit in exterioribus, ac verecundum, modestum, & taciturnum coram maioribus reddit.

6. Quartam circumstantiam esse *S. Amb.* ait S. Ambròsius, observare tempus, *Accom-* quo loquendum. Prudentiæ enim *modate* munus facile primum est, scire sua *tempon* dicere tempore & loco opportuno. *di. loque-* Homo sapiens tacebit usque ad tempus, *Eccl. 20.7* lascivus autem, & imprudens non servabunt tempus. Ac de huius circumstantiæ observante sic loquitur cum honore spiritus Sanctus: *mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.* Est hoc cum primis decens, & neminem oblectans. Contrà, et si quis bona & speciosa proferat, si ea tempore importune dicat, gratiam non inveniet, juxta illud sapientis: *Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicit in tempore suo.* *Eccl. 10. 22.* Ad hanc circumstantiam spectat sermonem alicuius non interrompere, quod signum est magni stuporis & exiguæ humilitatis. Non est oportuum loquendi tempus, dum loquitur alius. In medio sermonum ne *Eccl. 11.* adjicias loqui; dicit Sapiens. Expecta donec alius sermonem suum absolverit, atque inde tuum ordieris. Huc quoque spectat, quod ibidem additur: *Priusquam audias quæ dicuntur, ne respondeas verbum.* Et alibi: *Qui prius respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.* *Prov. 18. 13.* Qui ad rem appositè non respondit, putabat

Iuvenes coram Senioribus parum loquantur. de ord. vir. & morum instit.

ubi se pra,

In loquendo modus servandus, ne elamosi Regul. 28. communi tract. 4. sup. loquuntur. Ioan. 1. 28.

In spe. disc. p. ca. 5.

putabat hoc illudne dictum esse, & dictum nō erat; sed alia omnia. Aliud quoque circa responsionem monitum dat S. Basilus: Cū aliquis quispiam rogatur, tu taceto; cū multis congregatis, plurium sententia exquiritur, nisi sigillatim ex te tua queratur, quidam humilitatis defectus est, te aliis anteferre, & pro omnibus sequi velle. Tacebis ergo usque dum sigillatim quod ipse sentias dicere jubearis.

7. Quintam rectē loquendi circumstantiam ponunt SS. Patres in modo loquendi. Atque hoc est quod nobis specialis regula præcipitur; omnes demissa voce, ut religiosos decet, loquantur. Eaque primaria silentii circumstantia est, aut potius maxima ejusdem pars S. Augustini in verba illa Marthæ ad sororem suam Christo Domino veniente ut suscitaret a mortuis Lazarum: Et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te; quærit quomodo dicat: silentio, cū dixerit: Magister adest, & vocat te; Et respondet, vocem demissam ac pressam vocari silentium. Ad eundem modum hic, cū alter alteri de rebus officii sui demissa voce loquitur, dicimus domi esse silentium: Sed cū elata voce uritur quamquam in rebus necessariis, dicimus silentium ibi non servari. Quare ut quovis in loco & officina servetur silentium, & domus videatur Religiosa esse, & nos, verē religiosi oportet voce demissa uti. Docet Sanctus Bonaventura insignem hominis religiosi defectum esse alta voce loqui: sufficit ita

Roderig. exercit. pars II.

loquaris, ut qui propē sunt, te exaudire possint: at si remotiori cuiuspiam quid dicere velis, propius ad eum accede, & ibi id ei significa: quia religiosam modestiam dedecet clamoriferus sermo, ne quidem eminus. Notat quoque D. Bonaventura, nocturnæ quietis & recollectionis tempus, etiam magis ac præcipuo jure, hanc loquendi demissionem flagitare, ne aliorum illo in tempore quies interturbetur, eam quoque requirunt loca quædam peculiaria, uti sacrarium, janua anterior & triclinium.

8. Ad hanc de modo loquendi circumstantiam refert S. Bonaventura oris in loquendo serenitatem, ut nimirum nulli ridiculi oris gestus efformentur, labia indecore non hiant, vel comprimantur, ex oculis nulla animi latentis signa colligantur, frons non corrugetur aut nasus, caput utramque in partem non jactetur, nec manus plus sua molitione loquantur quam lingua. Atque hæc sunt quæ nobis S. Parens noster in regulis modestiæ commendata esse vult. Ad hanc quoque circumstantiam spectare ajunt SS. Ambr. & Bernard. ut vox ipsa non sit remissa, non fracta, nihil fæmineum sonans, sed formam quandam, & regulam, ac succum virilem reservans. Et ut in fractū ac fæmininum vocis sonum non probant, sic nec agrestem, vastum ac fastidiosum. Sed ut molliculum (addit) aut in fractum vocis sonum aut gestum corporis non probent, ita neque agrestem aut rusticum. Sermo ergo religiosi ita gravis esse debet, ut suavitatem tamen suam respargatur & condiamur.

maximè noctu & certis in locis.

Et serene no vultu, & decore ac gravitate.

Ambr. l. i. offic. c. 19. Bern. de virg. & mor. instit.

N

per

l. i. offic.
c. 2.

1. Tim. 5. 1

Sine af-
fectatio-
ne.

Totissi-
mum si-
lere.

per & ubique necesse sit bonum in loquendo modum servare, potissimum tamen id necesse est, cum quem monere aut coarguere volumus: quia si id non fiat bene & cum suavitate, peribit planè correctionis ipsius fructus. Quando inquit S. Bonaventura, turbatus aut iratus, quis alium corripit aut monet, videtur id potius ex iracundia impatientia ad eum vexandum, quam ex charitate & zelo alieni profectus facere. *Virtus* (ait ille) *cum vitio non docetur*, nec cum impatientia patientia, nec cum superbia humilitas. Patientiæ tuæ ac discretæ mansuetudinis exemplo magis alter ædificaretur & proficeret, quam rationibus tuis & argumentis stomachosiore sono allatis. Ita monet S. Ambr. *Monitio sine asperitate sit, & hortatio sine offensione*. Quod antè ipsum Apostolus monuerat. *Seniorem ne increpueris, sed observa ut Patrem*.

9. Præterea, vitio hic vertitur, nec immeritò cum affectatione aliqua loqui, ut hoc pacto prudentis atque eloquentis nomen aucupetur. Undè valdè reprehendendi Concionatores illi, qui in eo toti sunt, ut curiosè cultè & ornate ad populum dicant, sermonique poliendo præcipuè incumbunt. Qua affectatione sit, ut fructus omnis concionum ipsis depereat. Vulgò dicitur sermonem aequæ similem esse debere, quæ ut sapiat & bona sit, nullum saporem habere debet.

10. Tot denique ad benè loquendum regulæ & circumstantiæ sunt, ut miraculi loco habendum sit, in aliquam earum non impingere. Proin-

de nihil tutius, quàm se intra silentii portum subducere, ubi sola taciturnitate, multa illa incommoda & pericula quæ in loquendo sistunt, declinantur, secundum illud sapientis: *Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam*. Monente idem Seniore illo Anachoreta: *In omni loco si taciturnus fueris, requiem habebis*. Et Seneca: *Nihil a quo prodest, quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, secum plurimum*. Vulgata & notissima est illa S. Abba Arsenii Arsenii sententia, quam ut refert Surius) identidem is solitus erat repetere, quin & cantare: *Me sapè penitui dixisse, nunquam autem tacuisse*. Idem & Socrates olim dixisse dicitur. Et hanc hujus rationem dat Seneca; quod enim modò tacetur, id postea potest proferri: quod autem dictum est, non dictum esse non potest.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum; Horat. ep. 19. 13.

canit Poëta.

Et S. Hieronymus ait: *lapis emissus est, ep. de sermo prolatus*! Lapis manu semel emissus retineri jam non potest, ut impetu suo non feratur, ac damnum non inferat. Unde suadet idem, ut prius diligentissimè consideres id, quod tibi loquendum est, antequam ab ore provolet, postea enim non dictum esse nequit: *Quapropter diu antequam sermo proferatur, cogitandum est, quod primum fuit monitum quod supra dedimus*.

11. Quamobrem statuamus apud Exem-
nosmetipsos linguam benè custo-
dire, dicentes cum Propheta: *Dixi, Pambocusto-*
plum de
Pambo-
ne.

ps. 82. 1. *custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* In quæ verba notat S. Ambrosius, aliquas vias nobis sequendas, alias custodiendas. Viæ Dei sequendæ sunt, nostræ custodiendæ; nec in aliqua præcipitia ruamus, & in ipsis pereamus, in peccatum prolapsæ: Nostras autem, inquit, tum custodimus, si tacere noverimus. In Ecclesiastica historia fertur Monachus quidam, Pambo nomine, cum esset homo idiota & indoctus, alterum Sapientem & literatum, ut ab eo instrueretur adiisse; audito autem hoc versiculo, *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea;* ventuisset Magistrum plura legere, nec ad sequentes versus transire; dicens solam hanc lectionem sibi sufficere, si illam opere explere possit. Cum vero post sex menses à magistro rependeretur, quod ad secundam lectionem audiendam non rediisset; respondit se nec dum priorem perdidicisse. Post multos vero annos, sciscitabatur ex eo familiaris quidam, an jam tum versum hunc didicisset: qui ait. Jam 49. anni sunt, quando illum audiavi, & vix dum eum opere servare potui, quod et si fat exactè fecisset, persuadere tamen id sibi humilis animus ipsius non poterat: nam narrat Palladius, illum prælectum versiculum ita perdidicisse, itaque opere perfectisse, ut, nisi corde ad Deum sublevato, communicatoque cœlitus consilio, nemini unquam loqueretur, nullius interrogatis responderet; juxta doctrinam superius à nobis traditam. Hinc factum, ut mortui jam proximus, palam omni-

bus asseruerit, se nullam unquam poenitentiam vocem, cujus quidem meminisset, protulisse.

12. Refert Surius, aliam quandam sanctam Virginem, cum se mel à festo exaltatæ sanctæ Crucis usque ad Christi natalem diem ita si-
 Aliud S. Mariæ de Oignies.
 lentium servasset, ut ne ullum quidem verbum locuta fuerit, postea dixisse, ad eod hoc complacuisse Deo, ut revelatum sibi ab eodem fuerit, istac linguæ mortificatione ac silentio sese promeritam esse, ut à morte nullum purgatorium sit subitura.

CAPUT IX.

De vitio detractiois.

1. **N**olite detrahere alterutrum fratres, ait Sanctus Jacobus; & Apostolus Paulus, detractores Deo odibiles pronuntiat; Sapiens verò etiam hominibus: Abominatio hominum detractor. Et: Sufurratori odium, & inimicitia & contumelia, nā quamvis obrectatoribus arridere foris, & earum obrectatione delectari atque sinceri auditores videantur; intus tamen odio eos habent, & fugiendos judicant: verentur enim & meritò: ne sicuraliis modò in sua præsentia obrectant, idem vicissim postea coram aliis sibi faciant. Quod quidem ad vitium istud detestandum & prorsus fugiendum sufficere possit. Quod enim dici majus malum potest, quàm Deo simul & hominibus invisum esse? Sed his omisiss, statui paucis vitii

huius malitiam, pondus ac gravitatem, & quam proclivis in mortale peccatum per ipsum lapsus fiat, ostendere, ut intam præsens nos periculum conjicere vereamur.

Detractionis malitia in quo sit,

*Eccl. 21. 7.
Eccl. 41.
15.*

2. Gravitas igitur detractionis & malitia in eo consistit, quod proximi famam, bonam opinionem & qua apud alios pollebat æstimationem obscuraret & eripiat: cum tamen nomen bonum maioris sit pretii & valoris quam opes & divitiæ temporales, teste Sapiente: *Melius est nomen bonum, quam divitia multa.* Et: *curam habere de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni.* Ideoque dicunt Doctores, tanto gravius & maius esse hoc detractionis peccatum, quam furti, quanto fama & nomen bonum est opibus pretiosior.

Quando mortalis sit.

3. Quando autem detrahitio, (ut ad particularia descendamus), ad peccatum mortale ascendat, quando solum veniale sit, ut dignoscatur, dicendum de ea, quod de vitis iis quæ è natura mortalia sunt, dici vulgo solet. Quare, sicut furtum ex se peccatum lethiferum est, exilitate tamen materiæ, (verbi causa, pomi, aut teruncii) esse potest veniale: sic & detrahitio in se quidem mortale crimen est, at tam levis esse potest res quæ de alio dicitur, ut duntaxat sit veniale.

Detractionis etiam in minimis fugienda, ob mortalis cul-

4. Advertendum hic nihilominus punctum quoddam magni certè momenti; ut, quod ea periculum intendit, melius intelligatur, nec non circumscriptio quam adhibere nos oporteat, etiam in rebus quæ parvæ

esse videntur, nimirum levia sæpè ac perperam tenuia non esse, quæ levia nonnullis videntur. Docent Theologi, quod tametsi de proximo suo aliquod peccatum referret (v. g. lethiferum hic vel iste mentitus est) in sæcularibus crimen non esset, eò quod res levis sit, nec famam ipsi eripiat: de Religioso tamendicere, mendacium eum protulisse, imò vel imperfectionem quampiam commisisse, poterit esse mortiferum: quod maius inde dedecus & infamia in Religiosum derivari possit, quam è reali crimine in sæcularem. Constat enim si de Religioso dicerem, eum mentitum esse, eum maiorem apud te nominis & famæ suæ iacturam facturum, quam vitæ laxioris sæcularis faceret, si is toto quadagesimæ tempore non jejunaſſe, aut de nocte domo egredi & discurrere per ganeas diceretur.

5. Quare ut quis mortaliter in hac detractionis & obteſtationis de alio materia peccasse dicatur, notare oportet, non id merendum esse ex eo, quod de alio dicatur lethale crimen, sed ex æstimationis & famæ, quæ dicendo eripitur, præstantia. Semper ergo huic fundamento est innitendum, & id pro primo principio in hac materia tenendum. Constat enim, nullum esse peccatum ex Maurorum aut Iudeorum genere descendere; tamen ut talem aliquem infamare, Doctores esse volunt peccatum mortale, consimili modo si de Religioso dixerò, quod sit levis, parvique iudicii, (quod exemplum Doctores de facto adferunt) plus boni nominis & æstimationis Religiosus ille

Modi detractionis malitia in quo sit,

Motiva ad fugiendam detractionem.

Regula pro dignoscenda mortali detractione.

ille deperdit, quàm si de gravi crimine quispiam sæcularis traduceretur, undè apparet plus hic periculi subesse quàm fortè videatur.

Modi de
trahendi
aliis, fa-
ciles sed
non leves.
6. Habeo & suspirio ego quempiam ut bonum religiosum, ut sedatum & prudentem hominem; Tu verò, manum tuam hanc illamque in partem vertendo dicis, *Iste talis est*, quasi innuere velis, eum levem & parum sibi constantem esse; jam illè de bona opinione, quàm prius de illo habebam, tuo facto deperdidit. Alius deforis domum regressus, si quid ibi malit & offensivi vidit, primum id fratribus narrat: & unum quidem incipit dicere arrogantem, alterum superbum & pervicacem, alium inquietum & seditiosum. Hæc sanè levia non sunt, sed huiusmodi, quæ dicere religiosos valde dedecet.

Motiva
ad fugam
detractionis.
7. Hoc ita esse quisque apud se displiceat. Nam si quis similia de te diceret, & causa esset, ut pro tali passim haberetis, cogita quo id animo ferres? Hæc tamen charitatis lex est, quam erga fratres nostros invicem servare nos oportet, præcipuè cum perfectionem profiteamur, & nimis quàm procul abesse debeamus, utinam has dubitationes & periculum nos coniciamus, num frater in eo quod de eo dixi, æstimationis suæ quam alius de eo habebat, & famæ notabilem iacturam fecerit, vel an id ad mortale peccatum ascenderit, nec ne. Idem dicendum de voto paupertatis. Cur videlicet me ipse coniciam in dubium, & scrupulosè inquiram; an quod recepi aut dedi sine facultate, ad eam ascendat, quæ

ritatem, quæ ad lætale crimen constituendum sufficiat? sæpè quidem certò statuere non possumus, num eatenus ascenderit, nec ne; tamen ingenstemeritas & molestia est, in id periculum sese ultro conicere. Certè pro quidquid in mundo est, huic se quis periculo exponere non deberet. necesse proinde nos est in rebus parvis circumspectos & scrupulosos imprimis esse. Quod nisi fiat brevè nos innumeris scrupulis, & conscientiarum remorsibus & delgraviore peccato anxietatibus repletos inveniemus. Atque in hoc detractionis vitio magis hæc cautela & sollicitudo necessaria est cum magna sit naturæ nostræ huc propensio & inclinatio, & facilitas volubilitatque humanæ linguæ permagna. Hoc discrimen est inter eos, qui perfectionis student, & eos qui de ea non laborant quod illi pluris parvos defectus faciant, quàm hi magnos, & hoc unum è signis est, è quibus colligatur, utrùm verè quis profectui suo studeat, nec ne.

8. Legitur de S. P. N. Ignatio, *Lib. 5. c. 6. vita.* quod ei de erratis domesticorum minum esset silentium: neque si quid minus adificativum aut decens à quoquam amissum foret, id ulli aperiebat, nisi fortè illi qui id posset commendare: & tunc quidem tam modestè ac circumspectè, ac tam faventer ex æstimationi & bono nomini eius qui peccaverat, ut, si unum id scire satis esset ad ei assensum remedium, duobus non aperiret. Hinc ipsi discere debemus dum, quomodo de nostris fratribus nos loqui oporteat. Si B. Pater N. cum esset superior, & N. 3. posset

*Exemplum
B. P. Ignatii
quod ad hoc
vitium
cautela.*

posset domesticorum defectus aperire & iusta animadversione coram omnibus castigare; hac tamen moderatione utebatur, idque etiam in minutis parvisque rebus, quanto æquius fuerit nos eadem ratione procedere?

In spec. discipl. p. 3. c. 3. de informat. no. vit. p. 3. c. 23. De absente ut præsentem loquere.

9. Hanc de absentibus loquendi regulam præscribit S. Bonaventura: *Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso.* De absente ita loquendum, ac si præsens esset, & quod de illo præsentem & audiente, dicere non auderis, nec de eo absente dixeris: ut norint omnes, se etiam absentes, à te securos esse, nec violandos. Verè divina hæc regula est, quæ complectitur tam quæ gravia sunt, quàm quæ levia videntur; utpotè quæ sæpius nos decipiunt: quia subinde non tam levia sunt quàm tunc esse videntur, uti suprà diximus, ideoque hac nobis exultatione uti non licet nec dicendo, quòd & ii de quibus illa narramus, parvi illa faciant; uti nec dicendo quòd publica illa jam sint, & in ore multorum versentur. Perfectio enim, quam profitemur, has exultationes non admittit.

Exemplū lib. 5. o. 6. vita.

10. Sic docuit nos S. P. N. Ignatius, qui aliena vitia in sermone quotidiano nunquam commemorabat quamvis vulgata ea essent & in compitis omnibus jactarentur, eandem nobis posteris suis legem exemplo suo sancire volens. Sint ergo omnes in ore nostro boni, sint virtute prædicti, sint honorari: intelligatque mundus universus, nostris verbis mortaliū neminem quidquam de bono

nomine suo perditurum, vel minoris faciendum.

11. Si forsitan delictum aliquod proximi noris, vel inaudisti, serva id Sapiientis monitum: *Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te: fidens, quoniam te non disrumpet.* Lepeli id intra te, ibi exstinguatur, nec ultrà exeat; neque enim tantilla res tacita ventrem tuum disrumpet. Alaudit S. Spiritus ad eos, qui, ubi venena biberint, multa in anxietate & nausea versantur, quoad usque ea ejeciant, assiduoque medicamenta & oleum ad vomendum sunt, rati se disrumpendos nisi ea evomant. Alias duas similitudines ad idem probandum adfert Sapiens: *A facie verbi pariturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.* Sagitta infixæ femori canis, sic verbum in corde stulti. Quasi dicat sicut parturiens mulier in magnis torminibus & anxietate versatur, donec factum partu emittat: & sicuti taurus in parte aliqua torosa carnosaque teulo confixus, aculeumque infixum habens non antè quiescit, quàm illud corpore ex cesserit: ita nec fatuus antè quiescit quàm occultum proximi crimen, cuius conscius est, in aures aliorum effuderit. Caveamus ne his similes inveniamur, sed potius sapientibus & prudentibus, qui vas cordis angustum habent, ut in eo proximi imperfectiones inclusas teneant, ibidemque opprimant & suffocent.

12. R. P. N. Claudius Aquaviva in libello quem de industriis ad curandos animæ morbos, solerter conscripsit, cap. 17. consulit ei, qui de

tractione

Parde- trahentis & liben ter au dientis culpa est. de ord. vi- ta, & mor. in- fin. arg. br. 10.

Pranis in rumore vitii auditi. Eccl. 19. 10.

ibidem. ibidem.

Remediū in lapsu statim confecti.

tractione deliquit, ut, cubitum antè non decedat, quàm confessione se expiarit: primò, quia, si quidem lethalis ea fuit, utpote in re momenti maioris (quod facillè accidit) nefas certè est tali in statu ad quietem se componere, cum non secùs lectum nos petere deceat, quàm inferri sepulchro velimus. Deinde, etiamsi minor noxa fuerit, antidotum tamen id erit ac præservativa medicina, ne post in simile quid prolabamur. Vtile planè consilium id est, & non in hac materia modo, sed etiam in plurimis id genus, quæ aliquas, dubitationes anxias & molestos conscientia remorsus secum trahunt, passim usurpandum, idque eò magis, quòd à P. N. Generali profectum sit.

CAPUT X.

Detractionibus non sunt aures accommodanda.

1. **D**ICTUM est de cavenda detractione per nos excitatur nunc de audienda ea quæ per alios fit. Huic aures commodare graviter prohibet S. Bernardus: *Non solum* (inquit) *nihil ipsi indecorum loquimini, sed neque aurem quidem huiusmodi præbere dictis; qui quem delectat audire, loquentem provocat: audire quoque quod turpe sit, pudori maximo est.* D. verò Basilii de pœna tam detrahenti, quàm detractionem audienti infligenda agens, communitate utrique interdicens audenter decernit. Par utrique supplicium præfigit si enim uni malas aures non offerret, detrahe-

re minimè luberet alteri. *Nemo invito auditore loquitur libenter.*

2. Detractorem autem audiens, nec eum silere iubens, peccetne mortaliter, Casistæ disceptant, & mortaliter peccari hic posse in variis casib. definiunt: ut, cum permovendo, & sciscitando, ad detrahendum proximo quis alterum provocat: cum, ex concepta erga proximum similitudine atque invidia de famæ eius imminutione gaudet: cum videt, detractionem illam in notabile alieni nominis, vel substantiæ, detrimentum vergere, quod tamen avertere posset: Tum enim Charitatis lege obligatur, proximi bono hoc in discrimine periclitanti consulere. Ut enim non solum malè facit, qui domum alienam succendit, sed & ille, qui ad inflammatum illam se, velut per otium & cum gaudio calefacit, eò quòd, ad restinguendum ignem, aquam suffundereteneatur. Eodem modo non solum peccat detrahens, sed & is, qui cum detractionem opprimere impedireque possit, & debeat, id negligit quinimò forsan & applausu atque approbatione, renidenti quæ vultu occasio ei & causa est ut incepto sermone progrediatur. simul quoque docent, subinde non fore ultra culpam venialem, detrahenti os non obturare, ei quæ resistere ut cum quis pudore ac reverentia prohibitus, ac fortè quòd alicuius authoritatis homines alteri detrahunt, nihil audet illis dicere, aut detractionem reprehendere. Et observant quoad hanc rem, quæ nos Religiosos potissimum tangit, nimirum:

3. Quan-

Regula
digno-
scendi
quando
audiens
detrahe-
rem pec-
cet.

3. Quando is, qui detrahenti au-
res accommodat, auctoritatem ha-
bet in eos qui alteri detrahunt, hunc
plus ad eos comprimendos, & proxi-
mi honorem vindicandum teneri, &
quidem tanto strictius, quanto plus
auctoritatis in illos atque imperii
habet. Hæc Theologorum doctrina
est. Vnde jam colligere possumus,
quo nos modo gerere debeamus,
dum inter fugillantium contor-
tia versamur, & quam grave consci-
entia periculum ob nostram immor-
tificationem & pusillanimitatem, au-
dita detractione tacendo dissimu-
landoque adeamus. Et quomodo ob
nostra peccata hodierna die tanto-
pere hæc detrahendi pestis invaluit,
ut vix ulla à mundanis possit conver-
satio iniri, quin in ea vita & vitia alie-
na fugillantur, nobis vero tam fre-
quenter cum illis agentibus non pos-
sunt non multum circa eam rem con-
scientia scrupuli offerre, dum an-
cipiti examine fluctuamus; *An poteram
impedire, nec impedivi? An illecebram
ego aliquam maledico objeci in maledi-
cendo progrediendi, vel quid interro-
gando, vel audita arridere mihi osten-
dendo, vel iis applaudendo, vel appro-
bando.*

Speciali-
ter Regu-
la pro Re-
ligiosis;
Tacens
ad detra-
ctionem
consenti-
re vide-
tur.

4. Sed missis istis (dicere enim
hicaliquis possit, nosse se, quousque
pertingat, & quando peccatum sit,
Tacens quando non) hoc quod posuimus
fundamentum, semper prosequor,
nimirum, agere me jam cum Reli-
giosis & hominibus integritatis ac
perfectionis suæ sectandæ studiosis,
qui quæ non solum mortalia simul ac
venialia peccata cavere student, sed

& qui semper facere volunt quod op-
timum est, quodque proximum
magis ædificabit, ac proderit. Hoc
ergo supposito dico. Si, cum inter
eos qui proximo detrahunt versabi-
mur, ex intempestivo pudore ac pu-
sillanimitate taceamus, & dissimule-
mus, itaque velut assentiamur (qui
enim tacet consentire videtur) quo-
modo hi per hoc ædificabuntur? nisi
ut hac scandalosa conniventia tua in
eo quod ceperint confirmetur, vi-
dentes, virum Religiosum, doctum,
Dei servum, qui tantum in eos au-
thoritatis habet, id tolerare, nec re-
prehendere? Arbitrabuntur ac di-
cent; *Non est hoc in peccatis numeran-
dum, quando iste sacerdos id audiens ta-
cet.* si autem peccatum esse credant,
teque præsentem id impune commit-
tant, eo ipso tam te quam Religio-
sam familiam tuam parvi faciunt,
cùm te præsentem dicere audeant, id
quod malum & peccatum est, tu verò
non audeas id reprehendere, imò nec
satis virtutis aut roboris ad hoc ha-
beas.

5. Huic maledicentia pesti ut Exem-
plum obviæ iret. S. Augustinus, hos
in cenaculo versiculos describi cu-
ravit,

*Quisquis amat dictis absentum rodere vi-
ram,* Refer. Hier. 17.

*Hanc mensam veritatis noverit esse
sibi:*

Vnde etiam cum Episcopos quos-
dam amicos suos convivas haberet,
& hi jam suas, ad maledicendum
proximum linguas solvere, & mores
alienos perstringere cœpissent, ex-
templo fidenter eos objurgavit,
com-

Confi-
lium au-
reū pro
audient
detra-
ctionem
Hier. in
reg. mor.
1. 22.

Il. reme-
dium
veritas
vultus.

Possum.
in vita.

Refer.
Hier. 17.

Prov. 2.
23.

Ecl. 28.
28.

comminatus disertè se; nisi ocys tacerint, vel versus istos expuncturum, vel à mensa se subducturum.

6. Fortis hic est & generosus animus, audenter dicere, Nisi cesses maledicere, abibo, vale. Id quod S. Hieronymus suadet: *Si quem alicui detrahentem audieritis: procul fugientes dimittite ut serpentem.* Prò quantum tunc confundetur detractor iste. Ideò scilicet id fit, ait S. Hieronymus, *ut verecundia victus, discat de factis aliorum filere.* Ideò cum relictis in ore ejus maledico verbis debes deserre, ut erubescat, itaque discat quomodo aliàs se loqui oporteat. Hoc medium nobis imprimis quadrat, nimirum ut vel detractores moneamus ut à detrahendo cessent, vel nos inde subducamus.

7. Si verò hoc medium usurpare non possimus, quod id nimis acerbum videatur, vel quod detrahentes sint magnæ auctoritatis personæ, facilius & suavius illud SS. Patres suggerunt, supercilioso nimirum & caperato vultu prodere, quàm te verba ista parum delectent, quantum improbes atque averseris, ut nimirum huc intelligat alter, id mihi non placere, nec eo me sermone delectari. Hoc quoque consilium suggerit apud Sapientem Spiritus Sanctus. *Ventus Aquilo dissipat pluviam, & facies tristis linguam detrahentem.* Et alibi: *Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire.* Spinæ, quibus aures sepiamus, hæ sunt, aspera illa frons, oculus torvus, tacita vultus indignatio, quibus detractor vicissim tanquam spinis pungitur & com-

Roderig. exercit. pars II.

pungitur, officii admonetur, & recogitare incipit, malè se agere dum famæ detrahit alienæ. Ideoque spiritui sancto ac Sapienti satis non est, ut lana, gossypio, aut alia re molli obtures aures, sed spinis eas obstrui vult, ut non solum per eas maledica verba non ingrediantur, ostendendo ex tibi volupe esse audire, sed ut simul ipsius detractores cor compungant, ipsæque posthac à maledicendo caveat. *Per tristitiam & se veritatem gravem,* ait Sapiens, *corrigitur animus delinquentis,* in-
deque percipit & colligit se malè facere. Eccel. 7. 15.

8. Usitatissimum fuit hoc medium S. P. Nostro Ignatio, hinc lib. 5. c. 5. *vitæ* contigisset alicui nostrum, illo præfente verbum excidere, quod videtur ei impertinens aut minus honorificè de proximo dictum, statim colligebat animum, vultumque ad suam se veritatem fingeat, ut vel ex ipso ejus aspectu, qui aderant Patres colligerent delictum aliquod commissum esse, & qui deliquerat, facile moneretur, & emendaretur. Faciebat hoc sæpè in rebus admodum levibus & parvis, quarum culpa, propter rei tenuitatem, sensus aciemque aliorum, effugiebat; nec percipiebatur. Nam non solum ipse semper super se excubabat, sed & suos omnes super se decubare volebat.

9. Aliud præterea medium est III. re-convertere aliò sermonem, & ut cæptæ orationis filum abrumptatur, alium cum decore sermonem interfere. Neque verò opus est expectare ut commodè & data occasione ad alium

Exemplum
Lib. 5. c. 5.
vitæ

III. re-
medium
sermo-
nis cō-
mutatio.

aliū sermonem transitus fiat : imò illa optima ejus est oportunitas, cum minùs videbitur oportunum: hoc enim pacto tam detrahens, quàm omnes circumstantes meliùs intelligent, malum fuisse sermonem qui coeptus erat, honoremque sibi à te delatum esse, quòd eum apertius non reprehenderis, & coram aliis pudorem non incusseris. At si commodum aliò transeundi occasionem diu desideres, usque dum ille, reperè tota narrata maledicendi libidinem expleverit, nec honoris alieni damno medeberis, nec in peccati sui cognitionem detractor veniet.

Simile
pulchrū.

10. Quemadmodum enim tauro, hominem pertinaciter insequenti, lacinosum subitò pallium objicimus, ut, dum illud capite evolvit, persequi hominem desistat: Ita dum quis alium detractorio & maledico sermone persequitur, consultissimum est, pallium ei injicere, id est sermonem diversum, ut eo evolvendo aliquantum distentus, à detractione desistat. Atque ut illi, qui tauro pallium iniecit, alter debet vitam salutemque suam acceptam ferre, qui hoc consilio truculenti animantis impetum fregit: sic ei qui sermonem divertendo, detractionis impetum sistit honorem & famam suam à calumniis vindicatam alter in acceptis ferat necesse est. Atque de pessima lepra oris, nempe de Detractione; nunc ad aliud ejus vitium facio transitum.

☞(o)☞

CAPUT XI.

Ab Omni mendacii genere abstinendum esse.

1. **A**n te omnia opera verbum verax praeceat te, (monet sapiens) nunquam verò mendacium. Non videtur hoc multum Religioso inculcandum, sat jam ei per se commendatum. Nam etiam in saeculo magno vitio vertitur esse mendacem; & si cui dixeris quòd mentiat, magno id sibi dedecori & ignominiae ducit: quid ergo fiet in Religione, ubi plus de bona opinione & existimatione per id ferunt vitia homini decedit, quàm in saeculo? Quam autem id turpe, vile & Religioso indignum sit, ad oculum patet proinde procul ab ejus ore omne esse mendacium debet, ne quidem ad se excusandum, erroresque celandos.

2. Multum revera à mortificatione & humilitate abest, qui mentitur, ne ejus vitium sic celetur, vel ne minoris fiat. Quætere deberemus ultrò varias nos humiliandi ac mortificandi occasiones; & ecce fugis eas quæ ultro se offerunt, quasque sine peccato fugere non potes? Multum per hoc quis contradicit perfectioni, quàm proficitur. Theologi simul & SS. Patres docent, etiam pro totius mundi asserenda salute non licere vel unum mendacium dicere: vide ergo an id liceat, ne in re minimi momenti confundaris & pudeas unde & inter septem illa, quæ Deo exosa esse

Mendacium dicitur, est, maxime Religioso.

Quare Religiosum magis delectat.

Eriam fugien-
da sunt
Hyperbolæ
quia tunc
nuunt
authori-
tatem

in spec-
dis
343.

lib. 5.
vita.
Exen-
plum

esse Sapiens asserit, secundum numeratur *lingua mendax*.

3. Est & aliud genus mendacii, etsi non tam deliberatum, cum dicta vel facta narrando, ea plus justo exaggeramur. Veritas indivisibili cōsistit; atque ideo quidquid rei quis addit, quam revera in se sit aut de ea norit, mendacium erit. In quo solet communiter magnum esse periculum: valdè enim cupimus, ut id quòd dicimus, alicujus pretii videatur, unde id extollere in immensum vellemus. Quapropter hic magna prudentia & circumspectiōe utendum.

Hoc quoque ex capite ait S. Bonaventura exaggerationes narrationum & amplificationes nobis fugiendas esse, quòd religiosam gravitatem ac modestiam rem narrandam exaggerare multum dedecet. Veritas & gravitas tua debet auctoritatem dictis tuis addere, non verba superflua & amplificationes; hæc enim non solum non conciliant dictis fidem, sed & te eam quam habes, faciunt amittere. Ratio autem, quare tibi auctoritas abrogetur per has hyperbolicas amplificationes, est hæc, quòd plerumque plus æquo res augeantur, id eoque in his mendacium reperitur, quia non sunt tantæ, ut dicuntur.

4. Hinc narratores hyperbolici non solent pro admodum veredici haberi, & sub mendacii suspiciōe suam auctoritatem & fidem ferè omnem perdunt. S. P. N. Ignatius rārò & vix unquam nominibus superlativis, quibus subinde plus justo res attolli solent, legitur uti solitus, sed

sua sincerè & simpliciter, sine ullis amplificationibus & superjectionibus narrare: tantumque ab eis abfuisse, ut etiam quæ certò cognovisset, parce tamen assereret.

5. Atque hoc aliud perutile documentum est, quod suggerunt SS. Patres. Unde Bernar. *nunquam*, ait, *pertinaciter aliquid quod noris, affirmes vel neges, sed sint tua affirmationes & negationes dubitationis sale condita*, dicendo, v. g. puto, sic se rem habere: nisi fallor, sic est; sic mihi video in audisse. Si hoc cum discretione fieri possit, modestus, humilis & Reliosus loquendi modus est & proprius hominib; sibi suæque opinionioni non multum fidentis, qualis esse debet qui humilis est.

6. Hinc sancti viri hoc modò loquebantur, quòd valdè essent humiles, nec de se multum fiderent. Sic S. Domin. Loricatus interrogatus, quora hora esset, nunquam absolute respondit, octava vel nona est, sed, circiter octava, vel circiter nona est. Et rogantibus cur sic responderet, mendacii se, ajebat, sic loquendo, periculum effugere, sive hora jam sonuisset, sive instans paulo pòst sonaret. Videtur id vir S. ex Scriptura sacra hausisse, quæ ut id doceret, ejusmodi formalis subinde usu est, etsi Spiritus Sanctus eam dictans accuratissime sciret exactam veritatem; ait enim interdum, *Iesus erat quasi xxx. annorum. Erat hora, quasi sexta, &c.*

7. Atque hæc alia est ratio, cur religiosa prudentia & modestia requiratur, ut quis verecundè & non fidenter

informula bon. vite. Asservationes quoque parce usurpandæ sunt,

Exemplum S. Dominici Loricati Surius in vita.

Ratio bona pro vi

andis af-
severati-
onibus. nimium sua affirmet, sed cum aliquo
dubitationis sale & condimento; ut
S. Bernard. docet. Hoc enim pacto
quis se mendacii periculo non expo-
nit, etiam si post contingat aliter rem
se habere. At si, cum absolute, asse-
veranter, & certo quid affirmatur,
postea contrarium reperiatur (ut
subinde accidit) confundemur haud
dubiè, quòd mendacium attuleri-
mus, idque tam certo asseruerimus.
Ad hæc erit id causa, cur alius offen-
datur, comperto postea rem aliter se
habere.

Asseve-
rare cum
ipse met
dubitas.
par est
menda-
cio. 8. Hæc autem etiam de iis dico,
quæ ipsi pro certis habemus: si enim
ipse de aliqua re dubitem, si tamen
eam absolute affirmem, hoc etiam
mentiri est, quantumvis res in se ve-
ra sit; quia assero quòd nescio: vel
certè manifesto mentiendi discrimi-
ni me expono, quòd item peccatum
est.

Bonar.
Abstin-
dum æ-
quivoca-
tionibus. 9. Amplius addit S. Bonaventura:
sermo veridicus & purus sit: non
enim solum verè, sed & sincere &
simpliciter semper tibi loquendum
sine ulla duplicitate & vocib. æqui-
vocis, quæ diversos habeant sensus,
quòd id valdè à religiosa sinceritate
& simplicitate alienum sit: Et S. ipse
August. affirmat huiusmodi loquen-
di modum, mendacium esse, his ver-
bis: *omnis simulatio & omnis duplicitas,
mendacium est*: Sunt, qui ex una pa-
te nollent mentiri, & ex altera nolunt
etiam verum fateri, sed ambagibus &
æquivocationibus utuntur, ut in il-
lud, ipsi alterum intelligant.

Quando
iis uti li-
ceat. 10. Certis quidem iis que gravi-
bus, in causis amphibolia uti licet, ex-

empligratia, ad aliquid celandum
quòd celari convenit; in ordinariis
tamen & communib. colloquiis ma-
xime apud superiores legitime & ad
officium suum pertinentia percon-
tantes, iis uti minimè licitum est, imo
hypocritarum, & hominum dupli-
cium & simulantium id vitium est:
ideoque sinceritati & simplicitati nõ
religiosæ solum, sed & vitæ Chri-
stianæ, adeoque politicæ, contra-
rium.

11. Tollit enim fidelitatem, &
mutuum hominum inter se, commet-
cium & communicationem, haud
secus ac manifestum apertumque
mendacium. Certum enim est, si
iste loquendi modus ordinariè lici-
tus foret, non aures homines sibi
invicem fidere. Hinc experientia
magistra discimus, quòd cum quidam
hoc vitio comperiuntur laborare,
esto cæteris in rebus probi sint, nul-
lus, qui eos novit, fidere ipsis audeat,
sed timidè & suspiciòse cum iis agat
veritus, decipi. Vnde verissimum
est id sapientis: *Qui sophisticè*, id est
dupliciter, fictè & per æquivocatio-
nes, loquitur, *odibilis est*, quia habe-
retur ut homo duplex, falsus, & simula-
tus. Idcirco hic loquendi modus
cum primis fugiendus est, ne de te di-
catur, quod de quibusdam vulgò di-
ci solet: *Hic quidem mendacium non
non dicit; at tamen nec verum dicit*. Sed
videamus nunc porro aliud vi-
tium sermonis in reli-
gioso.

☞(o)☞

CAPUT XII.

Ajocosus ac ridiculus verbiis, salibus ac nugis quomodo abstinendum sit.

in exhort. ad filium spirituale Alvar. de
 1. **Q**Uoad jocos ac facetias, ita S. Basilius spiritualem filium monet: Neque in modum parvuli joculari velis assidue quia non convenit ei, quia ad perfectionem nititur, joculari ut parvulus, sed potius vir sit. Ad idque eius rei causam alio in loco, quod nimirum joci & recreationes huiusmodi hominem languidum negligentemque in Dei servitio reddant & cordis devotionem & compunctionem suffocent. Præcipue verò à salibus incivilibus & nugis, Religioso abstinendum: hoc enim est histriionem & morionem agere: quod eo qui de perfectioni se-
Earum & damna.
12. S. I. in consil. monast. c. 13.
 cranda studet, admodum indignum est. Graviter hoc argumentum tractat S. Bernardus, sic enim loquitur: Inter seculares nugas, nugas sunt; in ore sacerdotis & Religiosi blasphemie, consecrasti os tuum Evangelio. Salibus jam aperiire illicitum, assuescere sacrilegium est: perinde ac si templum divino cultui dedicatum usibus profanis applicaretur, subdit: Labia sacerdotis ait
1. 2. de Conf. ad Eugen.
 Malachias custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, non nugas profecto, vel fabulas; verbum scurrile, quod faceti urbanive nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum est.

2. Vult, inquam, sacerdotes & Religiosos non solum sales & nugas non proferre, sed nec iis prolatis ames dare assensum seu plausum, vel

delectari. Consultit præterea ibidem, si quidem eiusmodi lepores inficeri, nobis audientibus dicantur, sic in iis nos geramus ut in sermone, de-tractorio gerendum supra monuimus, nimirum dando operam, ut per orationem de re aliqua seria & salubri cœpta sermones abrum pantur, vel divertantur, vel eos nobis displicere ostendendo. Quare si eos vel audire, aut quod nobis presentibus ii proferantur, pudorem nobis incutere debeat, quantum incuriat oportet, eos ore proferre? Fædè ad cachinnos moveris, sædius moves: ait idem Doctor. Id est, Turpe est illos ridendo & tacito applausu approbare, sed turpius multo, si id genus joci ipse risum aliis moveas.

3. S. Clemens Alexandrinus, Originis magister dicit, & est quæque doctrina SS. Basilii Bernardi & Bonnav. Cum verba omnia à cogitatione & moribus emanent fieri non potest, ut verba aliqua mittantur ridicula, quæ non procedant à moribus ridiculis: Ex corde enim verba procedunt, cum ex abundantia cordis os loquatur. Vnde qui vana & levia verba loquitur, ostendit se vanum & leve cor habere. Et sicut ex sono dignoscitur, utrum campana integra sit an rupta, utrum plenum sit vas, an vacuum: sic è verborum sono facile quis plenus sit intus vel vactus, integer vel ruptus, proditur. Qui nugas & inficetos sales profert, sonat ut vacuum vas. Vnde S. Chrysost. in illa verba Apostoli, omnis sermo malus ex ore vestro non procedat; dicit: quale cor quisque habet, talia verba loquitur, & talia opera facit.

Iaculator res produunt ridiculum cor.

Lib. 2. paedagogi c. 5. Basil. in Const. Monast. c. 3. Bern. in modo bene vivere di ad foror. ser. 30.

Bonav. in spe. discipl. p. 4. c. 5.

Mat. 12. 34.

Luc. 6. 45. Chrys. in Eph. 4. 29.

Sicuti
sancti
sermo-
nes san-
cti cor.

4. S. Ignatius Martyr media inter tormenta identidem referebat nomen IESU; & causam rogatus respondit: quia cordi meo illud insculptum gero, non possum non id sapius repetere: cui mortuo deinde cor extractum, divisumque, inventum fuit, utraque in parte aureo characterē vivificū nomen IESU inscriptum habere. Qui nugas & jocos amat, non habet cordi inscriptum nomen IESU, sed mundum eiusque vanitatem; unde & illa pro saliva ipsi ab ore destillant. Hinc illud experimento habemus testatissimum, homines quibus familiare est jocos proferre, & ridicula jocositate sua alios ad risum provocare, non solum non esse spirituales, sed ne quidem bonos religiosos. P. M. Avila ad hoc propositum, illud Apostoli, *scurrilitas, quæ ad rem non pertinet*: exponit, quasi verba faceta & ridicula non solum modestiam religiosi non deceant, sed ne gravitatem quidem instituti vitæ Christianæ.

M. Avila
Ephes. 5. 4.

Exempla.

Metaphra-
ses in vi-
ta S.
Chrys.
In ani-
mæ divers.
adversus
Canonico-
cos delin-
quente.
Pœnæ in
jocosos
statutæ.

5. Et in ipsius Avilæ vita legitur, nunquam eius ex ore auditum verbum ullum jocosum, Et S. Chrysostomum scribit Metaphrastes, nullum unquam jocosum tam in ore suo quam alieno tolerasse.

6. Imò tanti id Patres antiqui fecerunt ut pœnitentia, quam S. Basilii jubet injungi ei, qui jocos huiusmodi protulerit, sit, per integram hebdomadam à communitate exclusio. Erat id genus quoddam excommunicationis, quo tum monachi utebantur, tales à consortio & conversatione aliorum fratrum se-

questrando, ne suam illis scabiem adficent, eosque inficiant, ac simul ipsi cum publica sui confusione intelligant, eum religiosorum reliquorum consortio indignum esse, qui, ut religiosum decet, non agat ac loquatur.

7. Narratur in vita S. Hugonis Abbatis Cluniacensis, quod ipse Durandum Archiepiscopum Tolosanum, ridiculis facetiisque dicendis audiendisque mire deditum adhuc Abbas sapius propterea monuerit & reprehenderit, quod prius suo in monasterio monachum egisset. Hoc addens, nisi dignam egeris pœnitentiam, & à josis abstineas, particulariter ob eos in purgatorio cruciaberis. contigit non multò post Archiepiscopum vita decedere: qui deinde sancto cuidam monacho Signino apparens, os prætulit admodum inflatum, labiaque scæde concisa: eumque voce lachrymabili rogat, ut Abbatem Hugonem suo nomine adeat, eiusque sibi suffragia deponcat, quod ob facietas suas ac verba oriosa, quæ correptus relinquere noluerat, atrocissimis pœnis in Purgatorio torqueretur. Signinus rem Hugoni significat, qui electis septem fratribus silentium indixit septem dierum, quatenus oris excessus, oris obedientia purgaretur. Obedientibus aliis, unus eorum præcepti violator silentium interrupt: unde Archiepiscopus dicto Signino apparens inobedientiam fratris accusavit, quia sua inobedientia liberationem suam retardasset. Adit Hugonem his auditis Signinus: qui com-
perto

Exempla
punitio-
facietas
indeco-
ras.

Eugene
magis jo-
ci mor-
daces,

perto ita se rem habere, alteri sextiduanum silentium indixit. Quo exacto apparuit jam tertio Præsul in habitu Pontificali, & ore labiisque integris Abbati ac monachis ob liberationis beneficium gratias agens; deinde disparuit.

Sed quia, de his & huiusmodi loquendi modis, qui matuæ charitati & unioni adversantur, in prima parte egimus, non est necesse pluribus hoc loco de iis agere.

CAPUT XIII.

Colloquia nostra & sermones de Deo esse debent: & de quibusdam mediis eo conferentibus.

8. Simul hic notemus oportet, singulari quadam ratione cavendum nobis esse à facetiis pungentibus, ut sunt arguta & mordacia quædam dicta, quæ cum lepore quidem & gratia subinde proferuntur, & acuti ingenii indicium sunt, alio tamen mordent, cruentantque occulto vulnere; Tectæ enim vel quoad naturalem conditionem & sortem, vel tarditatem intellectus aut ingenii, vel circa alium defectum proximus his ligillatur. Quod jocorum genus grave & aculeatum est, priorique deterius, quia noxium: idque eo magis, quo argutius est, & maiorem leporem præfert, eo quod id genus aculei animis audientium magis infigatur, diutiusque memoriæ inhæreat, etiam in sæculo, cum illi jocosos, quos gratiosos vocant, & leporum promos, sine honoris alieni detrimento, & ullius perstriktione eiusmodi salibus uti norunt; utcumque eos toleramus, sæcularibus oblectamento sunt, eorumque sales secundissimis plaufibus excipiunt, dicentes; locatur quidem, sed sine cuiusquam offensione. At ubi dentatis & mordacibus nugis alios pungunt, odio sunt, & mordacitas illis raro stat: quia non desunt, qui ipsi meritam mercedem rependant.

1. **Q**uod Apostolus Ephesios *Eph. 4.* monet: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus, eosque Dei amore & virtutis ac perfectionis desiderio inflammet: id nobis in primis opus est observare: ut potè quorum finis institutum est, non solum proprio profectui, sed & proximorum impensè studere: unum enim eorum, quibus multum ædificantur qui nobiscum aguntur, & undè multus in illis fructus ac profectus fit, est hæc pia collocutio, & fervens de divinis rebus sermo. Nam ut taceam spiritus profectum, quem isthac colloquia secum trahunt; sæculares videntes, nostra colloquia semper circa huiusmodi materias versari, magnam de nobis virtutis opinionem & respectum concipiunt, ita secum ratiocinantes quorum ora divinis semper eloquiis scaturiunt, horum pectora Deo plena sint oportet. Quæ estimatio quam efficaciam ministeriis & functionibus quæ illis impendimus, addat, nemo non intelligit.*

Exemplū 2. Sic Sanctus Franciscus Xave-
S. Fran- rius, privatis eiusmodi è calente de-
cif. Xave- promptis spiritu sermonibus, multo
rii vita. plus quàm publicis concionibus pro-
 fecisse traditur. Et S. Pater noster
 7 p. const.
 6. 4. 8. agens in constitutionibus de medijs,
 quibus Societatis nostræ homines
 iuvare debent proximos, ponit hoc
 inter principalia, adeoq; omnibus
 generatim socijs, etiam temporalium
 rerum administris Coadiutoribus,
 id ipsum commendat.

Medium 3. Ad hoc potro melius certiusq;
 1. assue- faciendum, multum primò prode-
 2. scere pijs rit doceri inter nos inuicem pijs ac
 sermoni- spiritualibus colloquijs assuescere.
 bus in Quod consilium erat Sancti Francis-
 conver- ci, cum fratres suos, ad conferendum
 satione inter se de rebus divinis, considere
 domesti- sæpè jubebat, ut hoc loquendi gene-
 ca. re instructi, inter sæculares cœtus
 1. p. l. i. c. fructuosè deinde versarentur: atque
 10. Chro- ut intelligerent simul, quàm gratæ
 nic, Mi- Deo eiusmodi sermocinationes sint,
 nor. ipse se Salvator noster CHRISTUS
 sub speciosissimi adolescentis habitu
 inter medios illos, talibus verbis oc-
 cupatos, aliquando constituit, suam
 illis benedictionem suavissimè im-
 pertiens. Eadem Societatis nostræ
 mense est, quæ jam inde ab primis in-
 cunabulis, Novitios suos ita infor-
 mat, atque aliquoties per diem con-
 venire jubet, ut inter se de rebus spi-
 ritualibus conferant; quin & postea
 per omnem vitam frequentes in So-
 cietate conferentiæ de rebus spi-
 ritualibus instituuntur, ut magnum
 spiritualium sermonum usum & ex-
 perientiam habeant. Præterea
 singulari quadam ratione nobis in-

iunctum est & commendatum, ut
 in ordinariis nostris congressibus &
 conversationibus huic nos rei assue-
 faciamus.

4. Divus Bernardus rei huius de- *Apo. 1. ad Gal. Abbat.*
 fectum graviter & severè reprehen-
 dit in Religiosis quibusdam sui ævi,
 iis reficando id, quod aureo illo re-
 ligiosi fervoris sæculo in usu erat: O
quantum distamus ab his, qui diebus An-
tonii exiit monachi! Quorum,
 dum invicem convenirent, sermo o-
 mnis & conversatio in cœlis erat,
 tamq; avidè & famelicè cibo spiritu-
 ali, mentem explebant, de rebus divi-
 nis, animarumque profectu agentes,
 ut corporalis refectiois immemo-
 res, totum subinde diem jejuni tran-
 sigerent, huic uni rei intenti, Et hic
 erat rectus ordo, dum digniori parti, id
 est anima, prius inserviebatur: Nobis au-
 tem convenientibus in unum, ut verbu-
 1. Cor. 11. 20.
 Apostoli utar, jam nō est dominicam cenā
 manducare. Panem quippe cœlestē nemo
 est qui requirat, nemo qui tribuat, nihil de
 scripturis, nihil de salute agitur animarū:
 sed nugæ & risus, & verba proferuntur
 in ventum. Et, quod omnium pessi-
 mum est, hoc modo posse proximum
 detinere, vocatur affabilitas, & dis-
 cretio, quin & charitas: contrarium
 verò dicitur ariditas, inurbanitas,
 & rusticitas; imò qui de Deo lo-
 quuntur, pro melancholicis habentur,
 eorumque conversatio vitatur.
 Ista charitas veram destruit charitatem,
 hac discretio veram discretionem con-
 fundit. Quæ enim charitas est carnem di-
 ligere, & spiritum negligere? quæve dis-
 cretio, totum dare corpori, & animæ ni-
 hil? corpus exsaturare, & animam
 fame

fame necare, non est discretio, non charitas; sed crudelitas & magna inordinatio.

in f. c. 15. Narrat Taulerus, Christum
ad. Sex que-
relas Christi
de servis. cuidam insigni famulo suo apparen-
tem, magno cum doloris sensu sex
querelas deposuisse de servis suis:
quarum secunda erat, quod in con-
gregationibus & colloquiis suis vana
tantum & inutilia tractent, de ipso
vix umquam loquantur. Curemus
ergo, per Jesu Christi amorem ob-
secra, ne Dominus noster hanc de
nobis querelam deponat, nec ipsi
hæc in parte culpabiles & reprehen-
sione digni veniamur.

in formu-
la honesta.
vix Bo-
nav. in
spec. disc.
2. 3. 4. 5.
Mediū
secundū.
X
Reg. II.
lacerdo-
um.
6. S. Bernardus & Bonaventura
allud æquè utile medium, ad sem-
per de rebus ædificativis agendum,
nimirum, ut, dum ad cum proximis
congregiendum foras egredimur,
bonis ac salutiferis aliquot docu-
mentis, quibus ad morum probita-
tem erudiantur, antè instruamur,
utque dum illi de rebus vanis & im-
pertinentibus agere incipiunt, nos
pias aliquot sententias paratas ha-
beamus, quas iis opponamus, ad in-
stitutum sermonem abrumpendum
& mutandum. Quod & nobis regu-
læ nostræ præscribunt. Nec verò mi-
rum cuiquam videri debet, nos Re-
ligiosos hocce medio, ad fermocina-
tiones de rebus divinis sustinendas,
instituto nostro tam proprias uti,
cum & secularibus id in usu esse vi-
deamus ad frivolas confabulationes
suas alendas. In hoc quisque no-
strum sui deberet ingenii acumen,
discretionemque ostendere, ut ni-
mirum solertiam artemque habeat

Roderig. exercit. pars II.

futilia colloquia præcidendi & ab-
rumpendi, sermonemque de rebus
divinis introducendi.

7. Tertiò multum hic proderit, 3. Benè
Deum valdè diligere, & egregiè erga
res spirituales affici: Sic enim non
modò non defatigabimur, nec grave
nobis erit de Deo & loqui, & audi-
re, sed unicè potiùs hoc sermone de-
lectabimur. Non enim fastidium est,
sed dulce & volupe cuique de eo,
quod amat, quodque in corde latet,
loqui. Videte enim, quàm libenter
mercator de negotiis & commerciis
suis, differat in mensa & extra men-
sam, quin & omni tempore libentis-
simè audit, ubi merces vili emanatur
& carè vendantur: Agricola de no-
valibus & uberi melle, pastor de vi-
tulis & agnis libentissimè verba facit.

Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in
jaculo, stimulo boves agit, & conversa-
tur in operibus eorum, & enarratio ejus
in filiis taurorum, cor suum dabit ad
versandum sulcos. Quisque lubens de
eo quod tractat, sermones miscet:
Sic & nos: quoniam ergo sæculum
hoc abjecimus, & perfectioni stude-
mus comparandæ, si Deum multum
amemus, si erga spiritualia afficia-
mur, omnis nostra voluptas erit iis
de rebus sermones ferere: nec um-
quam nobis deerit loquendi argu-
mentum, unde etiam bonum signum
est, cum quis libenter & cum volu-
ptate de Deo divinisque loquitur, &
contra malum, cum non nisi cum fa-
stidio quis divina tractat, juxta illud
S. Joannis: *Ipsi de mundo sunt, idè de 1. Jo. 4. 5.*
mundo loquuntur, rebusque mundi.

8. S. Augustinus in verba illa li. 1. ad In-

P

Sapient.

Benè
affectum
esse erga
divina.

Escl. 38.

qui. Ia-
nua. c. 3.
& li. re-
tract. ca.
16. 20.
Similia
colloq.
divino-
rum,
Nu. 11. 4.
16.
Sapientia: Angelorum esca nutriti-
stis populum tuum, & paratum panem de cœ-
lo prastitisti illis sine labore, omne dele-
tamentum in se habentem & omnis sa-
poris suavitatem; dicit, manna, quo
Deus filios Israël in deserto nutriti-
vit, cuique sapuisse quod gustare vole-
bat, ut verba sacra indicant: sed hoc,
ait, de bonis, tantum est intelligen-
dum, malis verò non sapuisse quod
volebant: id enim si fuisset non peti-
issent aliud cibum, uti petiere cum
dicebant: *Quis dabit nobis ad vescendum
carnes? Recordamur piscium, quos come-
debamus in Ægypto gratis, in mentem no-
bis veniunt cucumeres & pepones, porri-
que & cepa & allia. Anima nostra arida
est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi
manna.* Hi non solum in manna non
inveniebant omnium eduliorum sa-
porem, sed potius ipsum fastidie-
bant, & super eo nauseabant, ideoq;
suspirabant ad carnes, & menti suæ
objiciebant ollas Ægypti, cucume-
res, pepones, porros, cepas & allia,
quæ illic comederant, easque arden-
tius cupiebant & pluris faciebant. Bo-
ni autem quia solo manna optimè
contenti erant, aliud cibum nec ex-
petebant, nec reminiscebantur: nam
in unico manna, delicias omnes ac
sapores, pro voto cujuslibet, degu-
stabant.

Differen-
tia boni
& tepidi
religiosi.
9. Hæc ergo est inter bonos &
perfectos, tepidos & imperfectos Re-
ligiosos differentia, quod boni spiri-
tualibus ac divinis delectentur, de
eisque loqui & tractare illis volupe
sit, arque in hoc manna omnes ex-
peritibiles cupedias inveniant; Deus
quippe illis sapit omnia, & cum SS.

Augustino & Francisco dicunt. *Deus
meus & omnia:* Deus ipsis est omnia,
& in ipso quidquid cupiunt, inveni-
unt: sed tepidis atque imperfectis di-
vinum hoc manna omnem saporem
non exhibet: imò desipit & provocat
nauseam, fabulamque malunt quam
pium aliquod exemplum audire, quod
vitiosus cotidis signum est. *Felix lingua,
quæ non novit, nisi de divinis texere ser-
monem:* exclamat S. Hieronymus; & S. Basilus: *Futiles si habeantur sermones,
tu magnopere ne attendito: sed si quæ ex
divinis literis ad salutem animi perinen-
tia memorare audieris; acerbæ gustatu ti-
bicæ sunt, quæcunque de mundanis re-
bus memorentur, contraque favis mellis
asimilia, quæ à pietatem colentibus viris
narrantur.* Vana & futilia colloquia
vero Dei servo displicent, at divini &
spirituales sermones, sunt ei quovis
melle sapidiores. Hinc fit ut anima
Deo valdè devota, pro honesta sui
recreatione, & laborum ægitudi-
numque alleviamento, opus non ha-
beat otiosis & ridiculis sermonibus
ac colloquiis: nam ut ea non diligit,
sic & ei majorem dolorem & mole-
stiam adferunt. Quod verò eam de-
lectat & alleviat, est loqui vel audire
de iis quæ amat, & ad quæ suspirat.
Sic Sancta Catharina Senensis num-
quam satiabatur aut defatigabatur,
de Deo loqui vel audire, imò id uni-
ca ejus erat voluptas, & majoris vigo-
ris & sanitatis causa, ac unicum in fir-
mitatum ac molestiarum solamen ac
levamentum. Atque hoc ipsum
de multis aliis Sanctis
legimus.

Hier. de
renun.
facili &
spirit.
profess.

S. Cath.
rina Se-
nensis.

CAPUT XIV.

alia magni momenti ratio, cur expediat nobis colloquia & conversationes nostras cum proximis esse de Deo.

Non solum ad proximorum ædificationem atque utilitatem necesse est nostra colloquia & conversationes sint de Deo, sed & ad proprium commodum, & spiritus conservationem. De Deo enim loquendo, ejusdem amore magis inflammabimur & incalescimus; quod colloquiis ejusmodi valdè proprium est, uti de facto contigisse videmus in duobus illis discipulis in Emmaus euntibus, qui de talibus rebus locuti, paulò post exclamant cum admiratione. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* quod & nos ipsi sæpe experimur, quod scilicet subinde plus commoti & inflammati ex hujusmodi conversationibus, quam ex ipsis concionibus digrediamur.

2. Omnia S. Thomæ Aquinatis colloquia, & cum aliis congressus, erant de rebus sanctis & ad animarum salutem spectantibus, idque inter ceteras causa fuit, cur postquam secum hominibus egisset ac locutus esset, nihilominus facillè ne ad orandum colligere posset, rerumque cœlestium contemplationi intendere. Nam quia omnia ejus verba de piis rebus erant, & cum consideratione prolata, hinc nullam oraturo divagandi occasionem dabant præcedentia colloquia.

3. Et in S. Francisco Xaverio hoc Aliud, ut singulare quid inter reliqua commendatur, quòd contemplationem orationemque tum actione, & proximorum consuetudine optimè nosset conjungere; Et si enim variis tamque diversis negotiis & rebus, ac frequentibus terra marive itineribus, penè perpetuò implicaretur, tantis in molestiis ac periculis, idemque in vitæ consuetudine erga omnes comis esset atque affabalis; semper tamen, quidquid demum ageret, secum & cum Deo habitabat. Itaque ex ipsis negotiis, cætuque hominum, usque eò vegeta & erecta ejus mens veniebat ad meditandum, ut statim magnæque cum facilitate & gustu in jucundissimam sponis cœlesti consuetudinem penitus sese daret. Causa ejus rei ibi additur; quia, cum per rerum tractationem mense ejus non esset distracta, facili negotio redibat ad id quod ad tempus seposuerat.

4. Contra verò si conversatio & verba nostra de Deo divinisque non sint, magno nos periculo exponimus. Dicebat S. noster Pater Ignatius; uti consuetudo & familiaritas cum proximis, magnum ipsis fructum & ædificationem adfert, societati que admodum propria si fiat prout convenit; sic vicissim ingenti ea erit ipsius scandalo, nobis autem periculo, si hac in re probè nos non gesserimus. Dicit S. Bernardus: *vanus sermo citopolluit mentem, & facillè agitur, quod libenter auditur.*

5. Verum quidem est, in familiarium cum proximis consuetudine

Religiosi oportere illos sua quoq; sensa inter-
deberent lerere, sed ita optabat id S. P. N. fieri,
saculares ut sermonem hi inciperent à suis nos
res tra- eum fineremus in nostris. Non ergo
here ad trahant ipsi. nos ad se, id est, & à suis
suos ser- sermonem inchoent, & in iis termi-
mones. nent; sed potius nos in nostris, tra-
hendo illos ad nos, & ad Deum, id-
que verbis utilibus & ædificativis.
Neque ad hoc necesse tot mollia
tempora, tot circumstantias & oportu-
nitates nostrorum introducendo-
rū observare; si enim id feceris, nun-
quam in tuis colloquiū terminabis,
& ipsi interim cum suis ad finem uf-
que te detinebunt. Intelligant omnes
nos Religiosos esse, idque esse no-
strum institutum, necesse ipsis nobis-
cum tempus inutiliter perdendum,
nec de superfluis rebus atque inaniis
tractandum, sed nostrum esse agere
de Deo, suæ quemque salutis com-
monere; quod si audire detrectant,
nos frequentare desinant.

Exem-
plum.
l. 5. c. II.
vit.
S. P. I-
gnatius.
oriosos
collocu-
tores fu-
giebat.

6. Idem observabat S. P. N. Ignatius, quem si quis otiosus homo inviseret; cum quo multum boni temporis inutiliter insumendum esset, ubi semel atque iterum eum benignè admiserat; & is congressum illius sine fructu sæpius requireret, & subindè rediret, quoties ventitabat, toties ipse aut de morte, aut de extremo judicio, aut de sempiternis inferi suppliciis sermonem instituebat. Sic enim agebat fieri, ut si ille huiusmodi sermones non libenter audiret, non amplius ad se rediret; vel certè, si iis caperetur, aliquem inde animæ suæ fructum colligeret.

7. Ad quod confirmandum pru-

denter notat S. Augustin. debere qui-
dem nos omni studio contendere ut
nos omnibus accommodemus, ut sic o-
mnes lucremur, exemplo Apostoli
Pauli scribentis: *Omnibus omnia factus sum*; cum tristeram tristis (hoc enim
desolatum mirè solatur, cum alium
viderit in sua causa secum tristari, la-
boremq; suum sentire) cum læto læ-
tus apparebam; notat tamen ita nos
ipso accommodare proximo, ac in
partem ejus transire debere, ut id fiat
ad eum tribulatū sincerè juvandum
& alleviandum, atque è miseria, quā
premitur, educendum ac sublevan-
dum, non autem sic, ut ipsi in eandem
miseriam præcipitemus: *Sic, inquit, ut
ad auxilium, non ad æqualitatem miseria
valeat.*

8. Idq; eleganti similitudine illu-
strat. Ut ille, qui manum lapso & ja-
centi porrigere vult ejus levandigratia; nō se humi supinat, nec exemplo
illius, in terrā prelabi se sinit: sed po-
tius pedē firmat & stabilit, ne ab alio
trahatur deorsum, & non nisi parum-
per se inclinat, quantū ad erigendum
alterum necesse est: Eadem prudentia
ac discretione nos sæcularibus ac-
commodare iisq; condescendere oportet,
nos scilicet paululum inclinando eorum
conditioni & infirmitati condescendo,
intrando in sermonem à rebus
ipsoꝝ, ad eos sic lucificandos; semper
tamen firmi stabilesq; manere debemus,
& pondere ipso, velut solidati, ne nos post se abripiant, sed
ut sermonē in nostris concludamus.

9. Porro certò id persuasum nobis
sit, ad eos quibuscum agimus, bene
ædificandos præcellens medium esse,
si ipsi

L. 81.
ut
qua
71.

1. Cor. 9.
22.
Aliis
com-
dare
ne-
culi
no

Elegant
similis.

4. c.
vii.
Exe-
plum

Religio-
sum col-
loquium
etiā in-

si ipsi videant, nos in omni conuersatione nostra ac familiari affatu, non nisi de rebus bonis ac salutaribus loqui. Quæ licet principio illis minus videantur placere, post tamen in digressu ad se reflectentes ædificantur, & de nobis melius sentire, magisque nos æstimare incipiunt; nam tandem intelligunt, id verò ad rem pertinere & bonum esse: contra verò si rebus ipsorum nos immiscere, de quibus sermonem serere, narrationibus secularibus ac profanis delectari detinerique vident, ut detinentur ipsi, forte an nos ut amicos habebunt perinde ac alium sæcularem, sed non ut admodum spiritualem: itaque peribit nobis apud illos auctoritas omnis & energia verborum ad fructum aliquem in ipsis faciendum. Quare bonum religionis atque instituti nostri nomen, & ab antiquis Patribus nostris acceptum exemplum promouere & adagere pro viribus nostris studemus.

4. c. 4. *vis.*
Exemplum.
10. P. N. Franciscus de Borgia, cum à secularibus quibusdam visitaretur, quibus suam negare præsentiam non poterat, & illi de rebus impertinentibus agere inciperent, ijs aures non accommodabat, nec attendebat ad ea quæ dicerent, sed animum ipse suum in Deo relictum habebat. Quin à Socijs admonitus se, propterea subinde errare, & subinde ad petita præter rem respondere: *Malo (inquit) rudis & stupidus videri, quam temporis iacturam facere.* Omnia enim id tempus perire existimabar, quod non aut Deo, aut ad Deum pertinentibus impenderet.

Cui simile est illud Cassiani de Abbatibus Machete, qui hanc multa oratione à Deo gratiam impetraverat, ut in colloquijs spiritualibus diurnis æque ac nocturnis somnis nunquam ei obreperet; sed si de rebus mundanis & impertinentibus sermonem audiret, statim dormitaret.

11. Concludamus ergo hunc tractatum aureo illo D. Bernardi consilio, quod Religioso cuique præbet. Sic, inquit, in cunctis se habeat, ut videntes ædificent, & nemo, cum viderit eum vel audierit, dubitet, quin verò sit monachus. Sic nos in omnibus rebus, & præsertim in hac geramus, ut quicumque nos viderint vel audierint, ædificentur, dicantque: Hic verè Religiosus est, quod idem est cum eo quod Apostolus præscribit discipulo suo Tito: *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens dicere de nobis.* Procuremus ergo in omnibus tale exemplum præbere, ut non solum amici non inveniunt, quo offendantur; sed ut & æmuli nostri confundantur atque erubescant, videntes se nihil in nobis invenire, quod arrodam, nihil quod reprehensionem mereatur.

12. Philosophum quendam fecerunt, cum ei diceretur, alios ipsum calumniari & detrahere, respondisse: *Sic vivam, ut nemini obrectorum meorum credatur.* Eodem modo & cautione nobis vivendum, ut non solum dicta factaque nostra omni vacent culpa ac reprehensione; sed

& vita nostra omnis atque conversatio eiusmodi sit, ut adversariis ac censoribus nostris fidem omnem abroget, oraque maledicorum, tacentibus nobis, confutet atque oppilet. Hæc optima est contra detractorum

maledicentiam sui purgatio ac defensio, ac ore quidem verbum non proferre, sed opere ipso & irreprehensibili vita respondere.

TRACTATUS TERTIVS,
DE VIRTUTE HUMILITATIS.
CAPUT PRIMUM.

De Humilitatis excellentia, & quanto opere ea nobis sit necessaria.

Matt. II. 29. **I.** *de vera & humilis corde; & invenietis requiem velig.* **D**iscite à me, inquit Redemptor noster Christus, quia mitis sum animabus vestris. Undè S. August. ait: Tota vita Christi in terris per hominem, quem suscipere dignatus est, disciplina morum fuit, sed præcipuè humilitatem suam proposuit, dicens: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Quod virtutis huius excellentiæ probandæ, simulque quam ea nobis sit necessaria, sufficiat; cum filius æterni Dei in terram è summo cælo descendit, ut illam nos doceret, & eius potissimum esse magister voluerit, non solum verbo; sed maximè opere; quia omnis eius vita vivum humilitatis exemplum & speculum fuit. Percurrit S. Basilii totam Christi vitam jam inde ab ipsa nativitate ostendendo, & accuratè ponderando,

quomodo omnia eius opera egregiè plenissimeq; hanc nos virtutem doceant.

ser. de humilitate. Exempla humilis Christi. **2.** Voluit enim, ait, è paupere matre in vili stabulo nasci, & vilius pannis involutus in præsepi reclinari, voluit ut peccator circumcidi, ut debilis in Ægyptum fugere, inter peccatores & publicanos, ut unus illorum, baptizari: In vitæ progressu, volunt illi honorem deferre & in Regem eligere, & abscondit se; cum verò contumeliis & dedecore afficere, tunc offert se: prædicant illum homines, etiam à diabolis obsessi, & iubet illos tacere; dum illum subfannant, & conviciantur, ne verbo quidem se purgat. Et in vitæ fine, ut hanc nobis virtutem, tanquam testamento & ultima voluntate sua magis commendaret, mirando illam confirmat

exem-

Item. 2. de
Nativ.
Domini.

exemplo, dum & discipulorum pedes lavat, & ignominiosam illam crucis mortem subit. De nascente statu S. Bernardus: *Exinanivit semetipsum carnem nostram assumendo, & universam vitam suam humilitatis esse voluit exemplum, ut primum prestaret exemplum, quod erat docturus verbo: minus sane docendi modus.* Quare tantæ Maiestatis Dominus tam profundè se humiliavit? *Ut non apponat ultra magnificare se homo super terram. Intolerabilis enim impudentia est, ut ubi sese exinanivit Maiestas, vermiculus inflatur & intumescat.* Magna, inquam, semper stulticia & pudenda temeritas fuit, hominem superbire, & tum maximè postquam ipsa Divina Maiestas se demisit & abiecit. Filius Dei, Patri æqualis formam servi accipit, & vult humiliari & contemni, & ego pulvis & cinis ambio æstimari, magnique fieri.

In vet.

Philosophorum
scholis
desidera-
ta semper
fuit hu-
militas.

3. Meritò ergo Redemptor Iesus se Magistrum humilitatis appellat, nosque eandem à se discamus vult. Nec enim Socrates, Plato, aut Aristoteles hanc virtutem potuerunt docere. Philosophi gentiles de mortalibus virtutibus, de fortitudine, temperantia & iustitia disputantes, tantum aberant ab humilitate, ut in his ipsis scriptis suis, & in omnibus virtutibus, magni vellent fieri, & sui memoriæ posteritati relinquare. Diogenes quidem, & eius fatinæ alii, mūdū & seipsos videbant ut contemnere vili vestitu, paupertate, abstinentia; sed in hoc ipso superbiam magnam ostendebant, & hac viam sibi nomen parare & magni fieri cupiebant, al-

tosque nullo in numero habebant, ut Plato prudenter in Diogene notavit. Invitaverat is quodam tempore Philosophos aliquot, & inter ceteros Diogenem; domo sua splendide adornata, atque, ut tales convivas decebat, aulæis prætexto cœnaculo. Ingressus Diogenes cœpit sordidis pedibus, illos tapetes calcare; & à Platone rogatus, cur id faceret? respondit: *Calco Platonis fastum.* Cui Plato rectè respondit. *Calcas, sed alio fastu:* Maiorem ipsius fastum notans in calcandis tapetibus, quam suum in eorum possessione. Philosophi prius ad verum sui ipsorum contemptum in quo Christiana humilitas cōsistit, nunquā potuerunt pertingere, imò ne nomine quidē tenuis humilitatē cognoverūt: hæc enim propria Christianorū virtus est, ab ipso Christo edocta.

4. Ac notavit solemter D. August. *l. de sancta virg. c. 32:* ab hac ipsa cum excellentē illum sermonem in monte exortum esse. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnū cœlorum.* ubi per pauperes spiritu Augustinus, Hieronymus, Gregor. & alii intelligunt humiles ab hac er-
go Dominus prædicationem suam auspicatur, in hac prosequitur, in hac definit & consummat, hanc omniseius vitæ docet, hanc ut ab discere-mus voluit, dicens: *Discite à me, non cunctum mundum fabricare, non cuncta visibilia & invisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia patrare ac mortuos suscitare; sed quoniam mitis sum & humilis corde.* *Potentior est enim & tutior, solidissima humilitas, quam ventosissima celsitudo.* Melior est humilis Deo serviens, quā stupendorum prodigiorum patrator.

Tertul. in
Apolog. l.
1. c. 45.

l. de sancta virg. c. 32:
Prima Christi prædicatione de humilitate fuit
Matt. 5. 7.
August. 1. e verb. Do-
mini in
Evang. se-
cundum
Matt. ser.
18. & l. de
sancta
virg. c. 34
Et li. 8. de
Trinit. c. 7
Hieron.
Daniel. 3.
Gregor. 6.
mor. l. 16.

Hæc

Hæc plana & secunda est via: alia plena salebris, ac periculis multis exposita.

nitus dispergitur, & per aëra raptatur.

Sine ea nullus profectus est. *Epi. 56. ad Dioscorū.* 5. Adeo verò necessaria nobis hæc virtus est, ut sine illa ne passum quidem unum in via spirituali promovere possimus. Verè proinde S. Augustinus: Nisi humilitas omnia, quaecunque facimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit jam nobis de aliquo benè factō gaudentibus & in eo complacentibus totum extorquet de manu superbia. Et parum nobis profuerit, opus ex se esse bonum, quimo propterea magis nobis à superbia & vana timendum est. *Vitia quippe* (ait ibidem S. Augustinus) *cetera in peccatis*, v.g. invidia, ira, luxuria, ideoq; velut fronti inscriptum peccatum habent, ut ab illis idcirco nobis caveamus. *Superbia verò etiam in rectè factis timenda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur: quæ bonis operibus insidiatur, ut pereant.*

Omnia vastat superbia. 6. Navigabat homo secundis ventis nec prosperè, cor Deum versus versus directum habens, nam opus ipsum jam inchoaturus, ipsum Deo obtulerat; & ecce repentè, vanitatis turbine exorto, in scopulos brevique miserabripitur, dum nimium vult hominibus placere, ab iis magni fieri & bonum nomen habere vult, vel ob vanum aliquam delectationem; itaque totius operis iacturam facit, ac naufragum; juxta illud D. Gregorii & Bernardi: *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat, a quo is pe-*

CAPUT II.

Humilitas cæterarum virtutum est fundamentum.

1. **H**umilitate substrui. De ea sic loquitur S. Cyprianus: *Humilitas est sanctitatis fundamentum.* S. Hieronymus ait: *Prima virtus Christianorum est humilitas.* Et S. Bernardus: *Humilitas est fundamentum cæstrosque virtutum.* S. Gregorius denique alibi illam omnium virtutum magistram & matrem: alibi earum radicem, atque originem appellat. Hæc autem metaphora à radice sumpta, valdè propria est humilitati, aptissimeque eiusdem proprietates & conditiones declarat.

2. *Primum enim, sicut eodem autore Gregorio, flos in radicis succo vivit & crescit, at ab ea resectus exarescit: ita quælibet virtus, nisi in humilitatis radice maneat, exarescit, & statim perit. Deinde, ut radix intra terram contenta est, pedibus teritur & calcatur, omnisque expers est pulchritudinis & odoris, arbor tamen universa vitam trahit: sic & humilis subterraneus quodam modo est, cõteritur, abijcitur ac præteritur, nullam habere speciem aut splendorem videtur, sed in angulum aliquem retrusus & oblivione sepultus; at hoc ipsum est, quod illum conservat vegetat indies, & adauget. Præterea, sicuti ut arbor crescat, perduret, mul-*

Greg. sup. ps. 3. Bernard. de ord. vi-

ta & mor. inquit. 17. & ser. de donis spir. sancti, qui est ultimus ex parvis c. 2.

Serm. de Nativ. Christi. Epi. ad Enstach.

Serm. de Nativ. l. 23. mor. c. 19. & l. 27. s. ult.

Objec. de fundam. to, Ch. flo & milita

1. Cor. 11.

2. 2. g. art. 5. 2.

Spirit. lis fab. cæ du. plex f. dam. 1. pro. funda. foyea

multumque fructum adferat, expe-
dit latè ac profundè radicis fibras
extendi ac dilatarì, & quo hæc altius
humo se immiserint, tanto ista erit
fertilior & diutius stabit: juxta illud
4. Reg. 19. *Isaïæ. Prophetæ vaticinium: Mittere
30. radicem deorsum, & faciet fructum
sursum*: Ita, ut quis in omnibus vir-
tutibus fructificet, in iisque stabilis
semper atque inconcussus perma-
neat, alas ac solidas in humilitate ra-
dices jaciatur, oportet. Quæris hu-
milior tanto magis in virtute & per-
fectione cresces. Denique ut su-
perbia radix & principium omnis
peccati est, teste Sapiente: *Initium om-
nis peccati est superbia*; sic, humilita-
tem omnis esse virtutis radicem &
fundamentum, omnium sanctorum
confessio est.

3. At dicet quispiam? quomodo
tu humilitatem omnium virtutum
& ædificii spiritualis fundamentum
statuis, cum sancti omnes & in primis
S. Apostolus Paulus illud fidem esse
velint: sic enim hic ad Corinthios
1. Cor. 3. scribit: *Fundamentum aliud nemo po-
11. test ponere, præter id quod positum est,
quod est Christus IESVS.* Huic dubio
benè respondet D. Thomas: Duo
scilicet requiri, ut rectè fundetur do-
mus. Primum necesse est aperiri hu-
mum, & effodi omnem arenosam &
mobilem, donec ad fundum firmum
perveniat, ut huic inædificetur.
Alterum, ut, jam ad justam profun-
ditatem egesta omni periculosâ ac
mobili terrâ, primus jaciatur lapis,
qui unâ cum reliquis superponendis
præcipuum est ædificii fundamen-
tum. Eodem modo se habent (di-

cit S. Thomas) humilitas & fides Humi-
in hoc spirituali ædificio, & virtu-
tum fabrica. Humilitas est, quæ fo-
dit & apperit fossam, & ejus partes
sunt fundamentum profundè jacere, Christi
& foras egerere quidquid molle est &
fragile, id est, humanarum virium
debilitatem. Neque enim super tuas
vires struere & fundare debes: nam
illæ velut arena sunt fragiles ac ruino-
sæ: unde id totum egerendum est,
(tibi ipsi inquam diffidendum) &
tam profundè effodiendum, donec
ad rupem vivam, & firmam petram
quæ est Christus (*Petra autem erat
Christus*) perveniat. Ipse ergo Prin-
cipale est fundamentum, sed, quia ad
ædificium rectè construendum alte-
rum illud fundamentum necessarium
est, quod humilitate fit, ideo etiam
Humilitati fundamenti nomen tri-
buitur. Quapropter quicumque hu-
militatis sarculo terram profundè a-
peruerit, in sui ipsius cognitionem
altum penetrarit, egeritque omnem
æstimationis propriæ & de seipsa fi-
ducia arenam mobilem, donec ad
verum fundamentum, quod Chri-
stus est, perveniat; hic stabile & æter-
nans ædificium exstruet; quod nec
ullæ pugnantium vis ventorum deji-
ciet, nec inundantium torrentium
alluvies ullo ævo devolvit, quia su-
pra firmam petram est fundatum.
At si absque humilitate ædificaverit,
statim fabrica omnis in terram con-
ceidet, eò quod arenæ inædificata
sit.

4. Ad hæc, non sunt ea veræ ac
solidæ, sed apparentes & falsæ virtu-
tes, quæ in humilitate fundatæ non
sunt. lar-
sunt. vā.

l. s. de
Civ. c. 15.
& in pl.
31.

sunt. Unde S. Augustinus, in Romanis illis Heroibus & veteribus Philosophis veras virtutes fuisse negat; non solum, quia deerat ipsis charitas, quæ earum est forma, & omnibus illis vitæ & esse impertit, ac sine qua nulla vera & perfectæ est virtus; sed quia illis etiam deerat fundamentum humilitatis. Nam in sua fortitudine, iustitia, ac temperantia aliud non spectabant, quam ut ab aliis laudarentur, & apud posteros inveneratione essent & perpetua memoria, erant proinde virtutes inanes, & substantia destitutæ, & quædam earum umbra: itaque nec veræ, nec perfectæ, sed apparentes tantum.

Virtutes
Ethnico-
rum non
veras
fortunæ
bonis,
non ve-
ris re-
munerat
Deus.

Aug. ser.
19. de ver-
bis Domi-
ni.

5. Quare & addit Deum Romanis propter illas non nisi fortunæ bona, quæ idem ficta & apparentia sunt, in mercedem retulisse. Si ergo veras virtutes in anima tua ædificare velis, prius solidum & profundum humilitatis fundamentum in te jacere studeas. Magnus esse vis, à minimo incipe: cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis, monet S. Augustinus. Et quantam quisque vult, & disponit super imponere molem ædificii, quantoque erit majus ædificium, tanto altius fodit fundamentum: non enim est altum sine profundo; itaque quo profundius penetrabis, & humilitatis fundamenta profundius jacies, eo poteris altius perfectionis Evangelicæ turrem, quam cœpisti, attollere.

l. p. l. 3. c.
37. histo-
ria prædi-
catorum.

Inter alias D. Thomæ Aquinatis memorabiles gnomas, refertur & hæc de humilitate: Qui adhuc honoris capitur desiderio, qui parvi

pendi detrectat, & dolet cum jam despiciatur; hic etiam si mira & miranda patret, procul tamen à perfectione abest; quia nihil est aliud quam virtus fundamento carens.

CAPUT III.

Specialius jam exponitur virtutum, omnium fundamentum esse Humilitatem; quod per earum primarias discurrendo ostenditur.

1. UT verò clariùs intelligatur quam vera sit hæc sanctorum opinio, humilitatem omnium virtutum esse fundamentum, quamque illudis omnibus sit necessarium, brevi enumeratione præcipuarum factâ, jam ostendemus. A Theologicis incipiamus: ad fidem veram capessendam, necessaria omnino est humilitas. Non loquor autem de infantibus, quibus fides, sine actu ullo proprio, in Baptismo infunditur: sed de adultis, qui jam usum rationis habent. Fides enim intellectum humilem & resignatum exigit. In captivitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, dicit S. Apost. Arrogans quippe intellectus impedimento est, quod minus fides recipiatur, ideoque meritò Christus Phariseis objiciebat: Quomodo vos potestis in me credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non queritis.

2. Neque solum ad recipiendam fidem, sed & ad conservandam necessaria est humilitas. Communis est omnium Doctorum & SS. Patrum doctrina.

2. Tim.
1.

S. Au-
in en-
locum.

Ad si-
opus
Hum-
tate,

Ad
ritas
Dei
quo

2. Cor.
10. 5.

1. Cor.
10. 5.

1. Cor.
10. 5.

1. Cor.
10. 5.

diffidium, amaritudo animorum, & æmulatio, & quidquid fraternæ dilectioni officit ac deterit, locum non habebit.

Ad pati-
entiam.

6. Ex humilitate etiam nascitur patientia mortalibus hac in vita tam necessaria. Nam humilis culpam & peccata sua agnoscit, & quacumq; se pœna dignum confitetur: nec supplicio malové ullo corripitur, quod non fateatur minùs, quam per culpas suas sit promeritus. Silet ergo, nec novit queri, sed cum Propheta Michæa ex animo dicit: *Iram Domini libenter portabo, quoniam peccavi ei.* Et sicut superbus de re qualibet quæritur, seque injustè & citra meritum plecti clamat, quamvis fallatur, nec juxta condignum multetur: Sic vicissim humilis, etsi nullo suo merito vapulet, id non considerat, nec injustum id ducit: in nulla re & injuria putat affectum; sed omnia sibi promerito contigisse censet, & qualicunque demum ratione tractetur, credit sibi factum satis, quòd benigniùs etiam, quàm mereatur se habitum putet. Viden ergo, quàm præstans sit humilitas ad patientiam præsidium? Rectè igitur Sapiens eum, qui Deo servire proponit, instruens, ut nimirum se ad tentationes & insultus excipiendos præparet, animumque patientiâ communiat, non aliud ei ad hoc subsidium suppeditat, quàm ut se humiliet, dicens: *Deprime cor tuum, & sustine: omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore sustine.* Sed quòd hoc fiet? quæ mihi arma suppeditas ut id non sentiam, vel, si sentiam, æquo ut animo feram?

Ecl. 3. 2.
5 4.

In humilitate tua patientiam habe. id est, esto humilis, & simul patientiam habebis.

7. Pacis quoque Parens est humilitas, pacis, inquam, tam ab omnibus expetitæ, & tam Religioso necessaria. Hoc diserte Christus Dominus noster affirmat, dum ait: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Humilis esto, & magnam tecum & cum fratribus pacem habebis: Sicut inter superbos semper rixæ, contentiones &urgia sunt, ut docet Sapiens; sic vice versa inter humiles rixæ esse non possunt, nec dissensio, nisi forsitan sancta illa contentio, qua, uter magis humiliandus sit, & socio plus deferat, contendunt. Qualis fuit amica illa contentio inter S. Paulum & Antonium super panis divisione, dum alteri alter in ea primas defert; hic, quia senior erat; iste, quia hospes; uterque nihil intentatum relinquens, quo sibi alterum præferret, se verò subiceret. Et hæc sanctæ sunt rixæ, bonæque contentiones, quæ, ut à vera humilitate profiscuntur, sic ad eò fraternæ paci & charitati non adversantur, ut eandem potiùs confirmant, magisq; conservant.

8. Veniamus ad tres illas Religiosis proprias & essentielles virtutes, ad quas nos per tria vota paupertatis, castitatis & obedientiæ obligamus. Paupertas in primis tantam habet cum humilitate connexionem & consanguinitatem, ut germanæ sorores esse videantur ac per spiritus paupertatem, quam Christus primo inter

Ad pacem
animi.

Matth. 23.

Prov. 31.

Ad Cal-
tatem.

Ad tria
Religio-
nis vota,
ac primo
ad pau-

Sine hu-
militate
castitas
Deo non
placet

inter Evangelicas beatitudines loco posuit, intelligunt interpretes nonnulli humilitatem, alii voluntariam paupertatem, eam videl. quàm religiosi profitentur. Necesse porro est, ut paupertas comitem semper habeat humilitatem, & quidem assiduam; quòd una sine altera, haud leve sui discrimen adeat. Nam facili negotio è panno centone, & horrente sacco, vanæ gloriationis & superbix spiritus nasci velut tinea solet, & hinc deinde prosperere quidam aliorum despectus. Atq; hæc erat causa, cur S. Aug. plus æquo abjectum vestitum fugeret, volueritq; fratres suos honestè & decenter vestiri, ut sic hoc inanis gloriæ periculum effugerent. Ex adversa tamen parte necessaria quoque est humilitas, ne ita commodè vestiri velimus, ut nihil nobis in vestitu desit: sed simus contenti eo quòd nobis dabitur, etiam omnium vilissimo; cum pauperes simus, & paupertatem profiteamur.

Ad Castitatem.

9. Ad castitatis custodiam necessariam quoq; esse humilitatem, multa docent exempla quæ in vitis Patrum Eremicolarum legimus: cum sc. plurimi post multos annos in intolerabili penè pœnitentia, & vita solitaria transactos, turpiter ad miserandum in modum lapsi sunt: idque semper ex humilitatis defectu, è præsumptione arroganti, nimia de seipsis fiducia: quæ vitia solet Deus lapsu huiusmodi permissione castigare. Est autem humilitas tantum virginalis puritatis & castitatis ornamentum, ut S. Bernardus dicat: *Sine humilitate*

audeo dicere, nec virginitas Maria Deo placuisset.

Hom. su.
per.
missus
est.
Ad obedientiam.

10. Transeamus ad virtutem obedientix in qua S. P. noster nos quide societate sumus, insigniter vult excellere. Constat autem, verè obedientem esse non posse, qui simul humilis non fuerit: nec obedientem esse, non posse, qui fuerit humilis. Humili quidvis tutò imperari potest, non autem qui humilis non erit: humilis repugnans iudicium non habet, in omnibus se cum superiore conformat, tam in opere, quàm in voluntate & intellectu; nulla in eo invenitur contradictio, nulla resistencia.

Adorationem.
Humilis oratio penetrat celos.

11. Oratio porro (cui Religiosi & spiritualis hominis vita potissimum innotitur) si comitem humilitatem non habuerit nullius valoris est; sed easi adfuerit, celos perumpit. Hinc ait Sapiens. *Oratio humilantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiat.* Sancta & humilis illa Iudith, oratorio tuo inclusa, induta cilicio, & cinere caput aspersa, humi prostrata, clamitat: *Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Respexit Deus in orationem humilium, & non sprexit preceseorum.* Ne avertatur humilis, factus confusus, id est, Non est quid timeas, ne humilis rogans repellatur, & re petita non imperata confusus recedat: nam quod petit obtinebit, & Deus eius orationem exaudiet. Vide quæso, quàm grata Deo fuerit humilis illa Evangelici publicani oratio, qui non audebat oculos ad cælum

Ecl. 35.
25.
Iudith 9.
16.
Psalm. 101.
18.
Ps. 73. 21.

Sine humilitate castitate Deo non placet.

lum levare, nec altaris propius accedere, sed eminus in aliquo templi angulo, tundens pectus suum, & humili sui cognitione plenus dicebat; *Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, ait Redemptor Christus, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo; at Pharisæus, rectè factorum opinione tumens, seque ut bonum suspiciens, abiit inde damnatus.*

Compendiosa via ad omnem virtutem est Humilitas.

12. Hoc modò per reliquas virtutes discurrere possemus: unde si regiam ad eos omnes consequendas viam, & breve aliquod atque compendiosum documentum citò ad perfectionem veniendi, habere delideres, & tibi, Estò humilis.

CAPUT IV.

Ostenditur quàm particulariter hac virtute opus habeant ii, quorum professio est, ad proximorum salutem cooperari.

Eccles. 3. 10. Excellens est munus cura animarum.

1. Sapientis vox est: *Quanto magis es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.* Nos certè qui animas Deo lucrari ex vi instituti nostri conamur, magnum certè munus obimus: nam (quod ad confusionem nostram dicere possumus) vocavit nos Deus ad altissimum statum: etenim nostrum institutum est, sanctæ matri Ecclesiæ in tam sublimitibus tamque eminentibus ministeriis (ad quæ Apostolos Deus olim elegit) subservire qualia sunt sacrosancti Evangelii prædicatio, & divinorum sacramentorum, ac pretiosissimi sanguinis sui administratio: ita

ut cum magno Gentium Doctore dicere nobis liceat: *Dedit nobis ministerium reconciliationis. vocat ministerium reconciliationis gratiam Evangelii eiusque annunciationem, & Sacramentorum, quibus hæc gratia communicatur, dispensationem.*

2. Et sanè posuit in nobis verbum reconciliationis; Pro Christo ergo legationem fungimur. Id est, constituit nos Deus ministros ac legatos suos, imò ut Apostolos suos & Iesu Christi summi Pontificis nuntios ut S. Spiritus organa, linguas ac instrumenta: *Tantumquam Deo exhortante per nos, & ad animas loquente: nimirum per carneas has linguas nostras vult Deus mortalium corda ad amorem sui timoremque commovere.*

3. Duplici ergo nomine nobis præ cæteris, necessaria ad hoc munus est humilitas: prius est, quòd, quanto sublimius est institutum, ac vocationis nostræ dignitas, tantò præsentius imminet nobis periculum, & maior à superbia ac vanitate oppugnatio. Editissimi montes, ait sanctus Hieronymus, validioribus ventis quatuntur. Amplissimis officiis fungimur, ideoque omnium in nos oculi sunt conversi, plurimi ab iis æstimamur, ut sanctos ac velut aliteros Apostolos in terra nos habent, putantque conversationem & congressus nostros, de Sanctis duntaxat negotiis ac sermonibus institui, & ad sanctitatem promovere quotquot nobiscum agunt. Alto igitur & sanè profundo humilitatis fundamento hic opus est, ne tam altum adificium in terram corruat: magno quoque

Exemplum lapsum

Cur humilitas in sacris officiis necessaria sit dicatur maximè s. Bonaventura

quoque virtutem praevenit, robore & peculio, ad honorum pondus, & quae cum eo veniunt, peccandi occasiones, sustinendum. Difficile est inter honores semper versari, & nihil tumoris cordi adherere. Omnibus tantum non est robur, nec tam potens cerebrum, ut per alta loca tuto ambulent. Quot evanuerunt & lapsi sunt à loco alto, in quo versabantur, eò quod hoc fundamentum humilitatis carerent? Quot qui velut aquilae in virtutum exercitiis, sublime evolare & in altum erecti videbantur, ob superbiam tandem velut vesperilionem facti sunt?

Exempla
laptorum.

4. Signis ac portentis clarebat a-nachoretaille, de quo in vita SS. Pachomii & Palæmonis, adeo ut & prunis inambulare impune & indemnus. Sed ob hoc ipsum factus tumidior superbivit, & despexit alios, de seipso dictitans: Ille haud dubiè est sanctus, qui prunas non ustulatus calcit: quis vestrum tale quid ausit? Arguebat illum S. Palæmon, quod superbiam esse videret ac vanitatem: nec vano timore, nam ille fortè prolapsus est & miserè periit. Cuiusmodi exemplorum plena est tum S. Scriptura, tum veterum sanctorum annales.

5. Hanc igitur ob causam particulari quodam modo nos oportet solidæ hac in virtute fundari, quod nisi fiat, in præsentissimo evanescendi & in superbiæ peccatum labendi periculo versamur, & quidem in maximam, scilicet in spiritualem superbiam. Quæ qualis sit S. Bonaventura exponens, duo statuit superbiæ genera; Vnum circa res temporales, & voca-

tur carnalis superbia, alterum, circa spirituales, & spiritualis dicitur; & hanc superbiæ priore ait deteriore graviusque peccatum esse. Cuius ratio inde patet, quod si omnis superbus (ut idè docet) furest, & furtum committit, quia se de alieno contra Domini sui voluntatem, extollit & superbit. Attollit supercilium ex ea gloria & honore, quæ Deo propria est, & quam is alteri non dare, sed sibi servare vult: *Gloriam autem meam alteri non dabo*, ipse per Isaiam loquitur. Hanc superbus Deo præripere, hac ad fastum suum abuti, sibi que adscribere vult. Cum ergo quis bono aliquo naturali, nobilitate videlicet, bona corporis dispositione, præstanti ingenio, multa eruditione, ac similibus donis superbit, fur est; sed non tantum furtum est. Quamvis enim hæc omnia Dei bona sunt, non sunt tamen aliud quam sordes & purgamenta domus eius. At qui donis spiritualibus gratia, sanctitate, fructu, quem ex animarum salute collegit, superbit; magnus fur est, quia Dei honorem furatur; & famosus fur, quia pretiosissima, & quæ apud Deum maximi pretii & valoris sunt, monilia depeculatur: quæ scilicet tantifecit, ut pro his coëmendis proprium sanguinem ac vitam profunderet vile quid duxerit.

6. Quare merito S. Franciscus semper in magno timore versabatur, ne in hanc, superbiam umquam præceps rueret, & Deum hunc in modum affabatur: Domine si quid mihi dederis, tu tibi id serva: nam mihi non fido, magnus enim fur sum, qui me de bonis ac facultatibus tuis extollo,

S. Franci-
sci exem-
plum hu-
militatis.

Cur hu-
militas
in sacris
officiis
necessa-
ria sit So-
cietati
maximè,
S. Bonaven-
tura.

tollo. Pari modo & nos metuamus, & quidem potiori iure, utpote qui S. Francisco pares humilitate non sumus; non cadamus in hanc superbiam, quæ tam est periculosa, nec Dei bonis, quæ nobis miserator Deus concedidit, ac in manus consignavit, magnam de nobis habens fiduciam, extollamur: nihil horum nobis adhærescat, nihil nobis adscribamus; nihil arrogemus, sed totum Deo, à quo profectum, reddamus.

Marc. 16.

14.

Remediū
aliquod
contra
spiritua-
lem su-
perbiam.

7. Non vacat mysterio quòd Christus servator noster, apparens discipulis suis ipso ascensionis suæ die, primò exprobravit illis incredulitatem & duritiam cordis, & postea demum misit illos ad Evangelium per mundum universum prædicandum, ac potestatem illis dedit: multa & stupenda miracula patrandi, nimirum docere voluit illum, qui ad magna & celsa evehendus est, ante humiliandum esse, semetipsum debere parvi facere, & propriam debilitatem, ac miseriam perfectè agnoscere, ut, quamvis post super ipsos cælos evolet, prodigiis ac signis toti mundo clarus reddatur, tamen in sui cognitione integer, & intra propriam vilitatem maneat, nihil sibi, nisi suum nihilum, adscribendo. Cui rei testandæ notat Theodoretus, hanc ipsam ob causam Deum, cum Moysen in populi sui ducem eligere, ac per eum tot tantaque prodigia, quanta dein operatus est, patrare vellet prius voluisse ut manus illa, qua mare rubrum divisuruserat, & tam inusitata prodigia patraturus, in sinu absconde-

q. 10. su-
per Exo-
dum.

retur, indequeeducta fædissima læprâ ubi vis per fusa appareret.

8. Altera ratio, cur nos supra cæ-
teros, humilitate opus habeamus, ut
his ipsis ministeriis nostris fructum
in proximo faciamus: adeo est, ut
non solum necessaria ea nobis sit in
rem nostram & propriam, ne videli-
cet in superbiam elati & evanescentes,
pereamus, sed & ad lucrifaciendos
proximos, fructumque in animab.
eorum faciendum. Ad id enim
humilitas de præcipuis & efficacissi-
mis est mediis, ut nimirum nullam in
nobis ipsis fiduciam habeamus, non
viribus nostris, non industriæ, non
prudentiæ fidamus, sed omnem no-
stram fiduciam in Deo collocemus,
omnia ipsi accepta teferamus, & at-
tribuamus, juxta illud Sapientis di-
ctum: *Habe fiduciam in Domino, ex to-
to corde tuo, & ne invitaris prudentie
tue.* Ratio huius est (ut post fusiùs
dicetur) quod, dùm nobis ipsis diffi-
si, omnem in Deo fiduciam figimus,
totum illi attribuamus, totumque o-
nus in illum projiciamus, qua ratio-
ne illum velut compellimus, ut ipse
operi manum admoveat, quasi dica-
mus: Domine fac opus tuum: ani-
marum conversio opus tuum est non
nostrum; nam quid ipsi ad hoc à par-
te nostra sumus, & adferre possu-
mus? Sed cum nostris mediis, ratio-
nibus ac prudentia nitimur, operis
partem nobis vindicamus, magnam
eius portionem nobis arrogantes;
totum autem hoc Deo auferimus.
Instar bilanci hæc res se habet, cuius
dum una pars levatur, altera depri-
mitur: sic in præsentî materia quan-
tum

Secunda
causa, ut
conferat
fructus
operis
pud pro-
ximum

lib. 3. c. 2.
vita.
Exem-
plum hu-
militatis
frugife-
re.

Prov. 11.
Cap. 10.
& 31.

1. Cor. 3.
4.

rum nobis vendicamus, tantum Deo tollimus, & nos extollere volumus ex ea gloria & honore, quæ ipsi propria est; ideoque permittit ut nihil à nobis rectè fiat. Atque utinam hoc subinde in causa non sit, cur non is qui speratur, in proximo fructus colligatur.

lib. 3. c. 2.
vita.
Exem-
pli hu-
militatis
frugife-
re.

9. S. P. N. Ignatius per quandam traditionem doctrinæ Christianæ Romæ habitam, simplicilicet, corrupto & improprio loquendi genere (quod Italicum idioma exactè nondum calleret) tantum fructum in auditorum animis fecisse scribitur, ut, ea finita illorum multi præcordis dolore compuncti, suspirantes, & gementes, se ad sacerdotis pedes prostraverint, præ lachrymis ac suspiriis vix verbum depromere valentes. Neque enim vim & fructum doctrinæ suæ in verbis sed in spiritu, cum Apostolo, constituebat: *Non, inquam, in persuasibus humana sapientie verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis*: sibi diffidebat prorsus, & omnem in Deo fiduciam collocabat: qui & idcirco tantas vires ac spiritum illi rudi, barbaro & inculto sermoni suggererat, ut ardentes quasdam flammæ & faces in auditorum pectora conjicere videretur. At modo nescio, an non fortè, quod parem fructum ipsi non referamus, inde fiat, quod prudentiæ nostræ nimium imitatur, & nostris mediis, scilicet, eruditioni, argumentis atque industriæ, comptoque nimis & ornato dicendi modo, plus æquo fidamus, nobisque ipsis multum complacemus. Ego igitur ait Dominus, ef-

Roderig. exercit. pars II.

ficiam, ut cum te putabis speciosissima & plausibilissima argumenta & conceptus ad populum deprompsisse, indeque tibi plaudes & placebis, quasi aliquid feceris, efficiam inquam, ut tum minimum efficias; compleaturque in te illa Prophetæ imprecatio: *Da eis Domine: quid dabis Osee 9. eis? da eis vulvam sine liberis, & ubera 14. arentia*. Ego te matrem sterilem efficiam, & ut præter inane matris nomen nihil habeas: Audies quidem. P. N. & P. Prædicator; sed solo gaudebis titulo, filios autem spirituales non habebis, arentia tibi dabo ubera, ut ne tibi proles, nec illistua dicta adhæreant. Hoc quippè meretur, qui Dei bonis se extollere, & quod divinæ ejus majestati proprium est, sibi gloriosè assumere gestit.

10. Neque hæc eò dico, quasi Positis non debeant bene limata ac diligenter elucubrata esse, quæ ad auditores pro concione tractanda sunt, verum hoc non est satis: necesse præterea est ut multis ea lachrymis irrigentur, Deoque per preces commendentur, utque postquam dicenda conquiritendo, & seridè expendendo, cerebrum fatigaris, dicas: *Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*. Quid quaeso, possum ego? ut summum, nisi evanidum quendam strepitum verbis meis concire, perinde ac sclopetum globo vacuum? tuum est Domine ictum cordi infligere, & animos concitare audientium. *Cop. Prov. 27. regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud*. Tu Domine es ille, qui corda vulnerare & movere potes & quod libet, inflectere: nos quora-

R pars

parshujus sumus! Quam habent verba nostra, & quæcumque ipsi à parte nostra adferre huc possumus media, proportionem cum tam sublimi ac supernaturali fine, qualis est, animas ad Deum suum avertere? Quorsum ergò sic extollimur? eecur ita nobis placidimus, & placemus, cum aliquis nobis videtur fructus colligere, & bene succedere, quasi eam ipsi eam Marte nostro & industria conficissemus? Nunquid, ait per Isaiam Dominus, gloriabitur securis contra eum qui secatur in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Dicendo ei, ego sum, quæ lignum secui, ego quæ divisi. Quin potius: quomodo si elevatur virga contra elevantem se, & exaltatur baculus, qui utique lignum est, & non potest se movere, nisi ab alio agente extrinseco moveatur, ejusmodi rectè & nos sumus, si spirituales & supernaturalem animarum convertendarum finem spectemus: lignum, inquam, & ex animis baculus qui nos ipsi movere, nec dirigere possumus, si momentum omnium principium Deus nos non moveat. Ideoque illi omne quod agitur acceptum ferre debemus, nec quidquam habemus de quo gloriemur.

Quam
grata
sit Deo
diffiden-
tia in
mediis
humanis

1. Tanti porro Deus facit, ut viribus & mediis humanis diffidamus, nihilque nobis adscribamus, sed ipsi soli omnia & universam omnis rei gestæ gloriam transferibamus, ut idcirco Christus Dominus (teste Apostolo) noluerit ad prædicationem Evangelii, mundique conversionem eruditos ac disertos aliquos viros, sed pauculos piscatores, viles idio-

tas & imperitos adhibere. *Qua stulta sunt mundi, id est ignaros & indoctos elegit Deus, ut confundat sapientes; & infirma mundi, id est pauperes elegit Deus, ut confundat fortia & potentes; & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret.* Reges videlicet & Imperatores atque omnes mundi magnates audi Paulum: *Ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus, nihilque omnino sibi adscribat; sed, quemadmodum scriptum est: qui gloriatur, in Domino gloriatur, eique soli omnem gloriam attribuat.* Certè, si Evangelii præcones, opulenti aut potentes fuissent, & copiosis exercitiis terribiles, armisque cincti per mundum hunc Evangelium prædicassent; potuisset illius conversio armorum potentia ac viribus adscribi, & si ad hoc opus Deus eruditos & magniloquos sæculi hujus Rethores elegisset, qui sua doctrina ac verborum & argumentorum pondere & energia Philosophos convicissent, potuisset eloquentia illorum & argumentorum subtilitati secundus Evangelii cursus & mundi conversio attribui, itaque autoritas & potentia virtutis Christi multum fuisset imminuta. Non ergò hac via illa peracta, nec in sapientia verbi, (ut loquitur Apostolus) *ut non evacuaretur crux Christi.* Noluit, inquam, eam Deus per humanam sapientiam & eloquentiam peragi, ne sic virtutis Christi valor atque crucis ac passionis Dominicæ efficacia imminueretur. Unde illud scitissimum D. Aug. *Dominus noster Iesus Christus volens*

1. ad Cor.
1. 17.

Causam
nostri
Hier. 23.

Debilis
aut vili-
bus in-
strumen-
tis ad
magna
vincitur
Deus.

1. Reg. 27.
16.

1. Cor. 1.

Tract. 1.
superior

Indic. 7.

*Superborum frangere cervices, non quæ-
sivit per oratorem piscatorem, sed è pesca-
tore lucratus est Imperatorem & orato-
rem. Magnus Cyprianus orator, sed
prius Petrus piscator, per quem postea
crederet non solum Orator, sed & Impe-
rator.*

Debilis
aut vili-
bus in-
strumen-
tis ad
magna
vincitur
Deus.

12. Ejusmodi exemplis plena
est S. Scriptura, quod nimirum
Deus abjecta & imbecillia instru-
menta & media ad maximas res ge-
rendas elegerit: ut nos veritatem
hanc doceret, simulque cordi no-
stro profundè infixum maneret, ni-
hil nos habere de quo gloriemur,
nec quidquam nobis, sed omnia
Deo ac Domino nostro attribuire
debere. Egregiè id ostendit cele-
brata illa, inermis viduæ Judithæ
contra centum quadraginta quatuor
millium armatorum exercitum vi-
ctoria, clamat idem, David im-
bellis & agrestis pastor, qui
etiamnum adolescens & inermis, u-
nica funda instructus, immanem
illum gigantem prostravit. *Vt sciat
omnis terra, quia est Deus in Israel,
& noverit universa Ecclesia hæc; quia
non in gladio, nec in hasta salvat Do-
minus, ipsius enim est bellum, & vi-
ctoria: atque ut ad oculum pateat,
eam sine armis dare vult. Idem
quoque docuit mysterium Gedeon-
is, qui cum triginta duo armato-
rum millia contra Madianitarum
centum & triginta millium copias,
in aciem produxisset; dicebat ei
Deus: Multus tecum est populus, nec
tradetur Madian in manus ejus, nec
in tam copioso milite triumphum
referes. Vide quæso, quam Deus*

det rationem cur non possit victo-
riam referre, quia multus, inquit, te-
cum est populus, quod si dixisset,
non poteris vincere, quod numero-
sus sit hostis, vos verò pauci nume-
ro, sanè probabilis ratio videretur:
falleris, consilium Dei non capis:
humana hæc ratio fuisset, altera
verò Dei propria est. Non potes
vincere (dicit Deus) quia multus te-
cum est populus. Quamobrem; Ne
glorietur contra me Israel, & ob victo-
riam se efferat, & re bene gesta super-
biat, & dicat: *meis viribus liberatus sum.*
Vult ergò Dominus ut non nisi tre-
centi cum Gedeonis maneant, & cum
his ipsum confligere iuberet, & per il-
los illi victoriam dedit. Imo nec hos
necesse fuit arma secum sumere, aut
enses stringere, sed solo tubarum
quas una reuelant manu clangore,
ruptarumq; testarum complosione,
ac lampadum accensarum quas ge-
rebant in altera, splendore, tantum
Deus hosti terrorem immisit atre-
pidationem, ut in fugam panico fu-
rore acti, se invicem proterent & in
mutuas caedes ruerent, rati univer-
sum orbem armatum tergo suo in-
stare. Nec jam dices tuis te viribus vi-
cisse, Gedeon. Hoc scilicet spectat
Deus. Si ergò etiam in temporalibus
& humanis rebus, ubi aliquam nostra
media ad finem & vires nostræ ad vi-
ctoriam proportionem habent, nos
nihil nobis arrogare vult Deus, sed
ut felicem successum belli, ipsamq;
victoriam, & secundum negotio-
rum cursum ipsius potentia tribuamus:
præterea, si & in na-
turalibus, nec ille, qui plantat,

nec ille qui rigat, aliquid sunt; nec hortulanus est qui incrementum det herbis, aut fructus in arbore producat, sed solus Deus; quid est in spiritualibus & supernaturalibus, in animarum, videlicet, conversione, in profectu illarum in spiritu, & virtutum incremento? In quibus promovendis media, vires, & industria nostra tam exilia & insufficientia sunt, ut nullam prorsus cum tam sublimi fine, proportionem habeant? hinc *1. Cor. 3. 7.* dicit Apostolus Paulus: *Itaq; neq; qui plantat, est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus!* Deus solus est, qui incrementum & fructum spirituale dare potest; Deus solus est, qui timorem & pavorem & humanis cordibus incurere: Deus solus est, qui efficere potest ut peccatores horrorem scelerum concipiant, & à perditionis via in meliorem redeant: aliud nos huc à parte nostra afferre non possumus, quam ut evangelii sui tuba strepitum aliquem cieamus; & si quidem vasa corporum nostrorum carnalia per mortificationem confringamus, ut luceat lux nostra per vitam sanctam & exemplarem, coram hominibus, nō parum huc contulerimus: hac enim via Deus victoriam dabit? Cui tamen pro sola sua Deus Opt. Max. potentia ac benignitate ad gloriosissimas victorias secundos aperire cursus consuevit.

*Docu-
menta
dico, pro
cura ani-
marum
utilissi-
ma.*

13. Duo hinc documenta eliciamus, quæ magno nobis erunt adminiculo, ad ministeria nostra summa cum consolatione ac profectu, tam nostro, quam proximorum, obeunda. Primum est, ut (sicuti jam do-

cuius) prorsus nobis diffidentes, omnem in Deo fiduciam reponamus, & omnem operæ fructum, ac felicem negotiorum successum, illi soli ascribamus, monente Chryso-*Hom. 3.* stomo: *Nolimus igitur extolli, sed dica-
ad pp. Antich.
tum. 3. 2.* mus nos inutiles, ut utiles efficiamur.

Et S. Ambrosio, *Exspectas multum fructus
pist. 4. ad
Demetri.* è proximo, serva hanc S. Petri doctrinam: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si ad.
I. Pet. 4.
II.* quis ministrat, tanquam ex virtute, quæ administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Is ergo qui loquitur, persuadeat sibi, Deum verba hæc labiis suis instillare; & qui operatur, cogitet Deum per se operari, & illi omnium gloriam & laudem attribuat. Nihil autem nobis ipsi sumamus, nulla re extollamur, nec vanè nobis in eo complaceamus.

14. Alterum quod edictis elicere debemus, est, ut, cum nostrarum facultatum viriumque tenuitatem, & miseriam nostram consideramus, animo non cadamus, nec desperemus: qua animi ex celsitate etiam maximè indigemus: Quis enim nostrum erit, qui, cum se ad finem & institutum tam arduum omnibusque naturæ viribus superius (quale est, ex vitiorum lacunis, ex hæresi atque infidelitate animas evocare) vocatum vider, & ex altera parte in suarum ad id opum angustias oculos conjicit, animum non despondeat? quanta, bone Deus dissimilitudo, quam iniqua hic proportio! Non quadrat mihi hoc munus & institutum, ut potè mortalium omnium ad hoc ineptissimo & minus instru-

Exod. 3. 11

Exod. 4. 11

Exempl. Humil. ratis p. tentis.

instruiffimo. Sed quam hic falleris ! Imò propterea ipsum tibi convenit, non poterat initio Moyses credere, se tam arduo muneri, cuiusmodi erat Israeliticum populum è barbarica Pharaonis Aegyptii servitute in libertatem educere, parem esse, id eoque se apud Deum, qui eum istud suscipere jubebat, excusabat : *Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Aegypto? obsecro,* Domine, mitte, quem missurus es, nam facultates meæ tanto operi inferiores & impares sunt; *impeditioris enim linguae sum.* Hoc est, quod ipse volo, inquit Deus; Tu nihil hic ages, Ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris. Idem Ieremiæ Prophetæ contigit: Cùm enim ad prædicandum gentibus à Deo mitteretur, mox detrectare cœpit: *A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum, quasi dicat:* Non vides Domine, quia loqui non valeo, quod puer sim, quomodo ergo me ad tam arduam legationem destinās? Imò verò propterea tibi eundum est; falleris, si aliter sentias: hoc scilicet Deus quarit: Imò, si multis amplisque dotibus insignis esses, forsan ad hoc munus te Dominus, non assumeret, ne illis imple tumesceres, & aliquid tibi arrogares; humiles, & nihil sibi tribuentes Deus seligit, & per tales grandia operari vult.

Exempla
Humili-
tatis po-
tentis.

15. Cùm Redemptor Iesus (ut narrant Evangelistæ) redeuntibus à prædicatione discipulis, insignem positorum laborum fructum, & miracula, quæ patrarant, vidisset; exultavit in spiritu, & cœpit Patrem cœ-

lestem glorificare, & ei gratias agere, In ipsa hora exultavit spiritu sancto, & Luc. 10. 21 dixit: Confiteor tibi pater, Domine Cæli & terre, quòd abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis, & horum opera tam stupenda prodigia patrari vis. Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. O beatos ergo parvulos, beatos humiles, qui sibi nihil admerentur, nihil vendicant! hi enim sunt, quos Deus exaltat, per quos mirabilia facit: hic, cœu instrumentis, utitur ad rara & ingentia operanda, ad numerosas animarum conversiones faciendas, & magnam è proximo fructum colligendum.

16. Nemo proinde sibi diffidat, Adhortamur enim animam despondeat. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Noli timere, noli animo cadere, ô minima Iesu Societas, quòd te parvulam videas, imò omnium minimam: complacuit enim Patri tuo cœlesti, tuâ operâ & ope animas plurimorum in libertatem afferere, & relictâ damnationis statu in viam salutis revocare. Ego vobis adero, & Roma propinquus ero? promissit S. P. N. Ignatio Christus, quando ei Romam tendenti de cœlis apparebat: Id est, ego vos adjuvabo, ego inter vos erò: quòd miraculum & mirabilis apparitio causa fuit, cur nostræ deinde familiæ nomen Societatis Iesu indurum sit; ut scilicet intelligamus, non ad Ignatii nos Ordinem & sodalium, sed ad Iesu Societatem, evocatos, certo quæ nobis persuadeamus, & credamus, Iesum semper nobis auxilio futurum, quem ad-

modum S. Ignatio se ad futurum pollicitus est, & illum nos in ducem & caput habere: proinde non esse nobis in hoc tam arduo animarū iuvandarum negotio & expeditione, ad quam nos Deus vocavit, aut animo cadendum aut prae defatigatione ab ea cessandum.

CAPUT V.

De primo humilitatis gradu, qui est, se parvis facere, humiliterq; de se sentire.

*Aegre ag-
noscitur
humili-
tas vera.*

*Aluar. de
Paz. tom.
2. l. 4. p. 3.
c. 2.*

*Non in
verbis hu-
miliantis
se.*

*Nec in ha-
bitu offi-
citis ac
despec-
tis.*

1. **S** Laurentius Iustinianus cen-
set, neminem, quid sit humi-
litas, rectè scire posse, nisi cui à Deo
concessum, ut humilis sit. Quod
ipsum scire, admodum difficile est.
Nulla certè in re (dicit idem) tam fal-
litur homo, quàm in cognoscenda
vera humilitate.

2. An forsitan tibi ea videtur in eo
consistere quòd dicas: *miser sum, super-
bus sum?* si in eo versare ut admodum
parabilis & acquisitu facilis humilitas
efflet: jam omnes humiles essemus; om-
nes enim cum de nobis loquimur,
nostales aut tales esse fatemur; sed uti-
tinà id ex animo diceremus, itaq; verè
sentiremus: nec solum labiorū tenus,
ac ficto respectu id profiteremur.

3. Fortè credis, humilitatem in
pannoso & lacero vestitu gerendo, aut in
sordidis contempsisq; officiis obeundis
consistere? Nec in eo quidem sita est;
Nam & sub vestium illuvie, servitiis-
que contemptissimis hospitari pot-
est vanitas & magna superbia latere,
cum nimirum quis idcirco haberi &
predicari vult humilis, & cæteris se

meliolem humilioremque reputat,
quæ, ipsissima est superbia. Fatendum
quidem est, exteriorem hunc sui ne-
glectum plurimum ad veram humi-
litem conferre, si eo, prout par est,
modo adhibeatur, uti postea dicitur:
in eo tamen germana humilitas non
est posita; *Multi humilitatis umbram,
veritatem pauci sectantur*, ait Hiero-
nymus. Facile est caput demissum
gerere, oculos in terram defigere,
submissa voce loqui, sapius suspiria
trahere, & ad singula propè verba le-
miserum & peccatorem nominare:
at si tales vel obiter & uno verbulo
tetigeris, etiam levissimo, statim vi-
debis, quantum à genuina humilita-
te abstinere.

4. *Auferantur omnia signimenta ver-
borum, cessent simulati gestus*, & exte-
riora illa hypocritica; VERUM HU-
MILEM PATIENTIA OSTENDIT.

Hæc est, lapis lydius (dicit S. Hierony-
mus) ad quem verum humilitatis au-
rum exploratur. S. Bernardus sigil-
latim magis edifferens, in quo virtus
hæc posita sit, ita eam definit: *Humi-
litas est virtus, qua homo verissima sua
gnitione, considerando, scilicet defe-
ctus & miseras suas, sibi ipsi vilescit.*
Non consistit ergo virtus hæc in ver-
bis aut exteriorum neglectu, sed in
intimo cordis, in abiectissimo de sei-
pso sensu in se vilipendendo, & simul
optando, ut & alii te vilipendant, &
nullo in numero habeant: & hoc è
profunda sui cognitione oriatur.

5. Quod ut SS. Patres rectius & Quo-
enucleatius declarent, plurimos hu-
militatis gradus enumerant. S. Bene-
dictus (quem Div. Thomas & alii
sequun-

Cap. 21.
c. 199.

Epist.

Genuina
humili-
tatis si-
gna.

Tract. de
gradib.
humilit.

Quot
sunt Gra-
dus Hu-
militatis

l. g. 161.
n. 6.
humili-
tatis
Pro-
p. 6. re-
p. 101. c.
12.

Primus
humili-
tatis gra-
dus sui
contem-
ptus ex-
cognitio-
ne sui.

sequantur) constituit duodecim; S. Anselmus septem, S. Bonaventura verò omnes reducit ad tres: & hunc nos hic sequemur, id quæ maioris brevitatis causa, atque ut doctrina hæc, ad pauciora reducta præcepta & puncta comprehendatur facilius memoria, ad eam deinde reipsa exequendam.

Primus 5. Primum humilitatis gradum humili. S. Bonaventura ait esse *seipsum parvi facere, & humiliter de se sentire*: unicum autem & necessarium ad id medium, esse sui ipsius cognitionem. Atque hæc duo superior Div. Bernardi definitio complectitur, & proinde nonnisi primum hunc humilitatis gradum comprehendit: juxta quam Humilitas est virtus, qua quis seipsum vilipendit. Vides hic primum; hoc autem fit, teste S. Bernardo, cum seipsum, propriamque miseriam & defectus verè cognoscit. Atque hæc est ratio cur quidam, nec sine ratione primum humilitatis gradum ponant sui cognitionem. Nos tamen, quia cum S. Bonaventura, omnes humilitatis gradus ad tres reducimus; hinc primum ejus gradum constituimus sui contemptum, unicum verò huius gradus obtinendi, planeque necessarium medium esse dicimus sui ipsius cognitionem: quoad rei substantiam tamen idem sunt. Nam in eo omnes convenimus, sui ipsius cognitionem, esse principium ac fundamentum ad humilitatem parandam, & ad sentiendum de nobis id quod verè sumus. Quomodo anim quempiam æstimes pro ratio-

ne meriti ac status, si eum antè non noveris? Id fieri nequit: necesse proinde est ut antè noris, quis sit, & sic eum reputabis & honorabis prout merebitur. Sic primo necesse est, ut te noris, qualis sis, ac deinde te pro ratione meriti æstimes; si enim te reputes, ut reputari mereris, valde humilis eris; quia parvi te ipsum facies: at si pluriste facere velis, quam revera sis, in superbiam eades: juxta etymologiam Isidori, dicentis: *superbus dictus est, quia semper vult videri plus, quam est.*

6. Et hæc inter cæteras est causa, Cur Deo juxta quosdam, cur tantopere Deus humilitatem amet, scilicet, quia veritatis amantissimus est; humilitas autem veritas est, superbia verò ac præsumptio, mendacium est & fraus. Non enim es, quem te esse nosti; nec is, quem te ab aliis haberi vis. Si ergo in veritate & humilitate ambulare velis; habe te pro eo, qui es.

7. Neque sanè multum videmur Humilitas facili-
à te exigere, cum exigimus, ut talem
te habeas, qualis es, nec pluriste face-
re velis: quia rationi consonum est, ut
quis maiorem se, quam verè sit, faci-
at; imò quidam mentis abusus &
quidem satis periculosus foret, in
seipso decipi credendo se
aliud, quam re-
vera sit.

✠(o)✠

CAPUT VI.

De sui ipsius cognitione, qua radix & unicum ac necessarium medium est ad humilitatem parandam.

Cogno-
scere se
est drach-
mā qua-
rere.

Alvar. de

Paz. 10. 2.

P. 2. 1. 4. 6.

1. 2. 3. 4.

Epist. ad

Rusticū.

1. Incipiamus jam effodere & ex-
cutere id, quod sumus: hoc est,
in nostrarum miseriarum & imbecil-
litarum & notitiam descendamus, ut
sic tandem pretiosissimum hunc the-
saurum inveniamus. Drachma periit
(inquit S. Hieronymus) & tamen in-
venitur in stercore. In vilitatis, pec-
catorum & miseriarum tuarum ster-
core inestimabilem hanc humilita-
ris margaritam reperies.

Hominis

vilitas

quod il-

ipsum

corpus

quod est

modo.

In forma

la honesta

vita.

2. Incipiamus autem à corporis
huius substantia, sitque hæc prima
fossio, Consultit ergo S. Bernardus!
ista tria semper in mente habeas, quid fu-
isti? quid es? quideris? quid fuisti? an-
tequam esses, & genera cæcis, quia
sperma fetidum, quid es? quia vas ster-
corum, quid eris? quia esca vermium.
En amplissima tibi obis meditando & ef-
fodiendi materia, & cum Innocentio
Papa exclamandi: O vilis conditionis
humana indignitas! O indigna vilitatis
humana conditio! herbas & arbores in-
vestiga, illa de se producant flores, &
frondes & fructus; & tu de te tendes, &
pediculos, & lumbricos. Illa de se effun-
dunt oleum, vinum & balsamum; & tu
de te spurum, urinam & stercus. Illa de se
spirant suavitatis odorem; & tu de te
reddis abominationem fetoris: Quorum
vel sola cogitatio, nedum nomina-
tio, nauseam pariat. Qualis arbor, ta-
lis fructus: non enim potest arbor mala,

fructus bonos facere. Merito ergo, &
magna cum proportionem SS. Patres
humanum corpus, sterquilinio com-
parant nivibus tecto, quod quidem
de foris pulcrum & album apparet,
est, intus sordibus & in immunditiis
repletum est. S. Bernardus ait: si

diligenter consideres, quid per os, o-
culos aures, & nares, ceterosque corporis
meatus egrediatur; vilis homine ster-
quilinio nunquam vidisti, nec quod
plures, aut deteriores sordes excer-
nat. Quam recte ergo dixit S. Iob,

hominem, pulverem, & vermium se-
minarium esse: Putredine dixi: Pater
meus es; mater mea & soror mea, vermi-
bus. eandem ipsi cum putredine co-
gnationem habemus, quam habet
cum ea pater: hoc scilicet est homo;

putredinis vas scilicet, & saccus ver-
mium. Quid ergo superbumus?
Quid superbit terra & cinis? Hac sal-
tem ex parte nullam gloriandi habe-
mus materiam, sed magnam nos hu-
miliandi & vilipendendi. Ideoque

ait S. Gregorius: Custos humilitatis,
& recordatio propriae fetiditatis; (sub hoc
illa cinere optime conservatur.

3. Progrediamur nunc paulò al-
tius, & profundius effodiamus, at-
tende quid fueris, antequam te Deus
crearet; & invenies te nihil fuisse, nec
ex non Essendi tenebris te exire po-
tuisse; sed Deum, pro immensa sua
bonitate & misericordia, te ex pro-
funda illa abyssu extraxisse, inq; crea-
turarum numerum retulisse, dando
tibi verum & reale esse quod habes.
Ita ut, quantum à parte nostra est, ni-
hil simus, ac proinde nos pares & æ-
quales ducere debeamus iis, quæ non
sunt,

lib. 8. de
contem-
ptu mun-
di.

c. 3. milia

Iob 37. 14

Ezeli. 16

Gryg.

Quoad
id quod
homo
fuit o-
lim,

cal. 6. 3.

Quod
produ-
t homo a
siduo e-
get in-
fluxu,

P/138. 5

1/a. 40.
17.

sunt, & DEO adscribere eam qua illis præcellamus, eminentiam. Unde Apostolus: *si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.* Magnæ sanè hæc ex parte se offerunt: fodinæ, ad eximiam humilitatis thesauros nobis effodiendos.

4. In quo & illa occurrit humiliandi materia, quod jam creati, & essentia donati, per nos tamen ipsi subsistere non possumus. Nec enim idem nobis contingit, quod domui, quæ postquam ab architecto erecta semel est, ab eo relicta se ipsa sustinet, nec fabri qui eam ædificavit, operâ amplius indiget: Non sic nobiscum agitur: at jam conditi non minùs conservatore Deo in singulæ vitæ momenta egimus, ut esse quod dedit, non amittamus; quàm, cum nihil essemus, ejusdem beneficio eguimus, ut essentiam nancisceremur. Ipse est, qui nos potente dextera sua semper sustinet & conservat, ne in profundam nihili abyssum, unde ipse nos eduxit, recidamus. Idèd canit Psaltes: *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.* Hæc manus tua, quam super me posuisti, me sustentat & conservat, ne recedam in id nihilum, quod antè fui. Atque ad eò semper ab hac Dei conservatione ac sustentatione dependemus, ut ea, vel ad momentum deficiente, ac Deo manum retrahente; protinus eodem temporis puncto ipsi deficereamus, & in prius nostrum nihilum rediremus, perinde ac sole se subtrahente, lumen terræ subtrahitur. Hinc illud Isaïæ: *Omnes gentes qua-*

si non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei.

5. Atque hoc illud est, quod omnibus nobis nullo non tempore in ore est, nihil nosse: sed hæc, credo, solum labiorum confessio opus est, nec an quod dicimus satis intelligamus, scio. Faxit Deus id intelligamus aliquando & sentiamus, ut intellexit & sensit id Prophetæ cum diceret. *Et substantia mea tanquam nihilum ante te.* Id est, Nihil sanè ex parte mea sum Domine: nam prius nihil eram, & id esse quod habeo, non à me habeo, sed quia tu mihi illud dedisti, & id tibi velut authori tribuere debeo: nec inde aliquam superbiendi aut glorandi occasionem habeo, nihil enim ad id ipse contuli: Tu illud, esse meum jugiter conservas, meque assiduo sustentans, & vires ad operandum suggeris. Omne esse, omne posse, omnis ad operandum facultas à manu tua nobis venire debet, quia ex nobis ipsi nihil possumus, nihil valeamus, eò quod nihil sumus. Quid ergo habemus, unde gloriari possumus? An forsan de nihilo? paulò antè diximus, *quid superbis terra & cinis?* nunc dicere possumus, quid superbis, cum sis nihil? quod & pulvere & cinere minus est. Quam, quæso, insolenscendi, efferendi se altius, & se aliquid esse æstimandi causam & occasionem habet Nihil? nullam sanè.

*Practica
sui co-
gnitione
opus est.*

Ps. 38. 6.

CAPUT VII.

De quodam magni ponderis medio, quoad se cognoscendum, & humilitatem acquirendam, quibus juvetur, ipsa scilicet peccatorum commissorum consideratione.

Peccato-
rum cō-
missorū
conside-
ratio no-
bis hu-
miliandi
& occa-
sio.

1. **P**rogrediamur adhuc ulterius, & in propriæ cognitionis fossa profundius effodiamus. Profundiusne adhuc fodi potest? an quid nihilo profundius? Est, & quidem multò. Quid istud? peccatum tuum, quod nihilo addidisti. O quàm profundum hoc! imò nihilo tuo multo profundius est? Pejusenim est peccatum, quàm non esse; & præstaret non esse, quàm peccasse: quod Christus Servator noster de Juda, quòd illum traditurus esset; disertè asserit: *Bonumerat eis inatus non fuisse homo ille.* Nullus est locus profundus, tam remotus, & in Dei oculis contemptus inter omnia, & quæ sunt & non sunt, quàm homo qui est in mortalis peccati statu, cœlesti hæreditate exclusus, Dei inimicus, æternas inferorum pœnas promeritus. Et quamvis in præsens per Dei gratiam, mortalis peccati conscius tibi non sis, tamen, sicuti, ad nihil nostrum cognoscendum, monuimus, in memoriam revocandum id tempus, quo non eramus: sic etiam, ut plenius & perfectius vilitatem & miseriam nostram cognoscamus, in memoriam id revocandum tempus est, quo in peccato fuimus. Considera ergo, quàm miseræ conditionis & mi-

sero in statu fueris, tum, cum in Dei conspectu eras deformis, displicens, hostis ejus, filius iræ, æternorum suppliciorum reus; & hinc te contemne & quàm poteris profundissimè te demitte, idque per otium. Et certò ubi persuadere potes, quòd, quantumlibet te spernas & humilies, ad eam vilipendii abyssum pervenire poteris, quam meretur ille, qui infinitum illud bonum (quod Deus est) offendit. Fundum res hæc non habet, abyssus profundissima & infinita est: quia donec in cœlo facie ad faciem perspexerimus quàm bonus sit Deus, perfectè ac planè cognoscere non possumus, quantum malum peccatum sit, quod in Deum admittitur, & quanto sit ille dignus supplicio, qui illud committit.

2. O, si in hac consideratione Quàm ferii essemus, & in hac criminum & salutaris scelerum fodina profundè fodere- sit cog- mus; quàm humiles essemus, quàm nicio parvi nos faceremus, quàm libenter suorum vilipendi, contemni, & contemptum peccato- rum. de nobis sentiri vellemus. Qui Deum prodidit, quem sui contemptum vicissim; illius amore, non amplectetur? Qui Deum concupiscentia carnali appetitu, & momentaneâ oblectatiuncula, velut commutatione mutua facta vendidit; qui Deum creatorem ac Dominum suum offendit peccatis, & propterea inextinguibilibus orci flammis meruit addici, quas non ille infamias, injurias & contumelias æquo animo tolerabit, ut pro flagitiis satisfaciat, damnaque & injuriam hac ratione compenseret; quam divinæ Ma-
jestati

sap. præ-
sed.

138.
9.

luvar
humili-
tatem
quod
nescim
quomodo cum
Deo stamus.
Ecc. 9.
1. Cor. 4.
4.

1. Cor. 1.
2.

18. jectati intulit? Priusquam humili-
 67. rer, ego deliqui: propterea eloquium
 tuum custodivi: dicebat pœnitens Da-
 vid. Id est, antequam pœna adesset,
 quâ me Deus humiliat & affligit,
 jam tum erraveram, jam delique-
 ram, ideoque sileo, & queri non
 audeo, quia quidquid patior longè
 inferius est & minus quam culpæ
 meæ commereantur, nec me Domi-
 nus, ut merebar, mulavit. Quidquid
 enim in hac vita pati possumus, ni-
 hilest, si cum eo, quod unum tan-
 tum peccatum à nobis patratum
 meretur, conferatur. An non ille
 tibi videtur meruisse, ut à toto mun-
 do irrideatur & contemnatur, qui
 Deum irrisit & despexit? Annon æ-
 quum tibi videtur, ut ille flocci fiat,
 ac nullo in numero sit, qui Deum in
 nullo habuit? Nonne tibi videtur
 voluntas illa, quæ ausa fuit creato-
 rem suum offendere, digna, ut post
 hac nulla omnino in re ipsius appe-
 titui ac desiderio satisfiat, in magnæ
 ipsius temeritatis pœnam?

3. Habet & hæc consideratio hoc
 particulare, quod licet in Dei mise-
 ricordia confidere possimus, eum
 peccata nobis nostra jam remisisse;
 tamen ejus rei certi non sumus. Nescit
 homo, utrum amore, an odio dignus sit,
 ait Sapiens. Et S. Paulus: Nihil mihi
 1. Cor. 9. 1. confitens sum, sed non in hoc justificatus
 1. Cor. 4. 4. sum: Et vix mihi, si non fuero; parum
 enim mihi proderit, si religiosus sim,
 & alios ad Deum traducam: Si linguis
 1. Cor. 13. hominum loquar, & Angelorum; Etsi
 1. habuero prophetiam, & noverim omnia
 mysteria, & omnem scientiam, etsi
 distribuero in cibos pauperum omnes facul-

tates meas; & si totum mundum
 convertero; charitatem autem non
 habeam, nihil sum, nihil mihi prodest.
 Vix tibi, si charitatem, & Dei gratiam
 non habeas: quia nihil es, & minus
 quam nihil. Acer sanè stimulus &
 medium ad se humiliandum, humili-
 ter semper de se sentiendum & par-
 vi se faciendum, est ut quis sciat
 utrum in gratiæ, an peccati statu vi-
 vat. Certò scio, me Deum offen-
 disse, sed nescio, an mihi peccatum
 Deus remiserit: quis ergo caput le-
 vare audeat? quis confusus & in
 terram usque humiliatus non ince-
 dat? Hinc ait S. Gregorius: Nobis ab-
 Gregor.

fcondit Deus gratiam, ut unam gratiam
 certam habeamus scilicet humilitatem.
 Licet verò formido ac incertitudo,
 in qua nos Deus reliquit, qua sci-
 licet certò non sciamus, ejusne a-
 amici, an hostes simus, permolesta
 videatur, tamen est hoc quoddam
 gratiæ & misericordiæ ejus munus,
 quod nobis id valdè conducibile sit,
 ad humilitatem patranda conservan-
 vandamque & ad neminem quantum-
 libet multa cōmiserit peccata, dispi-
 ciendum: Ah, dices, ille quam vis plu-
 ra me scelera designavit, jam eorum ve-
 nia impetrata justificatus est, & in
 Dei gratia vivit; ast ego an in ea sim,
 nescio. Hoc porrò nobis calcar esto
 ad benè operandum, segnitiam om-
 nem excutiendam, sed in perpetuo
 timore & humilitate coram Deo am-
 bulandum, & ad assiduis & constanti-
 bus precibus veniam ab eo & miseri-
 cordiam petendā, ut suadet Sapiens:
 Beatus homo, qui semper est pavidus. Et Prov. 28.
 De-propiciatio peccato noli esse sine metu. 14.

Hæc præteritorum peccatorum consideratio efficacissimum est medium ad nos parvificandos, semper humiliter de nobis sentiendum, ei subitus terram nos abscondendos: ut certè admodum, profundè hac in fossa penetrare possumus.

Etiam originalis peccati mala.

4. Iam, si attentè etiam consideremus, effectus & damna per peccatum originale in nobis produxit, quam copiosam uberemque humiliandi & contemnendi materiam reperiemus! Quantopere per peccatum ipsa natura vitiata vulnerata sit, vel patet inde; quod sicut saxum pondere suo inclinatur ut deorsum labatur sic per peccati originalis infectionem & correptionem vivacissima quadam inclinatione in carnales voluptates, honores, & commoda propendimus, ad cuncta, quæ ad nos spectant, quam maximè vivimus, & contrà in spiritualium ac divinorum tractione, admodum mortui sumus. in nobis imperat quod parère æquum erat, & parèt, quod imperare debebat; denique eò miseriarum per ipsum devenimus, ut sub corpore humano & vultu erecto brutalia tegamus desideria, & corda nostra

Jer. 17. 9. ad terram usque incurventur. *Pravum est cor omnium & inscrutabile, quis cognoscat illud?* Quis malitiam cordis humanæ mentis pervideat?

Ezech. 8.

Quantò hunc parietem magis perfodies, ut in figura Ezechieli ostentum fuit. Iam si culpas nostras præsentis recogitare velimus, nos his scaterere reperiemus; hoc enim ferè est, quod à nobis ipsi metimus. Quam

præcipientes sumus in lingua, quam in cordis custodia negligentes? quam in bono proposito instabiles? quam propriorum commodorum & deliciarum appetentes, quam appetitu nostro satisfaciendi cupidi? quam amoris, voluntatis & iudicii proprii pleni? quam vivæ etiam in nobis sunt passionibus? quam integræ & vegetæ prævæ inclinationes? & quam ab illis facile nos abripi sinimus? Verissimè ait S. Gregor. in illa verba Iob: *Contra folium, quod vento rapitur, ostendit potentiam tuam:* iurè & rectè hominem folio conferri. Vt enim hoc omni vento quatitur & agitur, sic & homo tentationum turbine raptatur atque immutatur: jam turbatur ab ira, jam ab inani gloriâ, aliàs cum rapit appetitus auri, aliàs honor & ambitio, aliàs luxuria: modò eum sustolunt superbia, modò deprimunt acedia; modò timore inordinato ventilatur. Vnde impletur in nobis illud Isaia: *Cecidimus quasi folium universi, & iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.* Vt enim folia à ventis raptantur, iisque sunt ludibria, sic nos à tentationibus agitamur & concutimur. nulla in nobis est constantia, nulla stabilitas in virtute ac bonis propositis. Multam proinde nos humiliandi & confundendi materiam habemus, non modò si conditionem miseram & peccata nostra inspexerimus, sed & si opera, quæ nobis recta videntur, examinemus: nam si ea accuratè consideremus & excutiamus, insignem sanè & uberem nos humiliandi materiam & occasionem invenientes, ob plurimos defectus

1. p. 272.
3. cap. 6.

1. 11. No.
ral. 12.

Iob. 13. 21.

Alvan
Paz. lo
sup. 11.
14. 10.
Prop
miser
cogni
non e
ber n
redde
pulli
mos.

Isa. 64. 6.

2. C.

defectus & imperfectiones, quibus illa vitiamus, juxta illud eiusdem Prophetæ. *Facti sumus, ut immundus omnes nos; & quasi pannus menstruatus universa iustitia nostra.* De quo alibi pluribus agimus, unde necesse non erit amplius de eo hic loqui.

CAPUT VIII.

Quo modo nos in propria cognitione exercere debeamus, ne animo cadamus, aut diffidamus.

Alvar. de Paz, loco sup. tit. 6. 14. tom. 2. Propriae miseriarum cognitione non debemus reddere pusillanimitatem.

I. **V**Sque adeo calamitosa conditione sumus, tantaque in nobis reperimus, quæ nos ad humiliationem nostri provocent, ut videamur potius opus habere adminiculis quæ animum nobis addant, nosque erigant nequando desperemus aut diffidamus, videndo tot nos habere vitia & imperfectiones, quam quibus ad nostri cognitionem excitemur. Idque tam certum est, ut Sancti Patres, & spiritualis vitæ magistri doceant, eatenus & taliter nos in miseriarum ac fragilitatis nostræ notitia fodere debere, ut tamen ibi non subsistamus, ne in pusillanimitatem aut desperationem quamdam anima precipitet, videns se tam miseram, & in bono proposito tam instabilem; sed ulterius inde ad Divinæ bonitatis cognitionem progrediamur, & in eam omnem nostram fiduciam conijciamus; uti Apostolus monet, non tantam esse debere eius, qui peccavit, tristitiam, ut causa sit in eo pusillanimitatis ac desperationis: *Ne forte abundantiori tristitia absorbeat, qui*

eiusmodi est: sed moderatam, & magna spe veniæ consequendæ mixtam, ob oculos ponendo immentam Dei misericordiam, non autem in sola peccati eiusque gravitatis ac turpitudinis consideratione sistendo.

2. Docent præterea, nec in sola miseriarum & fragilitatis nostræ cognitione nobis sistendum esse, ne simili ter abjecto animo & diffidentes desperemus; sed sic in nostri ipsorum cognitionis fodina nos fodere debere, ut, nobis ipsis diffusi (videntes nimirum nihil nos à parte nostra habere cui firmiter innitamur, & quod nos consolidet) protinus oculos nostros ad Dei omnipotentiam attollamus, ei que confidamus: sic enim fiet, ut non solum animum non simus abjecturi verum etiam amplius corroborandi & incitandi simus. Quod enim tuæ respectu fragilitatis, tacit ad animum deiciendum, idem facit respectu Dei, ad confirmandum: & quo ipse plenius imbecillitatem tuam cognoscet, & magistibi ipsi diffides, tanto ad omnia extuperanda fortior, robustior, & excitator redderis, Deum intuendo, & nitendo, omnesque spes tuas & fiduciam in illo collocando.

3. Idcirco notant hoc loco SS. Patres rem magni sanè momenti. Sic ut in nostræ miseriarum conditionis & infirmitatis cognitione sistendum nobis non est, ne in diffidentiam & desperationem aliquam labamur, sed ulterius ad bonitatis, misericordiæ & liberalitatis divinæ considerationem progredi, in eamque omnem nostram fiduciam conijcere debemus.

Temperanda est sui cognitio cum Dei misericordia.

Ab illa ad Dei misericordiam confiderandam ascendere debemus, alternatim ne ex illa desperemus, ab

hac ele-
vemur.

mus: ita neque hic diutius nobis morandum esse, sed statim versus oculos ad nosmetipsos & fragilitatem nostram retorquendos. si enim in sola bonitatis, miserationis, & liberalitatis divinæ cognitione hæ ferimus, itaque nostri ipsorum & quid ipsi simus obliti fuerimus, præsentissimo præsumptionis & superbiæ discrimini nos exponemus: Etenim sic nimia de nobis ipsis fiducia subreperet, nimium nobis omni in re præfideremus, nec ea cum circumspectione & timore, qua opus est, ambularemus: id quod certissimum præcipitium est, nec non radix & principium magnarum & horribilium minarum. Quam multi viri admodum spirituales, & qui ad cælos usque per orationis ac contemplationis exercitium evolare videbantur, hoc è scopulo præcipitarunt? Quot, verè sancti, & illustres Sancti, ideo turpiter & miserè ceciderunt, quod sui obliviscerentur, & favoribus à Deo receptis nimirum considerent. Nimis erant videlicet securi nimium sibi videbant, quasi nullum sibi imminere posset periculum: atque hæc miserandæ & deplorandæ ruinæ causa fuit.

Exempla
tragica
secura.
ubi ista
alternatio
est ne-
glecta.

Ps. 29. 7.

4. Quorum lapsuum plenæ sunt omnes historiæ. Enormis illius lapsus quo rex David in adulterium & homicidium scædè prolapsus est, causam fuisse ait S. Basil. quandam præsumptionem eius, quam concepit cum, cum semel solatis divinis cumulatissimæ perfusus dicere aulus fuit: *Ego dixi in abundantia mea, Non movebor in æternum.* Sed paululum exspecta, subtrahet Deus parumper

manum, & hi favores & oblectationes extraordinariæ exarescent, ac videbis, quid fiet: *avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Deus in tua te paupertate deseret, tibi te ipsum relinquet: & malo tuo disces, postquam jam cecideris, quod antè scire noluisti, quando te suo Deus favore prosequeretur & visitabat. Eadem immodicæ confidentiæ adscribitur idem Doctor, Petri Apostoli lapsum & Magistri sui abjuramentum, quod nimirum audacter & præsumptuose nimis de se hic dixisset: *Etiamsi oportuerit me mori tecum; non te negabo; & si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Ideo scilicet permittente Deo, corruit, ut se humiliare, & nosse, dilceret.

5. Nunquam oculi à nobis ipsis declinandi, neque interim dum hic vivimus umquam de plena securitate nobis adulandum nec ulli paci fidendum; sed, cogitando identidem, quid simus, perpetuo in timore, & magnarum circumspectione & cautela nobis vivendum, ne inimicus ille, quem insidiantem ubiq; patimur, aliquam prodicionem molitur, & offendiculum ponat, quo nos ad lapsum pertrahat, sicut ergo in miseriarum ac fragilitatis nostræ consideratione hærendum nobis non est, sed quam proximum ad Divinæ misericordiæ considerationem, progrediendum: sic nec in Dei, eiusque misericordiæ ac benignitatis cognitione manendum, sed statim ad nos ipsos oculi denuo retroflectendi. Hæc est scala Iacob, quæ ima sui parte terræ cognitionis nostræ infixæ est, & alterâ

hom. 22.
de humili-
tate. & in
regula
breviorib.
r. sp. 81.
Matth. 26.

Alternatio hæc
illustratur
scala Iacobi.

c. 67. dia-
suor.
Exempli
bene al-
ternanti
confide-
rationem
sui &
Dei.

Ps. 50. 8.

Gen. 28. 12

alterâ cœli fastigium contingit. Hac tibi ascendendum & descendendum est uti per eam ascendebant & descendebant Angeli. Ascende ad divinæ bonitatis ac misericordiæ cognitionem, nec ibi tamen siste, ne præsumptio tibi oborietur, sed hinc descende ad tuam cognitionem: at nec ibi commoreris, ne factus pusillanimis desperes sed inde rursus ad Dei cognitionem ascende, ut in eum tuam fiduciam conjicias. Per hanc ergo scalam identidem ascendendum ac descendendum.

6. Taliter hoc exercitio utebatur S. Catharina Senensis, ut à diversis se Satanæ ludibriis ac tentationibus expediret, ut suis ipsa in dialogis refert. Nam cum eam Dæmon ad pusillanimitatem & confusionem propriam impelleret, persuadere illi volens, totam eius vitam meram fuisse illusionem, illa statim sursum mentem elibans de Divina misericordia planè confidebat, cum humilitate dicens: *Confiteor Creatori meo omnem meam vitam meras tenebras fuisse; sed ipsa me intra vulnera Iesu Christi crucifixi abscondam, illius sanguine me ablucam, deterisq; jam iniquitatibus meis, gaudebo in Domino ac Creatore meo. Lavabis me & super nivem de albor: Cacodæmoni verò contrariam perturbationem eam ad superbiam impellenti, suggerentiq; iam perfectæ ac Deo grata, nec est ut posthac ut te amplius affligas, defectusque tuos jugibus lachrymis expies, sancta Virgo se te humilians, respondebat: Hei misera mihi! Ipse Domini precarior locustæ nuncquam peccavit, & in ipso ma-*

tris utero fuit sanctificatus non ideo tamen minus vitam austeram duxit: Ego verò tot scelera commisi, nec umquam ea desievi, ut debebam agnovi. Cacodæmon ergo tantam ex una parte humilitatem, ex altera tantam in Deo fiduciam non ferens, illi ait: *Maledicta sis ut & ille, qui te hæc docuit, nescio enim qua posthac parte te aggrediar: si enim hinc te confusione tui deficio, illinc ad misericordiam Dei te sustollo; sic ex adverso te sustollo, tu vicissim per humilitatem ad usque infernum te dejicis, quin & in ipso inferno me persequeris & crucias.* Ideo illam dimittebat, sua eam quiete frui sinens, quod non nisi ingentium cum damno suo ad eam rediret. Hoc ergo modo isthoc nos exercitio tui oportet? erimusque ex una parte pavidi & restricti, ex altera fortes & animosi; timidi quo ad nos ipsos, fortes & lati in Deo. Hæc duæ illæ lectiones sunt, quas Deus quotidie (ait Thomas de Kempis) electis suis prælegit; prior est ut videant defectus proprios; posterior, ut Dei bonitatem considerent, qui eos tanto amore ipsis ignoscit & aufert.

CAPUT IX.

De magnis bonis, qua incognitionis sui exercitio reperiuntur.

1. **V**T verò maiore in hoc nostri cognoscendi exercitium cōtentione & ardore incumbamus, nō nulla cōmoda, fructusq; quæ eo cōtinentur, visum fuit recensere. Quorum certè præcipuum jam supra factis mihi videor exposuisse, cap. 6. & planè

Abbas de
Par. tom.
2. l. 4. p. 3.
c. 3.
Fructus
cogniti-
onis pro-
pria.

hom. 22.
de humi-
lit. & in
regula
breviorih.
ref. 81.
Matt. 26.
35.

Alterna-
tio hæc
illustra-
tur scala
Iacobi.

667. dial.
suor.
Exemplū
beneal-
ternantis
confide-
rationem
sui &
Dei.

psa 50. 9.

Gen. 28. 12.

Vir. Patr.
l. 2. fol.
365.

planè edocuisse, hanc nostri cognitionem fundamentum esse humilitatis ac radicem, unicumque ac necessarium medium eiusdem parandæ ac conservandæ. Rogatus quidam de priscis illis Patribus, qua ratione veram quis sibi humilitatem parare posset; respondit: *Si sua tantum modo, & non alterius mala consideret: si oculos avertat ab alienis, & in suos dumtaxat defectus eos conjiciat.* Vel hoc solum sufficiebat, ad nos hinc exercitio totos impendendos, cum tanti nostra referat, virtutem humilitatis adipisci.

Ad max.
notitiam
Dei, du-
cit sui co-
gnitio.

2. Ulteriùs tamen SS. Patres progrediuntur, ac docent humilem sui cognitionem, certiore esse ad Deum cognoscendum viam, quam profundum reliquarum scientiarum exercitium. Arque hæc est ratio, cur S. Bernardus hanc scientiam ceteris sublimiorem atque utiliorem esse asserat, quod per hanc ipsam homo ad Dei cognitionem pertingat. Id quod S. Bonavent. representati tacitè putat in curatione illa mystica quam Christus Dominus in cæco nato peregit, utpote cui per lutum oculis de foris impositum visum corporalem dedit, quo se videret; & simul spiritualem, quo Deum cognosceret atque adoraret. *Sic Dominus, inquit, cecos nos natos, per nostri & Dei ignorantiam, illuminat; lutum, unde nati sumus, liniendo super oculos nostros, ut primum incipiamus nos ipsos agnoscere, esse videlicet nos non nisi pauxillum luri, deinde ipsam illuminatorem nostrum credendo, proni adorare.* Idem sancta Mater nostra Ecclesia sacra illa cere-

Process. 5.
relig. c. 18.

monia spectat, qua initio jejunii quadragesimalis utitur, dum lutum nobis velut ante ponit, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Ut nimirum se cognoscens, cognoscat simul & Deum, doleatque se illum offendisse, ac de commissis pœnitentiam agat. Itaque seipsum videre & nosse, ac lutum suum, miseramque suam conditionem ac vilitatem considerare, optimum est ad Dei Opt. Max. notitiam perveniendi medium. Et quò suam quis vilitatem perfectiùs agnoverit, hoc perfectiùs Dei magnitudinem atque altitudinem perspiciet, *opposita enim & extrema juxta se posita, magis elucescunt*: sic album nigro superpositum fundo micat & nitet pulchrius.

3. Cum ergo homo ima sit abjectio, Deus verò altissima altitudo, duo sunt extremè contraria: atque inde fit, ut, quo se quispiam magis ac perfectiùs agnoverit, videndo se nihil boni ex se habere, præterquam nihil suum & peccata; clariùs bonitatem, liberalitatem ac misericordiam divinam videre incipiat, qui tantam vilitatem, qualis est hæc nostra, amare, & familiariter cum ea agere non dedignatur. Hinc jam anima vehementer amore Dei accenditur & inflammatur. Satis enim mirari non potest, nec dignas Deo grâtiâs putat rependere posse, quod, tametsi homo tam miser ac perversus sit, clementissimus tamen Deus eum toleret, & tot indies beneficiis immerentem cumulet; adeò ut nec ipsi nos quandoque tolerare possimus, & quòd

Prov. 8.
11.

Cur. SS.
magni
fecerint
Nosse
ipsum.

1. de vi-
bona.

Inflam-
more di-
vino,

Differ-
tia inte-
lumen
divinum
& humanum.

quod tanta Domini erga nos sit bonitas ac misericordia, ut non solum nos sustineat ac tolleretur, sed & dicat: *Delicia mea, esse cum filiis hominum.* Quid, o indulgentissime Domine, in filius hominum invenisti, ut tuas esse dicas delicias, cum iis esse & conversari?

Cur SS. magni fecerint Nosse se ipsum.

l. de vita bona.

4. Hæc nimirum causa est, cur hoc sui cognitionis exercitium tam fuerit sanctis familiare, ut scilicet per hoc ad maiorem Dei cognitionem, ardentiorumque divinæ Majestatis, ejus amorem pervenirent! Hoc quoque erat exercitium & oratio quo D. Augustinus utebatur: *Deus semper idem, & qui nunquam mutaris, noverim me, noverim te.* Hæc quoque erat humilis S. Francisci oratio cui subinde noctes diesque integras repetendo impendebat: *Domine quis es tu? & quis ego?* Hac item via sancti ad altissimam quamdam divinitatis cognitionem pertigerunt. Hæc omnium certissima securissimaque eodem concludens est via: & certè quo altius & profundius in tui cognitionem descenderis, tantò in cognitione Dei, ejusque bonitatis atque infinitæ misericordiæ altius ascendes, & cresces; & quo vicissim plus ascenderis & creveris in cognitione Dei, hac plus in cognitione tui descendes ac proficies.

5. Lumen enim cœleste omnes angulos patefacit ac detegit, & animam etiam pudere facit eorum quæ lippientis mundi oculis optima videntur. Hoc S. Bonaventura simili id declarat: Sicut radiis solaribus cubiculum collustrantibus etiam minimi

apparent atomi: Sic & cor radiis divina gratiæ & cognitionis Dei, qui verus justitiæ sol est, illustratum, etiam minimam sese errata videt: ideoque id malum & imperfectum judicat, quod alter, qui tantam lucem non habet, integerrimum & perfectum esse ducit. Hæc quoque causa est, cur sancti viri tam sint humiles, & in oculis suis tam parvi: qui quo sanctiores, eo sunt humiliores, seque minoris faciunt. Quod enim copiosiore cœlitus luce, & pleniore Dei cognitione donati sunt, hoc se ipsi perfectius cognoscunt, ac vident se & agro suo & se nil nisi nihilum & peccata habere. Et quantumvis exactè se ipsi cognoscant, & quantumlibet multos in se novos deprehendant; semper tamen suspicantur, alios plures latere quos ipsi non videant, ac putant eos quos vident non nisi minimam errorum suorum partem esse, atque hic eorum de se sensus est & iudicium. Sicut enim credunt, Deum perfectiorem esse, quam ipsi norint; ita quoque sibi persuadent, deteriores se esse, quam ad se quis sua ipsi notitia possint. Ac sicuti, quantumcumque Deum cognoscamus & intelligamus, eum tamen comprehendere non possumus, sed semper in eo plura & plura usque & usque intelligenda & cognoscenda supersunt: consimili modo quantumlibet nos ipsi perspexerimus, deprimamus & humiliemus; numquam tamen ad fundum vilitatis ac defectu nostrorum penetrare aut pertingere poterimus. Neque verò id per hyperbolem quis dictum putet cum sit ipsissima veri-

Bonavent.

aliqua
sentit
mutetur
sentit
Hic

Haec
magis
Sicut

Cor
totius
quod
liber
aut
Sicut

etiam

ras. Cū enim homo ex se nihil nisi nihilum & peccata habeat; quis usque eō se humiliare & abjicere poterit, quantum duo hi tituli merentur?

Exempla
illumi-
natorum
lumine
cœlesti.

6. Sanctam quandam Virginem legimus, petito à Deo lumine, ad perfectē semetipsam cognoscendā, tantam in se foeditatem & miseriam perspexisse, ut eam ferre non posset; unde Deum denuō rogavit, ut hanc sibi cognitionem parcius largiretur, aut imminueret, alioqui se animo penitus defecturam. Refert Pater magister Avila, se hunc minem novisse, qui sæpius Deum rogaverat, ut sibi monstraret quis, qualisque esset. Aperuit huic Deus paululū oculos; quod magno ipsi sterit; adeō enim se informem & abominabilem conspexit, ut magna voce exclamarit: Tolle, obsecro Domine, per magnam miserationem tuam, speculum hoc oculus ex oculis meis; figuram mei ulterius videre nolo.

Cogni-
tio sui
ipsi pa-
rit odium
sui.
Tract. I.
c. 4.

7. Denique ex hac sui cognitione oritur in Deo servis sanctum illud sui odium & horror, de quo suprà dictum: quo enim plenius & abundantius immensam Dei clementiam agnoscunt, hoc se infestius oderunt, tanquam adversarios & juratos Dei inimicos; quo sensu dicebat Job, *Quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihi metipsi gravis!* deprehendunt se intra se omnium malorum radicem habere, propriam videlicet voluntatem ac sensualitatem, unde omnia peccata dimanant: quapropter per hanc cognitionem contra se ipsos odio implacabili consurgunt, seque detestantur. Quid enim?

Job. 7. 20.

annon tibi æquum videatur, odio capitali prosequi eum, qui te tantum bonum, quantum Deus est, cū exigua ac brevi voluptatula coegit commutare? an non fas esse tibi videatur odisse eum, qui te fecit æterna gloria excidere, & æterna inferorum supplicia promereri? Num is tibi omni odio & honore dignus videatur, qui tantum tibi malum intulit, & etiamnum inferre procurat? Hic autem tu ipse es, tu, ille adversarius & hostis Dei, tu ille juratissimus proprii boni ac salutis tuæ inimicus & proditor.

CAPUT X.

Sui ipsius cognitio non pusillanimitatem, sed potius fortitudinem & vigorem causatur.

1. **C**ontinetur & aliud magnum Christi-
num, nimirum, quod non modò
nulla ex ea pusillanimitas aut animi
dejectio sequatur (ut videri fortè
quibusdam possit) sed magnos po-
tius ad omne bonum animos ac ro-
bur addat cujus rei ratio est, quod
cū quis se ipsum perspectum habet,
nihil se habere deprehendit cui tu-
tò invitatur, hinc sibi ipsi diffidens,
omnem fiduciam in Deo collocat, in
quo se ad omnia fortem & valentem
invenit. Hinc qui eō pervenerunt,
sunt qui ardua & generosa aggredi-
audent, & feliciter ad exitum dedu-
cunt. Nam quoniam Deo attribunt
omnia, nihil sibi hinc; Deus ma-
num operi admovet, negotium facit
suum,

Christi-
na cog-
nitio sui
magna-
nimos
efficit &
magna
efficien-
tes.
Alvar.
10. 2. 14.
p. 1. c. 11.

suum, illud in se recipit, actum magna mirandaque opera, per infirma ac debilia instrumenta vult exequi; *ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparavit in gloriam.* In debilioribus valis solet Dominus fortitudinis suae thesauros recondere; nam sic magis ipsius virtus elucescit. Atque hoc est, quod Paulo tentationum vi quasi obruto, & opem coelitus inelamanti Deus respondit: *Sufficit tibi gratia mea: Nam virtus in infirmitate perficitur.* Cum enim tentationes sunt vehementiores, & debilitas & infirmitas major, tunc divina virtus se perfectiorem & valentior ostendit.

2. Quemadmodum medicus tunc plus honoris refert & gloriae, quo morbus & intensior & periculosior: sic quanto major in nobis erit debilitas, tanto Dei brachio illustrior laus accedet. Sic porro locum hunc declarant SS. Augustinus & Ambrosius. Quamobrem cum quis se ipsum cognoscit, sibi quoque diffidit, & ex adverso omnem suam fiduciam in solo constituit Deo, tunc Majestas illius succurrit, & opitulatur. Contrà verò, cum quis sibi suisque mediis atque industriae confidit, desertum se ac derelictum reperit.

3. Unde notat S. Basilius, hoc ut plurimum in causa esse, cur saepe in festis majoribus, quando melius devotioni vacare, & orationi ferventiùs intendere volumus & speramus, minùs ea pro voto succedat: quod nimirum nostris ipsi mediis, diligentis ac praeparationibus plus æquo nitebamur. Aliàs ve-

rò, cum minùs id cogitamus, maximis dulcedinis benedictionibus praevenimur, ut noverimus nimium, id à nuda Domini gratia & misericordia proficisci, non nostrae diligentiae aut meritis adscribendum esse. Quare, suis ipsius & propriae infirmitatis ac miseriae cognitio non facit hominem aut animo cadere, aut desperare, sed animat magis & corroborat: facit enim eum sibi diffidere, & ex adverso omnem fiduciam suam in Deo collocare. Hoc quoque significat Apostolus, cum dixit, *Cum infirmor, tunc potens sum:* id est, ut id explicant SS. Augustinus & Ambrosius: cum, me deicio & humilio, & nihil me posse aut valere agnosco, tunc sursum evehor & exaltor: & quo infirmitatem & debilitatem meam magis agnosco & perspicio, eo, oculis in Deum conjectis, fortiorem & valentior ad omnia me esse deprehendo: Ipse quippe omnis fiduciae & fortitudo mea est, Unde Jeremias, *Et eris Dominus fiducia ejus.*

4. Hinc ad oculum patebit, non Falsa humilitas, nec ex humilitate nasci illud desperationis & pusillanimitatis genus, quod nobis subinde circa profectum nostrum suboriri solet, dum nimirum nobis videmur, numquam aut ad virtutis alicujus perfectionem posse pervenire, aut malam naturam inclinationemque, quam habemus, evincere. Aliàs circa officia ac ministeria, quibus nos superior aut jam de facto applicat, aut postea applicare potest: dubitantibus nimirum nobis, an ad confessiones

T 2 audien-

2. Cor. 12. 10. lib. de Trinit. Ambrosii in 2 ad Corinthios. 11.

Jer. 17. 7.

Christiana cognitio sui magnanimos efficit & magnanimes efficiunt. Alvar. to. 2. lib. 4. p. 1. c. 11.

S. Basil. Cur saepe in festis majoribus, quando melius devotioni vacare, & orationi ferventiùs intendere volumus & speramus, minùs ea pro voto succedat: quod nimirum nostris ipsi mediis, diligentis ac praeparationibus plus æquo nitebamur.

audiendas, an ad missiones obeundas, aut ad alia applicandi sumus. Hoc quidem humilitas esse videtur, at sæpè numero non est: sed potiùs è superbia quadam provenit: quòd homo ita seipsum intueatur, tamquam si viribus, industria, ac diligentia sua id possit perficere, cum Deum potiùs respicere debeat, in quo solo valentes & potentes esse debemus. Vnde *Pf. 26. 4.* Psalmographus: *Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus protector vite mee, à quo trepidabo? si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: si exurgat adversum me praelium, in hoc ego sperabo.* Et, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quanta verborum diversitate & phrasis varietate, unam & eandem rem sanctus Propheta explicat, uti & in reliquis Psalmis! ut scilicet affectus & fiduciæ, quam is in Deo habebat, & nos habere debemus, abundantiam exprimeret. In Deo meo, aut alio loco, *transgrediar murum,* quantumlibet altus ille sit: duce illo nihil mihi objicietur, quin perfringam: nec erit illi difficile per locustas expugnare gigantes: in Deo meo *conculcabo leonem & draconem,* per Dei gratiam & opem nihil non exsuperabimus. *Qui docet manus meas ad praelium, & posuisti ut arcum arcum brachii mee.* *Pf. 17. 35.*

CAPUT XI.

De aliis ingentibus bonis & commodis, que in exercitio propriæ cognitionis includuntur.

INterea media, quæ à nostra adferre parte possumus, ut iis provocatus Dominus nobis gratias concedat, singulariaque dona ac virtutes conferat, præcipuum censendum est, nos coram ipso humiliare, nostramque debilitatem ac miseriam cordi aliter agnoscere. Quòd perspectum habens Apostolus dicebat: *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut in habitem in me virtus Christi.* Et S. Ambr. in illa eiusdem Apostoli verba, *Placeo mihi in infirmitatibus,* scribens ait: *Si gloriandum est Christiano, in humilitate gloriandum est, de qua cre-* *2. Cor. 11. 9.*
scitur & proficitur, apud Deum. Et ad hoc propositum adducit S. Augustinus illud Prophetæ, *Pluviam voluntariam segregabis DEVS hereditati tuæ, & in firmata est; tu vero perfecisti eam.* *Lib. 4. de Trinit. 11. Pf. 67. 10.*
Quando verò DEUM putas voluntariam & gratuitam donorum gratiarumque suarum pluviam hereditati suæ, id est animæ, daturum? *Et in firmata est.* cum in quam ipsa infirmitatem ac miseriam suam perspectam habebit, tunc eam perficiet, & voluntario gratuitoque charismatum suorum imbri DEUS perpluet. Quem admodum mendici, quos hinc videmus, eo efficacius divites & misericordes ad pietatem ac liberalitatem movent, quo suam iis indigentiam pluribus declarant, & ulcerosas plagas magis patefaciunt: pari modo quo se quis magis demittit, & agnoscit perfectius suamque miseriam magis revelat & confitetur, divinam misericordiam valentiùs invitat & inducit, ut ipsius compassionem & commiserationem tangatur, ac gratiæ suæ.

luz dona uberiùs in eam profundat. *Qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt fortitudinem & robur multiplicat.*

2. Ut autem breviter ingentia bona & commoda, quæ hoc exercitio comprehenduntur, perstringam dico sui ipsius cognitionem universale malorum omnium esse remedium.

Idcirco ad omnes penè interrogationes, quæ in spiritualibus, quas habere solemus, conferentiis instituuntur, quibus v.g. petitur, unde nam hic vel ille defectus ortum habeat, & quæ illi medicina adhibenda; simili responso responderi potest, nasci hoc scilicet propriæ cognitionis defectu, sed humiliatione ac cognitione sui facile ei occurrì posse, si enim perconteris, unde ortum habeat pronitas illa iudicandi fratres meos? respondeo, è propriæ cognitionis defectu, si enim te ipsum considerares & intuereris, tam ibi multa consideranda, tot mala deploranda invenires, ut de alienis inquirendis ne hilum laborares. si roges, unde oriatur, quòd fratres meos asperis & pungentibus verbis proscindam? ex eodem propriæ cognitionis defectu nasci dicam: si enim te noffes, omnium quæ te minimum ac postremum duceres, & in proxime quolibet Superiorem intuereris, tam mordaciter eos compellare non auderes. si petas, è quo fonte profluent excusationes, querelæ & murmurationes, cur v.g. hoc vel illud mihi denegetur, cur taliter habear; certum est eas ex hoc quem dico fonte profluere, si interroges unde nascatur in homine nimia illa

turbatio ac tristitia; dum his illi temptationibus impetitur; vel melancholica illa pusillanimitas & animi dejectio, dum se identidem in unum eundemque defectum videt impingere? respondeo ut antè, è propriæ cognitionis indigentia: si enim humilitate instructus esset, & cordis sui malitiam planè perspectam haberet non propterea turbaretur aut animo caderet; sed potius obstupesceret quòd ad graviora non tenderet, nec graviùs & damnosius impingat; Deum quæ laudaret, & gratias ageret, quòd benigna sua manu cū sustineat ne præceps ruat in illa in quæ laberetur haud dubiè, si ab ipso non sustentaretur. diceret sibi: Tali è sentina & vomica vitiorum quid non putoris effluet? è talis terquillio id genus factores sperandi sunt, non alii; è tali arbore tales fructus. Ita S. Anselmus illa Psalmistæ verba, Recordatus est quoniam pulvis sumus, exponens, ait: Mirum non esse pulverem à vento sustolli & raptari, si denique petas, qua via fraternam charitatem? qua obedientiæ promptitudinem? qua insignem patientiam? qua affectum erga austeritates tibi compares? per propriam dico, cognitionem: hæc quippe præsentaneum adversus mala omnia remedium est.

3. Cùm B. P. N. Franciscus de Borgia quopiam proficiscens per viam obvium haberet virum nobilem Hispanum sibi aliàs notum: & hic Patrem in sordida & attrita veste, magisque cum incommodis luctantem aspiceret: eius vicem miseratus, rogavit, ut maiorem sui ac valetudinis

suæ rationem haberet. Cui Franciscus, vultu ad hilaritatem composito, & ore renidenti respondit: Ne putes me, Domine, tam malè ad iter instructum esse, ac forsan tibi videor. Iter enim facienti mihi solenne est duos præmittere prodromos tamquam exploratores & structores, qui hospitium mensamque commodè mihi adornent. Interroganti dein domino, qui prodromi illi essent, replicat pari festivitate bonus Pater: *Hi sunt mei cognitio, & pœnarum quas apud inferos peccatis meis promerui, sollicita contemplatio. quo sit ut quod tandemcunque in diversorium deferar, tamen si desint omnia, in lucro deputem, & tamquam in immerentem collata beneficicia inter pretor, & commodius id instructum censeam quam commercer.*

Aliud Exemplum.
l. p. l. 3. c.
4. Chr.
Præd.

4. Cum B. Margareta Sanctimoniali Ordinis D. Dominici, (prout in Chronicis Eiusdem Ordinis refertur) quidam notæ sanctitatis vir Religiosus quodam tempore agebat, qui inter alia dixisse ei fertur, petiisse se identidem ferventibus à Deo precibus, ut ei illud iter monstraret, per quod prisca ævi Patres inceslerant, ut sic ei complaceret, & iis, quibus ipsi, gratis ab eo donaretur. Vnde sibi nocte quadam in somnis visum esse librum quemdam aureis litteris exaratum, voceque cuiusdam se excitatum dicentis, *surgere, lege;* seque surgentem, in eo legisse parva illa, sed cælestia & divina verba: *Hæc antiquorum patrum fuit perfectio, amare Deum, seipsum conremnere, spernere neminem, neminem vel in minimo judicare. Quo*

lecto, librum mox ex oculis subditum fuisse.

CAPUT XII.

Quam expediat, jugiter nos in nostriipsorum cognitione exerceri.

1. **E**X hætenus dictis liquidò patet, quàm expediat nos in nostri cognitionem devenire: Thales Milesius, de septem Græciæ sapientibus unus, rogatus aliàs, ecquidnam inter omnia naturalia scitu esset difficillimū, respondit *Nosse seipsum*: quòd amor, quo in nos ipsos ferimur, tam sit vehemens, ut hanc cognitionem nostri impediatur. Atque inde natum celebre illud, & toties apud prisca decantatum dictum, *Nosce te ipsum*: & illud alterius: *Tecum habita*. Verum, missis Ethnicis & extraneis, ad domesticos fidei nostræ testes veniamus, utpote perfectiores huius scientiæ magistros. SS. Augustini & Bernardi opinio est, hanc sui cognitionis scientiam sublimissimam esse & utilissimam omnium omnino scientiarum, ab hominibus unquam inventarum & excogitarum. Scientiam, ait Augustinus, cælestium terrestriumque rerum, item astrologicam, & cosmographicam magni æstimare homines solent, nosse item motum cælorum, ac planetarum cursus, proprietates & influentias: at longè his sublimior & utilior scientia est, nosse semetipsum, reliquæ inflant & vanitate hominem replent; (ut loquitur Apostolus) at hæc ædificat, & eum demissè de se sentire facit.

2. Vnde

2. Vnde SS. Patres, & omnes spiritualis vitę informatores jubent, nos in oratione huic exercitio jugiter insistere, eosque graviter arguunt, qui defectuum suorum recognitionem non nisi obiter percurrunt, & levi brachio attingunt, aliis verò devotiunculis æquò diutius immorantur, multumque temporis impendunt, quòd magnum in iis gustum inveniant; at in defectibus & erroribus suis considerandis nullum; quòd grave, & molestum ipsis sit suam fecitatem intruere, perinde ac deformis ideo speculum consulere detrectat nec audet, ne suam deformitatem videre cogatur. De hac ipsa re S. Bernard. in Dei persona loquens, ait: *O homo si te videres ac nosles, statim tibi displiceres & mihi placeres: sed, quia te non vides, nec cognoscis, tibi places, & mihi displices, Veniet tempus, cum nec mihi, nec tibi placebis: mihi, quia peccasti, tibi, quia in æternum ardebis.* Hoc ipsum expendens S. Gregorius, nonnullos esse ait, qui vix dum Deo servire, & virtutem extremis, quod aiunt, labris gustare incipientes, mox stultissima quadam persuasione bonos se & sanctos esse reputant: & modicum illud quod operantur bonum, sic ante oculos mentis constituunt, ut præteritorum peccatorum ac malorū, & subinde etiam præsentium, penitus obliviscantur: nam ita in bona acti consideratione detinentur, ut multæ, quæ agunt, mala nec advertant, nec attendant.

3. At boni & electi longè seriùs agunt: nam cum revera pleni bono-

rum operum ac virtutum sint, semper me eis tamen oculos ad mala quæ habent, dant. reflectunt, suosque errores & imperfectiones nunquam non intuentur & considerant. Quod autem inter utrosque discrimen sit, liquet. Quia enim hi mala sua sic identidem considerant, sit, ut ingentia bona & virtutes quæ habent, inviolata conservent, semper intra humilitatis limites manendo: illi verò quia bona sua jugiter respiciunt, hinc iisdem excidunt, quod iis superbiunt, & evanescent. Adeo ut boni etiam malis suis proficiant, ex iisque bonum & commodum eliciant; mali verò etiam è bonis ipsis referunt mala, quòd iis perperam utantur.

4. Perinde ut in cibis quotidie ut. Simile. su venire videmus, qui quamvis lapidi & salubres sint, si quis tamen iis inordinatè & immoderatè vescatur, in graves morbos incidet: contra verò vel ipsum viperæ venenū certa commixtione & debita cum proportione sumptum, antidoton lumentibus & salutare est.

5. Quapropter, cum cado & mon. Clypeus tibi in memoriam revocabit bona fortis contra tentationes quæ aliàs egisti, ut his superbias & evanescas, consulit S. Gregorius, ut ei superbie mala tua velut clypeum objicias, Lib. 22. præterita peccata in memoriam te moral. c. 5. ducendo. Sic faciebat Apostolus Paulus, qui ne fortè eximiarum quas possidebat virtutum & charismatum recordatione, nec non raptu ad tertium usque cælum, & revelationum auditarum magnitudine extolleretur & evanesceret, de se ingenuè confiteretur, qui prius blasphemus fui,

Boni & electi pro pensissimi

fui, & persecutorum servorum Dei, tum nominis Christiani, & contumeliosus: qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei: Hoc scilicet egregium est adversus hoc tentationum genus antidoton & clypeus. S. Hieronymus super illa Archangeli Gabrielis ad Danielelem verba. *Intellige fili hominis, quod tibi sum dicturus, sic scribit: Propheta sancti Ezechiel, Daniel, & Zacharias, quia ob sublimes & continuas, quas calitus accipiebant, revelationes, inter angelos sapere esse se cernunt, ne eleventur in superbiam, & angelica vel natura vel dignitatis esse se credant, admonentur, ab Angelo Dei nomine, fragilitatis suae ac infirmitatis corporis sui, & filii hominum nuncupantur, ut homines se esse noverint debiles, labiles & miseros, perinde atque alii, itaque sese demittant, & tales reputent quales revera sunt. Eiusmodi exemplorum plena sunt tam sacrorum, quam profanorum historicorum monumenta omnia, attestantium passim, viris sanctimoniae & sanguine illustribus, Regibus, Imperatoribus, Pontificibus, quod sese demitterent, nec dignitate sanctitateque inolescere, medium hoc usitatissimum fuisse.*

*Lib. 4. vi.
sa. c. 1.
Exemplum.*

6. Ferunt & beatum P. Franciscum de Borgia, cum adhuc Gandiae Ducem ageret, à quodam eximiae sanctitatis viro monitum, ut si in Dei obsequio insignem profectum facere vellet, vel unum sibi diem elabi non sineret, quo non aliquid mente pertractaret quod ad confusionem & despectum sui aliquatenus pertine-

ret. Adeo autem Francisco sancti viri consilium placuit, ut, ex quo in orationis exercitium coepit incumbere, duas quotidie horas solidas in huius cognitionis & despectus sui ipsius meditatione insumeret. in eoque ita totus erat, ut, quidquid audiret, legeret, videretve, ei ad hunc sui demissionem & confusionem deserviret. Addebat huic exercitio aliud humilitatis concipiendae adminiculum: nimirum manè vix è lecto egressus, ingenua se provolvens, ter humum osculabatur, ut hoc pacto se recordaretur pulverem ac terram esse, & in terram convertendum. Quid verò quantumque commodi hinc ipsae tulit, satis nos edocent tam rara humilitatis & sanctitatis relictæ posteris exempla.

7. Sequamur ergo & nos isthoc consilium, itaque ipsum cordi insculpamus, ut nulla nobis abeat dies, quin aliquam meditationis partem iis impendamus considerandis, quæ ad nostri confusionem & vilipendium quadamtenus referantur: neque in hoc exercitio ullatenus tædio vel defatigatione victi legnescamus, aut quiescamus, sed semper in eo naviter pergamus, usque dum visceralem quemdam nostri ipsorum contemptum, ac desipientiam, nec non confusionem & erubescientiam coram divinæ Maiestatis oculis, è nostræ vilitatis & miseriæ consideratione ortam, cordi nostro firmiter insidere sentiamus. Et certè magnopere virtute hac indigemus: tanta quippe nostra superbia est, & à natura proveniens propensio, ut ab hominibus magni

Luc. 13.

*Erat
magn
sancti
usu.*

magni aestimemur & honoremur, ut, nisi constanter & quotidie huic exercitio insistamus, in singulas prope horas supra nos elevandis sumus, ut super aquas: sumus quippe subere inaniore & leviores. Unde hic superbix tumor, qui in nobis exurgit, assidue nobis deprimendus est, nimirum sceditatis & vilitatis nostræ pedes intuendo, ut ille vanitatis & superbix pavoninæ orbis hoc pacto, concidat & dissolvatur. In mentem nobis veniat parabola illius Evangelicæ de ficu sterili, quam cum pater familias, quod triennio fructum nullum vidisset ex ea, excidi præcepisset, cultor obsistens ait illi, Domine dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, & si quidem fructum fecerit: sin autem, in futurum succides eam. Ad eundem modum vos oportet circum animam vestram, sterilem illam & infructuosam ficulneam fodere, ac peccatorum & miseriæ vestrarum stercus circum secus ponere (ea quippe nimis quam multa suppetunt) atque ita fiet ut uberem fructum ferat, & fecitissima evadat.

8. Ut autem ad exercitium huiusmodi magis animemur, nemoque ullam ejus intermittendi occasionem causamve, falsas nescio quas ob apprehensiones, prætexat, duo hic observanda sunt. Primum, nemo sibi persuadeat, exercitium hoc primum incipientium & tironum duntaxat esse: nam & veteranorum, proficientium, quin & admodum perfectorum est, cum & his, & Paulo A-

postolo id usitatissimum fuisse videamus.

9. Alterum est, noverimus oportet, isthoc exercitium tetricum aut melancholicum non esse, nullamurbationem aut inquietudinem homini adferre, sed magnam è contrâ pacem, quietem, gaudium, & jucunditatem in anima causare, quantumlibet multos defectus & miseras quis in se notet, ac tamen si ex eo quod se tam improbum & imperfectum cernat, liquido perspiciat, dignum esse se qui omnibus horrore & contemptui sit. Nam, cum hæc sui cognitio è vera proficiscitur humilitate, illa poena & displicentia cum quadam venit suavitate & oblectatione, adeo ut ea homo capere nollit. Aliæ verò illæ poenæ & anxieturbationes quas sentiunt nonnulli ex eo quod tantas in se imperfectiones & defectus deprehendant, mera dæmonis sunt tentatio, qui per has aliud non spectat ex una parte, quam ut ipsi nobis persuadeam⁹ habere nos humilitatē, ex alia verò, si posset, simul vellet, ut de Deo diffideremus, inque ejus famulatu facti pusillanimes animo caderemus.

10. Quod si quidem in hac infirmitatis & miseriæ nostræ cognitione sistere nos oportere, magnam certè tristandi & desolationis concipiendæ occasionem haberemus, uti & elanguendi & animum despondendi: verum in ea nobis non est sistendum, sed statim ad bonitatem, misericordiam, ac liberalitatem Dei, & quanto opere ipse nos amet, & nostri causa passus sit, considerandum transire.

Erat ea
magnis
sanctis in
usu.

Non est
melan-
cholica,

Sed cau-
sa majo-
ris læti-
tiæ.

ire nos oportet, & in his omnem nostram fiduciam constituere. Quapropter, quod tibi pusillanimitatis & tristitiæ concipiendæ foret occasio, ad temeripsum oculos convertenti, idem, si Deum respicias, servit ad magis te animandum & excitandum, simulque majoris lætitiæ & consolationis concipiendæ tibi sit occasio. Intuetur seipsum quis, non videt nisi summam dolendi & plangendi materiam; Deum si consideret, in illius bonitate confidit, sine ullo, ne ab eo unquam deferatur metu, quantumvis multas in se imperfectiones, defectus, & miseras in se notet. Etenim ipsa bonitas ac misericordia Dei in quam is & oculos & cor suum conjecit, in finitis omnia mala nostra partibus excedit & præponderat. Atque hac consideratione semel visceribus suis insculpta & inserta, non plus sibi jam nititur, quam arundini confractæ & quassatæ, at semper fidit & nititur Deo, juxta illud Prophetæ Danielis: *Neque enim in justificationibus, meritis, bonis operibus nostris proster-*
Dan. 9, 18 *nimus preces ante faciem tuam, Domine, oculos sustollimus ad te, veniamque commissorum petimus, sed in miserationibus tuis multis.*

CAPUT XIII.

De secundo humilitatis gradu, & in quo consistit.

I. Grad. humilitatis tollerare contemptum,

1. SECUNDUM humilitatis gradum statuit S. Bonaventura desiderare ab aliis contemni ac vilipendi. Ama, inquit, nesciri, & pro nihilo reputari.

tari. Siquidem in primo humilitatis gradu multum proveci essemus, jam tum multum viæ cōfectum habemus, ad perveniendū ad hunc secundū: id est, si verè nos ipsos contemneremus, & nihilo reputaremus; nullam propè difficultatem sentiremus in eo quod & alii nos pro nihilo reputarent, ac nullo in numero haberent, imo id nobis gaudium foret. Vis hoc ad oculum perspicere? inquit idem doctor. *Annon omnes naturali quadam propensione gaudemus, quod alii suum nostro judicium atque opinionem conforment, & sentiant idem quod sentimus? Quod si ita sit, cur non similiter gaudemus, quod nullo nos alii in numero & pretio habeant.*

2. Nosti quare? quia nos ipsi ut tales non habemus: ejus opinionis non sumus. Hinc sanctus Gregorius super hæc sancti Jobi verba: *Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.* Multi, ait, ore fatentur se viles & indignos esse, sed ipsi de se ita non sentiunt: nam aliis eadem, & forsane etiam minora de ipsis dicentibus, indignantur, insurgunt, & id velut calumniam interpretantur. Tales ergo cum se malos profitentur, verè id non dicunt, quia ipsi in animo se tales esse non putant, ubi putabat sanctus Job, cum diceret, *Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus poluas non recepi.* Dicebat id ipse verè: & ex animo; at hi, inquit sanctus Gregorius, solummodo se ore tenus & exterius humiliant; in corde & interiorius nulla subest humilitas: videri humiles volunt, non esse: si enim

Ejus e
emplu
Collat.
18. c. 11.

prociſſ. 6.
relig. 21.
Alvar. in
2. l. 4. p.
3. c. 6. §.
7. c. 8.

Ficta hu
militas.
Job 33. 27
Lib. 1. di
al. c. 5.
Lib. mor.
24. c. 11.
Lib. 22. c.
14.

enim verè vellent esse humiles ; non adeò, cum ab aliis moventur & defectus alicujus reprehenduntur, agrè monitiones acciperent, non ita se excusarent, non tam præfractè honorem suum tuerentur, ac turbarentur.

Ejus ex- 3. Venit aliàs ad Abbatem Sera-
emplū. pionem, ut narrat Joan. Cassianus,
Collat. monachus, qui habitu, veste, gesti-
18. c. 11. bus, & vultu, magnam humilitatem,
suique desipientiam præ se ferret.
Hic identidem se peccatorem confiteri, & quidem tam sceleratum, ut ne usum quidem hujus communis aeris capere mereretur, quin & indignum qui terram calcarer, unde nec sedere nisi humi sustinebat, nedum permittere ut ipsi pro more lavarentur pedes Serapion, refectioe fratrum peracta, de rebus spiritualibus, prout moris erat, agere cœpit, & sermone ad novum hunc hospitem converso, suavitati ei magno cum amore & lenitate, ut quoniam junior erat, & viribus valebat, in cella maneret, & ad victum parandum, juxta regulæ monasticæ præscriptum, operaretur, nec oriosus per cellas aliorum discursaret. Quam commotionem & consilium monachus ille tam impotenter tulit, ut animi indignationem corde premere non posset, sed vultu & exteriori oris compositione etiam proderet. Tum conversus ad eum Serapion, *Ecquid hoc rei est fili? Hætenus torde te dixisti mala, tot probra, tot ignominias & infamias; & modò suavisimam, & amore ac charitate plenam monitionem, nullo aserbiori, nullo contumelioso verbo per-*

mixtam audiens, ita es indignatus, & eos in animo motus sensisti, ut ne quidem eos fingere & dissimulare vultu potueris. An fortasse dum te humiliabas, illam expectabas ab ere nostro sententiam, lustrum in principio est accusator sui; volebasque audire, verè hic justus & humilis est, cum se tantopere accuset? volebas te laudaremus, & ut sanctum ac justum susciperemus? Prov. 18. 17.

4. Hoc scilicet est ait sanctus Idisium Gregorius, quod sæpe hac nostra hypocrysi & ficta humilitate spectamus, tandem videlicet alienam? quodque esse videtur humilitas, non raro insignis est superbia, sæpe namque moraliter nos dejicimus & humiliamus, non aliam ob causam, quàm ut ab hominibus laudem aucupemur, ac boni & humiles habeamur. Si ita se res non habeat, rogo te, cur id ipse de te passim crepes, quod alios de te credere non vis? Si enim id ex animo dicas, & vera loquaris, velle debes, ut & alii talem te habeant & credant: id si nolis, apertè demonstras, per hoc non tam quærere & spectare te ut vilis reputeris, quàm ut ab aliis æstimeris & in prærio habearis. Atque hoc insinuant illa Ecclesiastici verba: *Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt superbia* Eccl. 19. 22.
& dolo. Quis enim major & improbius dolus, quàm per humilitatis adminiculum ab hominibus honorari, & magni æstimari velle? quæ dari intolerabilior superbia potest quàm humilem velle haberi? unde præclare sanctus Bernardus: *Appetere de humilitate in Canticis.* Serm. 16.

laudem humilitatis, non est virtus humilitatis, sed illius subversio ac destructio. Quid perversius, quidve indignius, ut inde velis videri melior, unde videris deterior? E malo quod de te ipse dicis, videri & haberi vir bonus: quid indignius, quid rationi magis dissentaneum. Quod etiam ridet & reprehendit sanctus Ambrosius his verbis: Multi habent humilitatis speciem, sed virtutem non habent: multi eam foris prætendunt, & intus impugnant.

Quanta arte & vi nitamur ad gloriam.

Lib. 26. mor. c. 1. & S. Bonavent. de inform. No. vii. c. 9.

5. Tanta porro nostra superbia & ambitio est, qua ab hominibus magnifieri ambimus, ut per sexcentos etiam modos & artes huc pervenire satagamus: modò quidem indirectè, modò clam, modò palam, in id unum demum collineantes, ut nomen aliquod apud homines paremus. Super bonum proprium esse ait S. Gregorius, ut, cum aliquid dixerint vel fecerint, quod ipsorum iudicio mereatur plausum, audientes videntesque interrogent, ut, quos in eo conmisertunt errores, sincerè ipsis indicent, ut si eos sui laudatores inveniant: videntur, inquit exterius se ipsos humiliare, petentes ut admissos errores & defectus patefaciant; sed, non hæc; vera humilitas sed mera superbia: nam sic aliorum præconium extorquere conantur. Aliàs etiam quis factum aliquod suum carpere & sugillare incipit, in eo sibi satisfactum esse negans, ut hac ratione quid aliud de eo sentiat eliciat; velletque is ipsum excusaret, dicendo, Non malè successit, sed optimè sanè dixisti vel fecisti, non est quòd hinc tibi displiceas. Atque hoc demum

est quod alter ficta illa facti sui depressione spectabat. Vnde hoc humilitatis genus quidam è Patribus nostris, vir gravis & admodum spiritualis, scomatum non incongruè appellabat, quòd hac velut hamo, ex alio expiscari & elicere gestias, ut te deprædicet. Dixit, verbi gratia, quis ad populum, plena sui cum satisfactione & interiore applausu; petit interim amicè ab alio, ut in quo peccarit ac deliquerit, sincerè sibi significet. quorsum ista simulatio & hypocrisis? quia nullos ipse crediste errores commisisse, sed optimum eius successum fuisse. Aliud certè non spectas, quàm ut concionem alter dilaudet, itaque cum tuo iudicium ipsius conveniat. atque hoc libentissime audis. Quod si tamen ille aliquem fortè defectum sincerè candideque aperiat, adeò non libenter eum audis ut eum etiam præfractè excuses: ac contingit etiam non nunquam, ut liberum hunc censorem, ut hominem parum intelligentem, & parvi iudicii ducas, nec in hac eum materia satis versatum credas, quòd id ceu erratum sit interpretatus, quod ipse ut optimè doctissimeque dictum habebas. Quæ omnia mera sunt superbia, & alienæ æstimationis ambitio: atque hoc non aliud, ficta illa humilitate spectas. Interdum quoque, cum errorem, utpote apertum, tegere & dissimulare minimè possumus, eum ingenuè confitemur, ut, quo per errorem illum excidimus, honorem humili hac eiusdem confessione recuperemus. Aliàs etiam (ut notat sanctus Bernardus) ipsi-

Degrad. humiles met.

Humilitatis generis est, ut eliceret, quod superius illi palliat.

met defectus nostros exaggeramus, & ultrà quàm sunt, amplificamus, ut alii, videntes, fieri non posse nec verisimile esse, ut error tam sit gravis nulum omnino subfuisse sibi persuadent, omniaque à nobis non nisi ex humilitate dici existiment quocirca hac erroris nostri exaggeratione & hyperbole id spectamus, ut qui verè fuit, error tegatur & obruatur Sexcentis ergo modis & artificiis nostrà sub prætectu humilitatis palliare, personare, & tegere superbiam convitiunt.

Humilitatis gratia elucet, quod Superbià se illà palliat.

6. Atque hinc obiter, inquit idem mellifluus Doctor, colligere est, quàm excellens & pretiosum quid sit humilitas, quàm vile & propudiosum superbia. *Gloriosus*, ait, *humilitas, quia ipsa quoque superbia palliare se & tegere appetit, ne vile fiat.* Contra vilis & probrosa res est superbia, cum aperto vultu foras prodire non audeat, sed non nisi humilitatis velamine tecta & personata. Quanto, obsecro, pudore suffundereris & erubesceres, si alter te laudari & æstimari velle, intelligeret? habereris enim pro superbo: qui infimus est gradus, ad quam dejici posses: ideoque humilitatis signo & velamine tuà tegere arrogantiam procuras. Quorsum ergo verè vis esse quod vel videri erubescis? Quòd si erubesceres & confundereris, quòd scirent & intelligerent alii te laudem & ætimationem alienam aucupari, cur non pudeat, id ipsum velle? In eo enim malum consistit, quod ipse id velis; non, in eo quòd id te velle norint alii. Si denique te pudeat, quòd id homini-

bus innotescat, cur tibi pudorem non incutit Deus, qui ipsum & intelligit Ps. 138. 16. & intuetur? Imperfectum meum viderent oculi tui.

7. Hæc autem omnia aliunde non proveniunt, quàm quòd in primo humilitatis gradu non bene fundati sumus, ac proinde nimis quàm procul sumus à secundo remoti. Necessè nos est rem hanc à suo principio & fonte accersere: prius, inquam oportet nostram cognoscamus miseriam & nihilum, atque è profunda hac nostri ipsorum cognitione nasci in nobis debet contemptissima quædam de nobis ipsis opinio atque insigne nostri vilipendium & despicientia, qui primus humilitatis est gradus: è quo ad secundum hunc debemus ascendere. Non est igitur satis, ut te ipse contemnas, nulloque in numero habeas, & male de te loquaris, esto id verè & ex animo dicas, vereque ita sentias: sed & conitari debes eatenus pertingere, ut ex animo gaudeas cum etiam alii id ipsum de te sentiunt & dicunt, quod tute sentis & dicis, teque contemnant ac pro nihilo ducant. Verissime ergo Climacus eum negat humilem esse, qui se verbis dejicit, atque ore despicit: quis enim seipsum non toleret? at illud verè humilem reputat qui ab aliis despici, & nullo in pretio haberi summa cum animi pace gaudet. Bonum quidem & consultum est, abiectione semper contemptumque de seipso loqui, superbum, acedum, impatientem, incurium, negligentem, remissum se appellare: at melius foret hoc de se iudicium reservare in id rem-

pus quo idem alii de ipso dicunt & sentiunt. Si quidem velis, ut alii idem de te sentiant teque ut talem habeant & existiment, hocque ex illis occasione oblata audire volupè tibi sit, jam tum ad veram humilitatem pervenisti.

CAPUT XIV.

Nonnulli proponuntur gradus, per quos ad secundam huius humilitatis fastigium nobis conscendendum est.

Totum 1. **Q**uoniam verò secundus hic quod gradus humilitatis gradus plus prae-
vat in par-
tes secū-
dum est.
Anselm.
de simili-
tudine.
tudine.
xios, laboris ac difficultatis continet, quàm reliqui in huius virtutis exercitio occurrentes, idcirco eum, prae-euntibus nobis in hoc Patribus nonnullis, in quatuor partes, seu gradus subalternos distinguemus, ut hac ratione paulatim, & velut per passus numeratos, ad ipsum humilitatis, quæ hoc in gradu requiritur, perfectionem pertingamus.

Prima pars 2. **2.** Primus gradus est, nolle nec desiderare ab hominibus honorari aut in pretio haberi: sed, quidquid honorem & æstimationem sapit redolere, penitus fugere. Sic fecisse sanctos omnes, omnes libri & historiarum nullo nō loco restantur: qui tantum abest, ut à mundo æstimari ac magnifici velent, ut honores, dignitates, & quidquid demum nomen illis ac plausum apud homines conciliare posset, ceu pestem detestarentur, & velut iuratum hostem remis velisque fugerent.

3. Primum huius rei exemplum nobis dedit Redemptor noster ac præceptor Iesus, qui tum fugit & ex oculis se subduxit, cum intellexit populum illum, post quinque hominum millia quinque panibus & duobus pisciculis refecta, venire ut ipsum in Regem assumerent: non quod ei ex assumenda dignitatis, quantumlibet sublimis, fastigio aliquod superbiendi periculum immineret, sed tantummodò, ut suo nobis exemplo præiret. Hanc ipsam ob causam iussit Apostolos suos, cum sacratissimi corporis sui gloriam illorum tribus in sua transfiguratione manifestaret, nemini prius hanc visionem declarare, quàm ipse mortuus esset, & à mortuis resurrexisset. Adhæc cum cæcis visum redderet, aliaque miracula parraret, mandavit illis, rem silentio premerent, nec diffamarent. Ut nimirum hoc pacto nos doceret, hominum laudes, honores, & æstimationem fugere quòd magnæ in iisdem evanescendi, superbiendi pereundique occurrant pericula.

4. B. Ægidius sancti Francisci socius, audiens scòdum F. Eliæ lapsum (fuerat hic olim generalis Ordinis totius Minister, magnæque vir eruditionis, sed tum, quia Frederico secundo Imperatori, qui funestum Ecclesiæ bellum movebat, adhærebat, ab ordine defecerat, & velut schismaticus Pontificiæ excommunicationis fulmine erat percussus) in terram prònum se prostravit, eamque firmiter apprehendit; causamque

Joan. 6. 16
Exemplum Christi.

Matt. 24.
Marc. 7.
36.

p. 1. lib. 7.
e. 5. Chron.
Minor.
Aliud B.
F. Ægidii
Francisci.
cani.

rogatus, quorsum id ageret: *Quantum, inquit, possum, volo descendere, quod F. Elias, dum nimis altè cupit ascendere, pro lapsus sit.* Ad hoc propositum trahit Iohannes Gersonid quod de Anteo terræ filio fabulantur Poëtæ hic, cum Hercule configens, quoties ab eo terræ, velut victus, allideretur, novas identidem vires recuperabat. Vnde ab eo exsuperari non potuit: quod, aduerens jam Hercules, eum in altum sustulit, itaque neci dedit. Idipsum, inquit, Gerson, spectat cacodæmon perlaudes, honores & applausus humanos; scilicet iis nos in altum gestit extollere, ut jam sublatis interficiat ac turpius, perdat atque ideo verus humilis in propriæ cognitionis terram se abjicit. Adeo scilicet, timet ac fugit, extolli, & ab aliis æstimari.

5. Secundi in humilitate gradus altera pars, teste S. Anselmo, est, *contemptibiliter se tractari*: ut nimirum cum aliqua tibi, unde contemnendus & despiciendus videre, occurrerit occasio, eam gaudenter excipias. Non id jam agimus, ut injurias, probra, contumelias tibi ultro æceras, easque studio alicubi conquiras, iisque inventis gaudeas & exultes de qua re postea agendi locus erit (quod res ea sit multo sublimior majorisque perfectionis.) sed ut, cum aliquid ad tui despicientiam spectans occurrerit, id saltem feras patienter, si non possis gaudenter secundum illam sapientis doctrinam: *Omne quod tibi applicitum fuerit, quantum vis grui ac lenualitati repugnans, libenter accipe, & in dolore sustine, & in hu-*

militate tua patientiam habe. Est hoc cum primis utile medium, ad humilitatem tuam acquirendam, tum conservandam. Nam ut humani honores & æstimatio præsens superbiendi & evanescendi periculum includunt, ideoque sancti omnes numquam non eos sunt detestati: sic vice versâ, quidquid ad nostri despicientiam & depressionem quoquomodo facit, humilitatis comparandæ, conservandæ, adaugendæque mirabiliter deferunt. Vnde S. Laurentius Iustinianus, humilitatem torrenti euidam affimilabat: ut enim is per hiemem multis aquis abundat, in æstate propè exarescit; sic humilitas prospero rerum successu imminuitur, adversis incre-
scit & augetur.

6. Iam multæ porro huius rei occasiones nobis quotidie occurrunt, ut si ex illis rem facere vellemus, atque patiendi inde proficere omni studio conniteamur, amplissimus nobis humilitatis quotidie exercendæ campus aperiretur. Rectè proinde de illis religiosissimus ille vir Thom. de Kempis sic philosophatur: *Quod aliis placebit pro cessum habebit: quod tibi placet, ultra non proficiet: quod alii dicunt, audietur, quod tu dices, pro nihilo computabitur: petent alii, & accipient, tu petes, nec impetrabis: erunt alii magni in ore hominû, de te autè tacebitur; aliis hoc vel illud committetur; tu autè ad nihil utilis judicaberis.* Propter hoc natura aliquando contristabitur, & magnum cœrcamen sustinebit; sed magnû bonû inde consequeris, si silens portaveris. Quisque ergo semetipsum excutiat, & singillatim occasiones omnes percurrat, quæ ei quoad hoc possint & soleant.

S. Laurent. Iustinian.

Multæ sunt occasiones patiendi adversa.

Lib. 3. de invit. Christi cap. 54.

soleant occurrere; ac videat quomodo in illis sese habeat. Attendat, inquam, quo se modo gerat, cum quid ei imperiosè & magistraliter imperatur: videat, quam in partem accipiat, cum rei alicuius commonetur, aut de defectu reprehenditur: videat denique quomodo affectus sit, cum superiorem videt se ut suspectum habere, non multum fidere, sed admodum restrictè & diffidenter procedere.

S. Dorotheus.
in doctrina.

Suadet proinde S. Dorotheus, ut quæcumque se nobis istarum occasionum obtulerit, illam ceu remedium & medicinam ad superbiam nostram curandam accipiamus, Deumque pro eo qui hanc nobis occasionem obtulit, & causavit, tamquam pro animarum nostrarum medico, ex caritate rogemus, firmiterque credamus, eum qui huiusmodi res oderit, ipsam quoque humilitatem odisse.

Tertia
pars 2.
Gradus
dolere
quod laudemur.
Epist. 64.
ad Aurelium Episc.

7. Tertia pars secundi gradus est laudibus aut applausu humano non lætari, nec oblectari. Est hoc priori paulò difficilior, ut etiam testatur S. Augustinus: *Etsi cui, inquit, quam facile est laude carere, nec honorem ætimationemque multum morari, dum denegatur; tamen perdifficile est ea non delectari, nec applaudere, cum offertur, & cum ab hominibus magni quis æstimatur & laudatur.* Egregiè id ipsum pertractat S. Gregorius moraliter commentans in illa Iobi verba.

Iob. 31. 26.
27. lib.
21. Moral.
c. 6.

si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clarè, & latatum est in abscondito cor meum. dicitque Iobum nihil hoc loquendi modo aliud significare voluisse, quam se hominum laudibus

ac præconiis minimè gavisum, nec delectatum fuisse: Nam solem fulgentem, ac lunam in claritate cursum peragentem intueri, symbolicè est, famam & opinionem quam quis apud homines habet, nec non laudes ac præconia sua, tacitè apud semetipsum considerare, iisq; in sinu gaudere ac lætari.

8. Hoc porro inter superbos & humiles ait esse discrimen, quod illi, dum laudantur ac celebrantur, tametsi falsò, mirè lætentur & intus plaudant, quòd non attendant ad id quod revera in se ipsis, & in oculis Divinæ majestatis sunt; nihilque spectent aliud, quam ut ab hominibus celebrentur ac deprædicentur, & non minùs hoc ipso gaudeant & exultent, quam qui rei ad quam ardentissimè aspirabat, jam factus est compos. At verè humilis corde, cum se laudari, æstimari, celebrari audit se intra se colligit, magisq; ad hoc præconium erubescit, illud Prophetæ consilium secutus, *Exaltatus autem humiliatus sum*, & præ confusione magis conturbatus. Nec immeritò: Cauto enim, addit S. Gregorius, *consideratione trepidat, ne aut de his in quibus laudatur, & non sunt, maius Dei iudicium inveniat, aut de his, in quibus laudatur, competens premium perdat: dicaturq; ipsi, Recedisti bona, & operum tuorum mercedem in vita tua.*

9. Ergo ex illis ipsis rebus, è quibus arrogantes & superbi intrinsecendi evanescendiq; occasionem ac materiam capiunt, è laudibus inquam hominum, inde sui confundendorum magisq; humiliandorum anam

Li. 22.
Moral. c.
Proo.
17. 21.

Lib. 6.
vita. c.
Exemplum
Franci-
de Bor-
gia qua-
tuis la-

ansam arripiunt humiles. Atque hoc est, quod, teste S. Gregorio, in Proverbiis insinuat Salomon: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.* Adulterium & spurium argentum vel aurum, in igne consumitur; sed probatum & bonum, redditur probatius ac depuratur, sic & homo inquit Sapiens, per laudes & encomia, qui enim laudatus & deprædicatus, superbit, evanescit, & laudibus auditis velut palpo definitur, adulterinum est aurum, non probatum, cum à linguæ conflatorio consumatur, at, qui è sui commendatione ac deprædicatione magis se deprimendi & confundendi ansam captat, aurum est obryzū & purum: eo quod per encomiorū ignem ad eò nō consumptus est, aut decoctus, ut etiā purior, defæcator, & clarior inde evaserit, quia factus humilior & in oculis suis abjectior. Hoc ergo, tibi signum & nota sit, è quo colligas, num quem in virtute atque humilitate progressum facias, cum id Spiritus Sanctus nobis ut tale suggerat. Vide inquam, num tibi grave ac molestum sit tuas ex aliorum ore laudes audire; an verò ad eas tibi cor præ gaudio subsulet, miramque ex iis voluptatem haurias, atque inde colliges, verumne aurum, an non nisi auripigmentum ac spurium.

10. B. N. P. Francisco de Borgia nihil accidere poterat gravius, nulla- que re æque indolebat, ac, dum se pro sancto ac famulo Dei haberi cæliq; videbat, qui etiam rogatus aliquando, cur hac se re tantopere affligeret,

Roderig. exercit. pars II.

cum id ipse nec expeteret, nec procuraret; timere se respondit rationem, quam propterea Deo daturus erat, cum tam longè ab ea esset opinione, quam de eo vulgus concipiebat. Quod ipfissimum est cum eo quod antè paulò è S. Gregorio adduximus. Quamobrem tam profundè nos in propria cognitione fundatos esse oportet, ut ne omnes quidem humanarum laudum atque æstimationum turbines, à nihilo nostro nos avellere, ac vel modicum dimovere possint: sed ad eas quamprimum erubescere, magisque inde confundi, scientes, hæc encomia falsa esse, nequeam quam habere vulgò dicimur, virtutem in nobis habitare: tales denique non esse nos, quales mundus prædicat, & ipsi esse deberemus.

CAPUT XV.

Quarta pars secundi in Humilitate gradus est, ardentè desiderare contempti ac vilipendi, ac propterea gaudere.

1. **Q**uarta pars secundi quoad perfectionem humilitatis ascendamus, gradus est, desiderare ut nos homines despiciat, & nullo in pretio habeant, deinde ipso dedecore, injuria, & vilipendio etiam lartari. Quam perfectionē S. Bernard. sic paucis definit: *Verus humilis vilis vult ab aliis reputari, non humilis prædicari, sed vilis & abjectus, adhuc gaudet de contemptu sui.* Hic, juxta primā distinctionem, secundus humilitatis est gradus, in quo ejusdem perfectio plane sita est.

X

Atque

Serm. 16.
in cantic.

Humili- 2. Atque ideo eam ait nardo, her-
tas est bæ quidem humili, sed mirè odorife-
nardus, ra, juxta illud Canticorum, *Nardus*
cur. *mea dedit odorem suavitatis*, non in-
Ser. 42. in congruè comparari. Tunc quippe
Cantic. nardi humilitatis fragrantia & odor
Canti. I. ad alios se diffundit, cum non solum
II. reipse nullo in pretio habes, sed de-
sideras & appetis etiam, ut & reliqui
te despiciant, ac nullo in numero
censeant.

Ser. 42. in
Cantic.

Humili- 3. Ceterum, duas idem Doctor
tas alia humilitatis species constituit: unam
intellectu in intellectu residentem, cum nimi-
intellectu rum quis seipsum considerans, pro-
alia vo- priamque miseriam & abjectionem
luntatis. perspicit, ab ipsa veritate ac lamine
rationis convictus, se pro nihilo
ducit, omnique ludibrio, infamia &
contemptu dignum reputat. Alter-
ram in voluntate, cum etiam ab aliis
contemni, atque ab omnibus vili-
pendi despicique desiderat.

Prior nō
convenit
Christo.

4. Primam intellectus humilita-
tem negat in Christo Redemptore
nostro locum habuisse: quia ipse se
non poterat ut vilem, omnique infamia
atque ignominia dignum reputare:
quoniam sciebat seipsum, seque
verum esse Deum, Patrique æqualem:
unde Apostolus: *Non rapinam arbitra-
tus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum
exinanivit, formam servi accipiens.* Sed
super eminenter fuit in ipso humili-
tascordis & voluntatis: nam ex inten-
to, quo nos persecutus est, amore, se-
metipsum voluit abicere, auctoritate
omni atque & honore exuere, &
in oculis hominum vilissimus &
mortalium contemptissimus haberi.
Unde etiam de seipso in Evangelio

Mat. II.
29.

testatur: *Discite à me, quia mitis sum &
humilis corde ac voluntate.*

5. At in nobis, utramque humilita-
tis speciem requiri, idè qui suprà Bern.
docet: quia prima sine secunda falsa
est, adulterina, & deceptoria. Velle
enim videri & haberi alius quàm re-
vera sis, falsitas est & impostura. Qui
verè humilis est, qui verè demisse cō-
tempnimque de se sentit, qui seipsum
ex animo vilipendit, & nullo in pre-
tium habet, gaudere quoque debet cum
ab aliis contemnitur ac nihili sit.

6. Atque hoc nos à Christo Do. Christus
mino discere oportet, utpote qui exēplat.
præclarum hujus nobis dedit exem- toleran-
plum. Videte enim, quam ex animo, di con-
quanto cum desiderio & voluntatis fuit tempus
affectu omnem nostri causa despe-
ctum, contumeliam atque contem-
ptum susceperit: ut satis ei non fuerit
semetipsum exinanire atque annihilare,
servi formam accipiendo (qui
tamen cæli terræque est Dominus)
sed insuper peccatoris habitum &
formam assumere, unde de eo ait A-
postolus, *Deus filium suum mittens in Rom. 8. p.
similitudinem carnis peccati.* Non qui-
dem assumpsit Dominus peccatum
(nam illius non erat capax) peccato-
rum tamen signo & cauterio voluit
signari: quia ut peccator voluit cir-
cumcidi, inter peccatores ac publi-
canos voluit baptizari, tamquam si
unus de numero eorum foret; voluit
& Barabbæ homini sceleratissimo
postponi, eaque pejor vitaque indi-
gnior haberi. Denique tam ardens &
vehemens fuit ejus, infamiæ, oppro-
bria, contemptū, impropria nostri
causa patiendi desiderium, ut nimis
quàm

Humili-
tas utra-
que in
nobis
habere
debetur.
cum.

Inc. 12. f.

Inc. 22.

15.

2. f. 68. 2.

Thron.

quàm diu illa ei hora retardari ac differri videretur, qua, amore generis humani ebrius, posset, ad instar Noë, denudari, quò omnio fannis ac ludibrio exciperetur. Baptismo, inquit, ha-

Luc. 22. 50 bea baptizari, baptismo in qua sanguinis, & quomodo coarctor, usq; dū perfici-

Luc. 22. 15 atur! Et, Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum. Ardentissime in-

qua desideravi, illā toties mihi optatam horam adesse, in qua non nisi infixa & inaudita haecenus irrisiones, opprobria, impropria personabunt; in qua alapa, percussiones, & colaphi mihi velut probrosissimo mancipio infringentur; in qua facies mihi ut blasphemio velabitur, alba veste ut fatuus, induar purpurea, ut rex quispiam scenicus; in qua, ut maleficos & fur flagris concidar; in qua denique medius inter latrones in crucem aggar, quod mortis genus ea tempestate omnium probrosissimum & maximè in fame passim reputabatur. Hoc scilicet erat, quod ardenti cum desiderio Redemptor noster Jesus identidem desiderabat. Unde in ejus nomine canit Regius Propheta: Improprium expectavit cor meum & miseriam; idque tam cupidè, ac quis expectat rem sibi gratissimam ac jucundissimam: nam circa tales versatur spes & expectatio, uti timor circa tristes & afflictivas. Nec non Jeremias: saturabitur opprobriis. Expectabat scilicet horam illam, ut in ea posset impropriis, irrisionibus, tanis & injuriis, quas re quam summo perecluriebat, quæque & lapidissima simul & jucundissima nostri amore erat, exlaturari.

6. Quamobrem si ipsi Dei aeterni filius intensè & ardentè ignomini- am atque infamiam desideravit, nec minore eas cum gaudio ac voluptate nostri causa suscepit, quibus tamen nullo suo demerito dignuserat; haud sanè multumerit, si nos omni infamia & probrio dignissimi, illius causa, velimus saltem haberi id quod revera sumus, & quam commertis sumus, infamia ac vilipendio gaudeamus. Sic se fecisse scribit Apostolus Corinthiis: Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustis pro Christo. Philippensis quoque de sua captivitate & vinculis scribens, eos secum congaudere jubet, quòd Christi causa Romæ victus detineretur. Vique adeò scilicet in persecutionibus ac laboribus quos patiebatur, exultabat, ut aliquam gaudii sui partem posset in socios & amicos derivare, itaque eos ad secum exubrandum & gaudendum invitat.

7. Hoc quoque lac est, quòd è sacratis Redemptoris Jesu uberibus Apostoli alias suxerunt: unde de ipsis legimus: Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, nempe praesidium & synagogæ, ac magnum id beneficium, delicias, ac gratiam praedicabant, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Horum deinde vestigiis & reliqui sancti institerunt: atque in primis illustris ille Martyr Ignatius Antiochenus, qui dum Romam, ad martyrium subeundum, à lictoribus Imperatoris raptaretur, & multis inju-

Vt nos sequamur Christi exemplū alacres.

2. Cor. 12. 10. Philip. 12.

Exempli. pla. AA. 5. 41.

Cap. 4.
exa. 9. 44.
Et regul.
a. i. sum-
maris.

riis & contumeliis per viam afficeretur, gaudens in Domino, identidem ingeminabat. Nunc incipio Christum esse discipulus. Hoc ipsum ut & nos imitemur. S. Parens noster Ignatius cum primis desiderat, ideoque id verbis efficacissimis juxta & pregnantissimis serid nobis inculcat. Diligenter, inquit, advertant oportet, tam qui in Societatem recenter recipiuntur, quam qui in ea jam degunt, magni faciendo, summiq; momenti id esse ducendo, in conspectu creatoris ac Domini nostri quantopere juvet & conferat ad vitam spiritualis profectum, omnino, & non ex parte abhorre ab omnibus qua mundus amat & amplectitur, & admitteret & concupiscere totis viribus quidquid Christus Dominus noster amavit & amplexus est. Quemadmodum enim mundani homines, qui ea quamundi sunt sequuntur, diligunt & quarunt magna cum diligentia honorem, famam, magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos edocet: sic qui procedunt in spiritu, & serio Christum Dominum nostrum sequuntur, amant, & ardenter exoptant, qua iis omnino contraria sunt: indui nimirum eadem veste ac insignibus Domini sui, propius amore ac reverentia: adeo ut, si sine offensione ulla divina Majestatis, & absque proximi peccato foret, vellent contumelias falsa testimonia & injurias pati, ac stulti haberi & existimari, nulla tamen ad id dataper eos occasione, eo quod exoptant assimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

8. Hæc regula, brevi velut compendio complectitur, quidquid de humilitate dicere possimus. Et hoc

est mundum, & quod is maximè & antè omnia spectat ipsum, inquam, honoris æstimationisq; alienæ appetitum ac desiderium, vere reliquit se ac repudiasse. Hoc est, mundo verè mortuum, & verè Religiosum esse: nimirum ut, qua mundani homines honorem, famam, existimationem, contentionem & studio appetunt, iisque gaudent, ea nos infamiam, contemptum, & contumelias appetamus, iisque gaudeamus. Hoc est, verè Religiosum Societatis Iesu, & sectatorem Iesu esse: ut socii eius non solo nomine tenus, sed & infamia, contemptu & despicientia simus; eiusque insignibus & veste induamur, una cum ipso & propter ipsum, à mundo contumeliam, injurias & contemptum excipiendo, ac de iisdem propter ipsum gaudeamus & exultemus.

9. Tu, Domine Iesu, publice & coram omnibus, ut sceleratus es declaratus ac proclamatus, atque inter duos latrones, instar malefici in crucem actus; ne ergo permittas, ut ipse declarer habearque pro bono: neque enim fas est servum pluris fieri domino, nec discipulum super magistrum honorari. Itaque si te Dominum persecuti sint, & contempserunt; persequantur, contemnunt, contumeliis excipiant & me, ut sic te aliquo modo imitari, tuusque discipulus & socius esse promerear. Sanctus P. Franciscus Xaverius rem esse dicebat indignam & intolerabilem, ut Christianus, qui Christo irrogata opprobria identidem animo & memoria versare debet, honoribus,

Virtutis
acquiri
signum
est fac
& pro
pietate
opera

Matth. 24.

lib. 2. 1. 1.

ribus, fama, humanisque laudibus delectetur.

CAPUT XVI.

Humilitatis, adeoque virtutum omnium perfectio in eo consistit, ut earum actus cum gustu & oblectatione quadam obeantur: quantique id ad in virtute perseverandum, referat.

Virtutis
acquisitæ
signum
est facile
& prom-
ptæam
operari.

1. **C**ommunis Philosophorum doctrina est, virtutis perfectionem in eo sitam esse, ut illius actus cum quadam animi lætitia & hilaritudine exerceantur: loquentes enim de signis, è quibus perspicitur verène quis virtutis alicuius habitum acquisierit, illud inter reliqua ut certissimum ponunt, si virtutis illius actus promptè, faciliter, & delectabiliter exequatur. Quisquis artis alicuius aut scientiæ habitum jam plenè acquisivit, summa cum promptitudine ac facilitate eiusdem actus exercet. Sic videmus, musicum, quia artis musicæ habitum perfectè jam acquisivit, maxima cum facilitate & promptitudine, voce manuvè canere, nec ei præparatione præviaque cogitatione ulla opus ad hoc esse, adedò ut etiam longè alia mente agitans, non minùs scitè instrumentum suum pulset. Ad hunc igitur modum etiam virtutis actus operatur qui eiusdem habitum acquisivit. Quocirca si nosse velis, an humilitatis virtutem jam adeptus sis, vide ante omnia, ad actus illius promptè faciliq; negotio exequaris: si enim aliquam in oblati illius exercendæ occasionibus difficulta-

tem & repugnantiam sentias, signum id est, te perfectè virtutem nondum esse affecutum: ac, si ad eas prout oportet excipiendas, præventionibus ac reflexionibus te quibuldam communias necesse est, optima quidem id est ad persecutionem eius perveniendi via, certum tamen indicium, nondum eam te acquisivisse.

2. Sicuti qui, ut citharam pulset, prius accurate secum cogitat, quonam hunc, quonam illum digitum loco ponat, nec non præcepta magistri tunc in memoriam vocat; optimè quidem procedit, ut in arte pulsan- di perfectus tandem evadat; signum tamen id est, nondum enim musices sibi habitum comparasse: quem si haberet, nihil horum ad bene pulsan- dum præcedere opus foret. Vnde rectè Aristoteles: *Ars perfecta non deliberat: tam sibi facilis est actus suus.* Id est, qui perfectè artis alicuius habitum sibi acquisivit, tam facilè eiusdem actus obit, ut eum necesse non sit præcogitare ac deliberare, qua ratione eos rectè obeat.

Simile de
virtute
perfecta
& cre-
scente.

3. *Physi-
c. 8.*

3. Philosophorum quoque doctrina est, ex actibus repentinis & in- deliberatis virtutem cuiuspiam optimè perspicere: *In repentinis*, inquit, *secundum habitum operamur.* In iis quæ magna cum prælusione & deliberatione quis agit, virtus eius non agnoscitur, sed in iis quæ subito & in præmeditato.

Aliud si-
gnū vir-
tutis in
statu per-
fecto.

4. Ulteriùs etiam iidem Philo-
phi procedunt. Nam Plutarchus docens, quam è re optimè perspicere, num virtutem quis acquisi-
vit, duodecim eius adfert signa: &

1. de prop-
riis. mon-
rum.
Aliud si-
gnū eius.

horum *unum* esse ait, à Zenone Philosopho aliàs traditum, somnum: si nimirum in somnis secundum quietē, nullo reperi motus, nulla foede atq; inhonestæ imagines infestent; aut, si quidem occurrat, nulla omnino in iis voluptatem oblectationemvè sentias, sed dolorem & molestiam; adhæc & interdormiendum tentationi delectationiq; non secus resistas, quam si vigilares; signum id est, virtutem in anima tua profundè radicatam esse, nec voluntatem solam, verum etiam sensualitatem & imaginationem rationi subditam esse. Sicut enim equi ad currum jugati, cum egregiè domiti sunt, & ad hoc opus longò jam usu velut facti, etiam auriga frenos laxante, & dormiente, iter suum rectè & sine errore prosequuntur: ita qui perfectè (ait Plutarchus) virtutem adepti sunt, omnesque affectus & appetitus brutales jam edomitos & planè subactos habent, etiam dormientes in cæpro cursu procedunt, officioque funguntur suo. Eadem quoque est doctrina Sancti Augustini, dicentis: *Domine memores mandatorum tuorum, etiam in somnū resistimus.* Tanto quippè virtutis ac mandatorum divinatorum adimplendorū desiderio affectuque nonnulli Dei servi tenentur, usque adeo vilium omnino detestantur, tantumque tentationibus inter vigilandum resistendi jam usum & consuetudinem contraxerunt, ut etiam in somnis eis reluctari possint.

l. 12. in
Gen. ad
lit. c. 15.

l. 6. c. 6,
vis.

5. De S. P. Francisco Xaverio proditum est, cum cum impura ei species

& illusio per somnium fuisset à Caco-
dæmone objecta, tanta ei vi restitisse, plum.
ut præ oblectationis vehementia, multa ei è naribus copia sanguinis proruperit. Atque hoc in sensu exponitur à nonnullis illud Sancti Pauli: *Sive vigilemus, sive dormiamus, simul 1. Th. cum Christo vivamus.* Quasi non solum vellet dicere, ut viventes & morientes semper cum Christo vivamus (quæ quidem literalis & communis est expositio;) sed etiam ferventes Dei servos Christum semper præ oculis habere debere, non inter vigilandum solum, sed inter dormiendum & in somnis.

6. Adjiciunt his etiam aliud virtutis perfectæ acquisite signum, & conditionem (quod ordine tertium est) Philosophi: cum nimirum eius actus quis peragat delectabiliter. Quod quidem reliquorum signorū certissimum est, & in quo ipsa virtutis perfectio consistit. Quare, si nosse cupis, an humilitatis virtutem perfectè sis adeptus, te juxta regulam Superiori capite positam examina, vide inquam num ita gaudeas contemptu & infania, ut mundi sectatores honoribus, & illustri nominis sui celebritate.

7. Porro præterquam quòd hoc sit ad perfectè virtutem aliquam adipiscendam necessarium, aliud in eo commodum, & quidem non exiguum, reperitur, nimirum, id omnino conferre, ut in eius colendæ proposito perduremus, & ad finem usque perseveremus: quamdiu enim huc non pervenerimus, ut virtutum actus aliqua cum delectatione & gaudio exequa-

Optimū
signū ad-
ceptæ vir-
tutis, ed
gaudio
eam ex-
ercere,

Vnde et-
iam est
præsum-
ptio de
constan-
tia,

Phil. 12.

exequamur, perdifficile erit in virtute perseverare.

8. Quam etiam S. Dorotheus communem veterum illorum Anachoretarum tradit doctrinam fuisse: Solebant, inquit, Patres & majores nostri firmiter, ceu indubitam veritatem, asserere, quidquid animus alacriter & gaudenter non admittit, diuturnum esse non posse. Poteris quidem ad aliquod tempus servare silentium, & cum modestia & recollectis sensibus incedere; verum, quo adusque ex intimo cordis id procedat, & longa consuetudine tibi fiat quodammodo naturale, itaque id cum gustu ac delectatione quadam agas, diu in eo non perdurabis: erit enim velut coactum & violentum quid: atqui nullum violentum perpetuum est: Quare permagni interest, nos ipsos identidem & omni constantia in virtutum actibus exercere, quoadusque virtutem velut imbibamus, itaq; profundè cordi ipsa inculpat, ut, cum aliquos eius actus exequimur, illi ex nativa in dolo, & ingenito conaturali; nobis habitu proficisci videantur; itaq; fiet ut eos cum gaudio & delectatione obeamus. Hac enim ratione secum & certi aliquo modo esse poterimus, in ea nos ad finem usq; perseveraturos. Insinuare hoc Regius Propheta voluit, dum initio psalmorum suorum iusto hoc elogium: *sed in lege Domini voluntas eius*; vel, ut vertunt alii, *voluptas*, gaudium & delectatio eius: is quippe bonorum operum in tempore suo fructus effundet, tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.

CAPUT XVII.

Planius declaratur perfectio ad quam in secundo hoc humilitatis gradu ascendere omni nobis studio connitendum est.

1. Aliud ad ea quæ hactenus à nobis dicta sunt, addit Ioannes Climacus; nimirum, quemadmodum superbi adeo efflicti honorem & ab aliis æstimari appetunt, ut, quò sibi maiorem honorem & nomen illustrius apud eos parent, sæpe etiam id habere se mentiatur, & præferant exterius, quod revera non habeant, v. g. maiorem nobilitatem, ampliores opes, plures dotes & talenta, aliaque id genus, quàm de facto habent; ita altissimam & profundissimam humilitatem esse, si quis tam intensum contemptus ac vilipendii sui habeat desiderium, ut, quo eò pertingat, & contemnatur, certis in casibus eos se fingat habere, & etiam de se narret, defectus, quos de facto non habet, ut sic minoris ab audientibus pendatur.

2. Rei huius exemplum, inquit, habemus in Anachoreta Simeone: qui cum intellexisset provinciam illius præfectum ad se, velut virum illustre & sanctum, viscerum excurrere, accepto mox in manus frusto panis & casei, ante cellæ fores ipsum adeo insultè comedit, ut eo viso præfectus, eum ut fatuum despexerit. At gavissus est in sinu Simeon, quod voti, quo contemni stultusque reputari volebat, hoc pacto compos esset redditus.

Exemplū
Simeonis
stultum
se simu-
lantis.

redditus. Similia de aliis sanctis exempla in historiarum monumentis quam plurima legimus: in primis de Minorum Patriarcha Francisco, qui per viam lutum, velut pastam sarrinaceam, pedibus subegit, quo honorem qui sibi passim deferebatur, & iam de nouo parabatur, hoc facto declinaret. Nec non de B. F. Iunipero, qui eandem ob causam cum pueris pueriliter in oculis omnium videre veritus non esset.

Cur sancti mundum despexerint

3. Considerabant hi sancti, ipsum æterni Dei filium, summum illud & infinitum bonum, dum in terris ageret, maximopere à mundo despectum fuisse, ipsum præterea mundum adeò mendacem & fallacem esse, & simul tanta cæcitate laborasse, vt illustrissimâ illam lucem (ipsum inquam, æternum lumen de lumine) non cognouerit, nec honorarit eum qui ipsissimus ac verissimus erat honor; ideoq; tanto ipsum, eiusque honorem & famam odio prosequerantur, vt, quod toto is affectu complectitur, illi odio plusquam Vatiniano detestarentur: quod verò abhorret & abominatur, illi summo in pretio haberent, atque ambabus (vt aiunt) vlnis complecterentur atq; idcirco tam impensè fugiunt & honorari, magnifici & in pretio haberi, ab eo, qui Deum ac Dominum ipsorum tam contemptim & propudio se habuit.

Etiâ despici ad amaverint

4. Quin vt certissimum affectus & amoris Christi erga ipsos signum ducunt, quod vna cum ipso, & propter ipsum, à mundo despectui habeantur. Atq; hæc est causa, cur Sancti & serui Dei opprobriis, contume-

lia, & infamia à mundanis hominibus irrogata tantopere declarentur, omnemque per occasionem ad hunc despectum sui pertingere alloborant, nec ante quiescerent, quam voti sui fierent compotes.

5. Fateor quidem (ait Climacus) multa horum è peculiari spiritus sancti instinctu impulsuq; facta esse, atq; ideo admiranda potius quam imitanda videri; tamen, etsi de facto sanctas illas fatuitates, quas ipsi subinde intermiscebant, non exerceamus, nihilominus in intenso illo amore & desiderio, quo contemni despiciq; quam ardentissimè desiderabant, eos vt assequamur & æmulemur, procurare omnimodis nos oportet.

6. Vterius progreditur S. Didochus, dualq; humilitatis constituit species: vnam mediocrium, perfectorum alteram. Prima est proficientium quidem assiduò, verum tamen continuo in conflictu agentium, atq; à cogitationibus superbix prauisq; motibus identidè oppugnantorum, tamen si cum Dei gratia illis resistere, & à se generosè repellere, numquam non se humiliando confundendo, committantur. Altera perfectorum; cum nimirum tantam Deus Opt. Max. homini intus lucem suiq; cognitionem infundit, vt iam ipse sibi nullatenus superbire, nec ulli superbix aur elationis motus in anima sua suboriri posse videantur. Et tunc anima velut naturalem humilitatem habet: quamvis, n. heroica & illustria opera varia exequatur, propterea se nec effert, nec pluris facit, sed omnium potius minimam reputat.

Discrimen u.
triusque
humili-
tatis, pri-
oritur-
batur
adhuc.

6. Atque hoc inter duplicem hanc humilitatem esse ait discrimen, quod prior illa ut plurimum dolo-rem, tristitiam, molestiamve aliquam comitem habeat, cum in illis potissimum reperiatur, qui nondum perfectam de seipsis victoriam sunt consecuti, sed adhuc aliquem in se contradictionem ac rebellionem sentiunt: hanc enim unam molestiam ac tristitiam illius, quæ, aliquam humiliationis & despicientiam occasione se offerent, exurgit causam esse; nec non efficere, ut, tamen eam patienter excipiat, non tamen cum gaudio & alacritate: quod intus sit, nescio quid, quod aliquo modo oblectetur ac repugnet, quia scilicet passionibus nondum planè edomitæ ac subactæ sunt. Altera verò nullam profus sentit molestiam aut repugnantiam, sed magno potiùs cum gaudio, in illa confusione & opprobrio coram Domino, illa quæ despicientia contemptuque sui homo versatur; quod nihil in se habeat, contra obnitens ac repugnans, passionibus nimirum & vitiis in contrarium tendentibus, jam subactis & edomitis, perfectæque de seipso victoriæ relata. Hæc quoque causa est, cur qui primam illam humilitatem habent, per adversitates prosperitatesque, ac diversos vitæ hujus successus & vicissitudines perturbentur ac murentur: at secundam habentes nec adversis turbantur, nec in prosperis elevantur, insolescunt, superbiunt, vanoque aliquo gaudio efferuntur, sed in eodem statu constanter permanent, magna que animi pace ac

tranquillitate perfruuntur, ut qui jam ad perfectionis culmen pervenerunt, omnibusque rerum successibus sunt Superiores. Cupientem nihili fieri, despectuque irrogato latantem, nihil omnino inquietat aut affligit: nam si, quodcumque aliquatenus affligere, dolorisque alicujus esse posset occasio, sui scilicet apud alios oblivio, præteriti ac contemptus, hoc ipse quam ardentissimè concupiscat, eoque summo pere gaudeat ac delectetur; quid tandem inquietem ei molestiamve ullam inferat? si in eo, in quo eum homines aliquomodo vexare & affligere posse videntur, magnam ipse pacem sentit, nemo certe suam ei pacem poterit eripere. Unde S. Chrysostomus tales quendam paradisum & beatitudinem in terra invenisse asserit. Anima, inquit, quæ sic se habet, *Ho. 9. in quid potest esse beatus? quicumque talis Gens. est, in portu continuo sedet, ab omni tempestate liber, & in serenitate cogitationum oblectatur.*

7. Ad hanc ergo humilitatis perfectionem ut perringamus, omni contentione anniti debemus: neque id nobis impossibile videatur: nam, Dei opitulante gratia, non sanctos solum, sed & omnium Sanctorum Dominum, siquidem velimus, posse nos imitari, docet S. Augustinus cum hic ipse Dominus disertè in Evangelio nos jubeat *ser. 47. de sanctis. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et S. Pe- *Matt. 23.* trus eum nobis exemplo prævisse dicit, ut sic nos ad sui imitationem

Perfekte
humilis
nullis re-
bus tur-
batur, i-
mo bea-
tus est.

1. Pet. I. Provocaret : Christus passus est pro
21. nobis , vobis relinquens exemplum , ut
sequamini vestigia ejus. S. quoque

Hieron. Hieronymus super illud Salvatoris :
Matt. 19. si vis perfectus esse ; ex his verbis mani-
22. festè ait colligi , in nostra perfectio-
nem manu potestateque sitam esse ,
eùm Redemptor dicat. Si vis. Quia

si dixeris , inquit , vires non suppe-
Prov. 24. runt , qui inspector est cordis , ipse
12. intelligit , & cùm norit infirmata-
tem nostram , dicit , possete , si ve-
lis : ipse enim paratus est nos juva-
re , dummodo ipsi velimus , cùm ejus
autem ope & subsidiis nihil non po-
terimus. Vidit , inquit idem , Jacob

Gen. 28. Patriarcha scalam à cœlis ad terram
usque pertingentem , per eamque
ascendentes ac descendentes Ange-
los , illius autem summitati & fasti-
gio omnipotentem Deum super in-
cumbentem , ut ascendentibus ma-
num auxiliatricem porrigeret , sua-
que præsentia eis animos ad ascen-
dendum adderet. Per hanc igitur
scalam tu ascendere procura , & per
eos quos hactenus exposuimus gra-
dus : adit ipse , manumque auxilia-
rem tibi extendet , ut ad ultimum us-
que gradum pertingas. Si navi-
ganti enim portus aliquis æquo al-
tior appareat , illuc ingredi se navi-
gio posse diffidit , at ei jam factus vi-
cinior , viamque ad apertam videns
facilem ejus ingressum.

esse deprehendit.

—(O)—

CAPUT XVIII.

Aliquot dantur media , ad secundum
hunc humilitatis gradum pertingen-
di , atque in primis Redemptoris nostri
exemplum.

1. **A**D virtutes morales conse-
quendas duo communiter
mediorum genera suggeri solent : u-
num sunt rationes & consideratio-
nes nonnullæ , quibus convincamur ,
permoveamur , & ad virtutem illam
amplectendam velut impellamur :
alterum , exercitium continuūque e-
jusdem actuum usus , utpote quibus
ejusdem habitus paratur.

2. Ut ergo nos à primo ordi-
mur , dico , inter omnes considera-
tiones , quibus ad humilitatem pro-
fundissimam amplectendam movea-
mur , admodum efficacem & nota-
bilem , aut potius omnium primam
& efficacissimam esse , ipsum Redem-
ptoris ac magistri nostri Jesu Christi
exemplum : de quo licet jam supra
nonnulla dixerimus , semper tamen
plura dicenda remanent. Omnis
certè ipsius vita , perfectissimum fuit
humilitatis exemplum , jam inde à
tempore quo in mundum natus est ,
usque ad spiritus in cruce exhalatio-
nem. Verùm B. Augustinus præ-
cipua quadam ratione quoad hanc
materiam ponderat exemplum illud ,
quod in discipulorum pedibus ferit
V. in cœna Domini , cùm jam
morti proximus esset , abluendis
nobis dedit. Christus , inquit ,
contentus non fuit totius vitæ Super-
ioris

Duplicia
sunt me-
dia virtu-
tum mor-
alium.

Inter
media
conside-
rationis
opti-
mum est
Vita pro
Christi
humili-
tate.

Id est
Præcipi-
um.

rioris exemplis , uti nec illis quæ in passione sua jamjam instante erat daturus ; utpote in qua , uti prædixerat Isaias , pati debebat ut novissimus virorum ; & , uti Prophetæ Regius , ut opprobrium hominum & abjectio plebis. Sed sciens Iesus , quia venit hora ejus , ut transeat ex hoc mundo ad Patrem , cum dilexisset suos , in finem dilexit eos : & cæna facta , surgit à cæna , & ponit vestimenta sua : & cum accepisset linteam præcinxit se : deinde mittit aquam in pelvim : & ad pedes discipulorum etiam perfidi Judæ , pro volutus , cepit eos lavare manibus suis divinis , & extergere linteo quo erat præcinctus. O grande mysterium ! quid hoc est Domine ? quid agis ? hinc exclamat , stupendam hanc humilitatem obstupescens , Petrus Domine tu mihi lavas pedes ? Non capiebant scilicet discipuli , quid ageret , unde respondet ei Dominus : Quid ego facio , tu nescis , nec intelligis modò scies autem , & intelliges postea , nam id tibi declarabo : Quare resumptis vestibus cum recubisset iterum , ipsis mysterium enucleatè declaravit. Vos vocatis me magister & Domine : & bene dicitis : sum etenim : si ergo ego me humiliavi , abjeci , & lavi pedes vestros dominus & magister , & vos debetis alter alterius lavare pedes , exemplum enim dedi vobis , ut quemadmodum ego feci vobis , ita & vos faciatis. Hoc , inquam mysterium est , ut vos humiliare discatis , sicut ego me humiliavi.

3. Tantum scilicet ex una par-

te humilitatis est momentum ac necessitas , & ex altera tantam ea difficultatem involvit , ut ad eam incalcandam nobis , satis Domino non sint exempla quæ hæcenus in vita sua nobis dederat , quæque tam ad manum habebat ad nobis danda : sed , quia debilitatem nostram optimè noverat , cordisque nostri pulsu explorato , perspexerat malignitatem humoris , qui hunc nobis languorem afferebat ; hinc toties huic parti manum admovet , & inter testamenti sui legata tanquam ultimæ voluntatis suæ tesseram , eam nobis commendat , ut cordi nostro profunderis insculpta maneret.

4. Super prius allata Domini verba , Discite à me quia mitis sum & humilis corde , sic exclamat Sanctus Augustinus. O doctrinam salutarem ! ô magistrum Dominumque mortalium , quibus mors poculo superbia à Christo propinata atque transfusa est ! Quid ut discamus à te venimus ad te ? quòd mitis sum & humilis corde , hoc à me discatis oportet. Huccine , instat , redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Patris absconditi in te , ut pro magno discamus à te , quoniam mitis es & humilis corde ? Itane magnum est esse parvum , ut nisi à te , qui tam magnus es , disci omnino non posset ? Est , ait idem alio in loco , tam arduum ac difficile sese humiliare & parvifacere , ut , nisi se Deus humiliasset , parviq; fecisset , numquam homines ad se humiliandos induci potuissent. Nihil enim cordi ipsorum insidet profundius , nihil

Difficultas cordis humilitatem amplectendam.

Matt. 11. 29. l. de sancta vir. c. 34.

Optimè à Christo

ser. 1. Do. mi. 2. in Quad.

visceribus adhæret tenacius, quàm honoris ac magni apud homines nominis appetitio. Vnde totum illud fieri ac præmitti debuit, vt hac ratione humilitatem disceremus: Talem superbiam nostram morbus medicinam exigebat; tali plagæ tale applicandum erat malagma. Quare si hac, addit idem Doctor, medicina, quod nimirum Deus nostri causa homo factus est, & tam profundè se abiecit ac depressit, superbiam nostram non curat, quid demum eam curet, nescio. Sanè, si Dominum maiestatis tam despectum, humiliatum & abiectum videre, satis per se non sit, vt nos honorem & nominis æstimationem ambire ac concupiscere pudeat, & non libenter cum illo, & pro illo, contemni, vilipendi, nullius pretij æstimari velimus; quid tandem esse satis possit, prorsus ignoro. Vnde & Guericus Abbas, tam eminenti ac rare humilitatis exemplo obstupefactus, & conuictus, exclamat, quod & nos singulos exclamare, & hinc elicere par est:

Guerricus.

ad finem opæ
S. Bernardi.

Vicisti, Domine, vicisti superbiam meam, pedes mihi ac manus exemplo tuo ligasti: ecce do manus in vincula tua, accipe me in seruum tuum sempiternum.

5. Admiranda quoque est super hac ipsa re S. Bernardi consideratio. Vidit, inquit, Deus Opt. Max. duas creaturas nobiles, ratione præditas, & beatitudinis capaces, à se conditas, idè perire, quod illi esse vellent similes. fecerat enim Angelos, & ecce Lucifer quamprimum Deo vult fieri similis, atque: *In calum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus*

Aquilonis: ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Hæc dicens, intumuit, aliosque in partes suas pertraxit. vnde eos Altissimus quamprimum ad inferna deturbat, & ex Angelis facti sunt cacodæmones. Verum tamen ad infernum detraberis, ad profundum lacu, fecerat Deus & hominem & ecce, ilicò. Satan suam eis lepram afficiat & venenum instillat, suggerens, *Eritis sicut Diis scientes bonum & malum.* Hoc audito, inescati, mandatum Dei transgressi sunt, & cacodæmoni facti sunt similes. Giezi Elisei puer, acceptis à Naaman leproso clam muneribus, à magistro suo mox audiuit: Quia Naaman dona accepisti, propterea adhærebit tibi & semini tuo lepra Naaman in sempiternum, Talis fuit & in præuicatorum hominum à Deo prolata sententia, vt nimirum quia Luciferi diuitias, superbiam inquam culpam, sibi appetijt, etiam eiusdem lepra, pœna videlicet peccati, ei adhæresceret.

6. Hinc ergo vides, deò hominem perditum, & dæmonibus similem factum esse, quia voluit similis esse Deo. Quid ergo agas filius Altissimi, querit S. Bernardus, videns pro se zelare Patrem, & nulli penitus parcere creatura? Ecce, inquit, occasione mei creaturas suas pater amittit: altitudinem meam primus Angelus affectauit: sed continuo Patris Zelus grauius vindicauit in illum. Scientiam quoque, qua nihilo minor est mea, surripere voluit homo, & ne illi quidem misertus est Pater omnes inuident mihi, & mei esse similes volunt. Ecce ergo tandem venio, & talem eis exhibeo meipsum, vt, quisquis inuidere voluerit,

4. Reg. 17.

Reparatur qui cum imitatur, serm. 3. super misertum est.

Matth. 23.

Sed hominem Filius Dei reparauit humilitate sua.

Varia sunt motiva ad humilitatem diuina & humana.

voluerit, ut, quisquis gestierit amulari, fiat ei amulatio ista in bonum. Propterea videlicet Dei filius descendit de talis & homo factus est. Benedicta igitur, super exaltata & glorificata sit tanta bonitas ac misericordia; qua Deus appetitui nostro, quo ei volebamus esse similes, ultro obsecundando condescendit: quia jam non falsò & mendaciter, (uti olim promittebat diabolus) sed verè & de facto; non in superbia & malitia, sed magnam per humilitatem & sanctitatem, Deo possumus similes esse.

Repara-
tur qui
cum imi-
tatur,
serm. 3.
super mi-
seriam.
Mat. 96.
Mat. 18.3
Sed ho-
minem
Filij Dei
reparavit
humili-
tate sua.

7. Unde idem Bernardus, Illud Isaac, *Parvulus natus est nobis*, pro concione exponens ait: Cum Deus tam magnus existens, se pro nobis fecerit parvulum, studeamus effici sicut iste parvulus; discamus ab eo, quia mitis est & humilis corde, ne magnus Deus sine causa & frustra factus sit homo parvulus & puer: quia nisi efficiamini sicut parvulus iste, & ut parvuli humiliemini, non intrabitis in regnum cælorum.

CAPUT XIX.

Proponuntur & nonnullæ rationes ac considerationes humanae, quibus ad humilitatem sectandam ipsi nos provocare debemus.

Varia sunt
motiva
ad Hu-
militatē
divina &
humana.

I. Am inde ab initio huius tractatus, varias ac multas rationes & considerationes adduximus, quæ ad hanc humilitatis virtutem capessendam & colendam non mediocriter nos possint animare, quòd nimirum ipsa sit virtutum omnium radix ac

fundamentum, nec non regia ad eas perveniendi via, optimum item earum conservandarum medium; adhæc, si hanc unam habeamus, mox etiam ceteras habituri simus, & alia eiusmodi. Verum tamen, ne omnia per solam spiritus viam evincere & persuadere velle videamur; non erit profectò inutile, etiam humanas aliquot rationes & considerationes in medium adferre, utpote quæ imbecillitati nostræ magis sunt connaturales, & majorem cum ea convenientiam & analogiam habent: ut sic non modò per argumenta rationesq; spirituales ac perfectionis, sed & ab ipso naturalis rationis pondere convicti, ad honores æstimationemque mundanā vilipenda, humilitatisq; viæ insistendum, magis excitemur & afficiamur. Nam ad rem tam arduam atque hæc est, homini persuadendam omnia unde quaque media & argumentorum momenta sunt accerenda: unde omnigena huc adferre, certe non abs re erit.

2. Primum igitur sit, ut maturo examine, multa quæ animi attentione nobiscum dispiciamus & excutiamus, quid tandem isthæc hominum opinio æstimatiove, quæ tantopere nos exagitat & infestat, itaque nos occupatos habet, in se sit, cuiusque in se valoris & ponderis, ut ita eam promerito, dignitate, ac pro eo quod est æstimemus, ad eam contemnendam ac detestandam animemur; & ab ea fascinari inescarique tandem desinamus. Verissime sanè scripsit olim Seneca, multa à nobis grandia reputari, non tam quod verè grandia in se sint,

Consideratio, quæ res viles sit honoris & humanæ existimationis.

Seneca.

sint, quam quod ea nostra sit vilitas, animique abjectio, ut, quod parvum est, magnum; quod modicum, multum nobis appareat. Idque commonstrat exemplo ponderis quod formicæ convehunt, quod, siquidem corpusculi ipsarum exiguitatem consideremus, per magnum esse censemus. Eodem planè modo in humanis laudibus & honoribus contingit. Peto ergo à te, num, quia aliquo in pretio ab aliis haberis, ideo sis melior; aut quia despiciatui duceris, deterior? Minimè verò. Aurea quoad hoc

*l. 3. cont.
ep. Periliani.*

*l. 1. contra
secund.
div. Martin. c. 1.*

Thom. à Kempis l. 3 c. 50.

2. Cor. 10. 18.

serm. 16. de temp. Simile, superbia similis inflato corpori.

gnome est. S. August. *Nec malam conscientiam sanat præconium laudantis, nec bonam vulnerat opprobrium conviciantis*: Vti & hæc: *Senti de Augustino quidquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset*. Hæc solum ad rem facit; cetera, non nisi vanitas: unde nec addunt, nec tollunt quidquam. Hoc item est quod sanctus ille scriptor ait: *Quantum unusquisque est in oculis Dei, tantum est, non amplius, ait humilis S. Franciscus*; aut potius ipse Apostolus qui ait: *Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*.

3. Eleganti hoc ipsum declarat idem August. similitudine: *Est, inquit, superbia, non magnitudo, sed tumor, & inflatio: Quod autem tumor, videtur magnum, sed non est sanum*. Ad eundem modum superbi, qui ab hominibus in pretio & numero habentur, magni de foris videntur, attamen non sunt: neque enim vera magnitudo ea est, sed tumor. Sunt quidam morbidī, semiconvalescentes, qui pingues & bene sani exteriori appa-

rent; sed non est de bona, at malefana pinguedo, & non nisi mera inflatio. Pari modo se res habet in mundanorum laudibus & applausu: inflare ista te potest, non magnum reddere. Quod si ita est, (uti revera est) nimirum opinionem & æstimationem popularem non magnitudinem esse, sed inflationem & infirmitatem; cur adhuc, chamæleontis in morem, ore patulo ventum tam perditè capramus, à quo inflemur & morbum contrahamus? ut enim præstat sanum esse, & infirmum videri; quàm ægrum esse, & apparere sanum: ita satius est, bonum esse, etsi pro malo reputeris; quam perversum esse, & sanctum haberi. Quid enim tibi profuerit, virtute præditum & in rebus spiritus versarum virum haberi, si revera non sis? S. Hieronymus illud *S. Hieron. Laudent pro, 11. eam in portis opera eius*, sic exponit: 31. Non te coram divino tribunali laudabunt & juvabunt laudes & favores supervacui hominum, sed bona opera quæ in vita fecisti.

4. Refert S. Gregorius, fuisse in *l. 4. dial. cap. 38. Exempla inflati, non sani* quodam Iconii monasterio monachum, quem omnes vulgò ut sancti suspiciebant, maximè verò austeritatis & poenitentiae nomine celebrem. Hic morti factus vicinus, fratres omnes ad se vocat: qui rati se ab eo insigni quoddam ad ædificationem documentum audituros, alacres accurrunt. Verum ipse toto corpore tremens & ab internis angoribus undique pressus, introsum à Deo impulsus fuit, animæ ipsis suæ statum patefecere. Vnde palam omnibus inclamat,

l. de sim. c. 27. Aliæ similitudines declarantes superbos. 1/a. 59.

l. 6. c. 8. vna.

clamat, æternæ se esse damnationi divina sententia addictum, quod omnia sua opera nonnisi mera hypocrisis & simulatio fuissent; nam, cum à fratribus jejulare, & inedia abstinentia quæ se conficere credebatur, tunc clam aliis nullo conscio, egregiè ventrem replere consueverat. Unde, agebat, nunc ad devorandum draconum traditus sum, qui cauda sua mea genua pedesque colligavit, caput vero suum intra meum os mittens, spiritum reum ebibens extrahit. Atque his diæis, infelicem animum suum omnium cum pavore & consternatione reddidit. Quid, obsecro, misero huic profuit sanctitatis vulgò nomen habuisse?

nus in mundo fecisti, & modò facis, & postmodum adhuc factura es!

CAPUT XX.

De aliis rationibus humanis, nobis a suis futuris, ut humiles simus.

I. **S** Iohannes Chrysost. exponens illa Apostoli verba, *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*; egregiè demonstrat, superbum & arrogantem hominem, est stultum non perversum modò esse & peccatorem, sed & stultum: quod illo Isaie Prophetæ loco comprobatur: *Stultus* Isa. 32. 6. *enim fatua loquitur, & ex ineptiis quas profert, fatuitatem eius deprehendes.* Sic considera ineptias quas superbus & arrogans profert, & quàm is fatuus sit, faciliè colliges. Audi quid omnium superborum primus & antesignanus Lucifer dicat. *In calum* Isa. 14. 13. *conscendam super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero. Altissimo.* Isa. 10. 34. Quid stultius? Capite verò decimo affert is ipse Isaïas arrogantia & falsa Regis Assyriorum verba, quibus stultissimè hic se jactabat, quòd potenti dextera sua omnes in circuitu reges debellasset, suoque imperio subegisset: *Et invenit quasi nidum manus mea, fortitudinem populorum: & sicut colliguntur ova qua derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, & non fuit qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret.* Quæ dari fingive maior, rogat Chrysostomus, stulticia potest? unde & ibidem verba aliorum superborum

l. de simili 5. S. Anselmus verò superbos & miseros gloriæ aucupes *pueris* comparat papiliones efflictim captantibus: alii vero Patres *araneis*, quæ telæ texendæ causâ eviscerant, & nonnisi ad captandas muscas: juxta illud Isaie Prophetæ: *Telas aranea tenuerunt.* Parimodò superbus se eviscerat, & interiora omnia & præcordia velut profundit, ut pauxillum summi & nominis humani consequatur. S. Franciscus Xaverius singulari semper odio & horrore hunc magnæ opinionis & æstimationis apud homines appetitum legitur averfatus, ac ipsum maximorum malorum causam, plurimorum vero bonorum impedimentum vocare consuevisse. unde subinde ab astantibus magno cum affectu & gemitu exclamare auditus est, quantum, ô hominum opinio, & vana æstimatio, malorum hæc

hom. 2. in
epist. ad
Rom. c.
12. 3.

Superbus
est stultus.

Isa. 32. 6.

Isa. 14. 13.

Isa. 10. 34.

l. 6. c. 8.
vita.

Alvar. de
Paz. 10.
2. l. 4. p. 1.
c. 9.

borum vanæ ostentationis plena adducit, in quibus suam illi fatuitatem satis evidenter produnt. Quare, si superbi cuiusdam verba audias, vix discernere poteris, hominisve superbi ea, an eius qui verè fatuus est, sint: adeò scilicet stolidi & insulsi sunt.

Hinc etiã
superbi
sunt ridi-
culi.

2. Atque ut fatui ineptiis suis, & stultis quæ dictis, quæ factis nobis risum movent: ita & superbi amplam ridendi explodendique, sui materiã suggerunt tum per arrogantia sua verba, quæ ad laudẽ propriam composita habent, tum per arrogantes gestus affectatum & thrasonicum incessum, tum per opinionem quam sui suarumque rerum haberi volunt, tum denique per vanam illam complacentiam quam ipsimet de iis concipiunt. Addit S. Chrysostomus, superbi fatuitatem deteriorem, maioriq; vituperio probroque dignam videri, quàm eam quæ à natura accedit: nam nullam hæc culpam peccatumve ad nexam habet, illa semper aliquam. Vnde sequitur & aliud inter ambas has fatuitates discriminẽ; quòd naturalis ad commiserationem & compassionem excitet omnes quotquot hos fatuos vident; superborum verò adeò neminem compatientem & commiserantem habeat, ut risu potius & exsibilatione omnium ex-
cipiantur.

Et cum
superbis,
ut cum
stultis a-
gimus.

3. Superbi ergo stulti sunt, & nõ aliter cum illis agendum, quàm cum his: nam sicut ad stulti sensum & dicta haud ægrè condescendis, ut cum illo pacem habeas, etiam si quæ dicat, talia non sint, nec ipse verè ita sentias; idèò tamen ei refragari & con-

tradicare non audes, quia stultus est: sic cum superbis agimus. Et verò usque adeo huiusmodi vesania & fatuitas hodie per orbem invaluit, ut vix cum quoquam hominum sine assentatione aliqua imò & mendacio, possimus loqui, ea illis honorificè arrogando, quæ de facto ipsis non in sunt, nec habere eos tute credis. nam ei quocum agis, adeò volupe est, audire sua tam verba, quàm opera aliis placere ad bona videri, ut ad ei satisfaciendum, eumque tibi obstringendum aptiorem non habeas modum, quàm eum in facie laudare & deprædicare. Atque hæc una de fatuitatibus & vanitatibus est, quas se in mundo comperisse sapiens testatur, *Vidi impios, inquit, sepultos, qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate, quasi iustorum operum, sed & hoc vanitas est.*

4. Quæ dari maior & vanitas & stultitia potest, quàm ab iis hominibus laudari, qui longè aliter de te sentiunt, ac sæpè etiam ob perperam facta, quæque & ipsis laudatoribus huiusmodi videntur. Hoc verò omnium maximè ridiculum, quod cū aliis jam tum verè quid de te sentiant, aperuerint; tibi uni, idque solum ut tibi satisfaciant ac placeant, subinde apertè mentiri religioni nõ ducant, subinde ambages & anfractus quærent, ut te citra mendacium laudare, & id factum ceu bonum ac laudabile prædicare possint, quod ipsis perperam gestum videtur. Vnde patet perinde eos tecum ac cum fatuo agere, tuæ opinionioni factisq; dum
iuffra-

Idem
superbi
stultio-
res effi-
ciuntur

Trent.
in An-
dria.

Eccl. 9.

hodie in
mundo.

suffragantur. Animadvertit quis, ejus te mentis & stomachi esse, ac gaudere quod eo modo habearis, nihilque tibi accidere posse grātius, quā tibi, v.g. postquam jam concionatus es, aut simile quid peregisti, dicere, bellē te munere tuo perfunctum esse, omnibusq; abunde eo factum satis; idē taliter tecum agit ut tibi satisfaciāt, te sibi devinctum reddat, tuamque amicitiam & favorem, quā forsā opus habet, hac ratione sibi conciliat.

¶ Aliud porrō hinc nō consequitur, quā ut te adhuc stultio-rem reddat: quia enim laudaris ob id quod malē aut dictum, aut factum à te, stimulus quodammodo tibi subjicitur ad id ipsum sic dennō dicendum, faciendum. Non audent ferē homines hodie, id quod sentiunt liberē expromere: norunt enim *veritatem odii matrem* esse; atque ut phreneticus & stultus medicinas omnes averfatur, ac medicum curare volentem conspuat, ita superbum & arrogantem rectē monentibus obstrepere & correctioni oblectari. Atque idē sit ut nolint jam homines alteri aperire id quod norunt fore ut ei displiceat & nauseam moveat: nemo enim suo sibi ære offensam & inimicitias vult mercari: imo id ei sibi in eo placere dicunt, quod in animo improbant & fugillant. Alter verō adeo sibi in eo complaceat, ut verē se ita habere credat. Vnde simul & eadem opera patet verum esse id quod superiori capite diximus, scilicet nimis quā vanum ac fatuum esse hominū laudes magnificere: cum hodierna die

Roderig. exercit. pars II.

nil nisi assentationem, deceptionem, adulationem, mendacium, in hominibus passim vigere constet.

6. Accedit huc præterea, super-^{Superb^o} bos omnibus (ut rectē advertit ^{omnib^o} Chryl.) exosos esse. Primum Deo: ^{exosus} Testatur id Sapiens: *Abominatio Do-* ^{est.} *mini est omnis arrogans.* Vnde & inter 5. ^{Prov. 16.} septem illa quæ de testatur Domin^o, primo loco is ponit superbiam, ^{oculos} *sublimes.* Nec verō Deo solum sed & ^{Prov. 6.} hominibus exosi & abominabiles ^{17.} sunt. *Odibilis coram Deo & hominibus* ^{Ecc. 10. 7} *est superbia.* Et sicut eructant ^{Ecc. 11.} *præcordia* ^{32.} *fortentium, sic & cor superborum,* Vnde hic ipse mundus, cui tantopere placere superbiendo studuerunt, debitam superbix illorum mercedem hac in vita ipsis persolvit, in eo ipso eos mulctans & castigans, quod tam perditē ambiebant, nam omnia ipsis alia, quā voverant, eveniunt: cupiunt enim ab omnibus magnifici & celebrari, & ecce vice versa fatui reputantur, cupiunt omnibus placere, ab omnibus diligi, & secus omnino contingit. Omnibus siquidem superbus exosus & abominabilis est: maioribus quidem, quia iis se æquare gestit, æqualibus quoque, quod iis præcellere & supereminere; minoribus denique, quod plus quā ratio patiatur, ab iis requirant. Ipsi quoq; famuli Herodem arrogantiorē maledicunt & obtrectant, nec eum valent tolerare. Nam *ubi fuerit superbia,* ^{Prov. 11.} *inquit Salomon, ibi erit & contumelia.* ^{21.}

7. Humilis contra, & modestē de se sentiens, ab omnibus honoratur, contra æstimatur, diligitur. Atque ut infan-^{Humilis} ^{omnib^o} ^{dilectus,} tes propter infantilem suam bonita-

tem, innocentiam & simplicitatem, admodum amabiles sunt, sic & humiles, ait S. Greg. quia illa in verbis & omni agendi modo simplicitas & candor, sine fictione & duplicitate omnium corda attrahit & allicit. Humilitas ergo velut magnes est, hominum animos ad se trahens, & omnes vicissim humilem intra viscera sua condere velle videntur.

Superbia
saeculi,
faruitas
est.

Serm. de
nativ.

1. Cor. I.
23.

8. Ut autem huic argumento, quo hominum laudes & existimationem ambire & procurare meram esse stultitiam, ostendimus, finem imponamus, hoc D. Bernardi dilemma, quod rem evincit, pro coronide adhibeamus: *Aut stultus fuit Dei filius, dum se adeo exinanivit atque annihilavit, probraque ludibria & opprobria sibi elegit: aut certe stulti sumus nos qui tam avidè gloriam & hominum laudes atque existimationem aucupamur: atqui id stultitia in Dei filio non fuit, necesse esse patuit, etsi, id esse mundo videretur, uti S. Paulus testatur: Nos autem predicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudaeis atque Graecis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. i. Gentibus cæcis ac superbis visus est Christus in eo stultescere, fidei verò lumine collustratis summa id visum sapientia, & infinitus amor. Si ergo hac ejus humilitas summa fuit sapientia, nostra sanè arrogantia mera est stultitia, & stulti sumus, dum tam sollicitè hominum opinionem, honoresque mundanos, aucupamur, tantique facimus.*

CAPUT XXI.

Vera ad hominum laudes & æstimationem sibi comparandam via est, virtutis & præsertim humilitatis, studio sese dare.

1. **Q**uod si quæ hætenus dicta sunt, minimè sufficiant ut hospie fumos repellas, & hanc honoris æstimationisque hominum appetentiam à te ableges; sed adhuc firmus in eo perstes, ut magnum & illustre quid esse censeas, magni ab hominibus fieri & in pretio haberi, idque ad ædificationem aliqua non pauca permagni esse momenti, cum præsertim sapiens nos jubeat de eo sollicitos esse; *Curam habe de bono nomine*: equidem non abnuo, quinimò confulo, ut de bono quod habes nomine conservando, utque apud homines magnifias & æstimeris, sollicitus sis. Verum dico, turpiter errate te, cum illud eo quo tute posse putas, modo te consecuturum, speras: adhæc, ut etiam id ipsum quod spectas, assequaris, hac via te & modo non consecuturum, sed ejus potius contrarium.

2. Optima autem, segura & certa, qua indubiè ad hanc hominum laudem & æstimationem pertingas, via, teste Chrysostomo est, via virtutis & humilitatis. Da ergo operam ut dignam Religioso vitâ ducas, omnium sis minimus & humillimus, idque in modo tuo agendi, omnibusque quæ se offerunt occasionibus, præferas & eluceat permagni certè ab omnibus fies,

Ambitio
perdit.

Im. 14.
10.

Quia
ipla est
magnus
pudor.

Exem-
plum.
Im. 22.
24.
Marc. 9.
32.

Hanc
la præstat
humili-
tas.
Hom. 29.
ad popu-
lum.

fies, & in honore habebis. Hic verus Religiosi qui mundum repudiavit, est honor utpote quē magis condecorat scopa, contemptibilis vestis, officiumq; vile & abjectū, quam nobilē virū arma & generosus caballus.

Ambitio
perdit.

3. Contra, velle & ambire ab hominib; reputari & in pretio haberi insignem ejus cedit ignominiam & dedecus. Ut enim infame & turpe foret, si quis deserta Religione ad sæculum rediret, & talē homines jure merito exploderent & exhiberent, dicentes: *Quia hic homo cepit adificare, & non potuit consummare: ita non minus probrosum est, velle ab hominib; magni æstimari & laudem aucupari; hoc enim est animo ad sæculum reverti, quia hoc est quod maximè mundum redoler quodque ipse reliquisti ac fugisti, dum Religionem es ingressus.*

Lut. 14.
30.

Quia
ipso est
magnus
pudor.

4. Atque ut turpitudinem ac fæditatem hujus desiderii honoris & laudum humanarum adhuc clarius perspicias, in homine præsertim qui ad perfectionem aspirare videtur, demus, certè, hanc tuam cupiditatem aliis innotescere, & palam fieri, quam inde ipse confundendus, quo apud te ipsum pudore suffundendus sis, tecum dispice.

Exemplum.
Lut. 22.
24.
Marc. 9.
31.

5. Egregium rei hujus exemplum suppeditant Evangelistæ. Narrant quippe Apostolos cum Redemptore Jesu aliquo tendentes, sed in via nonnihil ab eo sejunctos, ita ut se ab ipso commodè audiri non posse existimarent, inter de disceptasse ac contendisse, *quis eorum videretur esse major.* Cum verò jam Capharnaum venissent, petiisse exiis Do-

minum. *Quid in via tractabitis? ac illos præ confusione, quod viderent ambitionem suam jam detectam esse, obmutuisse & tacuisse: si quidem per viam inter se disputaverant, quis eorum major esset.* Atque inde Salvatorem, occasione captata, dicere cæpisse: *Carissimi, inter mundanos, quique mundi hujus leges sequuntur, reges gentium dominantur, & qui potestatem habent super eos, benefici & magni vocantur. Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator, hoc in schola mea discitur: si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.*

6. In Religione, quæ Dei doctus & schola est, humiliare se & abjicere, est magnum esse, & eo ipso quod quis se omnium minimum facit, omnium se reddit maximum & honoratissimum. Hic verus est honor, qui in Religione invenitur: alius ille, quem ex te spectas, non decus est, sed dedecus: & aded non magni propterea sis & æstimaris, ut omnium minimus & novissimus passim reputeris: quia omnes te ut superbum & gloriosum habent, quo nihil tibi accidere potest infamius, nihil probrocius. Nulla ergo re tantam nominis jacturam facies quam si aliis innotescat, te honorem aucupari velle ab aliis reputari & in pretio haberi, honorem tuum mordicus etiam in re minima tueri, & eum qua potes, sartum tectum conservare conniti.

Religio
est Christi
schola
Apostolica.

7. Quare rectè observavit Climacus, vanam gloriam non raro sui amantibus.

Omnino
habetur
cura
boni
no-
minis
&
æstimati-
onis.

Ecl. 41.
15.

Hanc so-
la præstat
humili-
tas.
Hom. 29.
ad popu-
lum.

Ambitio toribus insignis ignominia⁹ causam
 sæpe est exstitisse: fecit enim eos impingere
 causa ig- in illa, in quibus vanitatem & ambi-
 nomini⁹ tionem suam patefacientes magnam
 apud omnes infamiam, confusionem
 & opprobrium incurrerunt. Neque
 enim advertit superbus, quæ ipsius
 est cæcitas, se in iis quæ ad gloriam
 captandam dicit aut agit, inordina-
 tum suum superbiæ appetitum tacite
 aperire: quare, unde laudem & no-
 minis æstimationem sibi obventu-
 ram sperabat, inde notabilem confu-
 sionem refert & infamiam.

Lib. II. de 8. Addit verò S. Bonav. usque
profess. adeò hominis mentem à superbia &
religios. ambitione excæcari ut non raro,
5.9. quo maiore tumet superbia, eo ipsam
Imo ex- minùs perspiciat: ideoque superbus,
cæcat ad quasi cæcutiret, eiusmodi sæpè facit
caevenda. & dicit, ut, si ad ea re flecteret, etiam si
 nec Deum, nec virtutem, sed solum
 hanc ipsam, quam quærit, æstimatio-
 nem sui & honorem in iis spectaret,
 nullo pacto aut ageret, aut diceret.
 Quoties contingit, aliquem indignari
 & conqueri, quod hac illavè in re
 nulla sui sit habita ratio, aut alius
 quis sibi prælatus! ratus eam sibi de-
 beri, in eo gravem sibi injuriam fieri,
 in insignem sui infamiam, ignomi-
 niam & dedecus id cessurum alios id
 notaturos ac vitio sibi versuros!
 Cumque honesto hæc titulo & colo-
 re animi sui indignationem & ambi-
 tionem prodar, fit ut revera jam ma-
 gis notetur, ac minoris æstimetur;
 quia jam ut superbus & de honore
 suo quærendo nimio opere sollicitus
 (quæ sanè res in Religione admodum
 detestanda & fæda est) passim habe-

tur, si autè hoc in casu dissimularet &
 nihili se faceret, ac superioribus suis
 liberam de se disponendi facultatem
 faceret, nã ille egregiè honori suo
 consuleret, insignem apud omnes
 laudem referret, magnique passim æ-
 stimaretur.

9. Adeò ut, etsi nullus ad profe- Secundū
 ctum spiritualementem, sed tantum ad pru- ipsum mū
 dentia⁹, & iudicii humani dictamen, di Leges
 quin vel ad ipsas mundi huius leges, Humili-
 respectus habeatur, certa & vera æ- tas est
 stimationis, honoris amoris, benevo- mater
 lentia⁹ apud homines sibi compa- gloria.
 randæ ratio ac via sit, virtuti, ac præ-
 sertim humilitati, seridè & ex animo
 incumbere. Vnde Agesilaus Lace- Cicero. lib.
 dæmoniorum Rex, sapiens vulgè à 1. offi-
 cii, suis habitus, Ethnicus licet, rogatus
 aliàs à Socrate, quo tandem pacto
 impetraret, ut bonam omnes de se o-
 pinionem ac sensum haberent, si ta-
 lis, intulit, esse studeas, qualis haberi vu-
 luit. Id ipsum cum & alias alius ab eo ro-
 gasset, respondit: si loquaris quæ sunt
 optima, & facias, quæ sunt honestissima.
 Alius philosophus, nescio quis, ami- pindarus.
 cum habebat, qui nullo non loco ac
 tempore semper optimè de ipso lo-
 quebatur: Vnde cum hic tandem ei Plut. in a-
 diceret. Multis certè mihi nomi- phobus.
 nibus obstrictus es quod honorem Lacæmon.
 tuum ubique propugnem, tuasque
 virtutes apud omnes deprædicem;
 scitè & acutè Philosophus respondit:
 Næ id tibi luculenter rependo, dum ita vi-
 tam instituo, ut in eorum quæ dixeris,
 nullo mentiri deprehendaris.

10. Neque tamen hæc eo dicun- Honor
 tur, quasi duntaxat ad laudem & no- fugien-
 men apud homines nobis parandum, tes sequi-
 virtuti, tur se-

quentes
lingit.

virtuti, & maximè humilitati, debeamus incumbere: esset enim id superbia, & insignis rerum perversio. Hoc solum dicimus, te, si verè & ex corde humilis esse studeas, etiam invictum & nolentem, magni ab omnibus faciendum & in honore futurum; imò quanto æstimationem alienam & honorem magis fugies, minorisque haberi voles, tanto magis te ille, quia est velut umbra, insequetur. Vnde S. Hier. S. Paulæ Romanæ virtutes describens: *fugiendo gloriam, gloriam merebatur: quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.* nam ut umbra, quo magis eam fugeris, eo te magis sequetur; quo verò magis insecutus fueris, hoc magis se à te subducet. ita ut incassum laborans, neutiquam eam assequi possis: sic & honor & gloria.

S. Hier.
in vita S.
Paulæ.Docet
hoc ipse
met Do-
minus.

Luc. 14. 8.

I. Hoc ipsum medium nobis Dominus in Evangelio proponit, cū modum quo honoratissimum in accubitu nancisci locum possimus declarat: *Cum invitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit, invitatus ab illo, & veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere: sed cum vocatus fueris, vade, & recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice ascende superius: tunc eris tibi gloria coram simul discumbentibus, apud quos hæc tua humilitate gloriosior evades. Idem id est cum eo, quod Spiritus S. jam ante per Salomonem nobis consuluerat: *Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco ma-**

vru. 25. 6

gnorum ne steteris. melius est enim ut dicatur tibi, *Ascende huc; quam ut humilieris coram principe.* Vnde parabolam suam sic concludit Dominus: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Hinc apparet ergo, non apud Deum solum, sed & apud homines, humilem qui locum infimum & minus honoratum deligit, magnifici & exaltari: superbum vice versa, qui primum locum, & honoratorem dignioremque accubitus sibi appetit, negligi, in famem reddi & minoris fieri. Vnde exclamat S. Aug. *O sancta humilitas quam dissimilis es superbiæ! Ipsa superbia, fratres mei, Luciferum de cælo deiecit, sed humilitas Dei filium incarnavit: ipsa superbia Adam de paradiso expulit, sed humilitas latronem in paradysum introduxit: superbia gigantum linguas divisit & confudit, sed humilitas cunctas congregavit dispersas: superbia Nabuchodonosor in bestiam transmutavit, sed humilitas Iosephi principem Israel & Ægypti constituit: superbia Pharaonem submersit, sed humilitas Moysen exaltavit.*

Serm. 12.
ad frat.
in oratio.

CAPUT XXII.

Humilitas paci interiori animæ comparandum est. medium, ac sine hac nunquam ad illam pervenietur.

I. **D**iscite à me, inquit Redemptor, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Una de præcipuis efficacissimisque, quas ad ferre possumus rationibus ut per eas ad honoris ac laudis humanæ contemptum amplectendum.

Math. 11.
19.
Humili-
tas mater
paci ani-
mi.

dum animur, & humiles esse procu-
remus, est illa quam nobis Redem-
ptor noster Iesus in præpositis verbis
adducit: nimirum quod humilitas
unicum sit ad interiorem animæ pa-
cem tranquillitatemque comparan-
dam medium: quæ pax ab omnibus
qui de spiritu colendo solliciti sunt,
Gal. 5. 22. tantopere expetitur, quæque ab A-
postolo inter reliquos fructus spiri-
tus sancti enumeratur: *fructus autem
spiritus pax.* Ut porro pacem illam
& quietem, qua humilis gaudet, me-
lius intelligam⁹, expediet, prius ipsam
inquietudinem & turbines, quibus
superbus introrsum concutitur, per-
spicere, contraria enim per contraria
melius elucescunt.

Non est
pax im-
piis.

Isaia 48.
22.

Jerem. 6.
14.
Psalm. 13. 3.

2. Plena est sacra scriptura testi-
moniiis, è quibus nulla impios pace
gaudere discimus. *Isaias* quippe ait:
*Non est pax impiis, dicit Dominus: Et
Jerem. Pax, pax, & non erat pax. Re-
gius denique Propheta: Contritio &
infelicitas in visis eorum, & viam pacis
non cognoverunt.* Nesciunt hi quid
sit pace gaudere, & quam vis subinde
exterius ea gaudere videantur, non
tamen illa verè pax est, quia in corde
suo vehementes sentiunt conflictus,
quos propria conscientia jugiter in i-
psis suscitatur. *Ecce in pace amaritudo
mea amarissima.* Omnes quidem im-
pii in assidua cordis amaritudine vi-
vunt, potissimum tamen superbi, ut-
pote quorum vita jugi inquietudine,
& assiduis turbationis procellis con-
cutitur.

Isaia 38.
17.

Lib. de S.
virgin.
c. 5.

3. Cuius rei particularis ratio è S.
Augustino colligi potest: docet hic
enim è superbia statim invidiam, ve-

lut legitima ac genuinam eius filiam, Invidia
nasci nec sine hac illam umquam in-
veniri. *Quibus duobus malis, hoc est, su-
perbia & invidentia, diabolus, diabolus
est.* Hinc ergo intelligere est, quid-
nam in homine duo hæc mala ope-
rentur, cum satis ea sint ut diabolus
constituatur diabolus, Qui enim ex
una parte plenus est superbia, ambia-
tione, honoris & laudum humana-
rum appetentia videtque non omnia
sibi ad votum succedere: ex alia verò
simul plenus invidia est, (quod hæc
superbiæ sit filia, & individua eiusdè
comes) cum nimirum alios magni fi-
eri, honorari, sibiq; præferri videbit;
fieri non potest quin felle amaritudi-
nis cor repletum habiturus sit, ma-
gnaque interius inquiete & animi æ-
gritudine torquendus. Nihil quippe
magis superbum ex cruciat, nihil mag-
is in corde eum convulnerat, quàm
si quid horum ei occurrat.

4. Egregiè hoc nobis S. Scriptu-
ra in superbo illo Aman depingit.
Erat hic præ omnibus aliis regni
principibus & optimatibus. Assue-
ro Regi familiaris ac carus, multa re-
rum & divitiarum copiarum abundabat,
ac proinde ab omnibus in honore
habebatur & colebatur, nihil ut ei ul-
tra optandum videretur: interim
tantopere eum cruciabat, quod vel
unus Mardochæus plebeiis vilisque
sortis homo, qui ad regiæ fores iden-
tidem confidebat, nulla ipsum vene-
ratione afficeret, illi transeunti non
assurgeret, nec caput denudaret, ut,
quæ habebat pensi non faceret om-
nia, præ dolore & turbatione quam
hoc è neglectu percipiebat. Quod

ipse met,

Exempli
Aman su-
perborum
speculi.

Invidia
superbia
est filia.

18. f.

18.

18. f. 7.

10.

Exemplū
Aman su
perborū
peculū.

ipsemet, apud amicos & uxorem ex-
postulans, confessus est: recensitis e-
nim opibus potentia, filiorum abun-
dantia, & qua apud regem & reginā
valeret gratia, addit: *Et cum hac omnia
habeam, nihil me habere puto, quamdiu
videro Mardocheum Iudaeum sedentem
ante fores regias.* Ut hinc appareat,
quanta sit superbientis hominis in-
quietudo, & quales illius in corde æ-
stus, procellæ & tempestates turba-
tionum excitentur. Vnde verè Isaias:
*Impii autem quasi mare fervens, quod
quiescere non potest.* Et verò tanta
Amani cor inde invasit rabies & fu-
ror, ut rem hanc unam singulatim
curare, & contemptum hunc impe-
dire grave aut turpe sibi non duxe-
rit: cognito enim Mardocheum gen-
te Iudæum esse litteras à Rege Alue-
ro obtinuit, quibus omnes qui in re-
gno illius erant Iudæi, nec dari jube-
bantur; Mardocheo autem altissi-
mam domi suæ paraverat crucem ut
ex ea suspenderetur: quamquam lon-
gè secus atque ipse decreverat, res ac-
ciderit, etenim Iudæi sententiam
mortis de capite suo latam suis in ad-
versariis sunt executi, & Aman in
eam ipsam actus est crucem quam
pauperulo Mardocheo paraverat.
Nec defuit ipsi alia ante mortem sa-
norabilis confusio & mortificatio:
cum enim jam vindictam de Mardo-
cheo sumendam sollicitè animo agi-
taret, & die quadam summo mane ad
regiam abiisset, facultatem atrocis
vindictæ suæ executioni mandandæ
à rege petiturus, contigit Regem no-
ctem illam in somnum duxisse, iussit
seque afferri & prælegi sibi annales &

historias rerum tempore suo gesta-
rum: in quibus cum ad eum locum
perventum esset, in quo Mardocheus
coniurationem illam quam duo eu-
nuchi & palatini in caput Regis ad-
ornarant, detexisse legebatur; petiit
Assuerus, quid honoris & pramii pro
insigni hac in regem fide Mardo-
cheus retulisset; & responsum esset,
Nihil omnino, statim petiit Rex:
Quis magnatum est in atrio? Aman
adeat, respondent famuli. Hunc ergo
in regium thalamum iussim intro-
gredi interrogat Rex. *Quid fieri debet
viro quem Rex honorare desiderat.* Co-
gitans autem in corde suo Aman,
quod nullum alium nisi se Rex vellet
honorare, respondit: *Homo quem Rex
honorare cupit debet indui vestibus regis,
imponi super equum qui de sella regis est,
& accipere regium diadema super caput
suum, & primus de regis principibus te-
neat equum eius per plateam civitatis
incedens, clamet & dicat: Sic honorabi-
tur, quemcumq; rex voluerit honorare:*
Placuit regi sententia, & ait: *festina,
& sumpta stola & equo, fac ut locutus es,
Mardocheo Iudæo qui sedet ante fores pa-
latii, cave ne quidquam de his que locu-
tus es, pratermittas.* Iam tecum con-
sidera, quo doloris æstu turgidum &
indignabundum Amani cor tunc
exagitatum fuerit, regis tamen sen-
tentia eum oportebat quam ex æstus-
simè obsequi. Non videtur sanè ma-
ior isthac superbo huic infligi mor-
tificatio posse. Sed hanc alia longè
maior excipit, cum in idem actus est
paribulum quod Mardocheo desti-
naverat. Hæc nimirum merces est,
quam suis mundus clientibus solet
repen-

rependere. Vide autem undenam misero huic omne id malum adven- rit : quod scilicet ei praterenti Mardo- chæus caput non aperiret, nec assur- geret.

Minimū
quid su-
perbum
torquet.

5. Eiusmodi nugarum vel unica satis est ad superbos homines inquie- tandos & turbandos, utque perpe- tua in animi agitudine ac dolore vi- tam trahant. Quod hodierna die in sæcularibus hominibus passim vi- dere est, idque eo magis, quo ad emi- nentiorē eve&ti sunt locum. Hu- iusmodi enim puncta sunt ipsis velut puncturæ, quibus animus ipsorum pungitur & transigitur : nullius enim re- li aut ensis punctiōem vivacius sentiunt. Nec verò umquam mundi huius superbis quidquid horum de- est, quantumlibet gratia, opibus & potentia valeant : ideoque semper cor felle amarius habent, perpetua- que in turbatione, inquietudine & concussione vivunt. Idem quoque hic in Religione locum habebit, si quis superbia actus fuerit ; nam et- iam hic docere & indignari incipiet, quod minor sui habeatur ratio, quam aliorum, quod huic tale aut tale mu- nus concreditum sit, ipse verò præ- teritus. Atque hæc aliaque id ge- nus, tantam ei adferent inquietu- dinem, quantam mundanis homi- nibus ambitio & prætensiones ho- norum.

Superbia
sæpè est
causa tri-
stitia.

6. E quibus & aliud, quod etiam quotidiana experientia confirmat, eruitur nimirum, tamen si verè mor- bus aliquis sit, quem melancholici humoris abundantia generet ; sæpè tamen quod quis melancholicis aut

tristis incedat, non tam ex humore melancholiæ, aut infirmitate aliqua corporali, quam humore superbiæ & languore spiritali provenire. Tri- stis & melancholicus es, quod præ- teritum te & abjectum, nullamque tui rationem habitam putes ; & quod, unde honorem & gloriam relaturum *Tra& 6.* te sperabas, inde tantum abest ut e- eum retuleris, ut confusione potius & ignominiam collegeris. Non suc- cessit tibi res aliqua ex voto, non con- cio, non in publicis disputationibus argumentatio, non thesium propo- sitarum defensio, prout optabas ac sperabas, imò multum in iis de hono- re te tuo perdidisse existimas, atque idcirco tristis & melancholicus in- cedis : & quodcumque aliorum publicorum operum aliquod tibi ob- eundum est, immodicus ille timor, quo actus anxie disquiris, quis eius sit futurus successus, & num id tibi futu- rum sit gloriæ aut confusione, tristem te & melancholicum reddit. Hæc sunt sc. quæ superbum tristitia & me- lancholia replent. At humilis cor- de, qui honorem & æstimationem a- liorum floccifacit, & humilem in lo- cum retrudi gaudet, ab huiusmodi angoribus, inquietudinibus, pertur- bationibus liber est, magnaue animi pace & quiete gaudet, juxta Domini Iesu promissum initio capitis propo- situm, à quo id mutuatus Thomas de Kempis, dicere audet, *si ulla in mundo pax est, eam humilem corde possidere.* Quare etsi non aliud inde commo- dum, nec ulla spiritus perfectio se- queretur, quàm hoc nostrum, vera inquam cordis pax & quies, vel ob hanc

hanc solam humilitati nos studere oporteret; hoc enim solum est vivere, alterum illud vivendo mori.

Exemplum.
Lib. 6.
cap. 5.

7. Refert hujus occasione de sanctus Augustinus rem, per quam, Deo dante, cœcitatē & miseriam, in qua tum defixus habebat, liquido cœpit perspicere. Cum pararem inquit) recitare Imperatori laudes, quibus plura mentirer, & mentienti faveretur abscentibus (vide quo non mundi vanitas & stultitia deveniat) easque curas anhelaret cor meum, & cogitationum rabificarum aestibus astuaret, transiens per quendam vicum Mediolanensem, animadverti pauperem mendicum, jam credo saturum, jocantem atque latantem: & ingemui, & locutus sum cum amicis, qui mecum erant, multos dolores insaniarum nostrarum; quia omnibus talibus conatibus nostris, qualibus tunc laborabam, sub stimulis cupiditatum trahens infelicitatis meae sarcinam & trahendo exaggerans, nihil vellemus aliud, nisi ad securam latitiam pervenire, quo nos mendicus jam ille præcesserat; nunquam fortasse illuc venturos. Quod enim ille jam pauculis & emendicatis nummulis adeptus erat, ad hoc ego tam eram notis an fractibus & circuitibus ambiebam, ad latitiam scilicet temporali felicitatis. Et statim subiungit Augustinus: Non habebat quidem ille verum gaudium, sed & ego illi ambitionibus multo falsius quarebam. Et certe ille latabatur, ego anxius eram; securus ille, ego trepidus. Et si quisquam percontaretur me, utrum mallem exultare, an metuerē; responderem, exultare. Rursus si interrogaret, utrum me talem mallem, qualis ille, an qualis ego tunc es-

Roderig. exercit. pars II.

sum, me ipsum curis timoribusque confectum eligerem sed perversitate, nunquid veritate? Neque enim eo me præponere illi debebam, quo doctior eram; quoniam non inde gaudebam: sed placere, inde quarebam hominibus, non ut eos docerem, sed ut tantum placerem. Et concludit: Nimirum ille felicius erat, non tantum quod hilaritate perfundebatur, cum ego curis eviscerarer; verum etiam quod ille bene operando acquisierat vinum, ego autem remetiendo quarebam typum.

CAPUT XXIII.

De aliis efficacioribus humilitatis comparanda mediū, quale est iuge ejus exercitium.

I. **H**Actenus de primo medio-
rum, quæ ad virtutem aliam
quam acquirendam suggeri solent,
genere, rationibus inquam, & ad pra-
considerationibus, tum divinis, tum
humanis egimus; tanta tamen est na-
turæ nostræ ad hos superbiam vitium
inclinatio, quod illud primis nostris
parentibus à ferali serpente sugge-
stum. Eritis sicut Dii. Intimis cordis
nostri fibris infixum maneat, ut
quæcunque adferri queunt conside-
rationes, satis efficaces non sint ad
hanc gloriæ & æstimationis alienæ
appetentiam in nobis suffocandam,
inanemque hunc fumum dissipandum.
In quo idem nobis viderur
contingere, quod panico timore cor-
reptis, quibus quantavis per ratio-
nes & argumenta persuadere coneris,
non esse quod metuant; videre

Transit
à specu-
latis
mediis
ad pra-
tica.
Gen. 3. 5.

Aa

qui-

quidem se ajunt omnia hæc esse verissima & velle non timerent, à se ipsis tamen impetrare non posse, ut metum exuant & formidare desinant. Eodem modo sunt qui dicunt, video quidem omnes quas de humanis laudibus & æstimatione stocci faciendis adduxisti rationes, esse verissimas, atque evidentè demonstrare, omnia nil esse aliud quam pugillum inanis ventuli, adduci tamen nequeo ut illas contemnā & magni non faciam. Vellem equidem, sed videntur hæc me etiam nolentem & invitum, (nescio quomodo) ad se rapere & illigare meque inquietare.

Exercitium virtutum requiritur ad earum habitū parandū.

2. Itaque, quemadmodum nullæ rationes satis sunt ad omnem meticulousum metum excutiendum, sed simul ei ex re alia remedia ad hoc accommodare suggerere solemus, dicendo; *Adsis, & quæ hæc phantasmata & terricula esse putas, manu si potes, contrecta, adī quoque de nocte loca obstrura & solitaria: ut hoc pacto re ipsa videas nihil subesse; sed omnia non nisi meram esse imaginationem & apprehensione tua, itaque omnem vanum metum deponas.* Ad eundem modum ut omnem de opinionis, honoris & æstimationis mundanæ splendore imaginationem exuamus, ipsamque vilipendamus; communis est sanctorum Patrum doctrina, non sufficere argumenta & considerationes quæcūque demum suggeri possunt, sed insuper requiri opera, & ipsum exercitium humilitatis: atque hoc præcipuum & efficacissimum esse, quod quidem à parte nostra

ad virtutem hanc parandam adferre possumus, remedium.

3. Docet ergo S. Basilius, quem *in reg. breuior. reg. 198.* admodum quælibet artes & scientiæ ipso comparantur exercitio, sic *Omnes artes debent exerceri, ut perfectæ quæ in his evadant.* & virtutes morales: ut enim quis in peritum musicum, scitum operis manualis artificem, elegantem oratorem, & doctum philosophum evadat, in illis se facultatibus prius exerceat oportet, itaque in iisdem summus evadet. Pari modo ut habitus humilitatis, reliquarumque virtutum moralium paretur, prius necesse nos est in illarum actibus exerceri: & hoc modo tandem ipsarum habitum obtinebimus.

Si quis, inquit idem Doctor, ad passiones & affectus animæ suæ componendas, & intra rationis limitem redigendas, ad virtutes sibi comparandas, putet humana argumenta, considerationes, & è sacra scriptura sanctisque Patribus deprompta documenta & monita sufficere, gravissimè errat: nam similiter facit, ut si quis disceret adificare, nec unquam adificaret; quaque didicisset, ea in actum numquam educeret, sed satis esse duceret omnia artis suæ præcepta exactè audire: certum quippe est, huiusmodi theoricum numquam bonum prætium fore. Pari modo nec humilitatem, nec ullam virtutem consequetur, qui assidue se in illis non exercitabit. Et ad hoc ad confirmandum adducit illud Sancti Pauli ad Romanos: *Non enim auditores legi iusti sunt apud Deum, sed factores legi iustificabuntur.* *Rem. 2. 13.*

tract. in loc. 13. Ita etiam in arte humilitatis docetur Christi

buntur. Non sufficit ad hoc multa præcepta & documenta audire, sed necesse est ad opus & exercitium devenire, magisq; hoc in negotio prodest pravis & exercitatio, quam quæcumque tradi potest theoria. Et quamvis virtus omnis & bonum à divina proficisci manu debeat, nostræque vires ad hoc prorsus impares sint; vult tamen hic ipse Dominus, qui nobis id dare debet, ut ipsi à parte nostra faciamus quod in nobis est.

4. S. Augustin. in illa Christi verba: *si ergo ego lavi pedes vestros Dominus & magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes*, commentans, istud esse ait quod hac pedum discipulorum suorum ablucione docere nos Redemptor voluit: hoc est beate Petre quod nesciebas, quando fieri non sinebas: hoc tibi sciendum postea, promisit, ecce ipsum est postea: jam demum intelliges, quidnam istud? si quidem humilitatis virtutem adipisci volumus, in exterioribus ejusdem actibus prius nos exercitemus, exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Didicimus, inquit, fratres humilitatem ab Excelso; faciamus invicem humiles, quod humiliter fecit Excelsus. Cum ergo Altissimus & omnipotens se humiliarit, cum Dei filius ad humilia & vilia exercitia se abjecerit, illique se applicuerit, discipulorum suorum pedes lavando, matri suæ & Josepho nutritio obsequendo, atque in omnibus quæ injungebant, se morigerum præbendo, illius nos exemplo vilibus & humilibus exer-

citiis insistere discamus, & hac ratione humilitatis virtutem consequemur.

5. Idem quoque sentit Sanctus Epist. 87. Bernardus his verbis: *Humiliatio exterior via est ad humilitatem ducens, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Quamobrem si virtutem appetis humilitatis, viam & exercitia non refugas humiliationis: nam si dicis, quod non possis, aut nolis humiliari & dejecti, non poteris ad humilitatem provehi.* Egregie id probat S. Augustinus simulque rationem dat: cur hoc exterioris humiliationis exercitium ad veram cordis humilitatem comparandam ita conferat, tanti momenti sit tamque necessarium. Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso vel exercitatur, vel, si jam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus. Ea nimirum est interioris exteriorisque hominis fraternitas, & alter ab altero sic dependet, ut corpore humiliato & dejecto, in corde nescio quis humilitatis affectus excitetur & subsaltet: habetque nescio quid in latentis virtutis & energix prona illa ante fratrem meum corporis inclinatio, illa officiosa sedulitas, illa pedum illius exosculatio; illa pauper & grossior vestis, illud abjectum servile, & despicabile ministerium, ut tacite humilitatem cordi inferere, si desit; confirmare & adaugere, si jam insit, videatur.

6. Hoc demum est quod S. Doctrotheus respondet ad objectionem illam, quomodo nimirum ex abjecto indumento quod in corpore est, cur humilitatio

humili-
tatem a-
nimæ in-
ducatur.

transire ad animam humilitas possit : Certum, inquit, est à corpore bonam vel malam in animam dispositionem derivari : sic usu quotidiano videmus, aliam animam esse dispositionem corpore recte valente, aliam agrorante, aliam dum satur est, aliam dum esurit. Ad eundem modum alium animam induit affectum, homine solio regio insidente vel equo pretiosissimi phaleris instrato ; alium dum humi sedet, vel in equo strigoso : aliter quoque disposita & affecta est, dum corpus splendide indutum est, aliter autem dum paupere lacerna squallet. Perspexit id ipsum etiam Sanctus Basilus, dum ait : Quemadmodum vestis pretiosa & elegans in mundanis hominibus animos inflat, & nescio quos vanitatis, superbie, propriæque æstimationis fumos in eis excipiat : sic contra in Religiosis ac servis Dei abjectum & squallens indumentum affectum quandam creat humilitatis, ac despectus sui, hominemque despicabilem & contemptibilem reddere videtur.

Præcipue
tamen ve-
stis hu-
milis co-
ciliat hu-
militatē
animi.

7. Additque eodem loco : quemadmodum mundani homines ideo splendide ac conspicue vestiri gestiunt, ut per tale indumentum genus magis populo innotescant, pluris ab aliis fiant, maioremque nominis sui celebritatem consequantur : sic Dei servos & veros humiles ideo paupere & simplici cultu delectari, tum ut per eum despiciantur, & minori in pretio à secularibus habeantur, tum verò quod sibi hoc pacto insignia ad se in vera humilitate conservandos, in eaque crescendo, remedia invenire videantur. Inter omnes autem humiliactiones exteriores, illa, quæ circa vilem & abjectam vestem versatur, facile prima est, ideoque etiam est à veris humilitatis

sectatoribus tam serio semper observata.

8. S. Pater Franciscus Xaverius Exemplum. (uti in vita eius legere est) semper quoadvixit, paupere veste est usus, ut hac ratione se in humilitate conservaret, veritus, ne (ut fieri amat) unà cum veste cultiore aliqua sui ipsius æstimatio præsumptiove in animum tacite irreperet.

9. Nec minùs ex alio capite li- quebit, quantum ad cordis humilitatem, aut aliam quamvis virtutem comparandam exterior eiusdem virtutis exercitatio adferat momenti, quod videlicet voluntas per hoc exercitium magis quam per ulla desideria & proposita moveatur. Certum enim, est objecto præsentis magis aliquò hominem emoveri quam absenti : sic videmus fortius nos impelli per ea quæ oculis subjiuntur, quam quæ auribus dumtaxat excipimus, atque inde ortum habet tritum illud Sermone proverbium. Quod non videt oculus, cor non dolet. sic externum illud quod in opus exit, quod objectum ibi præsens adsit, fortius voluntatem movet, quam internæ ullæ apprehensiones & desideria, quarum objectum præsens non adest, nisi forte in imaginatione & apprehensione. Unde plùs tibi ad virtutem patientiæ contulerit vel unica insignis injuria egregia æquanimitate voluntatis excepta, quam quatuor solo desiderio efformata proposita, nullo opere externo accedente : illustriorem quoque humilitatis partem in anima acquires, si per unum diem vili officio obeundo insistas, & vili ac trita

Alia ratio cur humilia- tio conciliet humilitatē.

Societas Iesu deca re- judiciū.

Externi exercitii virtus non solum paratur, sed etiam confectatur.

trita veste induaris, quàm si per multos dies id solum animo proponas. Nonne quotidie experimur, magnâ nos primo die sentire repugnantiam in mortificatione aliqua earum quæ nobis ordinariè subeundæ sunt, exercenda; quam si perfregerimus, secundo die nullam in ea suscipienda sentiemus: & licet antea plura eiusdem desideria habuissemus, difficultatem tamen occurrentem evincere non potuerunt.

10. Hanc ob causam solenne etiam Societati est, aliquas mortificationes publicas obire & injungere, idque multorum sanctorum, exemplo. Nam si quis harum unam semel rectè obeat, sui ipsius dominus ac victor exinde manet, ad alias id genus obeundas, quæ priùs ipsi nimis quàm difficiles videbantur. His accedat quod vulgo Theologi docent, actum interiorem, cum ei exterior accedit, ut plurimum intensionem & efficaciotem esse. Id ergo fixum maneat, ad virtutem humilitatis acquirendâ, per multum omnimodis conferre, se ipsum in rebus vilibus & abjectis exterius exercere.

11. Quoniam verò iisdem mediis & causis virtus quæpiam conservatur & augetur, quibus acquiritur (uti exterius exercitium ad humilitatem parandam necessarium est, ita est & ad eandem conservandam & ad augendam;) hinc efficitur, hoc exercitium omnibus omnino convenire & necessarium esse, non incipientibus solum, sed & proficientibus, & admodum perfectis & provectis: uti & mortificationem esse diximus,

cum de ea ageremus. Hinc id S. P. ^{tract. 1. c. 6.} N. in Constitutionibus & Regulis 17. impensè omnibus commendat. Magnopere, inquit, confert devotè quoad ^{3. p. con-} fieri poterit, ea munera obire, in quibus ^{fit. c. 1. §.} magis exercetur humilitas & charitas. 13. & 23. ^{regu. 14.} Alio verò in loco præscribit: Antevertere ^{& 19.} oportet tentationes, adhibitis earum contrariis, ut, cum quis animadvertitur ad ^{summ.} superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abiectioribus, quæ ad humiliandum ipsum utiles futura videantur, & sic de pravis aliis animæ propensionibus. Et alibi: In exercendis officiis abiectis & ^{c. 4. exam.} humilibus promptius ea suscipi convenit, ^{S. 18. reg.} à quibus sensus magis abhorrebit: siquidem ^{13. sum-} iniunctum fuerit, ut in iis se ^{mar.} exerceat. Concludo ergo & dico humilitatem & humiliationem se invicem juvare debere; atque ex humilitate interiori, uti est, se ipsum despicere, & parvi facere, & ab aliis nihil fieri velle, exteriorem humiliationem nasci debere, ut nimirum talem se homo exhibeat de foris, qualem se reputat interiùs: hoc est; quemadmodum verus humilis suis in oculis & sibi vile se sit, omni que se honore indignum censet; talis quoque sit exterior eius agendi vivendique modus, nec non exteriora quæ egerit opera: & in omnibus operibus exterioribus interior eius humilitas elucescat. Eligas ergo locum infirmum & novissimum, uti Redemptor in Evangelio faciendum consulit, nec cum parvulis & simplicibus hominibus agere dedigneris, imò officiis abiectis & despicabilibus latrare. Sic fiet, ut hæc ipsa humiliatio exterior, quæ ab interiore originem trahit, ipsum è

quo profuit, fontem immensum ex-
augeat.

CAPUT XXIV.

Dicta superius exemplis quibusdam con-
firmantur.

Exem-
plum.

I.
l. 2. mirac.
cap. 29.
& Til.
man. Bre-
denbac.
colla. sa-
cra. c. 33.

I. **F**uit in Carthusiensi ordine (ut
Petrus Cluniacensis refert)
Religiosus vitæ sanctimoniam insignis,
quem Dominus tam castum, inte-
grum & purum conservavit, ut ne in
somnia quidem ullam illusionem
pateretur. Hic morti vicinus, præ-
sentibus Religiosis omnibus simul
cum Priore, iussus ab eodem dicere,
in quo se magis Deo in vita placuisse
putaret; respondit: Difficilem rem
quæris Pater, & quam nullo modo
dicerem, nisi me cogeret obedientia.
Equidem à pueritia multum à diabo-
lo affligabar & infestabar, sed *secun-*
dum multitudinem dolorum ac tribula-
tionum in corde meo, etiam anima mea
multis consolationibus recreabatur,
quas Christus eiusque sanctissima
mater pro sua pietate mihi submitte-
bant.

B. Virgo
jubeat hu-
militatē
in victu,
vestitu &
officiis.

Quodam ergo die, dum ma-
gna Diaboli tentatione afflictus &
fatigatus essem, apparuit, mihi cæli
Regina, cuius præsentia omnes Dia-
boli fugati, & tentationes repressæ,
& postquam me esset consolata, &
monuisset perseverare, & in perfe-
ctione progredi, mihi dixit: *Vt com-*
modius hoc facias, speciatim tibi ex Filii
mei thesauris tria media vel exercitia hu-
mitatis depromere volo, in quibus si te
exercueris, Deo multum placebis, & ho-
stes superabis, suntque hæc, ut te in tribus

humiliter, in victu, in vestitu, & officiis,
qua facis. In victu, petes & procurabis
tibi vilissimos cibos, in vestitu vilissimam
vestem, in officiis abjectissimum & hu-
millimum; magno tibi honori & lucro
ducens abjectissimis, & maximè contem-
ptis, quæque alii dedignantur & fugiunt,
occupari. Hæcque dicens disparuit,
egoque cordi impressi sacratissimæ
Virginis verborum virtutem & e-
nergiam, ut possit facerem, quod ipsa
iusserat, & hinc anima mea magnum
perfectum sensit.

Abbas Pinusius cum in Ægypto
Cœnobii cuiusdam Abbatem age-
ret, atque ob venerabilem canitiem,
vitæque sanctimoniam ab universis
monachis ut pater & vitæ spiritualis
magister coleretur; talem honorem
perosus, & obscuris delitescere, om-
nibusque ignotus & despectus esse
cupiens, nocte quadam clam suo est
monasterio egressus, sæcularique al-
sumpto habitu, ad Sancti Pachomii
cœnobium, quod procul à suo abe-
rat, & ea tempestate mira vitæ auste-
ritate & sanctitatis fervore celebre e-
rat, contendit, ut, cum hic ignotus
esset, ad instar novitii, & nullo in præ-
tio haberetur. Ad multos dies an-
tè monasterii fores expectans, ma-
gna animi demissione petiit in ordi-
nem admitti, singulorum fratrum
pedibus se advolvens, & eorum quo-
dammodo suffragia exambiens. Hi
eum data opera negligebant, & sur-
da velut aure præcantem præteri-
bant; quin & exprobrabant, cum
utpote jam mundanis deliciis sacu-
rum, in decrepita ætate, Deo servire
velle, magis è necessitate, atque ut
victum

II.
Cassia. l.
5. de insti.
renun.
30. c. 31.
20. l. 1.

viſtum ibi inveniat, ſibiſque ſervia-
tur, quàm ut ipſe aliis ſerviat, impul-
ſum. Poſt multam tamen inſtan-
tiam admiſſus tandem eſt, eiſque hor-
ti cura demandata, nec nō aliis ſupe-
rior additus, cui ad amiſſum in omni-
bus exactè pareret. Incredibile di-
ctum eſt quanta animi alacritate & ſub-
miſſione, tum conceditum ſibi mu-
nus, tum quidquid alii præ difficul-
tate exequi detrectabant, unus ipſe
explerit: quin diurno labore mini-
mè contentus, clàm de nocte ſur-
gens, quidquid poterat operis facie-
bat, nec à nemine videbatur; mitan-
tibus fratribus mane, & neſcientibus
quis illa obiret. Triennium his in
exercitiis tranſegit, occasione hac la-
borandi & ſui deſpectus (hoc nam-
que ſpectarat) mirè exultans, cum ſui
Monachi talis Abbatis abſentiam æ-
grè ferentes, ipſum per omnem re-
gionem fruſtra quaſiſſent, jamque
eius inveniendi ſpem pridem abje-
ciſſent; ecce tibi unus illorum de Pi-
nuſio inveniendò ne ſomnians qui-
dem, ad Pacomii monaſterium diver-
tans, ſanctum ſenem, qui tum fortè
hortum ſtercorabar, agnovit, ad cuius
pedes ſe advolvit. Obſtupeſa-
cti ſunt reliqui, tum verò magis cum
quis eſſet inaudire; multa enim de
eo, virtutibusque eius jam pridem
intellexerant: unde ſuppliciter ab eo
prioris ignominia veniam petiere.
Senex demonis invidia ſe theſau-
rumque ſuum detectum, ſummo pe-
re dolebat, nec niſi invitiffimus ad
priſtinum monaſterium, ſumma ſuo-
rum cum gratulatione reductus eſt.
Haud tamen, quantumlibet diligens

cuſtodia eum retinere potuit, quo-
minùs ſuperioris latebræ abjectioniſ-
que captus dulcedine, alteram fu-
gam (pactus clàm cum nauta quo-
dam) adornaret, inque Palæſtinam,
quæ procul admodum inde diſſita-
rat, ad monaſterium Caſſiani trajece-
ret. Domino tamen, cui cura eſt
humiles extollere, diſponente factū,
ut à monachis quibuſdam ſuis, qui
locorum ſanctorū viſendorum cauſa
illuc appulerant, agnoſceretur; qui
ob hæc aliaque id genus pluris ab om-
nibus eſt aſtimatus.

In Vitis Patrum legitur de mona-
cho quodam, quem, cum ad multos
annos in eremo ſolitarius, magnaque
in vitæ aſteritate, aſſiduoque ora-
tionis exercitio vixiſſet, occupavit
cogitatio, quod jam perfectus eſſet;
unde orationi ſe applicans his Do-
minum verbis rogavit: Oſtende, ob-
ſecro, Domine, quid ultrà mihi ad
perfectionem deſit. Cuius cogita-
tiones ſublimis humiliare volens
Deus intelligibilem ad aures eius vo-
cem delabi fecit: vade ad talem (&
erat hic ſubulcus) & quid ille facien-
dum præſcripſerit, tu exequi ſatage.
Eodem temporis momento ſubulco
cælitus revelatum fuit, venturum ad
ipſum Anachoretam, cui proinde
advenienti virgam traderet, ſueſque
paſcere juberet. Hic ad ſubulcum
veniens, ſalutatione peraſta, Deo,
inquit, deſiderio ferventiſſimè ſervi-
re: dic ergo mihi obſecro, quid mihi
facto opus ſit. Petit alter, faciesne
quod tibi præſcribam? Senex ſe fa-
cturum promiſit. Tum ſubulcus,
Age igitur flagellū iſtuc laxè ocyſus,
& por-

III.

Vit. Patr.

& porcos pascere. Paruit exemplum anachoreta, (quia Deo servire desiderabat, & quod sibi ad perfectionem deerat, acquirere) ac porcos summa cum animi demissione pascit: quotquot autem eum noverant, (erant hi permulti, quod magna esset sanctitatis ipsius in universo illo tractu fama) Vidistine senem illum, aiebant, de quo tam multa fando inaudivimus, subulcum agentem? emora haud dubie ei mens, & luxatum cerebrum est ob frequentia jejunia & nimiam vitae austeritatem. Ipse hæc dicteria & sannas prætereuntium nihil moratus, æquanimiter & patienter omnia toleravit; cumque ad dies aliquot ibi hæsisset, à Domino, tali patientiæ & humilitatis exemplo mirifice delectato, iussus est tandem domum remigrare.

Prat. spi-
rit. c. 37.
IV.

In Prato spiritali habetur de sancto quodam Episcopo, qui, Episcopatu eiusque insignibus abdicatis, solus Ierosolymam, contemni vilipendique desiderans abiit, quod à nemine illic cognosceretur. Ergo hinc vilissimo operarii habitu assumpto, inter operas reliquas cæmentarias laboravit, de labore manuum suarum victitans. Interim Comes quidam Ephremius nomine, publicis operibus præfectus, vir pius simul & prudens, sæpè advertit quod sanctus hic vir humi cubaret, & columna quædam ignea ab ipso prodiens in cælum usque pertingeret. Mirabatur hoc ille portentum, in homine tam paupere, & calce cæmentisque inquinato, neglecto in supercapillamento, & impera barba, & in ar-

te abjectissima operam locante. Unde se continere ultra non potuit, quin die quodam seorsum evocatum interrogaret, ecquis esset. Episcopus, se de pauperum operationum illius loci numero esse dixit, cumque non haberet unde viveret, hoc se labore vitam sustentare. Cum non satisfaceret Ephremio Episcopi responsum, (Deo sic disponente, ut famulum suum honoraret, eiusque humilitatem celebraret) bis terve instanter urget, ut quis esset, sibi revelare non gravaretur. Pressus ille acriter, nec ultra se valens abscondere, ea se lege rem omnem detecturum promisit, ut, quoad viveret, quidquid dicendorum nulli mortalium patefaceret, nec nomen suum scire vellet. Quod utrumque pollicito, factus est se Episcopum esse, & honoris estimationisque fugiendæ ergo illuc venisse.

Vir quidam primarius civitatis Alexandrinæ (ut à Ioanne Climaco refertur) petiit quoddam in monasterium admitti: sed cum vultu aliiisque gestibus asperum nescio quid & turgidum præferret, sæculique arrogantiam redoleret, Abbas eum per securam humilitatis semitam conducere volens, siquidem, inquit, ferio Christi jugum ferre decrevisti, laboribus, obedientiæ identidem exercearis oportet. Cui ille, ut ferri in manu est fabris, ut ex eo faciat quodcumque lubuerit, sic me ipse, Pater subjicio omnibus quæ de me disponere cupies. Age igitur, inquit Abbas, ad fores monasterii stans, singulorum ingredien-

rium & egredientium pedibus ad-
volvere, magnumque te peccatorem
esse dicens, omnium preces instan-
ter exposce. Quod cum ille perse-
ptennium continuò egisset, ma-
gnumque hoc ex exercitio humili-
tatis fructum collegisset. Abbas eum
tandem in monasterium admittere,
& reliquis fratribus aggregare, quin
& sacris ordinibus, (quòd hunc ho-
norem sua humilitate optimè meri-
tus videretur) initiari voluit. Sed ille,
multos adhibens intercessores & in-
primis hunc ipsum Joannem Clima-
cum, Superiorem rogavit, ut in ea
quæ hæcenus egerat statione, eo-
demque in exercitio, vitæ curriculum
se absolvere sineret, quasi innu-
eret aut auguraretur vitæ suæ finem jam
instare. Nec spes eum fefellit: quippe
decem post dies vita excedens, ad
Dominum migravit: quem etiam
septimo post die janitor monasterii
est secutus, utpote cui ille vivens
promiserat, quòd, si contingeret il-
lum partem aliquam cum Deo ha-
bere, ab eo impetraret, ut sibi citò in
gloria sociaretur. Addit verò jã Ioan.
Climacus, se ex ipso, dum adhuc in
vivis hoc humilitatis exercitium ob-
iret, percontatum subinde esse, qua-
nam animus in eo cogitatione oc-
cuparet: respondisse verò ipsum, mea
omnis occupatio est, me ipsum mon-
asterii habitatione, Patrum consor-
tio, & eorum aspectu indignum re-
putare; imò ne dignum quidem qui
oculos ad eos intuentes attollam.

Philosophus quidam, (ut referre
Joannes Abbas solebat) discipulum
habebat, qui cum nescio quid com-

Roderig. exercit. pars II.

misisset. Non prius, inquit Philoso-
phus, errati hujus veniam à me im-
petrabis, quam injurias tibi à qui-
buslibet inferendas, triennio ipso æ-
quanimiter pertuleris. Fecit quòd
imperatum erat, discipulus, & ex-
pleto præfixo tempore veniam peti-
turus adest. At Philosophus, nec
dum, inquit, tecum in gratiam redi-
bo, nisi altero triennio eos qui te in-
juriis, tu præmiis affeceris. Quòd
cum præstitisset, dominumque ve-
niam postulaturus adisset, hic erra-
tum ignoscens: Nunc quidè, inquit,
Athenas abeas licet, sapientia ope-
ram daturus. Quo cum abiisset, & à
Philosopho calumnias solito profer-
re in eos qui primum se indiscipli-
nam ipsius darent, explorare volente
rato num patienter calumnias & con-
tumelias, exciperent, injuriis excipe-
retur, videre cœpit. Sed miranti id
præceptori & petenti. Tene ridere
contumelia affectum? respondit ju-
venis. Tribus ipsis annis etiam dona
dedi me calumniantibus & injuria
afficientibus, & jam reperto qui me
gratis irrideat, ridere meretur? Tunc
ait Philosophus: Ingrederere, ne tu a-
ptus es ad sapientiam consciscendam.
Unde efficere Joannes Abbas vole-
bat, patientiam sapientiæ januam es-
se, per quam ad illam aditus pateret.

Cum S. Parens noster Ignatius u-
nà cum P. Jacobo Lainio Venetiis
Patavium iter haberet, domestica ea
que admodum detrita lacerna indu-
tus, pecuarius quidam puer, conspe-
ctis eminùs peregrinis, ad eos repen-
tè propius advolat, cœpitque ca-
chinno tollere, & licentiùs illudere.

Bb

Cum-

VII.

M. affectus

in vira

S. P. Ig-

gnatii

lib. 3. c. 7.

VI.

Vita

Pat. 2.

§ 50.

Cumque Ignatius vultu placido substitisset, quasi ridendum se propinans, conversus ad eum socius, Quin, ait acceleras gradum Pater, teque pueri istius petulantia subtrahis! Cui Pater, Imò verò cur puerum oblata sibi præter spem hac oblectatione fraudemus? Itaque data opera diutius in iisdem hæsit vestigiis, ac se curiosus intuendum ridendumque affatim protervo adolescenti præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam sæculares è vulgi plausu fausta que acclamatione percipiunt.

VIII.
lib. 4. c. 5.
vita.

B. P. Franciscus Borgiæ, quadam die cum P. Bustamantio socio suo iter faciens, diverit in hospitium vile, humilemque casam, in qua commodus dormiendi non erat locus, nisi angusta lecticula, & straminei quidam manipuli: in quibuscum etiam Patres decubuerunt. Bustamantius tum ob senectutem, tum quòd respirandi angustia laboraret, tota nocte tussit & spuit, dumque versus parietem se spuere putat, ignarus P. Franciscum conspuat, faciem etiam ejus non raro sedans. At ille nihil turbatus tacitusque transegit noctem, ita sputo deformatus, vix ut agnosciposset. Ubi diluxit, comperit quod reserat, Bustamantius illa turpitudine confusus, veniam precatur. Franciscus autem ex adverso hilaris & jucundus, cum solaturus: Non est, ait Pater, quòd ea relabores: nec enim usquam me dignior in cubiculo locus sputo aspergi debuit.

CAPUT XXV.

De exercitio humilitatis quod in Religione habemus.

I. S. Basilius inter ceteras, ob quas vitam monasticam solitariae & anachoreticae anteponat, rationes, hanc in primis consignat, quòd hæc, præterquam quòd multis sit exposita periculis, non tot ad necessarias virtutes acquirendas. Habeat subsidia, quot monastica, quòd omnium sit usu exercitioque destituta. Quomodo enim se in humilitate exerceat is, qui vi se subjiciat neminem habet? quomodo in misericordia & charitate, qui cum nullo mortalium conversatur & tractat? quomodo denique in patientia, qui suis operibus & sententiis qui adversetur, nullum habeat? At qui in communitate vivit Religiosus, maximam ad omnes virtutes sibi necessarias acquirendas oportunitatem habet, quod plurimæ earundem exercendarum occasiones, ibi occurrant: in humilitate quidem, quòd ibi reperiat cui se subjiciat & humiliet: in charitate, quòd habeat, erga quem eam exerceat: in patientia denique, quòd cum tam multis conversanti nunquam ejus exercendæ desit occasio. Ac sic de reliquis discurrere virtutibus possemus. Multum cerè sumus omnes Religiosi Deo, ob eximium illud vocationis ad Religionem beneficium obstricti. eò quòd magna in ea dispositio ac media virtutis adipiscendæ inveniantur; adeò ut ipsa non im-

immerito schola virtutum queat appellari.

2. Nos verò potissimum & peculiari quadam ratione clementissimo huic Patri obligatissimus: quod præter media omnibus communia, alia specialia nobis dederit; ac præsertim ad humilitatem obtinendam, eaque ex ipsis regulis & constitutionibus dimanantia. Adde ut, si regulas nostras ritè observemus, egregie simus futuri humiles, quod nimis quam sufficiens humilitatis exercenda in illis exercitium habeamus. Uti est illud, quod à nobis regula illa & constitutio, quæ tanti est ponderis & momenti in Societate, requirit; qua jubemur omnem conscientiam nostram statum superiori manifestare, nihil ut ejus illum celestemus, patefaciendo nimirum illi omnes nostras tentationes, passiones, pravas inclinationes, omnesque defectus & imperfectiones: & esto hoc alium ob finem præscribatur (ut suo loco demonstrabimus) nemini tamen dubium est, quin in hunc id humilitatis sit exercitium. Hujusmodi quoque illud est, quod alia regula præscribitur, cujus sic est tenor: Ad majorem in spiritu profectum, & præcipue ad majorem submissionem & humilitatem propriam, contentus esse quisque debet, ut omnes errores & defectus ipsius, & res quacumque qua notata & observata in eo fuerint, Superioribus per quemvis. Qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Vbi ipsa notanda est ratio ob quam id fieri jubetur, ad majorem submissionem & humilitatem: atque

hoc est, quod hinc tractamus. Si ergo veram consequi humilitatem velis, gaudebis, omnes imperfectiones & defectus tuos Superioribus patere. Vnde bonus & humilis Religiosus ultrò & per se ipse Superiori defectus aperit, proque iis injungi sibi poenitentiam postulat, primus esse studens, per quem illi Superiori innotescant. Nec illud modò, sed & aliud longè excellentius humilitatis exercitium in Societate habemus: quod publicè fratribus omnibus audientibus ipsi nos de culpis commissis accusare pro more habeamus, ut sic ab ipsis despiciamur & minoris fiamus: hic quippe est hujus exercitii humilitatis finis; non verò, ut pro viro humili & mortificato habeamur: hic enim non tam humilitatis, quam superbiam actus & exercitium foveret. Eodem quoque spiritu accipiendæ & desiderandæ tibi sunt omnes reprehensiones, non privatæ solum & quæ clam aliis fiunt, sed & publicè coram aliis institutæ, & quantum est ex parte tua, gaudere imple debes, quòd id ea intentione fiat, quòd omnes ita de te sentiant, teque ut talem habeant. Et universum omnium exteriorum poenitentiarum & mortificationum in Societate obiri solitarum usus & exercitium, ad veram humilitatem quaquirendam, quæ conservandam maximopere conducit, qualia sunt accumbentium pedes exosculari, sub mensa, vel humi, vel genu flexo comedere, ad januam refectorii prosterni, &c. certè si eo hæc spiritu peragantur, quo peragi debent,

plurimum ad veræ humilitatis acquisitionem & conservationem momenti conferent.

Exercenda humilitas interior, dum exercetur exterior.

3. Quando ergo humilibus sumes, id facias oportet cum interiore tuipius cognitione, indignum scilicet te reputando, qui unâ cum fratribus communi mensæ accumbas: quando eorum osculaberis pedes, cogitabis, non mereri te qui terram quâ ipsi calcarint, exosculeris: quando te in solo prosternes, mereri, ut omnium pedibus premaris & conculceris. Quin & velle & desiderare debes, ut omnes id ipsum de te sentiant. Expedit quoque ut, dum quis has exteriores mortificationes subit, interioris in his se considerationibus exerceret; uti exercebat sanctus ille monachus septennio toto ad monasterii januam perstans, de quo Superiori capite locuti sumus: hoc enim pacto erunt illæ utilissimæ, & humilitatem in corde producent. At si sine ullo spiritu & dumtaxat exteriori forma suscipiantur, vix quidquam proderunt: quia, teste Apostolo, *corporalis exercitatio ad modicum utilis est.* Tunc quippe rem pro forma & consuetudine peragis, cum solum exterius sine spiritu eam exequeris, nec finem, qui per eam spectatur, consequi studes. Si enim postquam fratrum pedes osculatus es, teque in terram prostrati omnium pedibus conculcandum, mox asperius & praefractè eos alloquaris; te tibi dissimilem præbes, & quod prius peregisti contrario facto revocare ac damnare velle videris, signum ergo est, idina-

ni ex ostentatione & hypocrisis fecisse.

4. Hæc interna juxta & externa humilitatis exercitia in Societate habemus per regulam & constitutiones præscripta, quorum memoriæ causa tantum hic obiter meminisse volui, cum suprâ ea alium ob finem pluribus deducta sint: ut in illa oculos identidem conjiciamus, & circa illa humilitatem potissimum exerceamus: nam in eo potissimum Religiosus virtutem ostendere & mortificare se debet, quod ad regulas & constitutiones Religionis suæ rectè observandas requiritur: in hoc enim omnis noster profectus & perfectio sita sint. Certè si sit virtutis non habeas ad illa humilitatis & mortificationis opera obeunda, ad quæ Regula & institutum tuum te obligat, non est quod ob reliqua quæ habes, te circumspicias.

5. Quod ipsum & de quolibet Christiano dicere possumus, ideo potissimum humilitate & mortificatione cum opus habere, ut earum ad miniculo legis divinæ mandata obsequeretur, ad quod si eas non habeat, parum aut certè nihil illi proderant. Si enim humilitatem & mortificationem non habeat, ad peccatum aliquod probrosum in confessione aperiendum, sed ipsum præ pudore, aut potius superbia subricet, itaque tam necessarium mandatum sacrilegè transgreditur, quid ei profuerit, quidquid demum habuerit, velegerit? Nam vel ob solum condemnabitur.

6. Idem

1. Tim. 4.
3.

Christi-
nus in ob
servandis
manda-
tis.

Bapt.
de e.
mon.
SS.
mon.
abst.
à jac.
tia i.
mny.
Tob.

Religio-
sus in ob-
servandis
regulis
suis.

6. Idem suo modo & de Religio-
so dicere possumus: si inquam eam
humilitatem non habeas, ut Superio-
ri conscientiam tuam relegas, & tanti
momenti regulæ satisfacias; quo tibi
tandem vel quorsum humilitas &
mortificatio? si ne quidem ferre po-
tes, ut alius quislibet erratum tuum
Superiori apperiat, quo is remedium
adhibeat, ubi tua humilitas est? si hu-
militatem non habeas ad reprehensionem
& pœnitentiam iniunctam
æquo animo excipiendam, ad vile &
abjectum aliquod officium obeun-
dum, ad gradum, ad quem te coop-
tare Societas volet, admittendum;
cui quæso ului humilitas & indiffe-
rentia, & quorsum eam Superiores
tam impensè requirunt? Sic se Reli-
giosus quislibet, cuiuscumque de-
mum sit Ordinis, in iis quæ speciatim
instituti sui sunt; & qui vis Christia-
nus, in iis quæ status & officii sui, pot-
est excutere.

CAPUT XXVI.

*Cavendum studiose à verbis quæ in nostri
laudem possent cedere.*

Basil. ser.
de exer.
mona.
ss. pp.
monent
abstinere
à jactan-
tia in cō-
muni.
Tob. 4. 14.

VItæ spiritualis magistri & for-
matores Basilins, Gregorius,
Bernardus, & alii jubent, ut quam di-
ligentissimè ea proferre in communi
colloquio caveamus, quæ in laudem
& æstimationem propriam possent
redundare, juxta illud pii Tobie ad
filium suum monitum: *superbiā num-
quam in tuo sensu, aut in tuo verbo do-
minari permittas.* Quam in rem no-
tat & expendit Sanctus Bernardus il-

lud Apostoli: *Paro autem, ne quis me* 2. Cor. 12.
existimet supra id quod videt in me, aut 16.
aliquid audit ex me. O Grandia &
illustra quædam in sui commenda-
tionem dixerat Apostolus, quod ad
audientium utilitatem, maioremque
Dei gloriam ita expedire videbatur;
alia quæ his illustriora adungere po-
tuisset, quia jam tum ad tertium usq;
cælum raptus fuerat, ubi inaudierat
& intellexit ea quæ non licet homini
loqui, quæque omni humano sermo-
ne eminentiora sunt; sed parcere se
& omittere illa fatetur, ne quis plura
se habere existimaret, quam revera
haberet, aut in se videretur. Vnde
Sanctus Bernardus ait: *Quam pulchrè Epist. 87.*
dixit, Parco. Non parci sibi arrogans,
non parci sibi superbus, non cupidus vana-
gloria, & jactator actuum suorum, qui-
vel sibi arrogat quod est, vel mentitur
quod non est, ut sic pluri fiat, majoriq;
in honore habeatur: Solus qui vere hu-
milis est, parci animæ suæ, qui ne putetur
quod non est, semper quantum in se est,
vult nesciri quod est. Et ad specialio-
ra descendens, alibi sic habet: *Lo. in specul.*
quens nihil dicas unde multum eruditus,
multumve religiosus, aut multum ora-
tioni deditus, possis putari: id est in
genere id omne, quod ullatenus aut
quoquo modo in laudem tuam pos-
sit cedere, cave proferas: est enim id
in primis periculosum: nam esto id-
ipse verè possis dicere, & eius auditi-
one sint alii non parum ædificandi,
atq; adeo id aliorum bonum & com-
modum dicere tibi Videaris, ad i-
psam recitandum satis est, quod
tuum sit. semper ergo in hoc quàm
cautissimè procedas oportet, ne
quod

quod in eo egisti, boni hac ratione
jacturam facias.

in specul.
discipl. p.
3. c. 3.
Speciali-
ter ne de
scientia
ac jactes.

2. Sanctus Bonaventura verò
consult: *Numquam de scientia vel de
faculi statu te jacta.* Id est, Nihil præ-
feras umquam, è quo te colligant alii
esse vel scientem, vel peritum, vel ali-
quibus ingenii dotibus & particula-
ribus talentis instructum; nihil quo-
que agas, unde alias magnus in sæcu-
lo fuisse appareas. Turpe certè &
indecens est, in Religione se ob pa-
rentum & maiorum nobilitatem di-
gnitatemq; arroganter jactare: quid
enim illustria stemmata & dignita-
tes sunt aliud, quàm pauxillum ven-
ti? vel, ut alius ille scitè dicebat, ad
nihil omnino prodest nobilitas, quã
ut condemnatur & nihili fiat. Sola
virtus & humilitas quam habebis, ibi
magnifit, eius solius ibi habetur ra-
tio. quidquid enim in sæculo fuisti,
aut non fuisti, mera vanitas est & fu-
mus: unde qui se in Religione ob
hæc ipsa circumspicit, eaque magni
pendit, egregiè vanitatem & exiguū
spiritū suum prodit: nam talis mun-
dum nec deseruit, nec contempsit,
quare egregiè S. Basilus: *Qui natus
est ex spiritu juxta Domini vocem, & spi-
ritualem ac divinam cum Deo consanguini-
tatem contraxit, & potestatem accepit
fieri filius Dei; eum cognationis secundū
carnem pudet, & oblivio capitur.* Om-
nes quidem qui in propriam lau-
dem tendentia loquuntur, se riden-
dos propinant, & infames reddunt;
juxta commune illud tritumque ser-
mone proverbium, *Propria laus vile-*
scit in ore. vel illud Sapientis moni-
tum: *Laudet te alienus, & non os tuum*

in regul.
brevic.
90.

Prov. 27.
A.

extraneus, & non labiatus. At Reli-
giosum laus & commendatio pro-
pria dedecet quàm maximè, quod
professioni eius è diametro adver-
sentur. unde per quæ se quis com-
mendandum & laudandum sperat,
per ea maximè contemnitur ac de-
spectui habetur. S. Ambrosius super
illa Prophetæ verba: *Vide humilitatem serm. 20.
meam & eripe me,* ait: Quantumvis
infirmus, pauper, vilisque conditio-
nis quis sit, si non superbiat, nec ulli
se præferre velit, sua se humilitate
commendat, & omnibus amabilem
& laudabilem reddit. Hæc quippe
quidquid deest, illi supplet. Contrà;
sit licet opibus, nobilitate, potentia,
litteris eminens, multasque alias do-
tes & talenta qua naturæ, qua fortu-
næ habeat, si iisdem insolescat, super-
biat ac se jactet; insolentiâ sibi vilis
est, minorisq; penditur, nec quo
deberetur loco habetur, quod super-
bus audiat & reputetur.

3. Abbas Arsenius, tamen si in sæ-
culo vir eximius litterisq; egregiè
cultus fuisset, utpote in Imperat.
Theodosii filiorum Arcadii & Ho-
norii, post etiam Imperatorum, præ-
ceptorem electus; ex quo tamen
monachus factus est, nullum unquã
verbum protulit, quod antiquum sæ-
culi decus saperet, aut è quo doctrina
qua pollebat, colligi posset; sed tanta
cum reliquis monachis humilitate ac
simplicitate conversabatur, ac si litte-
rarum omnino fuisset ignarus, imò
è simplicissimis quibusque monachis
res ad spiritus profectum spectantes
percunctari non gravabatur, in altis-
sima hac scientia ne discipulum qui-
dem

Exempla.
Surini in
vita.

S. Arsenii
humilitas

Im S.
surin.

Jactantia
sui non est
opus, cum
bonum
emittet.

Cur de
virtute
jactantia
non fa-
piat.

Exem-
plum.
43. dial.
2. 33.

dem eorum appellari mereri se dicti-
tans. S. Hieronymus quoque, esto
illustri esset genere progenitus, in-
omnibus tamen quos scripsit libris
nullum eius rei vel minimum judi-
cium reperire est.

4. Vnde S. Bonaventura hanc e-
lactantia
sui non est gregiam, cur laus reticere proprio de-
beat, dat rationem: *Certum est, in-
quit, vix quidquam boni laude ve digni
in te esse posse, quin id statim in aliorum
oculos incurrat, ab iisque notetur: quod
ipsum si tute abscondas ac silentio pre-
mas, magis eo placebis ac predicatione
dignior videberis, cum ob ipsam vir-
tutem, tum quod eam non divulges. at
si illam in apertum proferas ac velut o-
stentes, exhibilaberis; & ob quod prius
bene edificabantur, teque in pretio habe-
bant, jam te despicient & ludibrio di-
gnum censebunt.*

5. Etenim virtus velut mustum
est, quod quo magis absconditur, eo
se magis odore suo prodit; at si aper-
tum gesserit, mox fragrantiam om-
nem amittere.

6. Abbas Eleutherius, ut S. Gre-
gorius litteris prodidit, die quadam
iter faciens, facto vespere, cum di-
versorium esset; in monasterio Vir-
ginum est hospitatus. Hæ enim in
illa domus parte requiescere iubent,
in qua puer erat quem malignus spi-
ritus noctibus singulis vexare sole-
bat: hunc igitur vir sanctus nocte illa
lecti socium habuit. facto autem ma-
ne rogarunt eum sanctimoniales,
num puero nocte superiore quid in-
solitum accidisset. Negavit ille. Tum
illæ, per singulas noctes eum à mali-
gno spiritu infestari solitum dixere.

summopere postulantes, ut illum se-
cum ad monasterium tolleretur. Con-
sensit senex, puerumque ad monaste-
rium duxit. Qui cum ibi multo tem-
pore egisset, atque antiquus hostis ad
eum accedere minime præsump-
set, eiusdem senis animus de salute
pueri immoderatus latari cœpit. Nā
apud suos agens, dixit: Fratres, dia-
bolus sibi cum illis sororibus locaba-
tur, at verò postquam ad servos Dei
puer hic venit, ad eum ulterius acce-
dere non est ausus. Vix hæc erat elo-
cutus, cum subito corā omnibus dia-
bolo invadente vexari cœpit, quo vi-
so Abbas se protinus in lamentum de-
dit, vanam gloriationem suam subita
huius invasionis causam esse dicti-
rans. Quem dum fratres consolari
vellent, ait, Nullus vestrum hodie
quidquam cibi degustet, usque dum
puer à dæmonio liberetur. Nec mo-
ra. Univerſi simul in preces incubue-
runt, nec prius ab oratione surrexere,
quàm puer à vexatione liberaretur.
Atque hinc patebit quantum Deo
displiceant quæ in propriam cōmen-
dationem quidam aliquatenus faci-
unt, tamen si non nisi à jocante & nihil
mali intendente proferantur, ut Ab-
bas ille sua protulit.

CAPUT XXVII.

Quomodo secundus hic humilitatis gra-
dus in oratione sit exercendæ.

1. S. Parens noster Ignatius in Cō-
stitutionibus hanc, quàm jam
suprà attulimus, regulam, quæ certè
per magni momenti & summæ perfe-
ctionis tio.

Magna
perfectio
humilita-
tis præ-
scripta à
S. Igna-
tionis tio.

Cap 4. ex-
amin. 6.
44. & 45.
cap. 5.

ationis est, nobis assignat. Quemad-
modum mundani homines, qui ea quæ mū-
di sunt, sequuntur, diligunt & quarunt
magna cum diligentia honores, famam,
magni nominis existimationem in terra,
sicut mundus eos edocet: sic qui procedunt
in spiritu, & seriv Christum Dominum
sequuntur, amant & ardent exoptant
quæ iū omnino contraria sunt, indui ni-
mirum eadem veste ac insignibus Domini
sui pro ipsius amore & reverentia: aded
ut, si sine offensione ulla divina maiestatis
& absq; ullo peccato proximi foret, vel-
lent contumelias, falsa testimonia, & in-
jurias pati, ac stulti haberi & existimari
(nulla tamen ad id per eos data occasione)
eo quod exoptant assimilari ac imitari a-
liquo modo Creatorem ac Dominum no-
strum Iesum Christum, eiusque insignibus
indui. Præcipit verò ulterius, & quot-
quot in societatem cooptari volunt,
prius interrogentur, an huiusmodi desi-
deria in se sentiant. Durum sanè vide-
tur, novitium, qui recenter è sæculo
prodit, & ipsum adhuc penè circum-
fert, circa tam arduam tantæque per-
fectionis regulam examinari. At vel
hinc perfectionis, quam institutum
nostrum exigit, magnitudinem, per-
spicere possumus. Requirit nimi-
rum homines prorsus à se ipsis egres-
sos, mundoq; penitus mortuos.

Si hæc nō
atinga-
tur sta-
tim rei-
pla desi-
derio sal-
tem pot-
est attingi.

2. Verum quia hoc per arduum
minimeque vulgaris est perfectionis,
subjungit S. Pater: Quod si quis pro-
pter humanam nostram debilitatem ac
miseriam in se tam inflammata desideria
non sentiret, interrogetur an certè desi-
derium sentiat; huiusmodi desideria sen-
tiendi: & an decreverit paratusque sit
huiusmodi injurias, illusiones & oppro-

bria admittere, & cum gratia Dei ferre.
Hæc enim bona est ad quidpiam di-
scendum profectumq; aliquem faci-
endū dispositio; sufficitq; ut tiro in-
tensum adferat desiderium artis quā
scire avet, addiscendæ, & cum hoc ei
se applicet: sic enim fore ut illam per-
fectæ addiscat. Religio, virtutis &
perfectionis est schola: hoc tu cum
desiderio illam intra, & quod spectas
consequeris.

3. Agedum ergo, hac ex parte ex-
ercitium hoc exordiamur, in ipsoque
paulatim & per partes progredia-
mur. Dicis non sentire te in animo
desiderium, quod despici & parui
duci optes, sentire tamen desiderium
tale quid in te sentiendi; hac ergo ex
parte te incipe quoad hanc humilita-
tis virtutem in oratione exercere, ac
dico cum Propheta: Concupivit a-
nima mea desiderare justificationes tuas
in omni tempore.

4. Ah, Domine, quā absūm procul
ab incensis, & vivis illis desideriis quibus
illustres illi sancti veriq; humiles in
animo flagrant, ut ab universis homi-
nibus despectui haberentur! Vellem equi-
dem vel illuc saltem pertingere possem,
vellem desiderium haberem tale quid in
me sentiendi, & ipsum summo pere ex-
opto. Macæ animo, rectam insti-
tis viam: bona hæc via & dispositio
est ad ipsum obtinendum: tu tantum
identidem in oratione id petere non
cesses, Dominumque roga ut cor ti-
bi emolliat, & ad aliquot dies in eo
persiste: sunt enim Deo huiusmodi
desideria longè gratissima, & eaque
exaudiri libentissimè. Desiderium pau-
perum exaudivit Dominus: preparatio-

Si & hoc
desit de-
sideran-
dum bo-
num de-
siderium
deside-
rii boni.

Ps. 119.

Praxis
talis de-
siderii.

2. Reg. 19.
11.

Deside-
ria hu-
militatis
despici-
enda, se-
non sola
secedenda

Ps. 9. 32

mem

nem cordis eorum audivit auris tua. Statim enim inspirabit tibi desiderium aliquid pro ejus nomine patienti, & alicujus pro peccatis tuis austeritatis subeundæ: quod dum suggereret, in quo id, quæso, melius exerceas; in quo poenitentiam majorem facias, quam ut illius causa & nomine contemnaris, & nullo numero habearis; idque in peccatorum admissorum expiationem. Sic faciebat David Rex, cum à Semei malediceretur & contumeliis proscinderetur: *Dimitte eum*, ait suis, *ut maledicat mihi, si forte respiciat Dominus afflictionem meam, in expiationem scelerum à me commissorum, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.* Cum ergo hanc tibi Dominus gratiam præstabit, ut despectus & contemptus subeundi, quò Christo similis aliquatenus efficiaris, in te desiderium sentias, minimè tibi cogitandum est, totum confectum jam esse negotium, & humilitatis te virtutem jam tam affectum; quin imò tunc tibi persuadeas oportet, eam de novo in animo te inlerere & plantare debere.

3. Quare non sunt tibi hujusmodi desideria levi manu pertranscunda, sed iisdem diutius insistentium, & longè ea tempore in oratione excellenda, usque dum efficacia reddantur, ut in opus prorumpant & executioni mandentur. Cum verò jam eò perveneris, ut oblatas despectus occasionem tibi æquo animo admittere videaris; in ipso quoque opere tibi multi sunt gradus ascen-

Roderig. exercit. pars II.

dendi, ut tandem ad humilitatis perfectionem pertingas.

6. Ante omnia enim opus est, ut omnes, quæ ad tui despectum vilipensionemque quoquo modo facere videbuntur, occasiones æquanimiter & cum patientia ferre continuo exercitio consuecas. In quo satis quod agas ad aliquod tempus, & forsàn etià ad longum invenies. Deinde ulterius tibi progrediendum, nec antè quiescendum, nec elanguendum quoad usque in despectu & infamia irrogata gaudeas, tantumque è contumeliis & injuriis voluptatis capias, quantum mundani ex omnibus quos dare mundus potest honoribus, opibus & deliciis: secundum illud Psalmographi: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus divitiis.* Cum rem quampiam feridè & intima cordis cum intensione desideramus, naturaliter ea jam adepti, gaudemus; etsi quidem multum eam desideravimus, multum quoque gaudemus; sin parum, parum. Hoc ergo tibi signum sit, unde colligas an verè contemni despiciq; velis, & nunc quem in humilitate profectum facias. Atque hæc eadem in reliquis virtutibus regula servanda est.

7. Ut autem hoc orationis ad exercitium hu-

Ad praxin denique est veniendum per gradus.

Ps. 118. 14.

Cap. 16. tract. 3.

1 p. tract. 5. c. 16.

Cc dum,

dum, usque dum nihil quod nos remoretur, occurrat, sed omnia exsuperata & pervia esse videantur: hoc enim pacto & vitium evellitur, & virtus simul animo imprimitur & insculpitur, magisque perficitur.

Simile elegans.

7. Apra id similitudine ab auri fabris petita declaratur: solent hi aurum depuraturi, primum illud igne liquefacere, liquefacto deingranum Chrysocollæ, vel sublimari injicere: cujus vi aurum magna vi effervescens & bullienstamdiu agitur, usque dum omnis Chrysocolla decoquatur qua decoctâ, quiescit & subsidit aurum, cui si dein aurifaber alterum chrysocollæ granum injiciat, aurum quidem denovo effervescit, non tantotamen impetu quanto prius: quâ iterum decoctâ & consumptâ, iterum subsidit: tertio eadem & decoctâ injectâ idem in auro tertio sequitur effectus, sed semper minus intensus: at si quartò tantundem sublimati imponatur, aurum sine ullo motu strepituve stat, nec magis commovetur, quam si nihil admistum esset, eò quòd jam depuratum & planè expurgatum sit, hæcque quies ejus purificati signum vulgò habetur. Hoc ergo & nos in oratione facere oportet, granum inquam aliquod chrysocollæ intermiscere, cogitare nimirum offerre setibi jam occasionem mortificationis & desipientiæ: qua occurrente, si non nihil commovearis & turberis, persta, quoadusque orationis calore chrysocolla decoquatur, tu insurgentem ex adversum tentationem repellas, & tuus ad quietem & sere-

nitatem animus componatur. Sequenti die rursus chrysocollæ tantundem intermisce, cogitando, aliam rem æquè arduam, multæque mortificationis & humiliationis tibi occurrere: ad cujus incursum si natura more suo effervescat & turberetur, tu nihil territus quiesce, donec evincas & in hoc conquiescas. Idem fac tertio & quarto: ac si tum nullum in te motum chrysocolla turbationemve causet, sed, quacumque etiam re & occurrente pacem nihilominus & tranquillitatem mentis habeas, aurum tunc demum defactum & probum est: idque argumento est, jam te ad perfectionem & fastigium virtutis pertigisse.

CAPUT XXVIII.

Quomodo particulare examen circa virtutem humilitatis instituendum sit.

1. **E**Xamen particulare, uti suo ^{1. p. trad.} ^{7. cap. 4.} ^{6. s.} ^{Humili-} ^{tatis ex-} ^{ercitia} ^{sunt per-} ^{dividen-} ^{da.} loco, semper de una re singulari est instituendum: hoc enim pacto efficacius id est, majorisq; energię, quam si multas res simul junctas complecterentur: atque id eò particulare vocatur, quod de una re sola instituatur. Tanti porro id momenti est, ut in eo virium aut virtus aliqua specialis, etiam sæpè, imò dicam se plerumque, per partes sit distribuenda, & paulatim proponenda, ut sic quod spectat, examinans, facilius consequatur. Eodem modo seres habet in hac virtute: si inquam speciale examen instituere velis ad superbiam animo evel-

Caven-
dum ne
loqua-
mur de
reb⁹ ho-
mificis
nobis.

Matt. 12
34.
Luc. 6.
45.

lendam, humilitatemque ejus loco illi inferendam, non erit ea in genere capienda: (superbia enim & humilitas multa nimis complectitur: unde si eam in genere & conglobatim accipias, videlicet, nolle te esse superbum, sed humilem esse velle; latè parens id examen erit, imò latius, quàm si duabus tribusve de rebus simul institueretur, itaque nihil effeceris, & actum egeris) sed ipsum minutim & per partes accipiendum. Vide ergo in quo præcipuè tibi humilitatem deesse, & prævalere superbiam sentias; & ab hoc evellendo incipe: quod ubi perviceris, aliam partem aggredere, exinde rursus aliam: itaque paulatim superbix vitium ex animo evelles, & humilitatem ei inferes. Hæc ergo membra præsentī in capite minutim subdividemus, & per partes distinguemus, ut circa virtutem hanc tam necessariam particulare examen meliùs majorique cum fructu obire possimus.

2. *Primum* sit ergo, nihil proferre quod in nostram laudem, commendationem, existimationemque cedere queat. Nam quoniam honoris & æstimationis appetitus ad eò nobis ingentis & naturalis est, cordique nostro tam profundè insculptus, hinc penè etiam non advertentibus, sentientibus ac reflectentibus nobis, lingua quædam effundit, quæ in laudem nostri quàm directè, quàm indirectè redundant.

12. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Mox ergo ut rei alicuius honorificæ mentio incidit, statim ejus partem

aliquam in nos cuperemus derivatam, decimusque, v.g. Præsens ei fui: causa quoque exstiti, ut sic ea perageretur: nisi per me fuisset, sic peracta non fuisset, &c. Jam tum à principio id ita futurum mihi videbatur, ideoque ab eo me subduxi: spondeo tibi, nisi id ita confecissem, quòd tamen si id ipse per te aggressus esses, ei que te immiscuisses, in eo conficiendo defecisses. Hujusmodi sunt alia sexcenta, & tam latentia, ut non ante ea advertamus, quam cum jam prolata sunt. Quamobrem consultum est, speciale examen circa hoc instituire, ut per bonam hanc reflexionem & consuetudinem, alia illa mala, nobis propemodum à natura insita eradicetur.

3. *Secundum* est, (quod nos monet S. Basilius, nec non S. Hieronymus, Augustinus, Bernardus) ut invititi, & averso animo audiamus cum ab alio quopiam laudamur vel commendamur: quòd magni res sit periculi laudes suas ex ore alieno audire. Docet S. Ambrosius, dæmonem visum, se tentatione ad pusillanimitatem ac desperationem nobis prævalere non posse, per superbiam ac præsumptionem nos expugnare conari: dumque infamia dedecore irrogato supplantare nos nequit, operam dare, ut ab aliis honoremur & laudemur, ut hac ex parte saltem, in ruinam pertrahat.

4. Sanctus Pachomius consueverat, (ut scribit Sanctus Hieronymus) S. Pachomii. procul à suo monasterio orationis causa ad loca remotiora descendere, qui cum inde reverteretur immundi

Cavendum ne loquamur de rebus honoris & æstimationis appetitus ad eò nobis ingentis & naturalis est, cordique nostro tam profundè insculptus, hinc penè etiam non advertentibus, sentientibus ac reflectentibus nobis, lingua quædam effundit, quæ in laudem nostri quàm directè, quàm indirectè redundant.

Matt. 12. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Luc. 6. 45.

Serm. de exercit. monast. Laudem propriam invitati audiamus.

S. Ambr.

spiritus illudentes frequenter eum facto velut ordine præcedebant, exhortantes alter alterum, quasi ante ducem directis agminibus, ac dicentes: *Date locum homini Dei, date locum homini Dei*, hac enim via ad superbiendum, & altum quid de se præsumendum inducere satagantes: sed ipse his omnibus major, vicissim eos exhibebat, ne claudes has morabatur. Hoc ergo te par est imitari cum te vel audies ab alio quopiam laudari, vel intus propria tui ipsius existimatio ne titillaberis, Cogita, inquā, audire te dæmonem hæc tibi occinentem: proinde irride & exhibila ipsum, itaq; ab hac tentatione expedieris.

Cap. 21.

Demon
ad super-
biam in-
ducere
satagit
acutis
mentis.

5. Notabile prorsus est quod hoc in genere scribit Joannes Climacus. Diabolus, inquit, monacho cuidam cogitationes malas, quibus alium infestabat, aperuit, idque non alia intentione, quam ut, dum tentatus ex alio mentis suæ cogitatio audiret, eum ut prophetam haberet, atque ut sanctum laudaret ac deprædicaret: ut hac ille laude audita magnum quid de se præsumere. Unde patet, quanti faciat diabolus, ut hæc superbia & vana complacentia in animos nostros irrepat, cum tot technis tamque multiplici machina ad eam hominem pellicere studeat. Vnde S. Hieronymus: Nos ergo ad patriam festinantes, mortiferos sirenarum cantus surda debemus aure pertransire. Cave has illic pestes, quæ homines incantant, & iudicium ac mentem omnem eis fascinando eripiunt. Laudum sanè & præconiorum humanorum tam suave est melos, tamque auribus nostris

S. Hieron.

accidit gratum, ut haud sciam, an ulla sit Siren, quæ nos ita dementet, & iudicio privet: ad illius ergo illicia cantumque obsurdescere nos, quin & aures obturare oportet. Rectè proinde suadet Climacus, ut, cum nos alii deprædicant & celebrant, ipsi ex adversum peccata nostra ante oculos ponamus: ita fiet, ut primò oblati laudibus indignos nos censeamus; deinde aliquam ex iis magis nos humiliandi & confundendi materiam hauriamus. Hoc ergo secundum esse potest punctum, circa quod institui particulare examen potest, ut nimirum non legeris cum ab alio laudaris, aut commendaris. His addi potest, ut læteris cum contrà alius quis laudatur aut commendatur, quæ alia non exigui momenti particularitas est. Vnde cum aliquem invidiæ sensum motum ne in te senties auditis laudibus & præconiis alienis, aut complacentiam vanamve delectationem auditis propriis, ipsum pro defectu reputa.

6. Tertium particulari examine excutiendum, est nihil agere ut ad propriam hominibus videamur & magnificemur, monente videlicet nos Redemptore Jesu: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est.* Excussio huius rei imprimis est utilis, multasque in partes dividipotest. Primò enim institui potest, ne quid ob respectus aliquos humanos faciamus: deinde ut purè propter Deum id fiat; ad hæc ut rectè perfecteque opera faciamus, quia in Dei

Nos non
debemus
excitare

Ps. 41. 4

Lib. 22.
mor. 6. 9.

Bo na
sunt oc-
cultada.

Matt. 61.

in Dei omnia cernentis oculis ea facimus, & quia Deo in iis servimus non hominibus: donec eo pertingamus, ut in iis magis amare quam operari videamur: uti fufius ostendimus, cum de rectitudine & puritate intentionis, quam in operibus preferre nos oportet, ageremus.

Nos non debemus excusare. 7. Quartum, de quo examen particulare potest institui, est, ut numquam cum deliquimus, nos excusamus: etenim non minus est superbia nascitur, dum errorem committimus, vel eius commonemur, statim eum velle excusare: adeo ut etiam, non advertentibus nobis, excusationem unam excipiat alia, & hoc ipsum quod nos excusaverimus, quam primum nova excusare velimus excusatione. At excusandas excusationes in peccatis. S. Gregorius Pontifex illud Iobi: Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam, exponens, enucleatius pensat illud quasi homo, aitque: Visitatum humani generis vitium est, & latendo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & convictum defendendo multiplicare. Ex illo quippe lapsus primi hominis hac augmenta nequitia deducimus, ex quo ipsam radicem traximus culpe. Sic namque ille, dum lignum vetitum contigisset, abscondit se a facie Domini inter ligna paradisi. Et cum argueretur a Domino, quod delignum verito contigisset, illico respondit: Mulier, quam dedisti mihi sociam, mihi dedit de ligno, & comedi. Ipsa quoque mulier inquisita respondit, dicens: Serpens decepit me, & comedi. Ad hoc quippe requisiti a Deo fuerant, ut peccatum, quod trans-

grediendo commiserant, confitendo dele-
rent. Vnde & serpens ille persuasor, qui non erat revocandus ad veniam, non est de culpa requisitus. Interrogatus itaque, homo est, ubi esset, ut perpetratam culpam respiceret, & confitendo cognosceret. Cumque excusare peccatum voluit vir per mulierem: mulier per serpentem, auxerunt culpam, quam tueri conati sunt: oblique Adam Dominum tangens, quod ipse peccati eorum auctor extiterit, qui mulierem fecit, quasi diceret. Si eam mihi sociam non dedisset, nihil horum contigisset: & Eva culpam ad Dominum referens, qui serpentem in paradiso posuisset, quasi dixisset: si serpentem in paradiso ingredi non permisisses, ipsa non peccassem. Qui enim ore diaboli fallentis audierant: Eritis sicut dii; quia Deo esse similes in divinitate nequiverunt, ad erroris sui cumulum, Deum sibi facere similem in culpa conati sunt. Sic ergo eatum suum dum defendere moluntur, addiderunt, ut culpa eorum atrocior discussa fieret, quam fuerat perpetrata: Vnde nunc quoque humani generis ramus ex hac adhuc radice amaritudinem trahunt: ut cum de vitio suo quisque arguitur, sub defensionum verba, quasi sub quadam se arborum folia abscondat. & velut ad quadam excusationis sue opaca secreta faciem conditoris fugiat, dum non vult cognosci, quod fecit.

8. Aliquando etiam satis homini non est, ut se ipse excuset, nisi & in alium culpam omnem transferat. Vnde scire sanctus quidam Doctor hos sui defensores & excusatores similes facit erinaceo, qui dum a venatore se capiendum veli tangendum sentit, quam celerrime caput & pedes.

Cc 3, des.

Mat. 4. 4.

Lib. 22.

mor. 6. 9.

Bo na
propria
sunt oc-
cultada.

Mat. 6. 1.

Multo
minus a-
lios cul-
pare.
B. Petr.
Damian.

desintraorsum contrahit, & toto corpore spinis exhorrescens in globum convolvitur, ut, nisi ab aculeis prius compungi velit, eum comprehendere & capere nequeat, &, ut sanctus scriptor ille ait, *prius sanguinem suum, quam corpus ipsius videat*. Tales sunt, inquit, excusatores sui ipsorum: nam si quidem eos tangere & quos commiserere defectus, exprobrare velis, quamprimum se, ad instar erici defendunt: quin erit, cum & te cruentabunt & pungent, dicentes, te eius quod sugillas, quoque reum esse: alias dicent, regula vitium esse, ne quis fratrem delinquentem per se reprehendat: alias oggerent, ab aliis sanè longè peccari gravius, in illorum tamen peccata superiores bellè conivere. Tange inquam erinacium, & videbis num te pungat.

Vade pro
veniant
illis excu-
sationes
& culpa-
tiones a-
liorum
ex super-
bia antiq;

9. Hoc autem omne à nimia, quam habemus, nascitur superbia: qua nollemus defectus nostros innotescere, & pro imperfectis & peccatoribus haberi: & peius nos habet, quod defectus nostri ad aliorum notitiam deveniant, & iacturam boni nominis quod habebamus, faciamus, quam quod eos commiserimus: unde quanto possumus studio eos tegere & excusare studemus, sunt quoque nonnulli hoc in genere tam malè mortificati, ut etiam ante, quam quid iis obijciatur, reprehendentem præveniant, seque excusent, & quod forsitan obijci posset, id aliqua ratione colorata tueri & propugnare conentur: dicentes v. gr. *si quidem hoc fecerim, ideo feci: si illud; ea de causa feci*. Dic obsecro, quis hic te pungit, ut ita

exsilias? superbiæ, quàm animo & visceribus inclusam tenent, stimulus & aculeus, eos concitat & exilire cogit, & quidem ante tempus.

10. Quamobrem qui hoc vitium pravamque consuetudinem in se sentit, particulare examen tam diu suo deo circa hoc instituat, donec nulli tibi vitium occultandi libido amplius oboriatur, sed gaudeas potius, quandoquidem jam commissum est, quod imperfectus habearis, idque in commissi expiationem & satisfactionem. Quin, etiam si nulla à te culpa admissa sit, & nihilominus ob eam reprehendaris, ne te excuses: nam si superior causam & rationem cur id ita feceris, scire velit, illam per se ipse facile inquirere poterit; & jam tum forsitan eam novit, sed humilitatis tuæ sic vult periculum facere, ac videre quos sis animo reprehensionem & admonitionem ipsius excepturus.

11. Quintum dicti examinis obiectum erit, superbia cogitationes præcidere & rescare. Erit enim quis ad eò arrogans & vanus, ut etiam multæ cogitationes vanæ & iactabundæ ipsi occurrant, animo fingendo se ad tale aut tale munus ministeriumve assumptum esse: nunc, verbi gratia, imaginando in patria tua te magno cum popularium applausu conciones habere, multumque inter eos animorum fructum facere: modò summa cum adstantium congratulatione & fausto murmure in scholis lectionem habere, & conclusiones aut tuas propugnare aut aliorum impugnare: vel aliis id genus functionibus intendere. Quæ omnia à nimia, quam habemus, superbia

Quomo-
do illa
superbia
excindi-
tur? Exa-
mine par-
ticulati.

Omnes
ut supe-
riores ha-
bendi.
3. p. con-
fite. c. 1.
4. & re-
29. sum-
marii.
Phil. 2.
Rom. 12.
10.

Cogita-
tiones su-
perbiæ re-
pellende.

superbia ortum habent, quæ in eiusmodi cogitationib. repullulat & exoritur. Quare consultum erit, particulare examen circa tales cogitationes instituere, ut ex videl. quamprimum refecentur & succidantur: uti & ex, quæ castitati contrariæ sunt, & quæ circa temeraria iudicia, aut aliud quodcumque vitium, quod te infestabit, versantur.

Omnes
ut superio-
res habendi
3. p. con-
stit. c. 1. §.
4. & reg.
29. sum-
marii.
Phil. 2. 3.
Rom. 12.
10.

12. *Sexta* examinis materia erit, omnes omnino fratres pro superioribus habere, prout nobis regula nostra præscribit: *Cum vera humilitate interna procurando in omnibus atque optando potiores partes aliis deferre, omnes in animo nostro tamquam nobis superiores ducendo, & exterius honorem ac reverentiam, quam exigit cuiusq. status, cum simplicitate ac moderatione religiosa exhibendo.* quæ doctrina eadem est cum illa quam neophytis præscripsit Apost. Ac licet exterius quoddam esse debeat discrimen pro personarum & status cuiuscunque ratione: vult tamen S. P. N. quantum ad veram & interiorem animæ humilitatem spectat, ut, quemadmodum ipse societatem hanc & religionem *minimam* nominavit, ita unumquodque eiusdem membrum in oculis suis se pro omnium minimo reputer, omnesque ut sibi superiores & meliores ducat. Erit ergo hoc admodum bonum & utile examen, dummodo ita fiat, ut non nuda solum sit speculatio, sed in praxi ipsoque exercitio tali cum omnibus & singulis agere procures humilitate ac respectu ac si verè superiores tui essent. Si enim alium quempiam ut superiorem ha-

beas, liberiùs aut præfractius eum nō alloquēris, multo minùs verbis mordacibus, aut nonnihil mortificantibus proscindes, non tam faciliè eum iudicabis; nec graviter feres quòd hoc illo vè modo is te tractet aut alloquatur. Hæc proinde omnia tanquam defectus & imperfectiones, in examine particulari, annotanda & signanda sunt.

13. *Septimum*, circa quod utiliter Humilitatis occasiones. in bonā partem accipienda.

examen particulare hac in materia instituetur, est, ut omnes humilitatis exercendæ occasiones quæcumque occurrent, æquanimiter & bonam in partem accipias. Soles verbigratia graviter ferre, si quis verbum aliquod acerbius tibi dixerit, vel si quid imperativè & resolutè tibi mandetur vel denique cum non te tanta, quanti forsan alii fieri putes. Examen ergo perage, ut has, & alias id genus, occasiones, quibus aliquid de honore tuo putes decedere, cum occurrerint, æquo animo accipere consue- scas. Certe ad humilitatis virtutem obtinendam, nullum isto magis propriū aut utilius examen habere possumus. Nam præterquam quòd hoc modo præmuniamur contra quidquid nobis occurrere potest, & per diem opus habemus; possumus per illud mirè proficere, & per tres illos virtutis quos assignamus, gradus ad eius fastigium pertingere. Primum ut illa omnia patiēter, deinde promptè ac faciliè feramus, donec eo pertingamus, ut nullam amplius in iis difficultatem sentiamus: demum, ut gaudenter & hilariter quidquid occurrerit, excipiamus, nostræque despe-

Cap. præ-
ced.

despectione & contemptulatemur. In quo diximus humilitates perfectionem consistere.

14. *Octavum*, in quo utiliter versari particulare examen potest, tam in hac materia, quam in aliis similibus, est, ut aliquot humilitatis alteriusve virtutis circa quam examen peragitur, actus & exercitia, tam internos quam externos, obeamus, tot vicibus in ea manē, tot postprandium ipsam exercendo: incipientes à paucioribus, semperque plures addendo, usque dum quidam eius virtutis habitus & consuetudo contrahatur: Adversariis ergo hac ratione disiunctis ac separatis, & uno singillatim ad debellandum selecto, hic ipse melius faciliusque subigetur, & compendiosiore via id quod intendimus, consequemur.

CAPUT XXIX.

Quomodo simul cum humilitate consistat, ab hominibus aestimari magnique fieri velle.

Humilis studium & cura honesta bene consistunt. 1. **S**Olet non raro circa humilitatem dubium quoddam occurrere, cuius solutio certe permagni nostra interest, ut sciamus videlicet, quomodo hac in re nos gerere oporteat. Etenim dum ex communi sanctorum Patrum doctrina docemus, debere nos desiderare, contemni, despici, nullo in pretio ac numero haberi; statim ex alia parte nobis occurrit, quomodo ergo in proximis, si ab illis contemnamur, aliquem fructum faciemus? Ad hoc enim necesse est ali-

qua apud illos auctoritate & aestimatione pollere, bonamque ipsos de nobis opinionem habere: Ac proinde non inutile, imò perutile futurum videri, ab hominibus reputari atque in pretio haberi velle. Huic difficultati egregie respondent SS. Basilus, Gregorius & Bernardus, docentque, quod, licet mundanorum honorem & aestimationem omnimodis fugere nos oporteat, ob summum ac multiplex in iis periculum, & quantum est ex parte nostra, semper desiderare debeamus contemni & vilipendi; ob aliquem tamen bonum finem, maiorem inquam Dei gloriam & obsequium, licite sancteque cum desiderare possumus. Vnde ait Bernardus, etsi ex parte nostra velle debeamus, ut alii de nobis sentiant & norint id quod de nobis ipsi sentimus, ut ita noseo in numero habeant, quo nos ipsi habemus; sæpè tamen non expedit alios nosse omnia quæ nos scimus de nobis: unde subinde licite sancteque possumus velle, ut aliis defectus nostri non innotescant, ne quod inde iis detrimentum accedat, itaque spiritualis aliquis profectus in ipsis impediatur.

2. Verum necesse est bene rem hanc intelligamus, & circumspici magnoque cum spiritu in ea procedamus: ctenim huiusmodi veritates, solent sub veri specie in quibusdam non parum nocere, quod iis prout oportet uti nesciant. Iidem porro Doctores egregie nobis hanc rem declarant, nequam ex ea errandi occasionem capiamus. Vnde S. Gregorius: *Nonnunquam etiam sancti viri*

In m.
brevi-
ribus
185.
Lib. 11.
mo c. 9.
Serm. 43.
in Cantis.

Sed diffi-
cultas ab
hoc vel
illo con-
nectun-
tur.

viride bona sua opinione gaudent, sed cum per hanc ad meliora proficere audientes pensant. Nec jam, inquit, de opinione sua, sed de proximorum gaudent utilitate: quia aliud est favores quarere, & aliud de prospectibus exultare. Aliud quippe est, honorem & æstimationem humanam propter ipsammet, appetere & diligere, in eaque ob proprium respectum & delectationem sistere, ut nimirum quis magnus habeatur, & apud homines in honore sit: hoc enim malum est, aliud verò cum hæc existimatio ad aliquem finem bonum intenditur, puta commodum proximi, & ut aliquis in secularibus animarum fructus colligatur. Et hoc non malum, sed bonum est. Atque hoc pacto fas nos est mundanorum honorem & æstimationem appetere, & ut bonam hi de nobis opinionem habeant, procurare, ad majorem scilicet Dei gloriam, quodque ipsum ad proximi ædificationem, & fructum in illo faciendum sit necessarium, hoc enim non tam est sui honore & æstimatione, quam proximi bono & commodo, majorique Dei gloria gaudere. Vti dum quis sanitatis recuperandæ causa medicinam purgantem, quam naturaliter exhorret, sumit, ipsam sumendo, verè sanitatem suam amat, sic dum quis honorem humanum, quem alioquin fugit & despicit, eatenus solum quærit, quatenus is hoc in casu necessarium aut utile medium est, ad Dei obsequium promovendum, & bonum animarum adaugendum; verè dici potest, non hunc, sed Dei tantummodo gloriam velle.

Roderig. exercit. pars II.

3. Verum jam penitius dispicia- Signum mus, undenam dignoscatur, num an homines Dei, quishonore & æstimatione ab hominibus accedente purè propter Dei gloriam & bonum proximi, an verò sui ipsius causa tantum, & ob proprium respectum, atque honoris proprii intuitu, gaudeat. Etenim res hæc valde subtilis est, in eaque omnis difficultatis cardo vertitur. Cui dubio optime respondet idem qui supra Gregor. *Quam in re, inquit, necesse est, ut, cum audientium utilitati, & Dei gloria adaugenda non proficit, mentem nostram fama laudabilis non eleve, sed fatiget.* Aded ut affectus & desiderium nostrum, quantum est ex parte nostra, semper ad despicientiam ac vilipendium vergere & propendere debeat: unde, si quando aliqua ejus se nobis offerret occasio, ex corde eam amplecti, eaque gaudere debeamus, perinde ac solet qui id quod impense petit, jam consecutus est. Non aliter autem honorem, & æstimationem hominum desiderare, eoque gaudere debemus, nisi quatenus is est ad proximi ædificationem, & fructum aliquem in iis faciendum, nec non ad majorem Dei honorem & gloriam necessarius.

4. Sic S. P. N. Ignatium dicere solitum accepimus, se, si quidem desiderio & fervori proprio indulgeret, nondum, plurimis contentum, & luto oblitum per plateas palam incessum fuisse, ut hoc pacto velut insanus haberetur, sed immensum hunc erga humilitatem affectum à caritate & proximis succurrendi desiderio in se cohiberi & retineri, utpote quod

D d ipsum

ipsum cogeret eam, quam officium & personæ dignitatis requirebat, auctoritatem & decorem palam præ se ferre. Propensio verò & desiderium ipsius erat, contemni & vilipendi: hinc, quotiescumque aliqua despectus & humiliandi sui occasio occurrebat, eam cupidissime amplectebatur, imò non oblata, ex animo ultro quærerat.

Modus
explorandi
an
quæras
Dei an
tuum ho
norem.

5. Hinc ergo colliges, an honore & æstimatione humana ob solutum animarum bonum & Dei gloriam, an verò tui ipsius causa, & ob proprium honorem & auctoritatem tantum delecteris, si nimirum occurrente aliqua humiliationis & despectus occasione, eam sincerè & ex animo completaris, eademque summo opere gaudeas: hoc quippe argumento fuerit, te, cum aut concio aut alia res quælibet optatum successum habuit, ac propterea ipse ab aliis celebraris & commendaris, non tam ob tuum honorem & æstimationem, quam purè propter Dei gloriam, & proximi qui inde sequitur, profectum lætari. At, si oblatam humilitatis despectus & vilipensionis occasionem declines, nec benignè eam admittas: & ubi ad proximi utilitatem id directè necessarium non est, humanis tamen laudibus & æstimatione delectaris, quin & easdem ex ambis; signum id est, etiam in reliquis rebus, non nisi propter temetipsum, & ob honorem & celebritatem propriam, non verò purè propter Dei gloriam, & plurimorum bonum, iis te lætari.

6. Humana ergo laus, honor &

æstimatio non est mala, sed bona, Laus hō-
dummodo rectè ea utamur; unde minis nō
etiam licitè sanctæque potest appeti. est mala,
Sic P. N. *Franciscus Xaverius* magno sed mal
cum hominum comitatu, & insigni man
pompa ad Regem Bungensem pri laudis
mum accessit. Sic & seipsum re & Exēpla
sanctæque quis laudare potest, si ritè Lib. 4. t.
debiteque fiat: uti *Apostolum Paulum* 10. tit.
facere videmus in secunda ad Corin- 2. Cor. 4.
thios, in qua seipsum laudare & com- 15. & 10.
mendare, ac magna quædam illu-
striaque de se commemorare incipit;
gratias quas à Domino acceperat,
referendo, tum etiam quod cæteris
Apostolis plus & abundantius labo-
rasset, nec non ad visiones, & revela-
tiones & raptus, quibus ad tertium
usque cælum evectus fuerat, descen-
dendo; Verum non alia de causa ad
hanc narrationem delabatur, quam
quod ita tunc ad Dei honorem, &
eorum quibus scribebat, utilitatem
expedire & necessarium esse cense-
bat, ut sic illi eum pro Apostolo Chri-
sti haberent & æstimarent, ejusque
doctrinam admitterent, ex eaque
fructum aliquem caperent.

7. Scribebat autem hæc animo Quæ
non solum honoris omnis contem- su se S.
ptore, sed & contumeliarum con- Paulus
temptusque sui pro Christo appeti- laudare-
tore. Cum, enim id ad proximi bo- rit.
num necessarium non erat; egre-
giè is se norat abjicere & contemne-
re, uti, cum indignum se esse scribit,
qui Apostolus vocaretur, quod Ec- 1. Cor. 15.
clesiam Dei fuisset persecutus; cum 9.
se blasphemum, contumeliosum, 1. Tim. 1.
abortivum, & omnium peccatorum
primum vocet: hinc cum ei, vel in-
famia

Cur san-
dis fuge-
rintho-
norem.

Exem-
plum.
1. p. li.
7. Chor.
Minor.

fama & contumelia, vel opprobria occurrebant, ea summo animi cum gaudio & voluptate excipiebat. His ergo qui sic comparati sunt, permitti tutò potest ut honorem aliquem accipiant, & subinde nonnulla de se ipsi depromant, quæ ad ipsum parandum aliquatenus faciant: numquam enim huiusmodi quid facient, nisi cum ad gloriam Dei spectare & necessarium esse videbitur; atque etiam tam circumspectè & restrictè tunc id agunt, nihil sibi inde arrogantes, ac si prorsus non agerent: quia non tam proprium, quam Dei honorem, & unicum animarum commodum sincerè spectant.

Cur san-
cti fuge-
runt ho-
no-rem.
8. At, quoniam admodum difficile est, honore affici, & eo non superbi-
re, nec vanæ alicujus delectationis & complacentiæ titillationem sentire; idcirco veri servi Dei, summum quod in honore & æstimatione hominum, nec non in dignitatibus locisq; eminentibus, latet, periculum veriti, omni qua poterant contentione & studio, hæc omnia declinabant, illaque adibant loca, in quibus ignoti delitescerent, nulloque in prælio haberentur; & circa vilissima quæque ministeria se occupabant; quod hoc ad profectum & majus bonum suum, & ad se in humilitate conservandos magis facere, hancque viam sibi securiorem esse arbitrarentur.

Exem-
plum.
9. Hujus rei præclaram S. Francis-
ciscus rationem dare solebat. Non
sum, inquit, verè Religiosus, nisi eadem
Minor. vultus animique hilaritate dedecus ac

decus infamiam & honores accipiam: si enim delato ab aliis honore, eo quod ipsis profum, cum scilicet iis prædico, aut aliud quodpiam bonum iis præsto, gaudeam, itaque animam periculo evanescendi exponam, multo mihi magis est de meo ipsius bono, animæque meæ salute, quam tum securior est cum vituperor & contemnor, latendum.

10. Certum est, magis nos de proprio bono & comodo gaudere ^{Quare de} teneri, quam de bono proximi: nam ^{sui vilipendio} bene ordinata charitas incipit à se- ^{citra cau-} ipsa. Si ergo de proximi bono gau- ^{sam datâ} deas, cum secundus concionis aut al- ^{gauden-} terius cujuspiam negotii à te gesti fuit successus, & ob ipsum de prædicaris & celebraris; quorsum non gaudes de proprio, cum præstito quod in te est, nihilominus contemneris & vilipenderis? hoc namque tibi & melius & securius est. Si cum præclarum à Deo ad illustria aliqua obeunda talentum accepisti ob proximi salutem & bonum, gaudes; cur non æque gaudes, illo ad eadem non accepto, ob proprium commodum, tuamque humilitatem? si lætaris ob firmam robustamque valetudinem, ad strenuè pro aliis laborandû, & ipsorum salutem mirificè promovendam: cur non æquè lætaris, cum te debilem, languidum, & ob infirmam valetudinem ad nihil idoneum, sed ad res quaslibet gerendas inutilem & neglectum Deus esse cupit? hoc enim in rem tuam cedit, & ad humilitatem comparandam maximopere conducet: quin imò magis per hoc Deo placebis, quam si eximius & ce-

lebris effes concionator, quòd hæc eius sit voluntas ac beneplacitum.

Non est
honor
ambien-
dus, ut
inde pro-
ximus
magis ju-
vetur.

11. Hinc perspicuum fit, quàm graviter errent illi, qui honorem & celebrationem mundi eo prætextu ambiunt & spectant, quod is sit ad in proximo fructum faciendum necessarius hocque etiam nomine & colore honorifica officia, gradus & loca sublimiora, & quidquid demum auctoritatem conciliat, ambiunt, & vice versa quidquid vile, abiectum, humile subterfugiunt, rati huiusmodi functionibus ac rebus auctoritatem se suam amissuros. In quo & alius æque gravis error lateret, quod sc. quo auctoritatem quis parare se existimat, eo ipsam deperdat; & quo amittendam, eo conservet & pariat. Suspicantur v. g. nonnulli per tritam vestem, humile officium, vilem & abiectam functionem, opinionem se & æstimationem, quæ ad proximo commodandum necessaria est, amissuros; sed fascinat ac decipit eos superbia: quia potius eam per hoc ipsum sibi comparabunt, & per alterum illud quod spectabant, deperdent.

Exempla.
Lib. 5. c. 3.
vita.
S. Ignatius suos
humili-
tati vo-
luit no-
men pa-
rare.

12. Præclare hoc intellexit ac docuit S. Parens noster Ignatius, cū veræ humilitatis affectum magis ad animarum salutem ac conversionem conferre dixit, quàm quamlibet auctoritatis quæ mundum sapiat, ostentationem. Atque hoc ipse non in se solum, sed & in iis quos ad laborandum in vinea Domini mittebat, observare solitus erat, utpote quibus suadebat, ut si res arduas & magnas exsuperare & perfringere vellent, nō

aliam viam insisterent, quàm humilitatis & contemptus proprii: tunc enim opus solidum & securum fore, si super humilitatem bene sit fundatum: & quod hac via & ratione Deus magna & ardua solet efficere. Atque ideo cū Patres Franciscum Xaverium & Simonem Rodericum in Lusitaniam mitteret, in mandatis dedit ut victum sibi ostiatim emendicaret, perque contemptum ac despicientiam sui ad cætera aditum sibi patefacerent. Alphonsum quoque Salmeronem & Paschasium Broëtium in Hiberniam ut nuntios Apostolicæ Sedis proficiscentes pueris rudibusque populis doctrinæ Christianæ rudimenta tradere iussit: Et hunc ipsum Salmeronem & Patrem Iacobum Lainium, cum prima vice ad Concilium Tridentinum à Paulo III. Pontifice, ut Theologi Pontificii, destinarentur, ita instruxit, ut, priusquam suam in illo Patrum confessionem sententiam proponerent, Xenodochia obirent, miseris hominibus ægrotantibus ibidem ministrarent, pueros Christianæ fidei institutis imbuerent; & his præactis fundamentis dein alia maiora aggredirentur, & sententiam in Concilio proferrent. Sic enim fore ut bonum ea res successum haberet, fructum quæ amplissimum adferret: qualem etiam cum Deo dante fuisse constar.

13. Et nos per humanam nostram prudentiam dispiciemus, timebimus, & explorabimus, num huiusmodi in speciem abiectoribus functionibus aliquod sit auctoritas nostra captura detrimentum? Non est quòd

Quare
humili-
tatis præ-
paramē-
to mag-
næ res e-
gat.

Pudore est
Patrum
suorum
bonis ve-
stigiis
nolle in-
sistere.

quodd timeas, ne, quodd doctrinæ Christianæ rudimenta pueris & rudibus proponas, in compitis ad vulgus, in nosocomiis ad ægros, in carceribus ad vinctos verba facias, de auctoritate quam publicis concionibus pararas, quidquam deperdas: Ne, quodd pauperulorum & simplicis turbæ confessionibus excipiendis vaces, aut in paupere qui Religiosum decet, vestitu incedas, apud viros alicuius nominis & optimates auctoritas & nomen tuum jaçturam faciant: quin imò hoc ipso auctoritatem acquires, & quam habes, fama & nomen evadet illustrior, maioremque animorum quæstum facies. humiles enim exaltat Deus, & ipsorum operâ magna operari consuevit.

Quare humili-
tatis præ-
parame-
to mag-
næ res e-
geat,
14. Atque ut hanc rationem, quæ tamen potissima & præcipua est, mis-
sam faciamus, & humana etiam pru-
dentia & rationibus rem hanc exa-
minemus, nullum certè, ad auctori-
tatem & nomen apud proximos pa-
randam, plurimumque in animabus
ipsorum fructum faciendum, adferri
medium potest efficacius, quam his
occupari rebus quæ in speciem viles
& abjectæ videntur; & eo maiorem
quo te amplius iis applicueris, maio-
raque talenta habueris. Cuius rei
ratio est, quodd apud sæculi huius fi-
lios tanto honor æstimatio, super e-
minentia & dignitas in pretio est, ut
nihil magis mirentur, quam cum istis
hæc ab ullo pro nihilo duci, & eum
qui sublimia & honorabilia conse-
ctari poterat, jam humilibus, postre-
mis, & abjectis delectari vident: un-
de eos qui eiusmodi sunt, mirè suspi-

ciunt, ut sanctos habent, bonam de
iis opinionem concipiunt, eorumque
doctrinam ut cælo delapsam vene-
rantur & excipiunt.

15. S. P. Franciscus Xaverius in *Lib. I. c.*
Indiam navigaturus, nihil omnino *12. vita.*
rerum ad iter tam longinquum ne- *Exem-*
cessarium voluit admittere: unde *plum.*
cùm Comes de Castagneda (cuius *S. Xaverii*
classi Indicæ prospiciendi cura con- *humili-*
credita erat) in stanter eum rogaret, *tas.*
ut saltem puerum necessariis in rebus
in mari ministraturum secum duceret:
(etenim eius apud illos quos edo-
cturus erat, auctoritatem immi-
nuendam videri, si suis ipse manibus
in navis lateribus vestes lineas inter
promiscuam vulgi turbam lavare, &
cibum suum coquere conspiceretur)
respondit Franciscus: Talibus admini-
culis qua narras, Domine, auctoritatem
& nomen parare velle causa fuit, cur Ec-
clesia Dei, & prælati eiusdem ad eas re-
dacti sint miseras, quas hodie eheu! cum
lacrymis videmus: verus, ergo eius com-
paranda modus, mihi crede, est, hosce
pannos lavare, cibum suis manibus para-
re, operam alienam nulla in re requirere.
Quo Xaverii responso Comes au-
dito, ita captus & obstupefactus est,
ut quod replicaret non haberet. Hoc
ergo modo, hacque humilitate & ve-
ritate, paranda auctoritas est; & ea
præeunte maior in proximo fructus
colligetur. Qualem inter Indos Fran-
ciscum hunc collegisse constat, pri-
mò doctrinæ Christianæ præcepta
pueris tradendo, dein vias platearum;
de nocte cum tintinnabulo pro ani-
mabus in purgatorio igne detentis
circumeundo, ægros denique quibus

posset modis consolando & ministrando, & id genus alia abjecta officia obeundo. Vnde tantum auctoritatis & nominis apud unumquemque habuit, ut animos omnium ad se tacite attraheret, corda raperet, vulgoque Pater Sanctus vocaretur. Hæc scilicet est auctoritas quæ ad fructum in animabus proximorum colligendum necessaria est, nimirum, ut humiles, sancti, & prædicatores Evangelici vulgò habeantur & æstimentur. Atque hæc est auctoritas, quam nos procurare oportet. etenim aliæ illæ auctoritates & æstimationes, quæ mundum redolent, potius proximis magnopere nocent & offendunt, tam domesticis quam externis.

Ioan. 8. 50
Deo curæ
est honor
noster.

16. Scitè quidam Doctor ad illa S. Ioannis verba: *Ego autem non quaero gloriam meam, est qui quærat & iudicet*, ait, Si Patri nostro cœlesti gloria & honor noster curæ est, nos de ea nullatenus attinet laborare. Tibi curæ sit te humiliare, & esse velle qui debes, æstimationis autem & auctoritatis tuæ, is hac ratione maiorem in proximo fructum facias, curâ committe & relinque Deo: nam quæ ex parte tu tē magis humiliabis & abjicies, ex ea te ille magis exaltabit: idque alia quadam æstimatione, longè differenti ab ea quam aliis illis mediis & prudentia humana ipse posses nanctisci.

Religio-
nis no-
men per
opera hu-
milia cō-
servatur.

17. Neque etiam est quodd ipse Religionis tuæ te honor & auctoritas sollicitum habeat, quæ alia interdum larva est, qua imperfectionem & immortificationem nostram palliamus & coloramus. Equidem in-

quis, non propter me, sed propter Religionis meæ auctoritatem id facio, cuius habenda certè ratio est. Sed hos, amabo, respectus omite; etenim plus Religioni tuæ accedet, si ipse te humilem præstiteris: nam in hoc illius auctoritas & æstimatio consistit, si eiusdem membra & sectatores humilitatem colant, mortificatione præstent, & ab omni eo quod mundum redolet, maximè sint alieni.

18. Concionanti cuidam de no-
stris, ut solebat, Firandi in Iaponia
Gentilis quidam nescio quis præte-
riens illudit, & quæ tradebat risu ac-
cepit, quin & longiùs progressus, at-
tracta præpingui saliva repente in
mediam inspuat faciem. Ille sine per-
turbatione ulla spurum linteolo ab-
stergit, ac ne verbulo quidem reddi-
to captam orationem eodem pror-
sus tenore vultuque prosequitur. Id
contemplatus ex auditoribus qui-
dam, haud imperitus rerum æstima-
tor, nec non egregiam viri patien-
tiam & humilitatem cogitare cœpit
apud se, profectò nobilissimum atq;
adèd divinum philosophiæ genus es-
se, quod homines ad tantam æquita-
tem animi constantiamque perduce-
ret. Tantumque apud illum hæc ra-
tio potuit, ut fidei ipse nostræ statue-
rit accedere: unde concione dimis-
sa concionatorem adit, ab eoque
præcipua fidei capita edoceri, sa-
croque tingi fonte ex-
petiit.

☞(o)☞

Tertius
humili-
tatis gra-
dus, in a-
nimo se
non ef-
ferre.
Alvar. 20.
2. lib. 4. p.
1. c. 20.

Proess. 6.
religion.
6. 22. c. 6.
Bernard.
ser. 45. 17.
Cantic.

Alvar. p.
3. lib. 4. c.
10. 1. 13.
17. 2.

CAPUT XXX.

De tertio humilitatis gradu.

Tertius denique humilitatis gradus est, quando quis excellentibus virtutibus ac charismatis celestibus ornatus, magno in superin honore, & æstimatione populari positus, in animo se propterea non effert, ac nihil horum sibi arrogat, sed omnia ad ipsum fontem, qui Deus est, & à quo omne bonum & omne donum perfectum descendit, refert. Gradus hic, teste S. Bonaventura, magnorum & perfectorum virorum est, qui quo maiores sunt, eo se in omnibus magis humiliant. Neque enim multum est, ut quis qui imperfectus & defectibus plenus est, se ut talem habeat: est quidem id bonum & laude dignum, verum admirationem non meretur: sicut mirum non est, rustici filium pro regis filio haberi nolle, & pauperem se reputare pro paupere, ægrum pro ægro, & tales ab aliis haberi velle: at quod dives se reddat pauperem, magnus ad infima se dejiciat, & abjectionibus æquet parvum se efficiendo, hoc demum laudis & admirationis habet plurimum. Ita inquit Sanctus ille Doctor, mirum non est, malum & imperfectum, se ut talem habere; sed esset, si, cum malus foret, se ut bonum & perfectum duceret: prorsus ac si quis lepra respersus, se sanum reputaret. At verò cum, qui multum in virtute profectus, plurimisque Dei donis præditus, vereque in oculis

Dei magnus est, se parvum reputat; id verò raram & non vulgarem humilitatem sapit, & admiratione dignum est. Magna & rara, inquit Serm. 13. Bernardus, virtus profecto est, cum magna opereris, magnum te nescire: cum omnibus nota sit sanctitas tua, te solum lateat: cum omnibus mirabilis appareas, tibi soli vilescas. Hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico.

2. Humilitas hæc quàm eminentissimè & perfectissime in sacratissimum, ma Angelorum Regina eluxit: quæ tametsi se nosset, electam esse ut mater esset Dei, profundissima quadam humilitate se ancillam vocat? Ecce ancilla Domini; & ut idem Bernardus ait: Mater Dei dicitur, & ancillam se nominat: cumque à cognata Elisabeth celebraretur, & benedicta inter omnes mulieres diceretur, nullam sibi è tantæ celsitudinis quam habebat amplitudine gloriam ascriptis, sed omnemque inde resultantem laudem uni Deo acceptam refert, illum propterea exaltans, se verò intra profundissima humilitatis nihilum integrâ conservans. Magnificat anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Hæc omnino celestis humilitas est: nam in coelis Beati talem habent.

3. Atque hoc est, teste S. Gregorio, quod Sanctus Ioannes notare voluit in viginti quatuor illis senioribus, qui ante Dei thronum prostrati eum adorabant, coronas capitibus suis detrahentes, & ante pedes eius submittent. Nam, inquit, coronas capiti detractas ante Dei thronum mittere,

Exemplum.

Luc. 1. 38.
hom. 4.
super mis-
sus est.

Luc. 1. 46.

Figura.
Lib. 22.
Moral. c.
15.
Apoc. 4. 4.
c. 10.Exemplum.
Maffium
histor. 10.
dic. lib. 14.Alvar. 10.
2. lib. 4. p.
1. c. 20.Process. 6.
religion.
c. 22. &
Bernard.
ser. 45. in
Cantic.Alvar. p.
3. lib. 4. c.
10. 1. 13.
177. 2.

tere, nihil est aliud quàm certaminum victorias non sibi tribuere, sed auctori Deo, ut ad illum referatur gloria laudis, qui vires dedit ad vincendum, omnemq; rei gesta honorem illi uni attribuere, dicendo: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem & virtutem, & ut coronas capiti nostro detractas ante pedes tuos deponamus: quia tua sunt omnia, tu creasti omnia, & propter voluntatem erant, & creata sunt, & si quid boni habemus, non nisi te volente habemus. Tertius igitur humilitatis gradus est, ob accepta à Deo dona & gratias non se extollere, nec illa sibi arrogare, sed omnia ad Deum velut omnis boni auctorem & largitorem, referre, eique attribuere.

An omnes sint humiles, qui agnoscunt bona esse à Deo.

4. At dicat aliquis: siquidem in hoc sita humilitas, nemo non humilis est: quis est enim qui ignoret, omne bonum à Deo descendere, à nobis ipsi verò nil nisi peccata & miseriae nos habere? quis non dicat, si suam Deus à me manum subtraheret, omnium mortalium forem nequissimus? Perditio tua Israel, aiebat Osee Propheta; tantum modo in me auxilium tuum. A parte nostra præter culpam & perditionem nihil habemus: omne verò bonum, gratia, favor, à munifica Dei manu in nos derivetur necesse est. Hoc Catholica docet fides: Vnde quotquot sumus humilitatem habere videmur: omnes enim hanc veritatem, quæ toties in sacris litteris est inculcata, firmiter credimus. S. Iacobus quippe in Canonicæ I. 17. nonica sua scribit: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desur-

sum est, descendens à Patre luminum. Et Paulus Doctor Gentium: Quid habes quod non accepisti? Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Ad eundem nec operari, nec desiderare, nec cogitare, nec incipere, nec consummare boni aliquid aut salutiferi nos posse dicat sine Deo, à quo quidquid demum possumus procedit: Qua autem aptiore nobis id similitudine declarari potuit quàm ea quam Redemptor ipse in Evangelio deprompsit: Videre, inquit, vultis, quàm parum sine me possitis: Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me & ego in eo hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Quid palmitis viti coniuncto fertilis est? quid eodem ab ea dissecto inutilis? quis eius usus? Perit ex Ezechiele Deus: fili hominis quid fiet de ligno vitis? numquid fiet de eo opus, aut fabricabitur de eo paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? Samenta quippe vitis ad nihil profunt, quàm ut igni injiciantur. Ad eundem modum nos, si Christo qui vera vitis est, non sumus conjuncti. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Non nisi ignis pabulum sumus; & si quid sumus, per gratiam Dei id sumus: ut de se testatur Apostolus: Gratia Dei sum id quod 1. Cor. 15. sum. Omnes igitur hac in veritate, quod omne bonum nostrum à Deo descen-

1. Cor. 15.
2. Cor. 15.

Phil. 15.

Resolu-
tio quæ-
stionis.

Collat. 2.
de castis
17. inter
collatio-
nes.
Nihil fi-
bi attri-
buere,
difficile
est.
1. Cor. 3.
9.

Ezech. 15.
2.

Ioan. 15. 1.

1. Cor. 15.
10.

descendat, à nobis ipsis verò nil nisi peccatum habeamus, nullumque bonum nobis, sed omnia Deo, cui omnium honor & gloria debetur, sint ascribenda, satis videmur esse fundati. Neque videtur credenti & fideli admodum difficile, id pro summo & perfectissimo humilitatis gradu ducere, cum id tam aperta fidei Christianæ sit veritas.

Resolu-
tio quæ-
stionis.

Collat. 2.
de castis.
17. inter
collatio-
nes.

Nihil fi-
bi attri-
buere,
difficile
est.

1. Cor. 3.
9.

Exech. 1.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

10.

5. Ita quidem fateor, prima facie videtur; siquidem superficie tenus & de foris rem intueamur, admodum ea facilis apparet, sed in recessu & intus summam difficultatem includit. Docet Cassianus, incipientibus facillimum quidem videri, nihil omnino sibi attribuere, neque propria fidere industria aut prudentia, sed uni Deo omnia ascribere, & accepta ferre: Sed rem esse oppidò difficilem. Nam quoniam aliquid operis ad opera bona ipsi à parte nostra conferimus; *Dei enim adiutores sumus*, ait Apostolus: quoniam, inquam, ipsi quoque operamur, & unà cum Deo concurrimus; hinc statim tacite, & advertentes, nobis ipsis nitimur & confidimus, & furtiva quadam præsumptione & secreta superbia irrepen- te, ipsi nobis persuademus, nostra hoc illud ne industria diligentia ve confectum esse; atque ideo statim iis quæ facimus operibus ira inflamur, evanescimus, & extollimur, quasi nostris ea viribus fecissemus, & à nobis solis profecta essent: Non est autem res hæc tam facilis ac proclivis ac quidem vulgò videtur. Satis est hunc à Sanctis Patribus supremum & perfectissimum

Roderig. exercit. pars II.

humilitatis gradum statui, & eos docere hanc grandium & perfectorum humilitatem esse, ut majoris eam difficultatis & perfectionis quàm vulgò appareat, esse noverimus. Etenim magna & singularia à Deo dona accepisse, eminentiaque opera patrare, horum tamen gloriam Deo, prout oportet, ascribere nosse, nihil autem inde sibi attribuere, nec vanè sibi applaudere velle, maxima res est perfectionis. Ut sanctum honorari & celebrari, non magis verò laude aut exultatione hac evanescere ac titillari, quàm si nihil omnino contigisset, rarissimum quid & difficillimum est; & ad quòd quàm paucissimi pertingunt: & insignis quædam ad hoc virtus requiritur.

6. Vnde S. Chrysostomus præ-Simile. clarus istarum rerum æstimator, inter honores esse, nec horum quidquam ad animum transmittere, nec iis evanescere, perinde esse ait, atque inter speciosas versari mulieres, nec eas lascivo oculo vel minimi contrueri. Est hoc quippe cum primis arduum & periculosum, & summa ad hoc virtute opus est. Alta & sublimia loca conscendere, nec vertigine capitis corripere, non est cuiusvis, sed corroborati admodum cerebri: paucissimi certe sat forte cerebrum habent, ut alta petant: ne Angeli quidem in cælo habuere, non Lucifer, non aspeclæ ejus: nam evanescerent & ad alta aspirantes, ad imam tartari voraginem præcipitarunt.

7. Hoc enim Angelorum peccatum fuisse, plurimorum est opinio: plum, quòd, cum eos Deus tam pulchros Quare c-

Ec

& per-
vanus-

rint dia-
boli in
cælo.

Ezech.
28. 17.

Conclu-
sio de
difficul-
tate ter-
tii grad.

Ps. 36. 20

& perfectos, totque donis partim naturalibus, partim supernaturalibus cumulos creasset, in veritate quæ Deusest, non steterint, nec ad illum horum gloriam retulerint; sed sibi omnia arrogarint: non quod hæc crederent se à seipsis habere (norant enim omnia à Deo proficisci, seque ab eo dependere; cum scirent esse se non nisi creaturas) sed (ut Ezechiel de rege Tor ait: *Elevatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*) pulchritudine & donis à Deo datore acceptis superbierunt, in istis sibi perinde complacuerunt, ac si à seipsis ea habuissent: Deo illa accepta non retulerunt, nec adscripserunt horum ei gloriam & honorem attribuendo, sed evanuerunt vanè sibi in semetipsis complacendo, tamquam si à seipsis bonum suum haberent. Ut, quamvis intellectu nossent, horum, Deo gloriam deberi, voluntate tamen eam sibi surriperent, & arrogarent.

8. Unde patet, non tam esse facilem hunc humilitatis gradum ac prima fronte præ se ferat, cum & Angelis ipsis tam fuerit difficilis, ut altitudine, in qua à Deo erant constituti, exciderint, quod in eo se conservare nescirent. Si ergo nec Angelis quidem tam validum fuerint cerebrum, ut per altum incedere possent, sed evanuerunt, velut vertigine quadam correpti, & turpiter ceciderunt: multò magis nobis timendum est, ne in sublime erecti, & in excelso positi, evanescamus: quia tam miseri, et iste Propheta Regio, sumus, ut ad instar fumus imox deficiamus & evanesca-

mus. Mox ut honorificati fuerint & exaltati deficientes, quemadmodum fumus deficient. Quemadmodum enim fumus, quo altius abripitur, eo magis dispergitur & disperit: sic miser homo, quo plus exaltatur, & maioribus honoribus afficitur, hoc plus evanesceat.

9. Quàm ergo meritò rei nos huius Redemptor Jesus commonefacit! eum enim septuaginta duos discipulos prædicatum misisset, illique sua è missione domum redeunt, quasi re præclare gesta, gloriabundi, & sibi plaudetes dicerent. Quàm mira Domine opera fecimus, etiam damonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Ipse verbis paulò acerbioribus ipsos corripuit, & ait, *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem*. quali diceret, Cavete vobis à vana illa complacentia, cum ob eam Lucifer loco exciderit: etenim dum in eminenti illo statu, in quo conditus est, vanè sibi complacuit, nec non in donis ac charismatibus acceptis, adeoq; gloriam & honorem eorum Deo, (uti quidem oportebat) non dedit, ut & eam sibi arrogavit, istisq; superbierit, cælo deturbatus est. Videte ergo ne vobis idem contingat, charissimi: non est quodd mirabilibus, & rebus magnis, quas in nomine meo patrat, stolidè evanescatis, gloriemini aut vanè ob ea vobis complaceatis. Cogitemus idem nobis à Redemptore oggeri: *Videte ne extollamini, quod opera & opera vestra magnus in proximo fructus fiat, multaque anima ad bonam frugem transeant: videte, ne hominum applausus & opinio, & quodd aliquo in pretio habeat*

Adhortatio
Christi
ad tertium
gradum.

Luc. 10.
18.

SS. PP.
doctrina
de tertio
gradu
humilitatis
natura.

Phil. 2. 13

habeamini, animum vestrum vanè titillet: videre ne ullare efferamini, & honor aestimatioque popularis vos transversos abripiat: hoc quippe Luciferiana ruina causa fuit, hoc eum ex Angelo fecit caco-damonem. Hinc, inquit Sanctus Augustinus, videre est, quantum sit malum superbia, cum ex Angelis facit demones; & quantum econtra bonum humilitas, cum homines sanctis Angelis similes efficiat.

CAPUT XXXI.

Declaratur in quo tertius humilitatis gradus consistat.

SS. PP. I. **Q** Via nondum declaravimus, in quo tertius hic humilitatis gradus sit, hinc operæ facturi preteritum sumus, si paulò id uberius exponamus, quo melius id opere exequamur. Hic enim scopus est noster. Docent igitur Sancti Patres, illud consistere in eo, ut divinorum donorum & beneficiorum aurum à miseria & luto humanitatis nostræ noverimus distinguere, & unicuique quod suum est, attribuamus: Deo inquam demus, quod Dei est; nobis, quod nostrum est, idque ad praxin accommodatè. In quo & tertius cardo vertitur. Quare non in eo sita humilitas est, ut speculativè noverimus, nos à nobis ipsis nihil posse, nihil esse, sed à Deo omnia bona nobis provenire debere, ipsumque esse qui in nobis operatur & velle, & incipere, & perficere, pro bona (ut loquitur Apostolus) voluntate sua. (facile namque

est speculativè id nosse, quòd fides id dicet, & nemo non Christianus nôrit & credat.) sed in eo, ut practicè id noverimus & exerceamus, ac tam exploratum & fixum ipsum nobis sit, ac si oculis nostris coram perspiceremus, & manibus tangere-mus.

2. Quod, Sancto Ambrosio teste, singulare Dei donum & insignis est gratia. Ad quod comprobandum adducit illud Apostoli: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Scire ergo & agnoscere dona, quæ à Deo accepimus, tamquam gratuita, & à munifica ejus manu & misericordia descendencia, speciale quoddam ejus munus & gratia est: quam & Sapiens summam esse dicit sapientiam, dum ait: Et ut sciri, quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum: vel, ut alia versio præfert, & hoc summa erat sapientia, q. d. Practicè nosse, continentiam non esse rem quam nostris possimus viribus assequi, nullamque nostram industriam aut laborem ad hoc satisesse; sed à Deo eam dari solere, ejusque donum esse, summa sapientia est. In hoc ergo, quod Apostolus particularem Dei esse dicit gratiam, & Sapiens supremam sapientiam, hic humilitatis gradus consistit. Quid habes, ait idem Apostolus, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? quidquid habemus, alienum & ab alio donatum est; à nobis ipsis nihil omnino habemus: non ergo eo

Testi-
monia
ex sacra
scriptura
epist. 84.
ad Demo-
triam.
1. Cor. 2.
12.

Sap. 8. 2.

1. Cor. 4. 7.

tamquam proprio nobis glorian-
dum est.

Hic gra-
dus pro-
prius est
SS.

3. Hæc videlicet sanctorum hu-
militas erat : qui tametsi plurimis do-
nis & gratis divinis dotati, & ad ip-
sum perfectionis fastigium à supre-
mo Numine evecti essent, quin &
magno in pretio ab hominibus ha-
berentur, suis tamen in oculis adeo
se reputabant viles, animaque ipso-
rum suam intra humilitatem & abje-
ctionem tam integram se contine-
bat, ac si horum donorum nihil om-
nino possiderent. Nulla prorsus cor-
di ipsorum vanitatis fuligo, nulli ex
honore & æstimatione illa mundana
pulvisculi adhærescebant : norant e-
nim internoscere quid esset alienum,
quid proprium, unde omnia dona,
honores, & laudes ut alienum quid,
& à Deo collatum, considerabant, &
quæcumque inde resultabat, gloriam
& laudem, illi acceptam referebant,
ipsis interim inconcussè suam intra
abiectionem se continentibus, & ni-
hil boni à seipsis se habere, nec facere
posse considerantibus. Hinc fiebat,
ut, quamvis à toto mundo celebra-
rentur & plausum acciperent, ne-
quidquam tamen inde extollerentur,
nec pluris se propterea facerent, ac
nihil admodum horum animis ad-
hæreret : sed sibi persuaderent, non
sibi, nec de se, illa præconia depromi,
sed de alio, ad quem ea propriè spe-
ctarent ; de Deo inquam, suum
gaudium ac delectationem colloca-
bant.

4. Non iniuria igitur hanc humi-
litem esse dicunt magnorum & hu-
militatem esse dicunt magnorum &
perfectorum virorum. *Primò*, quia
magnas virtutes & dona Dei præsup-
ponit : hæc enim sola quempiam ma-
gnum in oculis eius reddunt. *Secun-
dò*, quia magnæ & mirabilis perfe-
ctionis est, quod quis in oculis Dei
verè magnus sit, in virtutum & perfe-
ctionis via insignem progressum fe-
cerit, ac propterea tum à Deo, tum
ab hominibus magni fiat & æstime-
tur, ipse interim parvum & abiectum
in oculis suis se reputet. Atque hoc
est quod SS. Chrysostomus & Bern-
ardus in Apostolis & aliis illustribus
sanctis demirantur : quod nimirum,
cum vitæ sanctimonia & donorum
divinorum copia tam excellenter
præstarent, & divina Maiestate con-
currente, tot tamque illustria opera
patrarent, adeo ut etiam mortuos ad
vitam resuscitarent, eoque nomine,
velut divini quidam viri, passim su-
spicerentur ac colerentur ; ipsi nihi-
lominus quàm humillimè & abje-
ctissimè de se sentirent, perinde ac si
nihil horum habuissent, alius quis li-
bet, non ipsi, opera hæc patraffet, to-
tus denique ille honor, æstimatio &
præconium alteri cuiquam, non sibi,
exhiberentur. *Non est magnum*, ait
Bernardus, *esse humilem in abiectione ho. 4. su-*
& vili statu : hic quippe naturâ suâ ad per missionem
seipsum cognoscendum, & pro ea ac-
meretur reputandum, confert : *est.*
magna prorsus & rara virtus, & summæ
perfectionis argumentum, *humilitas*
honorata ; id est, ab omnibus hono-
rari, pro sancto & admirabili viro
duci,

Chrysost.
Bernard.

Incom-
muni
humiliu.
prim. 13. in
Cantic. m.
Matth. 5. 16

2. Cor. 4. 5.
2. Cor. 12.
14.

Matth. 25.
21.

In quo
constat
3. gr. hu-
militatis

duci, nihilominus ad eò se vilem & abjectū in animo reputare, ac suum nihil agnoscere, tamquam si nihil horum in se exstaret.

Incomi-
um talium
humiliū
firmat in
Canticis.
Matt. 5. 16
1. In his (addit idem Bernardus) juxta Redemptoris in Evangelio monitionem, *lux ipsorum lucet & splendet coram hominibus ut glorificent non se ipsos, sed Patrem suum qui in cælis est.* Sunt hi quoque veri imitatores Apost. Pauli virorumque Apostolicorum, qui nō semetipsos, sed Iesum Christum prædicabant. sunt hi deni-

2. Cor. 4. 5. que *servi boni & fideles*, non quæ sua sunt quærentes, nulla se re efficientes, nihil quoque sibi arrogantes, sed Deo fideliter omnia transcribentes, & ei soli omnem gloriam acceptam ferentes: unde etiam ex ipsius ore verba illa ad fidelem servum à Domino dicta, audient: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multate constituam.*

CAPUT XXXII.

Prædicta fusius deducuntur.

In quo
constat
3. gr. hu-
militatis.
0. 4. su-
er missu
7.
1. **D**iximus, in eo tertium humilitatis gradum consistere, quòd quis illustribus virtutibus & divinis charismatis ornatus, adhuc in magno honore & æstimatione positus, nullo horum evanescat, nihil sibi attribuat, sed omnia ad ipsum fontem, qui Deus est, referat, seque intra suam vilitatem & abjectionem integrum contineat, tamquam si nihil haberet, aut faceret. Non hinc tamen efficere & inferre volumus, nos nihil hic operari, nec ullam in-

bonis quæ agimus operibus partem habere, quod sentire erroneum & stupidum foret. Certum est enim, nos & liberum nostrum arbitrium unā cum Deo ad opera bona concurrere & cooperari: homo quippè liberè in illa consentit. Ideoque operatur: quia quod vult & operatur, è propria & libera voluntate vult, & operatur, ad eò ut in manu eius sit non operari.

2. Imo hoc ipsum est quod hunc humilitatis gradum ad eò reddit difficilem. Nam una ex parte omnis nobis adhibenda industria, & quantumcumque possumus media advocanda sunt, ut virtutem consequamur, & tentationes in contrarium occurrentes propulsemus, recte quæ negotium nobis propositum succedat: tamquam si sine illis omnino res confici non posset. Ex alia verò, postquam jam hæc omnia ad minicula adhibuerimus, ita illis omnibus nos diffidere oportet, quasi si nihil penitus fecissemus, nos velut servos inutiles reputare, atque fiduciam & spem omnem in solo Deo collocare. sic quippe nos Christus in Evangelio facere jubet: *Cum feceritis omnia* (notetur, omnia, 100
Luc. 17. 10
nec dici aliqua) *quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus.* Ut autem hoc rectè fiat, virtute, & quidem non modica, opus est. Certè, si Cassianus *Cassianus* credimus, quisquis perfectè cognoverit, esse se servum inutilem, omniaque quæ ad bonum aliquod consequendum adhibere possit media & diligentiam, cassa & evanida esse, sed gratuito ipsum à Deo dari debere;
Ee 3 illis,

ille, cum quid jam consecutus fuerit, minimè se efferet aut superbiat: intelliget enim, non tam diligentia id se sua, quàm Dei gratia & misericordia adeptum esse: quod demum est illud Apostoli: *Quid habes quod non accepisti?*

3. Quare rectè Sanctus Augustinus, nos sine Dei gratia esse censet, sicuti corpus sine anima: quemadmodum enim corpus exanime se mouere, nec dirigere vlllo pacto potest, sic neque nos diuina gratia destituti; possumus opera vitalia, quæque vllius apud Deum meriti sint, operari. Sicut ergo stultum foret corp^o, quod vitam, motum, impulsuque sibi, non animæ quæ in ipso est, ipsumque vegetat & animat, attribuet: pari modo miserè cæcutiret anima, quæ bona opera quæ agit, sibi, non Deo, à quo spiritus vitæ (id est gratia) vt illa patrare posset, ipsi est infusus, as-

scriberet. Alibi verò dicit: *Sicut oculi corporis, etiam plenissimè sanus, nisi candore lucis adiutus, non potest cernere: sic homo etiam perfectissimè iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ adiungetur, rectè non potest viuere.* Nam rectè Psalmista, *nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.* Exclamat proinde idem Augustinus: *O si cognoscant se omnes homines, & qui gloriantur in Domino glorientur!* Vtinam talem nobis cælitus Deus lucem det, qua, omnibus tenebris iam depulsis, plenè intelligamus & perspiciamus, nullum in vlla re creata bonum, nullum esse aut nullum robur reperiri, vltra quod ei Dominus è gratuita voluntate sua dare voluit, etiam conseruare vult!

4. In hoc ergo tertius humilitatis gradus consistit, sed verba nostra nimis quàm insufficientia & imparia sunt ad summam eiusdem profunditatem & perfectionem pro dignitate exprimendam, quantum cumque etiam de ea dicatur, & nunc hoc modo, nunc isto: neque enim praxis solum, sed & theoria illius perquam difficilis est. Hæc quippe illa sui est annihilatio, à vitæ spiritualis magistris ad eò inculcata, tam sæpè decantata, & tam impensè commèdata. Hæc item est illa humilis sui depressio, qua quis indignum & ad omnia inutilem se reputat & confiteretur: in quo Sanctus Benedictus & alij Sancti Patres perfectissimum humilitatis gradum constituent. Hæc quoque est illa sui diffidentia, & à solo Deo dependentia, in sacris litteris toties commendata. Hæc denique est, illa sui vilipensio & despicientia, quam singulis propè momentis vel inculcari ab alijs audimus, vel alijs inculcamus: sed vtinam illam in corde tam perfectè sentiremus! verè, inquam, & practicè intelligeremus; ac comprehenderemus, quasi oculis videndo, & manibus palpando, nihil nos à parte nostra aliud habere, aut posse præter perditionem & peccatum; & quodcumque bonum aut habeamus, aut operamur, non id à nobis ipsis nos habere, vel operari, sed à solo Deo, & huic omnium gloriam esse ascribendum.

5. Quod si ne iam quidem huius gradus humilitatis perfectionem percipis, non est sanè quod mireris: est enim sublimis quædam Theologia: cissimis vnde mirum non est si tam facili intelligatur.

Difficilis
3. Gradus
Humilitatis
varijs de-
scriptio-
nibus
tenetur

S. Lauven
Infiniat

Sancti
perfecte
humiles
se maxi-
mè hu-
milia-
runt,

Quare
3. Gradus
hic adeo
recondi-
tus a pau-
cis

CAPUT XXXIII.

Tertius humilitatis gradus perfectius declaratur: atque inde fieri, quod verè humilis se omnium minimum reputet.

negotio non intelligatur. scite, meo iudicio, doctor quidam dixit, in quolibet arte & scientia id usu venire, ut trita & communia illius præcepta quilibet norit & intelligat; at subtiliora & arcana non omnibus æquè pateant, sed dumtaxat in illa eminentibus & versatioribus. Ad eundem modum communia & ordinaria virtutis præcepta quilibet haud difficulter capit, sed specialia, eminentiora & recondita eiusdem mysteria nemo, nisi in eadem excellentes & eximii intelligit. Atque hoc in sensu

S. Lauren. Iustinian. Laurentius Iustinianus, neminem perfecte quid humilitas sit, nosse dixit, nisi cui à Deo datum est ut sit humilis.

Sancti perfecte humiles se maxime humilia- runt. 6. Hinc quoque fit, quod sancti, utpote profundissima humilitate præditi, talia subinde de se sentiebant & dicebant, ut nos, qui ad talem humilitatem non pertingimus, ea ne utiquam intelligamus, & ea nobis non nisi exaggerativè & hyperbolicè dicta videantur: ut, cum se maximos totius mundi peccatores, & id genus alia, de quibus mox, profiterentur. Quod verò hæc ipsi nec dicere, nec sentire, imo nec intelligere possimus, inde fit, quod ad tantam, quantam illi, humilitatem non pervenimus, ac proinde subtiliora & eminentiora artis huius præcepta non percipimus. Tu da operam ut sis humilis, & in hac scientia in dies magis magisque proficias, ac tum deum intelliges, quomodo hæc verè de se quis dicere queat.

223(0)223

1. **V**T autem melius tertium Alius hunc gradum intelligamus, hunc gradum ex-
inque eo solidè fundemur, consul-
tum fuerit rem altiori à principio ar-
cescere. Quemadmodum supra cap. 6. ostendimus, totum esse nostrum
naturale, omnes item operationes
naturales, à Deo nos habere; quia an-
tequam conderemur, merum nihil
eramus, nec ullæ tunc ad nos moven-
dum, videndum, audiendum, gu-
standum, intelligendum, aut quid-
quam volendum, nobis facultates
suppetebant; sed Deus, cum Esse no-
bis dedit, simul etiam has potentias
& facultates adiunxit: unde ei soli-
tam Esse, quam operationes has na-
turales ascribamus oportet. Con-
simili modo, ac potiori jure de Esse
supernaturali, & operibus gratiæ lo-
qui possumus; eoque magis, quo illa
ampliora, maiora & eminentiora
sunt. Supernaturale igitur Esse no-
strum non habemus à nobis, sed à
Deo; est enim merum Esse gratiæ;
unde & nomen sortitum est, quod ad
Esse naturale gratis omnino super-
additum sit. *Eramus enim natura si Ephes. 1. 3*
lii ira, nati in peccato, inimici Dei,
qui è mera gratia sua ex hisce tenebris
nos vocavit in admirabile lumen suum, *1. Pet. 2. 9.*
ut loquitur Apostolus: & ex inimi-
cis amicos è mancipiis filios è nullius
valoris

valoris & propudiosare, suis oculis gratissimos nos fecit.

Prima
causa
utriusque
Esse in
nobis.

2. Causa autem eximii huius beneficii, non fuere ulla præcedentia in nobis merita, non obsequiorum postea à nobis accipiendorum intuitus; sed unica ipsius bonitas & misericordia, nec non merita Iesu Christi unici mediatoris nostri, testante Sancto Paulo, *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem qua est in Christo Iesu*. Sicut ergo per nos ipsi è nihilo illo, quod prius eramus, ad Esse naturale quod modò habemus, exire non poteramus, uti nec operationes vitales operari, non videre, non audire, non sentire, sed hæc omnia, ceu gratuita dona, uni debentur Deo, nihil ut horum nobis arrogare, aut aliquam inde gloriam in nos transferre possimus. ita nec Marte nostro, è peccati, in quo agebamus, & concepti natiq; fuimus, tenebris exire poteramus, nisi inde nos Deus ex infinita bonitate & misericordia sua eduxisset: nec ulla vitæ opera facere, nisi suam ipse ad hæc gratiam nobis esset elargitus. Operibus quisquæ non inde valor & meritum accedit, quod nostra sint, sed quod à Dei gratia profecta: quemadmodum pecunia valorem non ex seipsa, sed è superscriptione, quâ præfert, obtinet. Quamobrem nullam nobis ipsi hinc attribuire gloriam debemus, sed omnem Deo, cuius donum sunt tam naturale Esse quam supernaturale; semper illud Apostoli, *Gratia Dei sum, id quod sum*, in ore & corde habentes.

I. Cor. I.
10.

Deus nos
perpetuo

3. Porro sicut ibi dicebamus, Deum non solum nos è nihilo edu-

xisse, & Esse nobis dedisse; sed & sustentat, postquam jam conditi sumus, & Esse & conservamus, nos id in nobis non habere, sed à potenti Dei manu identidem nos sustentari, & conservari, ne in profundam nihili abyssum, è qua prius nos eduxit, relaberemur: ad eundem modum se in Esse supernaturalis habet: neque enim satis Deo fuit, è peccatorum tenebris, in quibus agebamus, eductos in admirabile gratiæ lumen nos vocare; sed & potenti manu sua jugiter nos conservat & sustentat, ne recidivam patiamur: adeò quidem, ut, si vel ad momentum suam ille manum subtraheret, & custodire nos desineret, dæmoni quæ plenam nos tentandi facultatem faceret, & frânos velut laxaret, ad præterita, quin & graviora, peccata revolveremur. Quare non immerito cecinit Vates regius: *Quo- niam à dextris est, mihi ne commovear*. quasi diceret: Tu semper Domine lateri adstas, me sustentando, ne concidam: tuum est, quod è culpa educti sumus, tuum quoque est, quod in eamdem non sumus relapsi: si semel surrexerim id èd factum quod mihi manum porrexeris; si etiam modo stem, tibi adscribam oportet, quia me, ne relabar, sustentas. Sicut ergo ibi dicebamus, satis ad nos ipsos annihilandos esse, quod à nobis nihil sumus & fuimus, & nihilum essemus, nisi nos Deus perpetuo conservaret: pari modò satis est ut nos semper ut peccatores & scelestos reputemus, quod (quantum est ex parte nostra) peccatores sumus, & fuimus, & adhuc essemus, nisi sua nos Deus

sustentat
& con-
servat, in
utroque
Esse.

Tract.
veris
inib.
Hinc b
ne dici
tur: Co
gniti
radix h
militat

Pl. 93. I

Pl. 117

Pl. 93.

Deus Opt. Max. manu perpetim sustentaret.

*Tract. de
veris vir-
tutib. c. 2.
Hinc be-
ne dici-
tur: Co-
gnitio sui
radix hu-
militatis*

4. Confirmat hoc ipsum calculo suo Albertus Magnus: *Amans humilitatem, inquit, debet radicem humilitatis in corde plantare, hoc est propriam fragilitatem agnoscere, ut se reputet non solum quam vilis est, sed etiam quam vilis esse potest, imò quam vilis esset hodie, & quam vilis fieret, nisi Deus illum violentè à peccatis retraxisset, & nisi ei tentationes subtraheret, occasiones peccandi tolleret, & in tentationibus auxiliarem manum porrigeret.*

Ah! in quot prolapsus essem peccata, nisi, tu Domine infinita misericordia me liberales? quot peccandi occasiones à me amovisti, quæ mihi subvertendo suffecissent, cum etiam David iis oblati tam foedè prolapsus sit, nisi tu, cui mea fragilitas nota est, eas esses amolitus? quoties caco-dæmoni manus velut alligasti, ne, prout quidem volebat, me tentaret, vel, si tentabat, de me triumpharet!

N. 93. 17. quoties ergo possem cum Propheta exclamare: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea!* Quoties sum impulsus & e-

N. 117. 13. *versus ut caderem, sed tu Domine me suscepisti, tenuisti, lentemque ac potentem manum tuam subiecisti, ne quam noxam à clausura acciperem!*

N. 93. 18. si tibi dicebam, *Morus est pes meus: statim misericordia tua adjuvabat me.* Quoties jam æternum periissemus, nisi Deus ex infinita bonitate & misericordia nos conservasset! Sic ergo de nobis sentire ipsi debemus: hoc quippe à parte nostra sumus & habemus, hoc fuimus, & et-

Roderig. exercit. pars II.

iamnum essemus, si suam DEUS manum & custodiam à nobis submove-ret.

5. Hæc cum sancti ad animum revocarent, ita confundebantur, erubescabant, & usque adeò se despiciabant & abiciebant, satis ut illis non esset, se ipsos parvifacere ac peccatores & scelestos reputare, sed in super-

omnium minimos se, & scelestorum omnium scelestissimos ducerent. Omnium ad instar nobis unus sit Franciscus: qui, tametsi adeò esset à Deo exaltatus, ut socius ejus inter orandum sedem illi inter Seraphinos paratam viderit, fulgentissimis gemmis, & mira lapidum variegatura insignem; interrogatus ab eo deinde, quid de se ipse sentiret, respondit: *Credo equidem nullum me majorem in mundo peccatorem vivere.* Idem de se sentit Apostolus Timotheo subscribens: *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Qua vilitatis suæ professione nos tacitè monet, ut hanc demum humilitatem pertingere procuremus, qua nos omnium infimos, vilissimos, minimos, alios verò omnes nobis Superiores, digniores, & meliores reputemus. Vnde

Sanctus Augustinus: *Non fallimur Apostolus, nec adulatione uti jubet cum ad Philippenses secundo dicit, In humilitate superiores sibi invicem arbitantes, & ad Romanos duodecimo: Honore invicem prævenientes.* Sancti namque non mentiendo, nec è fida humilitate, sed verè, se maximos omnium peccatores appellabant, quòd talem de se ipsis opinionem haberent: unde

Cur Sancti ita se humiliarint, ut Franciscus, &c.

1. p. l. r. r. 68. chro. Min.

1. Tim. 1. 5.

Lib. 8. 9.

quæst. 9. 71. & lib. de Sanctis.

Virgin. c. 46.

Phil. 2. 3. Rom. 12.

10.

Ff

etiam

etiam nos de nobis citra simulationem & fictionem sentire & dicere jubent.

Quid sit
novissi-
mo loco
recum-
bere.
Serm. 37.
in Carie.
Luc. 14.
10.

6. Egregiè ad hanc rem ponderat S. Bernardus illa Christi in Evangelio verba: Cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco: aitque: Non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter novissimos eligere locum nos voluit Christus: sed, Recumbe, inquit, in novissimo loco, ut solus videlicet omnium novissimus sedeas, non dico preponas, sed nec comparatè presumas: ita ut nemini te in vilitate æques, sed omnium maximum & indignissimum peccatorem censeas.

Nullum
in humi-
litate pe-
riculum.

7. Quid ita? Quia non est periculum, quantumcunque te humiles, quantumcunque minorem reputes, quàm sis: est autem grande malum horrendumque periculum, si vel uni in tua te cogitatione praeferas. Idque obvia similitudine declarat. Quemadmodum enim si per ostium transeas, cuius superliminare nimium bassum sit, non nocet quantumcunque inclinaveris: nocet autem, si vel transversi digiti spatii plus quàm ostii mensura patitur, erexeris, ita ut impingas, & capite quassato collidaris: sic in anima non est timenda quantalibet humiliatio: horrenda autem nimiumque pavenda vel minima temerè praesumpta erectio. Quamobrem noli te, ô homo, comparare majoribus, noli minori, noli aliquibus, noli uni. Quid scis enim, ô homo, si unus ille, quem omnium vilissimum atque miserrimum reputas, cuius vitam sceleratissimam, ac singulariter fœdissimam horres, & propterea putas illum spernendum, non modò pra te (qui forte jam sobriè, & justè, & piè vivere

re confidis,) sed etiam pra ceteris omnibus sceleratis, tanquam omnium sceleratissimum; quid scis, inquam, si melior & te & illis, mutatione dextera, excelsi in se quidem futurus sit, in Deo verò jam sit?

8. Quis scit, an non etiam Deus, ut quondam Jacob impositis de cussatim manibus, sortes commutaturus sit, altero assumpto, te reliquos? quid scis, quid in illius corde, jam inde ab hesternâ die, vel etiam hoc momento, Deus sit operatus? Facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem: Vno instanti potest Deus è Publicano & Ecclesiæ persecutore facere Apostolos, uti in Matthæo & paulo patuit. Potens denique est de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, id est, è peccatoribus adamante durioribus creare filios Dei. Quam asini falsus fuit Pharisæus ille qui Magdalenam ut peccatricem fugillabat: & quàm eum meritò Redemptor Jesus propterea reprehendit, simul tacitè innuens longè ipso meliorem esse eam, quæ ut publica & infames peccatrix ab ipso traducebatur. Vnde SS. Benedictus, Thomas Aquinas, & alii Patres, hunc inter duodecim humilitatis gradus innumerant. Credere & pronunciare se omnibus viliorè. Neque verò latis est id ore profiteri, sed & in animo ita sentire oportet. Non reputes, ait Thomas de Kempis, te aliquid profecisse, nisi in omnibus inferiorè & deteriore te esse sentias.

Gen. 43.
14.
Iudicia
Dei, a-
byssus
multa.

Eccles. 13.

Luc. 7. 39.

S. Bened.
in reg.
S. Thom.

A Kempis

CAPUT XXXIV.

Quomodo boni & Sancti viri verè se omnibus viliores reputare, maximosque totius mundi peccatores vocare possint.

1. **N**on curiosa sed inprimis utilis, tractatio erit, ostendere, quomodo boni sanctique homines verè se omnium minimos ducere, ac maximos totius mundi & scelestissimos peccatores possint appellare? diximus quippe nos huc ut pertingam^{us}, omnimodis coniti debere. Ad hanc quæstionem nonnulli sancti respondere nolunt, satis esse rati quod sic ipsi in corde de se sentiant. Refert S. Dorotheus Abbatem Zosimum, cum die quadam de humilitate apud suos ageret, & hoc de quo hic loquimur, de sese palàm profiteretur, à Sophista illic fortè præsentè interpellatum, & rogatum : *Ecquo modo te tantum peccatorem esse asseris, cum te scias mandata Dei observare? respondisse: scio id quod dico, verum esse, & hoc de me sentio: nec ultrà me interroges.* Verum S. Augustinus, S. Thomas, & alii quæstioni huic respondent, sed diversimodè. Duo priores quidem censent, quemvis nostrum, cum hinc oculos in peccata defectus, quos se habere novit, conjicit, & illinc occulta quæ proximus à Deo accepit, aut adhuc accipere potest, charismata, considerat; verè se mortalium omnium vilissimum, abjectissimum, & peccatorem maximum profiteri posse. Novi quippe ego defectus

meos, occulta autem quæ ille à Deo accepit, charismata prorsus ignoro. Et dato, plurima illum committere peccata, quæ ipse non committo; quæ scis ecquid Deus exinde in corde ejus sit operatus? Unico instanti potest is occultè ali- quod Dei donum & gratiam recepisse, qua fiat ut longo jam te intervallo præcurrat: uti contigit illi Phari- læo & Publicano, quos Evangelista refert in templum orationis causa ascendisse, de quorum postremo profiterur Redemptor: *Descendit hic* (puta Publicanus, qui vulgò insignis peccator habebatur) *justificatus in domum suam ab illo*, qui se justum reputabat, nihilominus reprobaratur. Quæ sanè sententia ad exemplum satis nobis esse debebat, & ut nulli nos antepone, imò ne conferre quidem cum aliquo præsumamus, sed in novissimo & infimo loco, utpote securissimo soli & neglecti maneamus.

2. Ei qui ex animo & verè humilis est, admodum facile est, omnium vilissimum & minimum se reputare: considerat enim in aliis virtutes & bonum quod habent, in se verò attendit defectus suos, adeoque iisdè & cognoscendis & extirpandis occupatur, ut ad aliena peccata consideranda ne oculos quidem attollere sustineat, assatim sibi negotii esse ratus, ut propria prout merentur deplotet, ita fit, ut omnes æstimet esse bonos, se unum malum & peccatorem. Quo autè quis sanctior est, eo hoc illi facilius redditur: nā sicut in reliquis virtutibus, dies crescit, ita & in humilitate, sui- que

cognitione & despectu: sunt quippe hæc invicem coniuncta, & quo clariorem divinæ bonitatis & maiestatis lucem ac cognitionem habet, eo profundius in propriæ miseriæ & nihil sui cognitionem penetrat scilicet *abyssus abyssum invocat.* Abyssus, inquam, cognitionis bonitatis & magnitudinis Dei miseriæ nostræ abyssum profunditatemque spectandam dat, & infinitos imperfectionum atomos ac pulvisculos apparere facit. Quare si nos ipsi aliquo in pretio habeamus, id eo fit, quod exiguum Dei cognitionem & modicam de cælo lucem habeamus. Nondum scilicet per animæ nostræ januam solis iustitiæ radii sese insinuantur: unde fit, ut non solum atomos (id est, minores imperfectiones, & culpas leviores) non perspiciamus, sed & oculi ita nobis caligent, aut (verius ut loquar) cæcutiant, ut ne graviores etiam lapsus videre possimus.

3. Huc accedit, tantopere Deo humilitatem placere & gratum esse quod seipsum quis despiciat, nulloque in pretio habeat, in eoque perseveret, ut vel hac solum de causa sæpe numero, in singularibus servis suis, quibus beneficia & gratias plurimas confert, dona sua ita tegere, tamque secretè & absconditè communicare soleat, ut etiam illa recipiens id non percipiat, nihilque omnino se habere credat. Sicut enim, ut S. Hieronymus docet, tota illa tabernaculi pulchritudo pellibus tegebatur, & ciliciis: sic Deus Opt. Max. virtutum, donorumque suorum ac charismatum splendorem ac decus variis solet tentatio-

num, ac subinde etiam defectum & imperfectionum nonnullarum, quas permittit velamentis obtegere, ut hoc illæ pacto melius conserventur, ceu favillæ sub cineribus. Vnde Iohannes Climacus asserit, quemadmodum diabolus ex ingenti nobis nocendi libidine nostras nobis virtutes recteque facta numquam non ob oculos obiectare consuevit; ut iisdem vanè intumescamus; ita vicissim Deum, quia nobis quàm optimè vult, maiusque bonum nostrum desiderat, particulare quoddam servis suis lumen, suppeditate solere, ut hoc illustrati errata & imperfectiones suas perspiciant; ex altera verò parte dona sua ita celare, & velut involucris obtegere, ut nec ille qui accipit ea persentiscat. Atque hæc communis Sanctorum Patrum doctrina est. S. Bernardi in primis, dum ait: *Numinum conservanda humilitatis* in servis *Serm. de suis gratia, divina solet pietas ordinare, quatuor ut, quanto quis plus profecit, eo minus se reputet profecisse: nam & usque ad supremum exercitii spiritualis gradum, si quis usque eo pervenerit, aliquid ei deprimi gradus imperfectione relinquitur, ut vix sibi primum videatur adeptus.* Idem quoque multis in locis asserit D. Gre-

4. Quare non inscitè nonnulli humilitatem ita se dicunt ad reliquas virtutes habere, ut si sol ad reliquas Humilitas: ut enim, illo exoriente, hæc eas similes primū se subducunt & dissimulant: sic, postquam humilitas animam occupavit, reliquæ virtutes occultantur, nec apparent, adeo ut humilis nullam sibi habere videatur, rum.

Pene

In prologo
Galen.

Lib. 22.
Moral.
15.
Iude 34.
19.

Dona su-
Deus sul-
inde ele-
tis pate-
facit.

Lib. 34.
Moral. 6.
25. in pa-

florat. p.
4. lib. 4.

dial. c. 14.

Humili-

tas est lo-

lis in te-

gendo

splende-

re stella-

rum.

2 Cor. 2. 1

Luc. 2. 4

Lib. 22. Moral. 34. 19. Pene soli, inquit S. Gregorius, bona sua non vident, qui in se videnda omnibus ad exemplum præbent. Moyles, ut in Exodo legimus, à Dei colloquio digressus, faciem radiantem prætulit, lucisque radios evibrabat, quos quidem filii Israel videbant, ipse verò minimè. Ignorabat quod cornuta esset facies sua, ex consortio sermonis Dei. Ad eundem modum nullam in se humilis virtutem observat: quidquid autem videt peccata esse putat & imperfectiones: quin imo credit, eam, quam videt, minimam malorum suorum partem esse, multoque plura intus delitescere, quæ ipse ignoret. Hinc fit ut nullo negotio se omnium novissimum & vilissimum, ac peccatorum universorum deterrimum ducat.

Donata sua Deus subinde elevis patet. Serm. de quatuor orandi modis. Lib. 34. Moral. 6. 5. in pa. Moral. p. 4. Lib. 4. Dial. c. 14. Humili- tas simi- lis est so- li, in re- gendo- splendè- te stella- um. 5. Ut autem quidquid dicendum est, dicamus, quoniam multæ & variæ sunt viæ, per quas electos suos Dominus conducit, quamquam non paucos illorum ea quam exposuimus via deducat, ut nimirum sua eos dona ita celet, ut ne ipsi quidem ea videant, nec habere se existiment, aliis tamen eadem manifestat & patefacit, nimirum ut ea magnifaciant, gratosque se datori præbeant. Hoc spiritu motus de se prædicat Apostolus: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Noverat quoque Deipara Virgo Maria eximia illa dona & privilegia quibus cælitus donata erat: Vnde in Cantico suo apertè profitetur: *Magnificat anima mea Dominum, quia fecit mihi magna qui potens est.* Atque hoc tan-

tum adest, ut cum humilitate ac perfectione pugnet, ut etiam tam altam & sublimem humilitatem adnexam habeat, ut propterea hæc à SS. Patribus perfectorum & magnorum appellari soleat.

5. Verumtamen non mediocre hic subest periculum & error, quod nos SS. Patres cavere jubent, nimirum, quod nonnulli plura se habere dona Dei existiment quam revera habent. Hoc errore laborabat miser ille, cui in Apocalypsi denuntiari jubet Deus: *Dicis, Dives sum & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Eodem in errore hærebatur Pharisæus ille Evangelicus, qui gratias Deo agebat, quod non esset sicut ceteri hominum, id habere se ratus quod revera non habebat, adeoque se propterea aliis meliorem esse. Hæcque superbia nonnumquam tam occultè & furtim se nobis insinuat, ut etiam penè non sentientes, nec advertentes, nos amoris proprii & estimationis nostri ipsorum plenos esse deprehendamus. Huic malo nullum aptius remedium est, quam apertos semper oculos ad virtutes alienas, clausos verò ad proprias intendas habere: ac in sancto quodam timore itendite vivere, utpote per quem dona Dei secutiora sunt, & minori exposita periculo.

6. Ut autem hæc ita sint, quoniam tamen Deus huic uni viæ non est al- ligatus, suosque diversimodè conducit, interdum, (ut Apostolus loquitur) vult servis suis specialem hanc gratiam conferre, ut sciant quæ à Deo

Alta de se sentire periculo- sum.

Apoc. 3. 17

Luc. 18. 11.

Non tamen omnibus sua dona Deo cælat, & tamen in humili- ta con- servet.

ipsis donata sunt. ac tum quidem ea quam proposui, quæstio plus habere difficultatis videtur, quo nimirum pacto Sancti & spirituales viri, qui sublimia, quæ divinitus acceperunt, gratiarum charismata optimè vident & perspecta habent, verè se omnium minimos ducere, & omnium peccatorum maximos vocare queant? Factor, cum per aliam illam viam hominem Deus deducit, qua nimirum dona sua ei non manifestat, nec ullam is in se virtutes notat; sed præter peccata & imperfectiones nihil deprehendit; tantam res hæc difficultatem non habet: Sed in aliis illis, quibus Deus suas gratias manifestat, quomodo id fieri possit? merito disputatur. Veruntamen optime nam esto humilis ad instar S. Francisci, & quod modo fieri possit, facile intelliges. Cum enim socius eius F. Rufinus interrogando apud eum instaret, quomodo verè, se maximum peccatorem esse, posset & sentire, & dicere: respondit. *Credo equidem, si latroni vel alii cuiuslibet flagitiosissimo homini eas Deus gratias, misericordias, & beneficia præstitisset, quas præstitit mihi, longè illum me meliorem gratioremque erga benefactorem futurum fuisse ad hæc, credo & cognosco, si suam Dominus manum à me subduceret, meq; non sustentaret, enormior a me in scelera prolapsurum quam prolabitur ullus, & proinde illis omnibus deteriores futurum. Idcirco, inquit, frater me sceleratorum omnium sceleratissimum & ingratisimum dico.*

Quomodo SS. sua dona facientes

7. Optima sanè hæc est responsio, profundissima humilitas, & verè admirabilis doctrina. Hæc quoque

cognitio & consideratio sanctos homines cogebat subitus terræ abyssum se recondere, infra omnium pedes se abicere, ac verè se maximos totius mundi peccatores reputare. Habebant quippe humilitatis radicem, propriæ inquam debilitatis & miseriæ cognitionem, cordi suo profundè insitam, & firmiter radicatam: optimeque penetrare & ponderare norant, quid à se ipsis essent & haberent: & per hoc credebant, se, suam Deo manum subtrahente, nec continuè ipsos conservante, maximos ac deteriores totius universi peccatores futuros: unde etiam se ut tales existimabant. Dona verò & beneficia à Deo accepta, non cœu propriū peculium, sed ut rem alienam, mutuoque datam, intuebantur. Hæcque consideratio aded non impedimento illis erat, ut in vilitate & abiectione sua integri permanerent, seq; omnium minimos ducerent, ut etiam non mediocri illis ad hoc esset subsidio, quòd illis se, non prout quidem oporteret, proficere crederent. Quare, quamcumque demum in partem oculos convertamus, tam ad ea quæ à nobis ipsis habemus, quam ad ea quæ à divina munificentia accepimus, uberissima certè nos humiliandi, atque infra omnes abiciendi, seges nobis sit occurrentia.

8. Huius rei occasione ponderat S. Gregorius verba illa Davidis, quæ is Sauli, postquam illum in spelunca (quam ad requisita naturæ ingressus erat) commodè & impunè de medio tollere potuerit, indemnem tamen abire sinit, nec manum in eum misit, jam

in humi-
litate fer-
vati sunt.

1 Reg. 24.

Lib. 12. de
spir. supal.
c. 13.
Funda-
mentum
perfectio
nis est no-
tina de
penden-
tiae suæ à
Deo affe-
ctio.

Lib. 34.
Moral.
c. 16.
Exem-
plum.

in humi-
litate fer-
vari sin.

jam abeunti à tergo inclamavit : *Quem persequeris rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris, & pulicem unum?* Dicit ergo Gregorius: Certe jam unctus in Regem David fuerat, jam exorante Samuele, & cornu olei super se fundente didicerat, quod eum divina gratia, Saule reprobato, ad regni gubernacula possidenda servabat: & tamen persequentem adversario mente humiliter substernebat, cui divino iudicio praelatum & incomparabiliter meliorem se esse noverat. Disamus hinc ergo, quomodo humiliari proximis debeamus, qui adhuc quo loco apud Deum habeantur, nescimus.

CAPUT XXXV.

Tertius hic humilitatis gradus presentissimus est, omnigenas tentationes vincendi, & virtutum omnium perfectionem assequendi, medium.

Lib. 12. de 1. spir. supal. c. 13. Funda- mentum perfectio nis est no- ticia de- penden- tiae suae à Deo affe- ctuosa.
Fuit hæc priscis Patribus, Cassiano teste, communis velut traditio, ac primum vitæ spiritualis principium, non posse ad cordis puritatem virtutumque perfectionem quempiam pertingere, nisi prius universum laborem, industriam & conatum suum ad tantæ perfectionis finem noverit non posse sufficere, nec eam nisi miseratione & adiutorio Dei, (qui primarius omnis boni auctor & dator est) comprehendi agnoscat. Debet autem hæc cognitio non esse nudè speculativa, quod nimium ita audierimus, legerimus, aut fides ita nobis dicteret; sed practicè & per experientiam id nosse debemus,

& hac in veritate sic nos niti & solidè inhaerere oportet, ac si oculis rem videremus & manibus contrectaremus.

2. Atque hic ipsissimus est, de quo in præsentiloquimur, tertius humilitatis gradus: de quo hac intelligenda sunt varia illa sacrae scripturæ testimonia, quæ humilibus singulæ bona addicunt & spondent. Unde etiam non sine ratione, hunc S. Patres humilitatis gradum, supremum & perfectissimum statuunt, eumque omnium virtutum balin & fundamentum, nec non optimam ad reliqua Dei dona & charismata recipienda dispositionem præambulūq; esse censent. Unde idem Cassianus hoc ipsum argumentum particulatim in materia castitatis deducens, nullum ad eandem consequendam laborem per se ait sufficere, ulque dum per experientiam noverimus, nostris nos ad eam viribus minime posse contingere, sed à divina liberalitate & misericordia eam descendere debere. Cui per omnia suffragatur S. Augustinus: nam primum & primarium castitatis acquirendæ conservandæque medium ipse hanc asserit esse humilitatem; ut nimium non cogites te ipso id te posse, tuasque ad hoc vires & diligentiam sufficere: nam si his nitaris, eam haud dubiè amittes: verum tibi persuadeas, à Deo eam dari ac cælitus descendere debere, in eoque omnem tuam fiduciam colloces.

3. Unde de priscis illis Patribus non nemo, tam diu aliquem à tentationibus carnalibus impetendum

Hæc ipsa est Humilitas summa apud SS. Patres.

Coll. 2. Abbat. c. 6. remon. c. 4.

Lib. de S. Virginit. c. 39.

Hæc à tentationibus etiam carnis liberat.

Exem-
plum.

Palladius
de Abbate
Moyses &
lib. 2. vit.
SS. Patrum
p. 42. 341.

dixit, donec perfecte cognosceret, castitatem Dei donum esse, nec humana posse industria aut robore parari. Confirmat id ipsum Palladius exemplo Abbatis Moyses, qui cum in sæculo valentissimo fuisset corpore, & animo scelestissimo, se ex toto corde, dein ad Deum convertit. Fuit hic initio conversionis, suæ à diabolò gravissimè tentatus, maximè autem à scædis & carnalibus concupiscentiis infestatus, quibus affugandis, è seniorum consilio, quæcumq; humanitus poterat, remedia adhibebat etenim orationi tam frequenter & assiduo instabat, ut ad sexennium potissimam noctis partem insomnis erecto in pedes corpore orando trāsigeret. Manibus quoque per diem multum laborabat: ad hæc, non nisi pauxillum panis in refectioe corporis sinebat: per seniorum quoq; cellas jugiter obiens, aquam illis deferabat: alia denique non vulgaris austeritatis & mortificationis genera ad tentationes has à se dispellendas, haud segniter usurpabat. Sed incassum omnia: nec tentatio cessabat; imò tanta in eo concupiscentiæ carnaliserat vehementia, parum ut abesset quin succumberet, & religiosum institutum desereret. His in angustis dum versatur Moyses, ab Abbate Isidoro invisitur, qui ex parte Dei sic eum est allocutus. Ex hoc temporis articulo, frater Moyses, si illa tua somnia & tentationes cessabunt. Atque uti promisit, sic & contingit. Causam quoque ei permissæ à Deo hætenus tam gravis pertinacisq; tentationis, nec plenæ de ea victoriæ relatæ

exponens: Ne gloriaberis, inquit, nec te extolleris, ut qui tua exercitatione viciasses affectionem, ideo vehementer in te suam exercuit potestatem, ad tuam utilitatem ne incideres in animi elationem. Nondum scilicet Moyses diffidentia sui donum obtinuerat; quod ut perdisceret, nec ob nimiam sui præfidentiam in superbiam incideret, idcirco ad tot annos suo cum Deus Marte luctari permisit, nec tot tantisque laboribus & exercitiis ei plenam huius passionis victoriam concedere voluit, quam tamen alii longè minorem per laborem & contentionem subinde obtinent.

4. Idem Abbati Pachovii contin- Aliud
gisse isipse Palladius tradit, qui tam- Exem-
etsi septuagenarius, carnalibus ta- plum.
men à tentationibus jugiter impetebatur: hieci, juratus affirmavit, se post quinquagesimū ætatis annum, per biennium tum tam vehementer ab his fuisse pullatum, & tam continuam hanc fuisse luctam, nulla ut dies sibi aut nox elapsa sit ab hoc cōstitui immunis: varia autem & extraordinaria quædam huic malo pellendo remedia se usurpasse, sed casso eventu. Vnde cū die quadam miseram suam Deo cum lacrymis fortem exponeret, seque velut desertum quereretur, vocem se ab intus loquentem audivisse: Abi Pachon, decerta: ideo enim permisi in te tantam exerceri potestatem, ne tibi esset elatior & arrogantiior spiritus, perinde ac ipse posses hanc superare afflictionem. Sed tuam agnosceres imbecillitatem, & in vita tua instituta numquam habeas fiduciam, sed ad Dei recurreres auxilium. Addidisse verò,

Traditi-
pular
Sacra
Scriptu-
ra.

Cap. 8, 21.

Ecc. 26.
20.

verò, cœlesti hac voce ita se fuisse erectum, & in animo corroboratum, ut numquam exinde ab huiusmodi tentatione vexatus. Vult enim Deus, nostram in se fiduciam ponamus, de nobis verò penitus diffidamus, nec ullatenus nostra solertia mediisque humanis nitamur.

4. Nec verò solum hoc docent S. Augustinus, Cassianus, & Patres illi antiqui, sed & ipse Spiritus Sanctus, & quidem iisdem in terminis quibus nos hic utimur. Etenim Sapiens in libro cui sapientia nomen est, horum omnium non theoriam modò. Sed & praxin disertè proponit: *Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens* (continentia autem hic generaliter sumitur, significatq; non solum passionis castitati adversantis subactionem & refrenationem, sed & reliquarum passionum & appetituum rationi repugnantium; uti & accipitur in illo Ecclesiastici loco: *Omnis ponderatio non est digna continentis anima*, quæ nimirum affectus & appetitus suos ita compescit & retinet, ut virtutis & rationis limitem non egrediantur) *nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum, adii Dominum, & deprecatus sum illum ex totis precordiis meis.* Patet hinc ergo, unicuique hoc, continentia acquirendæ passionibus nostris compescendis frenandis & in officio continendis, victoriæque absolutissimæ de omni generis tentationibus referendæ, perfectioni denique virtutum omnium comparandæ remedium esse. Quod optimè perspectum habebat Psalmographus, cum cecinit: *Nisi Dominus*
Roderig. exercit. pars. II.

nus edificaverit domum, in vanum laboraverunt qui edificant eam: & Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Ipse est, à quo omne nobis bonum dari, datumque jam custodiri & conservari debet: quod nisi fiat, irritus omnis conatus noster erit.

CAPUT XXXVI.

Humilitas magnanimitati minimè repugnat, sed ejus potius fundamentum & causa est.

I. S. Thomas Aquinas de magnanimitatis virtute differens, hanc questionem proponit. Cum ex una parte Sancti Patres, nec non Evangelistæ, humilitatē, & ex altera magnanimitatem nobis per necessariam esse tradant, iis præsertim qui ad status & functiones sublimiores erecti sunt, videntur certè duæ hæ virtutes simul in eodem subiecto non posse consistere, sed sibi contrariæ esse. Magnanimitas enim quædam est animi magnitudo, ad res arduas, excelsas, & ex se se honorificas aggrediendas & exequendas. Quod utrumque directè humilitati repugnare videtur, primū enim ardua scilicet & magna aggredi, nullam cum ea affinitatem habere videtur: nam de gradibus, eum humilitatis, à SS. Patribus assignatis, unus est: *Ad omnia indignum & inutile se confiteri & credere.* Si quis autem id ad quod inutilis est aggrediatur, superbiam & præsumptionem redolet. Alterum quoque, res honorificas scilicet suscipere, non minorem cum ea

Gg

contra-

contrarietatem habere videtur: verus enim humilis procul ab omni honoris & altimationis appetentia abesse debet.

Resolutio q.
quod non
repugnet

2. Sed huic quaestioni egregie D. Thomas respondet, docetque, quamvis duæ hæc virtutes primo intuitu, & prout nomina exterius sonant inter se contrariæ appareant, quoad effectum tamen nullam virtutem alteri posse esse contrariā: hinc si ipsam rei veritatem & substantiam accuratè intueamur, comperimus, tantū abesse ut humilitas ac magnanimitas inter se dissideant, ut etiam admodū affines & invicē mirè connexæ sint, unaq; ab altera dependeat. Quod etiā hoc modo declarat. Nā quod ad primum attinet, magna scilicet, suscipere & aggredi, (quod magnanimatorū proprium est) non solū non est ab humili alienū, sed ei etiā maximè proprium: adeo, ut solus humiliter huiusmodi cum honore sustinere & rectè suscipere possit. Si quidem nostris confisi viribus & mediis magna aggredermur, præsumptionem aliquam & superbiam spiraret: quid enim magni, imò quid parvi, aggredi per nos ipsi possumus nostræ unius visū industriæ ac viribus cum teste Apostolo, ne sufficientes quidem simus cogitare aliquid boni à nobis, quasi ex nobis: Porro magnanimitatis ad res magnas suscipiendas ac molientes, fundamentum esse debet, ut nostris ipsi viribus, adeoque omnibus humanis mediis diffidamus, omnem verò fiduciam in illo collocemus: atque hæc ipsissima est humilitas.

2. Cor. 3. 5.

3. S. Bernardus illud Captivorum

exponens. *Qua est ista qua ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super delictum suum?* egregie pro more ostendit, omnem nostram virtutem, robur & rectè facta uni dilecto nostro inniti debere: & ad hoc probandum adducit exemplum Apostoli, ad Corinthios sic scribentis: *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius laboravi.* Enumerare cœperat eo loco Apostolus labores, gravamina, pericula quos in Evangelii prædicatione & Ecclesiæ propagatione subierat, adeo ut etiam reliquis Apostolis plus sese laborasse fateatur. Vnde Apostolum compellans Bernardus: Vide Paule, inquit quid dicas; ut hoc possis dicere, & quod fecisti non amittas, innitere super delictum tuum. Innititur autem cum mox subjungit. *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Rursum ad Philip. scribens ait, *omnia possum: sed statim super dilectum suum innixus subnequit, in eo qui me confortat.* In Deo igitur nihil non poterimus, per ejus gratiam ad omnia erimus potentes: illo uno niti debemus, ipse magnanimitatis & generositatis nostræ esse basis ac fundamentum. Atque hoc insinuare voluit Isaias Propheta dicens, *Qui sperant & fiduciam ponunt in Domino mutabunt fortitudinē: quia humanam, quæ mera imbecillitas est, in divinam, & brachium suum fragile & carneum, in divinum commutabunt: itaque ad quælibet fortes & potentes erunt, quia in Deo nihil non poterunt.* Quare rectè S. Leo: *nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus.* Verus autem humilis, est magnanimus,

ser. 60. ex
parvū
cat. 8. 5.
Omnia
bene fa-
cta Deo
debet
inniti.
1. Cor. 15.
10.

7. 19. 14.

S. Basil.
1. 6. 8.
Exem-
plum.

nimus, animosus & ad magna audenda & suscipienda fortis; nihil illi difficile aut laboriosum videtur, quia non in se, sed in Deo confidit: & in Deū respiciens, eoq; nitens nihil non perfringit. *In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilū deducet tribulantes nos.* In Deo potest omnia. Atq; hoc est quod nobis imprimis opus est, invicta scilicet animi fortitudo, generositas, & in Deo fiducia, non autē pusillanimitas, quæ nos ad ministeria nostra obsequia orpidos & enerves quodāmodo reddit. Quare in nobis ipsis humiles simus oportet, sciētes nos ex nobis ad nihil utiles & idoneos esse, ac nihil posse: sed in Deo, perq; ejus virtutem & gratiam, animosos, & ad res arduas amplectendas valentes reddi.

4. Egregiè hoc ipsum declarat Sanctus Basilius super his Isaia verbis, *Ecce ego, mitte me.* Mittere aliquem volebat Deus, ad populo suo prædicandum; quoniam reus; non nisi consentientibus & volentibus nobis. Quidpiam in nobis verò vult operari, petit, unde id Isaia facili fuit audire. *Quem mittam, & quis ibit nobis?* cum mox Propheta, *Ecce ego, mitte me* sibi libet. Non dixit autem (ut curiosè advertit Basilius) Ego ibo Domine, quod vis libens effectum dabo. Erat quippe humilis, suæque imbecillitatis probè conscius, videbatq; insignis temeritatis fore id se facturum polliceri quod tamerat arduum, suæque vires nimium quantum excedebat, sed ait, *Ecce me*, paratum ad quodcumque mihi dare volueris, recipiendum: *mitte me*; & si quidē miseris, haud invitus ibo, quasi

diceret. Equidem tam arduæ difficulte legationi peragenda, ineptus & impar sum, Domine; ac tu aptitudinem ei necessariam mihi dare potes, ac ea verba ori meo inferere quæ animos audientium convertant: tu me miseris, ire potero; & in nomine tuo eundo, ad munus hoc maximè sufficiens & par fuero. Quare promptitudinem hanc perspicis Deus, ait: *Vade.* Ecce inquit Basilius, ut Isaia prædicator & Apostolus Dei denuntietur, quod in materia humilitatis tam scitè doctèque responderit: non enim dignum se credidit qui ad hoc opus mitteretur, sed suam insufficientiam & fragilitatem perspectam habens, omnem fiduciam in Deo collocavit, persuasum habens in eo se posse omnia, & si ab ipso mitteretur, missioni huic idoneum fore. Hanc ob causam hanc ei missionem permittit Deus, & ut vadat jubet, hoc eum pacto prædicatorem, legatum & Apostolum suum creans. Talis & nostra esse debet fortitudo & magnanimitas, ad res magnas & difficiles aggrediendas: unde non est, quod ob imbecillitatem & insufficientiam tuam animam despondeas aut desperes. Dicit Jeremiæ Deus, *Noli dicere, puer ego sum, & loqui te non posse, quoniam ad omnia* *quæ mittam te, ibis & universa quæcumque mandaverō tibi, loqueris, facies, & exequeris. Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum.*

5. Quamobrem, quantum est ex hac parte, humilitas non modò magnanimitati contraria non est, verum etiam illius radix & fundamentum

Gg 2 uti mitatis.

ser. 60. ex
parvū
Cai. 8. 6.
Omnia
benefic.
Ga. 2. 20.
debet
inniti
d. 1. Cor. 15.
10.

8. Basili.
Isa. 6. 8.
Exem-
plum.

1er. 1. 7.

Humili-
tas fun-
damentū
& ma-
gnanimitatis.

22. q. 1. 2.
art. 2. ad
3.

Vti nec altera magnanimitatis pars, videlicet res magnas & honorificas suscipere velle: nam (ut bene S. Thomas docet) tamen magnanimus talia aggredi animo intendat, non tamen honoris mundani respectu: nā hic illius scopus non est promereri quidem illum vult, non tamen eum procurare vel magni facere: quin imò tam parvi omnem in animo honorem & infamiam pendit, nihil ut magni ducat aut in pretio habeat, præter unicam virtutem & illius intuitu ad res arduas aggrediendas commoveatur, humanum honorem & famam nihil moratus. Nam tam sublimē quid est virtus, ut numquam satis nec pro dignitate ab hominibus queat deprædicari aut compensari: quia à Deo honorari & præmiis affici digna est.

Magnanimus honores non curat, sed unicam virtutē.

6. Hinc est quòd magnanimus omnes mundi huius honores nihili faciat: sunt hi quippe ei nimis quàm viles & nullius valoris: longe enim sublimius evolat: ut qui solo amoris Dei ac virtutis intuitu ad operandum magna quē suscipienda, reliqua omnia se inferiora existimans, moveatur.

Quomodo Humilitas sit fundam. magnanimorum.

7. Quamobrem ut quis tam generosum excelsum quē, & honoris infamiam humanæ contemptorem animum habeat, qualis magnanimos decet, insigni sanē opus est humilitate, quò ad tantam perfectionem pertingere possit, ut cum Apostolo dicere possit: scio & humiliari, scio & abundare (ubique & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati, & per gloriam &

ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce vivimus. Quare ne tam vehementes, tamque contrarii honoris & infamiae, laudum & vituperiorum, favorum & persecutionum, ventiliquam in nobis mutationem causentur, aut vacillare nos faciant, sed ut semper in uno eodemque statu constantes & immobiles persistamus, solido infractoque opus est humilitatis fundamento, & sapientia planē celestis. Nescio enim, an cum Apostolo in abundantia modestus & moderatus esse poteris: forsan poteris mendicatio vivere, penuriam pati, peregrini instar errare, in infamia, dedecore & ignominia humilitatem servare; sed, an medios inter honores, in Doctorali cathedra, illustribus pulpitis, amicitis Magnorum, altisque functionibus & ministeriis humilis futurus sis, prorsus nescio. Ah! Ne Angeli quidem in cælo id facere potuerunt, quia evanuerunt & ceciderunt. Vnde bene olim dixit Boethius: Cum omnis fortuna timenda sit, magis tamen timenda est prospera quàm adversa. Longē quippe difficilior est humilitatem mediis in honoribus & hominum applausu, in altis ministeriis & officiis, quàm in despectu, infamia, officiisque abiectis & humilibus servare: nam hæc humilitatem, illa superbiam & vanitatem quamdam secum trahunt. Cum teste Apostolo, scientia, & quidquid altum & sublime est, ex se hominem inflat, & evanescere faciat.

Humilitas est inter Deum dona magna.

1. p. l. 1.
37 Ch.
Mino.
Exemplum.
Humilitas honoris acceptio.

Inter honores agere servatur humilitas.

Boethius.

1. Cor. 8.

Humili-
tas est in
ter Dei
dona ma-
xima.

8. Quapropter merito Sancti Pa-
tres, non nisi magnorum & perfectio-
rum virorum humilitatem aiunt esse,
inter illustria Dei dona & charisma-
ta, nec non medios inter honores &
applausum sæcularium, humilem esse
nosse.

1. p. l. i. c.
37 Chr.
Mino,
Exem-
plum.
Humilis
honore
accepta-
tis.

9. S. Franciscus, qui aliàs lutum
pedibus in massam redegerat, ut hac
ratione honorem eluderet, quem ei
oppidani, quos adibat, deferre para-
bant, aliud alio tempore oppidum
ingressus, summò ab incolis eiusdem
honore exceptus est, ob opinionem
quam de eius sanctitate conceperant:
etenim certatim vestes, manus, & pe-
des eius, ipso nullatenus renitente,
sed immobili persistente, sunt exo-
sculati. Socius in corde eum diju-
dicans, hoc honore eum titillari &
delectari putavit: unde &, tentatio-
ne invalescente, hoc suum de eo ju-
dicium sancto viro aperire ausus fuit.
Cui ille respondit: *Adhuc longè minùs
ibi honoris deferunt, quam eos deferre de-
cet.* Quod responsum adhuc magis
ipsum torfit & offendit, quod ipsum
non intelligebat. Tum sanctus: *Ho-
norem quem mihi deferri vides, nullate-
nùs mihi arrogo, sed Deo, cuius propriè est,
omnem adscribo, intra vilitatem me-
meam continens: ipsi verò inde meritum
sibi parant, quia Deum in creatura sua
venerantur & agnoscunt.* Quo dicto
frater acquievit, & Patris sui cœpit
sanctitatem & perfectionem demir-
rari. Nec immeritò. Nam quem
pro sancto honorari & suspici (qui
certè honor omnium, qui exhiberi
homini possunt, est maximus) & ta-
men omnem gloriam (ut par est) Deo

ascribere, nihil verò sibi inde arro-
gare, ita ut nihil vitiosi mellis mani-
bus adhærescat, nec vana inde dele-
ctatione titillari, sed tam integrum in
humilitate & vilitate suâ permanere,
tamquam si nihil horum haberet, ad-
eoque honor hic non sibi, sed alteri
culpiam attribueretur, summæ per-
fectionis & profundissimæ humilita-
tis argumentum est.

10. Ad hanc humilitatem ut Dei Humili-
auxiliante gratia, perveniamus, omni tari stu-
cōtentione allaborare debemus, nos deat, qui
præsertim, qui vocati sumus, non ut omnium
in angulo aliquo obscuri delitescamus, in oculis
vel sub modio abscondamur, tur-
sed ad instar civitatis super montem
positæ, vel lucernæ super candelabium
locatæ, in eminenti loco, ut toti
mundo luceamus. Ad quod solida
antè jacienda fundamenta sunt, &
ardens concipiendum desiderium,
ut, quantum est à parte nostra, con-
temni & nullo loco haberi velimus:
quod è profunda quædam miseriæ,
vilitatis ac nihili nostri cognitione o-
portet nascatur. Ac tale haud du-
biè S. Franciscus habuit cum lutum
pedibus subigebat, ut, sic pro faruo
haberetur: idque natum è profun-
dissima sui ipsius cognitione; ex hac
verò oriebatur desiderium contem-
ptus & despicientiæ ab omnibus; nec
non quòd, cum postea eum alii ho-
norabunt, & vestem ac pedes illius o-
sculabantur, non superbiret, nec plu-
ris propterea se faceret, sed ad eò se
integrum sua in vilitate & humilita-
te conservaret, quasi nullus omnino
sibi honor extuberetur, quia quid-
quid fiebat in solum Deum referebat.

Quare etsi hæc duæ S. Francisca & Dion-
nes inter se pugnare videantur, ab u-
na tamen eademque radice, unoque
spiritu humilitatis procedebant.

CAPUT XXXVII.

*De aliis singularibus bonis & commodis,
quæ in hoc tertio humilitatis gradu
continetur.*

*1. Paral.
29. 41.
Merita
nostra
etiã sunt
Dei mu-
nera,*

I. **T** *Va sunt omnia, & quæ de manu
accepimus, dedimus tibi, dixit
Deo David Rex, postquam multum
auri & argenti, atque infinitam tem-
plo in ædificando materiam compa-
rasset, eamque datori Deo offerret.
Hoc ipsum in nos in omnibus bonis
operibus facere & dicere oportet.
Omnia bona opera nostra tua sunt
Domine, unde quidquid à te accepi-
mus tibi reddimus. Vndè præclare
l. 9. confes. S. Augustinus: Quisquis tibi Domine
cap. 13. enumerat merita sua & obsequia quæ
tibi præstitit, quid tibi enumerat, nisi
munerata tua? Hæc est, Domine, infi-
nita bonitas & liberalitas tua, quod
dona & beneficia tua nostra esse ve-
lis merita; & cum nostra remunera-
ris obsequia, tua ipsius beneficia
Ioan. 1. 16. compensas, & pro gratia gratiam, pro
munere munus rependas. neque enim
satis est Domino, ad instar Iosephi,
nobis dare triticum, nisi & pecuniam
ac pretium quo id emptum est, red-
dat. Gratiam & gloriam dabit Dominus.
Ps. 83. 12. Quidquid est, Dei est donum, om-
niaque ei ascribenda & reddenda
sunt.*

*Humili-
tas & ve-*

2. Inter cetera, quæ tertius hic
humilitatis gradus habet, bona &

commoda, hoc vel primum ponitur, ^{rissima}
quod is vera & genuina sit pro acce- ^{gratitu-}
ptis à Deo beneficiis gratiarum actio ^{do erga}
& gratitudo. ^{Deum.} Quantopere porro
hæc in sacris litteris commendetur,
quantique æstimeretur, nemo non no-
vit: videmus enim, quod, cum Do-
minus eximium in populum suum
beneficium conferebat, statim ali-
quod eiusdem festû, vel memoriam,
quotannis renovandam, in gratitu-
dinis signum institui voluerit: quod
magni nostra referat gratos datorum
nos præbere, ad novas ab eo gratias &
beneficia recipienda. Hoc autem
optimè per tertium hunc humilitatis
fit gradum, qui, prout jam sapien-
tium est, in eo consistit, ut homo
nullum sibi, sed Deo omne bonum
ascribat, omnemque inde manan-
tem gloriam ei acceptam ferat: atque
in hoc demum vera germanaque gra-
titudo & gratiarum actio sita sunt:
non ut ore dicās: Gratias ago tibi
Domine pro universis beneficiis tuis.
quamquam & ore Deum laudare, ei-
que gratias agere oporteat. Si tamen
id solum facias ore, non erit id gra-
tias agere, sed dicere. Ut ergo non
tantum gratias dicas sed & agas, ut
non ore tantum, sed & corde & ope-
re, agnoscas oportet, omne quod
habes bonum à Deo descendere, at-
que id omne ei attribuas & transcri-
bas, omnem eius gloriam ad eum re-
ferendo, te verò propterea vel in mi-
nimo non extollendo: hac enim ra-
tione à se homo honorem amolitur,
quem videt non esse suum, eumque
totum transfundit in Deum ad quem
propriè spectat.

3. Atque

Exempl
gratitu-
dinis im-
mandum
Luc. 17. 1

Deut. 8.
11. 14. 17

Ps. 94. 2
1. Tim. 1.
17.
Humilis
ob dona
Dei con-
funditur
& se hu-
miliat.

exemplū
gratitu-
dinis imi-
tandum.
Luc. 17. 18

Deus. 8.
11. 14. 17.

3. Atque hoc tacite significare Dominus in Evangelio voluit, cum, decem leprosis à se à lepra mundatis, & uno solum ad gratias ei pro accepto mundationis beneficio agendas redeunte dixit: *Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena?* filios item Israel gratitudinis admonens, ac, ne umquam acceptorum beneficiorum memoriam deponerent, indicens, ait: *Observa & cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui, cum in terra promissionis bonis temporalibus, opibus, possessionibus & pecorum armentorumque copia circumflues; & elevetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui qui eduxit te de terra Aegypti; & ingratus dicas, Fortitudo mea & robur manus meae hac mihi omnia praestiterunt.* Hoc scilicet, est Dei oblivisci, & ingratitudo omnium maxima, cum quis dona Dei attribuit sibi. Sed tu tale quid cogitari noli: sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praeberit, idque non ob ulla merita tua. sed *at impleret pactum* quod est mera liberalitate cum patribus tuis pepigit. Hæc gratitudo, gratiarum actio, & sacrificiū laudis est, quo Dominus noster ob præstita beneficia honorari & colitur, nam per Prophetam suum ait: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Hoc denique est illud Apostoli: *Regi sæculorum immortalī & invisibili soli Dei honor & gloria.*

1. 9. 4. 23.

1. Tim. 1.

17.

Humilis

ob dona

Dei con-

funditur

& se hu-

milat.

4. Sequitur hinc & aliud bonum & commodum non vulgare: quod verus humilis, quantalibet à Deo dona acceperit, ob eaque ab hominibus æstimetur, & magni fiat, se propterea

tamen non extollat, aut plaris faciat, sed in vilitatis suæ cognitione tam profundè solidatus maneat, tamquā si horum nihil in se reperiretur. Optimè enim novit distinguere inter alienum & proprium, & unicuique quod suum est, attribuire: unde dona beneficiaque Deo accepta non velut suum peculium, sed ut alienum quid & mutuo datum, intuetur, semperque considerat propriam imbecillitatem ac miseriam, necnon quid foret si suam Deus manum ab ipso subtraheret, & assidue ipsum non sustineret & conservaret: Imo quanto plura beneficia & gratias à Deo accepit, tanto ob ea magis humiliatur & confunditur. Ut enim arbores, inquit S. Dorotheus, cum multo fructu onustæ fuerint, inclinant ramos, ut subinde etiam hi frangantur: qui autem ramus nullum habet fructum, in altum attollitur, & rectus assurgit.

Ser. de hu-
militas.

5. Atque ut spicæ, cum tritico simile. multo sunt graves, ita incurvantur, ut calamus jam frangendus videatur, at, cum spicæ erectæ in altum tolluntur, non bonum id signum est, sed parvæ fertilitatis indicium. Ad eundem modum, inquit, sit in rebus spiritualibus: qui & charismatibus divinis vacui sunt, & sine ullo fructu intumescunt, erecti & elevati incedunt, aliquo se in numero habentes: at iisdem onusti & fructu pleni, magis humiliantur, demissi usque de se sentiunt. Atque ex his ipsis donis ac beneficiis divinis commodam sui deiciendorum magisque confundendorum occasio nem capiunt: quod egregia S. Gregor. similitudine declarat.

l. 12. Mor.

c. 5. & ho-

mil. 9. in

Evangel.

6. Quem

Aliud
simile.

6. Quemadmodum, inquit, qui magnam pecuniæ vim mutuo accepit, ita eadem gaudet, ut tamen lætitiā assidua hæc cogitatio temperet, quod norit esse sibi eam suo tempore creditori reddendam; nec non metus ille, num præfixo termino jam evolutus, solvendo sit futurus. Consimili ratione humilis quoque plura à Deo beneficia & gratias accepit; hoc plus se ei debere, & ad magis ei serviendum obstringi novit: quin sibi persuadet maiora se dona non maioribus obsequiis, & ampliores gratias non intensiore gratitudine compensare, nec par pari referre: credit adhæc, quemlibet, cui simile quid Deus dedisset, longè quàm ipse melius illo usurum, meliorem futurum, gratioremque se idcirco benefactori Deo præstiturum. Unde hæc una de considerationibus est, quæ Dei servos multum humiliare & confundere solet: norunt quippe, non commissorum solum peccatorum, sed & acceptorum talentorum & charismatum, rationem à se Deum exacturum: item, cui multum datum, multum quoque ab eo repetitum iri, cui plus concreditum, plus quoque ab eo exigendum, dicente Domino Iesu: *Omni cui multum datum est, multum quæretur ab eo; & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* Hinc Abbas Macarius humilem dicebat sic Dei dona & gratias intueri, sicut depositarius aut arcarius rem domini apud se depositam: qui ea adeò non vanè gloriatur, ut ob eam etiam jugi in timore ac sollicitudine agat, quod norit à se, si quid eius sua

culpa amitti contingat, rationem petendam.

7. Consequitur ex his & tertium ^{Humilis} hoc commodum: quod verus humilis neminem despiciat aut spernat, ^{nemine} quantaslibet in culpas & flagitia prolabi eum videat; nec se propterea extollat, alterique arroganter præferat: quin imò sui magis humiliandi è lapsibus alienis occasionem capit: considerat quippe, & se, & lapsum ex eadem esse massa figulatos, & illo cadente se quoque (quantum est ex parte sua) cadere. nam, teste S. Augustino, non est peccatum quod faciat homo, quod non & alter faceret homo, si à ^{in solis} potenti Dei manu non retraheretur. ^{a. 15.} Inde quidem de priscis illis eremi Patribus, lapsum cuiuspiam audiens, amarissime plangebat, dicebatque: *Ille hodie, & ego cras*; ut ille lapsus est, possem & ego cadere, quia sum ut ipse fragilis; *homo sum, humani nihil à me* ^{Terent. in} *alienum puto.* quod autem non ceci- ^{beantur.} derim, Deo acceptum fero, eiusque beneficiis annuero. Quemadmodum consulunt SS. Patres, ut, cum hunc cæcum, illum surdum; alium claudum, alium infirmum aut debilem videbimus, hæc aliena mala in rem nostram convertamus, Deo quoque gratias agamus, quod nos non cæcos, surdos, mancos, mutos, uti illos, fecerit: sic omnium hominum peccata, velut collata nobis beneficia reputemus. nam in illa omnia prolabi ipse potuissem, nisi per infinitam misericordiam Dominus me suam liberasset & conservasset. Hoc pacto servi Dei humilitatem suam factam rectam tumentur, caventque ne quæ è proximis despi-

Luc. 12.
48.

homi. 34.
evang.

Gal. 6, 1

Castia. 3.
2. de inst.
renun. c.
30. de ab.
bate Ma.
thar.

ff. 9. 21.
Sup. 1. 1.
Privilegi.
Sapien-
tiae sunt
etiam
humili-
tatis,
Prov. 27.
2.

Alva. 2.
3. 4. p.
c. 1.
Sup. 8. 2.
ff. 18. 8.

despiciant, nemini, quantumlibet
humi. 34. nevang. peccet & scelestus sit, succenseant;
 juxta illud S. Gregorii: *Vera justitia
 compassionem habet erga fratrem, falsa
 justitia dedignationem.* unde qui poste-
 riorem habent, timeant & notent il-

lud Apostoli: *Considerans teipsum ne
 & tu tenearis.* Avertat Dominus, ne in
 eo ipso tententur, quod in altero da-
 mnant & sugillant, suoque experian-
 tur damno, quanta sit hominum fra-
 gilitas, quod ordinaria culpæ hujus
 esse solet castigatio. Tribus in casib-
 us fratrem meum (inquit de priscis

Cassia. 7. Patribus nonnemo) judicavi, atque
2. de ins. 2. de ins. 30. de Ab- bate Ma- char. in hæc ipsa postea incidi, ut sciant gen-
 tes quoniam homines sunt: ut noverim-
 us inquam esse nos quoque homi-
 nes, neminemque dijudicare ac mi-
 noris facere discamus.

CAPUT XXXVIII.

*De singularibus favoribus & gratis,
 quas Deus humilibus prestat: & qua
 sit causa cur sic eos extollat.*

ff. 9. 21. Sep. 1. 11 Privilegia Sapientia sunt etiam humili- tatis, Prov. 21. 2. Alva. 20. 1. 4. p. 1. 2. Sep. 8. 21 ff. 18. 8.
 I. **V**enerunt mihi omnia bona pari-
 ter cum illa, dixit de Sapientia
 divina Salomon: non obstat ramen
 quo minus humilitati ea applice-
 mus, omniaque bona pariter cum il-
 la venire dicamus. Cum is ipse Salo-
 mon alibi dicat: *ubi est humilitas, ibi es-
 se & Sapientiam; & humilitatem habe-
 re, summam esse sapientiam: David
 quoque humilibus à Deo sapientiam
 dari; Sapientiam prestans parvulus.* Ve-
 rum hanc ipsam veritatem scriptura
 præterea in propriis terminis & aper-
 tè sapius utroque in Testamento nos

docet, ingentia bona & charismata
 divina modò humilibus, modò par-
 vulis, modò spiritu pauperibus pro-
 mittens. nam his aliisque id genus
 nominibus veros humiles indige-
 tat.

2. Per Isaiam quidem petit Do-
Isa. 66. 2. minus: *Ad quem respiciam, nisi ad pau-*
1. Deus respicit humiles & dona largitur.
perculum, id est humilem, & contri-
tum spiritu, & tremementem sermones me-
os? ad hunc ergo Deus respicit, ut
 gratias ei conferat, & omnigenis bo-
 nis cumulet. Ad hæc SS. Apostoli Pe-
1. Pet. 5. 5.
 trus & Jacobus prorsus iisdem in Ca-
Iac. 4. 6.
 nonica sua terminis dicunt: *Deus
 superbis resistit, humilibus autem dat
 gratiam.*

3. Confirmarat id ipsum antè
2. Deus eos ex- altat. Luc. 1. 52
 lustratio suo Deipara Virgo, in Can-
 tico canens: *Deposuit potentes de sede,
 & exaltavit humiles: esurientes imple-*
*vit bonis, & divites esse qui apparent,
 dimisit inanes.* Quod multis antè
Ps. 17. 28
 oculis David quoque rex disortè pro-
 nuntiavit. *Quoniam tu populum humi-*
*lem saluum facies, & oculos superborum
 humiliabis, & post ipsum Redemptor*
Luc. 14.
 Jesus in Evangelio: *Omnis qui se exal-*
11.
tat, humiliabitur: & qui se humiliat ex-
Ps. 103. 10.
altabitur. Perinde atque aquæ ad
 valles & declivia descendunt (*qui e-*
10.
mittit fontes in convallibus:) sic divi-
 narum gratiarum pluvie ad humiles
 defluunt, atque ut valles, ob aqua-
 rum illuc confluentium copiam, fer-
Ps. 64. 14.
 tiles esse, & fructus uberrimos pro-
 ferre solent (*& valles abundabunt fru-*
mento) sic qui in oculis suis depressi
 sunt, quales esse solent humiles, mirè
 proficiunt, multumque fructus ob-
 donorum, quibus à Deo donantur,

H h

affluen-

Roderig. exercit. pars II.

*serm. 2. de
a consione* affluentiam adferunt. Afferit quo-
que D. Augustinus humilitatem De-
um altissimum ad se attrahere: *Altus,*
inquit, *est Deus: humilias te, & descen-*
dit ad te: erigis te, & superbis, & fugit
à te. Nosti quare? rogat Augustinus:

Ps. 137. 6. quoniam (ut loquitur Regius Prophe-
ta) *excelsus est Dominus, & humiles re-*
spicit : illos autem respicere, est
bonis omnigenis eos replere; & *alta*
& *superbos, à longè cognoscit.* Nam
quemadmodum hic in terra, dum
quem eminùs & à longè videmus,
eum minimè noscimus, sic nec super-
bos cognoscit Deus, ut illis charis-

*Matt. 25.
32.* mata elargiatur. Nam iis, ut & impi-
piis, ait, *Amen dico vobis, nescio vos.* Et
sicuti mollis cera (ut rectè S. Bona-

*in specul.
discipl. ad
novit. 6. 3* ventura observat) quàm maximè est
ad sigillum quod ei vis imprimere
accipiendum disposita, sic animam
præparat & disponit humiliras, ut
Dei virtutes & charismata admittat:

*Gen. 43.
34.* perinde ut in convivio quod Joseph,
Patriarcha fratribus suis instruxit,
major è cibus pars illorum minimo
obtigat.

4. Jam causam videamus, cur
*par. 2. 870.
4. 15.* humiles Deus adeò exaltet, totque in
eos beneficia & gratias conferat: cau-
Causa sa est, quòd per eos omnia data rur-
cur Deus sus ad datorem redeant. Humilis
humiles quippe nullam ob rem sese effert, ni-
exaltet. hil omninò sibi, sed omnia Deo af-
ferbit, in eum totaliter refundit, ei-
que omnem gloriam & honorem
attribuit. *Eccl. 3.
21.* Quoniam magna potentia
Dei solius, & ab humilibus honoratur.
Unde sic secum Deus loqui vide-
tur: His nostram si possessionem fi-
damus, non errabimus, tutò his no-

stra dona & charismata concedere
possumus: nam illis se non efferent,
nec nobis derogata, sibi arrogabunt.
Unde de illis non secus Deus dispo-
nit, quàm de re propria: quòd omnis
gloria & honor ei integra constet, sic
vulgò in Regum & Principum aulis
contingere videmus, ut hi laudi sibi
ducant & glorientur, si obscurum a-
liquem hominem de terræ pulvere
(ut dicitur) ad sublimia evehant, eum-
que faciant quod non erat, & adjici-
ant quod prius non habebat, quod
Regia liberalitas & magnitudo ma-
gis sic luceat, unde & postmodum
hunc creaturam & facturam suam
esse dicunt: Quòd alludit Apostolus,
dicens: *Habemus thesaurum istum gra-
7. tiarum divinarum in vas fictilibus,* ut
sciatur quod *sublimitas ista sit virtus*
Dei, & non ex nobis, quia vala fictilia
tale quid non producant. Hanc ergo
ob causam humiles De^o exaltat, tam-
que munificè eos habet: contrà pro-
pterea etià superbos dimittit inanes:
quòd superbus nimium sibi, largi-
diligentiæ & industriæ confidat, mul-
tum sibi arroget, ob foelicem rerum
successum vanè sibi cõplaccat, quasi
illæ suas ob vires & diligentias exitum
hunc habuerint: omnia autem hæc
Deo suffragatur, illa se gloria & hono-
re efferens, quæ majestati ipsius pro-
pria est. Hinc simul atq; in oratione
vel minimo devotionis sensu perfun-
dimur, & vel unica oculis lacrymula
præfuit, jam tum nobis spiritualis &
viri orationis esse videtur. Nonnun-
quam quoque nos aliis anteponimus,
putamusq; illos non adeò prove & os
esse, non tantum in rebus spiritus
profe-

Cur etia
quidam
dona Dei
amittat,

4. Reg. 4.
6.

4. 5. 91.

profecisse; nec huiusmodi passibus progredi, quibus nobis ipsi progredi videmur.

Cur etiam quidam dona Dei amittant,

5. Hæc ergo causa est, cur majores gratias Deus nobis non elargiatur, & subinde etiam datas prius, auferat: ne, quod bonum est, in malum, sanitas in infirmitatem, theriaca in venenum nobis convertatur; receptaque dona ac beneficia majoris damnationis sint occasio, quod illis non majoris damnationis sint occasio, quod illis non recte utamur, perinde atque morbo debilem adhuc stomachum habenti cibis, quantumvis lapidus (v.g. gallina) non nisi parce & modicus datur, quod ad ampliorē copiosiorēque digerendum, vires non sufficiant: si enim plus sumeret, id cum damno valetudinis innoxios humores con-

verteretur. Elisei Prophetæ oleū fluere non cessabat, quamdiu vasa quibus exciperetur, suppetebant; quibus deficientibus, stetit oleum. Sic divinæ misericordiæ oleum à parte Dei per se perenniter fluit, nec ejus gratiæ & miserationes ullo termino circumscriptibuntur. Non est abbreviata, ait Ilaias, manus Domini, non mutavit mores aut conditionem suam: Deus quippe non mutatur, nec mutari potest, sed semper in eodem statu permanet; longeq; libentius dat quam ipsi accipiamus. Defectus tantū est à parte nostra, quod vacua, quibus divinorum misericordiarum & gratiarum oleum recipiamus, vasa nobis desint: plenissimi quippe nobis ipsi sumus, nostrisq; mediis nimirum quantum præsidimus. Humilitas porro & suis ipsius cognitio hominem seipso eva-

cuat & liberum reddit, efficiendo, ut sibi ipsi atque aded omnibus mediis humanis diffidat, ac nihil sibi, sed Deo omnia ascribat. Unde in eos qui ejusmodi sunt, plenissime (ut dici solet) manibus dona & gratias suas effundit. Humiliare Deo, & expecta manus ejus. Eccl. 13. 9

CAPUT XXXIX.

Quanti nostra referat, ad humilitatem confugere, ut ejus suppleamus, quod nobis ad virtutem & perfectionē deest, ne à Deo humiliemur & castigemur.

1. Scribit mellifluus Bern. Scultus serm. 26. Est, qui non confidit nisi in sola humilitate, quia ad Deū, fratres juxta habere non possumus, nisi ut castigemur, quoniam in multis offendimus omnes. Si voluerit, humiliat, inquit Iob, homo contendere cum Deo, non poterit ei respondere unū pro mille, & est milienis rationibus ac debitis ne unam quidem dissolvere. Quid ergo restat, nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quidquid in aliis minus habemus, de ea supplere.

2. Quod autem remedium istud tanti momenti sit, hinc id ille frequenter aliis in locis repetit & inculcat, his similibusve verbis. Quidquid verò minus est fervoris, bonæque conscientiæ, humilitas suppleat puræ confessionis, erubescentiæ & confusio. Docet etiam S. Dorotheus Abbatem Joannem identidem suis id inculcare solitū, ac dicere: Humiliemus nos paulisper, ut salutem animam nostram consequamur, si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos studeamus, itaque confido fore, ut inter eos annuerandi simus qui naviter laboraverunt, Eodem modo si, post plurima

peccata patrata, inutilem atq; imparem te ob virium defectum sentias, ad Deo per asperitates graves pro iis satisfaciendum, per planam humilitatis sanctæ viam incede, neque enim ullum valetudini tuæ convenientius medium invenies. Si ad hæc, orationi te applicare non posse credas, in tui ipsius cognitionem ingredi. Si denique res magnas sustinendas requiras talenta te habere non videas, ad humilitatem recurre: & omnem reliquorum defectum ejus ope resanies ac supplebis.

Minimo
Deum
placare
possumus: hu-
militate
videlicet

3. Videamus ergo quàm parùm à nobis Deus exigat, & quantillare contentus sit; requirit, ut pro conditione & utilitate nostra, ipsi nos cognoscamus & humiliemus. Siquidem longa jejunia, insolitas austeritates, sublimem contemplationē peteret; excusare se non nemo posset, ac dicere, ad priora sibi vires, ad posteriora facultatem & talenta non suppetere. Sed num humiliare nos ipsos non possumus? petit Bernardus: *nihil facilius est volenti, quam humiliare semetipsum.* Ad hoc dicere non possumus, nobis valetudinem aut vires deesse; facultatem aut aptitudinem non suppetere. Omnes enim id possumus, & intra nosmetipsos sat ad hoc materiæ & occasionis habemus. *Humiliatio tua in medio tui*, ait Propheta. Ad humilitatem igitur confugiamus, & confusione suppleamus quod ad perfectionem nobis defuerit; itaque Dei præcordia ad miserendum & ignoscendum nobis, emovebimus. Quod pauper sis, parum refert; sis modò humilis, & Deo satisfacies: sed, si

Serm. 2. in
rapite je-
junii.

Mich. c.
14.

pauper simul & superbus, non poteris non odio ei esse. Inter tria illa quæ Deum execrari & odisse Sapiens ait, primo loco ponitur pauper superbiens. quin & homines talem invifum habent.

4. Verum enimvero humilietur nos, ne nos humiliet Deus: nam id ei solenne & ordinarium est. *Qui se, ait, exaltat, humiliabitur.* Si ergo ab eo humiliari nolis, temetipsum humilia. Quod sanè longa maturaque consideratione dignissimum, & magni momenti punctum est: Id è Magno Gregorio discamus licet; *Plerumque ait, omnipotens Dominus rectorum mentes, quamvis majori ex parte perficit, imperfectas tamen in aliquibus esse permittit, ut, licet miris virtutibus rutilent, imperfectionis suæ radio tabescant; & de magnis se non extollant, dum adhuc contra minima innitentes labuntur: denique cum extrema vincere non valeant, de præcipuis actibus superbire non audeant.* Nolite cupis, inquit, quantopere humilitatem amet, & superbiam præsumptionemq; detestetur Deus? Adeò quidem, ut in peccata venialia plurimosque leviores imperfectiones idcò nos prolabi sinat, ut ipsi nobis persuadeamus, si ne parva quidem delicta superatu facilia, & leviores tentationes cavere possumus, sed in ea quotidie nos cadere videmus, majoribus cavendis pares nobis vires non futuras; itaque illustribus rectè factis non gloriemur aut extollamur, nihilque illorum nobis arrogemus, sed jugi in timore & humilitate ambulantes, divinam opem & gratiam identidem expostulemus.

Eadem

Eccles. 25.

Luc. 14.

Humili-

emus

nos ut

Deus

nos su-

perbos

non hu-

miliet.

In post.

4. p. 10. in.

Eccl. 25.

15. Eccl.

3. dialo.

c. 14.

Deus no-
parvis re-
bus con-
fundi-
ter. de
4. modis
grandi, &
serm. in
cena Do-
minica
1. in loam
loam. 1. 3
Hier. 22
Isa. 2. 2

Deus nos parvis re-
 sus con-
 fundit.
 Serm. de
 4. modis
 irandi, &
 Serm. in
 cana Do-
 m. tra.
 1. in Ioan.
 Ioan. 1. 3.
 Hier. 22. 9.
 Luc. 2. 25.

5. Eadem quoque S. Bernardi & reliquorum Patrum doctrina est: Augustinus verò super illa D. Ioannis verba: *Et sine ipso factum est nihil;* & Hieronymus in illa Ioëlis: *Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca:* docent, Deum, ad hominem humiliandum, eiusque superbiam retundendam, hæc animalcula abjectosque vermiculos, adeò nobis infestos condidisse. Potuisset haud dubiè Deus superbum Pharaonem eiusque populum per urfos leones, & serpentes domare & humiliare; noluit tamen, sed non nisi per insecta minuta & contemptibilia, puta muscas, vespas, cyniphes, ranas, ad maiorem eorum confusione-
 nem. Eodem ergo modo, ut & ipsi confudamur & humiliemur, interdum in leviores nos defectus prolabi, & à minutis quibusdam tentationibus impugnati permittit, à muscis inquam reculisque peregrinis, quæ nihil penitus in se esse videntur. Iram si quidem attende nobiscum dispiciamus, quid subinde nos inquietare & turbare soleat, ea esse deprehendimus huiusmodi, ut, si bene excutiantur, nihil omnino sint ac nullius substantiæ: quod v. g. mihi quis verbulum nescio quod acrius, vel tali accentu, vel apud tales dixit: vel non pro eo ac mihi videor deberi, haberi vilis sum: & alia sexcenta tantilla è muscula per aëra volitante ingentem vanitatis colossus homo mox constituit: ex una re deinde aliam deducendo, sit ut admodum inquietus & turbatus incedat. Quid ergo censes fore si tigris aut leonem Deuse-

misisset? si vel culex & muscula usque adeò te turbet & exagitet, quid futurum si gravissima tentatio ingrueret? Vnde maioris confusionis & humiliationis eliciendæ ea nobis esse debent occasio, quam feliciamus, pia, inquit Bernardus, *dispensatione nobiscum agitur*, insignisque Dei est gratia, *ut non penitus auferantur, mini.* quo nobis ad humilitatem comparandam quodammodo ancillentur.

6. Verùm si parva ista non sufficiant, certus esto Deum progressurum ulterius, & quidem magno tuo (prout solet) cum impendio. Tan-
 to opere quippe superbiam ac præsumptionem odit, & humilitatem amat, ut offerant Sancti Patres, eum, iusto & secreto iudicio suo, solere permittere, ut in mortalia quis peccata prolabatur, ut hac ratione humiliter de se sentire incipiat: nec in quolibet, sed in carnalia quæ maiorem ignominiam & infamiam peccanti parere nata sunt, ut eo se profundius abjiciat, magisque confundatur. *Occultam*, inquiunt, *superbiam manifesta castigat Deus luxuria.* Et ad hoc adstruendum, adducunt illud Apostoli, quo is superbos Philosophos & sapientes huius sæculi, ob superbiam, à Deo traditos dicit *in desideria cordis sui, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis in passionibus ignominia*, in nefanda & infamia flagitia, ita scilicet, ad illorum superbiam castigandam Deo permit-
 tente, ut, videntes nempe se ad instar Nabuchodonosoris, animo, affectu, & agendi ratione, in bestias esse transmutatos, humilia sapere discerent, &

Imo peccatorum gravium permissione.

Greg. lib. 26. Moral. cap. 13. Isidorus de summ. bono lib. 2. c. 39. Rom. I. 24.

Ier. 10. 7. confunderentur. *Quis non timebit, o rex gentium?* quis tam gravi audita castigatione, utpote quâ nulla (unico excepto inferno) gravior est; (quin & inferno ipso peccatum deterius est) non totus contremiscat?

Psa. 89. II. *Quis novit potestatem ira tua Domine, & præ timore tuo iram tuam dinumerare.*

Duplex est in Deo misericordia, Magna & parva. 7. Observant SS. Patres, duplici Deum in nos misericordia genere uti consuevisse, maiore una, altera minore, parva quidem, quando in parvis miseriis, quales sunt temporales hæ, quæ ad solum corpus spectant, opitulantur: magna, quando in magnis, nempe spiritualibus, quæque animam concernunt, miseretur. Hinc cum David Rex in hac miseria se constitutum, & ob adulterium homicidiumque a Deo suo derelictum videret, magnam illius misericordiam flebili voce implorat, & clamat. *Mi-*

Psa. 50. 3. *ferere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Docent similiter Item duplex ira.

esse in Deo iram magnam & parvam: parva irascitur, cum in rebust temporalibus nos castigat immixtis adversitatibus, puta amissione rei familiaris honoris, valetudinis, aliisque illiusmodi, quæ non nisi ad corpus attrahunt. Magna verò irascitur, cum castigatio ad usque animæ medullas penetrat, juxta illud Ieremiæ: *Ecce pervenit gladius usque ad animam.* Atque cā se irasciturum per Zachariam

Zach. 1. 15 comminatur: *Ira magna ego irascor super gentes opulentas & inflatas.* Cum ergo Deus Opt. Max. aliquem deserit, inque lethalia scelera, in præteritorum peccatorum poenam & casti-

gationem, prolabi permittit, magna tunc certè ira irascitur: suntque hæc vulnera à divino furore & indignatione inflata, suntque non benigni patris, sed iusti & severissimi iudicis: plagæ: de quibus intelligi illa Ieremiæ verba possunt: *Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli.* Vti & illa sapientis: *Fove à profunda, os aliena, cui iratus est Dominus, incidet in eam.*

8. Denique tam mala & execranda res superbia est, adeoque Deo exosa, ut Sancti Patres superbo interdum expedire censeant, quod hoc pacto ab eo castigetur, ut hac ratione superbi-
perbire desinat, ac demissæ de se sentire incipiat. Imprimis Sanctus Augustinus: *Audeo dicere, inquit, superbis esse utile cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, se humilient, qui jam sibi placendo per superbiam interius, etsi non advertentes, ceciderant, ut suo pte sensu illud dictum Sapientis confirmant:*

Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus. Idem omnino docent SS. Basilii & Gregorius. Quorum hic Davidici lapis occasione quærit, cur, quos ad vitam æternā elegit & prædestinavit Deus, plurimisque donis cœlestibus cum-

lavavit hos aliquando in peccata, & quidem carnalia & probrosa, labi sinat? Cuius rei hanc assignat causam, quod qui insignia & singularia à Deo dona acceperunt, subinde in superbiam incidunt, quæ nonnumquam tam profundè intimis cordis ipsorum fibris insidet, ut eam ne ipsi quidem percipiant, sed, cum sibi præfidant, multumque complacent, hanc

Mat. 26
11.

Superbi-
lapis
gravi-
curatur.

Lib. 14. de
civ. 1. 13.
& serm.
53. de ver-
bi Dom.

Prov. 16.
18.
In reg.
brevi cal.
reg. 81. lib.
23. Moral.
6. 16.

147. 7

Matt. 26.
13.

Superbia
lapsibus
gravibus
curatur.

10. Verùm, quoniam ea Dei no- Quomo-
stri benignitas & misericordia est, nō do occul-
prius ad rigidam hanc hominis casti- tam su-
gationem, & ferale ac lamentabile perbiam
hoc medium descendit, quam alia fa- hominis
ciliora & suaviora adhibuerit. *Primò* curare
namque alias leniores blandioresque Deus co-
occasiones, medicinas & remedia
nobis immitit, ut per easdem nos
humiliet, nunc infirmitatem, & mor-
bum, aliàs obloquia, detractiones,
calumnias, subinde etiam infantiam
& honoris jacturam. *Deinde* ubi ist-
hæc temporalia nobis humiliandis
minimè sufficiunt, ulterius transit ad
spiritualia; & primò quidem à parvis
initium

initium faciendo, postea paulatim graviores & vehementiores tentationes ingruere sinit, & tales quidem ut eò non deducant, ut non nisi à tenui filo quodammodo pendeamus, & quæ dubitare nos faciant, utrum in illas consenserimus nec ne: ut hoc demum pacto videat homo, & re ipsa discat, suo se illas Marte & viribus superare non posse: & ipsa experientia & usu suam perspiciat & intelligat fragilitatem, nec non divinæ subsidii necessitatem: denique suis diffidat viribus, seque humiliet. Quæ omnia media cum non sunt satis, tum demum aliud illud extremum, vehementius, sumptuosum, & deplorabile medium succedit, ut nimirum homo in lethale peccatum labi, & à tentatione superari sinatur: tunc, inquam, ab infernali illa ratione cauterium inuritur, ut vel tunc saltem, erutis oculis & malo suo videat, quid sit, seque humiliet, qui per lenia media id videre noluit.

Conclusio de necessitate humilitatis.

II. Hinc ergo patebit, quanti nostra in exercit, humiliter de nobis sentiamus, nihil nobis ipsis fidamus, nec alium quid præsumamus. Examine igitur se quisque, & videat quomodo ex occasione, quas ad ipsum humiliandum Deus ceu pius pater & medicus immitit, fructum faciat & in rem suam convertat, ne eum ad alia illa vehementia tantique nobis constantia media descendere oporteat. Castiga me igitur, Domine, castigatione paterna, superbiæ meæ malum per labores externos, per morbos, infamiam, ignominiam, & quoscumque demum hu-

miliandi mei modos adhibere volens, persana, ne in peccatum aliquod letiferum prorueret me patiaris. Da maligno spiritui facultatem, ut me quidem in dignitate, honore ac valetudine percutiat, meque velut alterum Iob habeat, sed animæ meæ ponat, jube. *Verum tamen animam illius serva.* Dummodo tu à me non recedas, Domine, nec me à te divelli patiaris, nulla mihi nocebit adversitas aut tribulatio. sed potius ad humilitatem, qua ipse tantopere delectaris, comparandam, deserviet.

CAPUT XL.

Quæ dicta sunt, exemplis quibusdam confirmatur.

I. **V**Ir quidam vitæ sanctimoniam & virtutibus usque adeo claruserat, ut omnigenos languores sanaret, in dæmones potestatem haberet, aliaque non pauca signa ederet: hac fama excitati homines, ex omnibus mundi partibus ad eum accurrebant, nec solum de plebe. Sed & principes & Episcopi; summo in beneficio numerantes, & beatos se reputantes, si vel extimam eius vestem tangere & benedictione accepta dimitti daretur. Persensit homo Dei suo tempore sibi propterea nescio quid vanæ gloriæ in animum subrepere incipere. Videns ergo se hominum concursum una ex parte impedire, & ex altera importunitas illas complacentiæ sui cogitationes dispellere non posse; anxius & dolens, die quadam Dominum quam instantissime

Surius
bi supra

tiſſimè rogavit, ut, quod ab hac ten-
tatione liberaretur, & humilitatem
ſartam rectam tueretur diabolo ple-
nam, ad aliquod tempus in corpus
ſuum ingrediendi poteſtatem face-
ret, qui ipſum non ſecùs atque alios
energumenos miris modis affligeret
& excruciarer. Fit voti compos,
& dæmon ipſum inhabitare incipit.
Mirum viſu erat, jam illum tam im-
manibus modis à maligno ſpiritu di-
vexari, ad quem prius undiqua-
que ab eodem vexati, curandi ad-
ducti fuerant, catenis, ceu fu-
riis correptum & energumenum vin-
ciri, & ad exorcifas adduci, ut
ſolemnibus hi exorcifmis ſpiritum
hunc pellerent, & eos circa illum ri-
tus & ceremonias adhiberent, quas
circa huiusmodi uſurpari ſolenne
eſt. Quinque ergo menſes domicili-
um hoc diabolus occupavit, quibus
exactis emigravit: ac tum ille, non ſo-
lum ab importuno illo corporis in-
quilino, ſed à ſpiritu ſuperbiæ & va-
nitati, qui animam occuparat, fuit li-
beratus.

2. Habebat ſuo in monaſterio
S. Severinus tres monachos ſuper-
bos & elatos: quos tamen ſi ipſe ſapiùs
ad animi eſſent de miſſionem cohör-
tatus, nihilo ſeciùs in ſuperbia perſi-
ſtebant. Itaque vir ſanctus de ſalute
ipſorum ſolicitus, & nihil habens an-
tiquius, quam ut humilitatem am-
plecterentur, multis cum lacrymis à
Domino petiit, ut aliquo paternæ
manus ſuæ flagello immiſſo ipſos hu-
miliaret & corrigeret. Et ecce, prius-
quam ab oratione Severinus ſurge-
ret, tres hi præſumptuoſi, permitten-

Roderig. exercit. pars II.

te Domino, à diabolo ſunt correpti,
à quo diſſimè vexati, contumaci-
am, & faſtum cordis, ac ſuperbiam
qua pleni erant, mirabilibus vocibus
fatebantur. Pœna ſanè & ſupplicium
culpæ conformis: nimirum ut ſpi-
ritus ſuperbiæ illos qui faſtu, vanitate
& ſuperbia pleni erant, obſideret. Et
quo nulla eos re æquè humiliandos
Deus videbat, permittente eo, ad
quadraginta dies hoc in ſtatu & tor-
mentis fuerunt, quibus exactis, S.
Abbatis precibus, ab ulteriore dia-
bolorum vexatione ſunt liberati, &
una cum his omnis pulſus ab animo
umor: hoc ergo per flagellum, ani-
mæ ſimul & corporis ſanitati ſunt re-
ſtituti.

3. Refert Caſarius, ad quoddam *Caſarius*
Ciſterciensis Ordinis cœnobium e- *lib. 4. dia-*
nergumentum, ut à maligno inhabi- *log. 6. 5.*
tatore liberaretur, ad ductum fuiſſe.
Ad quem egreſſus Prior, aſſumpſit
ſecum monachum juvenem, ſed
quem ob vitæ ſanctimonium omnes
ſuſpiciebant, & quem virginem cor-
pore noverat, & ait cacodæmoni: Si
monachus hic tibi præcipiat ut exeat, ul-
terius ne ibi manere ſuſtinebis? reſpon-
dit dæmon? Illum non timeo, eſt enim
ſuperbus.

4 Cuidam egregio humilitatis *Climacus*
cultori dæmones neſcio quæ ſuper- *c. 25. de*
biæ ſemina inſedere cœperunt. at ille, *profectu*
divina inſpiratione motus, maligno- *humilit.*
rum nequitiam ſpirituum pio & reli-
gioſo compendio vincere aggredi-
tur. Deſcripſit enim in cellulæ ſuæ pa-
riete altiſſimarum virtutum nomina,
puta perfectæ caritatis, profundiffi-
mæ humilitatis angelicæ caſtita-

li

mun.

mundissimæ orationis, & aliarum id genus. Cum ergo huiusmodi cogitationes eum tentare occipiebant, dicebat tentatori: Eamus ad arguentem eaque virtutum nomina legendo percurrerebat. Profundissima humilitas: hanc ipse nondum habeo; imò vel profunda contentus forem: nondum certè primum eius gradum sum consecutus. Charitas perfecta. Charitas quidem; sed ah! vereor, ut perfecta: quia fratribus meis subinde asperius & non sine stomacho respondeo. Castitas angelica, minimè, quia spurcas cogitatio-

nes plurimas, quin & motus subinde pravy, in me sentio. Oratio mundissima, nequaquam: quia sæpè in eadem præ torpore obdormisco, & aliena longè cogito. Vnde sibi dicebat: Etiam postquam omnes has virtutes perfectè nactus eris; te servum inutilem dicere & reputare debbis, juxta illud Redemptoris Iesu monitum: *Cum feceritis omnia que præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus.* Iam, cum tam procul hinc adhuc absis, quid, quæso, futurum.

Luce 7. 10.

1. Cor.
15. 5.Vesf. 55
167 7. 1.

TRACTATUS QUARTUS,

X DE TENTATIONIBVS.

CAPVT PRIMVM.

In hac vita numquam deerunt tentationes.

Eccl. 2. 1. I. O Cclamat Sapiens: Fili accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Sanctus item Hieronymus exponens illud Ecclesiastæ, *Tempus belli, & tempus pacis*, ait: S. Hieron. *Quamdiu in presenti sæculo sumus, tempus est belli: cum autem migraverimus de hoc sæculo, pacis tempus adveniet: in pace enim factus est locus Dei: & civitas nostra Ierusalem de pace sortita vocabulum est.* Nemo ergo se nunc putet secu-

rum in tempore belli, ubi certandum est, & Apostolica arma tractanda, ut victores quadam requiescamus in pace. Sanctus item Augustinus super illud Apostoli: *Non enim quod volo bonum hoc facio*, vitam hominis iusti continuum ait esse certamen, nondum triumphum: ideoque nunc identidem auribus nostris voces bellicas insonare: quales sunt illæ Apostoli, ipsam carnem repugnantiam & obliuionem adversus omne quod bonum est, & nimiam ad

omne

Tenta-
tionum
causa,
corrup-
tura
lac. 4.Serm. 45.
de temp-
re.
Rom. 7. 15.

omne malum pronitatem sentientis, ab eaque liberari gestientis: Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Et, Video, aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. At vox jubili & triumphi post audietur, quando nimirum, eodem Apostolo teste, corpus hoc corruptibile & mortale induet incorruptionem & immortalitatem. Vox verò triumphi & praeis tunc audiendierit illa, quam idem Paulus mox subiungit: Absorpta est mors in victoria: ubi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus? Rem autem hanc omnem S. Iob paucis his verbis est complexus: Militia est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarii dies ejus. Nam ut mercenarii partes sunt, toto die laborare & defatigari, illo verò exacto mercedem recipit & requiescit: pari modo vitæ nostræ dies laboribus & tentationibus referti sunt, sed illis elapsis conforme laborum magnitudini & diuturnitati sequitur praeium & quies.

2. Sed jam continui hujus certaminis & luctus causam indagemus, hanc disertè S. Iacobus in Canonica sua assignat: Querens enim: Unde bella & lites in vobis? mox sibi ipse respondet: Nonne hinc, ex concupiscentiis vestris quae militant in membris vestris? Causa inquam in nobis ipsis habitat, rebellio nimirum & repugnantia contra omne quod bonum est, quæ è primo parentum nostrorū peccato continua traduce carni nostræ adhæsit. Nam & carnis nostræ terra

maledicta est, hinc non nisi spinas & tribulos, à quibus jugiter pungimur & divexamur, producit. Similitudinem hic SS. Patres mutantur à navicula illa Evangelica, quæ cum primum è portu solveret, insurgentibus ventis & fluctibus ita scødè jactata est, ut ab eisdem cooperiretur, & tantum non obrueretur: sic navigat & anima nostra in corporis hujus semiputri, & rimosa, & malè materiata cymba, & una quidem ex parte fatiscens aquam admittit, ex alia verò plurimorum motuum & inordinatorum appetituum fluctus ac tempestates insurgentes eam opprimere & mergere conantur. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam. Continuarum ergo tentationum nostrarum unica causa, est naturæ nostræ corruptio, fomes ille peccati, & ad omnem malum inclinatio, quam nobis primum peccatum velut hæreditate legavit. Maximum & infestissimum adversarium domi & intra nos ipsos fovemus, atque ab hoc contrarium nobis bellum movetur. Non est ergo quod homo miretur, cum se variis tentationibus exagitatam & impetitam videt: est enim, ut & ceteri, filius Adæ, natus & conceptus in peccato:) teste Psalmo-grapho: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.) Unde non potest non tentationibus vexari, inclinationes ad malum & propensiones sinistras, à quibus jugiter infestetur, sentire.

3. Bene proinde observat Sanctus Hieronymus, Christum magistrum nostrum non jussisse, ut in oratione

Inducione

Li 2

tatione.

1. Cor.

11. 5.

1. Cor.

10. 7. 1.

Tenta-

tionum

causa, est

corrupta

natura.

1. Cor. 4. 1.

Serm. 4. 5.
de tempore.

re.

Rom. 7. 14.

Matth. 26.
4.1.

tione Dominica totalem à tentationibus immunitatem à Deo peteremus : (*impossibile enim esse humanam animam non tentari*) sed ne in tentationes nos induceret. Quod ipsemet alio loco Redemptor insinuavit, cum discipulis in horto Gethsemani somno gravatis ait : *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Nam,

Idem notat S. August. de serm. Dom. in monte lib. 2. c. 14. Egen. 29. Dan. 13.

teste eodem Hieronymo, *In tentationem intrare non est tentari, sed vinci à tentatione.* Joseph Patriarcha ab adulterii tentatione impetitus quidem fuit, sed minimè superatus : uti nec casta illa matrona Susanna ; sed, Deo protegente, ab eadem immunis evasit, nec cessit tentanti. Hoc ergo est, quod quotidie à Deo Opt. Max. in oratione Dominicali petimus, nimirum ut nobis gratiam & robur animi det, ne in tentationem incidamus, nec ab ea victi succumbamus, non tentationem penitus resutantes, sed vires sustinendi in tentationibus

Idē Hier. deprecantes. In epistola ad Heliodorum sic habet; *Erras, frater, erras, si putas unquam Christianum persecutionem non pati: tunc maximè oppugnaris, si te impugnari nescis: tunc acerrimum tibi diabolus conflictum mover, cum nullum ipse subesse credis.*

1. Pet. 5. 8

Adversarius noster, (ut ait Apostolus) tanquam leo rugiens aliquem devorare querens, circumit, & tu pacem putas: sed det in insidiis cum divitibus, in occultis, ut interficiat innocentem: oculi ejus in pauperem respiciunt, insidiantur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. & tu te securum, & omnes periculi expertem arbitraris? Quod qui putat, nā-

Ps. 9. 29.

is gravissimè errat: hæc namque vitæ pugna & certaminis tempus est.

4. Ob tentationes ergo & adversitates ingruentes percelli, tantumdem est ac similes ad bombardas & sclopi strepitum totus cohorsceret, & præ pavore trepidaret, idcoque militiæ, ad quam se sacramento obstrinxit, vellet valedicere: aut, si quis idcirco navigationem intermittere, naveque egredi vellet, quòd stomachus navigandi insuetus ad nauleam provocetur. In eo nonnullos errare asserit Gregorius, quòd, cum gravi aliqua tentatione pulsantur, actum de se & conclamatum, ad hæc Deum ipsorum oblitum esse: jusque sese gratia & benevolentia excidisse, putent. Toto erras cælo: mi homo: quin imò credas oportet, tentationes pati, non omnibus dumtaxat hominibus commune & ordinarium esse, sed & piis ac virtutis perfectionisq; studiosis maximè proprium: ut disertè nobis Sapiens verbis initio productis significat. Non minùs liquidè idem nos docet Apollus Timotheo suo scribens: *O mnes qui piè volunt vivere in Christo lesu, qui proficere in virtutibus satagunt persecutionem & tentationem patientur.*

5. Alii verò qui de perfectione & profectu in Dei servitio ne hilum solliciti sunt; ignorant quid sit tentatio, nec carnis contra spiritum rebellionem & luctam percipiunt, imò ea quodammodò delectantur, & jucundum ad acuendas cupidines, incitamentum putant. Ut rectè id observat S. Augustinus super illa

Apostoli

Tentationes non tam timenda quam secula nimis in eas.

Lib. 14. Moral.

2. Tim. 3. 12.

Imò Tentatio bonum est signum.

De verbis
De in er
mg. se
und. 10
m. 43.

17. 3

14. Mo
tal. 12

De verb. Apostoli verba, *Caro concupiscit ad-*
versus spiritum: In bonis, inquit, qui de
 spirituali profectu, virtutum studio
 & perfectione solliciti sunt, *concupi-*
scit caro adversus spiritum: nam in ma-
lis, qui illa non curant, non habet con-
 tra quem concupiscat: hinc carnis cō-
 tra spiritum luctam & rebellionem
 minimè sentiunt; quia spiritum non
 habent qui & reluctetur & resistat:
ibi enim concupiscit adversus spiritum,
ubi est spiritus. unde nec dæmoni opus
 est illis tentandis operam & tempus
 insumere: cū ipsi sponte & ultro-
 nec, etiam non impulsu ipsum sequan-
 tur, ac sine ulla contradictione ac re-
 pugnantia illius se potestati subdant.
 Venatores non insectantur animalia
 domestica & jumenta, sed cervos &
 damas, qui pernici fuga se ad monta-
 na proripiunt. *Qui perfecit pedes meos*
tamquam cervorum, & super excelsa sta-
tuens me. Pari modò suis cacodæ-
 mon laqueis & tentationibus perse-
 quitur eos, qui cervina & damali
 quadam velocitate ad summum per-
 fectionis fastigium evolare contem-
 dunt: nam illos, qui ad instar jumen-
 torum vivunt, domus suæ velut reclu-
 sos tenet, nec eos necesse habet con-
 sectari. *Eos quippe*, ait S. Gregorius,
pulsare negligit, quos quieto jure posside-
re se sentit. Quapropter, non solum
 mirari nos minimè oportet, quod à
 tentationibus variis impetamur, ve-
 rum etiam id pro bono signo & cerro
 salutis argumento ducere, ut rectè
 Ioan. Climacus advertit. Nullum, in-
 quit, certius argumentum est, quod da-
 mones victi à nobis sint, quam si nos acerrime
 oppugnent. Ideò quippè tibi bel-

lum movent, quòd illorum jugum
 excusseris, ac potestati eorum te sub-
 duxeris: Ideò te exagitant ac perse-
 quuntur, quod tibi libertatem in-
 videant, si enim juris ipsorum ad-
 huc fores, adèd te non perseque-
 rentur.

CAPUT II.

De temporibus tentationum.

1. **N**Otat S. Gregorius, quòdam
 sub conversionis suæ initia,
 cū primū se colligere, & virtu-
 tem studio applicare incipiunt, ist-
 hoc tentationum bellum experiri. Et
 probat id exemplo Salvatoris nostri
 Iesu Christi, qui id ipsum miræ di-
 spensationis dignatione in se figurare
 & exprimere voluit, dum diabolum
 non nisi post baptismum, susceptumque
 in deserto jejunium orationem assi-
 duam, & alia pœnitentiæ opera, se
 tentare permisit: ut signum nobis
 quoddam futuræ conversionis in-
 nueret, quòd membræ eius & filii,
 postquam se colligere & virtuti ap-
 plicare proponunt, tunc acriores ten-
 tationum insidias tolerarent, itaque
 suo exemplo ad easdem excipiendas
 instruerentur: tunc quippe diabolo
 solenne est, bellum movere.

2. Sic statim ac filii Israel *Egypto*
 tandem aliquando egressi sunt, Pha-
 ro copias & vires omnes collegit,
 eosque est insecutus: sic Laban, viso
 Iacobum à se disjungi velle, multo
 furore amens, & magna domestico-
 rum manu assumpta, eum persequi
 instituit: sic postquam immundus

ille spiritus semel ab homine enigmato exit, ait Evangelista, eum septem alios spiritus se nequiores secum assumplisse, eosque ingressos ibi habitare: perinde ac princeps facere solet, dum copias novas colligit contra eum qui jugum excussit, ut eum de novo sub ipsum mittat. Consimili modo caco dæmon, cum quem sibi rebellare suæque tyrannidis & servitutis petasum, in libertatem se vindicare velle conspiciat; violentior insurgit, atrocius bellum movet, & maioribus illum viribus aggredi constituit. Huic proposito accommodat idem Doctor Gregorius verba illa S. Marci, ubi dæmonii muti & surdi eiectionem commemorat: *Et exclamans, & multum disperpens, exit ab eo. Ecce, inquit, eum non disperpsit, cum tenebat, exiens dispersit: quia nimirum tunc peius cogitationes mentis dilaniat, cum jam in termino egressus sui divina virtute compulsus appropinquat: & tunc nos infestius exagitat, & per tentationes immixtas divexat, cum ab eo per resipiscentiam desciscere proponimus.*

3. Notat insuper is ipse Gregor. dispensante & permittente Deo fieri, ut statim à conversione nostra tentationum stimulis exagitemur; ne quis jam conversus se jam tum sanctum & perfectum esse credat, quod, malæ vitæ jugo excusso, ad libertatem novæ conversationis transivit: huiusmodi namque cogitationes id genus hominibus ut plurimum oboriri solent, cum ne securitas, quam nova vitæ conversatio facit, mater fiat (ut plerumque fieri solet) negligentia &

foecordia, permittit Dominus eum à tentationibus infestari, ut ex his perspiciat periculum in quo etiam tum agit, nilque simul ad mentis ardorem concipiendum, & magno incæpta vitæ instituto vigore & sollicitudine progrediendum animeretur.

4. Docet autem Ioan. Climacus, ^{Aliacut fa,} vitæ novitatem onerosam & gravem videri solere illi qui improba assuevit, atque in ipso virtutis amplexu & studio vitii ei adversantis contradictionem ac repugnantiam percipit: eo ferè modo, quo avicula tam primum se captam sentit, cum è laqueo evolare conatur. Non est ergo quod quis ob enascentes sub initium conversionis tentationes consterneretur, aut animum despondeat: id enim ordinarium & commune est.

5. Adiungit præterea S. Gregor. ^{De di- seret. gl. du 16. Alia cau} rius, eum, qui mundo vitæque sæculi recentèr abdicata, ad Deo servendum se applicat, à talibus subinde fa, tentationibus infestari, qualibus antè conversionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur, non quia earundem tentationum radix prius in ipso non fuit; erat enim sed quia non apparebat, modò autem se exerit & foras prorumpit. Sicut dum homo alienis cogitationibus & variis rebus ab invicem diversis mente agitando admodum occupatur, seipsum vix agnoscit, necquid introsum in animo rerum geratur, percipit: at, ubi ad se reflectere & domesticum cordis statum introspicere incipit, tum demum videt quam malæ radices ibidem suppullulent. Quod Simile totum etiam eleganti similitudine expref-

l. 33. Moral. c. 18.

Marc. 9. 25.

l. 24. Moral. c. 12. 13. & 14. Cur primum in mentari Deum per mittat. Causa 1.

Cur etiam in oratione magis, quam aliter tenemur,

expressit. *Carduus*, inquit, si nascatur in via, itinerantium pedibus teritur, atque ipso usu assidue transeuntium eius superficies ne appareat, confringitur, sed, quamvis deorsum spina pungentes non appareant, sub terra tamen radix occulta perdurat: si autem eum transeuntium pedes contere & calcare cessent, mox in superficie surgendo progreditur, & per spinam prodiit in publicum, quidquid in radice vivebat occultum: Sic in corde secularium, sæpe occulta quadam tentationum radix non facile apparet exurgere; quia velut in via actionum sita, cardui in morem, transeuntium teritur pede cogitationum, & per innumeras curas & sollicitudines negotiorum quasi multis itinerantibus, premitur, ne videatur. Si autem per conversionis gratiam homo à via cordis curarum turbam removet, ad Deoque serviendum se in quiete recolligit; tunc, quasi cessantibus qui cardum conculcent, quid lateret intus, facile perspicitur; & de radice vitiorum pungit liberè spina tentationum.

6. Hæc quoque causa est, cur nonnulli magis dum vacant orationi, quam dum aliis occupationibus rerumque externarum tractatione destinentur, tentationum telis peti soleant. Quare quod quis nunc in Religione tales sentit tentationes, quales antè, quam ad Deum se converteret, minimè sentiebat, non idè est quod deterior modo sit quam fuerit in sæculo; sed, quod tunc se nec videret, nec cognosceret, modò verò malas inclinationes, & inordinatos appetitus suos perspicere & nosse incipiat. Danda proinde opera,

ne radix tegatur & abscondatur, sed stirpibus evellatur.

7. Sunt ex adverso alii, addit sæpè Alfi non citatus Gregorius, qui in ipso conversionis suæ initio nullis exagitantur progressu tentationibus, sed ab eisdem immunes magnam in animo pacem sentiunt, multisque consolationibus ac miræ dulcedine à Deo perfunduntur; sed, ubi maturum jam tempus advenit, durius habentur, & varia per tentamina probantur. quod quidem divina gratia dispensatione & nutu agitur, ne in primis exordis tentationum asperitate frangantur, & cepta virtutis via illis ardua & perquam difficilis videatur: quia si eorum initia tentationis amaritudo exciperet, tam facile ad ea quæ reliquerant redirent, quam nec longius discesserant: Unde cum emisisset Pharaon populum Israel de Ægypto, non eos duxit Dominus per viam terræ Philistiim quæ vicina erat, ne (ut insinuat in Exo- *Exod. 13.* dissidet adversum se bella consurgere & reverteretur in Ægyptum. Quin imò illud jam recenter eductum singularem quibusdam favoribus & beneficiis prævenit, dum prodigio in illorum gratiam non pauca patravit. ac postquam mari rubro trajecto, & in deserto agentes, in Ægyptum jam reverti non poterant, variis eos laboribus, & tentationibus probavit, antequam in terram promissam patribus introduceret. Ita sæcularem conversationem relinquentibus, ait Gregorius, sæpe dominus initio notabilem à tentationibus immunitatem præstat, ne, quia in virtute adhuc teneri & parum solidati sunt, earum vehementia

Alia causa.

De dissidet. g. du 16. Alia causa.

Cur etiam in oratione magis, quam in aliis occupationibus tentationum telis peti soleant.

Simile.

mentia deterriti ad hoc redeant, quod antè paulo reliquerunt. Prius ergo suavitatem securitatis sentiunt, prius pacis quiete nutriuntur, ut post eam degustatam tanto jam melius & tolerabilius tentationum certamina sustineant, quanto jam amplius & altius senserunt, quàm Deus omni sit amore & obsequio dignus. Vnde & Petrus prius in montem ducitur, prius charitatem transfigurationis Dominicæ contemplatur, & tum deum tentari ancilla interrogante permittitur, per tentationem factus sibi ex infirmitate conscius, ad illud flendo & amando recurreret quod in monte Thabor vidisset: & cum eum timoris unda in peccati pelagus raperet, prioris dulcedinis, quam expertus antè erat, anchora ipsum retineret & erigeret.

Gregor.
Incipientium cōsolatio, non sit de sanctimoniamonia præsumptio.

8. Vnde & consequenter ingens detegitur error eorum qui primum Deo servire incipiunt: dum enim se rara subinde in pace & quiete agere, novo orationis spiritu à Deo donatos, nullamque sibi in virtutum & mortificationis exercitiis difficultatem occurrere vident; confirmationem accepisse se perfectionis arbitratur, nesciunt tamen esse hæc delinimenta parvulorum & incipientium, hæcque ideo sibi à Deo subsidia donari, ut tandem aliquando animum eorum velut ablatum, penitus ab affectibus secularibus divellat. Alias quoque (ait idem) longè se Dominus abundantius minis perfectis, & qui in virtutum via vix quidquam profecerunt, communicat, liberaliorumque exhibet, non quòd id ipsi pro

Simile,

mereantur, sed quia supra ceteros eiusmodi illecebris & delinimentis opus habent. Perinde ac plurimum filiorum parens, qui tamen in eos omnes singulari quodam amore & affectu feratur, quamdiu tamen rectè valent, amorem suum nullo indicio prodit: at si quem ipsorum in morbum incidere contingat, non modò medicum advocat, medicamenta adhibet, sed & quascumque potest delicias & recreationes ei dare satagit, aut velut hortulanus, qui plantas adhuc teneriores sæpius irrigat, & studiosius fovet, at jam adultas & alè fixis radicibus solidatas, rigare & fovere desinit. pari omnino modo divina bonitas debiles, parvulos & primum incipientes dirigere & excolere consuevit.

9. Docent denique SS. Patres, nonnumquam Deum uberioribus perfundere consolationibus solere illos, qui gravissimi aliàs fuere peccatores; quin & his effusorem se & indulgentiorem præbere quàm illis qui hætenus vitam ex rationis præscripto duxerunt: tum ne illi præfidentia desperent, animoque cadant, tum ut hi in superbiam non effervant. Exemplum rei huius evidens habemus in parabola illa de filio prodigo, quem revertentem parens miris animi gestientis signis, in solito cum gaudio & symphoniarum cantu, vituli præterea saginati matatione, & opipari epuli præbitione excepit: tamen natu maiori, qui toto vitæ tempore fidum ei obsequium præstiterat, mandataque paternamquam præterierat, numquam

vel

Matt. 9

Dum. 13

Alva.

2. 1. 1 p

6. 1.

tra. 4

in Ioan

6. 9 57

super. G

Inc. 1. 13

8. Tho.

14. 11.

q. ar. 2.

Duo

modi t

tandi.

1. The

3. 1.

Gen. 12

1. 6. 12

Lut. 15. 20

vel hædum dedit, ut cum amicis suis
 epularetur. Quia ut alio in loco dici-
 tur, non est opus valentibus medicus, se-
 malè habentibus.

CAPUT III.

Cur nos Deus velit tentari, & quæ ten-
 tationibus commoda sequantur.

Tentat vos Dominus Deus vester,
 ut palàm fiat utrum diligatis e-
 um, an non, in toto corde, & in tota ani-
 ma vestra. Horum occasione verbo-
 rum quærit & rogat S. Augustinus,
 quomodo ibi Moyses dicat Deum
 nos tentare, cum S. Jacobus in Ca-
 nonica scribat, Deus intentator malo-
 rum non est. Responder autem, duos
 esse tentandi modos, unum ad deci-
 piendum & ad peccatum pertrahen-
 dum; atq; hoc modo neminem ten-
 tare Deum, sed cacodæmonem cujus
 ex partes sunt propriè, juxta illud A-
 postoli: Ne fortè tentaverit vos is qui
 tentat: id est, ut exponit glossa inter-
 linealis, diabolus ejus officium est tentare.
 Alius tentandi modus est, ad aliquem
 probandum, & explorandum: atque
 hoc modo ait ibi Moyses à Deo
 quem tentari & probari: quemad-
 modum & prius de Abrahamo dixe-
 rat, Tentavit Deus Abraham, id est, pro-
 bavit. Immittit subinde nobis Domi-
 nus unam atque alteram probandi
 nostri occasionem, ut nostras ipsi
 hoc pacto vires exploremus, simul-
 que intelligamus, quantæ illæ sunt,
 tanto nos erga Deum amore & ti-
 more ferri. Vnde etiam simul, atque
 Abraham manum gladio ad filium

Roderig exercit. pars. II.

immolandum admovit, audivit à
 Deo, Nunc cognovi, id est feci te co-
 gnoscere, ut exponit S. Augustinus,
 Quod times Deum. Quocirca tentatio-
 num nonnullas sua nobis manu im-
 mittit Deus, alias à dæmone, mundo
 & carne juratissimis hostibus nostris,
 inscrutabili dispensatione sua sunt
 immitti.

2. Ecquæ verò subest causa, cur Tentatio
 nos Dominus velit ac permittat
 tentari? S. Gregorius, Cassianus
 & alii hanc materiam luculentè tra-
 ctantes, docent primò non parum
 nobis expediens esse tentari, tribula-
 ri, affligi, Dominumque manum
 suam à nobis parumper subtrahere:
 id enim ni foret, non dixisset, nec
 petiisset à Domino Propheta, Non
 me derelinquas usquequaque. Quòd
 enim novisset, Deum clientes suos
 subinde relinquere, manumque
 paululum ab iis subtrahere, idque
 ad majus ipsorum bonum & com-
 modum; idcirco non rogat eum,
 ne umquam se derelinquat, manum
 subtrahat, sed, ne penitus & usque-
 quaque. Alio verò in loco precatur,
 Ne declines in ira à servo tuo, non pe-
 tit inquam, ut nullo umquam tem-
 pore & nullatenus ab ipso se Deus
 subducat, sed ne id fiat in ira ipsius,
 atque ne ira derelinquatur ut in pec-
 catum prolabor: Verùm tentatio-
 nes & multiplices tribulationes ad
 sui probationem & explorationem,
 immittat. Veluti dum rogat: Pro-
 ba me Domine, & tenta me. Quin ad-
 eò Dominus ipse, Isaia internuntio,
 nos sic solatur. Ad punctum in modico
 dereliqui te, & in miserationibus magnis

Kk

congre-

congregabo te : in momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.

Pellit in-
ertiam.
Vbi supra.

Judic. 5. 1

3. Jam verò in particulari despicimus, quæ nobis bona & emolumenta è tentationibus proveniant. Certè Cassianus ita Deum nobiscum agere asserit, uti olim cum Israelitis, utpote quorum inimicos & adversarios non penitus delere & extirpare, sed in terra promissa aliquas reliquias Chananæorum, Amoræorum, Jebuzæorum, & aliorum populorum voluit superesse: ut erudiret in eis Israel, ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem praliandi. Pari modò velle Dominum, nobis inimicos esse, & à tentationibus nos aliquando infestari, ut, aliquo configendi usu comparato, otium nobis & securitas nimia nullatenus damno sit, sit enim non rarò, ut, quibus per adversa & certamina inimicus prævalere non potuit, nimia securitate & falsa prosperitate subvertat.

Docet a-
morem
patriæ.

4. Addit verò S. Greg. profunda & inscrutabili quadam Dei providentia fieri, ut justos & electos hac in vita tentari sinat & tribulari. Vita enim hæc via, aut potiùs exilium est, in qua jugiter ambulamus & peregrinamur, quoadusq; ad patriam nostram cœlestem perveniamus. Quoniam verò nonnulli viatores, cum amœna fortassis in itinere prata conspiciunt, pergendi mōras innectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare solent; idcirco voluit Dominus vitam hanc plenam labori-

bus & tentationibus esse, ne amore & affectu ei adhærescamus, & exilii locum pro patria diligamus, sed identidem ad hanc suspiremus. Hæc quoque ratio S. Augustini est, additque tentationes & adversitates ad hoc conducere, quòd vitæ hujus miseriam videre nos faciant: ut illa vita, ubi erit beatitudo vera atque perpetua, & desideretur ardentius, & instantius inquiratur. Alio autè loco sic habet: Ne viator tendens ad patriam stabulum amet pro domo sua, obliviscaturque palatii illius regii, propter quod conditus fuit. Sicuti nutrix cum parvulum jam ab lactare, panique comedendo assuefacere vult, papillas absinthio imbuunt; haud secus Deus Opt. Max. rebus sæculi hujus amaritudinem quamdam admiscet, ut homines ab iisdem amplectendis nausea quadam avocarentur, nihilque interius omnino desiderabile invenirent; sed toto desiderio & studio cœlestia concupiscerent. Vnde etiam bene S. Gregorius: Mala quæ nos hîc premunt, & hac in vita fatigant, ad Deum nos ire compellunt.

CAPUT IV.

Alia bona & emolumenta quæ à tentationibus oriuntur.

Apostoli sententia est: Beatus Iac. 1. 12. Vir qui suffert tentationem: quoniam tentationes cum probatus fuerit per illam, accipiet coronam vitæ. Quæ verba melissus Bernardus sic calculo suo confirmat: Necessè est ut veniant tentationes: quis enim coronabitur nisi qui 2. Tim. 2. 12. legi. 5.

legitimè certaverit? aut quomodo certabunt si desit qui impugnet? Omnia porro bona, fructus, commoda, quæ Sacra Scripturæ, & Patrum sacrorum volumina in laboribus & adversis contineri, ex iisque efflorescere doceant, etiam in tentationibus, suo modo continentur. Quorum præcipuum ac facile primum est, quòd prædictis Apostolis verbis cõprehenditur. Immittere eas videlicet à Domino, ut postea luculentius in cælo præmii, & splendidiorum coronam accipiamus. Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. Iple quippe regia ad gloriam cœlestem via sunt. Hinc cum Apostolo Ioanni magna Sanctorum in cælo gloria ostenderetur, audivit quemdam de senioribus sibi dicentem: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Per transennam querit hic Sanctus Bernardus, quomodo hi suam vestem in sanguine Agni dealbasse dicantur, quod sanguis non dealbare, sed purpurare soleat: *Quia, inquit, exivit cum eo, & in eo etiam aqua dealbens: aut certè candidas fecerunt in sanguine Agni novelli, sanguine lacteo, candido & rubicundo: sicut habet Canticum Canticorum, Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

2. Per sanguinem ergò & labores ad regnum cœlorum introitus patet. Hic dolantur, tunduntur, & poliuntur lapides, ut cœlestis illius Jerusalem templo inferantur, nullas enim ibi malleorum & aus aut strepitus audietur. Hinc & de templo Salomo-

nico figuratè legimus, *Malleus & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo cum edificaretur.* Ad hæc, quo digniori nobiliorique loco lapis est collocandus, eo pluribus rusionibus expolitur & quadratur. Atque ut lapis in porta & vestibulo locandus magis dolari & elaborari solet: ut speciosior & dignior sit ingressus: sic & Redemptor noster Christus, quia nova cœli hætenus clausi futurus erat porta, infinitis iustis & rusionibus malleorum dolari voluit: simul etiam ut nos peccatores pudeat per portam tot tribulationum & laborum iustis edolatam & exsculptam intrare, nisi & ipsi prius aliquot labores & rusiones excipiamus, quibus expoliamur & concinnemur. Sana autem fundamento injicienda, dolari non solent: pari modo qui in profundam inferni voraginem descensuri sunt, necesse non habent tundi, nec pulsari. Ducant igitur hi in bonis dies suos, dum vivunt gaudeant, quidquid animo allubatum fuerit, exequantur, cupiditatibus suis faciant, latis, voluptatibus satietatem indulgeant. Hæc enim eorum futura est remuneratio.

3. At qui prævaricatorum Angelorum ruinas restauraturi, & sedes illas cœlestes, quibus illi sua superbia exciderunt, occupaturi sunt, per tentationum & laborum malleos hic tundantur necessarium est. Unde Apostolus: *Si autem filii & heredes: heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Hinc & Angelus

3. Reg. 67.

Rō. 8. 17. Sancti Deo placeant per tentationes.

gelus Tobia seniori dixit: *Quia acceptus eras Deo, ei que placebas, necesse fuit, ut tentatio probaret te*, itaque corona tua foret nobilior, merces amplior. De Abrahamo quoque dixit Ecclesiasticus: *In tentatione qua eum tentavit Deus, inventus est fidelis*. Quæ quoniam in tentatione fidelem, constantem & fortem reperit; hinc & quamprimum ei præmium offert, & cum juramento spondet, multiplicaturum se semen & posteritatem ipsius, sicut stellas cæli, & arenam quæ est in littore maris. Hanc igitur ob causam nos per tentationes & adversa Deus affligere solet, maiori nos præmio & augustiore corona donet. Proinde merito Sancti Patres maiorem Dei gratiam ac beneficium esse censent, quod hic nobis tentationes aliquas immittat, dummodo simul ad eas exsuperandas gratiam conferat, quàm si nos ab iisdem prorsus immunes præstaret: hoc enim pacto præmio & gloria, quæ per eandem consequimur & promeremur, frustraremur.

4. Adjungi præterea ad hanc rationem, aliam considerationem S. Bonaventura: quod, cum Dominus nos diligat, minimè ei satis sit, quod gloriam, & quidem amplissimam consequamur; sed in super quamprimum ea nos frui velit, nec purgatorii pœnis diu cruciari. Atque eam ob causam hic per adversitates & tentationes nonnumquam nos flagellat: sunt hæc autem velut malleus & fornax, quibus animæ nostræ scoria ac rubigo excoquitur, ipsa verò depuratur & expurgatur, ut quamprimum ad

Dei conspectu perfruendum admittatur, juxta illud Paræmiographi, *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum*. Quod utique exitium & singulare Dei est beneficium. Ut taceam, eius adminiculo & opem tanta & tam atrocia cruciamenta (uti sunt quæ in purgatorio illo carcere nos subire oporteret) nobis in exiguum, illius intuitu, aut etiam fortasse omnino nullam, hac in vita subeundam vexationem ac pœnam commutari.

5. Plena præterea sunt Sacra scripturæ volumina testimoniis & exemplis, è quibus videre est vitæ huius prosperitatibus animam à Deo avocari & abstrahi, adversitates porro & afflictiones illius ad eum reducendæ occasionem esse. Quid, quæso, Pharaonis pincernam, Iosephi interpretis somnii sui memoriam tam citò fecit deponere, nisi sola prosperitas? Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. Quid Oziam regem post tam bonam sanctamque principia in superbiam egit, nisi prosper rerum successus? Cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominus Deum suum. Quid Nabuchodonosorem inflavit, quid Salomonem, quid Davidem ad populi censum ineundum? filii Israel quoque cum divino subsidio & favore se præventos, nec non singularibus de cælo beneficiis affectos viderent, tunc facti sunt deteriores, Dei que sui planè obliti: *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo*

salutari

process. 4.
relig. c. 1.
Tentatio
hic liberat à purgatorio.
Ipsa nos purgant.

Tentatio
aversum
reducit
sæpe in
viam id
Exemplis
docetur.

Gen 40.
23.

Par. 26.
16.

Dent. 32.
15.

Ps. 82.
Ps. 106.

Dan. 4.

Ps. 89.

Ps. 118.

Ps. 137.

Isa. 28.

Ecclesi.
Prov.
29. 1.

Isa. 3.
Tob. 1.
Iam.

salutari suo. Contrà verò per ad-
versitates & afflictiones ad Deum suum
homines reverri passim Prophetæ tes-
tantur: *Imple facies eorum ignominia,*

*& quærent nomen tuum Domine. Et
clamaverunt ad Dominum, cum tribula-
rentur. Et cum occideret eos, quærebant
eum, & revertebantur, & diluculo ve-
niebant ad eum.* Nabuchodonosor

jam in feram mutatus (sive re ipsa, si-
ve quod ita imaginaretur) tum de-

um Deum cœli agnovit. Quanto

David fuit sanctior; innocentior;
cum à Saule Absalomo, Semei exagi-
taretur, quàm in secundo rerum cur-
su, securitate, otio, & per solatium
deambulatione? Vnde & ipse salu-
briter à Domino percussus; postea

de se confitetur: *Latati sumus pro die-
bus, quibus nos humiliasti; annis, quibus*

*vidimus mala. Et, Bonum mihi quia hu-
miliasti me.* Quàm multis acris hæc
medicina sanitatem reddidit, qui alioquin
in interitum essent prolapsi!

*Conversus sum in arumna mea dum con-
figitur spina. Nimirum tribulationis
& tentationis spina dum quis com-
pungitur, tum ad se introvertitur, &
conversus Dominum suum respec-
tat: Confirmat id ipsum & spiritus*

*sanctus apud Isaïam: Sola vexatio dat
intellectum, & patientius per Sapien-*

terem. Infirmitas gravis sobriam facit a-
nimam. Et, Virga atque correptio tri-

buï sapientiam. In prosperis homo
ferox, liber, & instar vituli indomiti
effrenis videtur; & ecce, benignissi-
mus Deus tribulationis & tentatio-

nis jugum ei injicit, ut sapere discat
& se componere. *Castigasti me, & e-*

ruditus sum, quasi juvenculus indomi-

tus. Sic felle Angelus Tobia, lu-
to Redemptor cæco visum resti-
tuit.

6. Hac ergo de causa tentatio-
nes subministrat Deus, quæ certè in-
ter omnes tribulationes & adversa-
sunt gravissimæ, quæque homines
spirituales maximè affligunt. Etenim
corporales illæ, ut jactura opum,
morbi, & alia id genus, servos Dei, de
solo spiritu laborantes nō attingunt,
& de iis hi vix dum laborant: nam
hæc non nisi corpus spectant, unde
flocci ea faciunt. At cum afflictio
& tribulatio interior est, & ipsam a-
nimam configit, qualis est tentatio,
quæ eos à Deo suo divellere cupit,
vel certè in hoc discrimen adducere
videtur, intimè sanè eos afficit, & ex-
clamare cogit cum Apostolo, hanc
carnis pugnam & contradictionem
spiritum ad se trahere contendentis,
in se sentiente: *Infelix ego homo, quis
me liberabit de corpore mortis? ma-*

CAPUT V.

*Tentationes ad hoc mirè conducunt, ut
nos ipsi cognoscamus, & humiliemus,
ad Deum que instantius recurramus.*

1. **H**Abent & aliud tentationes
in se bonum & commodum, adducit
quod nimirum nos in nostri cog-
nitionem adducant. Nam, Thoma
à Kempis testante, *nescimus sepe quid
possumus: sed tentatio aperit quid sumus.*
Hæc porro nostri ipsorum cognitio,

Kk 3. est:

est totius ædificii spiritualis fundamentum, sine qua nihil superstrui potest quod durabile sit; at illam si habuerimus, anima velut spuma subitò mirum in modum excrefcit: novit enim niti Deo, in quo nihil non potest. Ceterùm tentationes homini aperiunt & videre faciunt quàm in se sit fragilis, quàm parum norit: nam hæcenus neutrum, præ interna caligine videre poterat: unde nec demisse, nec humiliter de se sentire poterat, neque enim id expertus re ipsa erat.

Domat
superbiâ.

2. At dum veltenui flabro ad terram dejici, vel minimo Aquilonis afflatu in spiritu refrigerare se videt, id est, vel minima pulsatum tentatione turbari, infici, consilii & prudentiæ clavo amisso nescire quid agat, ipsa denique in caligine versari; cōtinuò ad se introgressus, cristas & elatos spiritus paululum demittere, humiliterque de se sentire incipit. Quare rectè D. Gregorius docet, nos, nisi tentationibus subinde pulsaremur, statim sublimè quid de nobis sensuros esse, & mira fortitudine præditos cogituros: at accedente tentatione, & eo hominem deducente, ut à lapsu vix medio pede jam absit, tunc demum fragilitatem suam agnoscit; seque humiliat. Vnde & humiliter de se confitetur Apostolus: Ne autem raptus ad tertium cœlum, & magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee angelus satana qui me colaphizet, ut norim scilicet, quid ex me ipsa sim, demisseque de me sentiam.

Lib. 23.
Moral.
c. 27.

2. Cor. 12.
7.

3. Resultat verò & aliud ex hac sui cognitione bonum: cognita enim fragilitate suâ, simul perspicere incipit homo, quanto opere Dei opus, favore, subsidioque opus habeat, seque necesse sit assiduè ad eum per orationem confugere, eique velut unico auxiliatori suo, adhærere. Testem dicti habeo Regium Prophetam: Adhæsi anima mea post te. Et: Mihi autem adherere Deo bonum est, numquam ab eo divelli. Quemadmodum enim mater, dum filiolum ad se recurrere vult, alios terricula ei objicere jubet, ut his ille territus ad maternum gremium ilico confugiat: consimili modo permittit cacadæmoni Deus, ut nos perterreat, & aliqua immixtis tentationibus formidinem creet, ut ad sinum & tutelam ipsius recurramus; vel, ut ait Ioan. Gerson, ut provocet sicut aquila pullos ad volandum, ut ea Thom. mater filium ad horam relinquit, quo instantius ille clamet, accuratius querat, vel instantius stringat; & illa vicissim blandiatur, ut suavius. Mellissius verò Bernardus ideo ait se Dominum subinde ab anima subducere, ut avidius & ferventius revocetur, & teneatur fortius: sic finxit se apud discipulos in Emaus abeuntes velle longius ire, & ab ipsis discedere, ut illi premerent acridos, apud se maneret, imò detinerent, dicentes. Mane nobiscum Domine, quoniam ad vesperas sit, & inclinata est jam dies.

4. Hinc consequitur, ut quis, visò quàm Dei ope & protectione opus habeat, pluriseriam illam faciat. Itaque, D. Gregorio teste, expedit nobis ut suam is subinde manum à nobis ad modicum

Docet
diffidere
sibi. Deo
fidere.

Ps. 133.

Ps. 133.

6. Boni
vent. 10.
2. opus
de pro
fuit, rel
gl. 2. 5.
Exod. 12.

Omnia
bona i
Dei re
funder

Gregor.

Tract.
435.

modicum subducatur: nam si protectionem illam numquam non sentiremus, minùs necessariam crederemus, nec tanti duceremus. At Deo nos paululum deferente, & nobis jam propè modum labentibus, ipso intetum manum, ne cadamus, extendente (*nisi quia Dominus adiuvit me, paulo minùs habitasset in inferno anima mea*) tunc favorè & gratià eius pluris ducimus, ei gratiores nos præbemus, bonitatemq; ac misericordiam eiusdem magis demiratur & cognoscimus. Vnde Psaltes: *In quacumque die invocaverò te, ecce cognovi, quoniam Deus meus es.* Implorat quis, media in tentatione constitutus, Dei opem, non eius auxilium sentit, maiestatisq; eiusdem fidelitatem experitur (quòd nimirum in tempore necessitatis & auxilio veniat) hinc eumque ut patrem, protectorem & hyperaspisten cognoscit, hoc ipso magis ad eum diligendum exardescit, & in illius laudes ac præconia erumpit, Israelitas imitatus, qui ab infestantibus à tergo Ægyptiis licet pressi, salvi nihilominus & incolumes ad alteram maris rubri partem, illis ab aqua interim absorptis, cum evassissent, carmen Eucharisticum Deo adjutori cecinerunt.

5. Hinc denique sequitur & illud, quòd nullum omnino sibi bonum homo attribuat, sed omnia Deo, omnemque rectè factorum gloriam in eum transcribat. Quod certè tentationum simul ingens bonum atque emolumentum est, & præsentaneum adversus eandem remedium, nec non ad singularia à Do-

mino beneficia, favores, gratias accipienda viam sternit.

CAPUT VI.

Per tentationes iusti magis probantur & expurgantur, virtus quoque altiores in illis radices agit.

1. SAnctorum Patrum communis doctrina est, idcirco Dominum nos tentari permittere, ut, quæ cuiusque virtus & robur sit, exploret. Nempe ut turbulenti venti tempestatesque ostendunt, num quæ arbor profundas radices egerit; nec militis virtus, robur, strenuitas tempore pacis, sed belli, atque ipso in conflictu & manuum confortatione cernitur: sic servi Dei virtutem non colligent, cum jam devotione & mira spiritus dulcedine à Deo perfunditur, sed cum tentatur & exagitur. Egrege id declarat S. Ambrosius super his psalmi 118. verbis: *Paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.* Vt Gubernator, inquit, ille melior est, qui in tempestate navim gubernat, & laudem maiorem meretur qui adversus ventos obniti-
Alvar. lib. 1. p. 3. c. 8. tom. 1. Tentatione probatur cuiusque virtus; virtus quoque altiores in illis radices agit.
 tur, insurgit adversus fluctus, non timet vel cum elevatur undis navigiū, vel cum ad ima profundi demergitur; quàm qui per strati maris maliciam & tranquillitatem ad portum optatum eam conducit: sic & maiori præconio dignus ille est, qui tentationum & afflictionum tempore ita animi sui navim novit dirigere, ut nec prosperis extollatur & evanescat, nec adversis, afflictione, ac laboribus franga-

Docet
diffidere
sibi. Deo
fidere.

Ps. 61. 9.
Ps. 71. 44.

Ps. 93. 17.

Ps. 110.

De mysti-
ca Triu-
og. præd.
onfider.
vel in-
str. art.
Dent. 32.
i.
erm. 74.
a Cantic.
uc. 14.
9.

8. Bona-
vent. 10.
opus lib.
i. de pro-
fuit. reli-
gios. c. 5.
Exod. 15. 1

Omnia
bona in
Deu re-
laudere.

luris &
imarc
eum.

regor.

Tract. 3.
235.

frangatur & fatiscat : sed cum Propheta dicat : *Paratus sum, & non sum turbatus* : tam hæc mihi placent quam illa. Hanc ergo ob causam nobis à Deo tentationes immittuntur, ob quam Israeli in terra promissa Chananaeorum reliquias reliquit : ut in ipsis experiretur, utrum audirent mandata Domini, quæ præcepit patribus eorum per manum Moysi, an non : experiretur, inquam, an suæ in amore & cultu constantes essent ac firmi. Testatur quoque Apostolus : *Oportet hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in nobis. Quoniam Deus probavit eos, & invenit illos dignos se.* Tentationes ergo velut ictus & malleationes sunt, quibus metalli puritas exploratur; nec non Lydius lapis, ad quem germanos amicos suos probat Altissimus : in his perspicitur, quid quisque virtutis habeat.

Amicus
sincerus
per nosci-
tur in ten-
tatione.

Eccl. 27.6

In Epist.
ad Gala-
t. c. 5.

2. Quemadmodum hoc in mundo gaudemus si quos sinceros probatosq; amicos reperiamus. sic & Deo tales reperire per gratum est, ac propterea prius tentationibus eos explorat. Vnde Ecclesiasticus : *Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis. Et, sicut igne probatur argentum, & aurum Camino : ita corda probat Deus.* Dum massa metallica in igne liquefacta ardet, inquit Hieronymus, dignosci nequit, aurum argentum sit, an alia metalli species : in igne enim omnia coloris videntur ignei : ad eundem modum tempore consolationis, tum scilicet fervor & devotio viget, quid quisq; sit internosci nequit ; nam omnia videntur ignea : sed, tolle massam de

igne, sine eam frigescere ; ac tum quid sit videbis : fervor & consolatio illa paululum pertranseat, veniat tribulatio, adversitas & tentatio, tum quid quisque valeat patefcet. Dum quis pacis tempore virtutum sectatur, sciri nequit, virtusne id sit, an à naturali quadam, ad bonum inclinatione ortum habeat, aut potius à speciali erga istoc exercitii genus affectu & propensione, aut denique quod aliud ad manum non sit, à quo aliorum trahatur at qui tentationibus variis impetitus nihilominus perdurat ac perseverat, hic se solo virtutis & erga Deum amoris impulsu ad operandum moveri ostendit.

3. Habet hoc præterea tentatio boni, quod animam puriorem reddat. *Ignem nos examinasti, sicut examinatur argentum, canebat Psalter.* Nam ut aurifaber argentum aurum vè igne depurat, & ab omni scoria expurgat, sic electos suos Dominus tentatione emundare vult, ut in divinæ maiestatis suæ oculis acceptiores dignioresq; inveniantur. Vnde per Zachariam Prophetam de iis ait : *Vram eos sicut uritur argentum ; & probabo eos sicut probatur aurum.* Per Isaiam verò : *Et ex eo quam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.* Aufert ergo tentatio in iustis omnem omnino vitiorum rubiginem, affectum quoque erga res sæculi huius, nec non amorem sui ipsorum, efficitque ut defæciores inveniantur. Non tamen omnes, ait S. Augustinus, hunc è tentatione fructum eliciunt, sed soli boni. Sicuti res sunt, quæ igni injectæ quamprimum mollescunt ac lique-

Tentatio
animam
puriorem
reddit,

Ps. 65. 10.

Zach. 13.

Isai. 1. 5.

Aug. 1. 1.

Exod. 14.

19.

Imo per
eam cœ-
lestem ser-
vi Dei.
Lib. de
ciuitate,
cap. 17.

Exo. 1. 12.

Gen. 7. 17.

liquefunt, uti cera; aliæ, quæ eodem magis indurantur, ut lutum: sic bonos tentationis & adversitatis ignis emollit, dum se in illa cognoscunt & humiliant: malos verò magis indurat & obstinatiores reddit. Perinde atq; duorum latronum cum Christo crucifixorum alter conversus salute donatus est, alter in blasphemis infelicem animam reddidit. Vnde non incongruè Sanctus Augustinus: *Tentatio ignis est, in quo aurum rutilat, palea consumitur: justus perficitur, peccator miserè perit: tempestas est, ex qua hic emergit, ille suffocatur.* Filii Israel per medias maris aquas viam inveniunt, exque illos ingressos à dextris & sinistris ad instar muri obvallarunt; Ægyptii verò ad utrumque omnes in iis dimersi interierunt.

4. Aliam; qua ad adversitates ac persecutiones suscipiendas animemur, easque minime formidemus, rationem profert S. Martyr Cyprianus; nimirum, quòd per eas, Sacra Scriptura docente, servi Dei mirum in modum accrescant ac multiplicentur: perinde ac filii Israel quanto ab Ægyptiis magis opprimebantur & vexabantur, tanto indies magis crescebant & numero adaugebantur. De arca quoque Noe legitur: *Et multiplicata sunt aquæ, & elevarunt arcam in sublime, ultra montes Armeniæ.* Pari modo tentationum & afflictionum æquè animam nitrum in modum extollunt & perficiunt. Quare si per tentationem imple purior non evadas, causa est, quòd non aurum, sed palea sis, ideoque ab

ea nigrior ac squalidior sis. Ait Ger-
son, quem admodum per procellas & tempestates mare contractas sordes & immunditias ejicit, mundumque & limpidum fit. sic spirituale animæ nostræ mare tentationibus & adversis ab illis sordibus & imperfectionibus, quas nimis in pace & tranquillitate plerumque contrahere solet, emundari, ideoque eas à Deo immit-
ti. Verum, sicut bonus agricola vitem putat, ut fructus plus ferat: sic docent SS. Patres, Deum, qui in Evangelio agricolæ assimilatur, suas vites, id est electos, putare, ut copiosius fructificent. *Omnem palmitem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus adferat.*

5. Præterea, (per quòd quæ di-
cta sunt, magis confirmantur) per tentationem contraria virtus altius animo infigitur. Dicit proinde Ab-
bas Nilus: sicut plantas & arbores venti, gelu, & tempestates enutrient, & altiores in terra radices agere faciunt, sic per tentationum procellas, contrarias virtutes profundius animæ inseri. Huc quoque Paulinum illud SS. Patres referunt: *Virtus in infirmitate perficitur*, id est stabilitur, tunc datur, stabilis declaratur. Quem admodum, quo ad veram aliquam conclusionem, quam ipse propugnans, oppugnandam plura adversariis argumenta & rationes adducit, tu ex adverso plura quoque ad eam propugnandam & confirmandam conquiris, & per oppositorum argumentorum dissolutionem ac confutationem in veritate tua amplius confirmaris: ad eundem modum Dei

servus, quo plura cacodæmon tela & tentationes depromit, ad ipsum ab aliqua virtute dimovendum, eo vicissim ipse plura motiva & argumenta ad eam conservandam, tentationique resistendum quæritat: tunc quoque nova concipit proposita, & illius virtutis frequentiores actus usurpat: quo sit ut illa magis confirmetur, profundius inseratur, lætiusque excrescat. Quare unanimiter asserunt, id in anima operari tentationes, quod in incude malleorum tunciones, utpote quæ his indies magis induratur & solidior fit.

6. Præter hæc, quæ ordinaria sunt, solet Deus, teste S. Bonaventura, eos qui à vitio aliquo singulariter divexati fuere, nihilominus tentationi resistendo fideles se ac viriles præbuerunt, extraordinariis & inusitatis quibusdam modis consolari ac remunerari; nimirum contrariam illi virtutem supereminenter & superabundanter iis concedendo: quemadmodum, (referente magno Gregorio) S. Benedicto, quod fortiter ac generosè vehementi cuidam carnis tentationi resistisset, nudum se in spinas & vepres abjiciendo, tanta est à Deo castitatis perfectio collata, ut exinde nullum illicitum carnis motum sit expertus. Idem de D. Thoma Aquinate refertur: ad hunc enim, postquam procacem mulierem ad eum sollicitandum submissam titione arrepto à se abegisset, missi mox cælitus duo sunt Angeli, qui lumbos ejus Zona succinxerunt, in perpetuæ castitatis à Deo ei concessæ signum. Sic docet is ipse Bonaventura, iis qui

circa fidem mirè divexantur, & ad blasphemias concipiendas tentantur, magnam postea cælitus lucem & claritatem circa res credendas infundi, simulque ardentem Dei amorem dari solere: (Quod ipsum & in aliis tentationibus locum habere putat) & ad hoc confirmandum adducit illud Maico. *Et erunt capientes eos qui se ceperant, & subjicient exactores suos.* Quæ certè res mirè hominem in tentationibus solet consolari. Eja ergo frater, consolare, & virum te in cõfligendo præbe; vult quippe Deus hoc pacto contrariam animo tuo virtutem profundius inserere, & angelica te virtute donare. Samsoni in via immanis occurrit leo, quem ille adortus suffocat & neeat; sed post in faucibus ejus favum reperit mellis. Pari modo tamen si tentatio initio tibi leone violentior videatur noli expavescere; eam intrepidus aggredere, conflatum ini, & expugna: ac videbis postea, magnam te inde dulcedinem & suavitatis fructum eliciturum.

7. Hinc quoque à contrario colligere est, cum quis à tentatione vitiosus vitio indulget, ipsum cum actibus suis in illo crescere, tentationem quoque valentior fieri, & fortius solito ab ea hominem impugnavit: eum ad vitium quippe jam profundiores radicasegit, majoremque in eum dominatum accepit. Observavit & in se notavit id ipsum S. Augustinus. Unde Jeremias: *Peccatum peccavit Ierusalem propterea instabilis facta est*, id est, ad standum debilior & ad cadendum proclivior. Insinuat idem his verbis

Sapiens:

Process. 4. relig. c. 13. Virtutē contrariam acquirit circa ali-quod vitiū tentatus. Greg. in Dialog.

Surius in vita.

Iudic. 14. 68.

Simile peccato.

Jerem. 17. 14.

Tentationes admittit in consensu fortius eum ad peccatum.

Lib. 8. Confess. c. 5. Thren. 1. c. 8.

is neutiquam obsecundare, nec per-
mittere umquam ut tibi prævaleant;
sic enim, adjuvante Dei gratia fiet,
ut tentatio & passio paulatim immi-
nuatur, vimque suam deperdat, us-
que dum addò decrescat, ut nul-
lam nobis molestiam noxamve in-
ferat. Id quod meritò nos anima-
re deberet, ad temptationibus gene-
rosè resistendum & obviam cun-
dum.

*Tentationes hominem sedulum, excita-
tum & fervidum reddunt.*

1. **H**Abent & illud tentationes
bonum & emolumentum ,
quòd hominem vigilem , solicidum
& fervidum reddant : nam quo-
niam novit. Semper & ubivis sibi
bellandum esse , hinc semper ad id
dispositus & paratus est. Ut enim diu-
turna pax homines torpidos & lan-
guidos reddit, sic bellum & armorum
exercitium validos , vegetos & stre-
nuos. Quapropter Cato in Senatu
Rom. censuit , Carthaginem mini-
mè delendam videri , ne Romani
otio & torpore languescant : imo,
Væ Romæ , dixit , *si Carthago non ste-*
terit. Id ipsum responderunt & La-
cedæmonii. Regi enim suo consen-
ti urbem quandam funditus ever-
tendam & solo æquandam videri
quæ jugiter ipsis bellum movebat,
restituerunt principes senatus , nun-
quam commissuros se dicantes , ut
eos , ad quam spartana juvenus
vires & robur exaceret , excinde-

Bellum
nos acu-
it, pax
torpidos
reddit.

Paul.
Manus.
apotheg.
q 113. S.
24.

retur. Cotem nominabant civitatem, quæ perpetuè ipsos bello laceſcebat, quòd per eam juventus armis tractandis affueſceret, & quid quiſq; poſſet, in ea oppugnanda oſtendere conaretur: nullos autem adverſarios habere, nulla bella, nimis quàm noxium & periculolum cenſebant. Pari modo cum quis tentationibus caret, remiſſus fit & negligens; at ſi ab iis infeſteretur, fit ſtrenuus fervens. Ponamus eſſe aliquem pigrum & torpidum quem nullus in corpus cilicio flagrisq; ſæviendum poſſit inducere; qui in oratione oſcitabundus & cum naſea verſetur, in obediendo tardus & negligens fit, ſuaſq; recreatiunculas ubiq; capet; huic gravem autem repente aliquam tentationem oboriri, in qua Dei auxilio opus habet; hic ergo per eam ſeſe excitabit, roburq; & animos induet ad ſe mortificandum, orationiq; ferventiùs inſiſtendum. Proverbium apud homines vulgare eſt: *Qui neſcit orare, eat ad mare.* Neceſſitas quippe & periculum docent orare, & ex animo ad Deum confugere. Ob maius ergo bonum noſtrum & ſpirituale emolumentum tentationes Deus permittit, teſte Chryſoſtomo. *Cum enim, inquit, nos ad torporem declinantes viderit, & ab ipſius familiaritate reſiſtentes, & ſpiritalium nullam rationem facientes paululum nos derelinquit, ut ira caſtigati ad ipſum ſtudioſius redcamus.* Et alio in loco: *Quando malignus ille perterret nos atque perturbat, tunc frugi eſſicimur, tunc noſmetipſos agnoſcimus, tunc ad omni Deum ſtudio recurrimus.*

Hom. 14.
ad pop.

Lib. 1. de
provid.

2. Tentationes ergo ad in-virtu-
tis via progrediendum adè non im-
pedimento ſunt, ut etiam inſtar ſti-
muli nos ad pergendum impellant:
ideoq; eas Apoſtolus non gladii aut
lanceæ, ſed ſtimuli & calcaris nomine
indigetavit: *Datus eſt mihi ſtimulus 12.7.
carnis.* Nam quemadmodum ſti-
mulus jumentum non interimit, nec
damnum ullum infert, ſed incitat &
ad citiùs currendum impellit: pari
modo tentatio homini non obest,
ſed prodeſt, quia ad citiùs & animo-
ſiùs incedendum propellit. Hoc
certè commodum generaliter omni-
bus, etiam multum in virtute prove-
ctis, deſervit. Nam ut equus, quan-
tum libet generoſus & per ſe ſatis in-
citatus calcaribus ſubinde opus ha-
bet, & his ſubditis incitatiùs currit:
ſic & ſervi Dei in eiùſdem obſequio
celeriùs & acriùs progrediuntur,
cum hoſce tentationum ſtimulos &
aculeos percipiunt; ac tunc demiſ-
ſi ſe gerunt, & circumſpectius am-
bulant.

3. Diabolus, ut docet S. Grego-
rius, tum nos tentat, malum aliquod
intendit, Deus autem non niſi bo-
num. Quemadmodum enim hiru-
dinis corpori agro ad ſanguinem ex-
ſugendum applicita intentio eſt; eo
ſe explere, & omnem, ſi poſſet, extra-
here, medicus verò eam applicans in-
tendit malum, eiùſ ad miniculo, ſan-
guinem educere, & agro ſanitatem
reddere. Sicut item dum agro cau-
terium inurit, aliud ignis non ſpe-
ctat quàm adurere, Chirurgus verò
non niſi ſalutem adferre: ignis ad
partes etiam ſaniores veller. proſer-
pere,

Tentatio
hominem
ad perfe-
ctionem
promove-
t.

Ad 7.

Tract.
rapuſ-
lam.
Tentatio
licet per
vos de
ſus co-
mutat
multu
tamen
cratur

Lib. 1. de
provid.
Dei &
diaboli
in tentan-
do diverſa
eſt inten-
tentio.

pere, at chirurgus solum male affectas vult aduri, nec ulterius eum laxare permittit. Haud secus diabolus omnem tentatione sua virtutem, meritum & gloriam nobis vellet eripere; sed Deus Opt. Max. non nisi plane contrarium hinc elicere intendit & operatur: Adeoque è lapidibus, quos cecodæmon in caput nostrum, ad nos excerebrandos & necandos jactit, ipse pulcherrimam & pretiosissimam nobis coronam negavit. Sic gloriosus ille Protomartyr Stephanus, cum undique à lapidantibus circumdaretur, & lapidum densus imber in caput eius ingrueret, vidit cælos apertos, & Iesum illic stantem, quasi lapides colligeret, quod illi exiis, velut è pretiosis finis gemmis, gloriæ coronam fabricaret.

4. Addit his Gerson aliam non minoris consolationis considerationem, quam & communem Doctorum juxta ac SS. Patrum doctrinam esse tradit: quod, licet tentatus quis in aliquibus prolabor, & aliquod veniale peccatum sibi ob negligentiam & imprudentiam suam commisisse videtur; ex altera tamen parte ob insignem patientiam quam in illa afflictione præfert, nec non ob conformitatem voluntatis suæ cum divina, ob resistantiam quoque, quæ adversus ipsam oblectetur, denique ob diligentiam & mediam, quæ de ca ad victoriam referendam adhibet, non solum imperfectiones & defectus hi tollantur ac purgantur, sed insuper merita ei adaugeantur, mioremque gratiam & gloriam à Deo consequatur.

tur: Iuxta illud Apostoli *faciet etiam cum tentatione proventum.* Elicit enim mirum Deus è tentatione bonum, & facit ut ditiores & locupletiores per eam fiamus. Nutrix vel mater ut infantem ambulare doceat, se ab eo aliquantulum removet, moxque illum blandè ad se evocat: ipse tremebundus pergere non audet: illa nihilominus cum non sustinet, & licet subinde prolabor, minoris illum lapsum facit, quàm quod incedere nesciat. Ad eum plane modum nobiscum Deus agit, qui de se dixit, *Ego quasi nutritus Ephraim.* Non curat enim illos casus & defectus quos tibi admisisse videris, respectu maioris emolumenti quod è tentationibus consequeris.

5. S. Virgo Gertrudis propter minorem quendam defectum sese multum arguens ac reprehendens, desideravit & petiit à Domino ut illam penitus in ipsa emendaret, atque ab ipsa auferret. Cui benignus Dominus blandè respondit. Et quare velles ut ego magno honore privarer, & tu ingenti premio careres? nam grande nimis premium lucraris, quotiescumque illum vel similem defectum recognoscens proponis de cetero illum vitare: & quantocumque quis studet pro amore meo defectus suos devincere, tantum mihi honoris ac fidelitatis exhibet, quantum miles exhiberet Domino suo si strenuè se ipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaveret atque prosterneret.

—(o)—

CAPUT VIII.

Sancti ac servi Dei adeo non tentationibus contristabantur, ut etiam fructu & proventu quem inde percipiebant, mire gauderent.

Sancti in
tentatio-
nib. gau-
dent.

OB tot tantaque quæ recen-
tuimus bona & fructus, &
tentationibus sequi solita, servi Dei
virique sancti adeo non iisdem con-
tristabantur, ut etiam in iis nimio pe-
re gauderent: juxta illud Iacobi Apo-
stoli: *Omne gaudium existimate fratres
mei, cum in tentationes varias incideri-
tis, easque in lucro reponite. Nec
non illud Doctoris Gentium ad Ro-
manos scribentis: Non solum autem
tentationes & tribulationes patien-
ter excipimus, sed & gloriamur in tri-
bulationibus: scientes quod tribulatio
patientiam operatur, patientia autem
probationem, probatio verò spem. Ac-
commodè ad hoc propositum expo-
nit S. Gregorius illud Iob: Si dormie-
ro, dicam, Quando consurgam? & rur-
sus expectabo vesperam. per vesperam
autem tentationem intelligit: notat
autem, Iobum eam ceu quid utile &
bonum desiderasse: expectamus enim
prospera, & formidamus adversa. Quod
autem Iob tentationem velut sibi ex-
pediens, utile, & commodum quid
duceret, idcirco eam se ait expe-
ctasse.*

Doctri-
na 12.
Exem-
plum.

2. Adfert huius rei occasione
Dorotheus exemplum illud quod in
Prato spiritali legitur. Quemdam
juniorum fratrem fornicationis spi-
ritus graviter impugnabat; ipse verò
divinæ gratiæ subsidio, foedis & illiciti-

tis cogitationibus viriliter & strenuè
obluetabatur: etenim, ut carnem
edomarat, longa subibat jejunia,
multum temporis in oratione pone-
bat, & assiduo manuum labore cor-
pus affligebat. Quem cum senior,
cuius in disciplina versabatur, ita la-
borantem & afflictum videret, si ve-
lis, inquit, fili, Dominum rogabo ut
huic te discrimini eripiat. Cui di-
scipulus, Haud dubiè pater, multum
patior valdeque divexor, sed ex alte-
ra parte me multum hac è tentatione
proficere animadverto: quod sapius
per orationem & mortificationem
ad Deum recurram. Roga ergo
Deum potius, ut patientiam & robur
mihi elargiatur, ad tentationem æ-
quanimiter excipiendam, de quæ ea
victoriam referendam, & ut nullam
ex ea ipse labem contraham. Gavisus
hoc responso senex. Iam demum,
ait, video fili, in via perfectionis insi-
gniter te progredi: dum enim quis ab
aliquo vitio tectatus, viriliter ei oblu-
etatur, humilis sollicitus, & circum-
spectus ambulat, hæcque per afflictio-
nes & angustias paulatim anima de-
puratur & expurgatur, donec ad exi-
miam quamdam perfectionem puri-
tatemque perveniat.

3. Alium quemdam monachum
refert idem Dorotheus mirè ideo
contristatum & afflictum fuisse, quod
tentatio, quæ ipsum jugiter oppu-
gnare solita erat, jam interquiesceret:
quare è nimio quodam amoris affe-
ctu cum Domino exostulans aiebat:
Equidem Domine dignus non fui
aliquid pro nomine tuo pati, & ali-
quantillum propter te affligi.

4. S. E-

Aliud.

Aliud.
In Lau-
da.

2. Cor. 1.
9.

Aliud.
Vbi supra.

Tenta-
tio ex-
perim-
talem
curiam

Aliud.

4. S. Ephrem referente Ioanne Climaco, cum ad supremam & altissimam pacem tranquillitatemque animi (quam ipse *cælum terrestre & im. possibilitatem* vocat) pervenisset, Deo instanter supplicavit, ut pristinas tentationum concertationes & pugnas sibi redderet, ne quam merendi coronæque suæ adaugendæ occasionem materiamque deperderet.

Aliud.
in Lan.
sa.

5. Palladius denique narrat, alium sanctum monachum, cum Abbatem Pastorem accessisset, ei dixisse: Iam tandem Deus à me instanter rogatus, tentationes à me abstulit, mihi que plenam pacem concessit. Huic Pastor; Eia frater, ad Deum recurre, eumque obsecra ut tibi certamina restituat, ne otio obtorpescas. Dominum ergo adiit, & Abbatis pastoris consilium exponit: quo Abbatis consilium approbante, eo quo prius modo cœpit divexari. sed confirmantur hæc omnia exemplo Apostoli, qui Dominum etiam tertio rogans ut à se discederet stimulus carnis, non meruit exaudiri, nec aliud responsum tulit, *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur & elucescit.*

2 Cor. 12.
3.

CAPUT IX.

Per tentationes homo non sibi solum, sed & aliis eruditur.

Tentatio-
dat ex-
perimē-
talem sci-
entiam.

1. **H**Abent præterea & hoc non contemnendum tentationes bonum, utile cum primis iis, qui alienæ salutis procurandæ vocant; quod per eas homo non sibi soli, sed

& aliis mirificè proficit: quippe per eas in se experitur, quod postea in aliis, quibuscum ei tractandum est, videre & corrigere debebit. Si quis ergo in spirituali malicia serio se exercet, & attente ad omnes cacodæmonis exitus & introitus reflectit, paulatim ipso usu omne spirituale animarum regimen & directionem, ad eas prout oportet gubernandas addiscit. experientia namque optimus partim magister est; unde enatum tritum illud apud nos proverbium, optimus ille chirurgus est, qui sæpius vulnera excepit, & sub chirurgi fuit manu. Ac quemadmodum per varia orbis loca peregrinari, magnum rerum usum & experientiam hominis affert: nam *qui navigant mare, narrant pericula eius; sic & in tentationibus usu venit.* *Ecc. 43. 26.* Vnde benedixit Sapiens: *Qui non est tentatus quid scit? quia nec pro se, nec pro aliis quid sciet: at vir in multis expertus, cogitabit multa, qui non est expertus paucare cognoscit.* *Ecc. 34. 5.*

2. Qui ergo in conflictibus hisce spiritualibus egregiè versatus erit, egregius quoque aliorum director & magister erit. Quare & ob hanc causam vult nos Dominus tentationibus infestari, ut sic in spirituali ad alios rite dirigendos & deducendos ministerio periti & versati evadamus. Quod ut consequamur, vult nos Dominos prius diversimodè tentari & infestari, ut, cum deinde fratrem tentatum & afflictum videbimus ei compatiaverimus. Nam quemadmodum etiam in corporali valetudine mirificè prodest, quod quis aliquando variis cum morbis & languori-

Qui tentatus fuerit, aliis tentatis compatiatur.

Aliud.
ubi supra.

guoribus sit confictatus, ut postea
similes experturis compatiatur, &
cum charitate & amore seruiat: pari
modo & in spiritali aegritudine usu
venire constat.

Exem-
plum.
collat. 2.
Abbas
Moyf. c. 13.

3. Rem totam confirmabit hi-
storia, quàm apud Cassianum refert
Abbas Moyfes. Cum, inquit, ad se-
nem quemdam monachus alius juvenis
satis bonæ vitæ perrexisset, & carnalibus
incentivis ac fornicationis spiritu se-
metipsum inquietari simpliciter prodi-
disset, consolationem credens laboribus
suis oratione senis, & remedia conceptis
vulneribus reperturum; ille amarissimis
eum verbis excipiens, ita suis è contrariis
correctionibus asperavit, ut eum summâ
desperatione defectum mœstumque ad-
modum, ac lethali tristitiâ penitus obru-
tum è suâ dimitteret cella. Cumque ei
in tali mœrore depresso, nec jam de reme-
dio passionis, sed de expletione concupi-
scentiæ concepta profunda cogitatione
tractanti, Abbas Apollo, qui de nomina-
tissimis loci illius patribus erat, protinus
occurrisset, & vim laboris eius, & oppu-
gnationis vehementiam quæ in corde eius
tacite voluebat, vultus & intuitus
ipsum deiectione coniectans, causam tantæ
perturbationis inquireret; atque ille
mollior se compellanti seni ne responsum
quidem ullum posset referre; magis ac
magis sentiens eum senex non inaniter
causam tantæ tristitiæ silentio velle con-
tegere, quantum ne vultu quidem dissi-
mulare quivisset, intentus ab eo causas
occulti doloris cœpit inquirere. Quibus
ille constrictus, pergere se ad vicum confi-
retur, ut, quia secundum sententiam illi-
us senis monachus esse non posset, nec re-
fricare stimulos carnis, & oppugnationis

remedia consequi prævaleret, uxorem
duceret, ac relicto monasterio revertere-
tur ad seculum. Quem Apollo blanda
consolatione demulcens, seseque asserens
iisdem quotidie incentivorum stimulis
atque æstibus agitari, & idcirco non de-
bere eum prorsus in desperationem conti-
dere, nec mirari super impugnationis ar-
dore, qui non tam laboris studio quam mi-
sericordiâ Domini & gratia vinceretur:
unius tantum diei super dilatione ruina
disposita, ab eodem poposcit inducias, &
ut reverteretur ad suam cellulam, depre-
catur: ad Monasterium prædicti senis il-
licitò rota festinatione perrexit. Cum-
que eidem proximasset, expansis manibus
orationem cum lachrymis fundens: Con-
verte, ait, Domine, qui occultarum virtutū,
& infirmitatis humane solus arbiter
pius, ac secretus es medicus, impugna-
tionem illius juvenis in senem istum, ut con-
descendere infirmitatibus laborantium,
& compari fragilitati juniorum, vel in
senectute doceatur. Cumque ille hanc
prece[m] cum gemitu conclusisset, cernit
Æthiopem terrum contra illius cellulam
stantem, atque adversus eum ignita jacu-
la dirgentem. Quibus cum fuisset ille
protinus sauciatus progressus è cella, &
huc illucque velut amens & ebrius cursi-
tans, atque egrediens & ingrediens,
jam continere se in ea non posset,
eadem via concitus pergere cœpit, quâ
mœstus juvenis ille discesserat. Quem ab-
bas Apollo velut amentem factum, ac qui-
busdam furis agitari conspiciens, intellexit
ignitum Diaboli telum, quod viderat
ab illo directum, in eius corde fuisse defi-
xum, illamque in eo confusionem mentis
ac perturbationem sensuum intolerandis
æstibus operari: accedensque ad eum.

Quæ

Quid, inquit, properas, aut quam te causa senilis illius atq; inolitæ gravitatis oblitū, ita pueriliter inquietant, ac mobiliter cursitare compellunt? Cumque ille pro conscientia sua reatu, ac turpi excogitatione confusus crederes ardorem sui pectoris deprehensum, ac rectius seni sui cordis arcanis, nullam responsionem percunctanti se reddere prorsus auderet, Revertere, inquit, ad collam, tandemque te intellige vel ignoratum hactenus à Diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibus ille quotidie configere & colluctari profectibus eorum ac studiis instigatur: qui unum ejus in te directum jaculum post tantam annorum seriem, quam in hac professione trivisti, non dicam respuere, sed ne differre quidem vel uno die ac tolerare qui vixit: quo te sauciari Dominus idcirco permittit, ut saltem in senectâ disceres compati infirmitatibus alienis, & fragilitati condescendere juniorum tuis exemplis atq; experientia docereris: qui suscipiens juvenem infestatione diabolica laborantem, nō modò nullā consolatione fovisti, sed etiam perniciosā desperatione dejectum, inimici manibus tradidisti, quantum in te est, ab eodem lugubriter devorandum: quem sine dubio nequaquam attentasset tam vehementi conflictu, quo te usque nunc est appetere dedignatus: nisi forte profectui ejus invidens inimicus illam virtutem, quam animo ejus inesse cernebat, anticipare sui igniti jaculis festinasset, procul dubio indicans fortiozem, cui tanta vehementia configere opera pretium judicavit. Disce itaque tuo malo laborantibus condolere, & periclitantes nequaquam perniciose desperatione detertere, nec durissimis sermonibus asperare: sed potius Roderig. exercit. pars II.

leni blandaque consolatione refovere, & 1sa. 42. 3. nostri Salvatoris exemplo, arundinem Matt. 12. quassatam non contere, & linum, su-^{20.} migans non extinguere, illamq; à Domino gratiam postulare, ut ipse quoque fiducialiter valeas opere ac veritate dicere: Dominus dedit mihi linguā eruditam, ut sciam sustentare eū, qui lapsus est, verbo. Cōcludit ergo vir sanctus. Nullus posset insidias inimici sufferre, seu carnales astus naturali quodammodo igne flagrantes, vel extinguere, vel reprimere, nisi gratia Dei vel juvaret fragilitatem nostram, vel protegeret, vel suā misericordiā communiret. Et idcirco salutaris hujus dispensationis ratione finitā, communibus eum precibus imploremus, quo flagellū istud, quod utilitatis gratia Dominus inferre dignatus est hactenus, jubeat temperari: ipse enim dolorem facit, & rursum medetur; percutit, & manus ejus sanant; ipse humiliat & exaltat ipse occidit, & vivificat, deducit ad infernum & reducit. His dictis, ad orandū se Apollo composuit, atque ut illo orante seni fuerat immissa, sic eodem deprecante (quæ Dei miseratio est) ab eo etiam ablata tentatio est. Itaque tam seni quàm juveni eadem opera opem tulit, & rectè consuluit.

CAPUT X.

Varia contra tentationes remedia suggeruntur, ac primū quam generosè & Eph. 6. 10 animosè in illis nos gerere oporteat. Primū remediū

1. **D**E cetero fratres, ait Ephesius Apostolus, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus, induit animi vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus

Mm

versus

contra tentationes est generositas.

Aluar. *versus insidias diaboli.* Beatus Antoni^o,
to. 2. l. 1. in conflictibus his spiritualibus ver-
p. 3. c. 4. saus, & eruditus, si quis alius, dicere
solebat, inter reliqua hostis nostri su-
bigenti media & arma in primis emi-
nere dicebat, quod quis in tentatio-
nibus se generosum, alacrem, & hila-
rem ostendat. Quo dille dum videt,
contristatur, animum despondet,
spemque omnem nobis nocendi ab-
jicit. Egregiam quoque hac in mate-
ria regulam vel documentum in Ex-
ercitiorum spiritualium libello ad-
fert S. P. N. Ignatius.

Regul. 12.
ad motus
anima
discernē-
dos.

Simili
declara-
turea
generosi-
tas.

2. Ait quippe exinde nobiscum
in tentationibus agere cacodæmo-
nem, ac scœmina quæpiam cum viro
rixans: quem si hæc conspexerit ere-
cto & constanti vultu sibi obsistere,
animum illico abjicit, & terga vertit:
sin verò timidum fugacemque esse
animadverterit, in extremam fugit
audaciam, & illum ferociter invadit
ad instar tigris cujusdam, sic consue-
vit & dæmon dum nos tentat, animo
desitui & viribus concidere, quoties
nos corde imperterritito ac fronte ar-
dua tentationibus videt luctari: sin
autem trepidemus ad primos impe-
tus sustinendos, & animum quasi de-
spondeamus, nulla est super terram
bestia illa tunc effertior, acrior &
percinacior. Merito proinde Chri-
stianis omnibus consulit S. Jacobus:
Resistite diabolo fortiter, & fugiet à vo-
bis. Confirmat id ipsum S. Gregorius
super Iob scribens ubi juxta LXX.
Interpretum versionem diabolum
myrmicoleonta vocat, id est *formico-*
leonem: quia si huic leonina quadam
generositate oblueteris, tibi ad in-

Iac. 4. 7.

li. 5. Mor.
cap. 17.
Iob. 4. 11

star formicæ erit. Consulunt proin-
de vitæ spiritualis magistri, ne tenta-
tionibus pulsati animo protinus ca-
damus ac contristemur, ita enim pu-
sillanimes & torpidi fieremus, sed ge-
nerosè & alacriter ad pugnam nos
accingamus, uti de Juda Machabæo,
eiusque fratribus & sociis in scriptura
legimus: *Præliabuntur prælium Israel*
cum latitia, itaque de hostibus lucu-
lentas victorias referebant.

3. Et præterea & alia rei hujus ra-
tio: quod enim cacodæmones bono
& commodis nostris adeò invideant,
hinc nostrum eos gaudium mirè af-
fligit & afficit, tristitia verò & pusil-
lanimitas exhilarat, unde vel hoc solo
nomine omnem nos animo mæro-
rem & pusillanimitatem excludere
oporteret, ne quam ei gaudendi ma-
teriam præbeamus: sed virilem ubi-
que constantiam & alacritatem exe-
ramus. Nulla re sancti Martyres (ut
historiis Ecclesiasticis proditum est)
æquè tyrannos suosque carnifices af-
fligebant, & ad majora inferenda ex-
stimulabant, quàm infracta illam
cruciatibus omnibus excipiendis cō-
stantia & generositate. Vnde & nos in
tentationibus parem præferre oportet,
ut cacodæmones, à quibus illæ
proficiscuntur, effereant, indig-
nentur & fremant. Quod quoniam
ad eas exsuperandas, plenamque de
hostibus nostris victoriam referen-
dam, ac triumphandum efficax me-
dium est hinc iis quæ sequuntur ca-
pitibus, nonnulla quæ ad hanc in no-
bis generositatem causandam
sunt auxilio futura pro-
ducemus.

u. Math.
3. 2.

Non fuit
alacritas
tem no-
stra dia-
bolus.

S. Bern.

Exem-
plum.
sup. c. 4.
Math.

CAPUT XI.

Quam parum in nos diabolus valeat.

AD hanc ergo in tentationibus generositatem & animi robur præferendam, non parvo profecto adjumento futurum est, hostium nostrorum imbecillitatem atque impotentiam, quamque accitæ cacodæmonis adversum nos vires sit, ad animum revocare: quod in nullo omnino nos ille peccatum pertrahere potest; nisi velimus. Vnde S. Bern. *Videte fratres, quam debilis est hostis noster, qui non vincit nisi volentem.* Si cum quis ad bellum cum hoste manum conferturus, proficiscitur, certus prius esset: victoriam se de illo, si modò velit, referre posse, quam latus illuc abiret, certè, non posset non summo opere lætari; esset quippe de victoria certus: quia à parte sua certus est se vincere, & non vinci velle. Ad eundem ergo modum & nos cum cacodæmone pugnandum abire oportet: certi quippe sumus, nobis illum minime prævaliturum, nisi vinci velimus.

2. Observavit id S. Hieronymus exponens illa diaboli ad Christum verba, quibus eum in templi pinnaulo constitutum inducere voluit, ut se deorsum mitteret, ait: *Mitte te deorsum, vox diaboli est, qui semper omnes cadere deorsum desiderat: persuadere potest, præcipitare non potest, si ipsi nolimus.* Cum ergo retentat, dicit quodammodo *Mitte te deorsum, mitte te*

in infernum, tu illi vicissim replica. Quin te ipsum mittis, qui jam viam nosti? equidem me deorsum mittere nolo, quare si ipse nolis, ipse te deicere nequit; nisi ad infernum tu ultro velis descendere, ipse te eò propripere ac nolentem pertrahere non poterit. Solicitabat aliàs nescio quem cacodæmon interna tentione, ut laqueo sibi fauces præcluderet: hæc que eum cogitatio mire torquebat & excruciat quare eam viro religioso aperuit à quo auditur: fieri ne id potest, si ipse id facere nolis? Quare spiritui illud rursus suggerenti tu identidem replica, procul nolo: & post octo dies ad me reversus dices, quomodo tecum agatur. Cessavit proinde tentatio, & alter Confessarium adiit gratias ei acturus, quod tam parvo negotio importunum vexatorem à se abigendi modum suggestisset. Hunc ergo modum ac medium nos quoque hic suggerimus.

3. Consonat his & Divus Augustinus *Ser. 197. de tempor. Olim de- monē.* *Ante adventum Christi, inquit, fratres charissimi, solutus erat diabolus: at, postquam Christus in mundum venit, rat potē. alligavit diabolus qui hactenus in tior, nunc mundo potentem & fortem egerat, ligatur magis.* ut in Evangelio dicitur. Atque hoc ipsum Sanctus Ioannes sua in Apocalypsi conspexit: *Et vidi, ait, alterum Matt. 12. Angelum descendente de celo, habentem 29. clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua: & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & Satanas, & ligavit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signavit super illum; ut non seducat am-*

M m 2 plus

l. 20. ci-
vit. c. 8.

ser. 197.
de tem-
pore.

Itaque
nullos ni-
si fatuos
lædit, qui
illudi po-
test.

ps 103: 16.

Plus gentes, donec consummentur mille anni: & post hæc oportet illum solui mo- dico tempore. Quem locum idem Au- gustinus exponens, Alligatio, inquit, diaboli est, non permitti exercere totam tentationem, quam potest vel vi, vel dolo ad seducendos homines, in partem suam cogendo violenter, fraudulenterve fal- lendo. Antichristi porro tempore solvetur ad modicum & breve tempus, at modo li- gatus est. Sed dicit aliquis (perit in priorilo loco idem Doctor) si alligatus est, quare adhuc tantum pravalet, tan- tumque damni intert ac respondet: Verum est, fratres, multum pravalet, sed tepidis, & negligentibus, & Deum in ve- ritate non timentibus alligatus, est enim tamquam innexus canis catenis, & ne- minem potest mordere, nisi eum qui se illi mortifera securitate coniunxerit. Latra- re potest, sollicitare potest, mordere omni- no non potest, nisi violentem.

4. Sicut ergo fatuus foretis, eum- que ipse rideres, qui se à cane catena ferrea illigato morderi sineret: non secus ridendi & explodendi, inquit Sanctus Augustinus, sunt illi, qui se à dæmone (qui jam tam validè ad in- stat rabidi canis ligatus & constrictus est, ut neminem offendere, nisi pro- prius ultrò accedentem, queat) mor- deri & expugnari sinunt, tu morderi voluisti, quia ad eum proprius, ut mor- dereris, accessisti: ipse enim non pot- est accedere ad te, nec ullam re cul- pam consciscere cogere, si nolis. unde merito eum videre & insultare potes. In eamdem demum senten- tiam trahit verba illa Psalmistæ, Dra- co iste, quem formasti ad illudendum ei. Vidisti: nunquam ut etiam imbelles

pueri cani urlove vincto insultent & illudant? Ad eumdem igitur modum potes & tu cacodæmoni illudere, cum immissis tentationibus te impetit, v. g. canem eum vocitando, ac dicendo Apage sis cruenta bellua; ligatus es: latrare potes, at mordere, nocere neutiquam potes.

5. Cum aliàs magno Antonio Exem- maligni spiritus in deformi & horri- plum, S. Athan. in vita S. Anton. fica figura ferarum apparerent, adeo- que leonum, tigrum, taurorum, ser- pentium, scorpionum formam in- duentes, unguibus, dentibus, rugitu, mugitu, horrendisque sibilis eum impererent, & propius accedentes, vim illi inferre velle etiam jam devo- raturi, viderentur; ipse nequidquam perterritus, sed potius illos ceu larvas ac vana terricula videns: si quid virum haberetis, inquit, vel unus vestrum ad prælium sufficeret: sed, quoniam vires vestrae accise & enervatae sunt, multitu- dine terrorem inferre tentatis. Si quid valetis, si nobis in me potestatem Dominus dedit, ecce præsto sum: devorat concessum si verò nihil possitis, quid in cassum labo- ratis? Hoc ergo & nos imitari possu- mus: postquam enim unigenitus Dei filius, humanam carnem assump- sit, cacodæmon prorsus exarmatus est: prout ipse aliàs eidem Antonio fateri non dubitavit. Qui hanc Dei virtutem ac potentiam miratus, Do- mino, inquit, gratiæ propterea agen- dæ sunt, quod tamen mendacii sis pater, hic tamen verum dicas: nam Redemptor ipse de se in Evangelio testatus: Confidite, ego vici mundum & à Cacodæmonis eum potestate vin- dicavi, Deo autem gratias, qui dedit nobis.

Ann. 16.

31.

Cor. I s.

11.

Tertium
remediū
Memoria
præsen-
tiæ Dei.

Ceram
in tenta-
tionibus
Deo in-
spectate
Alvar. l.
17: 3: c.
Matt. 4.
11.

Exemplum.
S. Athan.
in vita S.
Anton.
Cor. 15.
16. nobis hanc victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

CAPUT XII.

Magnum addere nobis, ad generose contra tentationes certandum, animum, debet considerare, à Deo nos videri.

Exemplum.
S. Athan.
in vita S.
Anton.
Tertium remediū
Memoria
præsentia
Dei.
1. ANIMUM quoque & robur ad contra tentationes generose pugnandum, addet nobis, si consideremus, à Deo videri & spectari quomodo in illis nos geramus. Cum milles, duce & Imperatore suo inspectante, & animum quo in hostem fertur, tacite admirantē, decertare se novit, maiore impetu & leonina quadam audacia in prælium abripitur. Idem omnino & realiter in conflictibus nostris spiritualibus usu venit. unde cum adversus tentationes in arenam descendimus, cogitemus oportet, versari nos edito in theatro, in quo ab Angelis & universa aula cœlesti, exitum certaminis avidè expectantibus spectemur, castæ autem & conflictus præsidem, arbitrum ac velut agonotheram esse Deum ipsū.

Certum.
tentationibus
Deo in
spectare.
Alvar. 1.
1. p. 3. c. 5.
Matr. 4.
11.
2. Est autem hæc sanctorum omnium consideratio, fundata in illis Evangelistæ verbis *Ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Etenim in magno illo conflictu spirituali & duello, quo unigenitus Dei filius cum maligno spiritu digladiabatur, Angelice spectatores aderant, & ei cum victor jam evassisset, ministrare & lætari epinicion canere cœperunt.

3. Sic magnus ille pugil Antonius, cum aliquando graviter à caco-damone eiusque sociis cæsus ac flagellatus, oculos in cœlum elevarisset, vidit desuper cellæ culmen aperiri, perque ipsum tam admirabilis lucis radium descendere, ut ad illius conspectum universa Tartari monstra indè illic se subducerent, insuper omnis plagarum dolor momento sit discussus; & ductis imò è pectore suspiriis, apparenti derepente Domino dixerit: *Vbi eras bone Iesu? ubi eras cum tam malè ab hostibus excipiebar? quare non à principio conflictus adfuisti, ut vel illum impedires, vel vulnera mea sanares?* Ad quem mox Dominus: *Antoni, hic eram; sed exspectabam videre certamentum: nunc autem quia viriliter dimicando non cessisti, semper post hæc auxiliabor tibi, & faciam te in universo terrarum orbe celebrari.* Spectaculum ergo sumus Deo, Angelis & universæ curiæ cœlesti. quis ergo cum à talibus spectatoribus inspicatur, ad viriliter certandum non animetur?

4. Quoniam verò ipsa Dei desuper aspicientis præsentia, perinde est, atque auxiliarii suppeditatio, hinc magis, huc animemur oportet; simulque consideremus, videri nos ab eo non solum ut Iudice & Munerario, qui nobis post victoriam sit præmium & bravium debitum daturus, verum etiam ut patre & auxiliatore, opem & suppetios, ut victoriam referre valeamus, afferente. *Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præstant fortitudinem.* Et, *Quoniam à dextris est mihi ne commovear.* Misce aliàs

4. Reg. 6. rex Syriæ, (ut in libris Regum narra-
 16. tur) equos, & currus, & robur exercitus
 in Dothain, ad Eliseum qui illic tū for-
 te agebat, comprehendendum: cuius
 minister Giezi cum summo manē sur-
 rexisset, & omnes hæc copias aspe-
 xisset, turbatus ad magistrum prope-
 rat, & Heu, heu, heu, exclamat, domine
 mi, quid faciemus? jam tum de utroq;
 actum ratus. Verum Propheta nihil
 dum turbatus, Noli, inquit, timere:
 plures enim nobiscum sunt qui nos tue-
 antur, quam cum illis. Deumque roga-
 vit, pueri oculos ut aperire dignare-
 tur, quibus apertis, videt ecce is mon-
 tem plenum equorū & curruum igneo-
 rum in circuitu Elisei. Hacque ratione
 omnem formidinem excussit, & hos-
 tes timere desit, Aperiamus ergo &
 nos oculos, animosq; sumam⁹ erecti
 præsertim verbis illis Iobi: Pone me
 1ob. 17. 3. juxta te, & cuiusvis manus pugnet contra
 me: illis quoque Ieremiæ: Dominus
 1er. 20. 11. autem mecum est, quasi bellator fortis: id-
 circo qui persequuntur me, cadent & in-
 firmi erunt confundentur vehementer.

5. Sanctus Hieronymus quoq; in
 Hieron. illud Psaltis, Domine ut scuto bone vo-
 Ps. 5. 18. luntatis tue coronasti nos, scribens, A-
 Imo uti omnia. pud saculum ait, aliud est scutum, aliud
 corona: apud Deum verò idem quid est
 scutum, & corona: quasi scutum protegit,
 quasi Deus coronat. ipse est scutum nostrū
 ipse est & corona: Id est, dum bonæ
 voluntatis lux sunt, nos protegit, suā
 nobis protectionem & opem sub-
 mittendo, hoc eius scutum & muni-
 men, nostra victoria & corona est.

Rom. 8. 31. Iam verò si Deus pro nobis,
 quis contra nos.

CAPUT XIII.

Due prægnantes rationes adferuntur, cur
 fortiter & cum fiducia adversus ten-
 tationes decertandum sit.

1. S Ententia Magni Basilii est, Fe-
 rale odium & invidiam quo ex 18. 11
 adversum nos cacodæmon flagrat, variu-
 non solius hominis causa, sed maxi-
 1. gum.
 mæ adversus Deum Opt. Max. susci-
 pi: quem quia lædere neutiquam
 potest, nec odium suum plenè in eo
 Odium
 cacoda-
 monis
 erga ho-
 minem
 tum, et
 odio Da
 explere, id omne in hominem, quem
 ad imaginem & similitudinem ipsius
 conditum esse videt, convertit, &
 quidem ea solum de causa, quòd ad
 Dei, quem tantopere infestatur &
 exosum habet, similitudinem factus
 sit; hinc in illo se de Deo ulcisci vult,
 quodcumque potest malum & da-
 mnum ei inferendo. Perinde ac si
 quis graviter in Regem commotus
 & odio flagrans, in eum tamen nihil
 efficere valens, omnem in imaginem
 eius iram & furorem effunderet: vel
 ad instar tauri ferocis, ait S. Basilius,
 qui ab homine quoquam telo aut fer-
 ro petitus, omnem in hominis statuā
 & figuram è lana tomentove confe-
 ctam, inq; arena collocatam, rabiem
 & iram effundit, eamque in frustra dif-
 cerpens, egregiè sese de homine ul-
 lum putat.

2. Hinc ergo sancti Patres vitæ-
 rationes
 que spiritualis informatores duas ra-
 tiones, peregregias sanè, eliciunt, qui-
 bus ad generosè tentationibus oblu-
 ctandum animemur, ac simul ad tenta-
 tionem
 contra
 spem ac fiduciam certam de victoria nes.
 exillis

Prim. Dei ho- nor lae- di- tur per con- sen- sum in tenta- tione- nes.

ex illis referenda concipiendam. *Prima* est: quod non noster solum ho- nor & gloria, sed & Dei Opt. Max. agatur, quem malignus ille spiritus in nobis violare & offendere conatur. Quod nos ad vitam impendendam excitare deberet potius, quam ut ho- sti ullatenus auscultareimus, ne glo- rietur scilicet hanc se de Deo, in no- bis, velut imagine & similitudine sua, quamque tantis facit, ultionem sum- plisse, adeo ut nō nostram hīc solum causam & partem, sed & Dei tuea- mur. Quare moriendum potius, quā consentiendum, ne quid honor divi- nus detrimenti capiat.

2. Quod
tentra-
tis auxi-
lio ve-
nit.

3. Altera ratio est, quod, quo- niam Dei intuitu, & ex odio quo in divinam ipsius maiestatem flagrat, nos cacodæmon acriter & continuo oppugnat; certa cum fiducia sperare possimus, Dominus causæ suæ patro- cinium suscepturum, rem hanc velut propriam propugnaturum, nosque defensurum, ne ab eo prostrati luc- eumbamus, sed ut victores evada- mus. Nam etiam in sæcularibus prin- cipibus magnatibusque locum id ha- bere constat; qui si quem sui causa & nomine periclitari & opprimi vi- dent, quamprimum illi succurrunt, remque illorum ceu propriam pro- pugnandam suscipiunt. Vnius Mar- dochæi causā universam Iudæorum gentem delere statuerat Aman: at- tum validè suam Mardocheus cau- sam egit, ut Amanum eiusque affeclas adeas redegerit angustias, ad quas ille omnem populum redigere molie- batur. Idem potiori iure Deum pro nobis facturum sperare possumus:

quare audacter eum tentatione in- clamare possumus, ac dicere: *Exurge Deus, & judica causam tuam. Apprehen- de arma & scutum, & exurge in adju- rium mihi.*

Pf. 73. 22.
Ps. 34. 2.

CAPUT XIV.

Quemquam supra vires tentari Deus non permittit: & tentatione crescente aut perdurante, animo cadendum non est.

1. *Fidelis Deus est*, inquit Apostolus, 1. Cor. 10. qui non patietur vos tentari supra 13. id quod potestis, sed faciet etiam cum Deus pro virium tentatione proventum, ut positis sustine- re: quin & illa crescente, crescet & gratia ac subsidium, ut victoriam de hostibus vestris referatis ac trium- phum. Est hoc permagnæ sanè con- solationis, atque mediis in tentatio- nibus egregiè nos confortare potest. Ex una quippe parte novimus, plus diabolus non posse, quàm ei con- cesserit Deus, nec amplius nos ab eo tentandos: ex alia verò certi sumus, Deum illi non permissurum, ut nos supra quàm tolerare possimus ten- tet, ut superioribus verbis Apostolus insinuat. Quis ergo his se non sole- tur, & ad generosè resistendum ani- metur? Nullus medicus tam circum- spectè ac providè aloës aut rhàbarba- ri agro juxta corporis dispositionem dandi, uncias ac scrupulos ponderat, quàm cœlestis ille Archiater tenta- tionum ac tribulationum, quas servis suis, pro viribus ac facultate cuius- que, dare aut permittere vult, & a-
maritudinem dispenlat. Vide egre-
giè S.

Serm. 1. de
patient.

Dura-
riones
pro for-
titudine
contra
tentatio-
nes.

giè S. Ephrem : si figulus vasa argillacea jã fornaci imposita ultrà quàm necesse sit, in ea non relinquit, ut ea non nisi debite cocta & usui ad quem futura sunt, accommoda educantur, ac ne adusta corrumpantur; nec vicissim minùs in igne ea relinquit, quã conveniens sit, ne tam illa mollia sint, ut quamprimum dissolvantur: quanto magis id Deus Opt. Max. qui infinita sapientia, bonitate, & paterno quodam in nos amore est, id nobiscum acturus est?

Lib. 6. in
Luca.
Mar 8. 22.
Exemplum.

2. S. Ambrosius in illa S. Matthæi verba. *Ascendente Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius, & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat; observari vult, etiam electos, comites ac socios Domini à tentationibus impeti, ipsumque subinde se fingere dormire, hac ratione amorem, quo in filios suos fertur, abscondendo, ut ad ipsum tunc ardentius recurrant; non dormit Dominus tamen, nec tui oblitus est. Vn-*

Abac. 2. 3.

de Abacuc Propheta: *si moram fecerit Dominus, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit, id est citissime veniet Moram quidem trahere & tardare tibi videtur, sed verè non tardat. Sicuti agro nimis quàm longa videtur nox, aurora verò æquo diutius differri; errat tamen, non retardatur, quia tempore debito venit; sic nec Deus moram facit, etsi tibi velut, agro, diutius æquo tardare videatur. novit ipse commodam occasionem & opportunitatem, itaque tempore debito necessitati tuæ auxilium veniet.*

3. Huic proposito accommodat S. Augustinus responsum illud Redemptoris, quod Lazari sororibus Marthæ & Mariæ renunciari jussit: *Infirmas hac non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.* Iusserant illæ Christo nuntiari, amicum ipsius Lazarum malè habere; sed ille ad biduum cunctatus, ire noluit, ut illustrius ac notius miraculum foret. Eodem, inquit, modo Deus sæpenumero suos tentationibus, afflictionibus, ac tribulationibus aliquamdiu perinde divexari sinit, ac si eorum omnem memoriam exuisset. Sic Iosephum longo tempore in carcere detineri passus est, ut eum postea majore cum gloria & honore educeret, uti de facto eduxit, dum eum totius Egypti directorem gubernatoremque constituit. Consimiliratione siquidem Dominus tentationem ac tribulationem aliquantisper durare patiatur, non alia de causa id eum facere credas oportet, quam ut te postea maiore tuo commodo & profectu inde educat. Notat S. Chrysostomus super illa Psalm. 9. verba. *Qui exaltas me de portis mortis, non dixisse Prophetam: Liberaisti me Domine de portis mortis, sede tantum, Exaltas me: Quia suos Dominus non solum à tentationibus liberat, sed & ulterius progressus, propterea illustriores & gloriosiores eos reddit. Quamobrem, quantumlibet sis oppressus & afflicus, quamvis ad usque portas inferi descendisse tibi videaris, certam concipe spem, inde te à Domino indemnem eripiendum: quia Dominus mortificat, & vivifi-*

Epi. 1. 4.
ad Demetriam.
1. 4.
Crescente tentatione non est animi despondendus. Exemplum.

Chrysost.
Psalm. 9. 11.

1. Reg. 2. 6.

vivificat: deducit ad inferos, & reducit, cum de te jam conclamatum putabas. Merito ergo hac spe fretus. Iob dicebat: Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.

4. Advertit S. Hieronymus ad hoc propositum, id quod Jonæ Prophetæ aliàs accidit: hic enim cum jam se perditum, ac de se actum crederet, utpote jam in profundum maris abjecto; ecce preparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Ionam, non ut perderet & devoraret, sed conservaret, & ad terram incolumem, quasi navi vectum exponeret. Animadvertendum est, inquit, quod ubi putabatur interitum, ibi custodia fit & vita. Idemque nobis ait contingere: sæpe namque quod detrimento & damno nobis futurum existimamus, fit emolumentum a lacrum; quoque mortis occasionem, fit vitæ.

5. Sicut homines cum vitream phialam à gesticulatore in altum jactari vident, singuliseam vicibus frustillarim diffringendam autumant; at, postquam bis terve innoxiam eam ejici & recipi viderunt, timere desinunt, & artem gesticulatoris & dexteritatem admirari incipiunt, pari modo servi Dei qui probè perspectum habent quàm scitus ac peritus artifex sit Deus, & practicè ac longo usu edocti norunt illum nobiscum scitè ludere, modò quidem nos extollendo, modò deprimendo; modò mortificando, modò vivificando; modò vulnerando, modò sanando; in adversis & periculis, tamen si se debiles & vitri instar fragiles norint, nihil trepidant; quia norunt se in periti

artificis manu esse constitutos, qui phialam nec franget, nec collabifinet, & suas in Dei manibus sortes versari.

6. Abbas Isidorus, (ut Ecclesiastica historia proditum est) quadraginta ipsos annos à bono se vitio impugnatum retulit, necdum tamen ei consensum præbuisse. Quin & aliis plurimis præsci ævi monachis tentationes continuas ac longas, obtigisse legimus, quibus illi tamen cum magno animi robore & fortitudine, atque in Deum fiducia restiterunt. Ibi fuerunt gigantes scientes bellum.

7. Hos ergo gigantes pugnandi tam peritos nos imitari par est. Gloriosus Martyr Cyprianus, ut nos huc animet, adducit illud Isaïæ: Noli timere, qui redemite, & vocavi te nomine tuo: meus est tu, cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te, cum ambulaveris in igne, non comburearis, & flamma non ardebit in te, quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel, salvator tuus. Deliciola quoque & admodum suavia sunt illa ejusdem Prophetæ verba: Ad ubera portabimini, & super gēua blandientur vobis; quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos. Videte, quæso, quo mater affectu filiolum, rei cuiuspiam umbra perterritum, & ad se confugientem excipiat, amplectatur, quàm amanter ei ubera præbeat, osculetur, os ori applicet, ac demulceat. Majore haud dubiè amore, & infinitis suaviore affectu excipit Dominus confugientes ad se in tentationibus periculis. Atque hac consideratione se Prophetæ Regius mirè suis in tentationibus

bus & affectionibus animarum & consolatum fuisse canit : *Memor esto, inquit, verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti. Hac me consolata est in humilitate mea, quia eloquium tuum vivificabit me.* Hæc quoque nos consolari & animare debet, & efficere, ut magnam in tentationibus generositatem & insignem in Deum fiduciam præferamus, quia impossibile est, ut ait Apostolus, mentiri Deum.

CAPUT XV.

Diffidere sibi, omnemque fiduciam in Deo ponere, ad tentationes exsuperandas in primis conducunt. Cur item Deus ipsi fidentes, & ad ipsum recurrentes, tam notabiliter adjuvet.

Sibi diffidere, Deo fidere causa est liberationis à tentatione.

Pf. 90. 14.
Pf. 16. 7.
Pf. 17. 31.
Pf. 56. 1.

Dan. 3.
40.

DE primariis efficacissimisq; tentationum exsuperandarum ac debellandarum mediis est, nobis ipsis prorsus diffidere, omnem verò fiduciam in Deo constituere. Sic videre est, non aliam cuiuspiam à tribulatione & tentatione aliqua liberati causam in multis sacrae scripturae locis ab ipsomet Deo dari, quàm quòd in ipso sperarit, ac fiduciam suam posuerit. *Quoniam in me speravit, liberabo eum.* Et, *qui salvos facis sperantes in te.* Et, *Protektor est omnium sperantium in se.* Hunc quoque psalmo 56. hic ipse Propheta Deo ad commiserationem sui excitando, velut arietem, admoveat, & rogat : *Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum sperabo.* Quin & Daniel : *Quo-*

niam non est confusio confidentibus in te. Sapiens item nullum umquam in Deo ait sperasse, & exinde confusum fuisse. Tota denique sacra pagina hujus rei testimoniis plenissima est. Sed iis hic recensendis supersedeo, quia jam supra ea de re pluribus sum locutus.

2. Verum videamus, ecquæ sit causa, cur hæc sui diffidentia tam efficax sit ad Dei opem & gratiam consequendam medium, & cur tam promptè Deus succurrat & opitulerur iis, qui sibi diffidunt, omnemque fiduciam in ipso reponunt. Eam certè aliàs, & quidem pluribus in locis attigimus : & Dominus ipse psalmo XC. insinuat. *Quoniam, inquit, in me speravit liberabo eum, protegam eum qua de causa? quoniam cognovit nomen meum.* Ad quæ addit D. Bern: *Sitamen cognoverit nomen meum; ne sibi tribuat quod liberatus est, sed nomini meo det gloriam.* Ratio, inquam, est, quòd hic nihil sibi arroget, sed Deo adscribat omnia, omnemque honorem & gloriam in eum transfundat. Vnde suam timor Deus manum admoveat, negotium hoc facit suum, atque in se suscipit, proque honore & gloria propria velut decertat. Verum cum quis sibi suæque diligentia, industria, solertia præfidens, omnia arrogat sibi, & Deo derogat, nec non ea gloria & honore se effert, quæ Majestatis ipsius propria est; meritò sibi suæque debilitati relictus nihil efficere potest: nam teste Propheta, *non in fortitudine equi Deus voluntatem habebit, nec in tibiis viri,* (id est, quòd mediis diligentia & industria humana quis nitatur)

tatur) beneplacitum erit ei, beneplacitum est Domino super timentem eum, & in eis qui sperant super misericordia ejus: in iis scilicet, qui sibi universisque mediis suis diffusi, in Deo fiduciam suam ponunt; unde & his ipse opem & subsidium suum copiosissime impertitur.

3. Idcirco sanè Deum subinde sua dona & gratias differre, & ut virtutum aliquorum pravarumq; imperfectionum reliquæ diu in nobis resideant, nec eas umquam penitus debellantur aut extirpentur, permittere, S. Augustin. disertè pronuntiat: non ut damnemur, sed ut humiles simus; commendans nobis gratiam suam, utque eam pluris faciamus; ne facilitatem in omnibus affectui nostrum putemus esse quod ejus est, at illi omnia ascribamus: qui error multum est honori divino religionis pietatisque Christiano contrarius. Etenim si tam facilè ejus dona consequeremur, ea tanti non faceremus, ac quamprimum ipsi nobis persuaderemus, ea nos à nobis ipsis ac diligentia nostra parta habere. His suffragatur S. Gregorius, scribens in illa Iobi, Ecce non est auxilium mihi in te, Plerumque, inquit, virtus habita, deterius, quàm si deesset, interficit: quia dum ad sui confidentiam mentem erigit, hanc elationis gladio transfigit: cumque eam quasi roborando vivificet, elevando necat: ad interitum videlicet pertrahit, quæ per spem propriam ab interna fortitudinis fiducia evellit. Multò cerè nobis satius foret Dei donis carere, quàm iis abuti, dum scil. iis superbimus, & multū de nobis præsumimus, nobisq; ac viribus nostris atq; industriæ ascri-

bimus ea quæ gratuitò donata, & à mera misericordia & gratia Dei perfecta sunt. Atque hanc ob causam sæpenumero sua nobis dona Deus denegat, & nostram nos imbecillitatem & impotentiam millies re ipsa paritur in plurimis virtutem actionibus, magnis equè ac parvis experiri, ut non, quod volumus, facere possimus; quin & illam diu in nobis residere permittit: ut sic nos humiliare, nobis non præfidere, nihil etiam attribuere, sed uni ac soli Deo bonum omne ascribere discamus. Ac cum verè dicere ac cantare poterimus: *Arcus fortium superatus est & infirmi accincti sunt robore.* 1. Reg. 2. 4

CAPUT XVI.

De remedio ab oratione petendo: Ponuntur orationes aliquot jaculatorie, quibus tentationum tempore uti commodè liceat.

I. **M**edium ab oratione petendum, semper nobis esse quàm commendatissimum debet: est quippe id valdè generale, nec non de precipuis, quæ divina scriptura & sancti Patres hac in materia nobis suggerunt, quin & Redemptor noster Christus ore suo sacrosancto id in Evangelio nobis proponit: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Nec verbo solum, sed & opere, id nocte suprema vitæ pridie quàm pateretur, docere nos voluit, dum se ad atrox & cruentum illud certamen prolixa & longa oratione

Quartū remediū est oratio.

Matth. 26. 41.

comparavit. Non quòd isthoc ipse subsidio opus haberet, sed suo nobis ad idem faciendum exemplo præiret, Ioannes Abbas, Religiosum similem esse debere aiebat homini dextra manu ignem, sinistra aquam gestanti, ut inardescentem ignem injecta frigida quamprimum exstinguat: ita & Religioso, cum fœdarum & impertinentium cogitationum ignis in animo effervescente incipit, orationis aqua ac refrigerio illū quanto cius opprimendum esse. Comparabat quoque Religiosum homini sub vasta quadam arbore sedenti, qui multos serpentes & feras, quos abigere viribus ipse suis nequeat, arreperere & imminere sibi conspicatus, protinus arborē consensa sibi consulit; nam Religiosus, quamprimum ac tentationes ad se velut adrepere animadvertit, in sublimem orationis arborem evadere, & ad Deum confugere debet: ac sic in tuto erit, & à cacodæmonis laqueis ac tentationibus caput expediet, Frustra jaciuntur ante oculos pennatorum. Incassum diabolus tendet laqueos & pedicas, si volare, & per orationis alas in sublimem nos librare noverimus. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse elevet de laqueo pedes meos.

Prov. 1. 17

Ps. 24. 25

Oratio-
nū jacu-
latoriarū
usus, ex
Sc. fac. eò
maxime
servit.

2. In prima operis huius parte abunde est de hoc orationis medio à nobis disputatum: unde hoc loco non nisi orationes aliquot jaculatorias, quibus tentationis tempore uti liceat, proferemus. Scaterid genus oratiunculis cum universus scripturæ Codex, tum verò vel maxime Psalterium, Cuiusmodi sunt hæc: Do-

mine vim patior, responde pro me. Exurge quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostra? Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi: dic anima mea, Salus tua sum. Usquequo Domine oblivisceris in finem? usquequo avertis faciem tuam à me? usquequo exaltabitur inimicus meus super me? respice & exaudi me Deus meus illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicas inimicus meus. Prevalui adversus eum. Factus es Domine refugium pauperi, adiutor in opor- tunitatibus & tribulatione. In umbra alarum tuarum sperabo, & in velamento alarum tuarum exultabo, ad instar pul- lorum, sub maternas alas confugien- tium cum accipiter desuper imini- net. Hac similitudine delectatus Au- gustinus, subinde Domino dicebat: si non protegis me, quia pulsus sum, mi- nus me rapier. Rursum, sub umbra ala- rum tuarum protege me. In primis in tentationib. utile erit usurpare prin- cipium illud psalmi 67. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt cum à facie arcus. Quoniam enim iis non propriam, sed Dei vir- tutem, objicimus, nobis inquam dif- fidimus, & divinæ Maiestatis opem contra eos invocamus; hinc mox in fugam aguntur & evanescunt, viden- tes illum pro nobis adversus ipsos de- certaturum, & nostris patrocinium susceptorum.

3. Modò quidem per hæc alia que id genus sacræ scripturæ verba, quæ particulari quodam pollent robore, modò per propria quæ præsens ne- cessitas

Isai. 38. 14

Ps. 43. 23

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

Ps. 111. 1

cessitas suggerit (quæ etiam cum primis efficacia esse solent) hoc ad Deum per orationem recurrendi remediū, in praxin redigere & semper in promptu habere nos oportet. Vnde magnus ille spiritus magister Ioannes Avila dicere solebat: *Tentatio te, tu Deum: id est, si tentatio te petat, tu vicissim pete Deum.* Hinc Psaltes: *Levavi oculos meos in montem, unde veniet auxilium mihi; auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.* Danda autem opera, ut hi clamores & suspiria non ore dumtaxat nudè proferantur; sed ex intimo cordis affectu proficiantur, juxta illud eiusdem Prophetæ: *De profundis clamavi ad te Domine.* In quæ verba sic S. Chrysostomus scribit: *Non dixit solummodo ex ore, neque solum modo ex lingua: nam errante etiam mente verba funduntur: sed ex corde profundissimo, cum magno studio, & magna animi alacritate, ex ipsis mentis penetralibus.*

CAPUT XVII.

Alia duo contra tentationum media proponuntur.

I. **D**labolus aliquem decipere volens, (ut accurate S. Bernardus observat) ante omnia eius naturam, conditionem, naturalemque propensionem explorat, & qua illum parte maximè vergere & propendere videt, illa eum adorat. Sic blandos suavesque aggreditur per tentationes carnales & vanæ gloriæ: asperiores verò & duriores incitat ad iram, superbiam, indignationem, &

impatientiam. Id ipsum & Magnus Gregorius similitudine ab aucupibus petita notat.

2. Ut enim hi ante omnia scire laborant, erga quod eas genus aves, quas captare volunt, maximè afficiantur, ut sic eas facilius incassés pertrahant: sic primaria adversariorum nostrorum cura & studium est, nosse quibus res rebus maximè afficiamur ac delectemur, ut per eas nos irreti- ant, atque in animam nostram se insinuent.

3. Sic Adamum tentavit & oppugnavit per mulierem, quòd eum nimio opere erga ipsam affici nosset: sic & Samson per eandem machinā oppugnatus est, ut amicæ suæ problema declararet, & in quo robur Samsonicum consisteret, patefaceret, ipse namque ad instar versutissimi ducis circumit & summa diligentia explorat, quæ animæ nostræ pars debilissima sit, quæ in unoquoque passio prædominetur, necnon erga quod vitium potissimum propendeat, ut hæc illum parte adoriatur.

4. Ad hoc ergo & nos reflectere, circa hoc versari omnis debet diligentia, quam à parte nostra adversus versuti huius hostis vasfratem posadhibere oportet, videre, inquam quæ animæ nostræ pars debilissima, & à virtute minùs instructa sit (qualis haud dubiè illa, ad quam vel naturalis inclinatio, vel passio, vel mala consuetudo maximè nos trahit) atque eò potissimum vires præsidiaque conferre, & maiore cura ac providentia eam communire.

Imitemur itaque diligentiam obsessorum ab hoste.

Tentatio
contraria
virtute
reundē-
da.

Simili
praxi me-
dicorum.

3. p. Con-
stit. c. 1. §.
13. & reg.
14. Sum-
mar.

5. Alterum priori non dissimile SS. Patres, & magistrorum spirituum remedium adferunt. Tradunt ergo, velut regulam generalem, ut, cum ab aliqua tentatione exagitemur, quamprimum ad ei contrariam virtutem recurramus, ab eaq; praesidium & opem intuemur. Hac enim ratione & corporales medici morbis corporis solent mederi: quia contraria contrariis curantur. Hinc si aegritudo à frigore procedat, applicant calida: si à siccis, humida: & hoc modo pravi humores ad debitam temperiem & proportionem paulatim reducuntur. Eodem ergo modo nos animae morbis ac tentationibus mederi & pellere oportet. Quem curandi modum etiam S. P. N. Ignatius nobis in regula nostra proponit: *Antevertere oportet, inquit, tentationes, adhibitis earum contrariis: ut cum quis animadvertitur ad superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abiectioribus, quae ad humiliandum ipsum utiles futura videantur. Et sic de aliis pravis animae propensionibus.*

CAPUT XVIII.

Alia duo remedia cum primis efficacia proponuntur, nimirum principiis obistere, & nunquam otiosum esse.

Alvar. li.
1. p. 3. c. 10.
rom. 2.
Principi-
us ten-
tationū
obsta,

1. **A**liud rursus, efficax in primis & generale, remedium hic nobis sancti Patres proponunt, videlicet, ut principiis obstemus. Quare consulto monet D. Hieronymus: *Dum parvus est hostis interfice, nequitia elidatur in semine, succidatur in ger-*

mine, ne, ubi adoleverit, minimè valeas. Tentatio quippe ad instar scintillae est; quae si initio non extinguatur crescit, & ingens causetur incendium: nam, teste Ecclesiastico. *A scintilla una augetur ignis*, omnia absumens. Rectè perinde Poëta, *Principiis obsta, serò medicina paratur,*

Cum mala per longas invaluere moras.

2. Quin & spiritus sanctus sub locutione metaphorica idem melius per Psalmistam nobis consulit, & ratur, beatum esse asserit, *qui tenebit & alii. Ps. 136. 9. det parvulos ad Petram.* nec non per filium eius Salomonem: *Capite nobis vulpes parvulas, quae demoluntur vineas.* Cum ergo tentationum vulpeculae sunt parvae, eum temerarium iudiciorum, suspicionum, superbiae, affectuicularum, amicitiarum privatarum, singularitatis, exemptionum cogitationes subrepere incipiunt; tunc ea sunt ad firmissimam Petram Christum, & ad eiusdem vitae exemplum & considerationem elidendae, ne exinde crescant, & animae tuae vineam destruant.

3. Impedire omnino non possumus, nullae ut nobis tentationes & malae cogitationes oboriantur; at beatus ille, qui primum exorientes & enascentes non verit opprimere. Ita namq; hunc locum exponit S. Hieronymus: *Per magni certè refert principiis obistere, cum hostis adhuc debilis est, & vix ularum virium: tunc enim facili negotio ei resistitur, postea, quam difficillimo.*

4. Id eleganti declarat similitudine S. Chrysostomus, si ægrotus præpostera aliquid noxium comedendi appetentiam semel vincat, damnum, quod inde sibi imminerebat, effugit, & citius à morbo sanatur: at, si parvæ illi voluptatula satisfactorius, damnosam illam escam sumit, morbo ingravescente, ex eo vel demoritur, vel non nisi ægerrime convalescit. Quod utrumque effugere haud dubiè potuisset, si initio modicum in gula & appetentia noxiorum refrananda laborem suscipere voluisset. Simili modo si cui mala cogitatio aut desiderium oculos incaute conjiciendi surrepat, & is in principio se superet, vel visum refranando, vel malam cogitationem quam primum à se moliendo; ab omni tentationis molestia & importunitate inde subnasci solita, nec non à damno, quod illi consensum præbendo incurrere posset, se liberum præstabit, at, si sub initium vim sibi non inferat, nec cohibeat; ob exiguam illam negligentiam, nec non modicam quam ex incauto aspectu & cogitatione cepit, voluptatulam, animæ postmodum mortem incurrit, aut saltem magnam in resistendo molestiam ac difficultatem experitur. Ad eò ut, quod in principio parvo veletiam nihilo ipsi constitisset, magno ei & caro postmodum redimendum sit. Vnde efficit & concludit S. Pater, quam plurimum valere principiis obtinuisse.

5. Apparuit aliàs diabolus Abbati Pachomio in speciosa mulieris formâ: quem cum propter hanc malitiam, & calidam ad miseros mortales

decipiendos versutiam vir Dei increpuisset, respondit malignus: non sibi sed ipsimet hominibus imputandos esse casus suos & ruinas. Si enim, ait, vos titillationibus nostris vel minimum aditum ac fenestellam aperire incipitis, mox majora incentina ac faces ad magis vos ad peccatum sollicitandos, subijcimus: si verò vos in principio advertamus imaginationibus, quas objicimus viriliter resistere, nec ullum aditum concedere sentimus, ilico evanesco omni conatu nostro in nihilum redacto.

6. Mirabiliter quoque pellendis & effugandis tentationibus deseruit, numquam otiosi sed semper occupari. Refert proinde Cassianus priscos illos Ægypti Patres id, velut primam vitæ spiritualis regulam duxisse, ac quasi acceptam suis à majoribus traditionem observasse; discipulis quoque suis jugiter inculcare solitos: *semper te diabolus occupatum inveniat.* Quod & Dominus ipse S. Antonium docuit, & tanquam singulare ad perseverandum in solitudine, & adversus tentationum imperus sese tuendum, suggessit remedium.

7. Cum enim continuo orationi non posset insistere, quod subinde variis à cogitationibus inter orandum exagitaretur & divexaretur, & petiisset à Deo, referente S. Augustino, *Quid faciam, Domine? vellem esse bonus, sed cogitationes meae non patiuntur;* vox ad eum delapsa coelitus est: *Antonius cupis placere Deo, ora: & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito: fac quod in te est, & non deficiet tibi auxilium de sancto.*

Alii

Aliud remedium est otium fugere.

Confirmatur id Dei eloquio at exemplo, *serm. 17. ad Fra. in Eremo.*

Non sentit sed sensum in potestate habemus. Epist. ad Eusebium.

Alii verò ferunt apparuisse ei sub specie adolescentis Angelum, qui cum paululum manu fodisset, statim flexis genibus, & paulisper etiam manibus in cœlum elatis, orabat. Qua successiva agendi vicissitudine, idem ei significare volebat, fixum ergo maneat, *originem multarum tentationum malorumq; radicem ac seminarium esse: proinde permagni nostri interesse, ut semper nos cacodæmon occupatos, numquam otiosos inveniat.*

CAPUT XIX.

De tentationibus quæ sub boni alicuius specie se ingerunt: singulare contra quas cumque tentationes remedium est, eas nosse, & ut tales ducere.

process. 4. 1. relig. c. 12. A boni specie etiam cave.

Hieron.

Ps. 141. 4.

NOtat S. Bonaventura aliam rem, esto communem, tamen maximè scitu necessariam & animadversione dignam. Nimirum bonis & virtutis perfectionisque sectatoribus, ut plurimum sub specie boni alicuius, cacodæmonem, in Angelum lucis se transformantem, insidiari consuevisse, ut sic eos incautos faciliùs decipiat. Venena ac toxica, ait Hieronymus, non nisi saccato, aut alio quopiam illecebroso electuario condita propinantur, ne percipiantur: auceps quoque laqueum suum & tendiculas illice semper esca contegit. Hoc & tartareo veteratori solemne est. *In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. si enim virtutis amatoribus Deoque servire cupidis malum apertè & evidenter oggereret, ipsum quantocys fugerunt,*

itaque omnem apud eos operam luderet. Vera proinde Sancti Bernardi vox est: *Bonus numquam nisi boni simulatione decipitur est.* Vaferrimus nimirum diabolus, & egregius decipiendi artifex est: novit qua quem via, qua arte aggredi oporteat: proinde ut melius quod intendit consequatur, admodum rectè & simulatè lubrepi.

2. *Primo* quidem, (ut Sanctus Bonaventura observat) proponit ea quæ ex se bona sunt; quæ mox malis permiscet, exinceps falsa bona, & vera mala suggerit. Cum verò quem ita laqueo constrictum & vincum habet, ut non nisi quàm ægerrimè se inde expediat; tum demum aperte virus suum exerit, atque ad manifesta peccata illum pertrahit: scorpionem imitatus, qui quidem facie allicit ac blanditur, incauda verò venenum, quo necat, abscondit. Quot, cheu! ait idem deplorans, sub fallo pietatis ac spiritus colore cum nonnullis personis amicitiam ac familiaritatè contraxere, rati omne id negotium Dei ac spiritus causa suscipi, & in mutuū animarum bonum conversationem illam cedere (& forsan initio revera talis erat) attamen deprehensum est sæpe, aliud non fuisse, quàm mera cacodæmonis vafrities ac stratagemma, de quo in præfenti hic tractamus.

3. *Non enim ignoramus cogitationes eius,* ait Apostolus, illius inquam exitum & introitum. A bonis quidem incipit initio; at mox inde sequuntur diurnæ cōfabulationes, & proluxa colloquia, modò quidem de Deo rebus-

ser. 65. in Cantua.

2. ad Nepotianum.

Proditorum imitatur deum.

1. Reg. 20. 9. Luc. 22. 48.

Imò meridianos grassatores. Ps. 90. 6. 1. Cor. 11. 14.

rebusque divinis, modò de amore illo quo in se mutuo feruntur: mox ad munuscula amoris hujus tesseras, & mutuae recordationis monumenta devenitur: quæ, (ut Sanctus Hieronymus notat) sanctus amor non habet, sed amoris non sancti indicia sunt: Jam tunc ecce diabolus mala bonis permiscet. Exinde succedunt falsa bona & vera mala. Hoc igitur modo tum hoc in vitio, tum aliis multis, vectorator ille plurimos mortalium decipit, dum virtutis integumento illa obvelat, ut quidnam à parte rei sint, non intelligatur, nec percipiatur.

4. Perinde ac proditor facit dæmon, qui amicitiam alicujus ambit, ut, cum in ejus se gratiam ac familiaritatem jam insinuat, postea incautum fraudulenter obtruncet: sicut Joab Amasam, fingendo ejus amicitiam, confodit, & Judas Redemptorem Christum osculo & signo pacis præbito vendidit atque inimicis tradidit. Quare à tentationibus sub boni larva se oggerentibus quam maxime nobis caveamus, & omnem in partem excubemus oportet, nequam in fraudem incauti & improvidi pertrahamur: eo quippe sunt periculosiores tentationes, quo occultiores & minus notæ.

5. Quare non immeritò petit Plates liberari ab incursu & demonio meridiano. Neque enim dæmoni satis est transfigurare se in angelum lucis, ut loquitur Apostolus, sed & in lucem meridianam se transformat, efficiendo ut, quod obscurum & tenebrosus est, lucidissimum & splendidissimum appareat; ac persuadendo nihil esse magnopere pertimescendum, nullum subesse periculum, sed aperte bonum esse id quod evidenter malum & ex se admodum periculosum est.

6. Sunt fures & manticularii nonnulli, qui tam se splendide ac superbe vestiunt, ut à nemine timeantur, nec in suspicionem tantæ nequitiae ullam utpote tam fericati & honesti homines (prout quidem de foris apparent) veniant, donec in flagranti delicto deprehendantur. Ac tum omnes mirabundi dicunt: Pro quis umquam de hujusmodi hominibus tale quid sperasset, aut cogitasset? Eodem modo se res habent in tentationibus quæ alicujus virtutis & bonitatis imagine cohonestantur.

7. Communis est SS. Patrum, & spiritualis vitæ informatorum doctrina, insigne esse adversus omnes tentationes remedium, nosse, id à quo oppugnamur, meram esse tentationem: perinde ut plurimum confert ad ab hoste sibi cavendum nosse eum hominem, quem videmus, nobis hostem esse, quomodo etiam superius ostendimus, efficacissimum ad omnigenas tentationes exuperandas medium sui ipsius cognitionem esse.

8. Hujus medii energia & robur vel hinc colligi potest: si, ingruente tentatione, vel motu & appetitu aliquo malo insurgente, terribilem & horrendum aspectu coram te demonem cerneres, qui tibi, id ut agas, persuaderet, quid factururus esses? haud dubie quamprimum crucis signo efformatur.

Quantæ efficacitæ sit dictum remedium

formato, nomen Jesu invocares, imò nullâ re aliâ ad intelligendum id meram imposturam ac tentationem esse, ac proinde id fugiendum, opus foret, quam nosse ipsum esse dæmonem qui ad hoc te inducere procurat. At qui in qualibet tentatione ejusmodi nequam spiritum nobis ad stare, in confessio est.

Sed &
Angeli
custodis
memo-
ria juvat.
Matt. 18.
10. su.
Mat. ita
sentiant
SS. Pa-
tres &
graves.
DD. apud
Ioann.
Maldon-
nat. in il-
lū S. Mas-
gab.
Vasq. in
I. p. 5.
Tho. 10. 2.
disp. 245.
cap. 2.

9. Valdè quoque hoc remedium corroboratur ex eo, quod quisque nostrum etiam Angelum tutelarem sibi jugiter adstantē habet, juxta illa Redemptoris verba: *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cælis est.* Quæ verba S. Hieron. sic exponit: *Magna dignitas animarum, ut unaquaq; habeat ab ortu in custodiam & curam sui Angelum deputatum.* Perinde ac vir aliquis princeps filio suo dilectissimopædagogum ac moderatorem consignat, à quo custodiatur, & bonis motibus informetur: sic pietissimus Deus tanto nos amore & affectu completur, tantique facit, ut singulis nostrum Angelum ceu moderatorem attribuerit.

Dæmon-
folium
tentatio-
nes exci-
tat.

10. Sed (ut ad propositum redeamus) omisso Angelo custode unusquisque nostrum adversantem sibi habet dæmonem, qui nos ad malum omni contentione impellere procuret, cuique hoc unum situm est, ut malas cogitationes & deteriores etiam motus in nobis excitet, atque ad hoc commodum nunquam non occasionem & opportunitatem capiat, utpote semper vigilans, numquam dormiens atq; in hanc rem inclina-

tionem & propensionem nostram, & quare quisq; magis capiatur, explorat, ut isthac nos aggrediatur & tentet, carne & sensualitate nostra, velut armis, ad nos oppugandos utens. Unde alias satanæ dixit Deus, *Numquid considerasti servum meum Iob?* utpote qui semper illi imminet, ut ad malum sollicitus. De hoc quoque intelligendusest Vates Regius, dum canit, *Dia-
bolus stet à dexteris ejus.* Adeò ut juxta nos Satanas semper obambulet, & ubi vis circumstet.

11. Quapropter cum sinister aliquis motus aut cogitatio te ad peccandum imperfectionemve aliquam committendam incitans, sollicitabit tibi persuadeas velim, hanc esse codæmonis tentationem, crucis signo pectus communias tibi que caveas, perinde ac Satanam ipsum coram videres, & apertè dicentem, tibi audires, ut tale quid perperes.

12. Rei huic illustrandæ deseruit quod Sancto Benedicto in monacho quodam contigisse refert S. Gregorius: Huic circa vocationis propositum mirè divexato, videbatur quòd Religionis austeritatem ferre non valeret, unde ad sæculum redire decrevit. Quam illè tentationem cum S. Benedicto sapiùs declarasset, is meram Satanæ dicens esse illusionem, pro rei necessitate quid facto opus esset consuluit. Quod cum jam sapè contigisset, sed incassum monacho ad sæculum revertendi facultatem sibi fieri instantissimè postulante, S. Pater die quadam nimietatis ejus tadio affectus, discedendi copiam fecit, vestesque sæculares adferri

Praxis
huius
remedii
de aggre-
ssenda
tentatio-
ne.

Exem-
plum.
Duel. 1.
c. 25.

Conclu-
sio capi-
tis.

in Com-
pletorio.

ferri iussit. Nihilominus, quia pater erat, pro eo ac debuit, graviter hunc discessum tulit, pro eoque Dominum cœpit rogare. Qui mox ut monasterio egressus est, immanem aperto ore contra se procurentem draconem conspexit: qui cum eum devorare vellet, cœpit ipse tremens & palpitans, magnis vocibus inclamare, *Succurrite, succurrite fratres, quia draco iste me devorare vult.* Accurrentes autem monachi draconem quidem nullum viderunt, sed trementem ac palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui reductus ilico votum concepit nunquam à monasterio recedendi, in quo etiam ad extremum usque vitæ perseveravit: unde nec exinde ab hac tentatione fuit divexatus. Notat autem eo loco S. Gregorius, ipsum sancti Patris Benedicti orationibus, devotare parantem draconem, palam conspexisse, quem prius non videbat, ac proinde tunc vocantem sequebatur, quia eum necut draconem, nec ut dæmonem habebat, at postquam vidit & agnovit, clamare & subsidium fratrum, ut ab illo eorum operâ expediretur, implorare cœpit.

13. Quare non est hæc, vana imaginatio, nec nuda quædam speculatio à cerebro nostro consista, sed ipsissima veritas, scilicet solum à dæmonibus omnigenas tentationes adversum nos excitari. Quamobrem non injuria Apostolorum princeps Petrus, tanquam sollicitus pastor, ejus rei nos commonet, (cujus & S. Ma-

riam refricat) tamquam rei quæ magni sit momenti: *fratres, sobrii estote, & vigilate: quia adversarius vester diabolus, tamquam leorugiens, circuit quaerens quem devoret, cui resistite fortes in fide, nec ab illius vos dolis, technis, & suggestionibus inescari ullatenus ac seduci sinist, &c.*

CAPUT XX.

Quomodo, nos in malarum ac spurcarum cogitationum tentationibus gerere debeamus: quodque in illis adhibendum remedium.

1. **A**Dvertendum hic primò, esse nonnullos, qui nimium quantum affliguntur & animo anguntur, cum à malignis se cogitationibus, blasphemis, vel contra fidem, vel etiam carnalibus & inhonestis infestari vident: adeò ut se usquequaque à Deo derelictos & oblivioni traditos, & illius gratia excidisse credant, quod tam horrida animo & cogitatione volvant, qui sanè insignis est error.

Male cogitationes non sunt si gnū dignæ gratiæ Dei.

2. Monachum quendam solitariæ vitæ in vasta eremo sectatorem fuisse refert Joan. Gerson, qui viginti ipsos annos à blasphemis spurcisque cogitationibus fuerat impetrus, tamen hætenus nulli tentationem illam aperire ausus fuerat, quod quicumque inaudirent, quasi ob rem hætenus nec visam, nec auditam, scandalizandos existimaret. Evoluta tandem viginti spatio annorum, Religioso cuidam ætate & longo rerum usa

3. par. fol. 71. Exemplo id ostenditur.

venerabili, quem ea de causa adiit, eam non ore, ob verecundiam, sed scripto detexit. Quo lecto, senex ridere coepit, & monachum iussit manum suo capiti imponere. Quo facto, ait super caput meum accipio totum istud peccatum tuum, & omne pondus eius; non est ergo quodd tu exinde eiusve causæ angaris. Obstupescens monachus; *Qui sis*, ait, *Pater*? Iam tum mihi in tartara videbar descendisse, & tu me securum esse iubes? Petit proinde senex: Placuit tibi umquam turpis ista cogitatio? *Minimè gentium*, infert ille, *at summo pere displicuit, magnæq; mihi afflictionis fuit occiso*. Hinc ergo patet (retulit bonus Pater) te hoc non tam egisse, quam invitum passum esse, antiquo hoste per illam te in desperationis barathrum deicere machinante. Nunc ergo fili mi, audi consilium meum, & si te iterum invaserit talis turpis cogitatio, dic: *Tibi, & super te, inimice, nequam, sit hæc tua blasphemia, & sordida cogitatio: ego nullam habere in ea partem volo, sed credo & recipio quidquid S. Mater Ecclesia credit ac recipit, & vitam impendam potius quàm Deum meum offendam*.

Tentationes celare quam sit molestum.

3. Hoc pacto monacho facta medicina nec huiusmodi eum umquam exinde impetiit tentatio. Notandum hic obiter, in gratiam illorum qui ob eam, quam in patefaciendo experiuntur verecundiam, tentationes manifestare detrectant, longè esse gravius ac molestius reticere, quàm superiori declarare, uti suo loco fusiùs ostendetur. Viginti per annos monachus ille summa cum afflictione &

angustia est conflictatus, quodd tentationem aperire non auderet; quæ demum detecta, quieti & tranquillitati redditus est. Quantum ille laboris redemisset, si, quod post vigesimum annum evolutum fecit, fecisset initio! Non est igitur novum aut mirum ab huiusmodi tentationibus aliquem divexari.

4. Superest nunc exponamus, *Cogitationes in honestis non sunt repellendæ corporum motibus.* quomodo in id genus tentationibus scedis & abominandis nos gerere debeamus. Nonnulli certè quomodo eas debite à se propulsent, nesciunt: magnam enim sibi vim inferunt, miroque corporis annisu cogitationes illas illicitas à se repellere contendunt, modò sibi tempora constingendo, modò frontem corrugando, modò caput agitando, modò oculos occludendo, quasi dicere velint: hac non intrabitis. Interdum quoque nisi aperta voce dicant ac respondeant, *Nolo*, consensum præbuisse se putant. Hi profectò insolitis his motibus plus sibi officiant, quam officeret forsant tentatio.

5. Non absimiles sunt illi Abner, qui Regi Sauli dormienti adstans probe, alta voce increpabat illum qui eminens & longe in alio monte positus, altum clamitabat, quasi Regis quietem inturbaret: *Quis es tu qui clamas & inquietas regem?* O Abner; Tu te ipsum inquietas & turbas domi, & conquereris quod tentatio tibi de foris molesta sit. Diligenter hoc punctum notari velim, quod hæc multi, præsertim scrupulosi, sibi caput & cerebrum fatigare soleant. Neque enim aut orationis assiduitas, aut

exerc-

3. p. tract. 7. c. 6.

Tentationes scedis & abominandis nos gerere debeamus. Nonnulli certè quomodo eas debite à se propulsent, nesciunt: magnam enim sibi vim inferunt, miroque corporis annisu cogitationes illas illicitas à se repellere contendunt, modò sibi tempora constingendo, modò frontem corrugando, modò caput agitando, modò oculos occludendo, quasi dicere velint: hac non intrabitis. Interdum quoque nisi aperta voce dicant ac respondeant, Nolo, consensum præbuisse se putant. Hi profectò insolitis his motibus plus sibi officiant, quam officeret forsant tentatio.

Vti caput & cerebrum fatigare soleant.

Vti caput & cerebrum fatigare soleant.

Imo quod adiores co minus per gra-

exercitiorum spiritualium intensio caput obrundunt, ac sanitatem destrunt, sed scrupuli & modica discretio. Hoc nimirum versutus ille veterator tartareus spectat; novit enim te à consensu in tentationes esse quam alienissimum, nec sanè modicum, imò luculentum hinc sibi fructum elicit, cum vel hunc elicit. Non est ergo negotium id huiusmodi, ut magna ad hoc cerebri contentione ac fatigatione opus sit.

6. Quo ergo modò id genus tentationes repellendæ & abigendæ sunt? Concors Sanctorum Patrum vitæq; spiritualis magistrorum doctrina est, ad eas repellendas nulla opus esse contentione, cerebrum torquendo aut fatigando, aut ullam imaginationi vim inferendo, sed eas contemnendo. Atque hoc ipsum similitudinibus aliquot declarant, quæ tamen si obviæ & quotidianæ, rem tamen scire declarant. Catelli siquidem prater-euntem allatrent, & is nihil eos moratus ulterius, progrediatur, nec respiciat, illicò, tacent & abeunt; at, si resistet, ac conversus eos abigere curret, iterum allatrant: Ad hunc planè modum se in hisce cogitationibus res habet. Remedium ergo sit, eas nihili facere; itaq; te citius ab his expedit. Vel certe imitemur oportet eos, quibus per plateas incedentibus exurgens repente turbo multum pulveris in faciem inspergit: qui hunc contemnentes, & oculos tantummodo occludentes, viam suam pergunt.

7. Quin, ad maius eorum, qui ab hoc tentationum genere infestantur, solatium, utque hoc remedium usur-

pare tandem in animum inducant; etiam Dei notant iidem Patres ac Doctores, has periculogitationes, quantumlibet etiam sæ sunt, sædæ ac malæ sunt, nihilo secius esse contemnendas: imò quò peiores, eo minoris faciendas, utpote minùs periculosas: Essene possunt deteriores, quam ut contra Deum ac sanctos, contra fidem ac religionem sint? Hæ autem sunt minùs periculosæ: nam quanto deteriores, tanto sunt per Dei gratiam à voluntate & consensu tuo remotiores. Vnde non est quod te aut crucies, aut angaris, quod hæ tibi oboriantur: nulla quippè in eo subest culpa, nec in tua id est manu: nec tam ipse quid in eo agis, quam invitus pateris, quia hæc via te demon satagit vel ad pusillanimitatem, vel desperationem, vel inordinatam quamdam tristitiam affl. & ionemve pertrahere.

8. S. Catharinæ Senensis, quadam Exem-
plum.
die ab huiusmodi tentationibus valdè exagitata, & propterea valdè dolenti, apparuit tandem sponsus eius: Christus Iesus, ad cuius adventum omnes illa nebula derepentè disparuerunt. Apud quem illa peramanter exposulans ait: *ubinam eras Domine; cum hæc & illa corde & animo agitarem?* Cui Christus: *In medio cordis tui eram, filia. Tum illa: Tu ne Domine Iesu, inter tam spurcas & abominandas cogitationes versari?* Cui Dominus viciissim: *Dic mihi filia, ait, hæne tibi cogitationes placuerunt: Imò verò (respondit virgo) ad animam usque me consueciarunt, ut nesciam quid non præ illis pati malim.* Rursum Dominus, quis fecit autem, ut hæ tibi displice-

Oo 3; rent,

rent, nisi ego qui in corde tuo residebam? Adeo ut, quantumvis spurcæ & nequam tuæ sint cogitationes, dummodo iis non delecteris, sed contrā crucieris & affligaris, adeo te Deus non deseruerit, ut hoc etiam ceu certissimam illius in animo tuo habitantis tesseram & argumentum capere possis. Ipse enim est, qui hanc peccati detestationem, ac Dei amittendi timorem in te caulatur. Dicit

Ps. 90. 15. enim per Prophetam suum: *Cum ipse sum in tribulatione.* Adhæc, medias

Exod. 3. 2. inter spinas, rubum, & ignem apparuit Moysi.

De interi- 9. Mellita ad hoc propositum S. Bernardi verba sunt: *Molesta est lucta,*
ori domo *sed fructuosa: quia si habet penam & la-*
c. 19. *borem, habebit & præmium & coro-*
Solatium *nam. Non nocet sensus, ubi non est con-*
pro his *minadas sensus, imò quod resistentem fatigat, vin-*
qui abo- *centem coronat.* In quorum confir-
minadas *mationem* Lud. Bloſius scribit, eum
imagina- *qui vel semel dumtaxat vana sui com-*
tionem pa- *placencia delectatur, de formiorem*
tiuntur *in specul.*
ex SS. PP. *spirit. c. 6.* in Dei oculis reddi, quam si ad mul-

tos annos id genus motus, & incipientias etiam pessimas, sentiret, modò illis assensum denegeret. Idcirco non est quod expostules, aut id genus sensus ac cogitationes magnificias, sed ita in iis te geras oportet, tanquam si per alium quempiam, non verò per te transirent, ac merito existimare potes, eas (ut quidam Sæctorum ait) extra te fieri: nam in tantum cogitationes malæ intra te peraguntur & sunt, in quantum iis voluntas assentitur, nec ampliùs: quibus dum assensum non præbisti, nondum in domum tuam intrarunt, sed foris stantes

intromitti postulant, & ostium quodammodo pulsant:

10. Notant præterea vitæ spiri-
tualis magistri, rebus istis permultum
angi, eas primio perire timere, ac ma-
gni ducere, adeo non bonum esse, ut
etiam noxium sit acque in primis da-
mnosum, quod hac ratione tentatio
adaugeatur, dum spes & confidentia
vincendi amittitur. Id quod tum i-
psa experientia, tum naturalis ratio
clare demonstrant: nam (ut Philoso-
phi docent) metus suscitatur imagina-
tionem; & assidua rei cuiuspiam co-
gitatio, consideratio, & ponderatio
altius ac profundius rem objectam
memoriæ infigit. unde fit ut tentatio
increſcat ac valentior evadat.

11. Quemadmodum per trabem
aut tabulam angustam humi positam
intrepidè ac securè quis incedit; at-
si eadem sublimi aliquo in loco po-
natur, per timorem fit, ut tam intre-
pidus per eam, jam non transeat, sed
cum magno cadendi periculo: quod
enim timor sanguinem omnem ad
cor revocet, itaque membra extima
potentia ac vigore suo quodammo-
do destituantur, titubat, non sine la-
psus periculo trabem transit, imò la-
bitur. Idē facit & timor & pusillani-
mitas in tentationibus: quare non est
quod eiusmodi res nimio perire formi-
demus, aut magni faciamus, si ce-
nim fieri ut citius oblivioni tradan-
tur.

12. Vbi tamen Gerson & alii so-
lenter advertunt, quamvis nimis il-
le timor particularis tunc bonus non
sit, nihilominus peccandi timorem
generalem cum primis salutarem &
utilem da.

Timere
tentatio-
nes, no-
xium est.

Mens bo-
na aliqua
cogitatio-
ne di-
vertenda
est, ad res
alias.

Simili de
claratur,
quomodo
metus ten-
tationes
augeat.

Bona cau-
tela in
contem-
ptum ten-
tationū
adhiben-
da.

utilem esse, petendo universum à Domino: *Ne me permittas Domine, unquam separari à te*; excitando quoque actus quosdam internos, quibus millies mori, præoptemus, quam vel unum mortale crimen consciscere; nihil interim de tentatione, quæ tum pulsamur, in particulari cogitando vel recordando.

13. *Is quæ dicta sunt, aliud à Sanctis Patribus maximè laudatum & commendatum, punctum adiungam, quod simul universale adversus omne tentationum interiorum genus remedium erit. Nimirum, ut, cum sinistra aliqua & impertinens cogitatio menti obversabitur, protinus animum alia salutari bonaque consideratione & cogitatione aliunde accersita divertere studeas, puta mortis Domini in cruce susceptæ, aut alterius similis: ita tamen ut nullam imaginationi vim inferas; non anxie conqueraris, non cerebrum fatiges; sed te ipsum duntaxat sinistrae cogitationi subtrahas ac velut suffunderis, & alteri salutari recogitandæ applices. Ad eum planè modum, quo si quis gravioribus negotiis occupatus, ab alio quopiam compellitur; qui esto alter loquatur, non desinit interim quod agit agere, nec nisi admodum obiter ad ea quæ dicuntur attendit. Vel ad eum modum quo vir prudens & serius, si quando ineptias & nœnias prolixas nugivendulus quis auribus eius oggerit, eas non moratus, caput aliò obvertit, nec respondere ad eas, nec omnino animum advertere dignatus. Quæ tentationibus, eiusmodi resistendi ratio*

optima sanè est, facillima simul & securissima. quamdiu enim animus bona illa cogitatione occupabitur, in malam consensum non præbebit.

14. Cui reimirificè deserviet, si Maxime quis inter meditandum considerationes quasdam quæ eum maximè movere solent, profundius & altius ruminet, easque sibi familiares reddat, ac penes se possideat, ut, cum à tentationibus quibusdam & foedis cogitationibus divexabitur ac pulsabitur, illic quamprimum oportunitum perfugium inveniat. Vnde consultum fuerit, hunc in usum aliquot, velut asyla & refugii, loca unumquemque habere, ad quæ, similes ad angustias reductus, velut ad sacra loca homicida, confugiat. Nonnulli proinde, intra sacra Christi Domini vulnera se recolligunt, ac præsertim intra vulnus lateris, ibique in foraminibus petra, in caverna maceria, tutissimi velut in asylo delitescunt. Alii mortis iudicii extremi, vel inferni recordatione eas à se abigere conantur. *Quis mihi hoc scribuat, ut in inferno proregas me, & abscondas me, donec pertransseat furor tuus.* Quisque autem id deligat & apprehendat, quod sibi utilissimum, ac quo plus se affici senserit, detque operam ut harum materiarum aliquam profundè penetret, sibi que familiarem fecerit, ut simili in tempore ad eam facili negotio recurrere, ibique expeditum accessum, & securum asylum invenire possit.

15. Abbas Smaragdus rem non illepidam, uti nec inutilem, ad hoc propositum commemorat. Vidisse aliquan-

adeas res quæ solent animum tuum valde trahere & affectuose occupare.

Can. 2. 14.

Job 14. 13.

Lib. de gestis animarum. Exempla.

aliquando nescio quem Religiosum, daemones duos inter se fabulantes: & horum alterum petiisse. Quomodo tibi res cum illo monacho succedit? respondisse verò socium: Optimè & ex sententia. Nam cum aliquam ei cogitationem ingero, continuò subsistit, eam identidem versat, & longam super eam reflexionem facit, inquirendo scilicet. *Qualis fuit illa cogitatio? diu ne ei inhaesi? aliquamne in ea culpam contraxi? restitine pro eo atque oportuit? an consensum in eam dedi? unde nam illa ortum habuit? aliquane mea hic intervenit culpa? num quod potui, in resistendo feci?* Hacque ratione misello cerebrum turbo, & ad insaniam propè redigo. Optimè ergo diabolo succedit res tunc, cum quis in tentatione rationes excutit, & interrogando respondendoque, pro & contra se argumenta depromit: nam non deerunt illi, quas ex adverso opponat, rationes & replicæ. Tum alter querulus: Pessimè res mea cum meo monacho se habet; nam simul ac sinistra cogitationem ei injicio, ad Deum recurrit, aut alia meliori eam dissipat, aut de loco exsurgens aliis se rebus honestis occupat, ut hanc meam suffocet & contemnat, itaque nihil apud eum promoveo, nec aditum invenio.

15. Optima ergo hisce tentationibus & cogitationibus resistendi ratio est: nullum iis ingressum concedere, non responso eas dignari, nec cum iis disceptando in contentione venire; sed caput ab iis avertere, & quasi tergum obvertere, easque flocci pendere. Tunc porro id erit melius,

cum, dum illis tergum obvertitur, & non auscultatur, simul caput ad bonam aliquam sanctamque cogitationem convertitur; uti ante paulò faciendum monuimus. Cum ne hæc quidem sufficiunt, consuluerim, externum aliquod opere inchoare, ut eo animusque divertatur.

CAPUT XXI.

Pro differentia tentationum differenter iis resistendum est.

1. Iohannes Climacus de discretione loquens, docet diversos esse tentationibus resistendi modos, idque pro illarum varietate & differentia. Sunt enim vitia nonnulla ex se fastidiosa & molesta, qualia sunt ira, invidia, rancor, odium vindictæ, appetentia, impatientia, indignatio, cordis amarities, tristitia, pertinax contestatio, & alia id genus. Sunt viceversa alia, quæ recreationem & delectationem involvunt: talia sunt omnia peccata carnalia ut edere, bibere, ludere, ridere, confabulari, aliaque sensualia oblectamenta & voluptates.

2. Et verò quo posterioris generis vitia magis tractamus, in eaque oculos fixius defigimus, hoc ea amplius animum attrahunt, ac post se abripiunt. Unde contra ea non nisi fugiendo nos pugnare vult, id est superantibus occasiones eorum declinando, atque oculos mentem memoria quantum citius ab iis avocando; at cum prioribus conferta manu cominus decertare, id est, eorum naturam, malitiam credita-

collat. 19
c. 16. Et
lib. 6. de
insist. re
nunt.
De refor
c. 3. Et
process. 4.
relig. c. 11.
Quomo
do cum
illis cō
gredien
dum, he
fugiend
sunt.

Cap. 26.
Vitia alia
gravant,
alia ille
cebrofa
sunt.

Quedam
vitia fu
giendo,
quodam
decertan
do sunt.

da.

fœditatem considerando, ad eam facilius superanda quod eo minori sit cum periculo, quo minùs viscosa sunt, minùsq; nobis adhærēt. Quamquam in tentatione ad iram ac vindictæ appetentiam, necesse quoque esse dicat, se subducere, nec iis quæ ad eam incitare nos queant, recogitandis multum immorari.

collat. 19.

c. 16. & lib. 6. de instit. re-
nunt.

De refor.

c. 3. &

process. 4.

rileg. c. 12.

Quomo-

do cum

illis cõ-

gredien-

dum, hæc

fugienda

sunt.

3. Hanc ipsam doctrinam Cassianus, nec nō D. Bonaventura tradunt, docentque, quod ad prioris generis vitia attinet, licere desiderare aliquam contra illa decertandi occasionem nobis offerri, quin & cum laude ultro eam conquirere, ut sunt, cum iis qui nos persequuntur & injurii sunt, conversari, loqui, & agere, ut hoc modo patientiam discamus: adhæc eis nos subicere, qui omnibus in rebus voluntatem nostram mortificent, ut hoc pacto obedientiam & humilitatem exercere assuescamus. At in sensualibus & carnalibus vitiis indiscretionem, temeritatem, & periculi neglectum saperet, id genus tentationes desiderare, aut in earumdem occasione se ultro præcipitem dare. Unde nec Redemptor Christus ab ejusmodi, tentationibus se tentari passus est, ut suo nos exemplo doceret, non esse in hoc periculum nobis ultro prævolandum, quamvis majoris præmii ac triumphi spes affulgeat. est enim id peccati genus homini cum primis innatum & connaturale: & quoniam tantum ei voluptatis adnexum est, non in voluntate solum & mente, sed & corpore; hinc facilius in animam irrepit, irreptioque ejus damnosior est.

Roderig. exercit. pars II.

4. Egregiam rei huic declarandæ similitudinem adfert S. Bonaventura. Quemadmodum, si inimicus in civitate quam obsidione cingit, aliquos civium sibi faventes habeat, facilius eam ad deditionem cogit: sic Satanas juratus adversari noster habet intra nos, qui sibi hac in tentatione nimium quantum faveant, corpus inquam hoc nostrum, ob nimiam quæ inde in ipsum redundat voluptatem, juxta illam Apostoli sententiam. *Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est.* Et reliquis peccatis nō tanta in corpus voluptatis pars derivatur; at ex hoc permagna: ideoq; cum primis necesse est occasiones quaslibet evitare, & omnes illarum rerum, cogitationes & imaginationes, quæ nobis obveniunt, quamprimum divertere, & summa cum diligentia abigere. Unde & eodem loco Apostolus mox subnectit; *fugite fornicationem.* Fugiendo scilicet & declinando tentatio carnalis oppugnanda & exsuperanda est. Atque hoc modo Cassianus & D. Thomas hunc Apostoli locum exponunt.

5. Conferebant aliquando inter se de rebus spiritualibus FF. Ægidius, Ruffinus, Simon de Assisio, & Juniperus. Sermone aliquousque pro tracto, Ægidius tandem ex iis percunctatus est; quo pacto, fratres, contra carnales tentationes pugnat, ac carni resistitis? Respondendi partes assumens Simon, *Ego, inquit, peccati hujus fœditatem ac turpitudinem ad animum revoco, quamque id non in oculis Dei solum, sed & hominum detestabile & exosum*

Pp

sic

simile
à civitate
habente
rebelles.1. Cor. 6.
18.1. Cor. 6.
18.1. part. lib.
6. c. 38.
Chronis.
Minor.Vnus
modus
resisten-
di carnis
tentationibus.Cap. 26.
Vitia alia
gravant,
alia ille-
cebrosa
sunt.Quedam
vitia fu-
giendo,
quædam
decertan-
do sunt
superan-
da.

fit confidero : quantumcumque enim hi scelesti & vitiosi sunt, tamen tale quid admittere meditantur, laiebras capiant, nec ab hominum ullo videantur. Hæcque cogitatio magnū vitiū illius in me odium atque abominationem excidat, itaque tentationem haud difficulter eludo.

Alius
modus.

6. Tunc Rufinus, ego verò, ait in terram provolutus, & in lacrymas totus effusus, misericordiam & opertum Dei, tum beatissimæ Virginis tamdiu supplex deprecor, usquequo ab hac tentatione liberatum me videam.

Tertius
modus.

7. At ego, inquit Juniperus, cum has diaboli faces mihi subijci sentio, eumque in sensus carnis sese insinuantem percipio, quamprimum eo ipso momento cordis januam occludo, validumque sanctarum meditationum piorumque desiderio- rum, ad ejusdem custodiam, præsidium circum secus excubare jubeo; & cum jam hostiles illæ suggestiones ad ejus januam pulsantes intromitti petunt, ergo ob intus respondeo, nullatenus tamen iis fores aperiens; *Abite, abite, procul hinc faceßite, diversorium jam occupatum est; atque ideo hic intrare non potestis*: sic malignæ huic turbæ semper introitum nego: tunc ipsa confusa & victa quantocius se subducit.

Atque is
est opti-
mus.

8. F. Ægidius tandem, singulis auditis, subjungit. Equidem Fr. Junipere, tecum sentio, hoc quippe cum vitio melius pugnatur fugiendo. Apparet ergo optimum tentationibus carnalibus resistendi modum esse nullum penitus in animā aditum malignis cogitationibus concedere

nec permittere ut isthæc tentatio nolum penes nos locum inveniat: hoc quippe omnium factū facillimum. At si vel semel pravæ illæ cogitationes in animum se insinuent, non nisi quàm ægetrimè inde poterunt effugari. Facili negotio à porta & ingressu hostis arcetur; at semel illā occupatā, vix summo annisu inde expellitur.

9. Verum alio in loco uberius ^{p. 3. tract.} tum de isthac tentationis genere, ^{de consi-} tum de remediis adversus eam ^{tate.} ^{Vide} ^{plura re-} ^{media,} *adhibendis differendi locus erit*: quæ simul & in reliquis tentationum generibus suis nobis esse poterunt.

CAPUT XXII.

Quidnam magni momenti monita, tentationum tempore usui vobis futura.

1. **M**ulta quidem hæcenus adversus tentationes remedia ^{ut mor-} ^{bi mali,} ^{ita vitia:} ^{& ut me-} ^{dicinæ} ^{varia:} ^{se reme-} ^{dia co-} ^{monita} suggestimus quantumlibet tamen multa afferantur, dici nequeunt omnia. Nam quemadmodum corporales infirmitates, earumque remedia tot tamque diversa sunt, ut omnia scripto committi exponique commodè non possunt; sed plurima peritimedici arbitrio judicioque relinquenda sint, qui pro ægro tunc necessitate ac conditione, ac prout particulares necessitates requirunt, remedium, quod sibi convenientissimum videtur, applicat: ita & de spiritualibus morbis censendum est.

2. Qua de causa SS. Patres, ac re- ^{1. monitū} ^{Cartholi-} ^{cum seu} rum spiritualium doctores, generale

general
remediū
est mani
festare
p. par.
nisi 7.

In regu
brevior.
reg. 129
Cui fin
tentatio
nes ape
riendæ.

Rō. 15.

3. p. Com
sit. 1. 8.

12. regu
41. sum
mar.

Quanti
sistita
discreci
in man
festand
tentati
onibus.

generale & primum adversus quascunque
tentationes remedium præscribunt,
earum medico spirituali manifestationem ac detectionem. Verum,
quoniam ea de re copiosius & ex
professo in tertia tractaturi sumus
parte, idcirco unam hic dumtaxat
rem, quam quo ad hoc Divus Ba-
silius etiam observat, commonebi-
mus.

In regul.
brevior.
reg. 129.
Cui sint
tentatio-
nes ape-
riendæ.

3. Sicut, inquit, corporales mor-
bi non passim cuilibet, sed medicis
dumtaxat, qui eos curare debent, de-
teguntur: sic nec tentationes morbi-
que spirituales promiscuè omnibus
patefaciendi sunt, sed iis solum, quos
Deus nobis illorum medicos con-
sultuit, superioribus, inquam, &
Confessariis: juxta illud D. Pauli
monitum: *Debemus autem nos fir-
miores imbecillitates infirmiorum susti-
nere.* Unde etiam regula nostra præ-
scribitur, ut cum id genus rebus ad
præfectum rerum spiritualium, aut
confessarium, aut superiorem recur-
ramus.

3. p. Con-
fess. 1. §.
12. regul.
41. sum-
mar.
Quanti-
sic ista
discretio
in mani-
festandis
tentatio-
nibus,

4. Est hoc majoris longè mo-
menti monitum, quam quis fortasse
putet. Subinde enim quis perverso
ordine tentationes suas aperire de-
bet: At ei cui debet, sed vice versa re-
velat ei cui minimè deberet, & cui
fortassis illarum refectione damnum
creabit, uti & sibi, fieri enim poterit
ut & alter eadem tentatione & mor-
bo laboret; itaque fit ut tam ipse
quàm alter in eadem magis confir-
metur. Vt ergo tam hoc, quàm alia
plurima inconvenientia, eatur,
expediet quàm maximè, ut non nisi
spiritualibus medicis, qui eis me-

deri possint, tentationes & mor-
bos suos spirituales quis communi-
cet, quod si faciat, securus esse
poterit, nullum inde ipsis damnum,
magnum verò sibi commodum ac-
cessurum. Ita porro faciendum mo-
net Sapiens: *Non omni homini cor tuum* *Eccl. 3. 22*
manifestes. Et alio in loco, *Multi paci-* *Eccl. 6. 6.*
fici sint tibi, & consiliarius sit tibi unus de
mille.

5. Suggestunt & aliud non conte-
mnendum, & permagnè sanè pon-
deris, pro tempore tentationum
consilium; nimirum ut tunc tempo-
ris exercitia nostra spiritualia conti-
nuemus, magna cum constantia in
iis perseveremus, caveamusque quàm
maximè, ne quod eorum omitta-
mus, aut in iis se gnescamus. Nam ut
aliud cacodæmon per suam tenta-
tionem non faciat, quam quod nos
ab his quodammodo deturbet, aut
saltem in illis turbet, magnum cer-
tè sibi pretium operæ fecerit, recte
que se laborem suum ducet impen-
disse.

2. Moni-
tum,
Nihil
tunc o-
mitten-
dum de
spiritua-
libus ex-
ercitiis,
cum su-
mus in
tentatio-
ne.

6. Quin imò majore tunc con-
stantia exercitiis illis nos incumbere
necesse est, & aliquid potius iis su-
peraddere, quàm subtrahere. Et
enim si nobis Satan arma spiritua-
lia, quibus & nos ipsos propugna-
mus, illum verò oppugnamus, ex-
torqueat, certum est, illum nos
quò voluerit, facilius abrepturum.
Quam obrem Deo nostro, fidelissimi
simus, oportet in tempore tentatio-
nis: in illo enim qui veri & genuini
ejus sint servi, patescit. *Vos estis qui* *Lec. 22.*
permanistis mecum in tentationibus *28.*
meis. Non est certè magnum quid,
durante

durante devotionis malacia insolitis pietatis exercitiis perseverare, at ob tentationum, ariditatum, & desolationum spiritualium tempestates, ea non prætermittere, laudem demum promeretur. Est enim evidens veri amoris argumentum, & quòd quis purè Deo ob id quod est, serviat.

3. Moni-
tum.

In Ten-
tatione
nihil im-
mutan-
dum.

7. Tertium monitum est, ne quam rerum tempore tentationis mutationem faciamus, nulla nova proposita concipiamus: neque enim hoc proprium res illi tempus est. In aqua turbida nihil clarè videbis: sinito illam subsidere & defæcari, ac tum minimos etiam scrupulos arenulasque intimi fundi conspicias. Per tentationem mirè quis turbatur & inquietatur, unde quæ sibi convenient ac conducant, animus

Pf. 39. 13.

cernere nequit. *Comprehenderunt, inquit Vates, me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.* Tentationis igitur tempus, non est deliberando, proponendo, aut rei alicui de novo suscipiendæ idoneum: subsidat sine & depuretur aqua hæc turbida; & illâ jam tranquillatâ & conquiescente, quid tibi expediat, meliùs perspicias. Consilium hoc passim ab omnibus vitæ spiritualis doctoribus mirè commendatur, atque in primis à S. parente nostro Ignatio in libello exercitiorum, inter regulas illas quas ad spiritus discernendo assignat, cujus rei & hæc rationem tradit: *Quemadmodum dum fruitur quis consolatione, non proprio suo, sed boni spiritus instinctu regitur: ita observante sibi de solatione agitur à malo spi-*

Reg. 5. ad
discernē-
dos animi
motus.

ritu, cujus instigatione nihil unquam re-
dè conficitur.

8. Quartò demum consulendum, ut in tempore tentationis, ea quæ hætenus suggesta sunt remedia, summo conatu & diligentia opere ipso exequi procuremus, ac nullatenus segnescamus, quod quantifera, id quod sequitur, exemplum è Ruffino depromptum satis ostendit: Monachum quendam fornicationis spiritus mirè exagitabat; à cuius vexatione expedire se cupiens, seniore in deserto agentem accessit, eique magno animi sensu ait: *Pone tibi sollicitudinem, beatissime Pater, & ora pro me, quia graviter me impugnat passio fornicationis.* His senex auditis, diu noctuque pro eo in oratione ad Dominum clamabat, ejus misericordiam exposcens. Aliquot elapsis diebus, rediens ad eum monachus, rogat, ferventius pro eo deprecetur, quòd hæc passio non minùs quàm ante eum infestaret. Senex ergo instantiùs ac majore fervore orabat, multoque cum gemitu divinam majestatem ad ejus miserendum flectere satagebat. Redibat tertio, quartò ac sæpius ad senem monachus, nullum se orationum ipsius fructum efficaciamque percipere dicentis, unde hic contristabatur, & causam non auditarum precum suarum secum tacitus mirabatur. Hæc ergo sollicitiùs ei mente agitati revelat de nocte Dominus, unicam non exaudita orationis causam esse, supinam monachi negligentiam, & exiguum in resistendo conatum.

4. Moni-
tum.
Præscri-
pta hætenus
remedia
opere
exquæda
Exem-
plum.

Ruffin. li.
3. num.
13. legitur
etiam in
vitiis pa-
trum.

Tentatus
in labo-
re de-
stinat
atione
pellens
Exem-
plum.

9. Hoc autem schemate id ei declaratum est: Vidit monachum sedentem, & spiritum fornicationis in diversis mulierum formis ante illum ludentem; & ipsum, curiosè aspiciendo vanè iis se oblectantem. videbat autem & Angelum Domini adstantem, & graviter adversus hunc fratrem indignantem, quòd loco nò exurgens, nec in terram se prosteruens, ad Dominum per orationem confugeret, sed hisce cogitationibus magis sese oblectaret. Hinc senex intell. xit, sua monachum culpa & negligentia in causa esse cur ipsius preces incassum funderentur. Vnde ei postea redeunti ait: *Tua culpa fit frater, cur me Deus non exaudiat, eò quòd fœda ille cogitationes tibi placent: unde impossibile est, immundum illum spiritum à te discedere, aliis Deum pro te orantibus, nisi & ipse collabores jejunando, vigilando, Deumq; cum lacrymis & suspiriis jugibus invocando, ut misericordiam tibi suam & robur ad resistendum pravis cogitationibus concedat: nam etsi medici omnia necessaria medicamenta & gr̃is adhibeant, omnemq; diligentiam & curam iis impendant; nisi tamen illi à parte sua cibis noxiis abstineant, incassum erunt omnia. Similiter & in anima morbis usu venit: Licet enim sancti Patres (qui animarum sunt medici) omni contentione, & ex toto corde Dominum deprecantur pro iis qui ipsorum precibus postulant juvari; parum certè, profecerint, nisi & ipsi tentati operibus spirituales naviter insistant, & orando jejunando, aliq; Deo placita obeundo, eius opem pariter exposcant. Hæc audiens frater, compunctus est corde & pii*

senis consilium secutus, per frequentia jejunia, orationes ac vigilias exinde se affligens, divinam tandem misericordiam est expertus, & à spiritu immunditiæ liberatus. Hoc ergo & nos in tentationibus omnibus oportet imitari, adhibere, inquam, quidquid à parte nostra adhibere possumus, & necessaria omnia media impendere. hoc enim pacto, & non aliter, victoriam nobis Deus dare vult.

10. Et quoniam hæc tentationibus resistendi ratio, intendi potest & remitti, magna esse & parva; satis nobis non sit quoquo modo resistere, sed qua possumus maxima contentione. Ostendit aliquando per visum Dominus (ut Minorum Analibus proditum est) F. Joanni de Arvernia, eiusdem instituti viro pio & sancto, quàm diversis modis Religiosi tentationibus, ac præsertim carnalibus, resisterent. Vidit enim is innumeros propè spiritus nequam, qui plurimas in Dei servos sagittas assidue ejacularentur: quarum aliæ in ipsos jaculatores quam celerrimè retorquebantur: unde horrendum clamantes & ululantes, ac velut pudore suffusi, in fugam agebantur. Aliæ Religiosos quidem tangebant, sed mox, casso eventu, in terram sine ulla eorum læsione residebant. Aliæ cuspide tenus carnem penetrabant: aliæ denique totum corpus transverberabant.

11. Hinc efficio, optimum resistendi modum, quemque procurare nos oportet, esse primum: ut nimirum iis dæmonem telis ac tentatio-

5. monit.
omni co-
nato & vi
resisten-
dum est.
Chronic.
Minor. p.
2. lib. 7.
c. 8.
Exemplu
de diver-
sis resis-
tendi
modis.

Optimus
modus re-
sistendi.

nibus feriamus, & in fugam vertamus quibus ille nos ferire molitur. Quod tum demum faciemus, cum illo per tentationes nobis damnum inferre satagente, inde vicissim aliquod bonum spirituale elicimus: cum verbi gratia, è tentatione ad superbiam & vanam gloriam, humiliandi & confundendi nos magis materiam: è carnali & immunda cogitatione immissa maius libidinis odium, castitatis amorem & circumpectius ac ferventius posthac ambulandi & sæpius ad Deum recurrendi propositum desu-

Augustin. mimus. Vnde etiam S. Augustinus, *Pf. 130. 26* verba illa Psalmographi, *Draco iste*

quem formasti ad illudendum ei, exponens, tunc Dei servos Draconi huic ait illudere, cum iis ipsis laqueis, quos illis tendit, illaqueatur & constringitur, & damnum in caput ipsius retorquetur: juxta illud eiusdem Prophetæ: *In laqueo isto quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Captio quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum.* quasi dicat. Prædam captatum venit, & ecce propriis exiit. *Converteretur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descenderet.*

TRACTATUS QUINTVS, DE INORDINATO ERGA PARENTES ET CONSANGVINEOS AFFECTV.

CAPVT PRIMVM.

Quantum referat, Religiosum parentum visitationes, & crebras in patriam terram projectiones defugere.

Mensura 1. **Q**Uoad amorem & affectum amandi quo in parentes ferri nos cognatos. *Cap. 4. ex- amin. 8.* *7. & reg. 8.* *summar.* stros nos oporteat, talem S. Pater noster nobis regulam præscribit, ut simul omnes in genere Religiosos cernat: *Vnusquisque*, inquit, *eorum qui*

Societatem ingrediuntur, consilium illud *Mat. 19.* *Christi sequendos, qui dimiserit patrem, 29.* *&c. existimet sibi patrem, matrem, fra-* *tres & sorores, & quidquid in mundo ha-* *bebat, relinquendum, imò sibi dictum ex-* *istimet illud: Qui non odit patrem suum* *Luc. 14. 26* *& ma-*

Motivū
genuinū
amoris
in cog-
natis.

Hom. 37

& matrem, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus, & ita curandum est ei, ut omnem carnis affectum erga sanguine junctos exuat, atque illum in spiritualem convertat, eosque diligat eo solum amore, quem ordinata charitas exigit, ut qui mundo ac proprio amori mortuus, Christo Domino nostro soli vivit, eumque loco parentum, fratrum ac rerum omnium habet. Non sufficit mundum relinquere corpore, sed & animo relinquendus est, omnes affectus, qui erga ea quæ mundi sunt, vergunt, nobisque innexi sunt, exuendo.

2. Amare consanguineum, eò quòd consanguineus est, ex se malum non est, nec improbandum; imo propterea plus aliis diligendus est: at si amor hic in sola natura funderetur, non est Christiano, ne dum Religioso proprius: cum omnes homines, tametsi barbari & inhumani, parentibus & consanguineis suis, jure cognitionis sibi conjunctis, cupiant bene. Ceterum Christianus, & multo magis Religiosus, ait S. Gregorius, amorem hunc naturalem transcendere, eumque, velut in camino, divini amoris igne deputare debet, suosque diligere, non tam quia natura duce ad eos amandos inclinatur, quam quod eos Deus diligere jubet, id omne refecando quod ei nocere & à summi boni amore divellere queat; & eo solum nomine eos amando, quo Deus eos amat, & illos à nobis amari vult. Atque hoc est, quod supra posita regula à nobis requirit, dum omnem nos carnis affectum exuere, & in spiritualem con-

vertere jubet, faciendo ex amore proprio amorem caritatis, & ex amore carnali spiritualem. Cuius etiam mox rationem subjungit, quòd Religiosus mundo & amori proprio mortuus esse debeat; unde & vivere in eo debet, non mundi amor, sed Christi Domini.

3. Advertendum autem, Sanctum Patrem nostrum regulam hanc quibusdam sacræ scripturæ auctoritatibus confirmasse; quod aliis in regulis ac Constitutionibus facere non consuevit, tametsi æquè facile in illis atque in hac id facere potuisset, quia Constitutionum nostrarum doctrina ex Evangelii medulla deprompta est: noluit tamen, sed ea simplicitate & sinceritate nobis voluit hanc doctrinam consignare, quæ à Domino acceperat, at, cum de parentum affectu mentio incidit, mox statuenda sacræ scripturæ testimoniis constabit, uti & facere eum videmus, cum de facultatibus in consanguineos non dispersiendis agit, adfert enim illud Psalms: *Dispersit, dedit pauperibus*, & illud Christi Domini consilium: *Da pauperibus*: non dixit, inquit, da facultates amicis aut consanguineis, sed pauperibus. Videbat sanè S. Pater, talibus testimoniis opus hic esse, quòd affectus hic tam sit naturalis, nobis congenitus, intimis visceribus nostris tam profundè inhærens, tamque multum in nos potestatis habent.

4. Materia hæc per multum Religiosorum interest, proinde etiam pluribus est à SS. Patribus Basilio, Gregorio, Bernardo & aliis permultis

Quam feraciter hæc res sit.

Cap. 4.
examin.
§. 1. & 2.

Psalm. 9.

Matt. 19.

21.

In quest.

fusus

dist. qu. 32.

Consan-

guineorum

accu-

Motivū
genuinū
amoris
in cog-
natis.

Hom. 37.

Matt. 19.
29.

Luc. 14. 16

consuetudo Religiosum turbat, & peccandi occasio- nibus cō-plet. accuratè pertractata: cuius substan- tiam ac medullam omnem strictim hoc loco trademus. *Primo* igitur S. Basilus egregiè pertractat, quàm religioso expediat, omne cum parenti- bus commercium & conversatio- nem fugere, eorum visitationes & profectiones in patriam terram de- vitare: multisque allatis argumentis, quanti hoc momenti & necessarium sit, ostendere conatur. *Nam præter- quam ait*, quòd illi nullam utilitatem exhibemus, *insuper & nostram ipsorum vitam tumultibus & perturbatione re- plemus, & peccatorum occasiones attra- himus.* Id est, vix in eorum domos pedem intulimus, cum ecce protinus suas illi molestias, lites, facultatum atque honoris iacturam, & quidquid infortunii calamitatisve patiuntur aut passi sunt, in nos exonerant, itaq; omni eo quod illos gravat & affligit, onusti domum redimus. Adhæc in multas peccandi occasiones diversi- modè nos conjicimus. *Nam primò* ex illa consanguineorum conversa- tione renovari & regerminare inci- pit, vitæ prioris & antè commissoriū memoria, quæ non parva peccandi esse solet occasio: hoc enim pacto veterescitatrices & obducta jam vul- nera recrudescunt, sanguis reserve- scit, memoriæque recurrit talis do- mus, talis locus, talis contubernalis, tale dictum & factum: atque ita re- una protrudent aliam, ex uno in a- liud delabimur, ex una occasione in aliam, quæ simul juncta mirè dein nos inquietant, multumque spiritui damni inferunt.

5. Quod quantum sit, vel inde æ- stimemus licet, quod sanctioris vitæ & perfectionis magistri nos prioris vitæ peccata singillatim recordari ve- rent, etiam ad dolorem & contritio- nem eorum excitandam; sed tantum in genere ex illis velut fasciculum quendam conflando, ne nos illa pos- tea rursus inquietent, & novarum imaginum repræsentatione pertur- bent. quanto ergo maiori damno af- ficiemur, si, nulla urgente necessitate ipsi ultro hanc occasionē captemus. Non est ergo, quòd postea de in- quiete, evagatione mentis, & damno quod pateris conqueraris, quòd enim id ipse ultro capiti tuo accesseris, meritò id pateris.

6. Addit præterea idem Basilus, eos quibus volupe est apud parentes & cognatos identidem agere frequē- ti hac illorum consuetudine ac com- mercio sensim sine sensu pravos illo- rum mores, inclinationes, & affectus induere atque imbuerē: unde anima de rebus sæcularibus identidem co- gitando occupatā, paulatim fervor ille spiritus in te pescit, primorum de- sideriorum constantia & stabilitas flaccescit, ad sæculum denique alpi- rare, sæculum sapere incipiunt. Iuxta illud Psalmographi de filiis Israël: *Commixti sunt inter gentes, & didice- runt opera eorum, & servierunt scul- ptilibus eorum factum est illis in scanda- lum.*

7. Quid enim Israëlitz inter Phi- listhæos commorantes discere pote- rant aliud, quàm illorum idola ado- rare, & ruinæ, ac scandali sui occasio- nem

Quomo- do prio- ris vitæ liceat me- minisse & obli- visci.

Item per- condo- lentiam. Ibidem.

Cap. 21. Confit. monast. Mores sæculari addiscit Religio- si, cum in conver- santes.

Ps. 103. 11

Sensim ad sæculi trahuntur, per affe- ctum ad delecta- tiones eorum.

nem sumere? Pari modo si cum consanguineis & cognatis profanis frequenter agas, brevi linguam morefque eorum profanos addisces, scilicet non sincerè, sed fictè, dupliciter, & cum assentatione cum omnibus agere, uti secularibus solenne est: jam tum illorum idola tibi placent, nimirum de honoris punctulo concertatio, & recreationum vanarum captatio: adhuc, altum quid de teipso præsumis, ac voluntati tuæ morem geri cupis, atque hic est velut parvus mundus, quem tibi affricuerunt.

Item per
condo-
lentiam.
ibidem.
Cap. 21.
Constit.
monast.
Mores
seculares
addidit.
Religio-
si, cum
conver-
santur.
P/1033
Sensim
ad seculi
trahitur,
per affe-
ctum ad
delecta-
tiones
eorum.

8. Aliam non minùs efficacem, ad nos à consanguineorum conversatione & commercio abstrahendos, rationem idem Basilii adducit, notabile scilicet detrimentum, quod à naturalium compassione & commiserationis affectu in nobis nasci solet. Nam nimium cum iisdem commercium & familiaritas hoc naturaliter adfert, ut illorum prosperis lætemur, adversis & infortuniis contristemur: unde fiet, ut identidem hæ nobis cogitationes & angores obversentur. Num abundè illis de necessariis prospectum sit quid illis desit: num hoc eorum negotium bonum sit eventum habiturum: num quod honorem & facultatum ipsorum augmentum concernit, satis bellè processurum. Quibus cogitationibus & angoribus spiritus vires & virtus ita debilitantur & imminuuntur, ut post etiam minima ingruente tentatione dejiciantur & succumbant: & eodem Basilio teste, non nisi statim instar sint futuri, Religionis quidem habitum circ-

Roderig. exercit. pars. II.

cumferentes, illi nullo pacto virtutum studio correspondentes. Corpus dumtaxat in monasterio habent, cor verò in sæculo inter parentes habitat ac peregrinantur.

9. Monachus quidam, cujus Cas-
sianus meminit, haud procul à paren-
tibus & cognatis cellam & habitatio-
nem fixerat, & hi illi de omnibus ne-
cessariis ita prospiciebant, ut tantum
lectioni & orationi absque ulla di-
stensione spiritus, indefinenter in-
tenderet. Hic in eo vitæ genere mirè
sibi placebat, quod interior animi
pax & tranquillitas nullatenus inter-
turbaretur. Cum de quadam S. An-
tonium adiisset, rogatus ab illo fuit,
ubinam habitaret? respondit, se juxta
parentes suos habitare, & illorum
præbitione ab omni cura & sollicitu-
dine operis liberum uni Deo vacare.
Petiit exinde sanctus senex: Dic mihi
fili, cum parentibus aliquod infor-
tunium & casus supervenit, numquid
animo unà cum iis propterea de jice-
ris? & vicissim super eorum prosperi-
tate congaudes? Maximè, inquit, hoc
quippe filialis affectus requirit, aper-
tè confessus, utriusque se affectus par-
ticipem reddi: Cui tandè Antonius:
Noveris, inquit, fili etiam in futuro sa-
culo eorum in sorte censendum, cum qui-
bus in hac vita lucri detrimenti ve con-
sortio vel gaudio vel mœrore concuteris.
secularibus in altera vita accensebi-
tur, is qui in hac cum illis, & de rebus
ipsorum tractat.

10. Tanti igitur (ait Basilii) no-
stra interest, consanguineorum con-
sortium & conversationem declina-
re, ut, quod oculus non videt, cor de-

Exem-
plum.
collat. 17.
cap. 11.

Verare-
lictio pa-
renti, &c.

Qq

mum

mum non concupiscat. Ac sicuti re ipsa possessionibus fortunæque bonis se abdicare (quod per paupertatis votum facimus) multum ad earum affectum penitus exuendum conducere SS. Patres tradunt: sic etiam à sanguine propinquis de facto divelli, nec cum illis agere, eorumque commercium omnino respicere, omnem nos faciet carnalem affectum deponere, ipsorumque oblivisci. Atque ita fiet, ut à multiplicibus ex illorum consuetudine manantibus periculis & incommodis liberis simus futuri. Plurimum refert, ab iis de facto avelli, ut & affectu & corde avellamur: nam si primum illud non fecerimus, alterum non est quod speremus. Etiam cum corpore procul ab iis disiuncti sumus, contingit subinde ut animus & affectus inter eos versetur: quid futurum ergo si cum ipsis coram agamus & assidue converselemur?

In patriā
profici-
sci cur
Religio-
so nō ex-
pediat.

11. Illa est ratio, cur in Societate tam strictè (ut norunt omnes) prohibeantur nostri in patriam terram profectiones superflua instituire. Quæ quidem laudatissima & sancta sanctio, ut executioni exactè mandetur, nostrum est pro modulo nostro adniti: ut, cum noverimus, parentes à Superioribus facultatē ad ipsos proficiscendi nobis fieri petiisse, ipsi primi nos opponamus, importunis illorum precibus obnitamur, iisque bonas per rationes persuadeamus, hanc profectionem minimè ēre nostra esse, neque enim sufficientia umquam nobis ad hoc argumenta poterunt

deesse, si modò velimus. Hoc pacto & debito parentibus respectui & venerationi consulimus, ac ipsis facimus satis tum nostro intuitu, tum subinde etiam ipsorum. Atque hæc Superiorum mens & votum est: quos non parum ædificamus, dum profectionem hanc minimè necessariam, ac parentibus eam haud ægrè nos dissuasuros asserimus. Sæpè enim Superiores aliter importunis petitoribus, atque intercessoribus, qui subinde hic interveniunt, nisi nos à parte nostra rem dissuadeamus, satisfacere nequeunt: itaque coguntur condescendere, & extortam quodammodo abeundi copiam facere; quæ certè non tam obedientia est, quàm permissio, mallet enim Superior nos domi manere, nec proficisci.

12. Est hoc utile cum primis consilium, tam hoc in casu, quàm aliis plurimis. Quando v.g. consanguinei, vel amici, vel alii quicumque noti obsequium sibi aliquod exhiberi, vel negotium quodcumque à te curari petunt, quod à vocatione atque instituto nostro sit alienum, ne eos, te excusans, ad Superiorem ableges, ut rogatur is magno cum pudore suo illorumque offensione vel petita denegare, vel cum incommodo suo annuere. Ne finas rem eò usque devenire; sed tu potius: amice ac placidè eam petentibus dissuadeas; eosque à sententia dimoveas, hoc ab instituto nostro alienum esse dictitans. Hoc sanè bonorum & vectorum Religiosorum est; secus atque agunt nonnulli, qui ne externos offendant, sibi quæ inimicos reddant,

omnem

S. Hier.
c. 10. l. 6

Exem-
plum.
S. Hier.
vita S.
Pachomii
& in v.
ita Patr.
lib. 1. f.
87.

S. Hier.
c. 10. l. 6.

omnem excusationis invidiam in Superiorem derivant. S. Hierony. in illa Domini verba, *Estote prudentes sicut serpentes, ita scribit: Serpentis ponitur exemplum, qui toto corpore occultat caput, ut illud in quo vita est, protegat. Parimodò & nobis semper est caput, ipse inquam Superior, defendendum, non contrà: ne corpus saucietur, caput discrimini objectandum: nam non rarò in Superiorem, ut nos ipsos excusemus, omnem culpam rejicimus. Quod in primis in negotio, de quo in presenti agimus, nobis est observandum: nam communiter totus & hujus rei & aliarum similium, cardo in nobis vertitur, &, modò ipsi velimus, confecta res est, omnesque difficultates superata. Quamobrem ei, qui in conscientia quoad rem de qua hic singillatim agimus, esse volentus, consulerem ante omnia, ut, quantum fieri potest, has visitationes ac perfectiones effugiat: cum verò commodè eas declinare nequit, obedientià cogente & invitus suscipiat, ac Superiorem, si quod in eo subesse videat, pramoneat: ac ne tum quidem sine omni metu sit oportet, sed præterea optimè præparatus se in viam dare debet.*

Exemplum.
S. Hieron. in
vita S.
Pachomii
& in vi-
ta Patr.
lib. 1. fol.
87.

13. Cùm ad Abbatem Theodorum invisendam mater ejus venisset, nullasque secum variorum Antistitum & Episcoporum litteras, quibus filii conspiciendi sibi fieri facultatem petierat, attulisset, & Sanctus Pachomius, qui monasterio præerat, Theodoro matris alloquendæ copiam fecisset, dixit: spondè prius, Pater, me hujus visitationis rationem

Deo in die judicii non redditurum, & illam alloquar. Cui senex: si è re tua non esse censes, fili equidem te ad hoc non cogo. Nolebat ei Abbas cautionem dare, & ipse prius matrem alloqui, quàm Superior rem in se suscepisset, ideoque ommissa allocutione discessum est. Sed melior optato rei successus fuit: mater enim in vicino virginum Deo sacrarum monasterio, ejus cura ad monachos Pachomii spectabat, Deo se consecrare constituit, spe filii inter alios fortè aliquando conspiciendi. Nolebat Theodorus matrem visere, nisi ex pura obedientia, & omne allocutionis periculum Superior in se susciperet. Hac conditione & lege bono Religioso in patriam abeundum est, si quidem abire opus sit. Et certè si, quidnam in hujusmodi perfectionibus soleat contingere, sciremus, etiam magis illas formidaremus, majorique conatu ac studio eas declinare & impedire conaremur. Plenæ sunt omnes historiarum & priscorum Patrum Vitæ lucuosissimi exemplis eorum, qui id genus perfectionibus susceptis, miserè tandem perierunt. Æquum proinde fuerit, periculo discamus & sapiamus alieno, ne postea sapere cogamur proprio.

14. Audi eundem, quæ sote, Bafilium: Si mortuus es cum Christo à Chit. mundo, & à cognatis tuis secundum Vbi que- carnem, quid rursus inter eos versari cupis? Si verò qua destruxisti propter Christum, rursus adificas propter cognatos tuos, transgressorem te ipsum constitutus:

Q 2 ne:

ne igitur ob cognatorum tuorum necessi-
tatem secesseris à loco tuo & quiete: nam
discedens è loco, fortassis ex aquo discedes
à moribus tuis & spiritu. quod ut plu-
rimum fit. Neque enim invenitur Ie-
sus inter cognatos & notos. Vndè egre-
giè mellissus Bernardus: Quomodo
te bone Iesu inter meos cognatos inve-
niam, qui inter tuos minimè es inventus
à sanctissima matre tua? Si ergo in-
venire Iesum desideras, non inter co-
gnatos, sed in templo, in orationis
loco, in solitudine & recollectione,
eum quæras oportet, & ibi inve-
nies.

Luc. 2. 44

S. Bernar.

Exem-
plum.
l. 1. c. 9.
vita,

15. S. Franciscus Xaverius Ro-
ma in Lusitaniam tendens, & inde in
Indiam Orientis profecturus, cum
tantum quatuor à patrio solo leucis
abesset, adduci numquam potuit, ut,
vel paululum de via deflectens, con-
sanguineos, imò & superstitem etiam
matrem saluaret, quantumvis
efflictum id illa sibi officii præstari
expeteret; & ipse nosset, isthac occa-
sione dilapsa, numquam exinde sibi
amplius eorum visendorum faculta-
tem fore. Id ipsum præstitit & piæ
memoriæ P. Petrus Faber, cum non-
nisi quinque à solo natali leucis abes-
set. Sanctus quoque Parens noster
Ignatius, cum necessitate quadam
compulsus Loyolam venisset, ad fra-
ternas ædes ut diverteret, adduci
nullo pacto potuit, sed ad publi-
cum xenodochium con-
cessit.

☞(o)☞

CAPUT II.

Religiosus quoque, quoad eius fieri potest,
caveat à consanguineis visitari, nec
non frequentiore per literas commu-
nicationem.

1. **E**st præterea boni Religiosi, Visitati-
onem Deo servire, professione co-
nuique suo incumbere, & finem, gnatorum
propter quem Religioni nomen de-
dit, consequi cupientis, non solum
has parentum, cognatorumque visi-
tationes, & in patriam instituta itine-
ra, (tamen si honesto etiam titulo su-
scipiantur) omnimodis devitare; ve-
rum etiam, quo ad eius fieri potest,
omne cum consanguineis & amicis
commercium communicationemq;
præcidere: unde satis ei esse non de-
bet, illos non intervifere, sed & omni
studio cavere, ne ab iis ipse frequen-
ter compelleretur. Quin & S. Ephrem
consulit, ut eos ipsi commoneamus
atque inducamus, ne nos frequen-
tius invifant vel accedant, nisi ad
summum bis terve per annum: sed,
si inutilem, ait, illorum conversationem
penitus præcideris, melius ages. *tract. de varia doctr. c. 53.* Nec
iniuriam eam inutilem vocat, quo
nomine & S. P. N. suis in Consti-
tutionibus usus est: talis enim reve-
ra est: nec inutilis modò, sed & da-
mnosa cum primis, uti antè dixi-
mus. *c. 4. Ena. § 2.*

2. Ut autem constaret omnibus. Miracu-
lùm hæc à parentibus abstractio, his pro-
sequestratio; ac velut oblivio, & visi-
tationum eorum repudium Deo gra-
ta sint, etiam miraculis quibusdam obli-
vio.

docere

Prot. sp. m. Exem. lum. docere voluit. Cyriacum monachum sanctum cum parentes & cognati salutatum venissent, & eius cellulæ januam pulsassent; ipse jam tum perspectum habens quinam advenissent, prius Dominum deprecatus est, ut ab ipsorum conspectu se expediret, & modum inveniret quo illorum oculis subduci posset, finita oratione, & ostio cellæ aperto, exiit, ita tamen ut à nullo astantium conspiceretur, imò ne quidem an quis egressus ea esset, notaretur: ac procul inde in interiorē solitudinem digressus non prius redire voluit, quàm certò consanguineos inde discessisse nosset.

Aliud Exem. plum. Sicut in vita, 14. Maj. & vii. Patr. vii. pra. m. 3. Abbatem quoque Patromium soror germana vilitatum venerat: ipse tamen nec videre eam, nec videri ab ipsa sustinuit, sed per janitorem nuntiari iussit. *Ecce audivisti me vivere, & recte valere: vade in pace.* Profuisset eius spiritui hæc responsio: nam (uti supra de Theodori matre dictum est) vicino in monasterio virginum ipsa sacrum velamen assumpsit, Deoque se dicavit.

Bialit. tarum frequen. tius com. mercium caveat Religio. sus. 4. Neque solum visitationes has consanguineorum, sed & nimiam per litteras communicationem bonus Religiosus, quantum in se fuerit, cavere omni studio debet: cum per hanc animi quies ac tranquillitas non minus, quàm per visitationem, interturbetur. Ac sicut illos ipse non invisens, non multum ab iis visitaberis, ita nullas eis scribens litteras, non est quòd exspetes ab iis. Optimè proinde sanctus ille vir: *Si tu scis homines: dimittere facere sua, ipsi te dimittent tua*

facta facere. Totum in te vertitur, ut modò velis: si enim ipse velis, ad omnia quæcumque voles, media invenies. Iam tum semel patriam, domum, parentes, notos propter Deum reliquimus; quin ergo eos penitus relinquimus, eorumque omnem memoriam deponimus; ut hoc pacto ab omni affectu liberi & expediti simus, ad læpius Dei recordandum, ei que ferventius serviendum & diligendum?

5. Refert Cassianus de monacho *Exem. plum. l. 5. de in. sit. re. nunt. 6. 32* quodam, orationi ac divinæ contemplationi, & quæ ad hæc exercitia imprimis requiritur, cordis puritati & munditiæ deditissimo. Hinc quindecim ipsos annos in solitudine vixerat, cum parentum amicorumque multorum de provincia Ponti complures ad eum epistolæ delatæ sunt. Quarum fasciculum in manus accipiens, diuque apud semetipsum volvens, *Quantarum, inquit, cogitationum causa erit mihi harum lectio, quàm diversi in corde meo affectuum fluctus exsurgent, quibus vel ad inane gaudium, si parentibus bene sit; vel ad infructuosam tristitiam, si male, impellar? quot diebus horum qui scripserunt recordatione intentionem pectoris mei à proposita contemplatione & oratione revocabunt? post quantum temporis digerenda est hæc mentis concepta confusio? quantoque labore rursus iste tranquillitatis reparandus est status, si semel animus litterarum permotus affectu, eorumque recensendo sermones ac vultus, quos tanto tempore dereliquit, iterum eos revisere, ipsiq; cohabitare, ac mente & animo cœperit interesse? quid mihi profuerit eos corpora-*

littere deferuisse, si eos corde incipiam intueri, ac memoriam eorum, quam seculo huic renuntians semel abdicavi, iterum resumam? Hæc dicens & animo agitant, litterarum fasciculum integrum nec resignatum igni tradidit concremandum: Ite, inquit, cogitationes patriæ pariter concremami, nec me ulterius ad illa, quæ fugi, revocare tentetis. Ad eò hicne quidem unam legere epistolam voluit, imò nec fasciculum quidem dissolvere, nec scriptionum nomina, cognomina sigilla inspectare, ne inscriptiones quidem intueri voluit, ne agnito charactere, scriptionum memoria recurret, itaque animi sui quietem & tranquillitatem tolleretur. Simile quid de parente nostro Ignatio legitur.

2. s. c. i.
vita.

Si literas
acceperit
Religio-
sus, salte-
lectas ab-
oleat.

6. Notari hoc velim ab iis, quibus satis non est, acceptas à parentibus litteras semel legisse, sed eas insuper studiose afferuant, iterato ac sæpius per otium relegant, relambant, ac regustent, itaque sibi consanguineorum memoriam velut recentem faciant, sed heu ista, qui illas nondum lectas igni tradere non potuisti, quin jam per lectas protinus flammis consecras? & una cum illis omnes de carne & sanguine cogitationes! ne re ultera inquietent & perturbent.

CAPUT III.

Etiā sub titulo concionum habendam, fugienda Religioso parentum visitatio, & in patriam profectio.

Cognati
non videntur

Sunt qui suam de parentibus visitandis, deque patria ad eunda

tentationem specioso hoc velamine di etiam
cohonestant, quòd concionibus & prædica-
doctrina sua ipsorum animabus ve- tionis et-
lint prodesse, & fructum inter eos 89.
edere. Quando autem boni alicuius specie & colore tentationes velantur, maius esse solet periculum, neq; enim tunc ut tentationes, sed ut æquissimæ rationes habentur.

2. Sanctus Bernardus in illud *serm. 54.*
Cantici: *Capite nobis vulpes parvulas in Cant.*
quæ demoliuntur vineas; ait hanc unam *Cant. 2. 15*
de vulpeculis illis esse, quæ fraudu- *Species*
lenter, & sub specie alicuius boni in- *boni est*
grediens, multos subvertere & de- *vulpecu-*
struere consuevit: quorum nonnul- *la demo-*
los se ait novisse, qui hac via perie- *liens.*
runt; nam dum alios lucrifacere volebant, semetipsos perdidere.

3. Nam ut plurimum consanguinei idonea instrumenta non sunt, ut in consanguineis fructus fiat: nam quòd eos non ita pridem noverint secum lusitasse & suo ritu vixisse, non ea ipsos in veneratione & honore habent, qua prædicatorem Evangelicum haberi par est. Noverat id & Redemptor noster CHRISTVS, qui idcirco de se dixit: *Amen dico vobis, Luc. 4. 24*
quia nemo Propheta acceptus est in pa- Gen. 12. 4
tria sua. Hinc Dominus Abrahamum illustrem sui nominis præconem & fidelium patrem constituere cupiens, de patria eum sua & universa cognatione iussit egredi, & in Mesopotamiam, ubi nulli notuserat, abire. Quin & Apostolo Paulo (quòd certè consideratione dignissimum) Ierosolymis in templo oranti CHRISTVS præcepit, ut isthinc digrederetur, & ad Gentes abiret, quòd

AA. 2. 19

quodd nullum Ierolymæ editurus
esset fructum: *Non recipient testimo-
nium tuum de me. Quid ita Domine?*
objicere potuisset: *illic sum notus, se-
cum pedes Gamalielis eruditus; sciunt a-
criter me infectatum esse eos qui nomen
tuum profitebantur, ac Stephanum lapi-
dantium vestes asservasse. Nescis Pau-
le, nescis; non capis mysterium. E-
gredere de terra in qua notus es: ego
in nationes longè mittam te*, & inter
Gentes, ubi ignotus omnibus copio-
sum fructum facies. Et tu te, Reli-
giose, fructum in patria facturum pu-
tas? & quem, obsecro, inter consan-
guineos fructum colligas? quomodo
illis mundi voluptatumq; sensualium
contemptum persuadeas, qui te inter
carnem & sanguinem ac paternæ do-
mus delicias versari in sæculo conspi-
cient?

4. P. Petrus de Ribadeneira in
dialogis suis calamo exaratis, & non-
dum editis, historiam non illepidam
de quodam Societatis nostræ com-
memorat. Hic intempestivo & ni-
mio in matrem amore victus, Messa-
nam in patriam profectus est. Hic
cùm fortè fortuna templum, ubi
Sacerdos quispiam ab energumena
malignum spiritum consueris exor-
cismis pellere conabatur; ingressus,
eum adjuvare vellet, dæmonique in-
terminaretur ac præciperet, ut in o-
mnipotentis Dei nomine habitacu-
lo illo egrederetur; non aliud ei ne-
quam spiritus respondit, quàm *Mam-
ma, mamma*. Quod omnibus adstan-
tibus risum movit, ut qui probe nos-
sent, quavis de causa Messanam appu-
lisset, unde non nisi confusus & ru-

bore suffusus inde abiit. Id ipsum &
tibi à civibus tuis, cùm eos ad morti-
ficationis studium, sæculariumque
deliciarum & oblectamentorum re-
pudium pro concione adhortari vo-
les, poterit oggeri.

5. Simile priori exemplū, quam
quam non ridiculum, sed horren-
dum, refert Severus Sulpicius. Ado-
lescens quidam in Asia, prædives opi-
bus, genere clarus, habens uxorem,
& ex ea filium, cùm in Ægypto præ-
fectum ageret, & frequentes profe-
ctiones ratione officii susciperet, qua-
dam vice necessariò ei per eremum
transeundum fuit, in qua plurimi ea
tempestate Anachoretæ degebant,
horum cellas & habitacula cùm in-
spexisset, tandem etiam in Ioannem
Abbatem incidit; à quo verbum sa-
lutis accipiens, usque adeò permotus
fuit, ut omnem de familia repetenda
cogitationem abjiceret: sed mundo
valedicens, tam admirabilem in de-
serto vitam ducere, ac virtutis iter
tam impigrè calcare cœpit, ut brevi
plurimos veteranorum, non dico æ-
quarit, sed superarit. Tam prospe-
ro zephyro navigantem tentationis
cuiusdam Aquilo ad ruinæ cautes im-
pegit: subiit namque eum cogitatio,
à diabolo haud dubiè injecta, satius
longè fore, si ad sæculum reversus,
uxorem simul & filiolum ad eundem
salutis portum vocaret, quodd jam-
tum in virtute tam esset constans, ut
& alios ad eandem, sine lapsus discrimi-
mine, posset pertrahere. Hoc spe-
cioso charitatis exercendæ velamine
à cacodæmone deceptus, quadrienn-
io jam in eremo transacto, in patriam
solum

Aliud.
Dialogo 11.

Exem-
plum.

Cur in pa-
tria propheta si-
ne honore sit.

Luc. 4. 24
Gen. 12. 4

Ad 210

solum proficiscitur, sed priusquam illuc perveniret, ad monasterium quoddam in via occurrens diverit, ubi fratribus propositum suum declaravit: qui uno simul ore demonis id illusionem esse, & plurimos hac via in interitum à veteratore illo pertractos esse, affirmarunt. Quibus ille minimè credens, sed in sua pertinax sententia, vale illis dicto, iter suum prosequi statuit. Vix dum suum monasterio pedem extulerat, cum, ecce, Domino permittente, à maligno cœpit spiritu obsideri: à quo tam diris modis excruciabatur, ut seipsum dentibus discerperet, & tetram ore spumam eiceret. Quare ad idem monasteriū relatus, cum coerceri in eo spiritus immundus non valeret, necesse eum fuit in ergastulum compingi, & manus pedesque ferro vinciri. Non indigna pœna fugitivo. Et quamvis monachi identidem Deum pro eo deprecarentur, & exorcismis sacris dæmonium ab eo pellere niterentur, Dei permissu tamen, nonnisi biennio exacto, ab eo fuit tandem liberatus. Ergo suo sapiens damno, ad priorem habitationem & vitæ genus reversus est; evidens aliis exemplum existens, ut in incepto instituto perseverarent nec falsa pietatis specie sibi à cacodæmone illud sinerent.

6. Hinc discamus licet, quàm omnem in patriam solum profectio- nem, & cognatorum visitationem detestari Religiosus debeat, si enim eas Sancti Patres ut suspectas habent, & improbant, ac meram tentationem esse, multa quæ in illis pericula &

incommoda contineri docent, etiam cum concionum habendarum, & fructus apud eos faciendi titulo suscipiuntur; quid ergo dicent, cum quis nonnisi solatii capiendi, aut aliis dandi causa eos visitabit?

CAPUT IV.

Religiosus cavere maximè debet, ne se consanguineorum negotiis tractandis occupet & implicet.

1. **S**uper omnia autem cavere Religiosus debet, ne consanguineorum negotia curandi onus in se suscipiat, in idemque se occupet, idque ob plurima, eaque gravia, incommoda ac pericula inde sequi solita. Graviter præposteram hanc curam perstringit Magnus Gregorius: Multi sunt, inquit, qui cum facultates & cuncta quæ in sæculo possidebant, quodque maius est, seipsos reliquerunt, nullo se in pretio habentes, & pari vultus constantia prospera æquè ac adversa excipientes, nihilominus vinculo carnis cognationis constrikti sunt, dum amor propinquitatis indiscretè deserviunt, ad ea sæpè per affectum cognationum redeunt, quæ jam cum proprio despectu subegerunt. Cumque plusquàm necesse est, carnis propinquos diligunt, retracti exterius à cordis parente dividuntur, instituti quæ sui obliviscuntur hinc prætoria irrumpunt, terrenarum rerum jurgis vacant, libertatem intimæ quietis relinquunt, & mundi studia in se jam dudum destructa reparant, non sine aperto ani-
marum

l. t. de
n. bono

Quare id
adeo ca-
vendum
est

instit.
monach.
c. 11.

l. 7. Mo-
ral. c. 14

marum suarum periculo. Idem quoque deplorat Sanctus Isidorus: *Multum monachorum*, inquit, *amore parentum; non solum terrenis curis, sed etiam forensibus jurgiis involuti sunt, & pro suorum temporali salute animas suas perdididerunt.*

Quare id adeo cavendum sit. 2. Est autem isthæc hoc in genere vorago & charybdis, longè periculosissima: cum nimirum carnalis erga cognatos affectus usque adeò Religioso dominatur, ut eorum negotia curanda in se suscipiat, & optatum ad exitum conducere omni contentione allaboret: quod, eheu! hodie plusquam vellemus, ob peccata nostra videre cogimur, & re ipsa experimur. Id autem Sanctus Basilius ortum habere existimat, ex invidia diaboli: hic enim minimè ferens, Religiosum in terris vitam coelestem agere, media in carne vitam non ducere carnalem, ac quibus ipse excidit, ad ea consequenda omni studio contendere; specioso pietatis, nec non vinculi sanguinis, ac cognationis titulo, eum his nititur curis implicare, ut animæ suæ pacem & quietem hoc pacto amittat, & in amore, quo erga Deum ferebatur, nec non fervore, quo ad perfectionis apicem evolare connitebatur, intepestcat. Et sanè, res digna notatu est, quo veterator hic studio & conatu huc allaboret, cum ipsismet consanguineis ad hoc velut instrumentis utatur: ut in omnibus negotiis his conficiendis,

litibus & contentionibus componendis, matrimoniis conciliandis ac disponendis, cunctis denique tricis extricandis, quamprimum ad Reli-

Roderig. exercit. pars II.

giosum consanguineum recurrant: unus ipse ad crudam hanc lanienam peragendam ex obligatione teneri, ipso nullas ad hæc aptior, nullus plus otii habere, nec aliud quod agat, quam ipsorum negotia curare, habere videatur.

3. Vnde egregiè Ludolphus Carthusianus, etiam de secularibus in vita Prælati & Clericis loquens, Deo illis sobolem & filios negante, diabolus iis ait cognatos & nepotes substituisse, citatque notos illos versiculos: *Cum factor rerum privaret semine gioso, Clerum, Ad Satana votum successit turba nepotum.*

Hinc scilicet diabolus cognati negotium urget, & ut aliqua neptis elocanda veniat, ut ipse tandem horum in partem venias, remque operâ tuâ promoveas, quò te de statu tuo, atque instituti præscripto deturbet. Neque enim tam consanguineorum bonum, quam tuum spectat malum & interitum. Sed, ah miserum Religiosum suas ipse facultates, honorem, commoditates & delicias omnes repudiavit, quò se ab his curis ac difficultatibus expediret; & tu eum vis alienis gravare, & velut obstringere, ut quidquid caro & sanguis negotiorum habet, unus ipse curare, promovere, & conficere teneatur, itaque vocationis suæ Religiosa fructum amittat.

4. Quare egregiè hac in materia respondit Abbas Apollo, teste Casplum. *Collat. 2.º* *intempesta nocte ad eum venisset, 6.º*

Rr implo-

Li. de
ii. bono.

Quare id
adeo ca-
vendum
sit.

Cavet
Religio-
sus sacro-
lariu ne-
gotia tra-
ctare.

constr.
monach.
211.

1. 7. Mo-
ral. 214.

Ludolph.
in vita
Christi p.
1. c. 6.
Versutia
Satanae
insidian-
tis Reli-

quanto erit æquius, ne ipse te consanguineorum negotiis involvas & implices, nisi Superiore tibi expressè præcipiente, ac pro te fide jubente, cum tot ea res exposita sit periculis?

CAPUT V.

Hactenus tradita exemplis confirmantur.

DE Abbate Poemene sic antiquos Patres narrare solitos, in Prato spirituali legitur: Quodam tempore cum Ægypti iudex, audita sancta opinione, Abbatis Poemenis venisset, eum videre cupiens, misissetque nuntium deprecans ut suscipere eum, quodiptam alloqui vellet, Poemen contristatus est, cogitans apud semetipsum, si cõperint nobiles ad se salutandum & honorandum venire, mox etiam popularium plurimos eandem ob causam confluros; itaq; secretam vitæ suæ conversationem, solitariaque exercitia perturbanda, nec non humilitatis gratiam, quam tanto cum labore, auxiliante Domino, à juventute studuerat conservare, diabolo surripiente, perditum iri, & à vanæ gloriæ aure se abripiendum. Hac animo tum agitat, statuit apud semetipsum se excusare & iudicem non suscipere. Contristatus iudex, cuidam de ministris suis ait: Peccatis meis imputo, quod hominem Dei videre non mereat. Exinde autem quacumque occasione quæsita, eum videre summo opere expetivit. Hanc ergo tandem causam invenit, quam sufficiens ei vide-

batur, ut ipse vel se venientem grantanter susciperet, vel etiam ultrò ad se compellendum eremo egredere-tur. Comprehendit enim filium sororis Poemenis, misitque in carcerem, & ministro suo clam ait: Vade ad senem, eique nuntia ne propterea contristetur, si enim ad me venire voluerit, quamprimum Nepotem carcere educam: quamquam crimen admissum ejusmodi sit, ut castigationem promereatur. Audiens hæc mater juvenis, scilicet filium libertati restituendum, si modò frater iudicem adiret; eremum petiit, & ad ejus cellulæ ostium multo cum fleru & ejulatu rogare cœpit, ut descenderet ad iudicem, ac pro filio suo intercederet. Poemen autem tamen si eam audiret, verbum non est locutus, imò nec ostium ei aperire voluit. Tum illa ex-candescere, & in calumnias cœpit prorumpere, durissimum, crudelissimum, & ferreorum viscerum hominem vocans; quòd lacrymas ac dolorem sororis non moratus, pro unico quem haberet filio, à morte vindicando verbum loqui vellet. Tum Poemen per fratrem qui ei ministrabat significari ei jussit: Poemen filios non genuit, & idèd non dolet. His auditis, reversa mulier est, cognitis autem quæ facta fuerant iudex, dixit amicis suis: Scribite ad eum ut vel epistolam deprecatoriam mihi scribat, quatenus eum liberum quam dimittere. Tunc, quàm plurimis eo cum nuntio ad senem abeuntibus, ac rogantibus ut ad iudicem scriberet, tandem in hæc verba exaruit.

Rr 2 *tubeat*

Iubeat nobilitas tua diligenter inquire in causam illius, & si quid dignum morte admittit moriatur, quatenus in hoc presenti saculo exolvat crimen peccati sui, ut penas evadat aternas & gehenna.

Exempl. 2. In vitis Patrum simile quid de
2. Abbate Pastore refertur, qui nullæ
Vti nec adduci ratione potuit, ut pro cognato
Abbas ad mortem jam condemnato intercederet, ne se rebus ad carnem & sanguinem spectantibus immisceret.
Pastor.
Vita Patr.

Exempl. 3. Sic S. Parens Noster Ignatius, matrimonii neptis suæ, (quæ unica erat familiæ ipsius caput & heres) causam promotionemque in se suscipere noluit, ramet si multi illustres viri instantissimè id eum rogarent. ut Naiaræ Dux & Albuquercius: quibus iis respondit matrimonium illud sua nihil interesse, sed ab instituto esse nimio opere alienum; se jam tot ante annos sæculo mortuum curis illis omnibus nuntium remisisse; non esse æquum id repetere quod pridem omiserat, & aliena seque indigna tractantem induere iterum tunicam quam exuerat, & rursus inquinare pedes, quos per Deigratiam laverat, juxta illud scripturæ: *Exspoliavi me tunicamea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?*
Cant. 5. 3.

Exempl. 4. A P. Francisco de Borgia nunquam potuit impetrari, ut à Summo Pontifice facultatem peteret, qua Alvaro filio ipsius ex Apostolica dispensatione liceret Ioannam Aragoniam, fororis suæ filiam, Marchionatus Alcanisei jam heredem factam, uxorem ducere, quam videnti id filii interesset, quia tam illustris hoc matri-

monio illi principatus erat accessurus: esto ex alia quoque parte illi constaret, Pontifici nihil ad eum votis esse, quàm ut ipsi, atque adeò omnibus rebus ipsius, suo favore consuleret. Quid? quòd ipse etiam Cæsar Carolus aliquando periculo Borgianæ constantiæ facto, mirificè delectatus comperit verissimum esse, quod vulgò jactarent, Franciscum omnem earis & sanguinis, quin & filiorum suorum affectum exuisse, itaque se erga ipsos habere, quasi non essent.

5. Consideremus nunc, à quibus negotiis sancti illi viri abstinerint, quæ tanti tamen erant, momenti, & tam brevi tempore confici poterant, contra verò videamus, quibus hodie rebus se Religiosi immisceant, si tanta sanctimonia viri tanto pere mundanorum negotiorum tractationem subterfugerint; cur qui tam fragiles & imperfecti sunt, nō pertimescant? Vnde etiam maiori nos periculo exponimus: atque hæc, credo, unica nostræ securitatis & exigui timoris est causa, quod tam modicæ sanctitatis sumus; si enim verè sanctitatis ac perfectionis studiosi essemus, grandia quæ in hac negotiorum tractatione continentur pericula, pertimesceremus, & sanctorum illorum adinstar, illam remis velisq; fugeremus.

—(o)—

CAPUT VI.

Alia nimii erga consanguineos affectus mala & damna; & quomodo nos suo Christus exemplo cum exuere docuerit.

Naturalis hic erga consanguineos affectus & compassio subinde, teste Magno Basilio, eò Religiosum redigit, ut, quò illorum succurrat inopiæ, sacrilegium committere, & Religioni sua subtrahere non vereatur. Ac licet ex iis quæ Religionis suæ sunt, nihil surripiat, ex iis tamen impendit quæ devoti fideles Religioni daturi erant; & hinc inde, tum à pœnitentibus, tum ab amicis, corrogat quidquid potest, ut in illos erogat. Idque nonnunquam cum ministerii ac functionis suæ detrimento: neque enim ea qua oportet, in illos quibus opus habet, & quibus ita ob accepta beneficia obnoxius est, uti libertate potest. Alias quoque cum aliquo conscientia remorsu, quasi in paupertatis votum per hoc delinquat, dum dubitat: Mihine id datum, an cognato; egone id ei do, an alter?

2. His accedit, quod hæc in consanguineos affectio ita hominem excæcet, ut ne hic quidem sistat, & licitum putet, quod aliquando prorsus illicitum est, nec cum voto paupertatis pugnare, quòd directè & verè ei contrarium est. Et ut Religioni aliud nihil suffuretur, quam tempus quod consanguineorum negotiis curandis impendit, hoc certe ipso

eam plus quam satis est defraudat, & furatur. Quia, ut idem Basilius prosequitur, non jam amplius tu uses, sed Religionis, cui etiam corpus, opera, ac labores tuos obtulisti; atque id eò ipsa non animæ tuæ solum, sed & corporis rationem & curam gerit, de omnibus necessariis tibi prospiciendo; tu verò, qui omnem sustentationem & fomentum à Religione capis, parentum & affinium negotiis totum impendis. Hoc ergo omne Religioni subtrahis & sacrilegè furaris: ut taceam offendiculum & scandalum, quod iis præbes qui te parentibus ita affixum & sanguini ac carni ita adhærescere vident.

3. Non sine ratione ergo dixit in Idcirco Evangelio Redemptor; *Si quis venit Domini ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Vbi bene advertit S. Gregorius, quòd eodem Dominus odio nos ipsos odisse jubeat, quo parentes ac consanguineos: ut, quemadmodum sancto quodam odio erga temetipsum ferri debes, in omnibus qua caro adversus spiritum ac rationem concupiscit, te mortificando & oblectando, ac nullatenus ei condescendendo; eo, quod illa maximus & juratissimus hostis noster est: cōsimili etiam odio parentes, consanguineos, cognatos, affines prolequi debeas, nullatenus iis obsequendo, sed in omnibus quæ salutem, profectum ac perfectionem tuam ullatenus impedire ac remorari queant, ipsis contradicendo. Hi quippe aliqua tui pars sunt, quin &

Rr 3; inimici

inimici jurari, quo referas illud: *Inimici hominis domestici eius.*

6.

1. p. lib. 6.

cap. 20.

Chronic.

Minor.

Quomo-

do odi-

endi co-

gnati.

Luc. 14.

16.

Christus
& verbis
cognato-
rum odi-
um do-
cuit &
exem-
plis alie-
Constit.
mon. c. 21.

Luc. 9. 62

4. Cum secularis quispiam F. Agidius diceret, omnimodis apud se constituisse, Religioni nomen dare; ipse ante omnia ei suavit, ut, siquidem firmiter hoc decrevisset, omnes quos haberet consanguineos occideret. Tum ille in lacrymas effusus, ne te obsecro, inquit, per misericordiam Dei, mihi tot enormium scelerum auctor esse velis. Agidius verò subridens. Tam ne, ait, tu stolidus & simplex es, ut paricidii te reum velle me putes? neque enim materiali eos gladio, sed mentali interfectos volo: nam qui non odit patrem & matrem, & ceteros cognatos, suum discipulum esse posse diserte Dominus negat.

5. Et sanè observatu dignum est, quoties hanc ipsam doctrinam & consilium Dominus in Evangeliiis nunculat, & quam diverso schemate proponat observavit hoc idem Basilii loco superius laudato, adfertque duo illa exempla, quæ ibidem legere est. Primum adolescentis illius, qui, cum Christum sequi decrevisset, copiam sibi fieri de bonis & facultatibus suis disponendi ante omnia petiit. Cui à Domino responsum est: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Ille autem respicit retro, qui, cum semel manum ad aratrum consiliorum Evangelicorum iniecit, negotia secularia, quæ olim à se abdicavit, iterum resumit: quapropter timeat sententiam Domini diserte pronuntiantis illum regno Dei ineptum esse. Alterum exemplum adolescentis illius est,

qui etiam sequelæ Christi se dedicaturus, humani patris gratiam ac veniam sibi fieri poposcit. Res sanè erat hæc quam honestissima, ac brevissimo tempore peragi poterat: venit tamen Dominus, & ait: *sine ut mortui sepeliant mortuos suos.* In quæ verba commentans Theophylactus, si autem illi, ait, neque patrem sepelire licuit, vobis qui monasticam professi ad mundanæ regrediuntur negotia.

6. Neque verò satis Domino fuit, verbo & exemplis alienis id nobis declarare, sed suomet præterea exemplo hanc parentum & consanguineorum abdicationem parvamque curam nos voluit docere: ubi in plurimis Evangelii locis eiga matrem suam asperius & æquo rigidius se habuisse visus est, uti patet in illa austiore (prout quidem externis sonat) ad eam responsione, cum eum in templo invenisset: *Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Nec non in nuptiis, cum deficiente vino ab illa interpellatus dixit, *Quid mihi Ioan. 2. 4. & tibi est mulier?* ut videlicet, inquit Bernardus, modum nos doceret, quo cum consanguineis & cognatis nos agere oporteat, ut, cum à professione & instituti fine nos avocare volentes, eis contradicamus, illud eis ogerentes: *In his quæ Patris mei sunt, quæ ad Deum & animæ salutem spectant, oportet me esse.* Denique illi qui ait, *Magister dic fratri meo, ut dividat mecum hereditatem,* præfractè & durè respondit: *Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? non sum missus ut litem vestram dirimam*

Imo & suomet exemplo.

Luc. 2. 45.

Ioan. 2. 4.

Serm. 1.

Domini. 1.

post eam.

Epistolam.

Luc. 12.

14.

Quomo-
do argu-
ta tenta-
tioni oc-
currere
S. Ignatius,
Cap. 3. Ex-
amin. §. 3.

Cur S.
Vir co-
remedio
sufus.

Quæ iuste
illo re-
medio
namur.

rimam. Præclare hoc suo exemplo nos docens, id genus negotia tamquam professioni & vocationi minus congrua, nobis esse declinanda.

CAPUT VII.

Tentatio hæc non modò pietatis, sed & obligationis naturalis titulo velari solet: deque remedio contra eamdem.

1. **Q**uoniam verò hæc tentatio interdum non solo pietatis, sed & obligationis ac vinculi, velamine cohonestatur (id quod tentationes maximè periculosas solet reddere;) hinc S. P. Noster, damnis, quæ hinc in Societatem redundare queant, occursurus, eaque inatura præventurus, suis in Constitutionibus omnes, qui in eamdem aggregari petunt, interrogari jubet, an dubium erit, num parentibus & cognatis succurrere teneantur, se permissuri sint regi secundum id quod Societas eiusve Superior quoad illis præscripserit, proprium in eo iudicium neutiquam sequendo.

2. Etenim in propinquorum rebus, perinde ac propriis, affectus hominem excacare, & errorum committendorum esse causa solet: unde ipsi hac in causa boni nequeunt iudices esse. Quamobrem, ut omnes tuti, quieti, & ab omni prorsus scrupulo immunes sint, hoc consilium ac remedium S. P. N. adinvenit.

3. Unde quilibet contentus esse, & acquiescere tenetur ei quod hac in parte Societas in Domino ipsi faciendum præscribet, cum tantam in ea

invenire sit doctrinam, tam perfectum Dei amorem, & ipsa quid juxta scientiam ac conscientiam expediat, accuratè dispectura sit. Atque idè singulis in eamdem cooptari postulantibus id in principio proponi, & rogari consuevit: qui si hoc se paratos facere negent, in eamdem admitti vetantur. Ad hæc ingentes quis Deo gratias agat oportet, quod jam sibi securè horum curam deponere liceat, ut tanto ferventiùs, & magis ex animo suo profectui & perfectioni vacare queat.

4. Eamdem ob causam idem S. Pater statuit, ut, cum facultatum temporalium hereditatisque partitio in cognatos & propinquos, eò quod egeni sunt, facienda est, omne quod hic factò opus est, duorum aut trium virorum, doctorum æquè ac piorum, quos cum Superioris assensu quisque delegerit iudicio committat, qui sincerè inquirent ac dispicient, num ita verè sint pauperes, ac verè opus habeant; ne quem caro & sanguis nos hic errorem faciat committere. Ad eò quidem, ut, si facultates in externos pauperes distribuendæ sint, hoc nos iudicium & examen minimè necesse sit subire; sed tantum, cum in pauperes consanguineos, ob periculum, quod ex amore & affectu naturali sequi solet.

5. Hoc periculum pridem S. Gregorius notavit in exemplo adolescentis illius, quem Christus patrem vetuit sepelire: non prohibuisset illum externum quempiam sepelire; sed potius consuluisset, fuissetq; id opus propinquitatis; id tamen officii vetat illud.

Aliud remedium eiusdem in bonorum erogatione.

Li. 7. Moral. c. 14.

Luc. 9. 60

Periculū in curandis rebus

potius consuluisset, fuissetq; id opus propinquitatis

quorum

illud

illum præstare patri: ut intelligamus, sæpè, quod licitè externis præstari potest, propinquis & consanguineis exhiberi minimè posse, primò ob periculum quod ibi later: deinde ob scandalum eorum qui Religiosum vident propinquorum & cognatorum negotiis assidue implicari atque immisceri. Certum quippe est, aliter hominem externi cuiuspiam, aliter cognatorum consanguineorumque negotia curare. Priora enim cum non inquietant, nec intempestivis curis animum lancinant; at per hæc magnopere se sentit turbari, optatamque animæ pacem convelli, exercitiisque sua spiritualia nimium quantum impediri.

Confiliū, 6. Vnde cum aliquando ipsa necessitas exigit, ut cognatorum rebus succurrat, longè ei tutius ac consultius, ac maioris ædificationis erit, ut alter quispiam Pater earum tractationem suscipiat, & non ipse. Et sic ut fiat, in Societate per constitutiones decretum est, & faciendum moner S. Basilii.

Aliud 7. Ut taceam, quòd, cum proprius ipse cognatus his negotiis intendit (siquidem adhuc aliqua carnis & sanguinis reliquæ in eo supersint) nolle ut consanguinei sui pauperes essent, aut aliquibus adversis & penuria rerum premerentur; Deus verò ex adverso eos velit egenos esse, & cum adversis conflictari, quòd id tum ad ipsorum salutem, tum illius humiliationem magis expediat. Solum verò alia his non rarò intercurrere vanitas ac dementia, nempe, quòd nonnulli Religiosi cognatos & con-

sanguineos suos magis eminere & plus possidere velint, quam prius eminebant & de facto possidebant, cum ipsi non tum essent Religiosi. Quo manifestè produnt corpore se, non animo, Religiosos esse: cum enim esse deberent humiliores, vanitatis & præsumptionis plus habent.

8. Denique quisquis finem, ob quem Religionem suscepit, consequi vult; omne consanguineorum suorum commercium, eorumque negotiorum tractationem deponat, atque à se penitus abdicet oportet. Qui (ad perfectiùs Deo serviendum, consanguineorum oblitus fuit, &) dixit Patri suo, & matri suæ, & fratribus suis, Ignoravos, & nescierunt filios suos, hic custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt, nec non Evangelica consilia quæ professi sunt. Vnde egregiè S. Bernardus (cui & reliqui SS. Patres suffragantur) Religiosum velut alterum Melchisedec esse debere asserit, quem Apostolus ait fuisse sine patre, sine matre, sine genealogia. Non quòd is parentibus caruerit: Religiosus enim verus esset homo, ad instar aliorum necessariò parentes habere debuit: sed idcirco iis caruisse dicitur, quia sacra scriptura, cum de illo ut sacerdote mentionem facit, nullibi horum, uti nec dierum eius initii aut finis, meminit. Ut significet, sacerdotes, atque in primis Religiosos perinde ab his sequestratos & disunctos esse debere, ac si nihil horum haberent, rebus verò spiritualibus & divinis ita addictos, ac si è cælo prognati essent. In animo denique

Serm. 4.
in Cant.
ca.
ps. 44. 1.

In regem
monach
quam co
ligit Lu
pus de C
luceto.

Exem-
plum,

part. 2.
et. Chro-
nic. Mi-
nor.

ita constitutos, ut Melchisedech, nihil ut in hoc mundo habeant, quod eos constrictos teneat, atque impediat quò minus citatis gressibus ad perfectionis fastigium contendant.

Serm. 40.
in Cantica.
Ps. 44. 11.

Itaque iis S. Bernardi verbis huic tractatione finem imponamus, quibus ipsæ suæ: *Sede itaque solitarius sicut turtur, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudinem ceterorum, etiam ipsum obliviscere populum tuum, & domum Patris tui, & concupiscet rex decorem tuum.*

In reg. l.
monacho.
quam col-
ligit Lu-
pus de O-
livero.

Ad quæ psalmistæ verba sic annotavit S. Hieronymus: *Grande premium est parentes oblivisci, quia concupiscet rex decorem tuum.* Id est, magnum & sublimè quid esse debet consanguineorum ac parentum effectum exuere, cum tam eximium exuentibus eum præmium addicatur, nimirum, ipsorum pulchritudinem Deum concupiscere.

Exem-
plum,

9. Coronidis loco, historiam proposito congruam, hic addere placuit, ex Annalibus Minorum depromptam: Ordinem illum Parisiis susceperat quidam S. Theologiæ Magister, quem ad hunc usque gradum mater paupercula partim stipe corrogata, partim de domesticæ rei tenuitate in studiis educarat. Audiens hæc filium se Religioni dedicasse, improvisæ orbitatis impatiens, ad monasterium advolat, multisque eum lacrymis & importunis precibus, ostensis etiam quibus eum lactarat uberibus, & narratis quibus in studiis aluerat sumptibus eum sibi reddi efflagitabat, in extrema necessitate sibi & senectute decrepita solatio futu-

rum. Ipse his lacrymis non nihil motus, à proposito statuit resiliire, die crastina monasterio egredi. Verùm amore divino aliud suadente, & magnam in animo luctam in diversa trahentem, sentiens, ad orationem ex more confugit: & ante Christi crucifixi effigiem prostratus, angustis pressus undique: *Nolo te, ait, deserere, Domine nec tu, obsecro, hoc umquam permittas: matri dumtaxat mea extrema cum inopia consilianti succurrere cupio.* Hæc dicens, & oculos ad crucifixum convertens, sanguinem è perfosso Domini latere ubertim procurrente conspicit, simulque vocem dicentem audit: *Longè mihi pluris sterifisti quam matri: nam recreavi, meoq; sanguine redemi, unde non erat cur matris me causa desereres.* Hoc Magister spectaculo perterritus, & amorem Christi materno potiore ducens, in susceptæ vitæ proposito permansit, & ad usque vitæ finem in eo constanter perseveravit.

10. Tamen si verò hoc in tractatu Prædicatorum Religiosos allocuti & docuisse videamur; si tamen sæculares hinc discerent, (quod unice optamus) Religiosis rerum suarum tractatione molesti non esse non inquietare, nec se regimini Religionis immiscere, importunè petentes ac procurantes, ut cognatus vel amicus ipsorum quispiam, ad hunc illumve locum mittatur, aut sedem figat; mirum, quantum cum sibi ipsis, tum nobis commodarent.

Prædicatorum applicatio ad sæculares.

TRACTATUS SEXTVS, DE TRISTITIA ET LÆTITIA.

CAPVT PRIMVM.

De damnis ingentibus è tristitia provenientihus.

*Ecclesi. 30.
24.
Damno-
fa est tri-
stitia.
Lib. 9. de
instit. re-
nunt.*

1. **T**ristitiam, suadet, Ecclesiasti-
cus, longè repelle à te, multos
enim occidit tristitia, & non est utilitas
in illa. Cassianus in toto eo libro,
quem de spiritu tristitiæ composuit,
non minorem dicit diligentiam, cõ-
tentionem & studium ad hunc mor-
bum depellendum, quàm ad reliquas
infirmitates & tentationes spiritua-
les in hac vita nobis occurrentes, re-
quiri idque ob varia & grandia in-
de promanantia incommoda, quæ
eo in loco pluribus è sacris litteris de-
ducit:

*Tristitiæ
effectus,
pejssimi.
2. Separat
ab exer-
citiis di-
vinis.*

2. Si passim, inquit, tristitia spiri-
tus per singulas incursum & incertos ac
varios casus, obtinendi animum nostrum
habuerit facultatem, ab omni nos per mo-
menta singula separat divina contempla-
tionis intuitu, ipsamque mentem ab uni-
verso puritatis statu directam funditus
labefactat ac deprimit. Non orationes
eam explere cum solita cordis alacritate
permittit, non sacrorum lectione remedii
incubare. Adhæc; ad cuncta operan-
tium vel Religionis officia impatientem

& asperum reddit, ut ne quidem ea,
nisi cum nausea & tædio quodam vi-
dere sustineat, ut cum Propheta di-
cere queat: Dormitavit anima mea p̃f̃us 28.
praetadio. Hoc in versu, inquit Cas-
sianus, tacitè, sed evidenter satis, pro-
pheta nobis damna tristitiæ exposuit.
Proprie satis non corpus dixit, sed ani-
mam dormitasse, vir enim ab omni con-
templatione virtutum, & intuitu spiri-
tualium sensuum dormitat anima, quæ
perturbationis huius fuerit telo sauciata;
ad id ut ad omne bonum inepta ac
torpens videatur. Subinde quoque
tanto rerum spiritualium fastidio la-
borat, ut & horrore illi sint & displic-
ceant qui virtuti & perfectione stu-
dent, & hos ipsos præterea à bonis
exercitiis divertere & retrahere ni-
tatur.

3. Habet & illud, teste Cassiano, Secundo
tristitia, quod hominem fratribus
suis asperum & austerum reddat. unde
Magnus Gregorius: Tristitia, in-
quit, ex propinquo habet iram. Ita se
rem habere quotidiana docet expe-
rientia:

*Eccl. 28.
Terrio
demen-
tat etiam
hominem*

*Quarto
cori ho-
minem
subver-
tit,*

rientia: videmus enim, nos, cum cō-
tristamur, facile stomachari, indi-
gnari, & quamprimum reialicuius
tadio capi. Reddit præterea in rebus
agendis impatientem, suspicacem,
& malignum. Interdum quoque us-
que ad eum turbat, ut omni sensu
& mente eum privare, & extra se ra-
pere videatur. secundum illud Eccle-
siastici: *Non est sensus, ubi est amari-
tudo & tristitia.*

Ecl. 12. 25

Tertio
demen-
tat etiam
hominē.

4. Hinc videmus, eum cui mœ-
roris & melancholiæ passio domina-
tur, subinde à tam exoticis apprehen-
sionibus ac suspicionibus angoribus-
que tam umbraticis insideri, ut qui
sui sunt compotes, ipsum rideant, &
de illis velut de fanaticis commentis
ac deliriis loquantur. Vidimus quoq;
plures, alioquin gravissimos juxta ac
doctissimos viros plurimisque; naturæ
dotibus instructos, ita ab hac passio-
ne infessos fuisse, ut (quod sine la-
chrymis dici vix potest) modò pue-
rorum ad instar amarissime flerent,
modò profundo è pectore tam alta
ducerent suspiria, ut tugire videren-
tur. Atq; ideò, cum rationis jam sunt
potentes, & hanc sibi stultitiam (sic
enim meritò nominari potest) im-
minere vident; cubiculo sese inclu-
dunt, ut illic soli & absque arbitris
ploratui & suspiriis habenas laxent,
ne eam qua apud alios valent aucto-
ritate & opinione, amittant siquid
huiusmodi facere notarentur.

Quarto
corū ho-
minem
subver-
tit.

5. Si verò jam inde à capite pesti-
lentis huius tristitiæ effectus & da-
mna, quos in animo causatur, scire
desideras, Eos *fatè evidenter*, ait Cas-
sianus) *ac proprie spiritus divinis expres-*

fit, paucis illis verbis apud Sapien-
tem: *Sicut tineæ vestimento & vermis* Prov. 25.
ligno: ita tristitia viri nocet cordi; vesti- 20.
mentum namque tinearum esu atta-
ctum, nullius pretii, vel honesti usus po-
terit ulterius habere commercium: iti-
demque lignum vermibus exaratum, non
jam adornatum vel mediocris edificii, aut
sustinendum aliquod pondus, sed ad com-
bustionem ignis merebitur deputari: Ita
& anima quæ edacissimis melancholiæ &
tristitia morsibus devoratur, inutilis erit
ad omne bonum.

6. Neque verò hic mali est finis: Quinto
sed, quod deterius, ipsa tristitia cor- Tentati-
dis plurimarum tentationum pluri- onum est
marumq; ruinarum causa est. Mul- irritamē-
tos enim occidit tristitia, dans scilicet in tum.
peccata præcipites: idcirco ipsa non Eccle. 30.
in scitè nec injuria, à quibusdam lati-
bulum prædonum, & spelunca dæ-
monum vocatur. Et ad hoc pro-
bandum adducunt illud Iobi: *sub um-* Job 40. 16
bra dormit: In illa scil. umbra, obscu-
ritate, nebula, & tenebris confusio-
nis, quam in tristitia sentis, cacodæ-
mon dormitat & delitescit; hæc illius
nidus & spelunca est: in hac suas pro-
cudit insidias, hæc denique dispositio
est, quam studiosè is quæritat id om-
nigenis tentationibus hominem ag-
grediendum. *Posuisti tenebras, & fa-* Ps. 103. 20
ta est nox, in ipsa pertransibunt bestia & 22.
sylva. Quemadmodum serpentes

& feræ noctis obscuritatem præsto-
lantur ad speluncis suis egredien-
dum: sic dæmon serpens ille anti-
quus, tristitiæ noctem & obscurita-
tem expectat, ut, ubi illa venerit, o-
mne tentationum genus adversus
nos in aciem producat. *Paraverunt* Ps. 10. 3.

sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

Quomo-
do da-
mon me-
lancho-
lia ten-
tet.

7. Dicebat Sanctus Franciscus, dæmonem nimio opere lætari solere, cum quis mœrore interno deiecitur: facile namque tunc eum in tristitiæ aut desperationis barathrum pertrahit, aut ad mundi oblectamenta consecretanda pellicit. Quod sancti viri monitum cum primis notandum est, utpote singularis auctoritatis & momenti. Qui enim à melancholia aut tristitia est occupatus, hunc cacodæmon interdum indifferentiæ vel desperationis abyssum trahit præcipitè, uti, Cainum ac Iudam pertraxit: interdum verò, cum hæc illi machina non rectè succedit, mundanarum delectationum illecebris inescare studet; aliàs quoque voluptatibus carnalibus ac sensualibus, persuadens his illum à molestia & tristitia quam sentit liberandum. Hinc est, quòd quàm primum mœrore quispiam affligitur, continuò ei tentationes de instituto Religioso deferendo obrepere soleant: promittit enim diabolus futurum, ut in mundo hilarem ac jucundam vitam agat, & de facto multos tristitia & melancholiæ à Religione fecit desciscere. Alias denique carnales & spurcas cogitationes ei solet objicere, quæ aliquam sensualitati delectationem adferant; efficitque ut iis morosè revolvendis, aliquantisper immorentur, quasi per illas tristitiæ nebula sit discutienda, animusque non nihil à mœrore alleviandus. Quod sanè periculum in primis metuendum est in tristitia & melancholia oppleris: quòd id genus tentatio-

nes hos ut plurimum imperant & vent. Id etiam rectè D. Gregorius *l. 18. Mo.* observat. Nam quoniam homo om- *cap. 8. Idè notat S. Bonav. tom. 2. op. 1. de prof. relig. 1.* nis natura duce semper aliquam delectatione ac gaudium quærit; hinc, cum illam in Deo rebusve spiritualibus non invenit; diabolus cui nostra inclinatio exploratissima est, res sensuales atque inhonestas ei repræsentat, & ex illis eum voluptatem ac recreationem colligere facit, quæ præsens tristitia ac melancholia illi mitigari aliquantulum & imminui videatur. *Sine delectatione*, inquit, *anima numquam potest esse; nam aut infimis delectatur, aut summis: nisi*, inquam in Domino rebusque spiritualibus recreationem & delectationem habeas, necessariò illam in vilibus & sensualibus captabis, nam sine delectatione homo vivere nequit.

8. Denique tot tantaque à tristitia & melancholia damna proveniunt, ut dicere Ecclesiasticus non vereatur: *fat, imò A tristitia festinat mors: & alio in lo. æternâ. co: Omnis plaga tristitia cordis est. I. Eccl. 38. 19. Eccl. 25. 17.* ipsa, inquam, omnium malorum seminarium est; causa quoque mortis, & quidem æternæ, inferni videlicet. Atque hunc in sensum declarat Sanctus Augustinus illud Iacobi Patriarchæ apud filios lamentantis; *Deduceris canos meos cum dolore ad inferos. Videtur*, inquit, *hoc magis tenuisse, ne nimia tristitia ob Benjaminum absentem, si perturbaretur, ut 38. non ad requiem beatorum iret, sed ad inferos peccatorum; neque enim parvum anima malum & tristitia, cum etiam Apostolus nos moneat ut ab illa caveamus: Ne qua radix amaritudinis sursum germinans.*

Mortem

tempo-

ralè cau-

fat, imò

æternâ.

Eccl. 38.

19.

Eccl. 25.

17.

Eccl. 38.

19.

Eccl. 25.

17.

Eccl. 38.

19.

Eccl. 25.

17.

Eccl. 38.

19.

Eccl. 25.

17.

Eccl. 38.

19.

Eccl. 25.

17.

minans impediât, & per illam inquinetur multi.

9. Cùm ergò tanta sint incommoda & mala quæ è tristitia consequuntur; hinc nos sacra scriptura & SS. Patres tam impensè monent, ut ab ea nobis caveamus: id quæ non ut ipse in consolatione & recreatione vivas (parum siquidem referret tristis ne fores an hilaris) sed tantùm ne tristitia semel animo admissa innumeras tibi calamitates adferret. atque ideò tantopere eam procurat & desiderat diabolus, probè gnatus, multa ab ea mala & peccata proficisci.

CAPUT II.

Rationes aliquot adferuntur, ob quas quam maximè expedit servire nos Domino in lœticia.

Phil. 4. 1. **G**audete in Domino semper, iterum dico gaudete, nos monet Apostolus: Id ipsum quoque Psalmista nobis variis in locis inculcat: Latamini in Domino, & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde. Et, Exultent & lætentur in te omnes qui quærent te. Et, Iubilare Deo omnis terra, servite Domino in lœticia: introite in conspectu eius in exultatione. Et, Lætetur cor quærentium Dominum. Et aliis pluribus locis nos cohortatur, ut Domino in lœticia & exultatione serviamus. Hac quoque inter salutandum Angelus Tobie est apprecatus: Gaudium sit tibi semper. S. Franciscus dicere solebat: Diaboli & membrorum nimis est tristari, nostrum vero jugiter in-

Domino gaudere. Nam vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.

2. In suam nos Dominus domum allegit, atque inter tot hominum milia elegit; quam ergo tristandi causam habemus? satis quidem erat ad perspicendum, per magni nostra referre semper gaudere, quò toties id in sacris litteris repetitum & inculcatum videamus, ex altera verò magna illa notemus damna, quæ è tristitia promanare diximus: Ad maiorem tamen abundantiam, utque rei utilitate ad oculum perspectâ, ad eam complectendam magis animemur; aliquot alias rationes addemus, ob quas nos expedit semper miram cordis hilaritatem in Dei servitio præferre.

3. Prima sit, quòd ita jubeat & velit Dominus. Dicit quippe Apostolus: Non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. 2. Cor. 9. 7. juxta illud Sapientis consilium: In Eccli. 35. omni dato hilarem fac vultum tuum. 11. Sicut omnes terrestres domini à servis suis hilariter & lætanter serviri sibi volunt: quos si tristes demissis auribus morosos, & fronte corrugata vident, adeò non tamulatu ipsorum delectantur, ut nauseam provocet potius: Pari ratione Deo Domino nostro quàm gratissimum est, quòd mira animi alacritate & lœticia non morosè ac dolenter ei serviamus. Vnde etiam signanter in Paralipomenon libris dicitur, Israëlitas ad fabricam templi multum auri, argenti, & gemmarum obtulisse cum ingenti gaudio: atque ob hoc ipsum ingentes regem Davidem

Rationes: cur servandum sit Domino in lœticia.

1. Ratio: Vult nos Deus hilares esse. 2. Cor. 9. 7.

In Eccli. 35. omni dato hilarem fac vultum tuum. 11.

1. Para. 19. cum ingenti gaudio: atque ob hoc 9. & 17.

Deo egisse gratias, hanc populi in donando alacritatem videndo. Hoc nempe magni Deus Opt. Max. ducit: nec tanti facit opus quod sit, quanti voluntatem qua sit. Etiam inter nos vulgò dicimus: Pluris certe est voluntas qua id facit aut dat, quam reliqua omnia: Vt hanc permagni aestimamus, esto alioquin obsequium & opus exiguum sit. Contra, quantumvis opus aliquod magnum sit, nisi alacriter & volenter peractum sit, id nihili aestimamus, nec placet imò displicet. Unde perinde se res hic habet, ac si quis cibum in se exquisitissimum amaro admixto condimento, à quo is infectus reddatur, alicui portigeret.

2 Ratio.
Hilares
declarat
se libeter
suas age-
re tristes
illiben-
ter.

4. Secunda ratio est quod in magnam Dei gloriam & honorem cedit, ei cum gaudio deservire: hoc enim pacto ostendit homo, id se libentissime agere, ac sibi quidquid agit nimis quam exiguum videri, respectu ejus quod facere vellet. Qui verò morosè & cum tristitia ei obsequuntur, tacitè innuere velle videntur, multum sese agere, ipso sub onere fatiscere, ac vix id posse sustinere, eo quod grave sit ac ponderosum, hoc verò Deo displicet & nauseam creat. Atque ideò inter ceteras causas, ob quas Sanctus Franciscus fratres suos tristitiam vultu præferre nolebat, erat hoc: quòd hinc evidenter colligatur, quandam esse in voluntate ad bonum exequendum aversionem, & in corpore torporem. Alii verò, prout quidem hilares, prompti & expediti in operando sunt, tacitè significare videntur, nihil

penitus agere se, intuitu eorum quæ facere desiderant & vellent: uti dixit aliàs Sanctus Bernardus: *Opus meum vix unius est hora & si plus, pro amore non sentio.* Atque hoc Domino longè gratissimum est, unde & in Evangelio ait: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans,* quasi dicat: Lætitiam & festivitatem vultu præfer, ut videaris non jejunans, & nihil facere: & nolite fieri sicut hypocritæ tristes, qui exteriori gestu & incessu omnibus indicatum volunt: se jejunare, & videri aliquid facere. Ubi obiter notemus oportet, esse nonnullos, qui non aliter se modestè & collectis sensibus incedere posse putant, nisi capite demisso, oculis dejectis, & tristi ac caperata fronte, & hæc ad illud requiri. Quorum insignis est error: nam, teste S. Leone Papa, *Religiosorum modestia, non sit mœsta, sed sancta.* Habeat ergo Quis oportet Religiosus modestiam hilarem, & hilaritatem modestam. Atque hæc duo convenienter corubinate nosse, insigne illi decus est & ornamentum.

5. Tertiò. Non solum in magnum Dei honorem, sed & in proximorum commodum & ædificationem, ac virtutis confirmationem redundat. Qui enim hoc modo Deo serviunt, exemplo suo potenter hominibus spectantibus persuadent, in via virtutis difficultatem ac molestiam illam quam sibi mali repræsentant, non inveniri, cum eos tanta cum suavitate & alacritate per eam currere videant, quo viso, nemo non, cum naturaliter omnes alacres & hilares esse gaudeant, egregiè ad virtutem conlectandam

serm. 14.
in Cantica

3. Ratio.
Hilaritas
te prom-
mus æ-
dificatus

Ratio
Lancia
mentum
agitur.

Ratio
Lancia
mentum
agitur.

dam velut subditis calcaribus exstimulatur. Ob hanc certè rationem nos inprimis convenit nostras functiones ac ministeria cum alacritate obire, quòd tam frequenter cum proximo nos agere oporteat, finisque noster & institutum sit animas Deo lucrificare. Hoc quippè pacto multi, non ad virtutem modò, sed & perfectionem ac Religionem amplectendam permoventur & afficiuntur. Nonnullos sanè idcirco mundū scio reliquisse, Religiosumq; statum suscepisse, quòd Religiosorum in vultu & incessu alacritatem hilaritatemque cernerent. Nihil quippè homines usque aded in votis habent, quàm vitam hanc ærumnosam in gaudio & jucunditate peragere: & si scirent, quo bonus Religiosus gaudio perfruatur, credo equidem fore ut mundus exinaniretur omnesque ad Religiosam vitam convolarent. Verum est hoc manna absconditum quod occultavit & reservavit iis quos eligere dignatus est, tibi Dominus absconditum hunc thesaurum detexit, fratri verò tuo minimè: hinc in mundo ipse remansit, te verò inde altissimum ad salutis portum huc evocavit: quo nomine ingentes ei gratias referas necesse est.

6. Quarta plerumque majoris meriti ac valoris est opus, dum cum humilissimi alacritate & promptitudine peragitur, hæc enim efficit ut ipsum melius & perfectius fiat. Quod & Aristoteles agnovit, sic scribens: *Delectatio perficit operationem, tristitia corrumpit.* Et ad oculum & re ipsa videre est, magnam esse inter eum qui liben-

ter, & alium qui invitatus & illubenter opus aliquod obit, disparitatem: nam hic aliud nihil videtur intendere, quàm ut id à se factum esse possit dicere, ille verò omnem dat operam ut benè faciat, & quàm potest rectissimè, id obire annititur.

7. His addamus quod, teste S. Chrysost. hilaritas & animi gaudium vires & robur ad operandum subministrat. Undè de se canit Regius Plaltes: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Latitia enim & hilaritas animum dilatat & ampliat, ait ergo: Cum hanc mihi latitiam, qua cor meum dilatabatur, laggerebas Domine, per mandatorum tuorum viam agilis currebam. Tum quippè nullus sentitur labor. *Current, ait Isaias, & nō laborabunt; ambulabunt, & non deficient.* Tristitia ex adverso cor angustiat, constringit & coarctat: nam non solum operandi aufert voluntatem, sed & vires; efficitque ut, quòd prius homini erat facile, grave ac perdifficile videatur.

Sic suam Aaron Sacerdos imbecillitatē ingenuè confessus est, Moyse eum reprehendenti, quòd, duobus filiis suis simul uno in casu à Deo jam sublati mœrore confectus sacrificium offerre Domino neglexisset, respondit: *Quomodo potui placere Domino in ceremoniis mente lugubri?* quoque Israel in Babylonem captivi abducti rogati ut canerent de canticis Sion dicebant. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Atque quotidie ipsi in nobis experimur, cum mœrore conficimur ac deijcimur, tunc non spirituales

S. homi. 41.
in Gen.
Latitia
cōforat.
ps. 125. 32.

Lev. 10.
19.

Exemplum.

ps. 136. 2.
Domino in ceremoniis mente lugubri? & 4.

Prov. 15.
43.

eract. 4.
c. 10. &
11.

Qui hila-
res sūt,
plerum-
que in
coeptis
perseve-
rant.

les modò in nobis concidere & im-
minui, juxta illud Sapientis, *in mæro-
re animi dejicitur spiritus*, sed & cor-
porales: adeò ut brachia & pedes sin-
guli talento nobis graviores & pon-
derosiores videantur. Propterea con-
scribunt Sancti Patres, ut intentio-
nibus animi in præmærore non con-
trahamus: hic enim mentem vigore
suo dispoliat, hominemque torpi-
dum & pusillanimum reddit.

9. Ex hæc tènus dictis potest & a-
lia ratio colligi, ob quam maximo pe-
re desiderandum sit, ut Dei servus, &
potissimum Religiosus, miram in o-
mnibus animi hilaritatem præferat.
Cum enim quis opera virtutis & Re-
ligionis functiones, cum alacritate
obire cernitur, quotquot eum intue-
ntur, in spem veniunt: & evidenter
hinc colligunt, eum perseveraturum,
atque id quod cœpit, ad finem usque
prosecuturum: at cum tristem & me-
lancholicum vultum ostendit, haud
obscurum non perseverantiæ argu-
mentum præbet. Sicut cum aliquem
sub grandi lignorum fasce anhelan-
tem, ac labantem ideoque per inter-
valla subsistentem, & modò
hîc, modò illic oneris partem illi
excidentem videmus; quamprimum
dicimus. Hic tanto oneris ferendo
non est, credo fore ut in media via
succumbens, ipsum ab humeris ex-
cutiat: at cum eum sub onere hila-
rem, cantillantem, & quasi si nihil o-
neris sustineret, properantem cerni-
mus, mox dicimus. Hic etiam gra-
vius onus portaret. Eodem modò,
quando quis cum tristitia & animi a-
maritudine virtutis ac Religionis o-

pera peragit, videturque sub pondere
suspisare & reluctando succum-
bere; suspicionem sui concitat, fore
ut in Religione minimè perduret:
etenim perpetuò velut adverso flu-
mine remigando obniti, nonnulli
mancipiorum est, & res nimis quàm
violenta, at si in abjectis vilibusq; mi-
nisteriis ac reliquisque Religionis ex-
ercitiis, corporalibus æquè ac spiri-
tualibus, hilaritatem ac jucundita-
tem præferat, omniaq; ei facilia ac le-
via videantur, bonam de se spem ex-
citatur fore ut porro gradiatur, & ad fi-
nem usque in instituto perseveret.

CAPUT III.

*Ob quotidianas & ordinarias culpas, in
quas labimur, non est hac animi lati-
tudo deponenda.*

1. **U**sque adeò verò Sancti Patres Culpa
volunt hanc nos alacritatem debetio-
& animi latitiam colere, ut ne qui-
dem ob lapsus aliquot animo nos ca-
dere, plus nimio contristari, aut tri-
stitiâ melancholiam ve nimia præ-
ferre permittant: certè tamen si pec-
carum una sit ratio, ob quas nos me-
ritò contristari & dolere oporteat,
monet tamen Apostolus, hanc tristi-
tiam, magna spe veniæ ac misericor-
diæ à Deo consequendæ temperari &
imminui debere, ne quam desperatio-
nem aut diffidentiam pariat: *Ne forte
abundantiorem tristitia absorbeat, qui
ejusmodi est.*

2. Quare S. Franciscus, qui hanc
in fratribus tristitiâ tantopere de-
testabatur, unum eorum quòd in
mærore 7.

S. Hieron.

Telli-
monio
Avila.

Exemplo
S. Francis-
ci præ-
dicti.

merore versari & animo dejectior videretur, acriter reprehendit, dicens: Non decet Dei servum ullatenus tristiari, nisi cum in aliquam culpam incidit: si quam ergo contraxeris, ejus te poeniteat, quamprimum confitere, illius veniam à Deo ac misericordiam exposce, eumq; regio cum Propheta obtestare, ut priore tibi lætitiarum restituat: *Redde mihi lætitiarum salutaris tui Domine quam in obsequio tuo sensi antequam peccarem, & in ea principali, magnifico, ac potèti gratia tua spiritu sustenta & confirma me.* Sic namq; hunc locum S. Hieron. paraphrasticè exposuit: *Redde mihi, ait, illam exultationem, quam in Christo habui, prius quam peccarem.*

S. Hieron.
Testi-
monio
Avila.

3. M. Avila quosdam, nec immerito, sugillat, quod in via Domini, inutili quadam tristitia se corroderent, in continuæ amaritudinis felle incendunt, nullum è rebus divinis ac spiritualibus gustum suavitatemve percipientes, sibi juxta ac proximis graves & insipidi pusillanimes, melancholici, & animo dejecti: atque horum multos nulla mortalia dicit crimina committere: Sed quia Deo suo non pro eo ac debent & vellent, serviunt, nec nõ ob veniales culpas quas contrahunt, idèd se ipsi merentur ita animo dejecti. Hic certè insignis est error: quia haud dubiè majora sunt damna, quæ ex hac nimia cruciatione sui & tristitia consequuntur, quam quæ ex admittis culpis ob quas merent: & hoc ipsum, quod, siquidem prudentia & insigni animi robore præditi essent, quamprimum rescindere possent, ita augeri ac prosperare

Roderig exercit. pars. II.

finunt, ut ex uno malo in aliud prolabantur. Atque hoc est, quod superflua & inutili hac tristitia diabolus maximè spectat, vigorem scilicet & constantiam ad operandum necessariam illis subtrahere, & efficere ut nullum demum opus rectè perfecteque obeant.

4. Hoc autem è nostris nos delectibus & lapsibus oportet commo-
dum elicere. *Primo*, ut nos inde magis humiliemus & confundamus videntes multo nos quam opinabamur, debiliores esse. *Secundo*, majorem à Domino gratiam postulemus quandoquidem ea opus habemus. *Tertio*, posthac cautius ac circumspectius vivamus, è priore lapsu cautelam pro post secuturo capiendo, occasiones præveniando, ab iisque generosè nos subtrahendo. Et hac ratione plus, quam inutili illa pusillanimitate ac tristitia proficiemus.

Quid è
nostris
nos cul-
pis disce-
re oporteat,

5. Vnde rectè R. P. M. Avila: siquidem ob culpas quotidianas & ordinarias, contristari & animo dejecti nos oporteret, quis, obsecro, hominum in gaudio & tranquillitate viveret, quia omnes peccamus? *Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit?* Tu conare Deo servire, & omnem adhibere diligentiam: si verò omnem quam potes, non adhibeas, sed in aliquas adhuc culpas labaris non est id novum; noli id mirari aut id circò animo cadere, tales enim sumus omnes: homo es, non Angelus, fragilis ac lubricus, non in sanctitate solidatus.

6. Probè quoque nostram miseriam & debilitatem Deus novit, nec

T t

Solatiū
ex Dei
misericordia

ES Culpa
in debet
lum mo-
derata
tristitia
castigui

Exemplo
S. Franc.
sei pra-
e- dico.
in 2. Cor.
re 7.

accersendum. ob eam nos vult animum abjicere, aut desperare, sed quamprimum resurgere, ac majus ab ipso robur ac gratiam efflagitare: more infantium quicum cecidere, ilicò surgunt & cursitant uti priùs. Atq; ut infantium lapsibus, (ait S. Ambr.) pater non offenditur, sed potiùs ad eis compatiendum movetur; haud secùs nobiscum agit Deus, juxta illud Psalmodi: *Quomodo miseretur pater filiorum miseris est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, & recordatus est quoniam pulvis sumus.* Nostram Dominus infirmitatem & fragilitatem exploratam habet, nosque ceu debiles, & imbelles filios diligit: undè lapsus nostri eum ad commiserationem potiùs, quàm indignationem & iram emovet. Inter reliqua magna solatia, quibus nos ipsi quin Dei obsequio fragiles sumus, solamur; illud non postremum est, quòd Deum nostrum noverimus in amore & misericordia tam divitem esse, ut nos toleret ac diligat, etsi tam exactè ei in amore non respondeamus ac quidem æquum erat. Tam verò is dives est in misericordia, ut illa peccatis nostris præponderet. Quare sicut fluit cera à facie ignis, sic universa peccata nostra atque imperfectiones coram misericordia ejus dispereunt & evanescunt. Hoc ergò maximè nos animare debet, ut semper hilares & læti in omnibus incedamus, nosse videlicet, Deum nos amare, nobis bene velle, adeoque nos ob omnes hos ordinarios, quos admittimus, lapsus nihil omninò gratiæ & amoris divini deperdere.

l. 2. de re-
pa gent.
c. 3. &
ult.

ps. 102. 13

1ph. 2. 4.

CAPUT IV.

Radices causæ, tristitia, ejusq; remedia.

1. **I**am causas & radices è quibus Innoxia hæc tristitia progerminat dispiciamus, ut his visis, convenientia ac necessaria ei remedia adhibeamus. E multis eam radicibus nasci posse docent Cassianus & S. Bonaventura. Nonnumquam nascitur è naturali ægritudine, humore inquam melancholico in corpore prædominante. Ac tum quidem ejus curanda ratio ad medicos potiùs, quàm ad Theologos spectat. Notandum hic nihilominus, humorem hunc melancholicum à retricis ac melancholicis cogitationibus in homine suborientibus, produci & augeri. Vnde Cassianus non minore nos diligentia, in tristibus & melancholicis his cogitationibus animo excludendis, ne scilicet animum illæ subintrent, nosque post se abripiant, advigilare vult, quàm in iis quæ contra castitatem aut fidem subinde irrepunt, ob magna quæ inde provenire posse diximus detrimenta.

2. **I**nterdum verò (ait idem Cassianus) & jam nullis existentibus causis, quibus ad hanc tristitia labem corrumpere provocemur, inimici subtilis instinctu, tanto repente mœrore deprimimur, ut ne charorum quidem ac necessariorum nostrorum adventum solita suscipere affabilitate possimus, & quod ab eis competente fuerit confabulationis prolatum, importunum nobis ac superfluum judice-

147,

6. 9. di-
st. 1. m.
tra. 1. de
refor. m.
c. 12.
Prima
tristitia
causa hu-
mor me-
lancholi-
cus.

Exem-
plum.
quod
passio-
nes no-
biscum
migrant.

Secunda
passio-
num im-
mortifi-
catio.

eur, nullaque à nobis reddatur eis grata responsio, universos cordis nostri recessus felle amaritudinis occupante. Unde manifestissime improbat, non semper aliorum vitio in nobis commotionum stimulos excitari, sed potius nostro, qui reconditas in nobismetipsis habemus offensivum causas ac seminaria vitiorum. Unde secundum hunc Cassianum, *pax cordis non tam separatione hominum* (quam neque Deus præcepit) *quàm virtute patientie passionumque nostrarum mortificatione conquiritur.* Nisi enim has mortificemus, quocumque demum loco eorum abeamus ac fugiamus, tentationum turbationumque causam nobiscum circumferimus.

3. Nota est historia illa de monacho stomachabundo, qui ob iracundiam & bilem, quam comprimere non poterat, & quam cum sibi, tum aliis gravis erat, monasterio Abbatis Euthymii, (in quo commorabatur) excedere, & in solitudinem concedere constituit, ratus cessante cum aliis fratribus agendi necessitate, & se in solitudine agente, etiam iram cessaturam, quod nulla bilis concitanda ibi occasio occurreret. Statutum, factum, cellæ ergo se includit, assumens secum vasa aqua repleta: quod non multo post, dæmone allaborante, corrumpitur: unde aqua effusa ipsum denudè replet: sed labitur & secundo. Tertiò igitur ipsum aqua adimplet; sed dæmon iterum in terram dejicit, totamque aquam effundit. Ergo ira percitus, solo sublatum vas, terræ allidit ac confringit. Quo facto, animadvertis, non alio-

rum fratrum consortium & commercium, sed exiguam suam mortificationem, impatientiæ ac bilis humius causam esse, tandem post liminè ad cœnobium revertit. In te ergo, Religiose, inquietudinis & impatientiæ tuæ causa residet, non in fratribus tuis. Tu te tibi impera, passiones tuas mortifica, & sic, ait Cassianus, *non dicam cum hominibus, sed etiam cum feris & belluis optimè tibi conveniet, juxta illud Iobi, Bestiæ terra pacifica erunt tibi.*

4. Tertiò, ex S. Bonaventuræ opinione, ortum tristitia habet è superveniente aliqua molestia ac tribulatione, aut rei cuiuspiam summo pelestia. re desiderata non adeptione. Eadem radicem notant quoque SS. Gregorius, Augustinus, & alii, docentque tristitiam sæculi, à nimio erga re terrenas, ac mundi huius affectu oriri. Eum quippe contristandum certum est, qui re quam amat & concupiscit, se frustratum videt. At qui à rebus sæculi huius, affectum abstraxit, neciis animo adhærescit, totoque desiderio & affectu in Deum fertur, in eoque gaudet, à mundana tristitia nimium quantum distabit. Dictum proinde rectè à P. M. Avila, è desiderio haud dubiè nasci dolorem, & quo illud vehementius fuerit, eo maiorem fore dolorem; quo minus, minorem; si nullum, etiam nullum dolorem consecuturum. Nostra ergo desideria nostri sunt tortores & carnifices, à quibus excruciamur & torquemur.

5. Verum ut hac in re ad magis particularia descendamus, & mate-

Tr 2 riam

Tertia superveniens de foris molestia. Lib. 22. moral. c. 14. in illud Psal. 7. Concepti dolorem & peperit iniquitatem. & iram. 14. in lo. an.

ll. 9. d. in
stir. rmi.
era d. di
refor. m.
e. 12.
Prima
tristitie
causa bu-
mor me-
lancholi-
cus.

Sursum in
citta S.
Emphy. co.
1.

Exem-
plum.
quod
passio-
nes no-
biscum
migrant.

Secunda
passio-
num im-
mortifi-
catio.

Quarta
tristitia

causa sa-
pe est,
quod nō
simus in-
differen-
tes.

Lib. 22.
Moral.
c. 24.

riam nobis applicemus, dico, saepe numero tristitia qua laborat Religiosus, causam esse, quod se in omnibus quæ obedientia præscribere posset, indifferenter non habeat. hoc scilicet est quod eum saepe tristem & melancholicum reddit, quod eum torquet, lancinat, divexat, dum sic secum disquirat: Quid si hoc mihi auferatur, quo cum mihi tam bellè est? quid si mihi injungatur, à quo tantopere sum alienus? Vnde S. Gregorius norat: *quia aut non habita concupiscit ut habeat, aut adepta metuit ne amittat: & dum in adversis sperat prospera, in prosperis formidat adversa; huc illucque, quasi quibusdam fluctibus volvitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate versatur.* At Religiosus, qui ad universa injungenda indifferens ac resignatus est, & cuius gaudium unicum est Dei facere voluntatem, semper hilari ac lætusest, hancque hilaritudinem & gaudium nemo tollere poterit ab eo. Poterit quidem Superior ab hoc illove officio eum amovere, ad hoc illudve collegium mittere; quod tamen in eo sentit gaudium, ei eripere nequaquam potest; neque enim in eo id ipse repositum habet quod ibi, aut a libi habiter, huic illive functioni applicetur, sed in eo quod Dei faciat voluntatem. Hinc suum gaudium, ubicumque demum fuerit, & quocumque in officio verteretur, semper circumfert. Si ergo semper hilari & omni perturbatione tristitiaque superior vivere cupias, gaudium tuū sit Dei voluntatem in omnibus facere, non verò in hac illave re, nec in

voluntate tua facienda repositum id habeas: hoc enim non tam gaudii, quam sexcentarum amaritudinum & tædiorum inveniendorum causa est.

6. Utque hoc enucleatius declararem, dico ut plurimum morositatis & tristitiæ nostræ causam ac radicem esse, non humorem melancholiam, quam superbiam, in corde nostro prædominantis, uti dicebamus tum, cum de humilitate ageremus. Certus proinde sis, quam diu humor hic tuo in corde locum habebit, tibi tristitiā, mœrorem, aut melancholiam non defuturam, quia numquam deerunt occasiones: itaque semper in amaritudine & perpetua divexatione vives. Atque ad hoc caput reducere licet modicam illam, de qua jam jam agebamus, in qualibet re à Superiore injungenda indifferentiam; saepe enim non tam ob molestiam aut difficultatem officii (quia majores labores ac intolerabiliore difficultates altiora eminentioraque officia, ad quæ aspiramus, quæque exambimus, secum trahunt) quam à superbia & ambitione movemur & iussa declinamus. Ipsa, quod difficile est, facile; quod contrā facile & leve, grave videri facit: in eoque nos tristes & melancholicos reddit. Imò vel nuda apprehensio ac timor, ut tale quid forsitan aliquando nobis mandetur, ad hoc sufficit.

7. Huius igitur tristitiæ optime pellendæ ratio videtur esse humiliare se, & humili ultimoque loco contentum agere. Quod quicumque fecerit, ab omni huiusmodi perturbatione

ne mœ-

lib 9 de
inst. re-
sunt. cap.
ab.
Aliud re-
medium
contra
tristitiā
est Ora-
tio.

ne mœrore, tristitiaque liber, mira animi pace & quiete perfruetur. *Discite à me*, inquit Salvator, *quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Quæ verba hoc in sensu declarat S. Augustinus, dicitque, si Christum magistrum nostrum in humilitate imitemur, nullam nos in virtutum exercitio difficultatem aut laborem, at magnam facilitatem ac suauitatem experturos. Amor enim sui, ac propria voluntas & iudicium, nec non ambitio, æstimationis, commoditarum, ac recreationum appetentia, sunt quæ ipsum difficile reddunt: omnia autem isthæc impedimenta remouet ac discutit humilitas. hæc enim facit, ut homo se parui pendat, voluntatem ac iudicium suum abneget, honores, illustre nomen, terrenas facultates & comoda repudiet. quibus jam sublati nullum laborem aut difficultatem in virtutum exercitio sentit, sed incredibilem pacem & tranquillitatem.

CAPUT V.

Ad tristitiam profligandam mirabiliter iurat ad orationem recurrere.

1. **N**illum ad omnigenam tristitiam, quæcumque demum via & causa obveniat, pellendam medium Cassianus esse dicit efficacius, quam ad orationis anchoram confugere, de Deo cogitare, nec non æternæ vitæ, quæ promissa nobis est, spem ob oculos ponere: hoc enim flabro omnes mœoris nebulæ dissipantur,

& tristitiæ spiritus in fugam agitur: perinde a Davide citharam pulsante & cantante spiritus malus à Saule fugiebat, eumque deserebat. Vnde & S. Iacobus in epistola sua hoc nobis remedium suggerit, *Tristatur aliquis vestrum? oret.* Eo quoque usum se proficitur Regius Propheta, ubi ait: *Renuit consolari animam meam, memor fui Dei, & delectatus sum.* Id est: Cum me mœrore sentio confectum & desolatum, per orationem ad Deum confugio; & in ea consolationem inuenio. Et alio in loco: *Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.* Id est: De te Domine ac mandatis & promissis tuis cogitare, mihi velut canticum & solatium est: illud me in hoc exilii peregrinationis loco in omnibus laboribus & desolationibus meis recreat ac consolatur. Et certè si iucunda cum amico quopiam hoc in mundo conuersatio potest omnem mœorem animi dispellere, & nos tristes recreare; quid non faciet assidua cum Deo fonte omnis iucunditatis per orationem tractatio? quam obrem Dei seruus & bonus Religiosus ut tristitiam & animi mœorem profliget, non debet ab humanis colloquiis, non à sensuum distractionibus & effusione, non à rerum vanarum & profanarum lectone medicinam mutuari, sed è recursu ad Deum, & è collectione sui ipsius per orationem: hæc eius esse debet consolatio & alleviamentum.

2. Expendunt SS. Patres id quod in Geneside Noë legitur, nimirum quod quadraginta diluvii diebus

T r 3 jam

Gen. 8. 9. Noë ex arca corvū & co-

lumbam
emittens
symboli-
cè desig-
nat sola-
ria quæ-
rentem
diversa,

jam transactis arcæ fenestram aperuerit, per eamque corvum emisit, ut videret, num alicubi terra, subfidentibus aquis appareret arida, ut exscensionem ex arca faceret. Sed corvo non revertente (hinc nuntius missus sed non revertens communi proverbio vocatur *corvi nuntius*) non multò post columbam emisit, quæ cum non invenisset, ubi quiesceret pes eius reversa est ad eum in arcam. Rogant ergo interpretes & SS. Patres: Cum corvus non redierit, certum est invenisse eum, locum ubi pedem poneret: quomodo ergo columbam Scriptura dicat non invenisse ubi pedem figeret? Respondent igitur, corvum in locis cœnosis ac super fluitantia in aquis cadavera & morticina defedis: ac columbam, animal simplex, candidum & pulchrum, cadaveribus minimè pasci, nec locis cœnosis delectari, atque idèò quantocius ad arcam revolasse: quia non inveniebat ubi pedem figeret, aut ubi quiesce. et.

Servus
Dei co-
lumbam
non cor-
vum i-
mitatur.

3. Ad eundem modum verus Deus servus, ac bonus Religiosus in rebus hisce mortuis, in vanis, inquam, mundi huius oblectationibus, nullum invenit gaudium, nullam consolationem, atque idèò, ad columbæ imitationem, quamprimùm ad cordis arcam revolat, & unica eius in omnibus afflictionibus & mœroribus requies ac recreatio est ad Deum per orationem confugere; eius recordari; ad aliquod temporis spatium coram Vener. Altaris Sacramento se prosternere; ad inveniendum in

Christo Domino solatium apud illum mœroris & afflictionis suæ causas exponere, ac dicere: *Quæ fieri potest Domine, ut tristis incedam & lugeam, cum in domo & consortio tuo agam?*

4. Super illud Regii Prophetæ: *Psal. 47. Dedisti letitiam in corde meo*, sic scribit *Augustin.* S. Augustinus: *Testimo-* Non ergo foris quærenda letitia est: sed intus in interiori homine, ubi habitat Christus in ipso corde, *nia & ex-* in illo cubiculo ubi Patrem cœlestem nos *empla.* orare jubet in abscondito. Sic S. Martinus Turonensium Episcopus nullum suis in laboribus, curis, defatigationibus solatium vel alleviamentum nisi in oratione inveniebat: ac quemadmodum fabri ferrarii, ut laborem non nihil allevient ac solentur, irritis quibudam malleorum ictibus, velut interludendo incudem solent tundere; sic ille, dum interspirare & quiescere non nihil videbatur, orationi se dabat.

5. Sic alius quidam Dei famulus, *Henricus* cum gravissima oppletus tristitia, & *Suso in* afflictione incomparabili (qua illum *horolog.* Deus subinde explorare solebat) *Sapient.* pressus intra cellæ latebras se abdideret, vocem in intimis animæ penetralibus sibi dicentem audivit: *c. 14.* *Quid hic in otio temetipsum affligis & consumis? quisurgis, & passionem meam recogas?* surgit ergo, & maxima cum attentione illius mysteria meditari incipit, & ecce vix dum bene cœperat, quin omni tristitia protinus evanescente, consolationem invenit, & respiravit, quod exinde exercitium dum naviter prosequitur & conti-

nuat

Alia ra-
dia Tri-
nitatis ne-
gligencia
tuta,

Eccl. 3, 29
Eccl. 36.
21.

Offendi-
tura in
Cain in
quo pec-
cator cau-
sit tri-
stiam.
Gen. 4, 6.

uat, numquam hanc mœroris tentationem amplius sensit.

CAPUT VI.

Ordinaria tristitia causa est, quod non pro eo atque oportet, in Dei obsequio nos geramus: deque incredibili gaudio quod à pacata conscientia sequitur.

1. **I**Nter primarias tristitiæ ac mœroris interni causas ac radices etiam hæc solet esse, quòd non ea qua par est cura & studio quis Deo serviat, nec professioni ac vocationi suæ usquequaque respondeat. Etenim id singuli in nobis experimur, & ad oculum videmus, nos, si quidem profectui nostro magno cum fervore ac solitudine incumbimus, tanto solere rum gaudium & lætitia introrsum perfundi, ut ei vix ferendissimus; contrà, cùm officio malè fungimur, & muneri nostro delumus, tristes & afflictos incedere. Dicit quippe Sapiens: *Cor nequam gravabitur in doloribus, & Cor pravum dabit tristitiam.* Quia peccatum & omne malum, hoc habet, ut naturaliter in anima tristitiam & amaritudinem ingeneret.

2. Hanc peccati proprietatem ac naturam Cainum, cum peccaret, fecit Deus persentiscere mox enim ut fratri Abelo cœpit invidere, *iratus est vehementer & concidit vultus eius.* Iræ ergo in animo æstuante, & rabie livoris intus sæviente contristari cœpit, adeò ut interiorem illam amaritudinem ac tristitiam etiam

vultus proderet. Interrogat proinde eum Deus: *Quare iratus es, & cur concedis facies tua?* Caino autem non respondente, & obmutescente, Deus ipse responderet, hanc nimirum peccati naturam & peccatum esse: *Nonne si bene egeris, recipies gaudium & hilaritatem animi?* unde alia versio præfert: *Nonne si bene egeris, levabis caput tuum?* id est lætus incedes? *sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit,* velut tortor tores pulsans & intro-mitti postulans, ut te excruciet? quod & statim exterius è vultu apparebit. Ut enim virtus, quod ratione sit consentanea, magnam naturæ suæ in corde lætitiâ progignit; ita peccatum tristitiâ & mœrorem: quia homo peccando, adversus semetipsum, & naturale rationis suæ dictamen velut insurgit; sed mox ipse conscientia vermis miserè eum interius corrodit & viscera laniando discerpit.

3. Verissimè S. Bernardus: *Nulla, De inter ait, pœna gravior est prava conscientia: riori do- mala conscientia propria agitur stimulis: mo c. 45. si publica fama te non damnat propria conscientia te condemnat: quia nemo gravissi- potest se ipsum fugere. testis hic semper ma est accusat & torquet, ac quantumcum pœna- que coneris, te tibi ipsi subtrahere & subducere non potes.* Vnde etiam Seneca nullam maiorem peccato ac culpæ irrogari posse pœnam dixit, quàm ipsum commississe, ob incredibilem illam, qua propria conscientia peccantem excruciat & torquet car-nificinam. Quam idcirco Plutarchus *Epist. ad Patruos.* calori ac frigori febricitantium comparat: nam ut hi æstu & frigore illo magis excruciantur, quàm sani æstu & algo-

sal. 47.
augustin.
testimo-
ia & ex-
empla.
Ant. 6.6

everus
ulpius.

Henricus
uso in
orolog.
capient.
14.
Aliud
oraculū
re mediū
Passio-
ne Do-
mini.

Eccl. 3. 29
Eccl. 36.
21.

Ostendi-
tur ea in
Cain in
quo pec-
cati cau-
sa est tri-
stitia.
Gen. 4. 6.

Epist. ad
Patruos.

& algore illo quem æstatis & hiemis intemperies causat. Sic tristitia & inæror à nostris culpis proveniens, quam accusans & lancinans gignit conscientia, sæviùs nos torquet & divexat, quàm quæ è casibus quibuidã fortuitis & infortuniis, nulla nostra culpa, advenit.

Quomodo negligentia causet tristitiã.

4. Id quod vel maximè locum habet in illo, qui jam gustare delicias spiritus incepit, & in via Domini aliquo usque cum fervore & diligentia progressus postea deficit, & refrigerens lentius incedit: nam post ampliarum facultatum possessionem ad inopiam redigi, longè sanè gravius ac molestius est, quàm numquam ullas possedisse, & pauperem natum esse. Quando enim quis ad animum revocat, aliàs se ferventer Deo servasse, in eius famulatu impigrum & serium extitisse, mirisque ab eo gratiis solitum cumulari; modò verò, utque ad eò à pristino fervore recidisse, non potest non summopere àdcirco contristari, & magnam in animo amaritudinem sentire.

Tristitiã ergo odians radicem suam fugiat.

S. Bernard.

5. Si ergo tristitiã omnem procul à te liminare, perpetuoque in gaudio vivere appetis, te ceterè, & vocationi professionique tuæ convenienter vivito. Vnde S. Bernardus paucis: *Vis numquam esse tristis, bene vive. Te ipsum excute, & peccata, à quibus hæc tristitia ortum habet, expunge: sic fiet, ut illa effugata, succedat gaudium. Bona vita semper gaudium habet, conscientia rei semper in pœna est.*

Verum gaudium est, ubi bona cõ-

6. Quemadmodum nullum remorsu & inquietudine pravæ conscientie, tormentum gravius atrociusve

excogitari: ita nec bonæ conscientie ^{sciencia} testimonio gaudium majus, aut volentius. ^{Eccl. 30.} luptas sincerior. quia, teste Ecclesiastico. *Non est oblectamentum super corde gaudium: est enim, secura mens quasi iuge convivium.* ^{Prov. 15.} Ut enim qui splendido convivio interest, primò ipsa ^{25.} feraculorum varietate, deinde conviviarum aspectu colloquioque oblectatur: sic servus Dei, qui probè partes suas explet, officioque prout decet fungitur, bonæ conscientie testimonio, nec non divinæ præsentie odore, (cuius certa velut pignora & evidentes coniecturas in corde persentiscit) mire se oblectat & pascitur; secundum illud S. Ioannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* ^{1. Ioh. 3. 21.} Apostolus quoque ^{1. Cor. 1.} Gentium, bonam conscientiam esse ait, velut paradisum terrestrem, & quamdam celestis beatitudinis & gloriæ hoc in mundo similitudinem: *Gloria nostra hæc testimonium conscientie nostræ.* Cuius, cum à bona vita ^{Homil. 1.} ortum habet, tantam esse vim S. Chrysostomus ^{ad pop. Antioch.} asserit, ut omnes cordis amaritudines ac tenebras protinus dispellat, sicut sole exoriente solent nebulæ pelli & dissipari: ita quidem, ut, cum, quidquid demùm tristitiarum & amarorum est, in rectam incurrit conscientiam, non secus mox exstinguatur, ac si ignis scintillula in profundissimum lacum incideret. Addit Sanctus Augustinus, quemadmodum mel non modò in se dulce est, sed & rebus insipidis & amaris quibus admiscetur suum dulcorem communicat: ita bonam conscientiam non in se ipsa dumtaxat suavem & latam

& lætam esse, sed & medios inter labores hominem oblectare, & sua dulcedine hos quodammodo condire, lapidosque reddere, unde Propheta: *Iudicia Domini, id est præcepta, ejusque legis adimpletio, vera, justificata in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum.* Quippe Deo famulari, non in semodò dulce est, verùm etiam omnes vitæ hujus labores, afflictiones, & amaritudines dulcorat.

7. Narratur in historia Ecclesiastica, fidei Christianæ hostes, novum quid ac superiorum sæculorum tyrannis inusitatum tormenti genus commentos esse. Quòd eos qui in iudicium vocati, vel tormentis interrogati cedentes, fidem jam abnegassent, in eundem cum constantibus in fide Martyribus carcerem compingerent: utque eorum supplicium omnis consolationis expers foret, non jam ceu Christianæ fidei confessores, sed ut homicidæ, ac perduelles, aliorumque eximium rei accusabantur. Hoc porro, etiam exterius & in vultu & oculis, inter utrosque affectuum discrimen fuisse, ibidem annotatur: quòd sancti Martyres ad tribunalia & tormenta hilares ac læti properabant, adèò ut è vultu ipsorum quidam divinitatis radii promicare viderentur, vincula quoque ac compedes ipsos non secus quam gemmæ & margaritæ pretiosæ exornabant; carceris denique graveolentia nihil illis pœdoris & fœtoris afflabat, se & suavisissimam inde exenntes tum Deo & Angelis, tum sibi invicem fragran-

Roderig. exercit. pars II.

tiam aspirabant, ut non in carceris squalore ac putrescenti situ, sed odoriferis in hortis egisse viderentur. Appostata verò tristes, demisso capite, aspectu horribiles, & omni deformitate deformiores inde egrediebantur. Hos quippe magis ac dirius sua ipforum torquebat & excruciabat conscientia, quàm compedes, numellæ, vincula, catenæ, & carceris horror: illos verò bona conscientia, certa que quietis & gloriæ brevi consequendæ spes medios inter dolores ac tormenta consolabatur & recreabat.

8. Ita rem habere se bonus quislibet communiter experitur. Tanta quippe bonæ innocentisque conscientiæ lætitia & vis est, ut læpenuerò vir bonus, cum ita undique angustis premitur, & amaris tristitiæ fluctibus tantum non obruitur, ut, quocumque oculos convertat, nihil omnino quòd solatio sit, inveniat, si tandem eos ad se ipsum introfleat, conscientiaque suæ pacem, ejusdemque testimonium consideret, quamprimum consolationem sentiat, atque incredibili intus vigore animetur: Probè gnarus, reliqua omnia, quomodolibet demum succedant, & quacumque fortè cadant, rei suæ nec detrahere quidquam, nec addere, sed à sola conscientia momentum omne dependere.

9. Sequitur hinc doctrina magna plena consolationis, nimirum, si è bona conscientia, & plena cum Deo amicitia oritur animi lætitia, & vultus hilaritas, hanc vicissim hilaritatem conscientia.

Vu

tatem

E bona
consci-
tia nasci-
tur læti-
tia, è læ-
titia vi-
cissim
bona cõ-
scientia.

tatem haud dubium bonæ pacatæque conscientiæ, & quod homini benè cum Deo conveniat, inque ejus gratia & amicitia versetur, argumentum & signum futurum: Causa enim optimè è suo effectu perspicitur.

In specul. discipl. p. 1. c. 3. Ps. 96. 11. Ps. 81. 5. p. 2. lib. 1. c. 2. 6. chron. Minor.
 Quod etiam S. Bonaventura observat, docetque, *maximum inhabitantis in anima Dei & ejus gratia signum esse spiritualem lætitiæ. Et jam olim Plaltes: Lux orta est justo, & rectis corde lætitia. Impii autem in tenebris ambulant, & spissa tristiciæ caligine. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt.*

10. Ob hanc scilicet ipsam potentissimam causam S. Franciscus fratres suos lætos in Domino, & spirituali hac lætitia repletos videre cupiebat, quod hæc indicio erat, Deum in ipsis commorari, & illos in ejus gratia & amicitia vivere. Nam teste Aposto-

Gal. 5. 22.
 lo, *fructus spiritus est gaudium: Spiritus nempè illa hilaritas, quæ è cordis munditie, & puritate vitæ ceu è fonte rivus, exoritur & promanat, fructus est spiritus sancti, simulque infallibile ejusdem inibi commorantis testimonium. Hinc tanto idem Franciscus gaudio perfundebatur, cum hanc in suis videbat lætitiæ, ut diceret: Cum à spiritu acediam ac tristiciæ tentor, simul ac fratrum sociorumque eorum hilaritatem ac lætitiæ considero, quamprimum illa tentatio abscedit, itaque intus recreor, ac sitotidem Angelos vidissem. Servorum ergo Dei in ejus gratia & amicitia agendum, lætitiæ videre perinde est, ac si Angelos videres, juxta illas sacræ scripturæ locu-*

tiones. Vidi te Domine, quasi Angelum Dei. Et, Bonus es tu in oculis meis sicut Angelus Dei. *Esdr. 3. 16. 1. Reg. 29. 9.*

CAPUT VII.

Esse & bonam sanctamque tristiciam.

1. **A**T dicat quispiam, semperne ergo lætandum, numquam est tristitandum? nullane tristiciæ bona est? Respondeat Sanctus Basilus ac dicat, tristiciam posse & salutare & bonam reperiri. Nam inter octo beatitudines, quas Christus in Evangelio enumerat, una est, *Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur.* Unde SS. Basilus & Leo Papa, (ac refert Cassianus) duo tristiciæ genera constitunt.

2. *Vnum mundanum, cum nimis quis ob rem aliquam mundi hujus, puta infortunium quodpiam, aut difficultatem alicujus negotii, contristatur: & hoc à servis Dei nimis quam remotum esse debere asserunt. Hinc sanctus Apollonius (utis apud in vitis Patrum refertur) dicere suis solebat. Servos Dei, qui suas in Deo repositas spes habent, adeumque tota animi contentione aspirant, contristari nefas est. Contristentur, ait, Gentiles, Judæi ac ceteri infideles; peccatores item assidue plangent; at justis, qui fide viva excitati bonis illis exercitiis æternis potiri sperant, semper gaudeant, & perpetua in lætitiæ vivant; Latamini in Domino, & exultate justis, & gloriamini omnes recti corde.*

Sic.

Hoc ge-
nustri-
stia est
mode-
randum.

1. Theff.
4.4.

Duplex
est tris-
tia, con-
solans &
crucians.
In regul.
brevior.
reg. 129.
Ex 194.
Matt. 5. 5.
Leo Papa
Lib. 9. de
inst. reg.
muniam.
Tristitia
mundana.

1. Cor. 7.
36.

S. Apollon

3. Si enim filii hujus sæculi, rebus caducis & perituris inhiantes, bono illarum successu & casu gaudent; quanto jure potiori nos in Domino & æterna gloria quam speramus, gloriari & exultare par est? Hinc Apostolus ne in amicorum & consanguineorum quidem morte nimis opere nos vult tristari. Nolumus, inquit, vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Non ait absolute, non debere nos tristari; etenim aliquem in eorum obitu doloris sensum ostendere, naturale est, nec improbandum, sed bonum, & amoris affectusque signum: sic enim & Redemptor noster Christus in amici Lazari morte est lacrymatus, unde circumstantes Judæi invicem dixerunt: Ecce quemodo amabat eum. Sed ne contristemur sicut infideles, quia aliam vitam post hanc non sperant. Vult ergo tristitiam nostram esse temperatam, utque hac spe nos solemur, brevi invicem in cœlesti gloria viros. Qui enim demortuus est, præcessit, nos subsequemur propediem. Aded ut, tametsi hujus vitæ, rebus non possimus indolere, & sensu earum affici, (utpote homines) nihilo minus in iis non sit nobis magnopere sistendum, sed obiter tantum percipere transeundum. *Qui sient, ait Apostolus, tamquam non sientes, & qui gaudent, tamquam non gaudentes.*

1. Cor. 7.
30.

P. 31. 16.

4. Aliud tristitiæ genus spirituale est & secundum Deum; eaque bona & laudabilis est, servorumque Dei propria. Atque hæc

testibus S. Basilio & Cassiano, quatuor est rebus ac causis ortum habet.

5. *Primo* quidem est peccatis adversus Deum commissis secundum illud Apostoli: *Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam: contristati enim estis secundum Deum: quæ enim secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur.* Quod quis delicta sua deploret, doleatque ob offensum à se Numen, næ bona ex tristitia & secundum Deum est. Adfert doctrinæ hujus S. Chrysostomus dignam suo ingenio rationem. Nulla omnino rei cuiuspiam jactura dolore, mœrore, planctu, tristitiave reparatur, præterquam ea, quæ peccato incurritur: unde nulla alia in re bene ac fructuosè dolor ac tristitia, nisi in hac una impenditur: reliquæ enim jacturæ dolore, planctu vè non refarciuntur, sed increseunt potius & adaugentur: peccati autem damnum solum tristitiâ ac dolore reparantur, quare ob hoc unum æquum nos est plangere.

6. Nascitur secundò, dolor hic est peccatis alienis, dum nimirum quis Deum spretum & despectui habitum, ejusque legem proculcatam videt. Hæc quoque bona ac salutaris tristitia est: nascitur quippe ex incenso honoris gloriæque divinæ, ac salutis animarum amore & Zelo. Hoc sanè dolore sanctos illos veteris ævi Prophetas, singularesque Dei amicos contabuisse, & in corde consumptos fuisse cernimus, videntes peccata, quibus divina

na est.
Itè Aug.
ser. 11. ad
fratres in
Eremo.
Primus
fons Sp.
tristitiæ
est pec-
cata pro-
pria.
2. Cor. 7.
9.

Chrysost.

Secundus
fons ali-
ena pec-
cata.

Psitts. 13.
139. 158.

Majestas offendeatur, quibusque ipsi occurrere sua industria & zelo nequibant. Sic de se testatur Propheta Regius: *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinentibus legem tuam.* Tantus hac est dolor & afflictio ipsum incessebat, internus ut animi mœror corpus debilitaret, & sanguinem quodammodo. corrumpere. *Tabescere me fecit Zelus meus, quia oblitus sunt verba tua inimici mei.* Et, *vidi pravaricantes. & tabescebam,* quia eloquia tua non custodierunt. Sanguis videlicet intra venas illi computrescebat, cum injurias, & transgressionem passim in Deum patratas videbat. Id genus quoque planctibus & gemitibus Jeremias totâ suâ prophetiâ scatet: Hæc ergo tristitia nos cum primis decet, ac maximè propria est, cum instituti nostri finis sit procurare, ut Dei nomen ab omnibus mortalibus sanctificetur ac glorificetur, unde summo opere dolere nos oportet, quòd ipsum non solum minimè glorificetur, verum etiam neglectui habeatur.

Tertius fons desiderium perfectionis.

Matth. 6.

Quartus fons consideratio.

7. Tertiò, dolor hic potest è quodam perfectionis desiderio orrumbere; nimirum ut tanta in perfectione jugiter progrediendi cupiditate teneamur, ut continuo ingemiscamus ac plangamus, quòd meliores perfectioresque non sumus: juxta illud Redemptoris in Evangelio pronuntiarum: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam,* virtutem & perfectionem, quoniam ipsi saturabuntur, eorumque desiderium Dominus explebit.

8. Quartò, solet Dei servus sanctam quamdam adferre tristitiam in-

psa cœlestis patriæ, à qua se exclusos: & diutius exulare ingemiscunt, consideratio, & cœlestium bonorum desiderium. Ad hunc modum filii Israël in exilii suo loco flebant, quando terræ suæ dilectissimæ reminiscerentur: *Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Regius quoque Propheta vitæ hujus exilium & longam peregrinationem deplorabat. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est!* Illud item, *Ad te clamamus exules filii Evi,* ad te suspiramus gementes & flentes in hac lacrymarum valle; suspiria sunt, gratiam ac suavem in Dei auribus harmoniam efficientia.

9. Ut autem discernamus, ecquæ bona & secundum Deum, ecquæ mala, & à cœdāmone causata tristitia sit, hæc signa statuit Cassianus. *Prima,* inquit, obediens est, affabilis, humilis, mansueta, suavis & patiens: atque, ut ex amore Dei nascitur, sic omnes fructus Spiritus sancti, quos enumerat Apostolus, in se continet. Sunt autem hi. Charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia. *Alteræ* autem aspera, impatiens, rancore & amaritudine intrinseca plena est, ad diffidentiam & desperationem nos inclinat, atque ab omni nos bono retrahit. Adhæc, nullam mala hæc tristitia consolationem, nullam hilaritatem includit: bona verò & quæ secundum Deum, teste Cassiano, *est quodammodo læta,* magnamque continet consolationem, corroboracionem, & insignem ad omne bonum peragendum, vigorem: sicut videre.

Ps. 136.

Ps. 119.

Proprietates bonæ tristitiæ.

Cassian.

Gal. 5.22.

Proprietates malæ tristitiæ.

Collatio utriusque.

Aug. 21.

videre licet, si per quatuor supradicta tristitiæ genera discurremus. Nam vel ipse de commissis peccatis dolor, tametsi una ex parte affligat & cruciet, ex altera tamen miram dolenti consolationem adfert. Et re ipsa & per experientiam videmus, quàm nobis bene sit, quàm abundè satisfactum, quàm gaudeamus, cum peccata nostra debite plangimus. Atque in hoc, inter cetera, discrimen, & prerogativa vitæ spiritualis ac Religiosæ, præ mundana & sæcularium elucet, quòd maius ipsi in animo gaudium & voluptatem è commissorum criminum deploratione sentiamus, quam hi ex omnibus deliciis & voluptatibus quas suis mundus, propinat. Vnde egregiè id ponderans S. Augustinus, si vel primum, ait, verum Deo servire incipientium opus, iustorum, inquam, luctus, & plangens, tristitia, tanta eos voluptate complet, quàm deum compleantur oportet, cum ipsos Dominus in oratione consolatur, cum spirituale illum gustum dulcedinis, quo electos suos demulcere consuevit, illis immittit? quid, cum ab oculis ipsorum omnem lachrymam absterget & exsiccabit? *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Adhuc, aliena peccata ad instar Ieremiæ jugiter plangere, etiam liquet, quàm suave, sapidum & volupe sit: Etenim boni filii signum è, honoris paterno zelo moveri. Præterea,

quid suavius ac sapidius dici fingique potest, quàm ad vitæ perfectionem continuò anhelare, & ad celestis patriæ fruitionem semper aspirare, ob eiusque dilationem suspirare? Nam, ut idem S. Augustinus dicit: *Quid pulchrius, quidve dulcius, quàm inter tenebras huius vitæ, divina dulcedini inhiare, & aterna beatitudini suspirare, illicque teneri mente ubi vera haberi gaudiæ certissimum est?*

10. Hinc simul eadem operâ patebit, lætitiâ, quàm in Dei servitio perimus, non esse vanam quamdam, quæ in risu, in cachinnis, in verbis leviculis ac superfluis, in facetiis & leporibus, quos obruto cuilibet obrudamus (hæc enim in Dei famulis non tam lætitiâ foret, quàm distractio, libertas ac dissolutio) consistat; sed exteriorē quamdam hilaritatem, quæ ab interiori promanet, juxta illud Proverbiorum: *Cor gaudens exhibet lætitiâ faciem.* Nam quemadmodum spiritus animique tristitia ita in corpus derivatur, ut non carnem solum, sed & ossa arefaciat & emedullet: quia *spiritus tristis exsiccatur ossa*: ita & cordis lætitiâ in corpus diffunditur, adeò ut etiam è vultu emiceret & eluceat: Sic multos Sanctos talem intus in animo pacem & lætitiâ habuisse legimus, ut & in vultu & oculis eiusdem serenitas, dans velut testimonium interioris, exsplendesceret. Talis porro nobis lætitiâ & hilaritas necessaria est.

Quæ lætitiâ debeat Religiosos.

Prov. 15.

Prov. 17.

12.

TRACTATUS SEPTIMVS,
DE THESAURO ET
INGENTIBVS BONIS, QVÆ
IN CHRISTO POSSIDEMVS, DE-
que modo in meditatione myſteriorum ſacræ
paſſionis eius obſervando, & fructu
inde colligendo.

CAPVT PRIMVM.

*De theſauro & ingentibus bonis, quæ in Chriſto leſu re-
poſita habemus.*

*Gal. 4. 4. 1.
Gratiæ
& Iræ
tempus
duplex.*

ATabi venit, inquit Apoſtolus, plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Elapſa hætenuſt tempora gratiæ quodammo-
do vacua fuerunt: illud verò tempus cum gratia, tum donis ſpiritualibus plenum eſt, ideoque non immerito lex gratiæ vocatur: in illo namque illa nobis data eſt gratia, quæ omniũ gratiarum principium & origo eſt. Miſit enim Deus filium ſuum unigenitum, ut nos à peccato liberaret, redimeret, & à dira poteſtate ac ſervitute cacodæmonis, in qua agebamus omnes, vindicaret. Nunc princeps huius mundi eſcietur foras: ut nos Deo reconciliaret, filios ſuos adoptivos

faceret, ac januam cœlorum, qui peccatum occluſerat, reſeraret.

2. Verum poſt deplorabilem illum noſtrorum protopatrũ lapſum, quo tum ſibi, tum univerſæ poſteritati extremam perniciem accerſivere, & ter beatum illum juſtitia originariæ ſtatum (in quo à Deo primum conditi erant) amiſere, & partim ipſi, partim omnes poſteri ipſorum, infinitis miſeriis obnoxii manſere: (Deus fecit hominem rectum, & ipſe ſe infinitũ *Eccle. 7. 30.* miſcuit quæſtionibus) unicum iis tot inter miſerias & afflictiones manſit ſolacium, quòd mox à perpetrato peccato, cùm ſerpenti decipienti jam malediceret, Salvatorem, nempe filium ſuum unigenitum, aliquando ſe miſſurum Deus addixerit, ut hic homo,

Joan. 11. 31

Gen. 3. 15. *homo, pro nobis mortem optens, ab iis nos malis liberaret, in qua occasione peccati prolapsi eramus. Dixit enim. Immicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum.*

Lev. 10. 2. *3. Quæ divina pollicitatio mirificæ eosest consolata, magnoque ad poenitentiam ob peccatum agendam fuit incitamento. Atque filiis exinceps suis exposuere, quam felici in statu fuissent conditi, quamque miserè eo sua ipsi culpa excidissent; at venturū aliquando Redemptorem, qui publicam salutem restitueret ac vindicaret. Hanc porro promissionem Deus ipse deinde sæpius confirmavit, iis præsertim qui præceteris ipsi placuerunt, uti Abrahamo, Iacobo, Davidi, apertè pollicitus, ipsorum è semine illum vindicem nasciturum. Hoc quoque universa Iudæorum religio discretè asserbat; Prophetæ etiam mira de illius adventu prædicebant adeoque multos per clamores, gemitus & orationes ad eum anhelabant & expectabant. Huc pertinent hæ ipsorum voces: Emitte agnum dominatorem terræ. Vinam dirumpes calos, & descenderes. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiat terra, & germinet Salvatorem. Quin & in Canticis sponsa deliciosam illum suspiriis adesse optat, dum ait: Quoniam mihi det te fratrem meum, fugentem ubera matris meæ. ut inveniam te foras, & deosculer te, & jam me nemo despicit, cum Deum habeam in fratrem? hæc erat denique universa mundi totius expectatio: unde deo codicitur: Et ipse erit expectatio gentium.*

*rium. Etenim cum velut captivi redemptione egerent, eam quasi sui assidue expectabant, & qui eruditi erant à maioribus suis fide, hac se spe identidè solabantur: & in virtute huius qui venturus erat, peccata ipsi condonabantur. Et quemadmodum nos eum jam venisse credimus, sic illi venturum credebant, nec aliter eum nisi. Qui venturus est, nominabant. Atque sic intelligenda est illa discipulorum Ioannis petitio: Tu es, qui venturus est, an alium expectamus? *Matt. 12. 3**

4. Ergò ubi venit plenitudo temporis, & hora illa optatissima, qua misericordiam hanc magnam mundo exhibere decreverat, eluxit, misit nobis filium suum unigenitum. Noluit remedium ac redemptionem hanc statim submittere, ut suam homines miseriam explorationem haberent meliusque perspicerent & illius remediū ardentius desiderarent, & ipsum cum jam exhiberetur, pluris æstimerent. Sæpè enim ideò remedium Deus differt nec statim nos consolari cupit, ut, quàm ipsi parum possimus, quamque nos necesse sit ad Deum confugere, perspiciamus, nihil autem nobis adscribamus.

5. Cum ergò jam inde ab initio Deus Opt. Max. nobis mederi decrevisset, & optatissimum ac ter beatum illud tempus jam advenisset; cum lapsum hunc & damnum dignè & sit prout quidem oportebat, reparare nemo posset (hominis quippè vires nimis quàm fragiles erant, ut seipso surgeret; uti & Angelorum, ad eum revelandum; unde divinis viribus opus erat:) & quoniam ad redemptionem

ncm

Tempus
ræ ince-
dit in la-
osua ad.

Iua 16. 1. *gnum dominatorem terræ. Vinam dirumpes calos, & descenderes. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiat terra, & germinet Salvatorem.*

Iua 6. 4. *Quin & in Canticis sponsa deliciosam illum suspiriis adesse optat, dum ait: Quoniam mihi det te fratrem meum, fugentem ubera matris meæ. ut inveniam te foras, & deosculer te, & jam me nemo despicit, cum Deum habeam in fratrem? hæc erat denique universa mundi totius expectatio: unde deo codicitur: Et ipse erit expectatio gentium.*

Cant. 8. 1. *Quoniam mihi det te fratrem meum, fugentem ubera matris meæ. ut inveniam te foras, & deosculer te, & jam me nemo despicit, cum Deum habeam in fratrem? hæc erat denique universa mundi totius expectatio: unde deo codicitur: Et ipse erit expectatio gentium.*

Lev. 10. 2. *3. Quæ divina pollicitatio mirificæ eosest consolata, magnoque ad poenitentiam ob peccatum agendam fuit incitamento. Atque filiis exinceps suis exposuere, quam felici in statu fuissent conditi, quamque miserè eo sua ipsi culpa excidissent; at venturū aliquando Redemptorem, qui publicam salutem restitueret ac vindicaret. Hanc porro promissionem Deus ipse deinde sæpius confirmavit, iis præsertim qui præceteris ipsi placuerunt, uti Abrahamo, Iacobo, Davidi, apertè pollicitus, ipsorum è semine illum vindicem nasciturum. Hoc quoque universa Iudæorum religio discretè asserbat; Prophetæ etiam mira de illius adventu prædicebant adeoque multos per clamores, gemitus & orationes ad eum anhelabant & expectabant. Huc pertinent hæ ipsorum voces: Emitte agnum dominatorem terræ. Vinam dirumpes calos, & descenderes. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiat terra, & germinet Salvatorem. Quin & in Canticis sponsa deliciosam illum suspiriis adesse optat, dum ait: Quoniam mihi det te fratrem meum, fugentem ubera matris meæ. ut inveniam te foras, & deosculer te, & jam me nemo despicit, cum Deum habeam in fratrem? hæc erat denique universa mundi totius expectatio: unde deo codicitur: Et ipse erit expectatio gentium.*

nem plena culpæ requirebatur satisfactio, hæc autem pœnam subire necessario debebat; Deus autem natura & per se patinequibat; idcirco infinita ipsius sapientia hanc prorsus admirabilem rationē & medium adinvenit, ut videlicet filius Dei fieret homo, & duabus naturis, divinā inquam & humanā, in una hypostasi & persona unitis, maximum illud redemptionis humanæ opus perficeret.

Redemptionis opus est maius quā creationis mundi.

6. Quæ sanè inventio plena fuit sapientiā & bonitate, atque infinitam Dei potentiam magnitudinemque magis declaravit, quā ullum operum ab illo umquam patratorem. Vnde etiam eum rogat Propheta: *Psal. 79. Excita, Domine, potentiam tuam & veni, ut salvos facias nos.* Rogat, inquit, ut hoc in adventu suam potentiam ostendat, quia opus hoc erat huiusmodi, ut maiorem in ullo potentiam Deus non posset ostendere. Magnū fuit haud dubiè opus mundum creare, ait Augustinus, magnum & infinitæ potentiae argumentum, creaturas tam perfectas condere: unde canit Ecclesia: *Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ;* at, si cum mundi redemptione comparetur, non nisi instar puncti est. Vnde etiam Psalmographus rerum è nihilo creationem vocat opus digitorum Dei: *Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas quæ tu fundasti:* ut generis humani redemptio à spiritu sancto opus brachii divini vocatur: *fecit potentia in brachio suo.* Quæ ergo inter digitum & brachium reperitur dispari-

tas, eadem inter utrumque hoc opus reperire est.

7. Hoc præterea opus, non solum potentiam & magnitudinem Dei, sed & hominis dignitatem & præstantiam, nec non quanti is à Deo fieret, declaravit; magis certè, quam in rerū creatione ostenderat. Vnde etiam orat Ecclesia: *Deus qui humana substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti, & mirabilius reformasti.* Multum certè homini Deus dedit cum eum condidit, plus verò cum eum redemit. unde S. Leo: ad eminentissimum statum Deus hominem evexit, cum eum ad sui imaginem & similitudinem fecit; at longè eum evexit altius, cum Deus non solum ad similitudinem & imaginem hominis factus est; sed & verus homo.

8. Tanta porro & tam eximia nobis ex hac Dei nostri redimendorum incarnatione secuta sunt bona, ergo incarnatione secuta sunt bona, ut, si ea recogitemus, ipsam Adami prævaricationem & culpam mundo salutarem & nō infructuosam fuisse confiteri debeamus: quod intelligens nostra sancta mater Ecclesia excessu quodam amoris extra se rapta, & cū Christo sponso suo dulcissime quasi dissuavians, in officio sabbati sancti canat: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem! o cersè necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! o felix malum, è quo tantum hominibus bonū accessit! o beata infirmitas, quæ tali est medicina depulsa! Plus nobis per Christum accedit, quā per Adamū decessit: maiusque est redemptionis compendium, quā culpæ dispē-*

L. 10. de Civ. 2. 29.

Psal. 8. 4.

L. 1. c. 1. 1.

Rom. 5. 15.

1. 7. de B. Maria sup. verb. Apo. 12. si- gum ma- gnum mi- ni- ra.

Tam fun- magna dona ut sint inef- fibilia. Ephes. 2. 8.

1. 10. 4. 10.

Rom. 8. 3.

1. Tim. 5. 15. dium. Vnde Apostolus: Non sicut delictum, ita & donum, ostendens, maiorem fuisse gratiam quam orbi Christum contulit, quam damnum quod culpa Adami invexit. Hinc mellifluus Bernardus hæc Apostoli

verba exponens: vehementer quidem, inquit, nobis, dilectissimi vir unus & mulier una nocuere: sed gratias Deo, per unum nihilominus virum & mulierem unam (Christum scilicet, & Beatam Virginem) omnia restaurantur; nec sine magno sænore gratiarum: neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni estimationem beneficii magnitudo.

9. Nullis certè verbis exprimi, nulla cogitatione comprehendi, bona thesaurus quem in Christo lesu habemus, potest. Hinc Apostolus gloriatur, mihi omnium Sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus Evangelizare investigabiles divitias Christi. Hæc quoque gratia nobis jam necessaria & optanda esset. Quin & Redemptor ipse Samaritanæ mulieris dixit: Mulier si scires donum Dei, & gratiam quam orbi præstitit; jam dedit de facto ei honorarium illud munus, filium inquam suum, quod toties datum se promiserat: Donum videlicet omnium donorum maximum, & quod solum donum meretur vocari, propterea quod omnia dona divina in eo comprehenduntur. Omnia nobis cum illo donavit. O si donum hoc, & ingentia, quæ in illo possidemus bona, sciremus & intelligeremus! Si hanc thesaurum incomparabilem nobis Deus detegeret, & aurifodinam aperiret, quam

Roderig exercit. pars. 11.

divites & beati essemus! Sancto Augustino certè hanc gratiam Deus contulerat, unde agebat: quisquis tibi ob beneficium creationis non servit; Domine, infernum sanè promeretur; at, qui ne ob beneficium redemptionis quidem tibi servit, novus illi infernus paretur necesse est.

10. P. M. Avilæ usque adeò hoc Saltem exercitium familiare erat, ut, si quis ea dona aliquo modo estimari erat humilitate replicaret: Non est possibile, quòd hoc, vir bone, in me mireris, dona & mirare potius & obstupece, quòd amor Dei. Deus ipse usque adeò te dilexerit, ut loan. 3. 16. tui causa homo factus sit. Sic Deus dilexit mundum, ut filium unigenitum daret. Non potuit Sanctus Ioannes, supremum amoris Dei erga nos homines gradum & perfectionem melius exprimere & designare, quam iuxta dati & doni magnitudinem eum metiendo. Etenim è doni nobis collati immensitate & excellentia, amoris quo nos profecutus est, magnitudinem colligere possumus. Quàm immensum enim fuit donum, tam immensus & intensus fuit amor. Usque adeò namque mundum Deus dilexit, ut filium suum unigenitum dederit, qui humanam naturam indueret, ut hic moriendo vitam nobis adferret. Vnde, canit Ecclesia: O In Sab. sancta. mira circa nos tuæ pietatis dignatio! o inestimabilis dilectio charitatis! ut servum redimeres, filium tradidisti.

11. Quistale quid umquam cogitare & mente concipere ausit? quis inter Mauros captivus, à Rege suo petere præsumat: Mitte huc obsecro, onç.

Xx

cro,

Ecstati-
cus est il-
le amor
Dei ostē-
sus in re-
dempti-
onē.

cro, Domine unicum quem habes filium, ut ille inter barbaros & infideles crudelem mortem oppetat, quò ego in libertatem asserar & vinculis eximar? quod autem ipse ne dicere quidem audeas, imò nec cogitare imaginatione fingere, quin nec in mentem venire tibi posset, hoc tui causa Deus ipse ultro suscipit.

Deus factus homo ut nos fieremus filii Dei. quantum hoc!

Gal. 4. 5.
1. Ioan. 3. 1.

12. Neque solum captivitate nos, in qua agebamus eduxit, sed ad eam etiam dignitatem exierit, ut filii Dei dicamur & simus: nostram si quidem naturam assumpsit, ut participes nos redderet suæ: Dei filius factus est homo, ut nos faceret filios Dei. Unde Sanctus Joannes: *Videte qualem charitatem; ait, dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus.* Vereque Deum vocemus Patrem, & Jesum ejus filium fratrem. Propter quam causam, inquit Apostolus Paulus, non solum non confunditur fratres eos vocare, dicens: *Nuntiabo nomen tuum fratribus meis; verum etiam hoc nomine velut illustrissimo gloriatur.* Hinc est quòd eo sæpius vocari gaudet, nosque passim fratres suos vocat. Qui ergo Deum in patrem, Christum in fratrem habet, cui *data potestas omnis in cælo & in terra est*, quid ultra desideret?

Simile quo Christi amor erga nos declaratur.

Gen. 41. 55.
Ioseph fuit figura Christi

13. Cum fratrem Josephum ad sublimem dignitatis gradum evehit, toti terræ Egypti dominantem, & secundum à Rege Pharaone, cujus opera hic in præcipuis regni negotiis utebatur, ita ut diceret: *Ita ad Ioseph; vidissent: majestatis ejus grandi pondere quasi incurvati sunt, & postea multo vehementius pro-*

strati sunt audientes ipsum esse Josephum, quem ita malè tractasse se meminerant. At cum idem eos securos reddebat (timebant enim ne fortè ob commissam à se aliàs in eum injuriam pessimè ab ipso exciperentur) omniaque necessaria ipsis procuraturum se spondebat verbo illo dulci: *Nolite timere, ego pascam vos, quàm lætos & hilares eos exstitisse putamus!* Omnes enim ad se jussit accedere, currusque plaustra & jumenta iis dedit, ad facultates suas in Egyptum deferendas: *Venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Egypti.* Idem omnino nobiscum agit Redemptor Christus, qui noster est frater, ac majore nos amore prosequitur quàm Joseph fratres. Etenim nos omnes ad se trahere & rapere vult. Hinc apud Joannem Evangelistam ait, *Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum.* Plaustra quoque & currus, quibus eò commodius perveniamus, subministrat, sanctissima inquam sacramenta, & tot alia adjumenta & subsidia ad illuc perveniendum destinata.

14. Ac si fortè peccata & transgressiones in illa aliàs commissa tibi occurrant, ut te animum abjicere & desperare faciant; non est quòd timeas, quia jam tum ob prænitentiam pro iis susceptam, eorum memoriam Deus facit non esse nocivam, posita prænitentia in loco iniquitatis. Insuper ipse met noster apud patrem cœlestem mediator & intercessor est, ut commissorum nobis veniam & misericordiam

1. Ioan. 2. 1.

Heb. 9. 24.

3. Barna

Gen. 10. 23.

Gen. 45.

1. Ioan. 17.

24.

Gen. 50. 25.

Efficax remediū contra pusillanimitatē est Christus noster apud Deū mediator

diam ab illo obtineat. Hoc enim Joannes Evangelista nobis ad animos addendos in Canonica sua proponit: *filioli*, ait, *hac scribo vobis, ut non peccetis: sed, &, si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem IESUM Christum justum.* Apostolus quoque Paulus idem Christum coelos conscendisse scribit, ut in Patris coelestis curia advocatum & patronum nostrum agat: *Vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Etenim, (ut pie mellissimus Bernardus meditatur) sua is in coelis patri coelesti irato exhibet & demonstrat vulnera: quod enim illa nostri causa & ipso iubente suscepit, minimè ipsum permittere debere, ut, qui tam caro illi stetimus, peccamus. Atque ut sacratissima Angelorum Regina filio suo dilectissimo pro nobis intercedendo, quibus eum laetavit, ubera profert, ita filium Patri æterno sua vulnera & plagas, quæ nostri causa excepit. Atque hanc inter ceteras causam esse perhibent SS. Patres, cur à resurrectione illorum cicatrices & notas suo in corpore remanere voluerit.

15. Jacobo Patriarcha jam de mortuo, ejus filii in Ægypto agentes Josephum fratrem pariter accesserunt, veriti, ne, quas in se olim irrogatas injurias patre superstitite ulcisci noluerat, illo jam defuncto forsitan vindicaret: dixeruntque: *Pater tuus praecepit nobis, antequam moreretur, ut hac tibi verbis illius diceremus: obsecro ut obliviscaris scelera fratrum tuorum, & pec-*

*cata atque malitia quam exercuerunt inter nos quoque oramus, ut servo Dei * patri tuo dimittas iniquitatem * vulgata hanc.)* Ubi notandum, nullas Iacobo legitur. fuisse injurias ab iis irrogatas, sed illum ex amore paterno filiorum delicta sibi condonari oravisse: quasi ipse ea admisisset, quæ filii sui commiserant. Consimili modo Redemptor noster CHRISTUS, ex ingenti quo erga nos fertur amore, delicta & crimina nostra computavit pro suis: quia illa in seluenda suscepit, nostrumque se fidei jussorem fecit. *Posuit 1sa. 53. Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorum. Et, Iniquitates eorum ipse portabit,* ait Isaïas.

16. Nos ergo cum hac postulatione ad Patrem æternum abeamus, dicamusque ei quisque supplices: *Obsecro te, Pater, ut hac peccata mea dilecto filio tuo IESU Christo ignoscas: etenim nihil ipse in hora mortis sue impensius suis commendavit: moriens quippe ad te clamavit: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.*

17. Quis ergo jam de peccatorum suorum venia obtinenda desperet? Apostolus quoque Paulus ait: *Habemus sanguinis Christi asperersionem melius loquentem quam Abel:* hujus enim loquens clamabat vindictam, at Christi sanguis misericordiâ imploratis pro quibus effusus est, quin & iis qui ipsum effuderunt. Cum ergo scelerum tibi tuorum ac miseriarum multitudinem diabolus ob oculos ponet: ut te animo deficere & deorum venia consequenda diffidere faciat, ex alia tibi parte IESUM Christum representa, atque imaginatione

fringe quamprimum ab illo te arre-
pra manu ad Patris sui thronum de-
duci, eumque patroni partes ob-
eundo, pro te loqui & intercede-
re; suisque meritis atque obsequiis
à se Patri aliàs exhibitis, tuam con-
fusionem, atque ignominiam te-
gere. Atque hæc cogitatio novos
tibi animos suggeret, omnisque
diffidentia tua in spem, tristitia in
gaudium convertetur: ipse enim
(ut loquitur Apostolus) *factus est*
nobis iustitia, sanctificatio & redem-
ptio.

2. Cor. I.
30.

18. Vnde præclare Sanctus Am-
brosius: Omnia, inquit, habemus in
Christo, & omnia Christus est nobis.
Si vulnus curari desideras, medicus
est. Si febribus astringas, fons est. Si
gravari iniquitate, iustitia est. Si
auxilio indiges, virtus & robur est.
Si mortem times, vita est. Si cælum
desideras, via est. Si tenebras fugis, lux
est. Si cibum quaris, alimentum est.
Quæcumque demum re opus habe-
bis, & quamcumque desiderabis, in ip-
so invenies. Alio verò in loco sic
loquitur: Si in te insurrexerit lupus, pe-
tram cape, & fugit: petra tua Christus
est: si ad Christum confugas, fugit lupus,
nec terrere te poterit. Hanc petram quasi-
vit Petrus, cum tirabaret in fluctibus, &
statim invenit, quod quasiavit; quia dex-
teram amplexus est Christi, quam ipse
porrexerat, itaq; periculum merito-
nis evadit.

Eph. 6. 10
Christus
nostra
est arma
tura.
19. Sanctus Hieronymus quo-
que explicans hæc Apostoli, De cete-
ro, fratres, confortamini in Domino,
& in potentia virtutis ejus: induite
vos armaturam Dei, ut possitis stare ad-

versus insidias diaboli, ait, ex iis quæ
mox subnectuntur, atque aded ex
omnibus quæ de Salvatore nostro
Iesu Christo in sacra pagina legun-
tur, manifestè colligi, Dei ar-
maturam quam eo in loc nos Apo-
stolus induere jubet, non esse a-
liam quam ipsummet Redempto-
rem Iesum; aded ut perinde sit di-
cere: Induite armaturam Dei, at-
que Induite Dominum Iesum Christum.
Ostenditque multis singillatim,
Christum nostram esse lorica, *Apoc. 1. 16*
galeam, thoracem, scutum, & gladium *& 2. 12.* ex utraque parte acutum
& sic de reliquis. Arma ergo quibus
nos indui & amari, ad omnes eaco-
dæmonistentationes excipendas, o-
mnes illius insultus & machinamen-
ta eludenda, deque illo vi & gloriam re-
ferendam oportet, alia non sint
quàm virtus Christi ut autem id me-
lius intelligamus, Sacra scriptura va-
ria, eaque speciosa, illi dat nomina ac
titulos, puta Regis, Magistri, Pasto-
ris, Sacerdotis, medici, amici, pa-
tris, fratris, sponsi, lucis, vi-
tæ, fortis, & alia ejus generis sex-
centa.

20. Nam ut in eo Apostolus *Coloss.*
omnes thesauros sapientia & scientia *20. 3.*
absconditos dicit, ita etiam omnes no-
stri thesauri & facultates in eo con-
tinentur; illi enim data est omnî po-
estas in cælo & in terra & in eadem tra-
ditum ac consignatum est ei omne thesauri
nostrum bonum, medicina, remedium:
& universa opera nostra, si quid me-
riti habent id ab illo mutantur; &
sacratissimo illius sanguine tincta va-
lorem acquirunt: unde S. Ioannes in
Apoca-

Apoc. 7.
14.

Quare Ec-
clesia o-
mnes o-
rationes
conclu-
dit per
Dominum
N. &c.
Eph. 10. 3.

Mat. 4. 1.
4. Reg. 19.
34.

Apocalypsi de multitudine illa magna, quam ante Dei thronum contemplant, quamque dinumerare non poterat, albis indutam vestibus, & palmas in manibus habentem, dictum fuit: *Hi sunt qui laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Omnia nostra bona quædam velut segmenta, portiuncula, ac reliquæ sunt divitiarum Christi: omnia quoque quæ nobis adveniunt bona & dona, per illum, nec nisi per merita eiusdem nobis accedunt. Per illum etiam à tentationibus ac periculis liberamur, omnes item virtutes acquirimus; denique quidquid habemus, habemus in Christo, ac per Christum obtinere, & Christo acceptum referre debemus.

Quare Eccl. 2. 1. Hinc omnes orationes & postulationes suas Ecclesia, rei huius conscia, hac clausula concludit, *Per Dominum nostrum Iesum Christum*; illud Davidicum sicuta, *Protektor noster aspice Deus, & respice in faciem Christum*: quasi dicat: *Id nobis, Domine, filii tui dilectissimi causa concede; & ob amorem, quo illum prosequeris, peccatis nostris ignosce, cum pro illis ipse in cruce sit mortuus: intue, obsecro vulnera, quæ nostri causa suscepit, ac nostri miserere.* Sane si Patriarcharum Abraham, Isaac, Iacob, merita in Dei conspectu ita placuere, ut illis delinquit, iram quam in populum suum prævaricantem aliquando conceperat, deposuerit, ei que fuerit reconciliatus, quin & ipsorum intuitu multa & eximia in eum beneficia contulerit, uti de se ipsemet in sacris litteris passim testatur: *Propter servum meum Iacob, & Israel.*

etum meum; & propter David servum meum: quanto magis putamus Patrem cælestem ob merita unigeniti filii sui Iesu Christi placandum; in quo ei bene complacuit? Unde ait Apostolus: *Gratificavit nos in dilecto filio suo.* Quin Christus ipsum rei huius sponsorem ac promissorem habemus: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in filio.*

22. Quam ergo meritò dixit Angelus Pastoribus nato jam Christo, & in illis, nobis: *Ecce evangelizo vobis causam gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus.* Neque verò id unum singulare & simplex gaudium est, sed multa simul juncta, & bona plurima connexa. Quærit proinde curiosè Origenes, cur, dicente Isaia in singulari, *Annuntians bonum*; S. Paulus hunc locum producens, dicat, *Evangelizantium bona?* ac responderet causam esse, quod Christus non unum dumtaxat bonum, sed simul bona sit omnia. Ipse quippe nostra est salus, vita, resurrectio, lux mundi, veritas, via, porta cæli, sapientia, potentia, & bonorum omnium thesaurus pro nobis natus est & mortuus, ut nos viveremus: pro nobis surrexit, ut & ipsi ad novitatem vite resurgamus: pro nobis cælos conscendit: unde ait: *Vado parare vobis locum*: & *Expedi vobis ut ego vadam.* Inde nobis misit Spiritum Sanctum, ac dedit dona hominibus, ibi quoque, ut ad dexteram Patris sedens, continuo in nos munifica manu beneficia & gratias effundit. Ac propterea S. Cyprianus eum vulnerum cicatrices ac

Christus omnia nostri causam facit.

Luc. 2. 10.

Origenes.

Isaia 52. 7.

Rom. 10.

5.

Ioan. 14.

2.

Ioan. 16. 7.

Ephes. 4. 8.

Cyprian.

vestigia retinuisse dicit, ut disceremus, hæc foramina velut fontes, & scatebras quasdam esse, è quibus thesaurorum gratiarum ac donorum divinorum fluenta perenniter manant, atque incredibili cum liberalitate jugiter in nos manatura sunt, neque umquam manare cessabunt. Hinc etiam in Canticis manus habere dicitur cornatiles, aureas, plenas hyacinthis: quæ quatiorno velut perforatæ, hinc per illa foramina in homines dona cuncta defluunt.

Hebr. 4. 23. Itaque cum Apostolo concludamus: *Habentes ergo Pontificem magnum, & tam potentem mediatorem & intercessorem, Iesum Christum, inquam, filium Dei, qui penetravit celos; adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

Exemplum. 24. Cum S. Bernardus, (ut habetur in eius vita) in gravi qua laborabat infirmitate, in extasi raptus esset, stare sibi visum est ante Dei tribunal, & audire accusantem dæmonem, quasi gloriam cœlestem minimè esset promeritus. Cui sanctus vir respondit: Equidem fateor illa me gloria planè indignum esse, & illam Domino meo Iesu Christo deberi, idque duplici titulo, primo quidem quod æterni Patris unigenitus sit filius, heresque regni cœlestis: altero, quod suo eam sanguine sibi compararit, factus obediens Patri usque ad mortem, horum titulorum primo ipse contentus est, isque ei plus quam satisfactis est: alterum mihi communicat & cedit, atque in illius virtute ad cœle-

stem gloriam jus habeo; unde & hoc uno nitor. Hoc audito responso malignus ille accusator confusus abiit, & universa illa iudicii forma evanescente, Bernardus ad se rediit. Huic ergo rei & nos confidere oportet, hæc spei nostræ summa esto. Iacob vestibus fratris sui, majoris indutus paternam benedictionem obtinuit: adeum modum induamur & nos Iesum Christum fratrem nostrum maiorem, pelliculas Agni illius immaculati nobis circumdemus, ipsius merita ac passionem nobis applicemus, atque hoc pacto Patris æterni benedictionem consequemur.

CAPUT II.

*Quam & nobis utilis, & Deo grata sit
Passionis Dominicæ meditatio.*

I. S. Augustini sententia est, Nihil Medicinæ tam salutaris nobis esse, quam Christi passio, quod quotidie cogitare quanta pro nobis perierit Deus & homo: cui accedens suffragator Bernardus, *Quid tam, inquit, efficacius ad curanda conscientia vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quam frequens ac sedula Christi vulnerum, passionis, ac mortis meditatio?* Ad hæc, nullum adversus omnes tentationes, præsertim carnales, sancti Patres esse dicunt remedium præsentius ac præstantius, quam ad passionis Dominicæ meditationem confugere, intraque vulnera Redemptoris nos abscondere: Denique contra omnem morbum malum in illa remedio & auxilium inveniri. Vnde S. Augustinus.

Augustinus: In omnibus non inveni tam
efficax remedium, quàm vulnera Christi.

Quin & æquè præclare S. Bonaven-
tura: Qui se, ait, intentè & devotè in
sanctissima vita & passione Domini exer-
cer, omnia utilia & necessaria sibi abun-
danter ibi invenit: nec opus est, ut extra
Iesum aliquid quarat.

2. Quam ob causam videre est
sanctis & servis Dei hoc exercitium
per familiare fuisse, & hoc illos me-
dio ad summum sanctitatis & perfe-
ctionis gratum pervenisse.

3. Et sanè quamvis hoc in exerci-
tio aliud bonum non includeretur,
quàm quòd Deirecordemur, grata-
que memoria recolamus beneficia
quæ à munifica eius manu recepi-
mus, assidueque de iisdem cogite-
mus; magni sanè vel idcirco id apud

Deum pretii & valoris esset: amoris
quippe proprium est, efficere, ut a-
mans unicè desideret & magni faci-
at, ut is erga quem amore fertur, i-
psum sæpe in mente habeat, de bene-
ficiis ac bonis ab illo receptis frequen-
ter cogitet, jugiter de iisdem agat ac
loquatur; unde is qui verè amat, hac
grata sui recordatione impensius de-
lectatur & gaudet, quàm si amatus
multa illi munera & donaria in acce-
ptorum recognitionem mitteret. Pa-
ter id in matre illustri & opulenta fi-
lium absentem tenerè diligente: cui
fidicatur, filium multam & horifi-
cam eius mentionem facere, sæpius
ipsius recordari, nunquam non cum
grata animi significatione referre,
quo ipsum affectu, studio, delectis e-
ducat, nec non beneficia comme-
morare quibus ab ea affectus est, de-

nique grata cum memoria recensere
molestias, quas ipsius causa passa est;
longè id illi gratius est, magis què hac
relatione oblectatur, quàm si, nulla
harum rerum factâ mentione, multos
ei parvos sericos pretiosa què moni-
lia submitteret. Ad eundem mo-
dum Dominus Deus noster, qui o-
mnibus in rebus amoris leges & pro-
prietates observavit, eos etiam in hac
egregiè servat (hoc quippe verè &
ferventer amantium proprium est):
unde maximopere desiderat magni-
què facit, si jugem ipsius memoriam
habeamus, de què ipso, & singulari-
bus ab eo receptis beneficiis, nec non
mirabilibus quæ pro nobis est opera-
tus, frequenter, quasi perpetuò, re-
cordemur.

4. Præsertim cùm (si cum grata
animi significatione hæc beneficia
frequenter recolamus) brevi futurū
sit, ut fervens aliquod Domino sin-
cerè serviendi desiderium in nobis
accendatur, uti experientia frequens
testatur. Et sane si ulla re peccato-
rum corda dura emollescunt ad pie-
tatem unica memoria passionis Do-
mini emollescent, ad quam rem indi-
candam in eadem Petra scissæ, &
monumenta olim aperta fuerunt. Si
ulla re glorificatio Domini de corde
justorum exprimitur, passionis Do-
minicæ torcular eam exprimit. Vere
erat iste filius Dei, dicebant astantes
cruci.

5. S. Gertrudi virginis à Deo re-
velatum fuisse Lud. Blosius tradit,
quories quis cum devotione & inci-
pio pietatis sensu, Christi crucifixi
imaginem respexerit, toties vicissim
cum

Et adhuc
gratius
ob affe-
ctum in-
de ena-
scens.

Cap. 2.
monit. spi-
ritual.

eum amorosè à benignissima Dei misericordia respici, aptè sane ad hoc propositum. Ex quo hoc saltem eruamus, cum ipsi grave & molestum non fuerit nostri causa pati, nobis minimè molestum videri debere, grata memoria recolere id quod pro nobis est perpeffus.

p. 6. lib. 1.
cap 86.
Chron.
Minor.
Exemplum.

6. Cùm F. Franciscus aliquando haud procul à S. Maria de Portiuncula transiret, & alta voce multisque cum singultibus ploraret, contigit virum aliquem venerabilem insignem Dei servum, cui ipse notus erat, cadè forte præterire. Qui cum virum Dei afflictum, plorabundum & lacrymis suffusum videret, ratus insperatò aliquod ei infortunium aut calamitatem supervenisse, petiit ex eo, ecquid fleret, aut quorsum tanto opere cruciaretur? Tum S. Franciscus multis cum lacrymis, & profundè singultriens: Quidni, inquit, doleam & flam cum ob immensos illos cruciatus & tormenta, quos Dominus meus Iesus nullo suo merito passus est; tum quod homines incomparabiles huius beneficii usque ad eò obliviscantur, cum tamen nos passionis ipsius causa existiterimus.

CAPUT III.

*Quis modus in Dominica passionis meditatione servandus sit; ac de compassio-
nis affectu ex ea eliciendo.*

Passionis 1. **I**dem autem in passionis Domini meditatione modus, ex communi spiritualis vitæ magistrorum modus i. præscripto, servandus est, qui in reli-

quis orationis & meditationis generibus. Circa quam monent, non esse tempus omne nudæ historiæ excussioni & percurfioni impendendū, sed ante omnia dandam operam, ut voluntas per affectus & desideria quædam concitetur: qui primò in animo & corde concipiuntur, ut de in suo tempore opere ipso expleantur, atque huic affectuum concitationi potissimum in oratione nobis insistendum est. Sicut enim is qui ad aquam indagandam, vel ad latentem aliquem thesaurum eruendum, terram effodit, tunc à fodiendo cessat, cum quod quærirat invenit, nec ulterius penetrat: pari modo non est, quòd auro & thesauro veritatis & affectus, quem quæriras, per meditationē & intellectus discursum jam detecto, & aquâ vivâ, quam anima tua maximopere concupiscit & sinit, jam reperta, ulterius intellectu penetres & excaves; sed in illis voluntatis affectibus ac desiderijs tam diu immoreris oportet, usque dum hac aqua animum expleas, sicut restinguas, ac tibi usque quæque facias satis. Hic quippe finis est quem in oratione habere propositum oportet; nec non fructus, qui ex ea eruendus: atque hunc ad scopum universæ meditationes & intellectus discursus ac considerationes sunt dirigendæ & ordinandæ. Hic ergo modus etiam in Dominica passionis meditatione nobis est observandus. Quare singillatim hic affectus, quos hac è meditatione elicere, quibusque immorari nos oportet, deducemus: quibus eadem opera considerationes aliquot,

I. Affectus
in pass.
Dom. est
compas-
sio.

Huic
dum me-
ditandi
passionē
valde in-
luat
Commē-
tarius D.
Georgii
ab Eschē
super 4.
Evange-
listarum
passionē
editus
Colonie
Titulo
Aula 1.2.
3. 4. Vbi
ad lingu-
los ver-
sus vel
verba ha-
bes affe-
ctus &
collo-
quium
cū Deo.

¶ 8. 17.

Excita-
tur hic
confide-
ratione
magni-
tudinis
crucia-

quot, quæ huc nos excitare queant, adnectemus.

2. Multi quidem, iique varii sunt affectus, quos hic magno cum fructu in nobis excitare, iisque insistere possumus: hos tamen qui hac de materia tractant, ad septem ferè genera communiter reducunt. Primus igitur est *Affectus compassionis*. Alicui autem compati, est ejus dolore dolere, cruciatus cruciari, eum suis in afflictionibus ac malis cum passionis sensu & lacrymis cordis prosequendo: quo pacto dolor, afflictio, cruciatus inter utrumque ex æquo velut dividi, & alter ea quam ipse in me ei compatiendo partem transfero, alleviari, minoremque dolorem & afflictionem sentire jam videtur: quemadmodum è contrario cum quis malo & damno alterius lætari se ostendit, ei que irridendo insultat, efficit ut ipsum increseat, & vinacius sentiat. Et quamquam rerum sit, hac ratione nos efficere non posse, ut Redemptoris nostri Christi dolores & cruciatus alleviemur, utpote jam præteriti, hæc tamen nostra compassio ei gratissima est, quòd per eam dolores & supplicia ipsius in nos quodammodo transcribamur. Atque idcirco dixit Apostolus. *Si autem filii & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, sit tamen compatimur, ut & glorificemur.*

3. Huic tamen compassionis affectui in nobis excitando mirè conduxerit, poenarum, cruciatuum ac tormentorum quæ Christus Redemptor perpessus est, magnitudinem considerare secundum exten-

sionem & intensiōē & appretiatiōem: nam ut Theologi & SS. Patres Christi communi consensu tradunt, majora fuisse tormenta Christi, quàm ullus mortalium hactenus est passus vel pati quisquam possit, juxta Propheticum illud: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor sicut dolor meus.* Primò, quia nulla in corpore ejus pars exstitit, quæ non gravissimis tormentis fuerit excruciat: unde Isaïas: *Aplanta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*: manus passum quippe & pedes clavis fuisse transfixos, caput spinis transfixum, vultus sputorum illuvie sædatus, & alapis inflatus tumens, universum denique corpus flagris concisum & conceptum, & cum in cruce extensum, miserè luxatum. *Dinumeraverunt omnia ossa mea.*

4. Neque solum passus est in corpore, sed & in anima: etsi enim natura humana divinæ unitæ personæ esset, nihilo tamen minus tormentorum acerbiter sentit, quàm si illa unio non exstiteret. His accedit, quòd, quo dolor hic extensior foret, omnis consolationis inter patiendum expers esse voluerit: Atque idcirco in cruce pendens ad patrem exclamavit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Sancti Martyres suis in tormentis cœlesti ac divina quadam consolatione perfundeabantur, qua vigorati & confirmati ea non tantum fortiter ac constanter, sed & hilariter excipiebant: Redemptor verò Iesus, quo intensior ipsius cruciatus foret, & nostri causa amplius pateretur, omnem

mnem undique cuilibet consolationi & alleviamento, tam quod cœlitus quàm de terra & ab hominibus poterat accedere, (quod ad inferiorem sui partem attinebat) aditum præcluserat, itaque derelictus ac desertus fuit non ab amicis solum & discipulis, sed & à Patre suo, unde per Prophetâ suum ex postulans ait: *Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber à peccato*, à morte & supplicio ullo, quod comeritus videar.

Ps. 87. 5.

Sanguineum
furor
eorum
cogitatio
Christi
ex-
pressit.

5. Magnitudo tormentorum Christi vel ex eo satis intelligi potest, quod sola illorum imaginatio ac viva representatio sanguineum ei sudorem in horto Gethsemani expresserit, & quidem tam copiosum, ut in terram decurreret. Si tantum angorem & agonem in eo causerit nuda ipsorum cogitatio, quantum causari oportet illorum de facto perpessio & inflictio?

Intensive etiam
fuerunt
maxima
tormenta.

6. Deinde quoad intensiorem omnes illius cruciatus & dolores tam atroces fuere, ut negeat SS. Patres mortalium quemquam citra miraculum, per quod in vivis conservaretur, posse inter illa subsistere & vivere, siue spectetur dolor irrogatus, siue ignominia, siue depauperatio, & destitutio necessariorum, unde necesse fuisse Christo à Divinitate sua tunc aliquod subsidium petere, ne inter illa, antequam finirentur, fatiscens exspiraret.

Miraculose in
illis per-
duravit.

7. Non sic tamen illa in partem venit, ut dolores cruciatus ejus ad miniculo verè non senserit; sed, ne excessivus tormentorum sensus quamprimum ei vitam tolleretur, quò

sic plura pateretur. Unde infinitam Domini misericordiam & liberalitatem colligere possumus: utpote qui ut sancti Martyres nullum in tormentis dolorem sentirent, miraculosis modis eum mitigabat; nulla verò in se miracula edebat, quò illa nostri causa intensiora pateretur, & vivacius sentiret.

8. Præter hæc exteriora corporis tormenta & dolores, interna quoque Redemptor, (uti supra diximus) Christi eaque haud paulò prioribus acerbiora, pertulit, quæ animam ejus sanctissimam inimicè & immediatè torquebant: etenim jam inde à primo conceptionis suæ articulo, ad ultimum principio, usque vitæ momentum, universa omnium hominum peccata, tam quæ à mundi principio catenus commissa erant, quàm quæ exinceps ad finem usque sæculi committenda erant, semper sibi præsentia habuit: qui, quia ex una parte Deum Patrem tam impensè diligebat, & illum peccatis offendi & lædi videbat, ex altera verò tanto erga animas amore ferebatur (quas passim in interitum & exitium ruere videbat) maximè opere inde affligebatur, quod, tametsi passionem & mortem ipse suam ad eas juvandas & liberandas offerret, infinitas tamen illarum fore, quæ isthoc remedium in utilitatem suam conversuræ non essent, sed mortem prævira diligerent, erat hoc ei velut gladius anceps, ex utraque parte vulnerans, hinc quidem quod Dei majestas ita violaretur & offenderetur, illinc verò quod animæ in interitum miserandum & quidem æternè de-
flendum.

Interna
dolores
Christi
fuerunt
maximi
ex dupli-
cis cari-
tatis
princi-
pio.

Vi mirū
non sit
sanguine
sudasse
in horto

Quæto-
to vitæ
tempore su-
dare po-
tuisse.

Ps. 37.

Quanti
affectus
in nobis
oriri de-
berent
ex passi-
onemini

flendum ruerent præcipientes, sequente damnatione inexplicabili. Unde nec verbis exprimi, nec cogitatione comprehendi possunt incomparabiles illi dolores, qui hinc in sanctissimam illam animam derivabantur.

9. Hæc igitur omnia, simul & universa tormenta, dolores, opprobria & contemelias, quæ dum in oratione in horto Gethsemani fusa menti illius obversabantur, sanguinem tam copiose eum sudare fecerunt, ut in terram is decurreret.

10. Neque verò tunc solum cum in horto erat angustiabatur Dominus, simili modo intus toto sanctissimæ vitæ tempore passus est, quia jam inde à primo conceptionis instanti quoad usque in cruce spiritum emisit, semper discipulorum oculis habuit; juxta illud Prophetæ dictum: *Dolor meus in conspectu meo semper*. Vnde colligere licet, totum vitæ ipsius tempus, tam ei dolorosum existisse, quàm sint dies passionis: quin inde subinde magis affligere & torquere solet ipsa impendentis mali & supplicii expectatio, quàm ejusdem perpassio. Quamobrem universa ipsius vitæ velut ingentium dolorum pelagus fuit, cujus fluctus noctu & interdiu assidue sanctissimam illam animam extra omnem modum concutiebant & tundebant.

11. Jam quisquis hæc singula subinde considerabit & ruminabit; ad hæc, eum qui illa patitur, Dei esse filium, & nostri causa & è puro amore nostri illa pati; saxeis corde sit oportet & ferreo, si ad compassionem moveatur. Merito proinde S. Ber-

nardus. Cum, inquit, terra contremiscat, petra dissiliant, monumenta aperiantur, velamen templi in duas partes scindatur, sol & luna obtenebrescant; a-
quissimum certè fuerit nos compati iis, quæ Dominus pro nobis tam libenter passus est. Nefas est manere nos petris & saxis duriores, & creaturis rationis expertibus insensibiliores; Præ doloris ergo sensu cor nobis diffundatur, & viscera disrumpantur. Si David 2. Reg. 18 Rex audita & perpensa filii sui Absalom, qui tamen dum regno paterno perduellis imminabat, interfec-
tus est, nec usque adeò indoluit, ut plangens exclamaret: *Fili mi Absalom, Absalom fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?* quanto nos erit æquius eodem plangendi modo filii Dei mortem prosequi, qui illa solum de causa eam oppetiit ut nos à ditissima cacodæmonis servitute & captivitate liberaret, ac Patris sui cœlestis regni confortes efficeret?

CAPUT IV.

De affectu doloris & contritionis de peccatis nostris, quem è Dominicæ passionis meditatione elicere oportet.

1. Alter è Dominicæ passionis meditatione eliciendus & exercendus affectus, est dolor & contritio de peccatis. Qui unus est de maximè propriis & primariis fructibus, quos ex ea elicere possumus, eo quòd peccati gravitas & malitia in ea valdè evidenter elucescat &

Yy 2 colli-

Interi
dolores
Christi
fuerunt
maximi
ex dupli-
cis cari-
tatis
princi-
pio.

Ve mirū
non sit
sanguine
sudasse
in horto

Quæto-
to vitæ
tempore su-
dare po-
tuit.

2. 37.

Quanti
affectus
in nobis
oriri de-
berent
ex pass.
Domini.

Serm. ser.
4. hebdom.
sanct.
Matt. 27.
45. & 51.

2. Reg. 18

2. Affectus
ex pass.
Domini
est dolor
de peccatis.

colligatur. Idcirco S. Bernardus, *Agnosce, inquit, o homo quam gravia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari.*

Peccati
gravitas
unde elu-
cescat.

2. Nihil sanè peccati gravitatem æquè declarat, quam vis certum sit infernalibus suppliciis æternum duraturis illud dignum esse, quàm quòd necesse fuerit, quòd illius debitum ex æquo dissolveretur, Deum ipsum hominem fieri: alio enim modo non potuisset in rigore iustitiæ id solvi, nec iustitiæ divinæ fieri satis: quia enim offensa quodammodo fuerat infinita, utpote in Deum infinitum commissa; atque is qui nonnisi puruserat homo, pro ea non poterat satisfacere, ob nimiam quæ est inter Deum & purum hominem distantiam; hinc qui eum pro satisfaceret, infinitæ necesse erat esse dignitatis, & æqualem ei in quem offensa & peccatum commissum erat, & eiusdem cum illo bonitatis.

Indigni-
tas pec-
cati simi-
li decla-
ratur.

3. Declarant id Theologi obvia similitudine: Si quis bubulcus vel agrestis, aut etiam plebeius regem suum retundat, alapamve infligat, certum est Regi haudquaquam factum iri satis, si hic fustuario vicissim colaphove excipiat, imò ne quidem si ducentis flagrorum ictibus aut suspendio injuriam luat: quod immensa sit inter læsum & lædentem distantia: quæ enim inter alapam & injuriam Regi irrogatam & alapam & mortem rustici cuiuspiam paritas? quomodo ergo Regi huic fiet satis? si videlicet rusticus ille æquè potens ac magnus esset aut fieret, atque is quem læsit, actum parem ex lege ta-

lionis satisfactionem alteri offerret, hoc demùm modo credunt illi satisfactum iri.

4. Eodem ergo modo hic se res Proportio habebat. Graviter homo vilis ac nihili, qui non nisi terra & cinis est, summum cœli gloriæ quæ Regem offenderat & læserat: colaphum, (ut ita dicam) Deo infregerat hoc enim omnis qui letaliter peccat, quantum est ex parte sua, facit: etsi ergo vilis ille homo mortem oppetat, injuria minime refarcietur.

5. Quæ ergo ei satisfaciendi ratio? non alia sanè, quàm si homo fieret Deus, & sic offenso æqualis; tunc ac pateretur, injuriæque ex parte personæ fieret satis. Quid ergo remedii cum non sit alius Deus, præter eum qui solus verus Deus est?

6. Hanc ergo infinita Dei misericordia, planè admirabilem ad inventionem artificium, & modum excogitavit quo homini sine ullo iustitiæ suæ detrimento, eaque salvâ posset ignoscere: nimirum quòd, cum ipse, offensus esset, & alius qui offensa satisfaceret, non esset Deus, se Deus faciat hominem, ut sic homo pateretur & moreretur homo, quòd homo Deum offendisset ac læsisset: atque, ut hæc passio ipsa valoris foret infiniti, eò quòd offensa & culpa infinita quodammodo fuerat, is qui patitur, simul sit Deus, cuius opera valoris sunt infiniti, utpote opera infiniti Dei.

7. Atque hæc fuit passionis Christi necessitas, è qua ipsam peccati gravitatem & malitiam nemo non colligat. Vnde S. Ioannes Damascenus

non

Hæc im-
proportio
sublata
est in
carnatio-
ne.

Et sic pas-
sione u-
nius Ho-
minis
pro om-
nibus est
satisfac-
tum.

illa con-
siderans
facile cõ-
teritur de
peccatis.

2. Reg. 2. 4.
17.
Iona. 1. 12.

Hinc elu-
cet pecca-
ti gravi-
tas, & ple-
nitudo
redem-
ptionis.

lib. 1. c. 1. non dubitat asserere; si quidem Deus
lib. ob peccatum omnes & qui fuerunt,
& ad finem usque sæculi futuri sunt.
homines ad inferos detruderet, non
tam plenè tamen divinæ justitiæ sa-
tisfaciendum fuisse, quàm per Christi
incarnationem & mortem est satis-
factum. Neque verò & hyperbolicè
aut exaggerativè quis dictum putet,
quia ipsissima est veritas. Univerſa
enim inferiorum tormenta, quamvis
semper duratura nullam cum vita &
morte Christi analogiam habent, nec
comparari mereantur, perquam,
quia Deus erat qui satisfacerebat, ju-
stitiæ plenè & abundanter quidquid
ei debebatur, atque etiam plus,
est persolutum: in inferno autem
ne unius quidem peccati debitum,
quantumlibet semper solvatur, um-
quam dissolvitur aut plenè persol-
vitur.

9. His ita præstitutis, dico: unum
de primariis, quos est passionis Domi-
nicæ meditatione nos elicere oportet,
fructibus; contritionem, dolo-
rem, odium & detestationem pecca-
torum esse debere. utpote quæ Re-
demptori nostro Iesu tanto steterè:
Dicer itaque meditator passionis Do-
minicæ intra se: Peccata scilicet, mea,
Domine, has tibi spinas & flagella infli-
xerunt: ego te harum in panarum tor-
mentorumque pelagus peccando conieci.
Ego sum qui peccavi: ego iniquè egredi-
entur, obsecro, manus tua contra me.
Tollite me & mittite in mare: scio enim
quoniam propter me tempestas hac gran-
dis venit. Hanc ego Domine cru-
cem commercbar: ipse conspui, fla-

gris cædi, & ab omnibus illudi dignus
eram.

10. S. Bernardus commodam Proſopo-
huic proposito considerationem ad-
fert: Ludebam, inquit, ego foris in pla-
tea cum contubernalibus meis, & in
secretoregalis cubiculi super me fereba-
tur iudicium mortis. Audivit hoc uni-
genitus Regis: exiit posita diademate sac-
co indutus, aspersus cinere caput, nudus
pedes, fletus & eiulans, quod morte dam-
natus esset servulus eius. Intueor subidè
illum procedentem, stupeo novitatem:
causam percunctor & audio; illum mei
causa ad mortem properare. Quid factu-
rus sum? adhuc ludam & deludam lacry-
mas eius? planè, nisi insanus sum & men-
tis inops, non sequar eum, nec simul cum
ludente lugebo?

11. Has ergo, & alias eius generis Modus
considerationes, in oratione nos ex-
citare oportet, peccata nostra, quæ optimus
unica passionis Christi causa exstite-
runt, plangendo & detestando. Un-
de S. P. Noster in exercitiis passionis
Domini, pro petitione (quam sem-
per in meditatione facere nos juber)
hanc assignat, dolorem, sensum &
confusionem pro peccatis: quia pro-
pter peccata mea Dominus tam atro-
cia tormenta subiit. Petitio autem
quàm in singulis Exercitiis pro præ-
ludio S. P. assignat, semper illud i-
psum est quod nos ex iis vult collige-
re, & elicere.

12. Hoc exercitium à Sanctis Pa- Item à SS.
tribus mirificè commendatur, neque PP. pro
sanè eius umquam nos par est obli- omnibus
sci, sed identidem id usurpare ac fre- Homini-
quentare, tam eos qui primùm viam bus.

Domini ambulare incipiunt, quàm, quialiquouſque in ea ſunt progreſſi: quòd non contemnenda eo bona contineantur.

Aliſfructus plures ut humili-
tas.

13. *Primò* namque per hoc homo in humilitate ac timore Domini egregiè ſe conſervat: Etenim ad ſemper & ubique nos humiliandos & confundendos, nulla dari conſideratio potentior & efficacior poteſt, quàm commiſſorum aliàs criminum conſideratio, deque iſdem conceptus dolore ſenſus & contritio. Quas enim ignominias, quas iniurias, probra, contemptus detrectet aut non æqui bonique conſulat iſ, qui Deum creatorem ac Dominum ſuum offendit, & propterea ad ſempiterna tartari ſupplicia condemnari merebatur; idque in ſclerum adverſus divinam maiestatem admiſſorum expiationem & ſatisfactionem!

Item fiducia in Deum magna,

14. *Secundò*, exercitium hoc nos veniæ peccatorum conſequendæ ſecuros ac propè certos reddit. Nulla quippè res certioreſ quampiam reddere de peccatis tibi à Deo condonatis poteſt, quàm quòd illa deplorarit, planxerit, inſigniterque ob illa contritus animo fuerit. Si enim tua ipſe peccata jugiter præ oculis habeas, de iſ indolendo, & ob illa erubefcendo; illa Deus minimè reſpiciet, ſed oblivione perpetua velut ſepulchrorum non recordabitur. Hanc ob cauſam ſua ſancti viri peccata tam ſibi frequenter antè oculos ponebant, & in memoriam reducebant.

Pſ. 50. 5.
& 11.

Vnde Pſaltes: *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum contra*

me, id eſt coram me, eſt ſemper; ut nimirum ſuos Deus oculos ab iſ averteret, eorumq; practicè oblivifceretur, nempe ad iram, ad vindictam. Pœnitentis vox eſt: Averte faciẽ tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. unde ſuper hæc verba ait Sanctus Hieronymus: *Quia ſi tu ponis, illud antè te, Deus illud non ponet antè ſe.* Nihil quippè divinos oculos ſic à peccatis noſtris oculos avertit, quàm ſi ipſi jugiter ea intruemur, ob eaque erubeſcamus & confundamur. Undè etiam hoc inter caſtra in hora mortis maximè ſervos nos reddet, & lætitia perfundet: quare neceſſe eſt dum vivimus, ipſum frequenter uſurpemus, & horam illam præveniamus.

15. *Tertiò*, eſt id non ſolum præteritorum criminum depulſivum, ſed & antidotum præſervativum, ne poſthac in ullum labamur: qui enim ſemper, quòd Deum ſuum peccando offenderit, confunditur, & ex animo pœnitet, nullum de novo crimen conſciſcere præſumeret.

16. *Quartò* denique poteſt id egregiè ſolari & ſecurum reddere eum qui tentatur, quòd tentationibus & ſcrupulis, à quibus exagitur, nequam conſenſerit: qui enim frequentes contritionis actus excitabit, in eiſque ſe affiduò exercebit, cū peccatum omne inſigniter deteſtando, tum firmiter proponendo vitam potiùs amittere, quàm vel unum mortale crimen committere; certus & ſecurus eſſe poteſt, nullatenus ſe tentationibus ac ſcrupulis, à quibus vexatur,

Exerce-
tur amor
Dei.

Exem-
plum.
La. reco-
gni.

Sequa-
mur S.
Petrum
amore
benem

Vexatur, consensum præbuisse: neque enim quis facile in id quod usque ad eod execratur, consentit.

Exerce-
mur amor
Dei.

17. Præterea, quisquis hoc exercitium frequenter usurpat, se in amore erga Deum exercitat: quia vera & genuina contritio ex Dei amore nascitur, dolendo nimirum quod tam bonum, tamque dignum quem omnes & ament & serviant, Dominum offenderimus: Ideoque quanto quis Deum magis cognoscit & amat, tanto amplius eius offensa illi displicet.

Exem-
plum.
la. reco-
pi.

18. Apostolorum Princeps Petrus referente S. Clemente Romano, memor suæ in Dominum perfidiæ & negationis, tam eam continenter plāxit, ut calidarum lachrymarum decursus vultum quodammodo adureret, & quosdam in maxillis sulcos & lacunas efficeret. Additque illum singulis noctibus, primo galli cantu audito ad orationem, peccatique sui veniam petendam exurgere, nec deinceps illa ipsa nocte quietem repetere, solitum: & hanc quoad vixit consuetudinem retinuisse.

Sequa-
mur S.
Petrum
amore
Deum.

19. Hoc ergo exemplum nos imitari oportet. Et sanè, inter reliqua tum in oratione, tum ex illam usurpanda, per quæ quis proficiat, exercitia non postremum est actus contritionis exaltare, peccatum cane peius & angue detestando, ac firmiter statuendo vitæ, imò mille vitarum, potius facere jacturam, quam unum letiferum crimen designare, & instantissime à Domino petendo, ut hac è vitanos educat prius, quam tale quid fieri permittat. Ne permittas me Domine separari à te. Ad quid obsecro

velim vivere, nisi ad tibi serviendum? si enim, tibi non serviam, vivere nolo: me potius hinc tolle, quam te umquam offendam.

CAPUT V.

De affectu Tertio ex passione Domini eliciendo, qui est Amor Dei.

1. **T**ertius, quem è mysteriorum passionis consideratione elicere debemus, affectus, est amor Dei. Nihil sic hominem ad amandum movet, quam dum se amari cernit, nec sic ullis vinculis ac compedibus manus ac pedes constringuntur, atque cor amore. Atque hoc ipsum est instrumentum quo multa millia animarum seducuntur, quod quidem amorem quendam simulare noverunt, & illo miseros & incautos fascinare, ut erronee putantes se amari, vicissim ament, falsos amatores ad suam licet ruinam.

2. Cum ergo anima seriò, attente, mature summum Christi erga se facis. amorent, qui hic undique tam clarè elucescit, considerabit ac perpendet, vicissim illius amore inflammetur & inardescat oportet, à quo tam est impensè amata. Hinc meritò S. Ioannes scribit: *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.*

3. Qui amor quia tam immensus & incomparabilis erat; hinc à Luca vocatur amoris excessus. Domine enim coram discipulis transfigurato, apparuisse illic ait Moysen & Eliam, qui loquebantur cum illo de excessu.

Amor est
illexa-
moris in
profanis.

Etiā im-
te, mature
sumum Christi
erga se facis.

1. Ioan. 4. 9

Luc. 9. 30

Præter-
varā pec-
catia.

Conso-
lacio est
in tenta-
tionibus
serupu-
lorum.

excessu eius, quem complecturus erat in Ierusalem. Non sine ratione autem

Quia pro inimicis passus est. eum vocavit excessum. *Primò*, quia pro inimicis suis mortem appetiit. Magnus haud dubiè amor sit oportet, qui hominem impellat, ut suam pro amicis vitam ponere non dubitet: unde & Christus Dominus hac maiorem inveniri dilectionem posse

Joan. 15. 13. negat: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Ulterius tamen ipse filii Dei amor progressus est, utpote qui etiam pro inimicis animam posuit. Vnde in eo suum erga nos amorem Deum ostendisse, Apostolus testatur: *Rom. 5. 8.* *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.*

Quia tam copiose est passus. 4. *Secundò*, vocatur excessus; quia, cum vel unica sanguinis, quem in circumcisione effudit, vel sudoris, quem in horto Oliveti exsudavit, gutta; adhuc, vel minimum, quod ad nos redimendos fecisset, opusto mundo, imò mille mundis redimendis, secundum omnem iustitiæ rigorem (ut Doctores unanimiter asserunt) abundè suffecisset, iustissimaque pro illis fuisset satisfactio, quòd infiniti valoris fuisset opus, quippe à Deo, qui infinitus est, profectum: id tamen infinitæ illi bonitati & misericordiæ satis non fuit, sed universum sanguinem suum, quin & vitam voluit profundere.

Eph. 2. 4. 5. Vnde & Apostolus vocat illam dilectionem, nimiam: *Propter nimiam*, inquit, *charitatem suam, qua dilexit nos: quia amor hic omne quod aut*

dici, aut cogitationi fingi potest, infinitis modis excedit. Hinc quoque est, quòd Zachariæ, Ioannis Baptistæ patri, de hoc ipso beneficio tractanti, satis non fuit dicere, id à Dei nostri esse misericordia profectum; sed ex intimis animi eius penetralibus & viscerali affectu provenisse asserit: *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus* *1. Ioan. 4. 9.* *visitavit nos oriens ex alto.*

6. Quis ergò Deum adeò amantem non redamet: unde dilectus ille discipulus suos adhortatur: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.* in amore saltè reciprocè respondemus, amoris vicem recipiamus, & quo ipse modo nos dilexit, eo ipsum diligamus: ipse suum amorem ostendit operibus, & quidem tam carè ei stantibus; per quæ sanè amor se magis prodit & probatur.

7. Vnde S. Ambrosius: *Plus, ait, l. 2. in Luc. Domine Iesu injuriis tuis debeo, quòd receptus sum; quàm operibus, quòd creatus sum.* Ingens certè fuit beneficium, quòd nos crearis, at nullo id tibi sudore, nullo labore stetit; nec enim & creata ulla realia opus fuit, quàm verbo dicere, & mox res confecta fuit. *Ipsè dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.* At nostri redemptio pluris quàm verbo tibi stetit, quia sanguinem & vitam te oportuit impendere.

8. Et nos ergo amorem, quo erga eum ferimur, ostendamus non verbis, sed operibus, suadente hoc Apostolo: *filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* Dei filius suum erga nos amorè ostendit, cum

Maximè patientia mortificationū.

l. 1. 4.

Ista patientia & sui refectio maximè eliciatur.

cum pro nobis contemni, despici, & illud sustinuit; nos nostrum in ipsum probemus, propter illum despici & nullo in precio haberi cupientes, & gaudentes, aliqua humiliationis & mortificationis occasione occurrente.

9. Suum ipse amorem patefecit, totum quantus quantus erat, se in sacrificium Patri æterno in crucis ara offerendo, aded ut nihilei, quod non nostri causa totum profunderet, superesset: nos pariter nostrum, nos totosei offerendo ac dedicando, & totum cor nostrum illi sacrificando, intensaque desiderando, ut ipsius in nobis voluntas per omnia, & non nostra fiat in ipsum vicissim amorem expromamus. In hoc scilicet amor apparet & elucescit, non in verbis, unde ne lingua dicendo, Domine vehementer te amo. Atque hoc in sensu exponunt SS. Patres illud Apostoli Jacobi: *Patientia opus perfectum habet.* Qui enim, inquit, laborem omnesque mortificationis & humiliationis occasiones avidè arripit, gratanter amplectitur, & patienter sustinet; te ipsa ostendit, amorem suum non modis verbis contineri, sed operatorem, efficacem & verum esse, quod tentationis, tribulationis, & adversitatis tempore, quo sinceri ac veri amici, ut Lydio lapide aurum, explorari solent, minimè deficiat.

10. Hic fructus vel unus omnium potissimus est, quem è Domine passionis consideratione nos elicere in primis oportet: unde in eos nos ut orationis tempore exercea-

Roderig. exercit. pars. II.

mus, omni studio conniti debemus: è passione præcipuè verò in integra & cordiali nostri ipsorum Deo oblatione, & ipse de nobis quodcumque quodcumque & quomodocumque voluerit liberè pro nutu suo disponat: in eo ad casus particulares qui possent occurrere, difficultatem aliquam involventes descendendo, nullumque prætereundo locum, officium, gradum, aut functionem, quantumvis vilem & abjectam, quam non illius amore amplecti & suscipere gaudeamus. Est enim hoc permagnæ utilitatis & perfectionis exercitium, & è quo, num verè quis amet, colligi certissimò queat.

CAPUT VI.

De quarto affectu ex passione Domini excitando in nobis nimirum gratitudinem & gratiarum actionem.

1. **Q**uartus affectus, in sacratissimæ Domini passionis meditatione & commendatione nobis excitandus est gratiarum actionis. Quid melius, ait Sanctus Augustinus, & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam, Deo gratias? hoc nec dici brevibus, nec audiri latius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius quidquam potest. Tanti certè Deus Opt. Max. hanc gratitudinem & gratiarum actionem facit, ut, cum eximium aliquod populo olim suo beneficium præstaret, statim sibi ab illo canticum laudis & eucharisticum cani vellet. *Immola Deo sacrificium laudis.* Plena sunt sacra volumina id ge-

Gratitudo & gratiarum actio est virtus cara, etiam Deo.

nus canticis, quæ sancti varii ac filii Israël, pro acceptis à divina munificentia beneficijs, in gratiarum actionem ea prompserunt.

2. Communem Hebræorum traditionem fuisse ait S. Hieronymus, gravem illam ægritudinem Ezechie Regis Juda, qua *ad mortem usque ægritavit*, inde ortum habuisse, quod, accepta tam notabili ac prodigiosa victoria, cum Angelus Domini nocte una in castris Assyriorum centum octoginta quinque hominum millia interfecisset, canticum laudis, exemplo aliorum similibus beneficijs affectorum, Deo illius datori non cecinisset. Sanctus Augustinus de decem illis leprosis à Christo sanatis agens, curiosè observat, illum vnum ab eo laudatum fuisse, qui renersus benefactori suo gratias egit, reliquos vt ingratos tacitè sugillatos fuisse: *Nonne decem mundati sunt, & novem vbi sunt? non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena?*

Adhuc ratio ad gratitudinem.

Ecol. 29.
10.

3. Nos ergo post tot à Dei manu accepta beneficia ingrati non simus, præsertim post id quod reliquorum omnium caput & primarium est, incarnationis, inquam filij illius vnigeniti, ac mortis eiusdem in ligno crucis. *Gratiam fidei ussoris tui ne obtiniscaris; dedit enim pro te animam suam*, ait Ecclesiasticus: Cum ergo Christus pro nobis omnibus fide iusserit & soluerit vltro suum sanguinem & vitam in pendendo, æquissimum sanctè videatur, tanti nos beneficij minimè obliuisci, sed nos propterea illi quàm gratissimos exhibere.

4. Angelicus Doctor Sanctus Thomas de gratitudine disputans, tribus modis gratias agi posse docet: *Primo*, corde & interius beneficij accepti magnitudinem agnoscendo & magnificando, seque tali benefactori imprimis obnoxium esse profitendo. *Secundò*, eum laudando, celebrando, & verbis ei gratias agendo, quomodo paulo ante etiam hymnis & canticis Deò olim celebrata fuisse beneficia in scripturis dicebam. *Tertiò*, beneficium opere aliquo compensando, idque pro difficultate & modulo ipsum recipientis. Tribus ergo hisce modis gratias in singulis passionis mysterijs agere, consueamus oportet. *Primo*, corde & animo talium & tam ingentium beneficiorum quæ in vnoquoque mysterio includuntur, magnitudinem agnoscendo, ipsaque magnipendendo; singulatim omnes illorum circumstantias, & quæ per illa nobis obuenerunt, & in sempiternum obuentura sunt, bona expendendo, & nos obstrictos agnoscendo & fatendo, ad illi propterea totis animi viribus seruiendum. *Secundò*, Deum labijs nostris laudando & glorificando, atq; ex animo optando, vt, quidquid creatum est, in illo ob ipsa laudando & gratijs agendis nobis in partem veniat & auxilio sit, iuxta illud Apostoli: *Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum consuetum nominamus eius*. *Tertiè*, deniq; tantis beneficijs per opera respondere conando, & totum cor nostrum (vt superiori capite diximus) illi consecrando.

5. Sug-

2. 2. q. 107
art. 2.
Tribus
modis
gratu-
do exhi-
betur,
animo,
verbis,
opere.

Aliud ex
S. Chryf.
1. 2. de cõ-
pũt. cor-
da.
Beneficia
Dei cõ-
munia
confide-
randa, &
pro iis
gratiæ
agendæ,
quasi vni
foli exlu-
bita fo-
rent.
Gal. 2. 20

Simile.

5. Suggestit S. Bernard. bonū documentū, vt in vnoquoq; q̄ meditabimur, mysterio, imaginando nobis adstare fingamus Redemptorē Christū, nobisq; verba illa insuflurrare, quę aliās suis dixit discipulis post eorum pedes ablutos: *scitis quid fecerim vobis?* Hoc ne mysterium intelligitis? hoc-cine beneficium creationis, redemptionis, vocationis, exactē nostis? *Ah quam nescimus, nec intelligemus quid pro nobis fecerit Deus!* si quidem, prout oportet perpendere, nossem ac scirem, Domine, quod tu, cū esses Deus, mea causa factus sis homo, & pro me in crucem agi volueris; aliud profecto mihi calcas ad te ex toto corde amandum, amore tuo liquefcendum, & vniuersum cor meum tibi dedicandum opus non foret. Atque hæc demum vera germanaque esset gratitudo.

6. Audiamus quid hac in re faciendum consulat S. Chrysost. *Hic est, inquit, affectus & sensus serui fidelis, vt beneficia Domini sui, quę communiter data sunt, quasi sibi soli prestita reputet, & quasi ipse sit omnium debitor & pro omnibus ipse solus habeatur obnoxius. Hoc fecit Apostolus qui mortem Domini quę vniuerso impensa est mundo, sibi soli prestitam dicit. quasi eum de se solo loquens ita scribit: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Merito autem id Apostolus, & nos ad illius imitationem dicere possumus, ait Chrysostomus, tam enim beneficium hoc mihi prodest, quā si mihi soli collatum esset. Sicuti lumen solis non aliter aut minū mihi lucet meque illuminat, quā si mihi soli luceret:

quod autem & alii ab eo illuminentur, de dono nihil decedit, imō ipsum adaugetur: alios enim dum illuminat, eos mihi dat focios, qui mihi auxilio sint & solatio, & cum opus est, benefaciant. Parimodō, quod Deus humanam naturā assumpserit, mortemq; in ligno crucis oppetierit, tantum mihi utilitatis adfert, quantum, si mea unius causa hoc factum esset: quod autem alii inde participant, de utilitate ac fructu meo nihil detrahit, quin potius hoc mihi insuper inde boni accedit, quod hoc pacto focios inueniam qui me ament, recreent, & in gloria promerenda, adaugendaque mihi sint auxilio.

7. Huc accedit, quod tantus Dei amor, tamquam si ipsum solum, nulum verō alium diligeret: & quantum fuit ex parte voluntatis & amoris Christi, tam is paratus & promptus erat pro singulis (si quidem opus fuisset) pati, & mysteria hæc operari, quā pro omnibus simul. Et de facto tantus, teste S. Chrysostomo, Christi amor fuit, ut pro unoquoq; nostrum singillatim facere & pati non recusaret, quod pro omnibus, & toto simul mundo semel fecit.

8. Cerrum præterea, Christum mei unius (speciatim tum meminisse, sibi que præsentem habuisse, cum est incarnatus, & in cruce mortem oppetiit. Aded ut dicere cum Propheeta de unoquoque possit, *Charitate perpetua dilexite*; imo mortem suam rectè putavit impensam, quod mihi per eam vita daretur. Quam obrem sic hæc mysteria & beneficia Domini

considerare quisque debet, quasi sui unius causa ea peracta essent: sic & amorem, è quo illa promanarunt, tamquam si se unum Dominus amasset: ac proinde cum Apostolo

Gal. 2.20. Paulo dicere: *Qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me.* Itaque si divina beneficia, & amor è quo illa profecta sunt, hoc modo considerentur; ingentem utique in anima nostra gratitudinem & amorem erga eum qui semper & charitate perpetua nos dilexit, hæc consideratio excitabit.

Chrys. ho. 25. in Gen. 9. Addunt præterea hîc SS. Patres, non ideo Deum velleut ei pro beneficiis collatis gratias agamus, quod illis opus habeat, sed ad maius bonum & commodum nostrum: & hac ratione nos novis accipiendis beneficiis dignos præstemus. Quem admodum enim (ut S. Bernardus ait) ingratitude divinatorumque beneficiorum oblivio, in causa est cur hominisdem à Deo deinde expolietur:

ser. contra ingratis. & serm. 1. in cap. jer. 2. in cap. jer. 2. in cap. jer. 2. est, quippe ventus urens, fontem pietatis exsiccoans, rorem misericordiae, & gratia fluentem non recipiens: consimili modo gratitudo & gratiarum pro beneficiis receptis actio, causa est quare Deus & priora nobis conservet, & alia dona de novo & favores conferat & adaugeat. Arque ut flumina mare, quod ipforum velut fons & origo est, repetunt, ut denuo ex eodem orientur: sic, cum Deo beneficia accepta per gratiarum actionem refundimus, nova in nos dona & beneficia, insigni cum fœnore fluere incipiunt.

CAPUT VII.

De quinto affectu ex passione Domini, nempe Admiratione. item Sexto, spe.

1. **Q**uintus affectus, quæ in Passionis Dominicæ meditatio-
ne exercere possumus, est admiratio; obstupefciendo & admirando, quod Deus, qui impassibilis & immortalis est, patiat & moriatur; & quidem pro illis ipsis qui mortem ei inferunt, & omni bono erant indignissimi; adhæc quod tot & tam atrocia tormenta, & cruciatus patiat, qualia nullus mortalium hactenus perpeffus est: admirando denique immensam Dei charitatem & pietatem, infinitam sapientiam, & altissimum consilium, quod inde secutum est, quod nimirum tam conveniens & congruum homini salvando remedium delegerit, quo & misericordiae, & iustitiæ suæ simul satisfaceret. Certè, hæc aliæque id genus, quæ in his refulcent, attentè considerare & expendere, eaque admirari, nec non infinitam Domini bonitatem, qui pro indignissimis, vilissimis & ingratis vermiculis illa præstitit, optima futura est oratio, quinimò altissima quæ haberi vulgò possit contemplatio, quæ non est aliud, quam consideratione & expeditione mirandorum Dei operum absorptum & abreptum esse.

2. Quo autem maiorem quis lucem & cognitionem horum mysteriorum habuerit, eaque exactius excusserit, hoc illa impensius mirabitur: in hac autem admiratione magnus cedit.

Dei

Dei amor, eximia quoque beneficio-
rum divinorum recognitio, & ob ea-
dem gratitudo, simul & summa no-
stri confusio inclusa est.

3. Sæpè autem nobis enitendum,
sanctum hunc affectum excitare,
quod non contemnendos hinc fru-
ctus elicituri sumus. Plurimis in lo-
cis Psalmorum ad finem versiculo-
rum in Hebræo textu legere est vo-
culam *Sela*, quæ tantumdem sonat
ac paula, ponderatio & admiratio
præcedentis proximè mysterij: qua
monemur affectum hunc admiratio-
nis in iis quæ meditamur, mysteriis
excitare.

4. E mysteriorum passionis me-
ditatione & ruminatione elicienda
quoque nobis est spes & magna in
Deum fiducia: qui enim secum per-
pendet, quantum sui causa, nullo suo
merito, imò longè alia commeriti,
præstiterit Deus, quàm item libenter,
avidè & promptè Redemptor noster
Christus salutem suam sit operatus,
(hæc quippè *sit* illa erat, qua in cru-
celaborare se clamavit;) non potest
non animo erigi, ut à tali bonitate &
misericordia speret, omnia sibi ad sa-
lutem necessaria & convenientia co-
piofissimè datum iri.

5. Dicit quippè Apostolus: *Qui*
etiam proprio filio suo non pepercit, sed
pro nobis omnibus tradidit illum, quomo-
do non etiam cum illo omnia nobis dona-
vit? si autem id Deus pro nobis, cum
adhuc inimici essemus, fecerit, quid
non facturus est, cum illius amici esse
procuramus: Hæc Apostoli ratio
comprimis notanda est, utpotè per-
magnæ consolationis & fiduciæ

plena: *si enim cum inimici essemus, re- Rom. 5. 10*
conciliati sumus Deo per mortem filii eius:
multo magis reconciliati salvi erimus in
vita ipsius. Si nos inimicos, & ob pec-
cata in ipsum commissa exosos, ocu-
lis misericordiæ suæ respexit, & tan-
to suo impendio sibi reconciliavit
Deus; quibus jam amicos, & pro
quibus nullus jam sanguis, non vita
impendenda est, (uti tunc) sed cum
omne impendium jam præstitum est,
nos oculis intuebitur? qui nos dile-
xit peccatis deformatos, quomodo
jam sanguine suo pretiosissimo mun-
datos & dealbatos non diligit? si, cū
ab ipso fugiebamus, sanctisque eius
inspirationibus pervicaciter obliste-
bamus, ipse nihilo secius nos quæsi-
vit, & ad se invitavit, nec prius tra-
here destitit, quàm ad suam tan-
dem domum pertraheret; quomo-
do jam tractos dimittet & oblivisce-
tur?

6. Porro ad hunc fiduciæ affe-
ctum excitandum non parum quo-
que conferet, immensam Dei miseri-
cordiam profundè excutiendo pene-
trare; præeunte nobis hîc Ecclesiâ,
quæ eius proprium esse ait *misereri*
semper & parcere. Iustissimus quoque
est, fateor, tamque in eo magna est
iustitia, quàm est misericordia, quod
in Deo attributa omnia paria sunt: at
maximè proprium eius opus, quodq;
is de suo, & libentiùs facit, virtus quo-
que quàm potissimum exercet, est
misericordia; attestante Psalmista:
Suavis Dominus universis, & miserationes
eius super omnia opera eius resplen-
dent. Hoc opus, maximè illius, &
velut proprium illi, dicitur: adeo

Zz 3: quidem

Ephef. 2. 4

quidem, ut antonomasticè & per excellentiam vocetur opus Dei: propterea quoque eum Apostolus *divitem in misericordia* vocat. Est enim in omnibus dives sit, in misericordia tamen particulariter eum divitem dicit. Qui certè loquendi modus rei cuiuspiam excellentiam & eminentiam denotare solet, uti cum vulgò dicimus: *Ille dives est in pecore*. Sic nulla in re Deus æquè dives est, magis excellit & eminet, quàm in misericordia. quare meritò de ipso canit Ecclesia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo & miserando maxime manifestas.*

Quomodo sine diminutione attributorum aliorum misericordia in Deo excellat.

Serm. 5. de nati. Dom.

7. Nulla quippè in re suam Deus omnipotentiam & magnitudinem æquè patefacit, ac in ignoscendo, & misericordiam suam exercendo, nihilque habet eo carius. Sicut vir quispiam nobilis, qui multis exercitiis & artibus oblectatur & deditus est, una tamen præ reliquis delectari solet, hic quidem hastiludio, ille munificentia & liberalitate; sic in nulla virtute Deus æquè sibi placet atque in misericordia. Vndè egregie mellifluus Bernardus: *Quod Deus, inquit, miseretur, proprium illi est: ex se enim sumit materiam & velut quoddam seminarium miserendi: nostris ad hoc meritis opus non habet, nec ab iis, ut misericordem se nobis exhibeat, ullatenus dependet. Castigare autem & punire ab eo alienum est; nam ad hoc cum peccatis ipsi nostris quodammodo cogimus & compellimus. adeò ut miserendi causam & originem sumat ex proprio, iudicandi & ulciscendi magis ex nostro.*

8. Naturales & proprium apibus est, mellificare, pungere autem ab iis alienum, nec exercere eæ aculeum solent, nisi vexatæ & lacesitæ, adeò ut velut invitæ & coactæ id faciant, nec nisi injuria aliqua provocatæ: similiter Deus, cum quem castigare & condemnare debet, id facit coactus, invitatus, & à peccatis nostris quodammodo compulsus.

9. Ac vel tum etiam, cum nimio pere lacesitus castigationem ulterius differre nequit, & punire cogitur suam declarat misericordiam: uti è dolore illius & sensu, quem in flagellando ostendit, videre est. Huius rei fidem faciunt multa sacræ scripturæ loca. Cum enim, hominum crescente nequitia, terræ universæ diluvium veller inducere, ait de eo Moyses: *Et tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem quem creavi, à facie terræ.* Videtur hæc hominis & mundi deletio, ad intima illi cordis penetralia penetrare. Adhæc, cum Ierosolymæ everisionem & excidium in Evangelio Redemptor prædiceret, *videns civitatem flevit super eam, Luc. 19. 41.* Sic apud Itariam quoque ingemiscens *Isaia 1. 24.* ait: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis: instar mitissimi alicuius iudicis, qui mortis sententiam ferre & signare compulsus, nonnisi cum lacrymis eam signat.*

10. Neque in hoc solum, sed & in ipso supplicio & castigatione quod Deus nobis intemat, & ad timorem incutiendum, interminatur, infinitus illius amor & misericordia, nec non incredibile salutis nostræ quo ardet emendari.

Etiam castigando misericordiam declarat.

Simili ex Apibus petit id declaratur.

Mal. 9. 6. Exempla Dei misericordie tercorripientis.

desiderium elucescit. Observavit hoc solerter D. Chrysostomus in illa Psaltis verba: *Nisi conversi fueritis arcum suum intendit, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.* Est non vulgaris, inquit, clementiæ & pietatis divinæ argumentum, per arcum nos terrere & minari, suppliciumque infligendum prius verbis exaggerare, ne in ipsum incidamus. Perinde ergo nobiscum agit Deus, ac Patres filiorum amantissimi solent qui, ne eos peccantes punire cogantur, & filii sibi timeant, seque corrigant, verbis minacissimis exaggerativis iram præferunt, flagrisque se egregie excepturos dicuntur ne peccare desinant. Notandum præterea, gladium cominus ferire, arcum verò & balistam eminus: ad gladio feriendum, non nisi capulo manus admonenda, & ictus intentandus est: ad arcum verò explodendum opus primò est illum tendere, sagittas dein pharetra depromere, mox arcui inferre: adhæc, is dum tenditur, & explosus distenditur, stridorem aliquè solet excitare. Propterea indulgentissimus Deus nobis per arcum comminatur, ut tempus ad divinam ultionem & supplicium declinandam atque evadendam habeamus, juxta illud Davidicum: *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui.*

11. Cumque mundum diluvio delere decrevisset, centum antè annis ipsum prænnuntiat, ut se in tempore homines subducerent, sibi que consulerent, perinde ac qui taurum vin-
tum emittere vult, adstantes immi-

nentis periculi præmovere solet: quæ omnia eius amorem & nox castigandi voluntatem ostendunt, si fieri posset, & per nos non staret. Idem quoque S. Doctor de pœna agens serpenti a Deo inflictæ quod Evam decepisset: *Est & hoc*, inquit, ineffabilis misericordiæ Dei opus: nam sicut clementissimus pater puniens eum qui filium sibi carissimum occiderit, & gladium & telum, per quæ filius interemptus est, destruit, & in multas partes diffingit. eodem modo egit Deus cum serpente, qui quasi gladius quidam diabolica servivit nequitia, unde & perpetua ipsi pœna intentata est.

12. Non vult enim Deus mortem peccatoris, nec hominum perditione latatur: si enim ea lataretur, jam sat multas tui occidendi hæctenus ei occasiones dedisti: si enim illo, quo nosti tempore mortuus esses, jam ab hinc multis annis infernalibus in ignibus artisses: sed noluit infinitæ ejus misericordiæ morti & diabolo illuc te abripiendi facultatem dare. Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus: & non ut convertatur à viis suis, & vivat? ait per Ezechielem Prophetam: Nam non vult; ut te ipse condemnes, quod caro ei steteris, quodque te sanguinis & vitæ suæ impendio mercatus sit: nollet proinde tam carum & superabundans pretium sine fructu ullo prodigeretur, sed omnes converterentur & salvarentur. Testatur hoc Apostolus Timotheo suo scribens: *Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* His aliisque ejusmodi considerationibus,

quarum

Homil. 17.
in Gen.

Deus nō
vult mor-
tem pec-
catoris.

Ezech. 18.
13.

1. Tim. 2.
4.

quarum divinæ litteræ, & Sactorum Patrum volumina plenissima sunt, excitare nos ipsi debemus, ad magnam de divina misericordia fiduciam concipiendam; ac præsertim reilla quam hic tractamus, scilicet ad passionem & merita Iesu Christi recursu.

CAPUT VIII.

De 7. affectu imitationis Iesu Christi, quem è mysteriorum passionis eius consideratione elucere nos oportet.

Incarnationis scriptus duplex redemptio & sanctificatio.

Basil. in constit. monast. 6. 2.

Sanctificatione procuravit exemplo suo sancto: absolvit sacramentis.

Joan. 13. 15

1.° Septimò denique è sacræ passionis meditatione & consideratione elicere debemus virtutum, quas illa durante Redemptor Iesus exercuit, imitationem, in eaque nos seriò exercere. Duas potissimum ob causas unigenitus Dei filius, (ut communiter S. Patres docent) in mundum venit, humanam carnem assumendo, & sacratissima illa mysteria inter homines operando. *Prima* ac præcipua fuit, ut sua hominem morte & passione redimeret. *Secunda*, ut perfectissimum omnium virtutum exemplum hominibus daret, eoque ipsos ad sui in illis imitationem & sequelam pelliceret.

2. Idcirco, postquam in suprema cæna eximium illud profundissimæ humilitatis opus, quo in genua prostratus discipulorum pedes divinis manibus suis abluit & extersit, peregrisset, statim hanc vocem subjunxit: *Exemplum dedi vobis, ut; quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Quodque de illo opere tunc temporis asseruit,

idem de omnibus aliis passionis sue operibus intelligi voluit: unde in prima Canonica sua Apostolus Petrus, tractans de Christi passione, ait: *Christus passus est nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius.* Atque ideo Augustinus, *crucem Christi non solum lætulum vult esse morientis; in ipsa sed & cathedram docentis exemplo suo quid nos facere & imitari oportet.*

3. Quamvis autem tota Christi vita perfectissimum virtutum exemplum & speculum fuerit; in passione tamen earum quas tota vita verbo & exemplo nos docuerat, quoddam velut compendium nobis tradere voluit, in quæ in summo gradu & eminentissime elacerent. Vnde, ex horum mysteriorum consideratione quandam universalum in Christi virtutum imitationem & sequelam elicere debemus.

4. Vniquamque igitur virtutem per se & in specie attente considerando, itaque ardentem quandam eiusdem in voluntate affectum & desiderium, nec non efficax operum & actuum eiusdem exequendorum propositum, præterea ingens vitii contrarii odium & detestationem inde elicendo. v.g. Cum quis humilitatem Christi considerat, quod nimirum, cum esset natura Deus, usque ad eò se abiecit, & ultrò se hominum opprobriis, ludibriis, & sannis, & quidè tam indignis, exposuit; debet sese despicere, ut vilem & nullius momenti rem reputare, ex animo desiderare, ut à nullo honoretur, æstimetur, aut præ aliis in pretio habeatur; denique pro-

In passione sua fulgentissimè dedit exemplum Domini.

Methodus intuitiva ista exempla & meditando aliquam virtutem.

Tract. 1. 127. In meditatione ad particulares virtutis casus descendendum e

proponere, quòd, si aliquas ipsi contumelias, injurias & despectus contigerit irrogari, libenter eas perferret, & iis oblati gaudebit, ut Redemptorem suum Christum hoc pacto aliquatenus imitetur & æmuletur. Pari modo cum Christi patientiam perpendet, apud se in voluntate statuet, libenter & ex animo quælibet adversa concurrentia amplecti, & boni consulere; adhuc, impensè desiderabit, ut id genus non pauca sibi succedant, Deusque sibi in hac vita affectiones & tribulationes immitat, ut Christo Domino suo hac in parte similis efficiatur. *Nolo Domine sine vulnere vivere, quia te video vulneratum,* aiebat S. Bonaventura. Hoc modo circa reliquas omnes virtutes, obedientiam, caritatem, mansuetudinem, castitatem, paupertatem abstinentiam, quòd hæc omnes in passione mirificè reluceant, faciendum est, nos in Christi in his omnibus imitandi desiderio exercendo.

5. Notemus hic oportet, quod & suprà indicatum, in unaquaque virtute esse nobis ad casus particulares, qui occurrere possent, descendendum, eos ex amore Dei accipiendo, in iisque gaudendo, hoc quippe majoris utilitatis est, quam generalibus in casibus semper emaneret; ad hæc particularibus magis opus habemus. Exempli causa, cum de humilitate meditaris, ad particulares, qui occurrere plerumque solent & possunt, despectus & parvæ æstimationis tuæ casus imaginandos tibi descendendum est; primò quidem ad fa-

ciliores, dein ad difficiliore, qui, si occurrerent, plus tibi allaturi difficultatis, & acerbius te puncturi videntur: unde sic in ijs exerceas te & gaudeas imaginando oportet, ac si de facto tibi præsentessent. Eodem modo, eum de indifferentia, patientia, mortificatione, & cum Dei voluntate conformitare meditaris, agendum est. Hoc enim pacto paulatim animæ virtus inseritur, passio autem & oppositum vitium remittitur & imminuitur. Hac item ratione ipse virtutis actus nobis postea, occurrente eiusdem exercendi occasione, longè fiet facilius, utpote jam præuisus, & animo præceptus. Atque ad hoc conferunt pia desideria & proposita, in meditatione concipi solita.

6. Per hæc tenus igitur dicta luculentam, copiosam, amplam materiam & perutilem methodum tradidimus, passionis Dominicæ, & mysteriorum sanctissimæ vitæ eius considerando-rum & meditandorum. Unde nemo verè ac iure dicere poterit, in eorum dem se meditatione non posse prout oportet versari, cum tot produxerimus affectus, quos in singulis punctis excitare meditantiliceat. Quibus addendum est posse nos, in singulis mysterijs, & vnoquoque eorum affectu, ad potentiùs nos circa illum emouendos, sequentia capita considerare & ruminare. *Primò*, quis; *secundò*, quidnam patitur: *tertiò*, modum quo patitur; nimirum patientiam, humilitatem, mansuetudinem, & amorem, quo illas poenas opprobriaque excipit & tolerat.

quarto, pro quibus: quinto, à quibus; sexto, finem ob quem illa pariat. Quæ puncta hic sancti Patres communiter tradunt & magni faciunt, ut ijs insigni cum fructu ipsi nos exerceamus.

Sola imitatio Christi satis potest nos tota vita occupare in passione Domini.

7. Et, quamvis alij qui excitarentur, affectus non suppetere, in solo certè postremo imitationis affectu satis superque materiæ inuenimus, in qua per omnem vitam nos exercemus: quod duplici è capite licet perspicere. *Primò*, quia hoc modo circa omnes virtutes discurre possumus: omnibus quippe opus habemus, omnes porro in Christo reperiemus. *Deinde*, si in unaquaque virtute per calus speciales, qui solent & possunt occurrere, discurremus, quos omnes ita faciles & complanatos habere nos oportet, ut eos non patienter modò, sed & gaudenter & hilariter excipiamus, sicut suprà dicere memini, affatim materiæ habemus, in qua tota vita occupeimur, vel ad unam solum virtutem, ne dum ad tot alias perdisceamus.

Ita est vera opemur affectus.

8. Quapropter ita statuo, quamvis reliqui affectus maximi sint momenti, hunc tamen imitationis, omnium esse præcipuum maximeque necessarium; quod affectum amoris Dei aliosque à nobis hactenus expositos, in se contineat, & reliquarum virtutum actus complectatur. Imitatio ergo non unus solus affectus est, sed quoddam omnium sanctorum affectuum, in quibus vita Christiana, ejusque perfectio consistit, compendium

ac summarium. Hæc ergo ordinaria mentis nostræ in passionis ac sanctissimæ Domini nostri Jesu Christi meditatione esse debet occupatio; nec non præcipuus qui ex ea nobis eliciendus sit, fructus, ut ejus quique virtutis imitationi insistat, quam maximè opus habebit, tamdiu in illa se exerceat, perstet, penetret ac se occupet, quoadusque profundè illa in animo radice, solidetur, ejusque habitus paretur, & contraria passio ac vitium mitigetur ac consopiat. Deinde ad aliam, mox rursus ad aliam, transitus fiat. Hoc autem melius & utilius est, quàm in oratione multa delibare, eaque levi pede pertransire.

CAPUT IX.

Exemplis quibusdam confirmatur, quàm Dominica passionis meditatio utilis, Deoque gratificet.

1. **C**VM Maria Magdalena, Exemplum. post Christi in cælos assumptum. scensionem, in desertum horridum concessisset, in quo duos & triginta per in magno vitæ rigore egit; *Sylvest. in rosa aurea, form di S. Mariae Magd.* eam jam inde à principio Redemptor docere volens, quo sibi gratissimo acceptissimoque in exercitio in vasta illa solitudine se jugiter occuparet; Archangelum Michaëlem, pulcherrimam crucem manutinentem ad eam misit, qui ad speluncam illius introitum eam fixit: ut Magdalena, eam nunquam non præ oculis habens, simul quoque facra

Exemplum. Ludolph. de Saxonia de vita Christi in passionis.

Exemplum. Vincent. in speculo beatorum Antonii & p. h. b. f.

cra mysteria , quæ in illa repræsentabantur , & aliàs peracta erant, assidue oculis mentis intueretur, nec eorum oblivisceretur. Vnde toto illo, quo in isthoc deserto egit , tempore jugiter est de passionis ac mortis Redemptoris ac magistri sui mysteriis meditata. Quod ipsa, sancta cuidam Deo servo è Dominicana familia, ut fultus prædictus Sylvester refert, revelavit.

2. Quidam etiam Dei servus, in solitudine perfectam sanctamque vitam ducens , scire avidus quænam se in exercitiis & opera, Deo acceptissima , posset impendere , multis precibus & instanter id sibi ab eo petiit revelari. Ergo die quadam id ipsum pro more petenti , apparuit Redemptor noster Christus, vulneribus scædum in modum conceptus , nudus , ac tremebundus , gravi insuper cruce onustus , & ait: Rem mihi gratissimam & acceptissimam famuli mei præstiterint , si hac in cruce bajulanda mihi in partem venerint : id autem facient, si me pia omnium cruciatuum ac tormentorum meorum consideratione & meditatione comitentur, mihiq; ex intimo corde tenerissimo affectu compatiantur. Atque hæc cum dixisset , ex oculis abiit.

3. Cum Sanctus Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis etiam in speculum puer Oxonii in Anglia previa Grammatices rudimenta disceret, & die quadam per agros solus obambulans pii quidpiam animo medita-

retur ; derepentè apparuit ei puerulus Jesus candidus & rubicundus , com. 6. uti eum Sponsa in Canticis depingit ; & se quis esset indicans & suavisimos aliquot cum eo sermones miscens , inter alia ei suavitè commendavit , ut exinde quotidie aliquod vitæ , passionis , & mortis suæ sanctissimæ mysterium meditaretur , ac mente pertractaret : hoc enim ei adversus omnes cacodæmonis insultus munimen , & ad comparandas conservandasque omnigenas virtutes , & tandem mortem felicem obeundam , singulare futurum præsidium. Hæc cum consuluisset, abiens , adolescentulum incredibili gaudio delibutum reliquit. Qui ex eo tempore , magna cum perseverantia, quotidie circa vespæram aliquod vitæ passionisve Dominiicæ mysterium meditando percurrit; atque ex hac ipse meditatione magnum pietatis sensum, & singulare in omnibus rebus suis auxilium & opem percepit.

4. Religiosus quidam Ordinis Prædicatorum, natione Germanus, miræ vir sanctitatis & virtutis , jam inde à puero insigniter erga Dominicam passionem affectus, de ea frequenter , magno cum devotionis sensu & lacrymis meditabatur , singula sacratissima Redemptoris Jesu vulnera solenni illa Ecclesiæ formula salutare & honorare solitus. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per crucem sanctam tuam redemisti mundum. Atque hæc dicens quinquies genu flectebat , & orationem

Dominicam toties recitabat, Dominum obtestans, ut sanctum timorem & amorem suum sibi largiretur. Hanc autem devotionem Deo placuisse ostendit mirabilis hæc visio. Etenim ei oranti apparuit Redemptor noster Christus, amabili placidoq; vultu, eum ad fruendum vulneribus suis (posito omni metu) invitans, quod cum ille profunda cum reverentia & humilitate fecisset, & sacratissimas ejus plagas esset exosculatus, tanta inde in animam illius dulcedo derivata est, ut exinde quidquid non esset Deus, ei absinthium & crux esse videretur.

*Survius in
vita S.
Pachomii
in Junio.*

Cum Pachomius Abbati suo Palæmoni in Paschali festo agrestia olera in cibum præparasset, eisque olei pauxillum & salem pro condimento, (quod dies ille solemnior esset) addidisset, cum reliquis diebus non nisi salem oleribus super addere pro more haberet; senex his gustatis, lacrymari cæpit, ac Dominicæ passionis recordatus, ait, Dominus meus crucifixus est, & ego nunc oleum comedam? minimè gentium. Et instante licet Pachomio, ob festum Paschale tanti illum jam ab eo deliciarum sumi posse; Palæmon adduci nunquam potuit ex appositis gustaret.

*Exempl.
Thomas*

5. Cum Christianus captus euidam Gentili tyranno servires, (verba Can-

tiptatenfis sunt) & ille eum honestissime tractaret, Christianus autem semper gemebundus incederet: miratus tyrannus tristitia causam quarit, quare cum aliis servis non gauderet. Respondit: semper tristis incedo, quia mortis Dei mei memor, continuè in corde meo passionis ejus stigmata porto. Hoc ut tyrannus audivit, graviter indignatus. Et ego experiar qua dixisti. Nec mora, Liethore vocato jubet aperto pectore martiris cor evelli, & per medium cultro secari. Et statim, mirante tyranno cum suis, pro sigillo pars una cordis, & pro impressione pars ejus altera crucifixi Christi imaginem continens, reperitur. Quo viso tyrannus mox credidit, & cum suis sacrum baptismum suscepit.

6. Simile huic & æquè clarum miraculum de Sancta Clara de monte Falchio refertur. Hæc dum in vita passionis Domini adponi sui fuisset deditissima, in ejus demortuæ corde ex una parte reperta est Christi crucifixi imago, additis clavis tribus, Lancea, Spongia, arundine: quæ omnia ex ipsius carne perfectissime efformata fuere: ex altera verò flagellum quinque partitum, columna, spineum ferrum. Quæ prodigiosa figura etiam hodie in

Monte Falconis, Italix opido, spectatur.

*Exempl.
p. 2. lib. 4.
c. 11. chr.
n. S.
Francisc.
Curtii in
vita ejus
c. 42.*

*Duo Dei
opera excellentia.*

1. i. n. 4.

*1. Opus,
incarnatio Dei,
mirabilis
ob multa
miracula.
1. Violentia.*

TRACTATUS OCTAVVS,
DE SACROSANCTA
COMMVNIONE, ET TRE-
MENDO MISSÆ SACRI-
FICIO.

CAPVT PRIMVM.

De incomparabili beneficio, & incredibili amore, quem in divinissimi Altaris
Sacramenti institutione Dominus nobis
exhibuit.

Duo Dei 1. Vo nobis opera Deus præ-
stitit cum primis augusta &
excellencia, quæque humanas men-
tes præ reliquis eius operibus in ad-
mirationem rapiunt, ac præ stupore
percellunt: aded quoque in se rara
& artificiosa, ut Itaias Propheta de
his ipsis loquens, eas Dei inventiones
vocat: *Net us facite in populo ad inven-
tiones eius.* Opera, inquam, in quibus
cogitare quodammodo visus est,
quomodo se ipsum homini commu-
nicare & effundere posset.

2. Primum fuit eius incarnatio: in
qua se æternum patris Verbum natu-
ræ humanæ tam arcta connexione,
tam stricto, tam intimo vinculo co-
pulavit, ut Deus simul & homo in u-
nam personam & hypostasim coalue-
rint. Qui nodus connexioque omni
rationi humanæ incomprehensibilis

& incognita est, soli Deo nota & *Alvar.*
comprehensibilis: in qua quotquot *tom. 2. lib.*
sunt, capienda caligant & cæcutiunt, *3. & tom.*
ille solus actum hic perspicit; reli- *1. l. 3. p. 2.*
quis meræ hinc tenebræ & obscuritas, *c. 3. ma-*
ei soli lux & claritas. nodus denique *dis. 5.*
indissolubilis: quod enim semel con-
iunctum est, numquam exinde dis-
solvitur, nec dissolutum est, &, ut ait
S. Dionysius Areopagita, quod semel
assumpsit, numquam dimisit. Amor e-
nim virtus est unitiva, quia amantem
in amatum totum transfert, & è duo-
bus unum quodammodo constituit.
Quod ergo nullus inter homines a-
mor hætenus efficere potuit, hoc
Dei amor propter hominem præsti-
tit. Quis enim sub cælo vidit um-
quam, ut amor ex amante & amato
unum quid verè & realiter efficiat?
at in cælis id videre est: una quippe &

Aaa 3. eadem

3. Com-
munica-
tionis I-
diomatū
seu præ-
dicato-
rum.

eadem Patris & filii est natura sub-
stantia, essentia: & ambo *unumquid*
sunt, sed sub cœlo talis unio numquā
facta est. Tam magnus porro Dei er-
ga hominē fuit amor, ut ita se homini
unierit, & cōjunxerit ut ex Deo & ho-
mine una tantū conflata sit persona;
eaque ita una, ut homo verē sit Deus,
& Deus verē homo; & quidquid
propriū est Dei, verē & propriē de
homine dicatur; & vicissim quid-
quid homini propriū est, etiam di-
catur de Deo. Adeo ut is quem ho-
mines de foris videbant, verē esset
Deus, quem oris corporei organo
loquentem audirent, esset Deus;
quem comedentem, incedentem, de-
fatigari viderent, esset Deus Naturā
& operationes humanas realiter
habebat, qui tamē eas operabatur
& agebat, erat Deus. *Quis*, rogat I-
saïas, *audivit unquam tale, & quis vidit*
huic simile? ut Deus sit puer, pannis
involvatur, vagietur in culcis, infirmus
& imbecillus sit, defatigetur, dolores
& cruciatus subeat? Dixit olim Va-
res Regius Christo, *Altissimum posui-*
sti refugium tuum, non accedet ad tesu-
lum, & flagellum non appropinquabit ta-
bernaculo tuo: Iam verō flagella, cla-
vos, spinas ad te videmus accessisse, &
te in crucem actum esse. quod à Deo
tamen quāmaximē est alienum.

Isai. 28. 21 Peregrinum est, inquit Isaias, opus eius
ab eo, opus, quod hominum simul &
angelorum mentes in admirationem
rapiat.

2. Opus, 3. Alterum opus, (in quo infinitas
eius amor & quē acelucescit) fuit San-
ctissimi Sacramenti Eucharistiæ in-
stitutio: *In primo opere essentiam*

suam divinam carnali velamine, ut à
nobis mortalibus conspici posset, *que cum*
contextit: *in hac verò non divinam so-*
lūm, sed & humanam, accidentibus
panis & vini velavit, ut à nobis man-
ducari posset. *In priore* Deus homi-
nem sibi concorporavit & copulavit,
naturam humanam Verbo divino ita
uniendo hoc, ut eam in viscera Dei
quodammodo transire fecerit: *in*
hoc secundo vult ut tu ipsi concorpo-
reris & eum intra viscera recipias,
Prius erat homo unitus Deo, jam se
Deus homo tibi unire vult. *In priore*
erat dumtaxat communicatio & u-
nio cum una & singulari natura, sacra-
nimur Christi Iesu humanitate,
quæ Verbo divino personaliter &
hypostaticē unita est: *in secundo* unit
se Deus cum unoquoque nostrum
singillatim, qui ipsum recipit, atque
unum quid cum eo efficitur; non qui-
dam hypostatica & personali unione
(hæc enim minimē conveniebat)
sed tali unione, qua nulla intimior &
arctior, hypostaticā illā exceptā, co-
gitari potest. Nam ipsemet in Evan-
gelio ait: *Qui manducat meam carnem,*
& bibit meum sanguinem, in me manet,
& ego in eo. Quod certe opus divi-
num prorsus & admirabile est. *Mem-*
oriam fecit mirabilium suorum miseri-
cors & miserator Dominus, & escam dedit
timentibus, se neque solum, ut id vocat
D. Thomas, *miraculorum ab ipso facto-*
rum maximum, sed quædam omnium
miraculorum synopsis & compen-
dium.

4. Assuerus Rex opiparum & re-
gale epulum, quod centum & octo-
gingta duravit diebus, id quē & *osten-*
deret cent,

et Con-
no Af-
le
no
m
in
di
ne
&
in
O
pr
in
in Mā-
pr
br
m
br
16. ni
po
bi
N
di
cu
fe
u
de
ab
Pr
14. 9. Ve
su
ar
ti
m
ca
gi
ba
se
17. 1.
lem ex
quod
hæc
m

deret divitias gloria regni sui ad magnitudinem atque jactantiam potentia sua, legitur satrapis & principibus suis instruxisse. Sic Christus Redemptor noster, magnus ille Regum Rex & maior Assuero, regium convivium instruere voluit, in quo thesaurorum, divitiarumque suarum magnitudinem, gloriae quoque suae potentiam & maiestatem exhiberet; nam, quem in eo apponit, cibus, ipse est Deus. Opus certè, quod non minus quam primum illud incarnationis, omnes in admirationem rapit, & stuporem provocat. Quid ni? cum vel umbra admirabilis huius mysterii, (in manna videlicet) magnum in Hebraeis stuporem caufarit. dicebant enim: *Manhu? quid est hoc?* & illorum posterii dixere: *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandū?* Neque solum ad centum octoginta dies sepulchrum hoc, (uti aliàs Assueri cum illud) extenditur; sed jam mille sexcentis duravit annis, & ad finem usque saeculi duraturum est: semper de hoc pane comeditur, & numquā absumitur aut desinit. Iure ergo Propheta mirabundus exclamat: *Venite & videte opera Domini, quae posuit prodigia super terram.* Obstupefcit artificium, ad inventionem & sapientiam consiliorum Dei, quod ad homines sanandos excogitavit. De secundo hoc opere, adspirante divina gratia, (qua certè cum primis opus habemus) hoc in tractatu, paucis disceremus,

5. Ioannes Apostolus & Evangelista de prima sanctissimihuius Sacramenti institutione loquens ait: *Cum*

Iesus dilexisset suos qui erant in mundo, vitæ Christi in finem dilexit eos singulari quodam modo; tunc quippe maioribus & amplioribus eos est beneficiis profecutus, & clariora iis amoris sui dedit pignora; inter quæ facile primū & præcipuū fuit, sanctissimum hoc Sacramentū, in quo maiestas ipsius verè & realiter præfens adest. In eo certè ingentem illum, quo erga nos ferebatur, amorem mirificè declaravit: etenim primaria veri amoris conditio est, amati præsentia semper frui, nec ab eo unquam disiungi velle: amor enim amati absentiam non fert. Redemptor ergo noster ex hoc mundo ad Patrem abiturus, ita abire voluit, ut tamen totus non abiret; ita discedere, ut simul inter nos maneret. Nam ut prius cælo descendit, nec cælum deseruit, sic modò de terra ascendit, nec tamen terram deseruit: atque ut exivir à Patre, eum non relinquendo, ita jam à filiis abit, nec eos relinquit. *Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Habet hoc præterea verus amor, quòd in amati memoria jugiter velit vivere, utque amatus semper ipsius recordetur. Atque hac de causa amici invicem amantes, à se mutuo digressuri, reciprocum aliquod mementosynon & munusculum, ad hanc memoriam semper renovandam & excitandam, elargiri solent. Vtergo semper illius recordemur, sanctissimum hoc corporis sui Sacramentum, in quo ipse verè præfens adest, in sui memoriam & monumentum reliquit; nec inter se & nos inferius ac minus voluit existere pignus, ad hanc

sti institutione fuit in mementosynon amantissimum, & perpetuum.

Ioan. 16. 28.

hanc memoriam excitandam, quam semetipsum. Vndè cum jam divinū hoc sacramentum instituisset, addidit: *Hoc facite in meam commemorationem*, mementote, inquam, quanto pere vos dilexerim, & affectus, quo vos sum persecutus, & quantum vestri causa passus sum.

Luc. 12.

19.

1. Cor. 11.

24.

Item ex eo quod Dei præsentia sensibilis nobis per eam exhibetur.

3. Reg. 8.

27.

Matt. 28

20.

6. Super eminentiam populi Israëliti præ aliis nationibus admiratus Moyses, ait: *Neque est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi sicut Deus noster adest, cum his obsecrationibus nostris.* Salomon quoque templo jam ædificato, stuporis plenus in hæc verba prorupit: *Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? si enim cælum & cæli cælorum se capere non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi? quanto potiori jure id nos jam dicere fas est, utpote qui non umbram & figuram, sed ipsum verè Deum penes nos hoc in Sacramento habemus? Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Incredibilis certè gratia, magnæque consolationis argumentum est, quòd Redemptor noster apud nos, ad peregrinationis nostræ tædia allevianda, manere velit. Quòd si amici cuiuspiam præsentia & consortium nostris in afflictionibus, adversis & tribulationibus solatio & delinimento nobis est, quo non erit Iesum Christum apud & inter nos habere, ac videre quod Deus portas domus nostræ subeat, per vicos & plateas nostras ambulet, gestari, ferri deponi se sinat, in templis nostris sedem figat, ibique eum sepè visitare, ad eum au-

la non diei noctisque hora recurrere, illic coram cum ipso de rebus nostris tractare liceat, nostras illi adversitates exponendo, tentationes aperiendo, atque in omnibus necessitatibus opem & auxilium illius efflagitando: firma cum fiducia, fore, ut qui ad eò nos dilexit, ut nobis tam vicinus esse voluerit, procul à nobis non sit, ad opportuna subsidia danda futurus. Vnde ipsemet ait: *Ponam tabernaculum meum in medio vestri ambulabo in ter vos, & ero Deus vester; ibo quocumque me deferre voletis, per plateas & vicos vestros incedam, vosque honorabo.* Quis, obsecro, ad eò futurus durus & ferreus, qui Deum tam familiarem & velut domesticum videns, eius amore non liquefeat & inflammetur?

7. Neque verò satis Domino fuit, Ex eo in templis & domibus nostris habitare, quod etiam ad nos in visceribus habere, sed & à nobis intra viscera haberi, corpori & cordi nostro includi, manducandus, noque sanctissimi huius sacramenti exhibendum, calicem, depositarium, tabernaculum, & sacrarium fieri voluit: *Inter ubera mea commorabitur.* Non datur hic nobis dumtaxat olculandus uti pastoribus Bethlehemiticis & Magis datus fuit, sed & intima intra præcordia recipiendus. O amorem ineffabilem! ô liberalitatem hastenus inauditam! quòd ego omnipotentem & infinitum Deum, ipsum Christum Iesum, verum Deum & hominem, in me, & intra præcordia recipiam: & quem sacratissimæ Angelorum Regina Maria concepit & novem ipsis mensibus utero & intra sua viscera gestavit, illum ipsi intra nostra

Luc. 1. 4

Ex eo quod etiam ad malos f. demittit Deus in hoc Sacramento.

Cant. 1. 11

nostra suscipiamus. Si Sancti Joannis Baptista mater Elisabetha, Beata Virgine matre tua, intra cujus viscera tunc gestabaris Domine, tecum ipsius subintrante, obstupescens & Spiritu S. plena exclamarit: *Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* quid obsecro ego dicturus sum, te filium Dei vivi, non per domus meae materialis, sed corporis & animae januas, ad me subingredientem & divertentem videns? quanto potiori jure exclamem. *Vnde hoc mihi?* inquam, qui tam diu cecodæmonum fui receptaculum? mihi, qui toties te offendi: mihi tam rebeli & ingrato? unde hoc mihi: nisi à misericordiae tuae magnitudine, nisi quia es qui es, tam benignus, tam hominum amans? unde: nisi ex infinito amore tuo?

8. Adjungunt & considerant hoc doco SS. Patres, nec sine ratione, isthoc beneficium solis mundo corde & innocentibus Dominus concessisset, nihilominus ipsum inestimabile donum futurum: at, quid dicemus, quod dum se solis innoxiiis communicare vult, necessario per tot improborum & indignorum ministrorum manus transire & administrari cogatur, unde, sicut olim se à scelestis illis carnificibus & licitoribus amore nostri in crucem agi passus est, sic hodie necessariorum & sceleratorum sacerdotum manibus tangi se & contrèctari sinit, atque in impurissima ac foetida plurimorum flagitiosorum peccatorumque ora & corpora ingreditur, ut amicos suos visiter ac consoletur. Adhæc omnia sponte se offert Deus, vultq; iterum

quin & sapius jam divendi, illudi, crucifigi, & inter latrones suspendi, perinde atq; Apostolus eos qui graviter peccant, denuo (quantum est ex parte sua) Jesum Dominum suum asserit in crucem agere. Rursum crucifigentes sibi meritis filium Dei. Quod hodie pius ille Dominus perpeti non dedignatur, quod se tibi, & electis communicet. Considera itaque & perpende, an non amplius ei nos gratos exhibendi, & sedulo ei servendi argumentum habeamus. Ecclesia certe in solenni cantico suo admiratur, quod magnus ille Dominus puellæ uterum subingredi sit dignatus: Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum. Sed puellæ illius purissimæ puritatem cum nostra conferamus, ac videbimus, quanto magis admirandum sit, quod foetidum peccatoris alicujus corpus ingredi, & intra viscera ejusdem recipi, non exhorrescat.

CAPUT II.

De excellentiis & mirabilibus qua fides orthodoxa circa divinisimum hoc Sacramentum credere jubet.

I. Catholica nos fides docet, Circa plurima per verba consecrationis hoc in mysterio mirabilia produci. Primum est, firmiter credendum esse, simul ac sacerdos verba consecrationis super hostiam protulit, verum ac reale Jesu Christi corpus præsens illic fuisse, idem inquam, quod intemerato sacratissima Virginis utero produit, idem, quod in crucem actum

est, & de sepulchro redivivum surrexit; idem denique quod hodie ad dextram Patris sedet: adhuc simul atque verba consecrationis super vinum calicis protulit, verum & pretiosum ejus sanguinem in altari adesse: &, tamen si unâ eademque horâ per universam Ecclesiam, centum Missarum millia celebrentur, eo ipso tamen temporis momento, quo consecrationis verba sacrificans absolvit, mirabilem hanc conversionem & transubstantiationem in omnibus illis Missis à Deo produci, & divinum Redemptoris nostri corpus & sanguinem verè ac realiter præsto esse, & eum qui hic per sumptionem consumitur, illic per consecrationem de novo sisti, atque hunc in omnibus locis unum & eundem esse.

2. Circa hoc Sacram. credendum est absentia panis & vini à specie eorundem. Gen. 27. 22.

2. Secundum mirabile hinc nobis credendum, est verbis consecrationis jam prolatis, panem & vinum non amplius illic existere, tamen si oculi, tactus, gustus, & olfactus secus sentiant: contrarium autem nos docet fides. Isaac Patriarcha Jacobo filio, dum ad paternam benedictionem & primogenitura jus obtinendum pelliculis hædorum manus & collinuda vestiisset, quo fratri suo Esau hispidio similis videretur, dixit: *Vox quidem vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau.* Pari modo, quidquid hic manibus palpamus, & sensibus tangimus, non nisi panis & vinum videntur esse; at vox (id est fides, auditus autem per verbum fidei) aliud credendum docet: Præter fides supplementum sensuum defectui. Atque id ipsum etiam in manna, quod sacramenti hujus umbra &

figura dumtaxat fuit, reperiebatur: ipsum quippè omnium escarum saporem referebat; perdicem sapiebat, perdix tamen non erat; sapiebat trutam, nec truta erat. Consimiliter hoc manna sapit panem, minimè tamen est panis; sapit vinum, nec vinum est. In reliquis Sacramentis, materia una in aliam non mutatur: hinc in baptismo aqua manet aqua, in confirmatione & extrema unctione oleum manet oleum uti prius: at in hoc, materia mutatur, adeò ut jam panis amplius aut vinum non sit, quod panis & vinum videtur esse; sed panis vinique substantia in verum Salvatoris Christi corpus & sanguinem convertatur. Nam qui potuit (verba S. Ambrosii) *ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod non erant?* Quod si panis, quo quotidie vescimur, vi naturalis caloris, brevissimo spatio, in nostram convertitur carnem; multò certè proclivius omnipotenti Dei virtuti erit, mirabilem hanc transubstantiationem momento peragere, ut verò uno miraculo ad alterum credendum inducamur; plus certè, Deum factum esse hominem, Deum tamen esse non desuisse; quàm panem, desinentem esse panis, in carnem converti. Eadem ergo virtute, qua olim Dei filius factus est homo, jam panis & vinum in Christi carnem & sanguinem transeunt. Quia non est impossibile apud Deum om- Luc. 1. 37. ne verbum, ut Deipara Gabriel nuntiavit.

3. Tertio, huic conversioni id particulare & proprium est, quod reliquarum physicarum conversionem credendum est.

Conver-
sio non
modo
natur
lis.

Seff. 13.
88. En-
chori o.

9.

Luc. 1. 37.

4. In h
Sacr. c
dendu
Accide

Conver-
sio non
modo
naturā-
lis. more non peragatur, in quibus, unā
re in aliam transeunte, semper ali-
quid de rei mutatā substantia remanet:
eadem enim manente materiā, solum
mutatur forma, uti cum terra in
argentum, aqua in crystallum convertitur:
aut cum ē modica argilla vel cera modò
equus, modò leo efformatur. Verum in
admirabili hac conversione, verbis consecra-
tionis jam prolatis in hostia nihil de
panis substantia remanet, neque in
calice de substantia vini, nihil quoque
de forma, nihil de materia, sed
tota panis vinique substantia in Christi
corpus & sanguinem transiit. Vnde
valdè convenienter & propriè (ut
Sess. 13. de Concilio Tridentino ait) Ecclesia
ad hanc totalem conversionem
significandam, aptissimo vocabulo
eam Transsubstantiationem, quasi
dicās substantiæ unius in alteram
transitum & mutationem appellat.
Quemadmodum enim physica generatio,
quod in ea forma mutetur, propriè
potest dici transformatio, pari modo;
quia in hoc Sacramento tota panis
vinique substantia in totam corporis &
sanguinis Christi substantiam convertitur,
juxta convenienterque dicitur Transsubstantiatio.
Nihil ut hoc in Sacramento de panis
vinique substantia ultra remaneat, sed
tantummodo color, odor, sapor, reliquaque
panis & vini accidentia, quæ species
sacramentales vulgo dicuntur, supersint.

4. In hoc Sacramento, quod hoc in Sacramento elucet,
quod inibi accidentia illa sint, nullo
Acciden-

tamen in subiecto vel substantia: tia hic si-
cum tamen accidentium proprium ne subie-
sit Philosophorum omnium doctrina, substantiæ
inhærere & connecti: certo quippe est, albedinem
v.g. per se non posse subsistere, uti nec sa-
porem & odorem. At hic, præter omnem
naturæ cursum & ordinem, eadem panis
ac vini accidentia manent, supernaturaliter
per se, quasi in aëre, substantia: quia panis
vinique substantia, uti diximus, illic jam
esse desinit: atque in, & cum, corpore &
sanguine Christi, quod ejus in locum
succedit, illa accidentia esse nequeunt,
unde illa ibi Deus perpetuo miraclis
per se sustentat.

5. Ad hæc, credamus oportet, in 5. In hoc
sanctissimo hoc Sacramento, sub il-
lis panis speciebus & accidentibus, creden-
non solum Christi corpus, sed & Christū
totum Christum, verum Deum & hic esse
hominem, eo modo quo in cælis totum
est, contineri proinde in hostia uti in
cælo est.
una cum corpore, adesse quoque
Christi sanguinem, sanctissimam
ejus animam, & divinitatem: pari
modo in calice sub vini speciebus
non solum Christi sanguinem, sed
& corpus, animam, divinitatem de-
nique ejusdem comprehendi. Verum
notant hic Theologi non uno
hæc omnia modo & ratione ibi ad-
esse: sed quædam vi & efficacia ver-
borum consecrationis, alia per con-
comitantiam (ut vocant) in hoc Sa-
cramento inveniri. Illud vi & efficacia
verborum ibi adesse dicitur, quod ip-
sa verborum consecrationis forma
significat & exprimit: proinde in ho-
stia aliud non est quam Christi cor-

pus, nec in calice quam sanguis: quia id solum verba producunt & efficiunt, quod significant; atqui hoc solum significant, *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*. Illa verò per concomitantiam & consecutionem adesse dicuntur, quæ necessariò consequuntur id quod per verba significatur & exprimitur. Iam, quia Christi corpus solum non est, sed simul sanguinem, & animam, & divinitatem habet, hinc hæc omnia quoque in hostia reperiuntur. quia item sanguis jam solus non est, sed iunctus corpori, animæ, divinitati, hinc & hæc omnia pariter in calice reperiuntur. quia, cum multa invicem & simul iuncta & unita sunt, ubi eorum aliquod est, ibi & alterum sit, necesse est. Id quod hinc patebit. Tradunt Theologi, si Sanctus Petrus v. g. quis alius Apostolus, triduo illo quo Christi corpus in sepulchro jacuit exanime, consecrasset, sub hostia animam ipsius futuram non fuisse, quia illo tempore corpori unita non erat: sed dumtaxat corpus exanime, quale in sepulchro jacebat, etsi divinitati unitam, eam enim numquam dimisit, fuisse consecratos, Eodem modo, Christo in cena ultima consecrante, aderat in Sacramento tunc ipse, verus Deus & homo, sed, uti tunc adhuc erat, passibilis & mortalis; at modo adest ibi vivus, gloriosus, redivivus, immortalis, & impassibilis.

2. Ex hoc quod panis & vini consecratio se-

6. Etsi autem & in hostia sanguis Christi, & in calice corpus eiusdem reperiatur, elegit tamen Dominus a-

more nostri ardentissimo unam-

quamque consecrationem separatim per se fieri, 1. ut hac ratione magis ad vivum & perfectiùs passio eiusdem, utpote in qua sanguis à corpore segregatus & seiunctus fuit, repræsentaretur. Vnde & in sanguinis consecratione eiusdem fit mentio, dum dicit sacerdos: *Qui pro vobis & pro multis effundetur*. 2. cum Sacramentum hoc animabus nostris alendis sustentandisque sit institutum, ut esset perfectissimum hoc animarum convivium, voluit, ipsum non in cibo solum, sed & potu (quod his duobus plena corporis sustentatio & instrumentum contineatur) institui. 3. Ut quasi multoties sedaret, ac si una traditione sui pro una etiam vice non esset contentus, quæ sitis quodammodo honestis variisque pretextibus aliter & aliter se impendendi. Hoc tamen posterius momentum, magis ad sacerdotes, quando sacrificant ipsimet spectare dignoscatur ex Christi Domini exemplo, quoniam tam Laici, quam sacerdotes cum non sacrificant una specie panis contenti esse debent. Hoc tamen in Laicorum & eorum qui Sacerdotes non sunt, solamen dico 4. quod tamen si non sub utraque specie, (uti Sacerdotes sacrificantes) sed sub sola panis, multis gravibusque de causis, ob quas iis Ecclesia usum calicis abdicavit, communicent; tamen, dum in hostia corpus Christi recipiunt, simul eius omnia æque ac sacrificantes, nempe sanguinem, animam & divinitatem sumant, quod ipse totus & perfectus sub utraque specie, uti dictum est, contineatur. Quamobrem com-

paratim fiat, cum tamen utrobique ponendū sit totus Christus.

Ita co-
quod
Christus
no quo-
que est in
sacramen-
to
&

Luc. 22. 17.

communis Theologorum ac SS. Patrum doctrina est, non minorem Lai-
eos sub una, quam Sacerdotes sub utraque, communicantes, dummodo æquali animi dispositione ad sacram synaxin accedant, gratiam recipere. Vnde S. Hilarius docet, quemadmodum in manna, quod divinissimi huius Sacramenti figura fuit, nec qui plus collegerat, habuit amplius; nec qui minus paraverat, propterea minus invenit: ita nec qui hoc Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumit, ideo plus alius accipit; nec qui sub altera panis tantum sumit minus. In sumptione rei, quæ sumitur, uterque æqualis est.

7. Est præterea & aliud in altissimo hoc Sacramento mirandum; nimirum, quod Christus non solum in tota hostia, totoque calice, totus sit, sed & in qualibet hostiæ particula, & singulis calicis sacra-
ti guttulis, & que totus & integer, atque in cælo, contineatur, quantumlibet particula illa minuta sit. Sicut ex ipso Evangelii contextu eruere est: neque enim Christus singulis, quas Apostolis singillatim porrexit, buccellas separatim consecravit. Sed unica vice tantam panis partem, ut illa divisa postea in particulas, ad omnibus aliquid inde impertiendum suffecerit. Ideo expressè de calice ait Evangelista, Christum discipulis illum porrigendū, dixisse: *Accipite & dividite inter vos.* Neque tunc solum cum hostia aut calix dividitur, verum etiam ante divisionem, totum Christi corpus & in tota hostia, & in singulis eius partibus, continetur; ipse item totus in toto

calice, & in unaquaque eiusdem guttula.

8. Quædam naturalibus in rebus exempla & similitudines sunt, quæ ad hoc quodam modo intelligendum aliquid suppeditare lucis nobis possunt. 1. Anima nostra tam est tota in toto corpore, quam in quolibet eius membro. 2. vox item mea, dum loquor (est hæc similitudo Sancti Augustini) tam est integra in tuis auribus, quam in omnium audientium. 3. Cape etiam speculum totum & integrum vultum in eo conspicias, quamvis ipsum multo te minus sit: imò, si & ipsum in multas particulas ac frustilla divides, æquè illa tibi te ipsum exhibebunt, accum te in integro speculo conspicias: Hæc aliaque id genus è Doctoribus sanctisq; Patribus exempla & similitudines ad hæc mysteria nobis declaranda adferuntur; sed, etsi nullum sit, quod rem plenè referat aut adæquet; aliquatenus tamen eam adumbrant, nostroque intellectui aliquam lucem subministrant.

9. Denique lætetur hic & aliud non minus prodigiosum & æquè mirabile, nempe, si dividatur hostia vel calix, sola panis viniq; accidentia dividuntur, non Christum, sed eum in quolibet frustillo, quantumvis exiguo, integrum manere. adhuc, cum hostia a sumere commolitur dentibus, Christum non commolitur, nec frangi. Merito proinde exclamat S. Hieronymus: *O humanorum illusio sensuum!* franguntur illa quæ humanis sensibus in te videntur accidentia: & tamen non corrumpuntur, nec franguntur: te dentes vi-

Similibus declaratur hæc mysterii veritas.

Divisio speciebus non dividitur Christus in se ipso, nec patitur, quod species patiuntur.

tom. I. p. 358. apud Euseb.

dentur masticare, velut materialem panem, & tamen numquam masticari: perfectus & integer, sub qualibet, quantumcumque minima, continetur particula, & integra nobis recipis, unde & canit Ecclesia:

*in hym.
D. Thom.
Lauda
Sion.*

*A sumente non concisus,
Non confractus, non divisus,
Integer accipitur.
Nulla rei fit scissura,
Significantum sit fractura,
Qua nec status, nec statura
Signati minuitur.*

*Hinc ali-
ud mira-
bile elu-
cet.*

10. Porro hoc in convivio secus nobis usu venit, atque in convivii mundi huius, in quibus cibus & escæ appositæ conciduntur, non patinæ aut alia mensæ vasa; at in divino hoc epulo secus sit, dividuntur quippe & conciduntur lances & catini (id est accidentia Sacramenti) cibus verò & substantia integra manent. In aliis quoque mensis vescimur escis appositis, non vasis, non lancibus: at in divina & supercœlesti hæc mensa solum manducamus cibum & fereculum, qui adeo tamen in se lapidus & nectareus est, ut cum illo & lancem absumamus.

*Quomo-
do Dei
mirabilia
in S. Sa-
cramen-
to medi-
tanda.*

*Tract. 12.
in Ioan-
nem.*

11. Hæc fidei dogmata & asserta nobis in præsens sufficiant, ut illa credendo nos exerceamus & debito modo veneremur; non ut curiosius æquo scrutemur, illi S. August. fundamento semper innixi: *Demus aliquid Deum posse, quod nos fateamur investigare non posse.* Plus scilicet ille potest potentia sua, quam nos intellectu possimus comprehendere. Nam, uti SS. Patres observant, Dei opera magna & eximia non forent, si ad

ea intellectus & ingenium humanum suo posset acumine perungere. In hoc ergo fidei meritum consistit, ut credamus quæ minimè videmus.

12. Habent autem sanctissimi huius Sacramenti mysteria istud præ reliquis singulare, quod, cum in his credamus quæ non videmus (quod certe cum primis laudandum, quia beati qui non viderunt, & crediderunt) in illis tamen non solum quod non videmus, verum etiam contrarium eius quod nobis videre videmur, credere firmiter debeamus. Nam si quidem sensus nostri consulamus, non nisi panem & vinum illic adesse putabimus, interim tamen credamus oportet, panem & vinum non adesse. fides ergo quam circa hoc mysterium exercemus, similis est fidei Abrahami, quam usque adeo extollit & commendat Apostolus: *qui contra spem in spem credidit*; naturalem scilicet diffidentiam, quam videbant oculi, spes supernaturalis superavit. Credidit enim & speravit, gignendum sibi filium, sectis ac spes naturalis credendum suadebat ac ei promittebat, etenim secundum naturæ ordinem (quod ipse decrepitus, uxor vera effœta essent) filius nasci non poterat. Postea quoque, cum hunc ipsum filium, præcipiente Deo, immolare vellet, credidit nihilo secius Dei promissionem, qua in illo instar arenæ maris multiplicandum semen ipsius addixerat, adimplendam, plenissime sciens quia quacumque promisit Deus, potens est & facere. Sic in divinissimo hoc Sacramento credimus contra quam omnes

*Speciales
difficul-
tates in
hoc Sa-
cramen-
to, præter
alia cre-
denda.
Ioan. 10.
29.*

Rom. 4.

omnes sensus nostri naturaliter credendum monent: proinde singulare fides hæc meritū includit. Dixit olim populo Israëlítico Deus: *Mane saturabimini panibus, & vespere comedetis carnes.* Manè, præsens sæculū & vita est, in qua se nobis Deus sub specie panis & vini exhibet: at ubi vespere, per quā gloria cœlestis adumbratur, advenit, carnem Christi videbimus, clareque intelligemus quomodo & quo pacto illic adsit, tum velamen abruptetur, tunc reductis cortinis omnia illa clarissimè facie ad faciem, & proutin se sunt, conspiciemus.

13. Possent huc usque asserta, plurimis iisque testatissimis miraculis confirmari, quibus plenæ sunt sanctorum & vitæ & scripta: verum uno in præsens contenti erimus è Chronici Hieronymiani ordinis petito: Religiosum quemdam Fratr. Petrum de Cayannuelas dictum (qui postea Guadalupensis cenobii Priorem egit) variè circa fidem, ac præsertim circa venerab. Altaris Sacramentum tentationes infestabant, suggerente ei importuna cogitatione, ecquinam fieri posset ut sanguis Christi in hostia consecrata sit? voluit tandem Dominus ab hac tentatione eum mirabili quodam modo liberare. Cum enim die quodam sabbathi sacrum de Beata Virgine diceret, & consecratione peracta ad illam Canonis partem pervenisset, quæ incipit: *Supplices te rogamus*; ecce repente defusum de lapsa nubes totum altare, cui sacris operatus adstabat, ita obrexit, ut impediēte caligine, nec hostiam nec calicem videret. Quo ille casu

perculsus & perterritus, Dominum instantè rogat, ut præsens periculum à se averteret, & quam ob causam id portentum accidisset aperire dignaretur. Ergo dum lacrymis timore plenus hæc orat; ecce, nube paulatim se subducente, altare inclarescit. Ille per altare circumspiciens, hostiam videt subluctam, & calicem detectum & vacuum, quod sanguis quoque ex eo submotus esset. Hoc viso, tantus eum timor invasit, ut propè exanimis vix pedibus consisteret. Sibi verò redditus, cœpit magno cum animi dolore, & fletu madens, de novo Dominum sanctissimamq; eius matrem (in cuius memoriam sacris operabatur) rogare, ut, si quæ in ipso culpa foret, ignoscerent, & imminens periculum amolirentur. Hoc in angore videt hostiam sublimem patenæ splendidissimæ superpositam, oriipius calicis imminere, ex eaque statim sanguinis guttas in calicem extillare, tanta quidem nec maiore quantitate, quam prius in calice fuerant. Hoc stillicidio cessante, calici suum rursus impositum operculum est, & hostia prorsori loco in corporali collocata. Hæc inter Sacerdos dum trepidat, quid ageret ignarus, ecce cœlitus ad eum delapsa vox est: *Perfice quæ capisti, & quod vidisti, nemini manifestes*: Acolythus aut minister, qui sacrificanti interviebat, nihil horum vidit, nec vocem audivit; sed sacerdotem lachrymantem, & longiorem solito in sacro peragendo moram notavit. Hæc autem omnia, post supradicti Petri mortem, in schedula ipsius manu conscripta reperta sunt, addita

addita simul confessione generali, in
signum quòd hæc evulgare sibi veti-
tum esset.

CAPUT III.

*De preparatione, quam sanctissimi huius
Sacramenti excellentia & dignitas
requirit.*

IN hoc, Venerabile Altaris Sa-
cramentum præ ceteris dignius
& eminentius est, quod Iesus Chri-
stus verus Deus & homo realiter ve-
reque in ipso, præsens adsit: unde &
reliquorum Sacramentorum prima-
rium & præstantissimum est & Ve-
nerabile seu super venerandum dici
solet, maximalque in animabus gra-
tias & effectus præ illis operatur: in
aliis enim non aliam participamus
gratiam, quàm specialem & particu-
larem, quæ singulis eorum est anne-
xa: at in hoc ipsum gratiæ omnis fon-
tem recipimus. In aliis bibimus, ve-
lut de rivulo: è fonte procurrente: hic
verò ipsum met fontem, quia Chri-
stum ipsum, verum Deum & homi-
nem hic sumimus: unde & *Eucharis-
tia* (quasi dicas, bona gratia) vulgò
solet nuncupari: quod omne bonum,
adeoque gratiæ ipsius principium,
hic præstò sit, & ipse Dei filius, qui
verè gratia & donum humano gene-
ridatum, ob incarnationis mysteriū,
vocatur, nobis communicetur. Ea-
dem quoque de causa antonomasti-
cè *communio* vocatur, juxta illud San-
cti Lucæ de primis fidelibus testimo-
nium: *Erant perseverantes in commu-
nicatione fractionis panis.* Hoc quip-

pè Sacramentum sumentes, summi
maximique boni, quod Deus est,
participes reddimur, & per ipsum, o-
mnium pariter spiritualium bonorū
& gratiarum. Etenim nobis carnem
& sanguinem suum dando, dat simul
& communicat thesauros omnes,
quos per sacram hanc carnem & san-
guinem nobis comparavit. Quam-
quam idcirco quoque communio
dicatur, quòd fideles inter se uniat &
coniungat: nam omnes unum eum-
demque cibum manducantes, & uni
assidentes mensæ, invicem commu-
nicamus, jungimur, & unum quid si-
mus, saltem in fide ac religione, & u-
num idemque efficimur corpus; se-
cundum illud Apostoli: *Vnus panis,*
unum corpus multi sumimus, omnes qui
de uno pane participamus. Atque id-
circo S. Augustinus Sacramentum
hoc rectè a Christo sub specie panis
ac vini ait institutum; ad innuendū,
quod, sicuti panis è multis tritici gra-
nis, vinum è multis botriacinis con-
ficitur, ita multi fideles de Sacramen-
to communicantes & participantes,
unum corpus mysticum conficiant.
S. Ioannes verò Damascenus sanctif-
simum hoc Sacramentum ignito illi
comparat calculo, quo de altari sub-
lato unus de Seraphim Isaia: labia caris,
mundavit, omnesque in eo imperfe-
ctiones excoxit. Pari modo vult, à
cælesti hoc cibo, quod divinitati, quæ
velut *ignis consumens est*, unitus sit, o-
mnes imperfectiones & vitia nostra
consumi & expurgari, omnibusque
donis ac bonis spiritualibus nos cu-
mulari. Hoc denique, est epulum,
illud Evangelicum, in quo invitatis
dici

Apparet
dignitas
S. sacra-
menti Eu-
charistiæ
ex etiam
nomini-
bus.
x. Vene-
rabile.

2. Eucha-
ristia.

3. Com-
munio.

Acto 2. 42

1. Ch. 10

17.

S. Aug.

4. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

1. S. Jo.

Mat. 22. dici mandat Deus, Ecce prandium
 4. meum paravi: tauri mei & altilia occisa
 sunt, & omnia parata. Dicendo autem
 omnia parata esse, innuit in sacro hoc
 convivio habere nos quidquid desi-
 derari à quoquam posset. Unde & de
 27. 67, 21. hoc ipso cibo Regius Vates cecinit:
Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.
 Non indicat expressè, ecquid nobis
 paratit, quòd tam eximium sit bo-
 num quod hoc Sacramento & epulo
 continetur, nullis ut verbis exprimi
 pro dignitate queat. Unde non sine
 ratione exclamat Ecclesia: *O sacrum*
convivium, in quo Christus sumitur.
 Convivii autem nomen nonnisi læ-
 titiam & oblectationem, nec non ab-
 undantiam & saturitatem, quæ in eo
 reperitur, insinuat. *O sacrum convivi-*
um in quo recolitur memoria passionis e-
jus, nec nò excessui amoris illius, quo
 nos Deus persecutus est, dum nostri
 caula seipsum tradidit morti, morti
 autem crucis! *O sacrum convivium in*
quo mens impletur & latiat gratia!
O sacrum convivium in quo futura gloria
nobis pignus datur! non qualequale pi-
 gnus, nec distinctum à munere quod
 postea nobis dandum est, uti vulgò
 pignora solent: sed is ipse Deus, qui
 nostrum pòst futurus est præmium
 est merces, hoc in convivio nobis in
 pignus datur, in eo testè & nonnisi
 lancibus coopertis fercula inferun-
 tur, at in cœlesti illa cœna gloriæ pa-
 lam & aperta omnia ministrabuntur.
 Deniq; etiam dicitur Cœna Domini
 à tempore, quo hoc S. Sacramentum
 primitus fuit institutum & traditum
 discipulis ut sumerent & postea ad
 exemplum datum celebrarent, ut

Rodrig. exercit. pars. II.

hoc nomine audito meminerimus,
 hunc demum cibum fore nobis ulti-
 mum & æternum.

2. Tanti porro Sacramenti ex-
 cellentia, & infinita Domini quem
 recepturi sumus, majestas requi-
 rit, ut, quam adferre nos oportet,
 præparatio & dispositio etiam singu-
 laris sit. David Rex, de templo à se Je-
 rosolymis Domino constituendo a-
 gens dicebat: *Opus namque grande est:*
neque enim homini præparatur habitatio,
sed Deo; Cumq; infinitam auri, argen-
 ti, vasorum, marmorū, gemmarumq;
 vim coacervasset, nihil ei hæc omnia
 videbantur; & tamē nonnisi ad tem-
 pli fabricam, cui inferenda erat arca,
 qua manna, sacramenti hujus figura,
 continebatur. Quo ergo modo præ-
 pararetur templum & habitatio oportet,
 in quod Deus ipse personaliter
 admittendus est? quæ præparatio ei
 deberet esse major, quo figuratū di-
 gnus est figura, quo vivum picto &
 imagine præstantius.

3. Ut autem taceam, magnam
 tanti Domini majestati admittenda
 præparationem deberi, nostra certè
 permagni interest, singulari quo-
 dammodo præparatos ad sanctissi-
 mum hoc Sacramentum recipien-
 dum accedere: *qualis enim nostra e-*
rit dispositio & præparatio, talis erit
 & gratia quam recipiemus: perinde
 ac qui aquam è fonte haurit, non plus
 hauriet quàm vas quo haurire vult
 continebit.

4. Ut verò quod volo dicere, Quia
 melius intelligatur, docent hoc loco
 Theologi, hominem non solum ma-
 jorem pro majore actuum & bono-
 rum

Cœna Domini præparatio requiritur singularis ad hoc Sacramentum singulare. 1. Paral. 29. 1.

Etiam nostra interest magnam præparationem institui.

Ccc rum

in Sacramen-
to recipie-
mus, dispo-
sitioni
respon-
det.

Sess. 7. c. 8

rum operum, quibus ad Sacramen-
tum hoc sumendum accedit meritò,
intensione & dignitate, & ex opere o-
perantis (uti Concilii Tridentini Pa-
tres loquuntur) gratiam recipere; sed
& ipsam Sacramentalem, quam è pri-
vilegio & institutione divina, Sacra-
mentum hoc à se ipso dat, gratiam,
(ex opere operato quam vocant) tanto
ampliores accedentibus collatum iri,
quanto major & intensior erit eo-
rum dispositio. Sic enim opera gratiæ
operatur Deus, uti natura solet, at
qui in naturalibus videmus, omnia
operari secundum dispositionem &
capacitatem quam in subiecto repe-
riunt. Sic ignis quamprimum agit &
accenditur in signo arido, at in hu-
mido tardius ergo pro ariditatis di-
versitate & gradibus erit & ignis in
ligno operatio. Sic ergo res & in hoc
Sacramento se habet. Quare, uti di-
xi, quam plurimum nostra refert,
quam optimè dispositos ad ejus sum-
ptionem accedere.

CAPUT IV.

*De munditie ac puritate, non solum à
mortalibus, sed & venialibus peccatis
& imperfectionibus, quam habere nos
oportet ad sacram. communionem ac-
cedentes.*

Ante, in 1.
& post
sumptio-
nem Sa-
cramenti
quædam
præstan-
da sunt.

TRia hoc in capite & sequenti-
bus novem potissimum tra-
ctabimus, 1. de dispositione & Præ-
paratione, quæ ad dignè augustis-
simum hoc Sacramentum recipien-
dum requiritur, 2. quid post ejus
sumptionem faciendum sit, quæ a-

gendæ gratiæ, 3. quæ è sacra commu-
nione fructum & commodum nos
elicere oporteat.

2. Ad primum ergo quod spectat Ante
non solum in genere longè major ad sumptio-
nem præ-
hoc Sacramentum requiritur dispo-
sitione & præparatio, quàm ad reliqua
quo enim illa excellentiora dignio-
raque sunt, eo actiorem quoque in-
ter se collata præparationem & ma-
jorem munditiam in sui recipienti-
bus exigunt. Vnde quædam sunt sa-
cramenta, ad quæ digne suscipienda
verus de peccatis commissis dolor &
contritio sufficit, uti de Baptismo
constat, nec per se necessaria est con-
fessio. At hoc divinum Sacramen-
tum tantæ est dignitatis & præstantiæ,
eo quod Deum ipsum in se contine-
at, ut, præter ea, quæ in commune o-
mnia Sacramenta requirunt, hoc alia
Sacramenta ad sui dispositionem
prærequirat, ipsum videlicet bapti-
sma semel & Sacramentum Confes-
sionis, toties quoties aliquod mortale
crimen recepturus commiserit.
Aded ut minimè sit satis cum dolore
& contritione commissorum ad ip-
sum accedere, sed etiam illorum
confessionem præcedere oporteat, è
statuto & decreto Concilii Tridenti-
ni, innixi verbis illis Apostoli: Probet 7.
autem se ipsum homo, & sic de pane illo-
dat, & de calice bibat. Quæ verba sa-
cro sancta Synodus, cui credere & ob-
temperare debemus, non nisi de proba-
tione, examine, & iudicio confessionis
Sacramentalis intelligenda censet.
Quæ quidè dispositio ac præparatio,
sub peccati mortalis pœna Christiani-
nis omnibus est necessaria, ea que ad
gratiam

Confes-
sio com-
munionis
præmit-
tenda.

leod. 13.

germ. c.
cena d.
mini.

Sess. 13. c.
1. Cor. 11.
28.

c. 3. E.
hierar.
D. Th.
p. 9.

gratiam in hoc Sacramento recipien-
dam sufficit preparatio.

3. Verum, tamen si ob venialia, alia-
que vitia & imperfectiones minutas,
quæ ad peccati mortalis gravitatem
non ascendunt, Sacramenti hujus fru-
ctum homo prorsus non deperdat, sed
semper gratiæ augmentum, è Theo-
logorum sententia, recipiat; non ta-
men copiosum & abundantem illum
gratiarum, virtutum, & aliorum ef-
fectuum mirabilium fructum, quem
in animabus mundioribus & purio-
ribus solet operari, participat. Licet
enim venialia charitatem non planè
tollant, ejus tamen fervorem immi-
nuunt, devotionemque, quæ magis
propria dispositio est ad hoc Sacra-
mentum requisita, valdè restringunt.
Proinde, si copiosum illum recipere
fructum velimus, quem qui prout o-
portet ad sacras has epulas accedunt,
recipere solent, mundi accedamus o-
portet non à mortalibus peccatis
tantum, sed & à venialibus. Quam nos
dispositionem Redemptor ipse do-
cuit tum, cum discipulorum suorum
pedes lavit prius quam suum ipsis
corpus impertiret; tacitè nos, inquit
Sanctus Bernardus, illam docens
munditiam & puritatem, qua ad san-
ctissimum hoc Sacramentum acce-
dendum est, ut mundi nimirum non
à mortiferis solum, sed à venialibus
simus, quæ per pulverem pedibus
adhærentem commodè representa-
ri solent.

4. Addit præterea S. Dionysius
Areopagita, velle hoc humilitatis ex-
emplo Dominum, non solum puri-
simus à venialibus sed & à quibusvis

vitiis, defectibus, & imperfectioni-
bus, imò, *extremam* à nobis mundi-
tiam exigere. Ad hoc probandum ad-
fert piam illam jam tum in Ecclesia
usurpatam consuetudinem, qua Sa-
cerdos celebraturus manus abluere
solet; neque verò illas totas, sed tan-
tum extremos digitos ad innuendum
videlicet, non solum à gravibus pec-
catis, sed etiam à levioribus, à defe-
ctibus quoque & imperfectionibus,
puros ad sacram synaxin accedere de-
bere. Quod si etiam Nabuchodonoso-
r gentilis, non nisi mundos & pu-
ros pueros, in quibus nulla esset macu-
la & decoros forma, deligi voluit, qui-
bus de mensa sua regia & vino unde
bibeat ipse, annona præberetur;
quanto erit æquius, nos, quò ad re-
giam ac divinam hanc Eucharistiæ
mentam admittamur, summa mun-
ditie ac puritate nitere? Si enim An-
gelorum sit panis, Angelicam planè
puritatem in eo sumendo præfera-
mus oportet.

5. Cum Sacerdos quidam, (ut Pe-
trus Cluniacensis Abbas commemo-
rat) in Germaniæ partibus, qui prius
sanctam religiosamque vitam duxe-
rat, post in peccatum carnis foedè
lapsus esset, & in spurco illo cœno
adinstratus, invalescente jam con-
suetudine, identidem volutaretur;
ausus fuit ad altare Domini sa-
cra celebraturus, sine prævia confes-
sione, nec concepto emendationis
proposito accedere. (Hæc enim
gravis nonnullorum illusio est, ut, si
post laudabilem aliquamdiu vitam
in aliquod carnis probum labantur
metu bonæ existimationis, qua apud
alios

art. 5. ad

Summa
mundi-
tia com-
munica-
tur ne-
cessaria.

Dan. 14.

Lib. 1. mi-
racl. c. 2.
Exempl.
Sacerdos
in mor-
tali cele-
brans
punitus.Mos
quorum-
dam ma-
le vere-
cunde-

alios pollent, amittendæ, ipsum sacerdoti in confessione aperire erubescant, nec communione sacra, (ex cæcante ipsos occulta superbia) abstineant) Hunc ergo Dominus adinstar benigni patris castigare volens, rem fieri permisit, quæ illi oculos aperiret. Cùm enim sacram hostiam manibus jam teneret, illam pro more sumpturus, (jam quippe in sacro ad Sacramenti perceptionem devotum erat) ipsa derepente evanuit, ut & sanguis Dominicus è calice. Vnde illa die communione sacra abstinere coactus est, non sine magna admiratione. Quod cum deinde etiam secundo accidisset. (certius enim scire volens, an id divinæ indignationis argumentum foret, bis adhuc sacra celebrare præsumperat) tandem apertis oculis suorum agnovit scelus enormitatem & gravitatem, quamque sibi merito Deus indignaretur. Vnde corde contritus, & oculis lacrymantibus, Episcopum adit, & re omni ex ordine narrata magna doloris significatione peccata sua ei est confessus, impositamque ab eo pro flagitiorum magnitudine poenitentiam libens suscepit, jejuniis, vigiliis & verberibus, aliisque id genus austeritatibus identidem corpus suum castigans, nec sacra celebrare præsumens, usque dum ei Episcopus jam satis illum Deo pro commissis fecisset ratus, celebrandi copiam fecit. Ergo cùm primum post peractum jam poenitentiam, sacris operaretur, & eamagno doloris sensu & multis cum lacrymis ad usque Sacramenti sumptionem prosecutus esset; ecce, novo

& hæc ænusa audito miraculo, tres illas hostias, quæ prius illius ob indignitatem & sordes ex altari iteratis vicibus subductæ fuerant, ante se inexpectato conspexit, tantum quoque in calice sanguinis reperit, quantum prius defuerat. Quo evidenti prodigio indicare illi voluit Deus, peccata illius esse plenè condonata. Ob quam ille condonationem ingentibus Deo gratias agit, & divinam misericordiam obstupescens, tres illas hostias magna cum animi exultatione sumpsit: nec exinde est ad priorem immunditiam reversus, sed incepta viâ puritate perseveravit. Hoc sibi prædictus Abbas ab Episcopo Claromontano, multis aliis præsentibus, narratum scribit, cui non ab simile suis in Dialogis refert Cæfarius.

CAPUT V.

De alia magis particulari dispositione & preparatione, quam in huius Sacramenti sumptione adferre nos oportet.

1. **U**T verò admirabiles & eximios, quos divinum hoc Sacramentum in se includit fructus, perfecte consequamur, docent SS. Patres & vitæ spiritualis informatores, alia magis particulari dispositione, actuali inquam devotione, ad sacram hanc mensam nobis accedendum esse. Vnde hoc in capite declarabimus, qualis hæc esse devotio debeat, & quo illam pacto nobis excitare possimus.

2. Volunt ergo ad sanctissimam nos communionem accedere. 1. cum profunda quadam humilitate & reverentia; 2. summo cum amore & fiducia, 3. cum intenso panis huius celestis desiderio & spirituali fame. Ad hæc autem tria capita reliqua affectuum genera, quibus actualem excitare devotionem possumus tam ante sanctissimi huius sumptionem, quam ipso sumptionis tempore, quin & post ipsam communionem possunt reduci.

3. Sed quomodo in nobis istos affectus sacros excitabimus, qui ex nobis sumus uti frigidi lapides? utique meditatione & attentione, secundum illud Regii Vatis. In meditatione mea exardescet ignis. Quoniam verò plurimas variis in libris considerationes, ad hanc rem utilissimas, easque prolixè deductas & diffusulas invenire est; idèd non nisi paucas, ed potiores, & magis usitatas, quæque plus nobis utilitatis allaturæ videntur hîc adferemus, viam quodammodo aperiendo, ut hoc super fundamentum per te deinde quisque discurrat: quod enim sibi quis excogitabit, magis ipsum emovebit, & plus ei fructus. fiet, juxta doctrinam quam in libello Exercitiorum Sanctus Pater nobis præscripsit & tradidit.

4. Primo ergo ad sanctissimum hoc Sacramentum summa cum humilitate & profundissima reverentia accedamus oportet: quàm in nobis excitabimus, siquidem ex una parte consideremus supremam illam Dei Opt. Max. majestatem & magnitu-

dinem, hoc in Sacramento verè & realiter præsentis; & hunc ipsum esse Dominum, qui sola voluntate sua cælos, terram, & quidquid eorum ambitu continetur, olim condidit, & hæcenus conservat, & perpetim gubernat; & hoc ipso nutu & voluntate solâ, omnia creata momento in nihilum potest redigere: illum denique, in cuius conspectu Angeli & celestissimi Seraphini præ humillimam reverentiam alas contrahunt, & contremiscunt, de quo *ad cuius nutum columna cæli contremiscunt & pavent.* Ex altera, verò si oculos in nos ipsos coniciamus, propriam vilitatem & miseriam considerando.

5. Unde modò in personam & Praxis affectum induere possumus. Publici exercen- cam illius Evangelici, qui ad altare di humi- propius accedere non præsumebat, litatem, imò nec oculos ad cælum sustollere; sed à longè stans magna animi cum demissione percutiebat pectus suum, dicens, *Deus propitius esto mihi peccato-* Luc. 18. 13. *Alas hæcbit cum filio prodigo* Luc. 15. 18. *accedere & dicere: Pater peccavi in* Cap. 19. *cælum & coram te: jam non sum dignus vocari tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Modò usurpare verba illa S. Elisabethæ; *Et unde hoc mihi?* uti Luc. 1. 43. *suprà indicavimus. Non inutile* Cap. 1. *quoque furrit, attentius illa perpendere verba, quæ in Ecclesia sub ipsum communionis tempus pro more recitari solent, ex Evangelio deprompta: Domine non sum dignus, ut intres* Matth. 23. *sub testum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.* Dignus non sum Domine, sed idèd ad te venio, ut tu dignum me facias. Infirmitas &

Ccc 3: languis-

languidus sum; sed ideo ad te accuro, ut tu me sanes & corrobore; nam sicut ipse aliàs dixisti, *non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*, & hanc maximè ob causam tu in mundum venisti.

**Exemplū
humiliā-
tis se.**

6. Eusebius, S. Hieronymi mortem, cui ipse, utpote eius discipulus interfuit, referens, ait hunc, cum jam hoc *sacrum Viaticum* esset recepturus, hinc immensam Domini maiestatem ac misericordiam admirando, illinc in semetipsum oculos conjiciendo, in hæc verba prorupisse: *Cur nunc*

S. Hieron. Domine tantum te humilias, ut patiaris ad hominem descendere publicanum & peccatorem, & non solum cum illo manducare vis, sed te ipsum manducari ab illo jubes? Cum David Mephibosetho

2. Reg. 9.7 Ionathæ filio dixisset: Tu comedes panem in mensa mea semper; respondit ille magna sui cum demissione: *Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?* Si hæc dixit Mephiboseth, quod in Regis se convivam adoptari audiret, quid hominem dicere oportet, ad Dei sui mensam invitatum? Certè, quandoquidem ad divinum hoc Sacramentum non ea, quam ipsum præmeretur, dispositione & præparatione accedere non possumus, eam profundam per humilitatem & reverentiam suppleamus, & cum Regio Vate magna cum nostri demissione, dicamus: *Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis quoniam visitas eum?* & cum sancto Iob: *Quid est homo, quia magnificas eum?* Quare non immeritò admirabunda canit Ecclesia. *O res mirabilis, manducat Dominus*

Psal. 8.5. *Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis quoniam visitas eum?* & cum sancto Iob: *Quid est homo, quia magnificas eum?* Quare non immeritò admirabunda canit Ecclesia. *O res mirabilis, manducat Dominus*

pauper servus & humilis, Dominumq; cæli & terræ intra os & præcordia sua recipit.

7. *Secundo*, ad sacram hanc mensam magno cum amore & fiducia est accedendum, qui affectus ut in nobis excitetur, infinitus Deus in nos amor, bonitas ac misericordia, qui hoc in Sacramento etiam mirè elucescit, (ut initio diximus) considerandus est. Quis enim non redamet usque ad eam nostri amantem? quis non fidet ei qui tanta nobis præstitit beneficia? quid enim non daturus est, qui seipsum donavit? Quare luculenter S. Hieron. & Ioannes Chrysostomus: *Quis pastor, ait, oves proprio pascit cruore?* Et quid dicit pastor? Matres multe sunt, quæ post partus dolores filios aliis tradunt nutritibus: hoc autem ipse non est passus: sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.

8. *Tertiò*, requiritur, ut intenso cum desiderio & appetitu ad Sacramentum hoc accedamus, nam, ut huius, sanctus ait Augustinus, *panis iste esu, quem quarit hominis interioris. Quem admodum cibis corporalis tunc in comedentis utilitatem cedere ei que prodesse videtur, cum avidè magna que cum fame sumitur: pari modo tunc divina illa esca nobis insigniter proficiet, si summa cum appetentia, esurie & desiderio ad eam anima accesserit, avida & percupida Deo se jungendi, & peculiarem aliquam gratiam ac donum ab eo recipiendi.* Nam ut Propheta regius asserit: *Ani- mam esuriensem implebit bonis.* Et ipsa Domini huius mater suo in Cantico cecinit: *Esurientes implevit bonis.*

S. Huic

9. Huic autem fami & desiderio

in nobis excitando mirificè conducer, una ex parte magnam nostram considerare necessitatem, ex altera mirabiles & stupendos Sacramenti huius effectus, quos in hominibus operatur. Quemadmodum Redemptor noster Christus cū adhuc mortalis inter mortales ageret, quorquot ad eum variis infirmitatibus & languoribus pressi spe opis inveniendæ veniebant, iis pulsis, sanitati restituebat, ac neminem qui quidem eam ab ipso petiit, à se repulisse, aut eam denegasse legitur. Venit quippe ad eum mulier illa sanguinis fluxum patiens, & ecce extima tantum vestimenti ipsius simbria contacta, momento à suo est morbo perlanata: pedibus quoque eius advolta est notissima illa in Evangelio peccatrix, & peccatorum remissionem inde retulit: veniebant ad eum leprosi, & quamprimum à lepra sua mundaabantur: veniebant denique à malignis spiritibus vexati, cæci, & paralytici, & quisque mali sui remedium & opem ad ipsum inveniebat: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Consimili ratione etiam modo in augustissimo hoc Sacramento facturus est, si hac cum esurie & desiderio ipsum accesserimus: idem est enim modò qui tunc fuit, nec suam naturam conditionemque, nec ad benefaciendum propensionem mutavit.

—(o)—

CAPUT VI.

Aliæ considerationes ac modi, cum primis utiles, ad sacram communionem se disponendi.

1. **I**nter reliquas, quibus nos ad sacram communionem dignè recipiendam præparare possimus, considerationes, propria quàm maxime & aptissima est Dominicæ passionis recordatio & memoria, ut nimirum immensum & incomparabilem illum amorem, quo se unigenitus Dei filius pro nobis in crucem obtulit, sedulò recogitemus. Nam inter ceteras rationes, quæ Redemptorem nostrum Christum ad sanctissimum hoc Sacramentum instituendum pepulerunt, fuit, passionis suæ commendatio, ut nimirum eam semper in memoria præsentem & velut ante oculos haberemus: hinc iussit, ut, quotiescumque celebramus, illius non solum nobis memoriam refricaremus: sed & re ipsa, ageremus faciendo, & adhibendo caeremonias significantes passionem eius, uti fit in Missis. Hoc facite, inquit, in meam commemorationem. Quod ipsum est Apostolus Paulus deinde in epistola ad Corinthios repetit: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis.

2. Vnde S. Bonaventura omnibus excommulcat, ut, quoties ad sacram synaxin nos conferimus, aliquod Passionis Dominicæ mysterium recogitemus: & hoc ipse se observasse, & inde animam suam in divino liquefieri fasciculus amore.

Passionis Christi recordatio bona est ad Eucharistiā suscipiendam præparatio.

Luce. 12. 10.

1. Cor. 11. 24. & 16.

Exemplum.

De præparatione ad missam.

4. 3.

Canis.
Chrysost.

6. amore solitam testatur. Sanctus verò
communione accedit, cogitare de-
bere, quoties tremendum hoc Sacra-
ment percipit, osse suum sacro vul-
neri lateris Christi adplicare, & pre-
tiosum illius sanguinem inde exsuge-
re; itaque in te transfundere & par-
ticipare, quidquid hoc ipse nobis
vulnere acquisivit. Sancta Cathari-
na Senensis non aliter, nec alio affectu
ad sacram hanc anhelabat, quam in-
fans ad materna sitiens ubera anhelat
& gemit. Alii verò, (quoniam ve-
nerabile hoc Sacramentum Domini-
cæ passionis memoriale est,) Chri-
stum sibi repræsentant & cogitant
crucifixum, & cor suum montem
imaginantur esse Calvariæ, in eoque
Domini crucem figentes, ipsam dul-
cibus inibi & amorosis amplexibus
stringunt, & pretiosissimi sanguinis
ipsius guttas inde destillantes intra se
colligunt. Alii se imaginantur ulti-
mæ illi cœnæ interesse, quam pridie
quàm pateretur Redemptor Iesus
cum discipulis suis sumpsit, perinde
ac si medios inter Apostolos sede-
rent, illiusque è manibus sacrosan-
ctum corpus & sanguinem Domini-
cum acciperent. Neque verò hæc
cœnæ illius supremæ repræsentatio,
mera fictio est aut nuda imaginatio:
quia eadem revera hæc mensa est,
idem convivium, idem denique
Dominus, qui tunc temporis cor-
pus & sanguinem suum Apostolis de-
dit, hodie ipsum dat nobis, & eodem
prorsus cum amore, quo tunc illis ex-
hibuit.

3. Bona quoque illa futura præ-
paratio est, si quis hæc quæ sequun-
tur puncta consideret & recogitet.
Primo, Quis ille sit Dominus, qui ve-
nit? nempe rerum omnium visibi-
lium simul & invisibilium conditor,
colorum terræque Dominus & Rex quod
infinitæ maiestatis incomparabilis
perfectionis Deus. *Secundo*; Ad quem
veniat? ad me videlicet, qui non nisi
pulvis sum & cinis, & sæpenumero
eum gravissimè offendi. *Tertio*, Qua-
re veniat? nempe ad supereminen-
tem passionis suæ fructum, & pretio-
sissima gratiæ suæ dona mihi com-
municanda. *Quarto*, Quomodo si-
ve qua re impulsus veniat? non pro-
prio commodo aut utilitate, quia re-
rum omnium Dominus est, & nul-
lius indiguit: sed ex puro amore, &
vehementi, ut animæ meæ salus ob-
tingat, & semper in illius gratia per-
maneat, desiderio. *Quinto*, exercere
se quisque debet in trium virtutum
Theologicarum, fidei, spei & charita-
tis actibus.

4. Quoniam verò nos ipsi dignè, Alla
ad hunc Dominum sumendum, præ-
parare non possumus, nisi id ipse no-
bis largiatur; rogandus ipse cum pri-
mis, ut nostram animam humilitate;
puritate, amore, reverentia debita di-
sponere & exornare dignetur: quod
ut faciat, obvia hac erit ratione indu-
cendus: Si Rex quispiam potens,
Domine, in pauperum cœnâ cuiusdam vi-
duæ ædibus diversari deberet aut vel-
let, non expectaret utique, ut illa lo-
cum potentiæ suæ congruenter ad-
ornaret & concinnaret; sed suam
ante

ante suppellectilem, & aulæ, nec non stratores præmitteret, qui cuncta convenienter personæ suæ con- vestirent. Tu ergo idem fac pauper- culæ animæ meæ cum ad illam di- vertere jam decreveris: præmitte, obsecro, aulæ & peristromata tua, nec non stratores & ministros tuos Angelos, qui hoc domicilium, quod hactenus tam immundum, tot ara- nearum, scelerum inquam, telis op- pletum fuit, everrant, adaptent, con- cinnent, teque dignam habitatio- nem ex eo efficiant. Deinde sacratis- simam Virginem Mariam & San- ctos Patronos nostros velut inter- cessores adhibendo, summa animi cum demissione eos rogemus, ut hanc à Domino gratiam nobis impe- trent.

5. Præter hactenus dictas præpa- rationes, addemus aliam cum primis facilem, & perutilem, nec modicò in omnibus solatio futuram. Cum er- go quem velles, & qui ad tam magnū recipiendum Dominum requiritur, fervorem, tamque incensum deside- rium habere nequibis, intentum sal- tem hujus desiderii habendi, deside- rium & voluntatem in te excitare procura: itaq; omnem defectum, & quod hic tibi defuerit, abundè sup- pleveris: quia Deus respicit cor, & quod habere desiderabis, perinde ac- ceptabit & admitter, tamquam fide facto habuisses: secundum illud Pro- phetæ: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus preparationem cordis eorum audivit auris tua.*

6. Hanc devotionem & præpa- rationē Dominus ipse alias S. Mech- Roderig. exercit. pars II.

tildem docuit, referente Lud. Blo- Cap. 6.
sio, cui dixit: *Quando sacram commu- Monil.
nionem perceptura es, desidera & opta ad Scrie.
laudem nominis mei, habere omne desi-
derium, omnemque amorem, quo um-
quam cor aliquod erga me flagravit & i-
ta ad me accede: nam ego amorem illum
in te accendam atque suscipiam, non sic-
ut est in te, sed sicut velles eum in te esse. ibi supra.*
Idem quoque de S. Gertrude Virgi-
ne tradit. *Hac enim corpus Christi ali-
quando sumptura, cum se nimis impara-
tam doleret, rogavit B. Virginē Mariam,
& omnes Sanctos, ut Domino pro se of-
ferent omnem dignitatem, preparatio-
nem & meritum, quam quilibet ipsorum
umquam paratus fuerat ad ipsum recipi-
endum. Inde Dominus mox ad eam. Jam
verè omnibus cæli civibus appares in eo
ornatu quem tibi petisti. Optima igitur Thom. &
futura dispositio & præparatio est, eo Kempis
cum amore & fervore ad sanctissi- Lib. 4.
mum hoc Sacramentum accipien-
dum accedere desiderare, quo eximii
sancti ad ipsum accesserunt, ac Do-
minum obnixè rogare, ut quod no-
bis defuerit, de meritis & virtutibus
Jesu Christi ac sanctorum omnium,
supplere dignetur. Hoc quoque de-
siderio in gratiarum actione, uti po-
terimus, quemadmodum postea di-
cturi sumus.*

7. His aliisque id genus confide-
rationibus actualement in nobis ipsis
devotionem, cum qua nos SS. Patres
volunt ad sanctam communionem alterna-
accedere debemus excitare: modò
quidem hanc, modò illam, prout sibi
quisque pro temporis ratione magis
expedire censebit, usurpando.

8. Vbi tamen animadvertendum
Ddd est,

Thom. &
Kempis
Lib. 4.

cap. 7.
quæst.

Præpara-
tiones
possunt
alternari.

Quanto
tempore
præpara-
tio dura-
bit inLa-
ico.
tra. ad
præpar. ad
Euchari-
stiam.

est, ut nos hoc pacto disponamus, & hac in parte faciamus quod facien- dum est, prolixiorē aliquam tem- poris partem hinc debere præpara- tioni impendere. B. P. Franciscus de Borgia in tractatu quem ea de re cō- scripsit, tres impendi vult dies, ut sa- cræ se quis cōmunioni disponat, tres item post eam ad gratias Deo conveniēter agendas: plurimasq; assignat considerationes, & exercitia submi- nistrat quibus toto illo tempore sese occupet. Et foret hæc optima ratio, ut quis, per totam non dico hebdo- madam, sed vitam ipsam, recollectus & devotus incederet, partim ob tanti tamque eximii hospitii intra se reci- piendi spem, partim ob accepti bene- ficii recordationem & memoriam. Etenim vel sola hæc cogitatio, Cras mihi sacra mensa adeunda; vel isthæc recordatio, hodierna vel hesternæ die eam adivi; satis est ad animum collectum habendum, omnemque distractionem evitandam.

Quanto
tempore
in sacer-
dote.

9. Veruntamen si tantum, quan- tum P. Franciscus requirit, huic præ- parationi temporis impendere ne- queamus, nec integrum nobis fuerit; illo certè manè, quo sacra epulæ ad- eundæ, totam orationem, aliquam saltem illius partem, uni, vel pluri- bus, harum considerationum non inutile erit impendere. Non parum etiam profuerit, vespera communio- nem precedente, dum cubitum jam concedimus, hanc animo cogitatio- nem & curam infigamus: Cras mihi sacra communio adeunda est, in eaq; obdormiscamus; & si quando è som- no excitamur, hæc identidem menti

recurrat: Mane verò, vix a pertis oeu- lis, somnoque discusso, eadem totos nos occupet. Si enim ad quotidiana- nam orationem & meditationem re- & obeundam, B. P. N. id tam impen- sè requirat, in suis quas ad hoc assi- gnat additionibus, quanto nos ipsum erit æquius eo præstare die, quo tam augustum sumpturi sumus Sacra- mentum?

CAPUT VII.

Quid post Venerab. Eucharistia sumptio- nem nos facere oporteat; & quæ pro- pterea Deo agenda sint gratia.

1. **Q**uemadmodum ante come- stionē utile cum primis cen- setur, corporale aliquod exercitium obire, ad calorem naturalem excitan- dum; sic & expedit, sacra communio- nialiquod meditationis & confide- rationis exercitium, quo animæ ca- lor, devotio inquam & amor (de quo supra egimus) accendatur & concite- tur, præmittere.

2. Præterea sicut à mensa & sum- pto jam cibo ad sanitatem confert, a- liquantisper amico colloquio ani- mum exhilarare; sic post divinam hanc escam sumptam expediens erit aliquid quantum cum Deo tractare, de qua re in præsentia tractabimus. Com- modissimum nimirum id tempus est, ad cum Deo agendum, cum eoque tacitè intra nos ipsos dissuavian- dum. Vnde par est ut rectè eo uti no- verimus, nec vel minimam ejus parti- culam instructuosam effluere sinamus, juxta illud Sapientis monitum: *Non defrauderis à die bono; & particula boni, doni non te prætereat.* Hoc igitur Eccl. 14.

Libello
Exercit.
Annot.
& Addit.

Exerci-
tium cor-
porale
disponit
corpus,
Medita-
tio Spiritu-
um.

Collo-
quium à
refectio-
ne pro-
dest cor-
pori: ita
agere cum
Deo post
comu-
nionem.

Post cō-
munio-
nem Deo
gratias a-
gendæ.

13, 4. a

Eccl. 14.

tempore occupemus nos oportet considerationibus & affectibus quibusdam, quales communionem diximus supra debere præcedere.

3. *Præcipue* verò impendamus nos oportet, primò laudibus divinis celebrandis, & gratis agendis pro omnibus beneficiis adeò receptis, ac præsertim inæstimabili beneficio redemptionis ac specialiter pro eo quod Dominus jam nobis confert, semetipsum nobis communicando, & nostra viscera ingredi non dedignando. Quoniam verò ipsi nec possumus, nec novimus, pro tam eximio beneficio, eas quas par est gratias agere debemus, ad insufficientiâ nostram supplendam, illas omnes gratiarum actiones & laudes ei offerre, quas cuncti ei Seraphini, adeoque universi Angelorum chori jam inde à mundi principio egerunt, & modò agunt, nec non eas quas beati omnes & cœlites egerunt, dum in terris vitam mortalem agerent, ac præcipue eas quas jam agunt cœlesti gloria perfruentes, quasque in omnem æternitatem acturi sunt; nostrasque voces cum illorum vocibus conjungere, atque omnium cordibus & linguis eum dilaudare velle. *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas deprecamur.* Omnes denique creaturas, ut in illo laudando & sanctificando nos

4. adjuvent, invitare. *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipsum.* Atque hanc in rem utilissimè ordinavit S. Romana Ecclesia, ut sacerdotes peracto missæ sacrificio continenter dicant Hymnum. *Trium puerorum, & Psalmum. Laudate*

Dominum de cœlis, in quibus omnes creaturæ & SS. in laudem Dei accersuntur. Ac quandoquidem ne hæc quidem universa laudem quæ Deo debetur, exæquant, quia major omni laude est, optemus & velimus ut se ipse amet & dilaudet, utpote qui solus se sufficienter amare & dilaudare potest.

4. *Secundò*, exercendi illo tempore sunt actus amoris Dei. Hic quippe sanctorum illarum aspirationū (quæ sanè nihil sunt aliud quam actus quidam amorosi, & præcordialia quædam summi illius boni desideria) proprius est locus, si quis alius. Tales erant illi Davidis: *Diligam te Domine Ps. 17. 1. fortitudo mea. Et, Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea amoris tui vulnerata ad te Deus.*

5. *Tertiò*, occupemus nos illo tempore in petitionibus faciendis: hoc quippe ad vota nostra & postulata proponenda, gratiasque divinas obtinendas convenientissimum est, ac tunc Deus quodammodo prestandus, Esther suam Assuero Regi indicare postulationem noluit, sed rogat ut quod paratura erat adire convivium dignetur, in eo enim se illam declaraturam. Dictum factum: itaque ab eo obtinuit quidquid postulabat. Ad eundem modum in hoc convivio, in quo supremus Regum omnium Rex, noster est conviva, aut potius ad quod nos ipsum invitavimus, quidquid petierimus, indubiè impetrabimus. *In die enim bona venimus, & per opportuno* 1. Reg. 25. tempore: ac dicere possumus, quod 8.

Ddd 2 dicebat

Gen. 12.
26.

dicebat Iacob cum Angelo collu-
xans: *Non dimittam te Domine, nisi
benedixeris mihi.* Ergo Domine, qui
alias Zachæi ædes ingressus dixisti:

Luc. 19.9

Hodie salus huic domui facta est, dic jam
idem de domo animæ meæ, quam

Psa. 34.3.

subiisti. *Dic anima mea, Salus tua ego
sum:* fiat hodie illi salus.

Quam
sint post
Communi-
onem
petenda.

6. Hic ergo petenda commissio-
rum venia, robur ad passiones no-
stras edomandas, tentationesque de-
bellandas, gratia quoque ad virtutes
quaslibet, humilitatem, obedientiā,
patientiam, ac perseverantiam im-
petrandas. Nec propriæ ac privatæ
res modò rogandæ Deoq; commen-
dandæ sunt, sed & pro generalibus ac
particularibus Ecclesiæ necessitati-
bus Deo tunc supplicandū, pro sum-
mo Pontifice, pro Rege, proque om-
nibus reip. Christianæ tam spiritali-
bus, quàm temporalibus Reſtorib⁹,
denique pro particularibus personis
& causis, pro quibus ex obligatione
orare tenemur, vel volumus, eo pror-
sus modo, quo Sacerdos submissa in
Memento (de quo postea tractabi-
mus) facere consuevit.

CAPUT VIII.

De alia quadam gratiarum actione.

Praxis
pia gra-
tiarum:
Sensus &
faculta-
tes ani-
mæ Chri-
sto agant
gratias.

1. Sunt qui post sacram commu-
nionem, eo quo sequitur mo-
do, gratias agere solent, fingunt &
contemplantur Christum Domi-
num intra viscera sua, velut in throno
& folio regio confidentem, unde om-
nes animæ potentias & sensus ad-
vocant, ut eum pro Domino ac Rege

suo agnoscant & venerentur: quem-
admodum ac solet si quis virum ali-
quem Principem domo excipiat ho-
spitem futurum, filios omnes & cli-
entes, universamque familiam con-
vocare, ut ei honorem & reverentiā
pro dignitate exhibeant, adventum-
que gratulentur. Cum unaquaque
autem facultate & sensu tria potissi-
mum faciunt. *Primò*, pro illa illove
accepto immensas Deo ex corde,
gratias agunt. *Secundò*, se incusant &
dolent, quod pro intentione ac men-
te datoris, ea non sint usi. *Tertiò*, gra-
tiam & opem ab eo postulant, ad illa
posthac melius & rectius utendum.
Atque hæc agendarum gratiarum
ratio cum primis salutaris & utilis est:
nec à primo orandi modo, è tribus il-
lis, quos S. P. N. in Exercitiorum spi-
ritualium libro assignat, discrepat,
imò re idem est.

2. Alii verò fingentes se in omni-
bus sensibus & animæ facultatibus
infirmos & languidos esse, & probe-
gnari Christum medicum esse, qui
sanat omnes infirmitates nostras; eum
per omnes illas & singulas deducunt,
perinde ac medicus per omnia vale-
tudinarii loca deduci solet, dicuntq;
Domine veni, & vide: vide inquam in-
firmos illos oculos meos, illam lin-
guam, &c. ac *miserere mei, quoniam in-
firmus sum*: sana animam meam quia
peccavi tibi.

3. Verum notandum hoc loco,
ad hæc aliaque eiusmodi exercitia
isthoc in tempore rectè obeunda, in
iisque nos occupandos, minime opus
esse aliquam loci compositionem
fingere, aut eam extra nos quarere,
cùm

tales du-
rant.

Exerci-
tiorum.

Cant. 3.

Cant. 6.

Maiores

lud. 2.

li quos

sunt Er-

Suaret

ro. 3. in

par. diff.

6. se. 2.

dicens

valde

babilo.

Christi

quod in

manit

vere in

nos est

quam in

species

sacrame

tales du-
rant.

cum ipsum Iesum Christum, non solum quoad divinitatem (quæ omni in loco præsens adest, verum etiam quoad sanctissimam humanitatem, præsentem, imò intra viscera nostra habeamus, hæc quippè toto illo tempore quo species sacramentales incorrupta supersunt (id est, quamdiu panis substantia, siquidem adesset, integra perduraret) realiter nostra intra præcordia continetur. Iam verò si vel nudus aspectus, alicuius imaginis Christi animum nostrum potis est ad orationem habendam colligere & attentionem conciliare; quomodo non colliges intuitus eiusdem non iam imagine aut in effigie crucifixi, sed ipsius prototypi, & in propria persona? Quisque ergo ad seipsum mentem reflectat, Christum perinde intra se & viscera sua considerando, uti cum Deipara mater intra se habuit dum eum in utero gestavit; illicque cum dilecto suo dissuaviatur, dicendo cum sponsa: *Inveni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.*

Cant. 3. 4.

Cant. Gab.

Major Pa

lud. 2. a.

li quos re

fert Eræc.

Suarez 2.

ro. 3. in 3.

par. disp.

63. sect. 7.

dicens esse

valde pro

babito.

4. Ut verò, ad diutius in hac gratiarum actione perdurandum, plusque temporis illi infumendum animemur, non mediocriter nobis conducet cogitare id quod vulgò Theologi circa hanc materiam docent; nimirum, quod quo se quis toto eo tempore spatio, quo species sacramentales, & realis Christi præsentia intra nos durant, intensius & magis in huiusmodi actibus exercebit, maiorem inde gratiam recipiet, non solum ob maius actuum meritum & intensiorem, atq; ut vulgo loquun-

tur, ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, hoc est (ut supra declaravimus dum de dispositione ageremus) ex ipsius Sacramenti.

5. Ex his autem quæ diximus, apparet, quam malè faciant, qui tempus illud, in quo tantum sibi bonorum & fructus comparare poterant, infructuosum elabi sibi sinunt & negligunt; & simul ac tam divinum hospitem tecto susceperere, ei velut tergum obvertant, & illo vix dum per unam januam ingressio, per posticum illico se proripiunt, caprumque vix dum cum eo sermonem inciviler abrumpunt. Certè inter nos homines vulgo inurbanum reputaretur, si quis honorato & illustri aliquo viro intra ædes suas recepto, eum non alloqueretur, nec ullum ei obsequium re verbi, ne deferret. quo ergo erit inurbanitas tam eximium & incomparabilem hospitem inutiliter habere? Sanctæ Margaretæ Regis Hungarorum filia (uti in eius vita Surius memoria prodidit) solenne fuit, pridie quam sanctam synaxin fumeret, in eibi illius coelestis, quem exspectabat, reverentiam, in pane & aqua jejunare, noctemque illam totam in somnem ducere: sacro autem ferculo accepto, dicit illum totum ad vesperam usque, meditationi precibusque vocalibus impendere, ac tum demum modico aliquo cibo corpusculum reficere.

Surius.

—(O)—

CAPUT IX.

De fructu, quem è sacra Communione colligere nos oportet.

Fructus
SS Sacra-
menti sunt
plurimi.

1. **M**irabiles porrò virtutes & effectus, quos SS. Patres venerabili huic Sacramento attribunt, non serviunt modò, ad eius excellentiam, & immensum amorem ac caritatem, quo nos Dominus persecutus est, declarandum. verum etiam ut, iis perspectis & consideratis, notabilem è sacra communione fructum capiamus. Vnde eorum nonnullos hunc ad finem hoc loco producemus.

Effectus
duplex
Eucharis-
tiæ com-
munis est
gratia. at
peculia-
ris est re-
fectio spi-
ritualis.

2. Habet ergo sacrosanctum hoc Sacramentum hunc cum reliquis Sacramentis communem effectum, quod dignè recipientibus *gratiam* conferat: habet autem & alium proprium & peculiarem, per quem ab aliis Sacramentis distinguitur, quem Theologi *refectionem spiritualem* vocant, id est sustentationem & nutrimentum animæ, quo illa reficitur, restauratur, & vires acquirit, ad pravis appetitionibus obfistendum, & virtutem complectendam. Vnde super illa Christi apud Sanctum Ioannem verba: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*; tradunt communiter Sancti Patres, atque ex illis Concilium Florentinum, eosdem effectus, quos cibus & alimentum corporale in corporibus operatur, divinum hunc cibum spiritualiter in animabus nostris producere. Atque idcirco Christum dicunt sanctissimū

hoc Sacramentum non nisi in alimentis specie instituere voluisse, ut in ipsa, in qua id instituit, specie, effectus quos operatur, nec non quàm ipso animæ nostræ opus habeant, nobis declararet. Ergo, quemadmodum cibus corporalis vitam corporis sustentat, viresque restaurat, & usque dum ad certam ætatem pervenerit, hominem facit excrecere; eodem modo Ven. Eucharistia, & divinissimus hic cibus, vitam spiritualem sustentat, vires deperditas animæ instaurat, virtutem debilitatam reparat, hominem adversus omnes hostiles tentationes corroborat, eumque in debitam & congruam usque perfectionem facit crescere. Hic quippe panis est, qui *confirmat* & cor-
borat *cor hominis*, & cuius virtute & fortitudine corroborati, ad instar E-
liæ, quousque ad sanctum montem Iloreb perveniamus, ambulare debemus.

3. Habet & aliam præterea cibus corporalis proprietatem, quod comedenti gustum & suavitatem adferat; eoque maiorem, quo melior & exquisitior est, & palatum melius dispositum; consimili ratione divina hæc esca non tantum nos sustentat, conservat & vigorat; sed & spiritualem quemdam gustum & suavitatem adfert, prout olim Iacob Patriarcha in propheticiis illis benedictionibus, sub mortem super filios suos pronuntiatis, quid legis Evangelicæ tempore futurum esset annuntians, tacitè visus est præsignificare. Cum enim ad Aser filii benedictione perventum esset, ait: *Aser pinguis panis*

eius,

Opus. 57.

P. 10, 11
& 3. Reg. 19.

Mal. 83. 3.

Quartus
fructus:
Animam
quoque &
corpus
corrobo-
rat.
I. de per-
f. ad
f. 100.
Iam.
Exem-
pla.

Gen. 49. 21.

eius, & præbebit delicias regibus. Christus Redemptor, panis fertilissimus juxta ac suavissimus & lapidissimus *Opus. 57.* est. Tantas autem delicias & voluptatem, cœlestem hunc panem causare S. Thomas asserit (in iis præsertim qui animæ palatum probè expurgatum habent) ut nullis eæ verbis queant exponi; quod spiritualis suavitas suo hic in fonte, qui Christus est, (fons videlicet omnis dulcoris, & rerum omnium vitæ, qui Sacramenti huius adminiculo in eum summentis animam ingreditur) gustetur. Sæpe enim verò quoque tanta hic dulcedo derivatur, ut non spiritum & animam solum reficiatur, sed etiam in ipsam carnem & corpus redundet: juxta illud Prophetæ Davidis de seipso assertum: *Cor meum & caro mea exaltaverunt in Deum vivum.*

Quartus fructus: Animam quoque & corpus corroborat, *Psalm. 83. 3.* l. de per-
4. Atque hunc ortum habet, quod S. Bonaventura sæpè usu venire tradit, ut quis admodum debilis & imbecillis sacre communionis mensam accedens, tantam è sacrosancti huius cibi virtute consolationem & dulcedinem sentiat, ut ita vegetus & corroboratus inde recedat, ac finuluseum languor prius occupasset.

5. Guitmundus Aversanus Episcopus, scriptor per antiquus, scripto prodidit, priscos illos monachos tantam è sacra synaxi animi lætitiā ac simul robur corporis percipere solitos, ut nonnulli, hoc solum alimento contenti, nullum omnino corporale cibum sumerent, sed cœlesti hac esca anima juxta ac corpus pasceretur ac recrearetur, quo autem die sacro hoc

ferculo eos carere contingebat, eo tantam in se virium debilitatem & imbecillitatem sentiebant, ut defectis viribus emoriturū nec ultra vivere posse viderentur. Addit præterea cœlestem hunc panem illorum quibusdam cellæ inclusis, ab Angelis delatum fuisse. In Cisterciensis quoque Ordinis Annalibus refertur, monachum quemdam, quoties sacrosanctum hoc Altaris Sacramentum sumeret, sacrum mellis, cuius dulcedine triduo toto os illius delibutum manebat, sibi sumere visum fuisse.

6. Quem ergo è Sacramenti huius perceptione colligere debemus, fructum, est robur quoddam spiritus ad in via Domini & perfectionis strenuè ambulandum, jugiter quæ in ea progrediendum: nec non intrepida quædam animi generositas ad passionem & appetitus inordinatos subigendos, omnigenasque tentationes exsuperandas: *Parasti, ait Psalmes, in psalm. 22. 5.* conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me. Ad hoc enim potissimum istud Dominus epulum instruxit.

7. Ad sæculi huius mensas & convivium quisquis adversarium aliquem patitur, accedere metuit, nec in eis audet securè manere, quoniam timeat, ne in eis vel cibo vel potu, aliove modo fiat inidoneus ad resistendum adversario: at in hac mensa accipit homo robur & fortitudinem, ad omnes inimicos suos debellandos & subigendos. *Quin tamquam leones ignem spirantes, vult nos S. Chrysost. ab hac mensa recedere, factos diabolo terribiles & formidabiles.* Hunc quoque esse.

Quis fructus è sacra communionem capien-
dus.

Comparatio mensæ Domini & c. Homini.

hom. 60. ad pop. Antioch. & 45 in Iouis.

effectum Christus ipse non obscure insinuavit tum, cum Apostolis sacra hac elca jam reſectis, & velut confirmatis ait, *surgite, eamus hinc*. Perinde acſidiceret. Iam ſacro hoc viatico corroborati eſtis, *surgite* & ad patientiam abeamus. Atque hinc tantum in primigeniis illis Chriſtianis, quibus ſacra hæc menſa per familiaris & prope quotidiana erat, animi robur videre fuit, non ſolum ad Dei legem exactè adimplendam, verum etiam ad atrociffimorum tyrannorum impetus, minas, furorem ac tormenta contemnenda, ſanguinemque & vitam pro Chriſti nomine intrepidè profundendam.

CAPUT X.

Sacra communio frequens uſurpatio, efficax eſt quidem contra omnes tentationes remedium, ſed pro caſtitate tuenda antidotum cum primis ſingulariſſimum

Frequens
commu-
nio ten-
tationes
immi-
nuit,

1. Communis S. S. Patrum doctrina eſt, frequentem divini huius cibi uſum, præſentiſſimum eſſe ad quaslibet tentationes evincendas remedium: nam præterquam quod ſpiritus robur non vulgare conferat, paſſiones effrenas, pravos habitus, & ad malum propenſiones admodum debilitat, concupiſcentiæ fomitem, qui omnium malorum radix & origo eſt, etiam imminuit, nos denique promptos & expeditos ad divinæ voluntati exactè obſequendum, reddit.

3p. 24. 69

Ant. 7.

2. Quod autem ſanctiſſimum hoc Sacramentum à tentationibus &

lapſibus noſ tueatur, inter reliquas, Cauſa hanc eſſe cauſam S. Thomas Aquinas huius docet, quod Dominicæ paſſionis rei memoria ſit ac monumentum: quod enim ſpiritus maligni per eam ſubacti debellatique ſint, idcirco quotieſcunque Chriſti corpus & ſanguinem in nobis vident, ilico ſe inde proripiunt, ſancti verò Angeli noſ comitantur & præſto ſunt. Quam etiam ob cauſam S. Ignatius Martyr & Cyril-
us frequentem ſacri huius epuli uſum impenſiſſime commendat, ut eius vi dæmones à nobis fugiant & ſe ſubducant. Si enim ſanguis agni Paſchalis, qui non niſi typus & figura ſanctiſſimi huius Sacramenti fuit, (ut ait Chryſoſt.) in domorum poſitus ſuperliminaribus & poſte utroque ea virtute fuerit præditus, ut earundem incolæ ab Angelo exterminatore ſit tutatus, quanto magis Angelum Satanæ ab animæ noſtræ penetralibus divinus hic ſanguis arcebit?

3. Sed ſingulare & efficaciffimum Contra ad carnales & ſordidas & tentationes pellendas, ac caſtimoniam tuendam in ſacroſancto hoc epulo remedium ac præſidium contineri docent uni-
verſi: effrenas enim carnis morus compellit, fomitem peccati mitigat, atque, ut S. Cyrilli verbis utar, ardorem & appetitum ſenſualis cupiditatis non ſecus exſtinguit, quàm ignem affuſa aqua. Atque hoc in ſenſu exponunt S. Hieronymus & D. Thom.
& alii illa Zachariæ Prophetæ verba: *Quid enim bonum ei, & quid pulchrum ei, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Dicuntque, peculiarem cibi huius celeſtis virtutem

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

ſi em
ſi em

nutri atque effectum esse, producere & germinare virgines. Nimirum uti corporalis cibus, cum bon^o est, bonū in corpore sanguinem & salubres humores procreat, ita divina hæc esca cum ipsum castitatis omnis fontē in se claudat, in anima castitatem & affectuum puritatē producit: huic (ut Cyrillus auctor est) non animam solum, sed & corpus sanctificat, fitque (ut Ecclesia præscribente Sacerdos celebrans in Missa precatur) nobis ad salutem mentis & corporis. Est quippè farina illa Elisæi, quæ in ollam missa colocinthidarum omne venenum & amaritiam ab ea tollit, eamque reddit lapidam. Atque ut muliere illa hemorrhoiis, simbriam vestimenti Domini tangente, continuo fluxus sanguinis in ea sterit: & ut arca Testamenti Jordanis aquas intrante, ilico quæ supernè affluebant, steterunt, & currere desierunt: sic Christo corpus nostrū lubeunte, tentationes omnes stant immotæ, & ipse concupiscentiæ ardor atque ignis, vi sua quodāmodo destitutus urere desinit: O ergo felix fructus ubertatis, exclamāt merito SS.

Patres, ex quo virginitas germinatur. Quare gravis quidam S. Theologiæ Doctor disertè nullū posse, ad castitatem tuendam conservandamve medium afferri reperiri efficacius, majorisque energiae, quàm frequenter sacra Eucharistiæ mysteria capessere.

4. Narrant Nicephorus Callistes, Gregorius, Turonensis, Nauderius, & alii non posterioris notæ scriptores rem cum prunis memorabilem, quæ Constantinop. contigisse perhibetur. Quam Nicephori verbis

Roderig. exercit. pars. II.

hic adferam: Consuetudo, inquit, à Exem-
multo tempore in Ecclesia Orientali fuit, pluri-
um, cum plusculum de parribus immacu-
lati divinique corporis Domini & Serva-
toris nostri Iesu Christi reliquum esset, Sacerdotes pueros incorruptos ex eis qui ludum litterarium adeunt, & de quorum puritate esse poterant certiores, accerferent, qui jejuni reliquias illas ederent: Quod mihi quoque sæpenumero, cum puer admodum essem, & maxime à prima ætate in sacris adibus versari studio haberem, contigit. Cum puerus ergo ad id delectis factum est, ut & viri religionis Iudæi, vitro conspiciendo vitam tolerantis, puer aliquando aggregaretur. Hic, ubi diutius ultra solitam horam moratus domum venit, & causam tardioris reditus parentibus diligentius eam inquirentibus, quod scilicet cum aliis pueris in æde sacra divinas partes edisset, renuntiavit; pater furore percitus eum acceptum in fornacem flamma succensa candentē coniecit, ejusque ostium deorsum occlusit. Porro mater ubi puerum diutius non comparentem quaesivisset, nec invenisset, urbem omnem circumiit, per quam acerbè plorans atque lugens: & die tertio ad officinam mariti consistens ingenti planctu seipsam lanians prolixiusque ingemiscens filium nominatum vocavit. Ille maternā voce agnita responsū ē fornace reddidit. Tū illa furni ostio effracto, mediis in prunis puerū stantē vidit, ita prorpsus incolumem, ut ne capillū quidem flāma laeserit. Quare fornace egressus, causamque integritatis huius rogatus, respondit mulierem quamdam illustrem purpurea stola indutam frequentius ad eum venisse, & aqua affusa ignē à quo cingebatur extinxisse, cibū etiam cum esurisset, prabuisse. Hac post-

Ecc quam

quam Iustinianus Imperator cognovit puerum cum matre, qui Christianis sacris accedere volebant, divino regenerationis lavacro iussit ablui, patrem verò, qui in Iudaica perfidia perseverare decrevit, velut parricidum in arborem ficum, perinde ac in crucem, agi precepit. Quod autem sanctissimum hoc Sacramentum in istius pueri corpore præstitit ipsum sine ulla læsione medius inter ignes conservando, hoc spiritualiter in animabus dignè ipsum recipientium facit, eas, in mediis tentationum æstibus integros & inviolatos custodiendo.

CAPUT XI.

alius primarius sanctæ communionis fructus est, quod nos Christo uniat, in eumque quodammodo transformet.

Fructus
commu-
nionis
est unio
cū Chri-
sto.

1. **I**nter alios fines & effectus, ob quos Redemptor noster Christus sanctissimum hoc Sacramentum instituit, non postremum, imò facilè primum, fuisse SS. Patres tradunt, ut nos in eo sibi arctè uniret, incorporaret, & unum quid (ut ita dicam) secum efficeret. Nam quemadmodum in Sacramenti huius consecratione, vi verborum ejusdem, panis in ipsam Christi convertitur substantiam: ita sacrae huius communionis virtute, is qui homo erat, miro quodam modo spiritualiter transformatur in Deum. Atque hoc sibi volunt verba illa ipsiusmet Christi: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Id. 6. 56.

2. Sicut enim cibus, naturalis caloris virtute in comedentis convertitur substantiam, cum eoque quid unum efficitur: sic qui de pane hoc Angelorum comedit, Christo unitur, concorporatur, & unum quid cum eo constituitur; ita quidem ut non Christus in ipsum comedentem transeat ac convertatur, sed ipse potius recipiens in Christum transformetur. Hoc adeò Dominus ipse S. Augustino olim asseruit: *Cibus, inquit, sum grandium cresce, & manducabis me: nec tu me mutabis in te, sicut cibus carnis tuae, sed tu mutaberis in me.* Quamobrem D. Thomas proprium Sacramenti huius effectum esse docet, hominem in Deum transmutare, illum sibi similem efficiendo. Si enim ignis, quod tam nobile sit elementum, omnia sibi proxima & applicita mox in se convertat, consumendo prius, quidquid in illis sibi repugnans ac contrarium reperit, ac deinde suam iis formam & perfectionem communicando; quanto magis abyssus illa infinitæ bonitatis & nobilitatis, quidquid in animabus nostris mali reperiet, ipsum destruet, expellet, easque sibi persimiles reddet.

3. Verum omnia in præsens realiter ac verè Christi Jesu cum recipiente unione & conjunctione, quam significare ipse voluit verbis illis ante prodixit: *In me manet & ego in illo*, quam SS. Patres aptis quibusdam similitudinibus declarât; ac magis in particulari ad praxin descendendo fructus, quem ipsi è sacra communione colligere procurare debemus est, ut miles in Christo spiritualiter uniamur in ipsum.

Imo cō-
versio
quædam
in, Chri-
stum.

Id. 13. 14
Id. 2.

4. senten.
Id. 2. p.
2. art. 1.

Id. 1. opif.
3. ad Co-
rilium.
Ps. 1. 1.
Exempl
& mod
huiusce
conver
sionis.

Ida cō-
versio,
non est

Id. 2. 4
Id.

Id. 1. 1.
Id. 1. 1.
Id. 1. 1.
Id. 1. 1.

psumq; mutemur, & transformemur. Id est, ei quoad vitam & sanctos mores assimilamur: humiles fiamus ad instar Christi, patientes sicut Christus, obediētes ut Christus, casti denique & pauperes sicut ipse castus & pauper fuit. Atque hoc est, quod iteratō nobis Apostolus inculcat, dum Christum nos jubet induere: *Induimini Dominum Iesum Christum: & induite vos novum hominem qui secundum Deū creatus est*: In consecratione tota panis substantia in Christi corporis substantiam convertitur, accidentibus integris permanentibus: in sacra verō communionē, secus sit, quia hominis substantiā remanente, mutantur accidentia: homo enim ex superbo humilis, ex incontinente & lubrico castus, ex iracundo mitis fit ac patientis, itaque in Christum transformatur.

4. D. Cyprian. super illis Psalmodographi verbi: *Et calix meus inebrians quam praelatus est!* (quæ ipse de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento intelligi vult.) *Quemadmodum*, inquit, *vinum isto communi mens solvitur, & anima relaxatur, ita epoto sanguine Domini, & poculo salutari, exponitur memoria veteris hominis, & sit oblitio conversationis secularis*, ut exinde non nisi de cœlestibus agere & cogitare delectet. Quam longè alii facti sunt & mutati fuerunt discipuli illi Emauntē abeuntes sanctissimo hoc Sacramento jam percepto! nam postquam cognoverunt eum in fractione panis, ex nutantibus & incredulis facti sunt fideles, è miticulois fortes. Sic & nos à sacra communionē in alium homi-

nem mutatos, & alios factos, surgere oportet. *Mutaberis in virum alium, in virum perfectum*. Idem quoque docet Eph. 4. 13 S. Basilii, & ad hoc confirmandum adducit testimonium Apostoli Corinthiis scribentis: *Vt & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.*

5. B. Angela de fulgino rem certè cum primis notabilem, & admodum spiritualementem hac in parte, scripto tradidit: Agens quippe de signis & indicibus, è quibus agnoscat, verene indicium anima quæpiam in Deum sit transformata, inter reliqua ponit hoc, si homo à qualibet creatura contemni, abjici, vilipendi desideret; & ex animo velit ut cuncti cum probis & contumeliis dignissimum habeant, nemo illius compatiatur, & in nullius creaturæ corde, sed solius Dei vivere gaudeat, ad hac, non solum nullo modo aliquid esse reputari velit, sed & magno sibi honori ducat, pro nihilo haberi, & contemni, irrideri, quo Christo Domino conformetur, quem sequi vera demum & summa gloria est; dicat. Gal. 6. 12 que cum Apostolo. *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*. Hac ergo ratione in Christum transformari nos oportet in ceteris quoque moribus.

6. Atque hoc est genus conversionis seu transformationis, quod è sanctissimi huius Sacramenti perceptione debemus moliri, quodque D. Joann. Chrysost. (obligationem quæ ad divinum hoc sacramentum suscipiendum habemus, exponens,) declarat, dicens: *Cum nos ab ira corripi viderimus, vel ab alio vitio, aut tentatione, cogitemus quibus quantisque bonis*

Ecc 2 facti

1. Reg. 10
6.

Eph. 4. 13

In regul.

brevior.

num. 172.

2. Cor. 5.

15.

Cap. 66.

Quod

transfor-

mationis

in Deum

fit.

Gal. 6. 12

Hic ho-

mo quo-

ad veterē

Adam

superbū

mutatus

est in vi-

rū aliū.

In parti-

culari

exponi-

tur illa

trans-

forma-

tio.

Hom. 61.

ad popu-

Antioch.

facti simus digni, & sit irrationabilium nobis motuum correctio, talis cogitatio, ac velut frenum, quo, ne quod peccatum consciscamus, aut imperfectionem committamus, retineamur. Linguam certè, quæ Christum tetigit, par jam est sanctificatam esse, nullas post hac inanias & gerras proferre, nullisq; scurrilitatibus profanari: cor quoq; & petus, quod Deum ipsum ut hospitem suscepit, ac quædam sanctissimi Sacramenti theca & tabernaculum facta fuit, vanorum desideriorum cœno sordibusq; nefas jam est inquinari, aliisque de rebus, præterquam solo Deo, agere vel cogitare. Et simili ratione procedendo per omnes facultates & vires nostras immutari nos oportet.

Simile.

7. Cum quis mane aromaticū aliquem pastillum comedit, per totum diem ejus odorem exhalat: tu verò divinum illum pastillum manducasti, qui cœlestem in se ambram continet, & omnigenas virtutes & ipsam Deitatem redolet, quam ergo earum fragrantiam passim exspires & exhalas oportet? Virgo quædam sanctitate notissima dixisse perhibetur, è quo die sacras epulas adii, eo majore diligentia & accurratione cor meum custodip; Dominum quippe in eo, perinde ac in domo sua requiescere, mihi imaginor: quare omnem quam possum, tam in loquutione aspectu, in essu, quàm universa conversatione mea, servo modestiam, perinde ac qui digito labiis appresso adstantibus silentium indiceret, strepitumque ullum fieri vetaret, ne qui dormit è somno excitetur.

CAPUT XII.

De alio singulari fructu è sacra communione capiendò, ut nimirum Deo nos totos offeramus, inque ejus manus omnino resignemus: deque præparatione & gratiarum actione tunc nobis faciendâ.

1. Et ille nobis fructus è sacri fer- Alius fructus communis est. Lib. 2. de virt. Dei. 1.7. Carabel acceptus Deo & non Cain sacrificium. Sum. 2. de omnibus sanctis, & 10. manual. c. 16.
Eculi sumptione eliciendus, ut in Dei manus nos totaliter resignemus & tradamus, perinde ac luti paxillum in manu figuli, ut is de nobis, quod, quando, quodammodo cumque voluerit, statuat, sine ulla exceptione vel rei cuiuspiam reservatione. Ipse Dei filius totum & totaliter sese Patri æterno in sacrificium, in ara crucis obtulit, omnem sanguinem, quin & vitam, nostri causa impendendo: quotidie quoque se totum nobis dat in sanctissimo hoc Sacramento in cibum, corpus, inquam, suum, sanguinem, animam, divinitatem, æquum erit igitur, ut & nos ipsos totaliter & integros ei offeramus & tradamus. Atq; hoc demum propriè esse dicunt *communicare*; scilicet facere Deo, quod ipse tibi dat & communicat ipse tibi quidquid habet, tu etiam vicissim illi da quidquid habes.

2. Hæc quoque sit oportet gratiarum actio, nobis percepta jam summo est opus magnarum actio. 1.7. 12.
tribuiam Domino pro omnibus quæ tribuit mihi: ac præsertim pro hoc beneficio corporis sui mihi impensi beneficio. Nostin' quid ille sibi à te dari velit?

PROV. 23.
26.

Thom. 2.
Kemp.
mi. Chri.
si lib. 4.
cap. 8.

Lib. 2. de
virt. Dei.
1.7.
Carabel
acceptus
Deo &
non Cain
sacrifi-
cium.
Sum. 2. de
omnibus
sanctis, &
10. ma-
nual. c.
16.

Religna-
tio sui
post co-
munionē
non est
debita fa-
cienda.

Prov. 23.
26. *velit? quo jam hic loquimur. Probe, fili mi, cor tuum mihi.* Luculenter id declarat sanctus ille scriptor, dum sic Dominum loquentem inducit: *Quid magis a te requiro fili, quam ut te studeas mihi ex integro resignare? quidquid prae-ter te ipsum das, nihil curo: quia non quaro datum tuum, sed te. Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis prae me; ita nec mihi placere poterit, quidquid dederis, te non oblato. Te totum mihi impende & offer, ac sacrificium tuum acceptissimum mihi erit.*

Lib. de
viti. Dei
17. Cur Abel
acceptus
Deo &
non Cain
sacrifi-
cium.
Sum. de
omnibus
sanctis,
10. ma-
rial. c.
16.
3. S. Augustinus causam cur Cai-
ni sacrificium Deo displicuerit, & di-
vinitus illius oculis ad eius numera-
oblacionesque non æquè respexerit,
atque ad fratris eius Abelis fuisse as-
serit, quod Cain non rectè divideret,
dans Deo aliquid suum, sibi autè seipsum.
Quod, eodem Augustino teste faci-
unt, qui Deo aliquid suum, non pro-
priam offerunt voluntatem. Regnum
celorum, inquit, aliud non querit, pre-
tium, quàm te ipsum. Tantum valet,
quantum est tu, te da, & habebis illud.

Religna-
tio sui
post cō-
munionē
non est
obiter fa-
cienda.
4. In hac itaque plena nostri ip-
sorum in divinas manus resignatione
& oblatione, post sacram synaxin nos
occupare & detinere debemus: nec
solum id faciendum in genere, sed et-
iam ad casus particulares & speciales
descendendum, resignando & con-
formando nos divinæ voluntati tam
in mala quàm bona valetudinem,
tam in morte quàm vita, in tentatio-
ne æquè ac in consolatione: id spe-
ciatum exprimendo, in quo se quisq;
maiores sentire repugnantiam ac
difficultatem deprehender, atque id
Domino in gratiarum actionem of-

ferendo; nullum hic omittendo lo-
cum, officium, functionem ministe-
rium, quantumvis humile sit abje-
ctum, quousque nihil nobis occur-
rat, in quæ voluntatem nostram non
planè cum divina conformem uni-
tamque esse sentiamus.

5. Cui rei cum primis deserviet Formula
devota oratio illa, quam habet S. Pa-
rens noster in libro Exercitiorum
spiritualium; *Suscipe Domine univer-
sam meam libertatem, accipe memoriam,
intellectum, atque voluntatem omnem, amorem
quidquid habeo vel possideo, mihi largitus
es, id tibi totum restituo, ac tua volunta-
ti prorsus trado, gubernandum. Amorem
tui solum cum gratia tua mihi dones, &
dives tum satis, nec aliud quidquam ul-
troposco.*

6. Quin & virtutum aliquarum, Imo & a-
earum præcipue quibus maximè o-
pus habebimus, actus hic exercendi
& concipiendi nobis sunt: nam ad
quidquid desiderabit & opus quis
habeat; divinus hic cibis & manna ita parti-
cipiet, utpote habens omnis saporis
suavitatem, omniumq; virtutū condi-
mentū; unde modò in hac, modò illa
virtute te exercere debes semper in
illā imprimis oculos cōjiciendo, qua
maximè indigebis. Si ergo humilita-
tem tibi deesse comperias, humilita-
tis hinc tibi gustum elice: utpote cu-
ius egregium hic exemplum & sapo-
rem deprehendes, cum altissimus Dei
filius hic sub panis accidentibus in-
volutus delitescat, quæ quia sunt ac-
cidentia, viliora & abjectiora sunt,
quàm panniculi illi & fasciolaræ, qui-
bus eum sacratissima ipsius mater in
Bethleemitico stabulo involvit. Et

Ecc 3 quæ.

quæ, maior dari fingique humilitas potest. quid cogitari vilius, quam quòd se hic Deus per modum communis cibi nobis exhibeat, quo à nobis sumatur. & comedatur; quodq; in illa altaris mensa ad hunc usum corporalia velut mappas & mantilia, patenam velut lancem, calicem denique loco cyathi adhibeamus; quòd nostris eum manibus contrectemus, ore sumamus, & in stomachum trajiciamus? Quo se Deus demittere potest profundius, quo homo ascendere altius? Adeò ut humilitas magis quadam tenus in hoc quàm in incarnationis mysterio reluceat. In hac ergo te exercita, & quidem tamdiu quousq; eam prorsus tibi inseri & adharere, cordiq; tuo insculpi sentias. Offer Domino in gratiarum actionem omnis honoris & æstimationis humanæ despectum, optando & gaudento propter illum contemni, despici & nullo in pretio haberi.

Etiam no-
strorum
defectuum
particu-
lariū ex-
stirpatio
post com-
munionem
est mastica-
da.

7. Non inutile quoque est, descendere ad casus aliquos speciales & minutos, eosque hic Domino in gratiarum actionem offerre. Novit enim ferè quisq; defectus suos, novit quid maiori sibi sit quo minus proficiat, impedimento, atque in quæ crebrius & communiter impingat; ex his ergo aliquid Deo in unaquaque communiōe in gratiarum actionem sacrificet & offerat. Si nimius deliciarū sectator sis, corporis commoditates studiosè captes, desq; operam ne quid tibi desit; offer Domino propositum te in hoc mortificandi, hodie in hac cras in alia occasione. Si confabulationibus infructuosis insigni

cum temporis dispendio institui solitis gaudeas; in eo te mortifica, & id alterius communionis tempore Domino offerito. Si propriæ voluntatis adeò sis retinens, ut, ne quod mortificationis tædium aut laborem ipse subeas, fratribus tuis placere, cedere, moremve gerere recuses, quin & interdum asperè & præfractè eos alloquaris; in eo te evincere procura, hocque Domino alia in communionem dedica.

8. Atque ut alias cum de oratione ageremus, perutile fore dicebamus, certos quosdam actus illo ipso die exercendos sibi proponere; ita quoque in communionem sacra utile erit, concipere propositum tui etiam per illum diem aliqua in re vincendi & mortificandi, & hanc mortificationem Domino in gratiarum actionem & laudem offerre. Tibique persuadeas velim, hoc Dominum vicissim à te, pro collato tibi beneficio & gratia deprecari: neque enim aliam à nobis compensationem requirit, quàm ut vitam moresque in melius commutemus, in eoque potissimum corrigarum, quod ei maximè novimus displicere. Et hæc optima est gratiarum actio, quam post sacram synaxin ei persolvere possumus, & obsequium ei à nobis exhibendum longè gratissimum. Tribus diximus supra modis gratiarum actionem posse institui. *Primò*, beneficia accepta in animo grata recordatione agnoscendo: *Secundò*, benefactorum ob illa laudando, & verbis ei gratias agendo: *Tertiò*, etiam operè simile quid ei rependendo. Atque hæc optima est agendi

Hinc eli-
cur no-
tus & o-
pimus
prepara-
di se ad
commu-
nionem.

lib. 5. de
sacram.
lib. 4.
De verbis
Domini.
Evangel.
Lucæ 11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.
42.
43.
44.
45.
46.
47.
48.
49.
50.
51.
52.
53.
54.
55.
56.
57.
58.
59.
60.
61.
62.
63.
64.
65.
66.
67.
68.
69.
70.
71.
72.
73.
74.
75.
76.
77.
78.
79.
80.
81.
82.
83.
84.
85.
86.
87.
88.
89.
90.
91.
92.
93.
94.
95.
96.
97.
98.
99.
100.

agendi ratio, eaque ipsa de qua hic agimus. Neque enim totum tempus est affectuosis considerationibus & speculationibus impendendum; quæ licet bonæ sint, meliora tamen longè sunt opera: nec ad aliud illæ debent tendere, quam ut adhæc nos manū velut ducant.

Hic eli-
gitur no-
tus & o-
pinus
prepara-
ti se ad
commu-
nionem.

9. Idem de præparatione ad sacram synaxin dicendum: etsi enim particularis illa dispositio, qua ad eam communiter per considerationes aliquot, prævias, se homines præparare solent, bona sit, nec faciliè mittenda, quia sublimis huius Sacramenti reverentia requirit, ut quisque hic faciat quod in se est; verum tamen est, quod melior principaliorq; dispositio sit bona sanctæque vitæ; utque in iis quæ communiter agimus quotidie meliores perfectioresque evadere studeamus, ut hoc pacto maiorem puritatem & munditiæ ad sanctissimum hoc Sacramentum suscipiendum adferamus, juxta tritam illam SS. Ambrosii & Augustini sententiam: *Sic vive ut quotidie merearis sanctissimam Eucharistiam accipere.*

Lib. 5. de
sacram. 4.

De verbis
Domini.

Evangel. S.
Lucæ 17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

10. Vnde R. P. M. Ioannes Avila in epistola quadam hac de re ad spiritualem amicum data eam quam ad dignè communicandū adferre querat, præparationem in eo ait consistere debere, ut tota vitæ & tota septimana rectum vivendi modū servet: & hoc probat exemplo & dicto pii cuiuspiam viri, dicere soliti numquam se particulari quodammodo ad hoc Sacramentum suscipiendum disponere consuevisse, quod singulis diebus faceret quod in se esset. Hæc utique

valde bona est dispositio, ac longè melior quàm ad horæ quadrantem dumtaxat, ante sumendam & post sumptam communionem animum colligere, æquè interim trepidum, immortificatum atque imperfectum ac fueras prius manere.

11. Hæc ergo præcipua ac potissima est dispositio, & optima gratiarum actio; primarius item esse debet fructus, quem è sacra synaxi colligere nos oportet. Proinde sicut aliàs optimam ad orationem rectè instituendam, dispositionem esse diximus passionum nostrarum mortificationem, sensuum recollectionem, & accuratam cordis custodiam; & hunc faciliè primum esse debere fructum ex eadem colligendum, & unam alteri debere esse adjumento: Pari modo hic bona sanctæque vitæ ratio, nec non conatus & cura ut omnia sua quàm potest optimè quis peragat, quo Deo suo placeat, præcipua ac primaria sit oportet ad sacram synaxin sumendam dispositio: primarius item fructus, quem ex ea debet haurire, unumq; alteri subserviat; ac communio præcedens sit ad alteram sequentem dispositio. Proinde sicut eam demum bonam orationem esse, & tunc in ea hominem profectum facere diximus, non cum mixtis in ea consolationibus, ac piis sensibus perfruatur, non etiam quando prolixas ac varias speculationes & sublimes contemplationes habet; sed cum egregiè ex ea humilis, patiens, indifferens, & mortificatus evadit: ad eundem modum bona communio, eiusque fructus, non in multitudine con-

Hæc est
fructuo-
sa com-
munio-
nis præ-
paratio.
c. 1.

sidera-

siderationum, quantumvis eæ bonæ sint & sanctæ, non item in spiritualibus iustibus & consolationibus perceptis, verum in vitioſarum passionū mortificatione, maioreque cum divina voluntate resignatione & conformitate, quæ hinc percipiatur, consistere censenda est.

Penes
nos est
bene cō-
munica-
re.

12. Sequitur hinc quoddam per-
magnæ consolationis punctum, ni-
mirum semper in nostra situm esse
manu ac potestate bene digneque ad
communione accedere, luculen-
tumque ex ea fructum percipere; sem-
per quippe, auxiliante Dei gratia pos-
sumus, & in nostra est manu, in Dei
manus resignare & offerre, passiones
comprimere, in ea quoque re nos ip-
sos corrigere, quam divinæ ipsius
maiestati novimus displicere. Hoc
tute præſta & notabilem est sacra, sy-
naxi fructum percipies; tu, inquam
quotidie te ex supera, mortifica, & a-
liqua in re emenda, Dagon idolum in
arce testamenti conspectu corruat,
idolum inquam, honorum & ambi-
tionis idolum deliciarum & commo-
ditatum quas confectaris, idolum
denique propriæ voluntatis; hæc sci-
licet omnia in potentis huius Domini
reverentiam corruant, & in te mo-
riantur. Hoc modo si communica-
remus, singulis vicibus aliqua in re,
quantumlibet minuta, nos mortifi-
cando, & defectum aliquem corri-
gendo, quantum Deus bone, anima
nostra proficeret.

S. Hieron. 13. Appositè S. Hieronymus il-
Prov. 31. lud sapientis de muliere forti enco-
27. mium. *Consideravit semitas domus sue,*
Exposi- (per quas ipse examen conscientie &
tio loci

præparationem qua ad sacram hanc de forti
mensam accedendum est, intelligit) muliere,
& panem otiosam non comedit, interpre- pro reſe
rans; tunc hominem negat sacram commu-
Eucharistie panem otiosum come- nicante.
dere, cum sacrificium Domini corporis
percipiens, studet imitari actum: quod in
mysterio celebrat, bonis actibus insi-
ſtendo.

14. Væ autem tibi, qui tot per an- Væ panē
nos panem hunc otiosus comediti, Euchar-
cūm hætenus ne vel semel te ipse vi- stiam co-
ceris, nec in una quidem passione vi- mēdanti
tiosaque inclinatione mortificaris. otioſe.
Graviter ægrotes malæque habeas
oportet, cum, quidquid comedis
neutiquam tibi prodest.

15. Absit hoc impoſterum: & Corrigere
quisque intra semetipsum ingredia- te quilibet
tur, animæ suæ angulos excutiat, & comēdi-
consideret passionem, vitium, pra- sti.
vamque propensionem & inclinatio-
nem, quam maiori hætenus damno
impedimentoque sibi fuisse depre-
henderit; eamque à se tamdiu expel-
lere & mortificare procuret, quoad-
usque cum Apostolo Paulo dicere
possit: *Vivo autem jam non ego, vivit ve-* Gal. 2. 20
rò in me Christus. In quæ verba sic idem
commentatur Hieronymus: *Id est*
non vivit ille qui quondam vivebat in le- Hieron.
ge: quippe qui perſequebatur Ecclesiam;
vivit autem in eo Christus, id est sapien-
tia, fortitudo, pax, gaudium, ceteræque vir-
tutes, quas qui non habet, non potest
dicere, vivit autem in me
Christus.

☉(○)☉

CAPUT XIII.

Ecquid in causa sit, cur, cum sanctissimum Altaris Sacramentum tam stupendos producat effectus, eos tamen nonnulli ipsum frequentes, minimè in se perferant.

P Ecce verò quispiam, cum sanctissimum hoc altaris Sacramentum tantam conferat gratiam, ac tot tamque mirabiles effectus edat, ecquid sit causa, quare multi qui ipsum frequenter sumunt, non solum in anima illas spiritus delicias & dulcedinem quas suprà indicavimus, minimè percipiant, sed ne ullum quidem in virtute progressum facere videantur, at semper in uno eodemque statu permaneant?

2. Respondent ad hoc aliqui trito illo communique proverbio, *familiaritas parit contemptum*: perinde ac si frequentior communionis usus in causa sit cur minori cum reverentia, & non debita dispositione ad eam accedant, tantumque inde fructum non percipiant.

3. Sed errant: neque enim hoc in rebus spiritualibus, & familiari cum Deo commercio locum habet: imò ne quidem inter homines sapientes & prudentes, cum magnarum iisdem familiaritas & usus frequentior, majorem potius illorum excitet æstimationem ac reverentiam, quo enim quis iis familiarior est, hoc magis illorum prudentiam & virtutem perspicit, majorique eos in pretio habet.

4. Age verò, demus proverbium *Roderig. exercit. pars II.*

hoc etiam in sapientibus mundi hujus habere locum posse, quia in misera hac vita nemo tam reperiri potest perfectus, qui non aliquos habeat defectus, quos familiarior cum eo usus & crebrum commercium tandem detegit & prodit: atque idcirco nimia familiaritas esse potest causa, cur opinio illius atque æstimatio diminuatur. Verum non potest hoc cadere in commercium ac familiaritatem cum Deo: nam cum ipse infinitæ perfectionis & sapientiæ sit Dominus, quo quis cum eo crebrius agit, magisque eum cognoscit, hoc illum impentius colit, plurisque facit, uti in Angelis & beatis cœli civibus est videre, qui etsi Deum perfectè norint, cumque eo assidue versentur, ipsum nihilominus quo possunt cultu & veneratione prosequuntur.

5. Quod & hac in vita nos & in terris experimur: quo enim quis Deo est per orationis commercium familiarior, eo ipsum profundius honorat, majorique in veneratione habet. Id ad oculum patet in muliere illa Samaritana cujus meminit Joannes Evangelista. Hæc cum Christum primo ut aliquem de plebe habuisset, dicens, *Quomodo tu Judæus cum his, bibere à me possis, quæsum mulier Samaritana?* communi gentis nomine eum compellando; in colloquio porro progrediens, eum Dominum vocat: *Domine da mihi hanc aquam.* Ulterius dein paulò profecta, Prophetæ cum nomine donat: *Vide quia Prophetæ es tu.* Tandem etiam illum ut Christum & expectatum à Patribus Messiam agnoscit. Id ipsum & in Sacramenti

Fff

Eucha-

Eucharistici frequentiori sumptione
usu venit : prior quippe communio
adsequentem est dispositio. Et gra-
viter falluntur , qui quo rarius & in-
frequentius ipsum accedunt , eo se
præparatiores & majore cum reve-
rentia id sumptorios arbitrantur. Ut
enim gravissime SS. Ambrosius & Au-
gustinus asseruerunt, *Qui non meretur
quotidie accipere non meretur post an-
num accipere.*

Lib. 5. de
Sacram.
cap. 4.
De verbis
Dom. in
Evang. S.
Luca. ser.
23. & e-
pist. 1. 8.
ad Ianiua.
1. Causa
cur fru-
ctum è
commu-
nionem
non fen-
tiamus,
est no-
stra par-
va dispo-
sicio.

6. Ergo ad propositam quæstio-
nem respondens , dico *Primò* , quo
minus è frequentiori Sacramenti
huius sumptione fructus optatus
colligatur , interdum nostro vitio
& culpa accidere : quia non pro eo
arq̃ue oportet , ad ipsum sumen-
dum nos disponimus ac præpara-
mus , sed non nisi ex consuetudine,
& *pro forma* , (ut vulgò loquimur)
ad illud accedimus , quasi dicere-
mus : Communionem accedo , quia
aut accedunt alii , aut quia ipse ac-
cedere consuevi : accedimus quo-
que quasi pro ceremonia , non con-
siderantes aut reflectentes quid a-
cturi simus , aut quorsum acceda-
mus. Atque hæc exigui fructus so-
let esse causa. Unde cum adver-
tit quis nihil se per frequentio-
rem Vener. Eucharistiæ sumptionem in
spiritu proficere , secum dispiciat
& accuratè expendat , num forsan
ob exiguum sui ad hanc dispositio-
nem id eveniat : idque si rerum es-
se deprehendat , emendare satagat,
seque in posterum accuratius dispo-
nere.

Secundò
lappus

7. Dico *secundò*. Solet hoc quo-
que accidere , quod scienter & ad-

vertenter quis in veniales culpas in-
cidat. Duo sunt autem peccato-
rum venialium genera : alia enim
committuntur inadvertenter , quam-
quam cum aliqua delinquentis in-
curia & negligentia : alia verò , vo-
lentes & dedita opera committimus.
Illa ergo , inque homines timora-
tæ conscientia , Deique amantes
& reverentes , minùs tamen ad-
vercentes , impingunt , tantum no-
xam non inferunt : at , quæ à repi-
dis , inque Dei famulatu torpidis
& remissis , ex proposito delibera-
tè , advertenterque admittuntur ,
divinos sanctissimi huius Sacramen-
ti effectus magna ex parte impe-
diunt. Quod & de iis dici potest
defectibus , qui à Religioso circa
regularum & constitutionum sua-
rum observationem deliberatè &
data opera fiunt. Quemadmodum
enim Pater filium , cum quid de-
liquit , totivè intuetur , ut hac
ratione illum concipiat , reprehen-
dat , simulque tacitè commoneat,
ut posthac cautius se gerat : sic Deus
nobiscum in sacra communione , &
oratione facere consuevit : Qua-
re si copiosissimus fructus , quem
prout oportet ad sacrum epulum ac-
cedentes percipere solent , participes
reddi velimus , caveamus quàm ma-
ximè ne quem defectum adver-
tentes , scientes , volentes admitta-
mus. Quod documentum cum pri-
mis velim à timoratis Deique aman-
tibus personis notari , cum magni sit
momenti , ut ipsis Dominus spiritua-
lia beneficia & charismata impertia-
tur.

8. Dico

8. Dico *tertiò*, quod quis eos quos diximus, Sacramenti hujus effectus in se non percipiat sæpenumero nullam ipsius ob culpam fieri, nec idèò minorem enim anima fructum percipere, tametsi hunc ipse minimè sentire sibi videatur. Quòd & in oratione locum habet, de qua nò pauciores planè modò exostulare còsuevere: in qua tametsi non eum, quem aut vellet, aut aliàs forsàn sentire solet, gustum & consolationem quis percipiat, non minorem idcirco illa oranti utilitatem & fructum parit. Perinde ac cibus, quamvis ægro minus sapiat, nò minus tamen eum alit, sustentat aut fructuosus est. Nimirum spectant hæc ad divinæ providentiæ arcanum, quæ suos hac ratione purgare, probare, exercere, & humiliare famulos solet, aliq; ex hac ariditate bona elicere quæ solus ipse novit. Huc accedit, subinde Sacramentum hoc tam occultè & tacitè in anima operari, ut vix id homo in quo operatur, percipiat: gratia namq; naturæ adinstar, suam sensim sine sensu operationem peragit: uti in planta & frutice videre est, quæ etsi quando crescat non videatur, accrevisse tamen postea deprehenditur. Unde S. Laurentius Justinianus ait, quemadmodum in cibus corporeus hominem alit, & ad debitam staturam facit excrecere, tametsi quomodo excreseat, minimè percipiat: sic divino hoc Sacramento animam, per gratiarum incrementum, corroborari, confortari, vegetari, quamvis id perceptibiliter minimè sentiamus.

9. Dico *quartò*. Non solum profectus non nomen meretur, in via spiritus assiduè progredi, sed etiam, non retrogredi nec deficere. Ut non minoris est pharmacum morbi! præservans, quàm sanitatem adaugens, faciendum. Quod imprimis velim notari, quippe permagnæ consolationi futurum iis, qui divini hujus Sacramenti effectus & fructus tam evidenter aut palpabiliter in se minimè persentiscunt. Etenim passim videre est, eos qui sacra hæc mysteria crebrius capescunt Deum timere, atque idèò integro anno, nonnullos etiam toto vitæ tempore, nullum letale ciimen patrare. Hic nimirum præcipuus & primarius augustissimi Sacramenti hujus fructus atque effectus est, quòd hominem, ne in peccata proruat, præservet: perinde ac fructus cibi corporalis est, vitam temporalem tueri ac conservare. Atque idèò Sacramentum hoc à Sacrosancti Concilii Tridentini Patribus vocatur *antedotum quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservamur*. Quare, tametsi eum quis fervorem, devotionem, illam spiritua-

Non re-
trogredi
in via
spiritua-
li est
progredi

Seff. 13. c. 3. de Eu-
charist. Sacram.

Fff 2 dar,

dat, numquam adeundo, haud dubiè
in alia graviora corrueat, faciamus ipsi
quod in nobis est, quò illam, quàm
diximus, dispositionem & reveren-
tiam in communicando adferamus :
etenim magnus futurus est fructus &
commodum, quem animo è frequen-
tiori divinissimi huius Sacramenti
sumptione colliget.

l. 1. coll. c. 10. Tilmannus Bredembachius
1. ex hist. narrat Wettetkindum Saxoniae Du-
Eccl. Alb. cem, adhuc Ethnicum, curiositate
Crantzii motum ad Caroli Magni Imperato-
l. u. c. 9. ris castra venisse, spectaturum quid
Exem- ibidem ageretur: quod ut faceret
plum. commodius, peregrini habitum in-
 duisse. Hebdomada sancta tunc age-
 batur, & feriæ Paschales instabant.
 quibus solenne erat omnem exercitū
 pane cœlesti refici. Ipse ergo singula
 accuratè inspiciens, inter alia dum
 sacerdotem sacras hostias in milites
 distribuentem observat, puerulum
 eximia forma vultuque splendidum
 sub singulis hostiis vidit, quialiquo-
 rum quidem ora tam libenter hilari-
 terque subibat, ut ultrò in illa se inse-

Aliud ex-
emplum.

11. Aliud huic suppar exemplum,
& per quod prius magis cōfirmatur,
refertur, de sacerdote quodam ſacu-
lari, quo ſacra Miſſarum celebrante,
quidam Dei ſervus, qui iis intererat,

sub ipsum communionis tempus in
patena non species panis , sed pul-
chellum puerulum conspexit. quem
dum Sacerdos hostiam sumpturus,
ad os elevaret, is vultum avertebat,
quasi qui reluctaretur, pedibus mani-
busque, modis que omnibus intrare
os recusabat, Id ille non semel, sed
sæpius vidit. Incidit fortè in hunc
virum Dei Sacerdos, ei que difficul-
tatem, quàm in corpore Dominico su-
mendo non modicam experiretur,
familiariter questus est , unde illa
proveniret nesciens. Tum ille ei vi-
cissim quidnam vidisset, ei exposuit,
simulque consuluit, ut rebus suis pro-
spiceret, moresque corrigeret. quod
ille monitum benignè admittens, ad
meliorem se frugem recepit. Ergo
cum Dei famulus sacro eiusdem mo-
re solito interesset, denuo eundem
puerum vidit sicuti priùs, sed qui jam
sumendus, manibus pedibusque cun-
ctis, per modum festinantis in sumentis
os ingredi gestiebat.

CAPUT XIV.

De sancto Missæ Sacrificio.

1. **H**Actenus de divino hoc Sa-
cramento, eiusque effecti-
bus & mirandis virtutibus in quantū
Sacramentum est, egimus: jam de eo,
quatenus sacrificium est, reliquum
est ut tractemus. Quod sacrosancta
Synodus Tridentina divina verbi
prædicatoribus, & animarum pasto-
ribus, & parochis, ut suas oves doce-
ant, impensè præcipit; ut scilicet om-
nes & singuli norint, quàm pretio-
sum

sum Redemptor noster Christus Ecclesie suæ thesaurum legavit, cum hoc nobis sacrificium reliquit, idque in suam illi utilitatem norint convertere.

2. Iam inde à mundi exordio, saltem post peccatum admissum, adeoque etiam in lege Natura semper aliquod sacrificium existit, eaque ad Deum iratum placandum, atque in infinitæ illius excellentiæ & maiestatis recognitionem honorandum colendumque necessaria fuerunt. Unde in Mosæica lege Sacerdotes & sacrificia plurima ab ipso met Deo sunt instituta. Verum ut lex illa erat imperfecta, sic & sacrificia: multa tum immolabantur & mactabantur animalia, non ea tamen offerentes, ad perfectionem poterant perducere, ut nec Aaronis Sacerdotium, nec sacrificia ad homines sacrificandos, aut à peccatis emundandos per se satis erant. Unde Apostolus: *impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.* Unde alium Sacerdotem in Lege Nova, secundum ordinem Melchisedec, Iesum Christum inquam, venire oportuit, qui aliud perfectius sacrificium, seipsum scilicet, offerret, quod & Deo propitiando, & hominibus sanctificandis & ad perfectionem adducendis abundè sufficeret.

3. Atque hoc plenè per sacrificium corporis & sanguinis Domini impletum est. Unde S. Augustinus omnia veteris legis sacrificia figuram, & imaginem, ac typum huius unius sacrificii fuisse ait: sicut enim res una multis locutionibus & linguis significari potest, sic u-

num verum & singulare sacrificium multis esse antea sacrificiorum significatum figuris; partim ut ipsum nobis impensè & diversimodè commendaret, partim ut illarum diversitas ac varietas illud tolletes fastidium, quod unius eiusdemque rei iterata & frequens repetitio solet adferre. Ideo, inquit idem Doctor, *immaculatum & mundorum animalium sacrificia sibi Deus præcepit offerri, ut, quemadmodum illa immaculata erant à corporum vitia & defectibus, ita speraretur immolatus esse pro nobis qui solus immaculatus fuerat à peccato.*

4. Et certè si sacrificia illa Deo placebant (uti quidem tum temporis placuisse liquet) hoc idcirco solum fiebat, quod per ea profiterentur homines, venturum aliquando Salvatorem ac redemptorem qui verum foret sacrificium: atque in illius virtute vetera illa aliquem tunc habebant valorem. Verum, postquam Salvator & Redemptor ille jam in mundum venit, prisca illa sacrificia & victimæ Deo displicere: asserente Apostolo: *ideo ingrediens mundum dicit, Hostiam & oblationem noluiisti, corpus autem præstasti mihi: holocausta & immolata es pro peccato non tibi placuerunt.* Tunc dixi, Ecce venio. in capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam. Dedit unigenito suo corpus Deus, ut sic Patris sui voluntati morem gereret, semetipsum pro nobis in crucis ara offerendo. Vnde figurato & antitypo in mundum veniente, cessavit figura & typus, ac prisca illa sacrificia Deo placere desiere.

5. Hoc igitur est sacrificium, quod Quæ exi-
Fff 3. in lege mium sa-

Sacrificii
necessi-
tas, in o-
mnibus
humana-
rum gene-
ra-

Heb. 10. 9.

Imo illa
vim om-
nem be-
ne placè-
dr à figu-
rato hoc
accipie-
bant.

Heb. 10. 5.
Psa. 39. 7.

1. contra
advers.
legis &
prophet.
1. 18.
Sacrificia
vetera fi-
gura erant
novi.

crificium in lege gratiæ habemus, quodq; quotidie in Missa offerimus: ipse inquam Novæ Legis. Iesus Christus, verus Dei Patris filius, nostrum est sacrificium, qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis. Neque verò sunt hæc, aut mera speculatio, aut humanæ ad inventionis doctrina, sed indubiatum fidei nostræ dogma: certum quippe est, Missam passionis & mortis Domini memoriam ac representationem esse; unde & ipse cum augustissimum hoc sacrificium primum instituit, dixit Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem.* ubi facere pro sacrificare poni, docent Doctores ex S. Scripturis, tum eo loco tum aliis. siquidem Dominus dicens ut facerent, addebat, *quod pro vobis datur.* Dari autem pro hominibus Deo est sacrificare.

Missæ est memoria passionis Christi, non solū speculativa, sed & præctica repetitio primi per ipsum Christum.

6. Simul tamen noverimus oportet, ipsam non solum memoriale & representationem esse. cruenti illius sacrificii, quo semetipsum Dominus pro peccatis hominum semel Deo Patri suo in altari crucis obtulit; sed & ipsissimum sacrificium esse quod tunc est oblatum, atq; eiusdem prorsus cum eo valoris & energie. Ad hæc, nō solum idem sacrificium esse, sed & illum, qui modò hoc Missæ sacrificium offert, illum ipsum esse, qui aliàs illud cruentum in cruce obtulit. Adeò ut, sicut olim tempore passionis idem Christus Sacerdos fuit & sacrificium, sic & hodie in Missa ipse non modò, sacrificium sit, sed & Sacerdos ac Pontifex, qui se ipsum quotidie Patri æterno in Missa Sacerdotum ministerio offert. Atque hinc

Sacerdos, Missam celebrans, personam Christi Domini repræsentat, ac velut minister & instrumentū ipsius, sacrificium hoc offert. Quod vel ex ipsis consecrationis verbis colligere est: neque enim dicit Sacerdos. *Hoc est corpus Christi*, sed, *hoc est corpus meum*: quasi in persona loquens Christi, qui primarius Sacerdos & Pontifex est hoc sacrificium offerens. Atque ideo enim vocant tum Prophetæ Regius, tum Apostolus Paulus: *Sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedec.* Non rectè autem æternus & perpetuò duraturus Sacerdos diceretur, si semel dumtaxat sacrificium immolasset; sed idcirco æternus dicitur, quia semper Sacerdotum ministerio sacrificium offert, nec unquam sacrificare desinit, nec finem usque sæculi cessaturus est. Talis enim, ait idem Apostolus, decebat, ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi. sed talis, qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui posuit illum salvum facere à morte, cum clamore & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia: talis denique, qui non alieno, sed proprio sanguine iratum Deum placaret.

7. Perpendamus autem hic Dei inventiones, & consiliorum eius artificium & sapientiam, ad homines salvandos: ac quid fecerit, ut isthuc sacrificium omni ex parte acceptabile & gratum fieret, quemadmodum id S. Augustinus luculenter expendit.

Cum

Quantitatis
valoris
in & effici-
caciæ.

Item 2.

Mirabilis
Dei ars
& sapien-
tia in sa-
crificio
missæ
lucet ex
quatuor
in eo co-
sideratis.

Nequidē
Sacerdos
maius ni-
hil detra-
hit de va-
lore sa-
crificii
huius.

Cum enim in sacrificio quatuor consideranda occurrant: *Primum*, cui offeratur, *secundum*, quis offerat. *Tertium*, quid offeratur: *Quartum*, pro quo offeratur; divina sapientia tali hoc sacrificium modo & artificio ordinavit, ut is, qui hoc sacrificium ad nos Deo reconciliandos offert, cum eo cui id offert, unus idemq; sit, cum iis quoque pro quibus id offerebat, unus factus sit, ipse deniq; illud ipsum sit quod offerebat, ut hoc sacrificium omni ex parte acceptabile, gratum & efficax foret.

8. Unde tanti id valoris existit & efficaciz, satis ut fuerit ad Deo, non pro nostris solum peccatis, sed & pro totius mundi, ac pro centenis mundorum millibus, si darentur, satisfaciendum & placandum. *Ipse*, inquit Ioan. Apostolus, *est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*. Quare communiter Theologi & SS. Patres docent, hoc sacrificium non sufficientem solum pro debitis & peccatis nostris, sed & superabundantissimam satisfactionem & compensationem fuisse: multo enim maius est quod hic datur & offertur, quam debitum quo tenebamur, magisque æterno patri hoc placuit sacrificium, quam offensa præcedens displicuerat.

9. Inde etiam est, quod, quamvis Sacerdos offerens indignus sit & peccator, non ideo minorem hoc sacrificium fructum edat, aut abeat, minus pro sit is pro quibus offertur, aut ideo de valore & efficacia eiusdem quidquam diminuatur: quia Christus non sacrificium modò est, sed &

Sacerdos ac Pontifex qui offert, perinde atque eleemolyna, esto per famulum improbum & nequam mitatur aut erogetur, nihil de merito ac valore suo deperdit. quod & Concilium Tridentinum verbis disertis docet: *Vna*, inquit, *eademq; hostia, idemque nunc offerens, Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa*.

10. Quod enim in cruce oblatum fuit sacrificium, cruentum fuit & sanguinis effusione peractum; erat enim tunc Christus adhuc mortalis & passioni obnoxius: hoc verò Missæ incruentum cum cura ullam sanguinis effusionem: quia Christus jam gloriosus, & à morte resuscitatus est, ideoque mori & pati nequit. nam, teste Apostolo: *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*. Docet autem prædictum Concilium, nec non Evangelistæ, Christum mundi Redemptorem cum in cruce ad nos redimendos immolandus & moriturus esset, noluisse in illa ara sacrificium hoc perfici & consummari; erat enim Sacerdos in æternum, voluisse verò ut Ecclesia id haberet & perpetuo celebraret. Et quia Sacerdos erat secundum ordinem Melchisedec, qui panem & vinum obtulit, par & æquum erat, ut nobis sub panis ac vini speciebus in sacrificio perpetuò relinqueretur.

11. Ergo in ultima illa cœna, (in 1. cor. 11. qua nocte tradebatur accepit panem & gratias agens fregit, deditque discipulis suis) cum de morte illi inserenda impii agerent, ipse de danda hominibus vita agebat. Voluit igitur sponsa suæ, visibili gen.

soff. 22.
c. 2.

Sacrificiū
crucis
cruentū,
Missæ in-
cruentū
est.

Rom. 6. 9.
Matt. 26.
26.

Matt. 24.
22.

Luc. 22.
17.

Pf. 109. 4.

23.
Amor
Christi
in dando
hoc sacrī
ficio in-
visibili
gen.

Quanti
valoris
sit & effi-
cacia.

Mat. 2. 2.

Heb. 7. 26

Heb. 5. 7

Nequidē
Sacerdos
maius ni-
hil detra-
hit de va-
lore sa-
crificiū
huius.

Mirabilis
Dei ars
& sapien-
tia in sa-
crificiū
a missæ
tacet ex
quatuor
in eo co-
sideratis
m. 4. de Tri

visibili Ecclesie, visibile (ut hominum natura exigit) sacrificium relinquere, quod non solum cruentum illud sacrificium crucis repræsentaret, & eius memoriam refricaret; verum etiam eandem cum ipso virtutem & efficaciam haberet, peccata condonandi, Dei placandi, hominesque ei conciliandi, atque adeo effectum & re ipsa idem prorsus esset. Atque idem corpus & sanguinem suum sanctissimum sub panis vini que speciebus consecravimus, panem in sacrum corpus suum, vinum in sanguinem transubstantiando, & illis sub speciebus Patri æterno se obtulit. Atque hanc Doctores dicunt primam fuisse Missam in orbe celebratam. tunc item ipse discipulos suos novi Testamenti Sacerdotes constituit, iisque & ipsorum in sacerdotio successoribus præcepit, hoc ut sacrificium offerrent, dicens, *hoc facite in meam commemorationem.*

Festum
Corporis
Christi
omnium
maximū
vel latissimum.

12. Quam ob causam centent nonnulli, festum Venerab. Sacramenti omnium quæ Ecclesia in Christi Redemptoris nostri memoriam celebrat, festorum maximum ac præcipuum esse; alia enim solum sunt memoria & repræsentatio rei alicuius tunc peractæ, v. g. Incarnationis, natiuitatis, resurrectionis, & ascensionis: neque enim illis tunc Dei filius sit homo, neque nascitur, neque resurgit, neque de novo coelos ascendit, quia semper illic est. hoc porro festum non memoria modo & repræsentatio est; sed Christus ipse, quoties Sacerdos consecrationis verbo profert, de novo illuc venit, & sub speciebus sacramentalibus se præsentem sistit: quo-

tidieque illud ipsum denuo sacrificium in Missa offertur, quod oblatum fuit tum cum Dominus pro nobis in cruce mortem appetiit.

13. Incomparabilem ergo Christi Domini erga genus humanum amorem hic perpendamus, quantum illi debeamus; neque enim satis illi fuit, semel se in cruce pro peccatis nostris offerre, sed voluit in terris in sacrificio manere uti non semel, sed sæpius, imò quotidie, ad finem usque sæculi sacrificium acceptabile haberemus, quod Patri æterno offerremus, & oblationem munusque tam pretiosum & eximium, ad illi pro peccatis nostris, in propitiationem offerendum, ut nullum eo maius, pretiosius, & acceptius possit inveniri. Quid essemus obsecro, Christiani, si hoc sacrificium Deo placando propitiandoque non haberemus? Quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorraha similes essemus: & jam dudum Deo vindicante, peccatis nostris exigentibus, perissemus & consumpti fuisset. Atque hunc D. Thomas proprium sacrificii huius effectum esse docet, quod ipso Deus nobis propitius reddatur, juxta illud Apostoli: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Nempe sicut hic in terra quis placatur, & commissam in se offensam propter aliquod obsequium aut munus quod ei defertur, remittit: ita hoc sacrificium ac donum quod exhibemus, tam gratum Deo acceptumque est, ut, ad eum nobis placabilem reddendum, & nos in oculis eius audacter comparere possimus, nosque ille benignis

& bene.

& benevolis oculis intuetur, ipsam sufficiat.

14. Si ipso Parasceves die, quo Redemptor Jesus in crucem actus fuit, cruci adstitisses, & pretiosi sanguinis ipsius guttæ in caput tuum destilassent, quo in anima consolationis tenu perfusus fuisses, quod animi robur cepisses, quam certam redemptionis & salutis inveniendæ spem concepisses? Latro ille, qui usq; in eam horam non nisi latrocinii & cædibus patrandis intenderat, tantum tunc animi & roboris concepit, ut è latrone, Confessor factus sit, & in cruce inveni-erit paradysum. Idem ergo Dei filius, qui tunc temporis in cruce se obtulit, hodie pro te se offert in Missa, & tanti hoc sacrificium valoris & meriti est, quanti illud: unde canit Ecclesia: Quoties hujus hostie commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur. Nec enim eximii, cruenti illius sacrificii fructus in nos derivantur aut communicantur, nisi per hoc incruentum.

15. Est etiam hoc sacrificium tam sublimè, tantæque excellentiæ, ut soli possit Deo offerri, ut egregiè S. Tridentina Synodus observat, ait enim: Quamvis in honorem & memoriam sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consuevit, non tamen illis sacrificium offerre: unde nec Sacerdos dicere solet, offero tibi sancte Petre, vel sancte Paule; sed soli Deo, qui illos coronavit, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.

16. Quare divinum hoc mysteri-

Roderig. exercit. pars. II.

um, non tantum modò Sacramentum est, uti sunt cetera, sed simul sacrificium: non modicum autem inter hæc duo Sacramentum scilicet & sacrificium, discrimen est: ratio enim sacrificii in eo consistit, ut Sacerdotis ministerio & opera in missa offeratur. Porro communionis receptaq; Theologorum omnium sententia est, hujus sacrificii essentiam in utriusq; speciei consecratione consistere, ac tum demum verè id offerri. Nam quemadmodum eo temporis articulo, quo Christus in ligno exspiravit, cruentum illud sacrificium, quo se Patri æterno pro nobis in crucis ara obtulit, fuit consummatum: consimili modo, hoc Missæ sacrificium (quod vera illius representatio, & cum eo idem numero est) eo temporis instanti essentialiter consummatur, quo verba consecrationis super panem & vinum jam prolata sunt: tunc quippe ibi, virtute & vi verborum, corpus Domini præsens adest in hostia, sanguis in calice, & in illa consecratione sanguinis, quæ post corpus consecrationem instituitur, sanguinis Dominici effusio, ac consequenter animæ à corpore separatio, quæ ex hac sanguinis effusione & à corpore sequestratione consecuta est, ad vivum representatur. Igitur per verba consecrationis sacrificium, quod offertur, produci-tur, & illis ipsis fit oblatio. At ipsa Sacramenti ratio incipit esse, post peractum jam consecrationem, nimirum tam diu durant species panis, sive in ciborio id asservetur, sive ad ægros deferatur, sive in communione à fidelibus sumatur: neque tunc

Discrimen inter Sacramenti esse & sacrificiū.

Ggg habet

habet rationem aut virtutem sacrificii.

Aliud
discrimē.

17. Est præterea & alia differentia, quod quatenus Sacramentum est, ad instar reliquorum Sacramentorum sumentis prodest, gratiam, & alios effectus sibi proprios ei dando; quatenus verò sacrificium, non recipienti solum, sed & aliis pro quibus offertur, conducatur. Has duas enim ob causas Christum divinum hoc mysterium instituisse Synodus Tridentina notat. *Primò*, ut quatenus Sacramentum, animæ cibis & nutrimentum foret, ad vitam spiritus conservandam, restaurandam, & renovandam. *Secundò*, ut perpetuum haberet Ecclesia sacrificium, quod Deo in peccatorum nostrorum condonationem & satisfactionem, in necessitatum quoque remedium, in beneficiorum acceptorum compensationem & gratiarum pro illis actionem, denique innovarum gratiarum & donorum à Domino impetrationem offerret: nec in vivorum solum juvamen & solatium, sed & defunctorum in gratiæ statu demortuorum, & jam purgatorii ignibus dententorum, hoc sacrificium cedit.

Solatiū
magnum
quod sa-
cris qui
interfunt
una cum
Sacerdo-
te sacri-
ficiū
offerunt.

18. Neque silentio hic prætereunda res, non mediocris solatii, quod, sicuti Sacerdos celebrans, hoc sacrificium tam pro se quam aliis offert: sic & quotquot iis interfunt, unà cum ipso illud tum pro se, tum pro aliis offerent. Eo ferè modo, quo si resp. aut communitas quæpiam munus aliquod honorarium Principi suo deferat, tres quidem aut quatuor simul venire solent, sed eorum unius dum-

taxat Principem alloqui, ceteri munus deferant & offerant: ad eundem modum, licet solus Sacerdos hic loquatur, & suis sacrificium hoc manibus offerat, per illius tamen manus offerunt universi. Hac tamen ex parte similitudo quam attulimus, claudicat, quod, tamen munus illud deferentes, unum qui omnium nomine loquatur, deligant, quilibet tamen de sociis non minus quam ille, partes has obire posset, at non sic in Missa. Nam solus Sacerdos, qui ad hoc à Deo delectus est, potest consecrare, & facere quæ in Missa faciendæ sunt; reliqui tamen quicquid vel ministrant vel assistunt, unà cum eo hoc sacrificium etiam offerunt. Unde & Sacerdos ipse ad populum conversus, ait: *Orate fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum patrem omnipotentem.* Nec non in Canone: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.* Quæ vel solo nomine omnes ad Missas tum audiendas, tum iis ministrandum animari excitarique deberent. Quod proximo in capite plenius tractabimus.

CAPUT XV.

Quomodo Missa audienda sit.

QUæ dicta sunt hæcenus, obligare nos & deprecere videntur, ut, quomodo Missa audienda sit, quidve in ea nobis agendum, declaremus. Quamobrem tria de hac re tractabimus, tres, inquam, devotiones, quas singulis in Missis exercere possumus: quarum unaquæque magni est momenti.

Tres
modi de-
votionis
sub missa
suggerun-
tur.

Vesti-
mentū
sacerdo-
talium
significa-
tiones.

momenti, & quæ non incongruè poterunt simul omnes usurpari: nec erunt eæ à nostro cerebro adinventæ aut excogitatæ, sed ex S. Matris nostræ Ecclesiæ (ut quo par est, loco eas habeamus) præscripto & doctrina traditæ.

Modus 2. Primò ergo præsupponamus oportet, Missam (prout priùs diximus) esse passionis & mortis Dominicæ memoriæ & representationē. Voluit sc. Redemptor sanctum hoc sacrificiū passionis & sui in nos amoris monumentum esse, sciebat enim, si semper memoria recoleremus quod ipse pro nobis passus sit, magno nobis hanc repetitionem inciramento fore ad eum amandum & serviendum, nec futuros nos similes Israëlitis, *Qui obliui sunt Deum qui salvavit eos & Ægypto eduxit.* Quare his positis, utilis illa in primis fuerit devotio in Missa recollere & revolvere passionis Dominicæ mysteria, utpote quæ in illa nobis representantur ex iis actus amoris, & ardentia Domino serviendi proposita eliciendo. Huc non mediocriter conferet, eorum quæ in Missa cum aguntur, tum dicuntur, significationes novisse, ut eximia illa quæ ibi nobis representantur mysteria melius intelligamus, magisque nobis sapiant: cum nullum in ea verbum, nulla crucis signatio, nulla sit cerimonia, quæ non suam habeat significationem: & notabile aliquod ianuatur mysterium.

3. Quin & singulæ vestes & ornamenta, quibus Sacerdos sacræ celebraturus induitur, idem nobis representant. Amicus quippe (ut hinc ordiamur) juxta SS. Patrum exposi-

tionem, illud denotat velum, quo Redemptoris vultum Judæi obvelarunt, tum, cum percutientes eum in facie dicebant: *Propheti? & quis est qui te percussit?* Alba vestem designat illam tum qua ab Herode tum est indutus, cum ab eo & exercitu illius (pretus & illus ad Pilatum remissus est. Cingulum eos representat funes & vincula, quæ illi injecta fuere cum primum in horto caperetur, vel certè flagra & laureas, quibus jussu præfidiis fuit flagellatus. Manipulus secunda signat vincula, quibus illius manus ad columnā vinctæ sunt, dum flagris concideretur, ingeritur hic brachio sinistro (quod cordi proprius est) ad immensum amorē, quo atrocita illa flagella pro peccatis nostris Dominus excepit: nec non reciproci amorem quo nos tanto ejus amoris & beneficio per gratitudinem necesse est respondere, innuendum. Stola, tertia significat vincula, funem in quam illum qui ejus fuit collo injectus, cum exivit bajulans sibi crucem, in quam ageretur. Casula denique chlamydem refert coccineam, quam ad ei illudendum & exhibendum milites ei circumdederunt, aut, juxta aliorum mentem, tunicam illam inconfutilem, qua illum exuerunt, ut nudem cruci injicerent.

4. Ingressus Sacerdotis in sacristiam ad sacras hasce vestes induendum, figura est adventus Christi in hunc mundum, & ingressus in sacrarium uteri virginalis sacratissimæ matris suæ; in quo humanitatis nostræ vestes sibi circumdedit, ut indutus illis, hoc sacrificium in ara crucis per-

Ggg 2 ageret.

Tres
modi
variorum
sub missa
suggeri
tur.

Vesti-
mentū
sacerdo-
talium
significa-
tiones.

Cære-
moniarū
exposi-
tio.

ageret. Sacerdote autem è sacristia, exeunte canit chorus Missæ introitū, quo intensa SS. Patrum denotantur desideria & suspiria, quibus filii Dei adventum & incarnationem identidem expectabant, dicentes: *Emitte agnum Domine dominatorem terra.* Et, *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes!* Introitus autem secundò repetitur, ad frequentiam illorum clamorum & desideriorum, quibus ad Christi in carne adventum SS. Patres anhela-
Isaia 16. 1.
Isaia. 64. 1
Isai. 53. 4.
6. 11.
 bant, exprimendam. Confessio à Sacerdote, tamquam peccatore pronuntiat, nos monet, Christum omnium nostrum peccata in se, ad eadē expianda, assumpsisse, peccatorem videri, & ut talem passim haberi voluisse, ut Isaias Propheta insinuat, quòd nos iusti & sancti essemus. Aliquoties iteratum *Kyrie eleison* (quod sonat *Domine miserere*) miserum illum indicat statum, in quo ante Christi in mundum adventum omnes agebamus. Longum & prolixum negotium foret singula sic mysteria percurrere; sufficiat semel nosse, nihil omnino in Missa peragi, quod nō mysteriis plenum sit. Adhæc omnes illarū significationes crucis, quas super hostiam & calicem Sacerdos facit, memoriam nobis reficiant multorum graviumq; illorum tormentorū & cruciatuum, quos nostri causa Christus in cruce pertulit. Præterea ipsa hostiæ & calicis jam consecrati in altum elevatio (præterquam quòd populo adoranda proponantur) crucis repræsentat erectionem, ut in ea pendens ab omnibus undiquaq; conspici posset. Poterit quisque se in unius aut

duorum ex his mysteriis, in quibus maiorem devotionem sentiet, consideratione tempore sacri exercere, aliquem inde sibi fructum colligendo, tantoque erga se amoris & beneficio respondere connitendo. Quod longè ei erit consultius & utilius, quam multa mysteria obiter raptimq; memoria percurrere. Atque hæc prima est devotio quam Missæ tempore exercere poterimus.

5. Alter debite Missam audiendi modus, æquè magni est momenti, ei-
2. Modus
Devotio
nis exer-
cende
sub Missa
 que admodum proprius; quem superiori capite obiter innuimus. Ad huius autem intelligentiam duo capita, ibidem exposita, nobis præsupponenda sunt. *Primum*, Missam non solum Dominicæ passionis, sacrificiique quo se ipse in cruce pro peccatis nostris Patri æterno obtulit, memoriam ac repræsentationem, verum etiam illud ipsum esse sacrificiū quod tunc temporis oblatum est, eiusdemque prorsus valoris & efficaciar. *Secundum*, quamvis solus sacerdos loquatur, suisque manibus sacrificium hoc offerat, nihilominus omnes circumstantes unā cum ipso etiam offerre. His ergo positis dico, optimū sacri audiendi modum esse, una cum Sacerdote sacrificium hoc offerre, & prout poterimus, facere quod ipse facit, cogitantes nos in templo simul convenire, non solum ad Missam audiendam, verum etiam ad unā cum sacerdote sacrificium hoc offerendū, & quod ipse facit, faciendum, quia ita ei ipsa contingit. Atq; idcirco prudenter constitutū est, ut Sacerdotes clara & modicè elata voce recitent in

Missæ

Tres par-
 tes Missæ
 1. Vique ad
 Offerro-
 tum.

Offerant
 una cum
 sacerdo-
 te qui sa-
 cris inter
 sunt.

Missæ ea quæ adstantes nosse & audire expediat, ut unâ cum sacerdote se disponant, ad hoc sacrificium ea cum præparatione, quàm idcirco tam maturo consilio & deliberatione S. Mater Ecclesia præscripsit, offerendum. Quidquid enim ibi aut dicitur, aut fit præparatio, quædam ac dispositio est, tam Sacerdoti quàm omnibus circumstantibus, ad sublimem hoc sacrificium maiore cum devotione & reverentia offerendum.

6. Ut autem hoc melius in praxin deducere possimus, nontadum est, tres præcipuas Missæ esse partes. Prima est jam inde à confessione usque Offertorium, qua tota populus disponitur, ad hoc sacrificium dignè offerendum. Principio per confessionem & versus illos psalmodicos, etiam antequam ad altare accedatur. Mox iteratum illud *Kyrie eleison*, præterquam quòd insignem nostram miseriam, in qua ante Christi adventum agebamus (ut diximus) significet, simul innuit eum qui cum Deo agere vult, non juxta rigorem iustitiæ, sed & misericordiam poscendo agere debere. Sequitur mox, *Gloria in excelsis*; quo hymno Deo ob incarnationem peractam gloria ascribitur, simulque beneficii ex ea nobis secuti magnitudo agnoscitur. Deinde sequitur oratio. Notandum porro, sacerdotem dicere *Oremus*, non *oro*, quod omnes orent una cum ipso, & ipse in persona omnium. Ut autem maiore cum spiritu id fiat, Spiritus sancti ad hoc assistentia & auxilium prius requiritur, sacerdote ad populum converso, dicente, *Dominus vobis-*

cum; populoque vicissim ei respondente, & *cum spiritu tuo*. Epistola, veteris Testamenti, nec non S. Ioannis Baptistæ doctrinam denotat, utpote quæ velut rudimentum, præparatio & catechismus doctrinam Evangelicam præcessit. Graduale porro, lecta Epistola sequi solitum, eam designat pœnitentiam quam Iudaicus populus ad Ioannis prodromi prædicationem egit; *Alleluia* autem, quod post Graduale submittitur, illam insinuat alacritatem & lætitiâ, quam anima peccatorû remissione per pœnitentiam inventâ in se sentit: Evangelium demum illam doctrinam, quâ Christus ore suo sacrosancto mundo prædicavit. Signat autem sacerdos librum, è quo ipsum legendum, signo crucis, quia Christum crucifixum nobis, est prædicaturus: postea verò tam ipse quam omnes adstantes, signant frontem, os, pectus, hoc signo profitentes gestare nos Christum crucifixum in corde ore quoque & linguis, quin & palâm atq; aperta fronte eum confessuros, & hac in confessione viçtuos & morituos. Ad Evangelii lectionem novi accenduntur cerei, quia doctrina eius animas nostras illuminat, simulque lumen est quod Dei filius in orbem attulit. *Lumen ad revelationem Gentium, & gloriam plebi tuæ Israel.* Ipsum dum legitur, stat populus, ut discamus, qua ei promptitudine obedire, & cum opus est, ipsum defendere nos oporteat: Caput quoque aperit, ut reverentia, qua verbum Dei audiendum & excipiendum est, denotetur. Excipit hanc lectionem Symbolum; qui est fructus, doctrina

Evangelica eliciendus: in eo quippe primarios fidei nostræ articulos & myſteria proſitemur. Hæc autem prima Miſſæ pars eſt, dicta antiquitus *Miſſa Catechumenorum*; quia eatenus Catechumenis nondum baptiſmo expiatis, nec non infidelibus, tam Iudæis quàm Gentilibus, ſacro intereſſe concedebatur, ut verbum Dei audirent, in eoque inſtruerentur.

Secunda
Miſſæ
pars ab
offerto-
rio ad pa-
ter no-
ſter.

7. Altera Miſſæ pars eſt ab offer-
torio ad ulque orationem Domini-
cam, quâ *Miſſam ſacrificii* vulgò nun-
cupant, cui quoniàm ſolos Chriſtia-
nos intereſſe faſerat, ſolebat Diaconus è ſuggeſtu proclamare Catechu-
menis, ut templo excederent, dicen-
do. *Ite, Miſſa eſt.* quaſi diceret: Abite
vos, quia Miſſa, id eſt, ſacrificium jam
incipit, cui vos intereſſe nefas. Hæc
Miſſæ Primaria pars eſt, in qua confe-
cratio peragitur, & quod confecra-
tum, offertur. Hinc ſacerdos ſilere,
& orationes ſecretas, ne à populo ad-
ſtante audiantur, fundere incipit, ut-
pote ſacrificium ſuum jam aggredi-
ens. Sic, Paſſionis tempore jam inſtā-
te, dicitur Redemptor Ieſus in deſer-
tum civitati Ephrem vicinum con-
ceſſiſſe, & jam non in palām ambulāſſe.
Sacerdos ergo ſacrificium jam pera-
cturus, lavat manus, innuens quanta
animi munditiæ & puritate ad hoc
nos ſacrificium accedere oporteat:
converſuſque ad populum orat, ut
unā cum ipſo Deum orent, ut hoc
ſacrificium divinæ Majeſtati fiat ac-
ceptabile & complacet. Poſtquam
ergo aliquantum ſecreto oravit, Præ-
ſationem exorſus abruptit ſilen-
tium: eſt hæc autem particularior

quædam commonitio, quatum ſc-
tum populum adſtante Sacerdos
ad ſacrificium hoc diſponit, eum ex-
hortans, ut *ſuſum* & in cœlum *corda*
extollant, gratiaſque Deo agant,
quòd è cœlo ad carnem humanam
aſſumendam, deſcenderit, ac diram
pro nobis mortem oppetierit. *Bene-
dictus qui venit in nomine Domini, bo-
ſanna in excelsis.* quibus olim voci-
bus eum Iudæi Ieruſalem in die pal-
marum invectum exceperunt. *San-
ctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sa-
baoth.* His autem viribus perpetuò
eum laudant ſancti cœli cives &
incolæ, teſtibus Iſaia & S. Ioan-
ne in Apocalypſi. Exinde incipit
Miſſæ canon, in quo Patrem cœle-
ſtem ſacerdos rogat, ut per Ieſu Chri-
ſti, filii ſui unigeniti ac Domini no-
ſtri, merita ſacrificium hoc acceptet,
pro ſummo Pontifice pro Antiſtite
ordinario pro Rege. Mox pro aliis
particularibus perſonis Deum ſecreto
rogat, pro illis etiam ſacrificium
hoc offerendo: facitque primum
Memento, quod vulgò *vivorum* nun-
cupamus. Nominatim verò pro ad-
ſtantibus & circumſtantibus id of-
fert: & *omnium circumſtantium*. Qua-
re nemini non perutile Miſſæ inter-
eſſe, qui enim & interſunt, de Dei
donis plus ceteris participant, perin-
de ac qui regis menſæ aſſiſtunt, aut
ei primum civitatem ingredientis,
obviam procedunt, aut denique
ut ii qui ſub cruce eius aſtiterunt,
ut Deipara mater, S. Ioannes Bea-
ta Maria Magdalena & converſus
latro. Vnde præclare Rupertus Ab-
bas, eum, qui Miſſæ præſens aſeſt,
exequiis

Ioan. II.
45.

exequijs Christi Domini quodammodo ait interesse. Mox sequitur consecratio, in qua consistit & offertur Missa sacrificium pro omnibus illis, quorum in *Memento* facta est memoria.

8. Optima ergo quam in ea habere quis potest deuotioni eo consistit, vt ad ea quæ Sacerdos ibi ait dicit, aut facit attendat, & quod ipse facit, pro modulo suo facere studeat, tamquam qui in rei tam sublimis, quæ ibi peragitur ac celebratur, partem vocatus sit ac particeps factus. Sacerdote ergo viuorum *Memento* peragente, auctorem, vt & quisque suum *memento* obeat, Deum pro viuis rogando, vti & postea pro defunctis, in *Memento* de mortuorum.

9. Porro B. P. N. Franciscus de Borgia hoc modo *Memento* peragebat. Posito enim, per sacrificium hoc representari, imò idem numero sacrificium esse, quod pro nobis in cruce oblatum est, suum ipse *Memento* per quinque Christi vulnera disperiebatur. *Ad manus dextera* vulnus Deo commendabat summum Ecclesiæ Pontificem, Cardinales, Episcopos, Antistites, Clericos, Parochos, omnesque personas Ecclesiasticas; *ad sinistra* autem, Regem, ministros regios, iudices, & omnes brachij secularis præfides *ad pedis dexteri* vulnus omnes Religiosos Ordines, atque imprimis Societatem Iesu *ad sinistri* omnes suos consanguineos, propinquos, amicos, benefactores, & quotquot ipsius se precibus peculiariter commendassent. *Lateris*, vulnus sibi soli reſeruabat, vnde in ipsum ingredie-

batur, intraque illud se abscondebatur.

In foraminibus petra, in cauerna maria, in eo à Deo delictorum veniam, & in necessitatibus & miserijs suis opem deposcens. Vnde sacrificium hoc pro omnibus & singulis his rebus offerebat, idque tam accuratè, tamquam si pro vnaquaque singillatim obtulisset: semper pro illo, aut illis, particularim offerendo, pro quibus vel ex obligatione, vel deuotione Missam celebrabat, id semper intendens, vt ex sancto illo sacrificio illa ei pars tota applicaretur quæ ex lege & debito ei debebatur, nec ob illos, quibus ipse pariter sacrum applicabat, vel minimum deperderet.

10. Eodem prorsus modo peragebat *Memento* defunctorum, offerendo *primò* illud sacrificium pro persona aut personis pro quibus in particulari Missam celebrare intendebat: *Secundò*, pro animabus parentum ac propinquorum suorum. *Tertio*, pro defunctis Religionis suæ: *Quartò*, pro amicis, benefactoribus, item sibi specieatim commendatis, ac pro omnibus illis pro quibus orare tenebatur. *Quintò*, denique pro animabus derelictis, id est quæ nullum habent qui ipsarum pietate tangatur: pro ijs quoque quæ grauissimè in Purgatorio torquentur, maiori que in angustia versantur, pro ijs item, quæ noxarum reliquias flammis iam proximè expiascent; pro ijs demum pro quibus maior caritas & Dei obsequium foret, sacrificium offerre. Hoc & nos par est imitari, hoc illo modo in eo nos gerendo, erga quem se quisque magis propensum sentiet.

Specia-

Speciales
necessita-
tes pro
quibus
offerre
oportet,

11. Speciatim autem tria, quæ in-
ter alia multa maxime nos obligant,
ac velut undique obsessi tenent, hoc
in sacrificio offerendo nos obliuisci
nefas est. *Primum*, ut offeratur in gra-
tiarum actione pro tam singularibus à
Dei manu acceptis beneficijs, tum ge-
neralibus, tum particularibus. *Secundum*,
ut in satisfactione & expiatione pro
peccatis. *Tertium*, ad remedium no-
stris in necessitatibus & infirmitatibus
petendum, nouasque à Deo gratias
consequendas. Consultum quoque
est, ut hoc sacrificium quisque Deo
in triplicem illum finem non pro se
solum, sed & pro proximo offerat,
scilicet non tantum pro beneficijs
quæ ipse priuatim recepit, sed & ijs
quæ omnibus hominibus Deus ha-
ctenus fecit, & quotidie etiam num
facit: neque solum in suorum pecca-
torum expiationem & satisfactionem,
sed & omnium à quolibet mortalium
vmquam admissorum; cum sufficiens
sit ad pro illis omnibus Patri æterno
satisfaciendum, eiusque iram placan-
dam: denique, non tantum ad remedi-
um in proprijs particularibus, sed & vni-
uersis ac singulis totius Ecclesiæ ne-
cessitatibus ac miserijs postulandum.
Quod dum facit homo, magis se sa-
cerdoti conformat, utpote id in omni
sacrificio agentis. Ut taceam, carita-
tem ac zelum animarum exigere, ut
quis non solum de sui ipsius, verum et-
iam communis totius Ecclesiæ bono
sollicitus sit. In genere, bonum id est
pro omni eo offerre, pro quo id Chri-
stus in cruce pendens Patri suo obtru-
lit. Quin etiam laudabile est, vnà cum
Christo nos ipsos in sacrificium Patri

cœlesti in Missa quotidie, ob illas,
quas dixi, res offerre; nihil ut in nobis
reliquum sit, quod non illi offera-
mus. Tamen si enim opera nostra ex
se modici valoris sint, Christi tamen
sanguine tincta, meritisque & passio-
ni eius vnita erunt maximi, Deoque
maximopere placebunt.

12. Docet verò S. Ioann. Chrysostomus, tempus illud, quo sanctis-
simum hoc sacrificium offertur, esse
ad cum Deo agendum commodissi-
mum, maximeque opportunum; &
Angelos illud velut conuenientissi-
mam occasionem ducere, ad humani
generis beneficia à Deo impetranda,
in illoque magna cum contentione
& studio pro nobis ad Deum clama-
re, quod tempus illud ad hoc tam
proprium sit. Vnde ad stare illic ait
plurimas Angelorum, Cherubino-
rum & Seraphinorum phalanges,
supplices, summaque cum reuerentia
coram diuina maiestate genu flecten-
tes; & hos ipsos, ceu veredarios, cum
sacrificium hoc offertur, ad animas
Purgatorio detentas quam celerrime
euolare, ut illius carceres laxentur, &
quidquid relaxationis & remissionis
pœnarum in sacro impetratum est, ijs
de facto applicetur. Quare & nos æ-
quum est hanc opportunitatem magni
ducere, tamque bona occasione in-
rem nostram uti, & ad sacrum abire,
ad sacrificium hoc diuinum magna
cum fiducia offerendum, confisos ni-
mirum per illud nos Patrem cœlestem
iratum placaturos, scelerum nostro-
rum reatus & debita ex soluturos, &
quas petierimus gratias ac beneficia
consecuturos.

13. Tertia

13. Tertia ex iis quas initio dixi, devotio propriè ad tertiam Missæ partem spectat, quæ ab oratione Dominica ad usque Sacramenti sumptionem se extendit, quæ autem post eam dicuntur orationes, non nisi quædam gratiarum sunt actio pro recepto beneficio. Ergo qui sacris intersunt, debent tunc etiam sacerdotem imitari, & quoad licet, facere quod ipse facit. Quamvis autem in singulis Missis sacramentaliter communicare non liceat, licet tamen spiritualiter. Hæc ergo tertia sit devotio, quam in Missa exercere oportet, utilis cum primis & bona; nempe, ut Sacerdote Sacramentaliter communicante, adstantes spiritualiter communicent. Quod faciunt, cum intenso quodam Sacramenti huius recipiendi desiderio tenentur, juxta illud *Iob: Si non dixerunt viri tabernaculi mei (id est boni Christiani & timorati) Quia det de carnibus ejus ut saturemur?* Nempe ut gulosis quispam cupedias & escas delicatiores semper spectat & intendit sic Dei servum oportet semper oculis & corde ad divinum hunc cibum ferri, & ardentissimè anhelare. Unde, Sacerdote os ad eum sumendum aperiens, aperiat & ipse animæ os, intenso quodam cum desiderio divinum hunc cibum manducandi, ejusque saporem velut in se percipiat. Cui cordis illius desiderio Deus faciet satis, gratias & charitatem in eo ad augendo; sic enim per Prophetam suum facturum se promissit *Dilata os tuum, & implebo illud.*

14. Notant verò quoad hoc Sacramentum *Roderig. exercit. pars II.*

cro sanctæ Synodi Tridentinæ *Pa. Sess. 13. c. 8* tres, ut Sanctissimæ Eucharistiæ summendæ desiderium spiritualis dici possit communio, ipsum est de viva, quæ à charitate informata sit, proficisci debere. Id est, ut is qui hoc in se desiderium sentit, sit in charitate & gratia Dei; tunc quippe Spiritualem illum fructum consequitur, Christo sese arctius uniendo. In eo autem qui in mortalis peccati statu agit, desiderium istud spiritualis communionis non foret; imò si tali in statu communicare desideraret, mortale peccatum conscisceret: & si quidem desideraret communicare à peccato suo jam liber & pura conscientia, tamen si desiderium illud in se esset bonum, spiritualis tamen non esset communio: quod enim in gratiæ statu non sit, ejus percipere fructum non potest. Hoc ergo ante omnia necessarium: & qui tum tale in se desiderium sentit, verè spiritualiter communicat: per hoc namque spiritualium bonorum & gratiarum fit particeps, quæ participare solent Sacramentaliter communicantes. Imò fieri potest, ut spirituali hoc modo communicans, majorem recipiat gratiam, quam qui Sacramentaliter, esto in gratiæ statu hic communiceat.

15. Et si enim Sacramentalis communio longè ex se sit: utilior majoremque gratiam conferat, quam spiritualis, quia Sacramentum est, ac proinde gratiam ex opere operato conferendi vim ac privilegium habet: quod spirituali communionem deest: potest tamen quis tanta cum devotione

votione, reverentia, & humilitate sacram hanc escam manducare desiderare, ut majorem propterea recipiat gratiam, quam qui Sacramentum de facto sumit, sed non tanta cum dispositione. Habet & aliud non contemnendum spiritualis hęc communio bonum, quod enim secreto fiat, nec ab aliis notetur, nullum in ea est vanę glorię ab astantibus caprandę periculum, quale est in Sacramentali quę publica est. Habet præterea & illud præ Sacramentali privilegium, quod sæpius fieri possit; illa n. non nisi semel per hebdomadā sit, aut cum frequentissimē, quotidie semel; at spiritualis non solum quotidie, sed & sæpius per diem potest institui. Unde multorum est, & quidem summē laudanda, illa devotio, ut non solum cum sacris interfunt, verum etiam quoties Sanctissimum Altaris Sacramentum visitant, quin & aliis temporibus, spiritualiter communicent.

Alius
modus
spiritua-
lis com-
munio-
nis.

16. Ille quoque non contemnendus spiritualiter communicandi nonnullorum Dei servorum modus est, quem hoc loco ponere operę pretium duxi, ut, quisquis voluerit fructum ex eo possit capere. Ergo cum aut Missam audis, aut sanctissimam Eucharistiam visitas, aut quotiescumque sacramentaliter communicare cupis; cor tuum affectibus & desideriis quibusdam sanctissimi hujus Sacramenti recipiendi excita, ac dicit. *Vtinam eam cordis puritatem & munditiem habere, Domine, quę ad tantum hospitem pro dignitate recipiendum necessaria est!* Vtinam

dignus sim te quotidie sumere, & semper intra præcordia mea continere! *Quam essem Domine, dives, quam beata mea fors, si te domo mea excipere, & ad eum deducere mereret! sed minimē requiritur, ut, quo locupletes, Sacramentaliter ad me divertas; tu modō velis Deus meus, & satius erit, tu jube Domine, & justificatus ero, & idcirco dicas cum Centurione. Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ^{Mat. 23} sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.*

17. Qui à serpentibus morsierant, solo ænei serpentis intuitu sanabantur: sic etiam satis hic erit, te viva fide & ardenti tui recipiendi desiderio intueri. Utilem quoque erit adjungere antiphonam: *O sacrum convivium, &c. nec non versum, Panem de calo, &c. & orationem de SS. Sacramento pro coronide subnectere.*

N. 11. 9
Simile.

CAPUT XVI.

Aliquot exempla circa devotionem quotidie sacri audiendi vel dicendi, ac reverentiam in illo præferendam.

1. Nobilis quidam in Patribus Hærię, quę provincia Hungarię & Austrię contaminata est, (referentibus Pio II. Pontif. & Sabellio) pietatis cultor egregius, gravissimē à cacodæmone jugiter incitabatur, ut laqueo fauces sibi præcluderet, ut subinde parum abesset, quin restim indueret. Importuniorē hanc infestationem tandem Religioso

1. Expositio
Pio II.
co-
graphia
in descript.
Europæ

giolo cuidam pio juxta ac docto viro aperuit, simul exquirens quid facto sibi opus sit. Hic insigni præmissa consolatione & cohortatione, auditor ei fuit, ut, quocumque pergeret sacerdotem qui quotidie se præsentem lacris operaretur, conducere. Placuit pio homini consilium, & cum Sacerdote quodam conventionem factâ, ambo in castro rurali per annum sunt commorati. Nobilis toto eo tempore, cum quotidie divinis interesset, immunis à tentatione vixit. Sed fortè die quadam cum sacerdos, bona nobilis venia, ad vicinum presbyterum sibi notum solemnitate cujuspiam celebrandæ ergo abiisset, nobilisque eodem se conferre, sacris ut interesset, decrevisset, morâ nescio unde injectâ ad meridiem usque tergiversatus, castro serius egressus est, anxius tamen & subveritus ne ea die sacro frustraretur: Recurrente interim pristina tentatione, in agricolam è loco, quem ipse adibat, reducem incidit, ex eoque rem divinam jam peractam didicit, his auditis, Nobilis suam plangere sortem, & quòd eo die sacris non interfuisset, planè de se actum credere. Rusticus è contra solari virum, negareque esset cur tâto opere se discruciarer, vendere se illi Missam quam ea die audisset, & omne quod ex ea apud Deum meritum collegisset. Nobilis conditionem libentissimè acceptat, & vestem quæ erat indutus, & quam pretii loco rusticus poposcerat, quamprimum cedit, itaque ab invicem digressi sunt. Pergit interim nobilis ad pagum,

preces in ejus templo, uti constituerat, fusurus, quo peracto, post paulo reversus, infelicem rusticum in ipsa simonia commissæ loco, ex arbore pendulum conspexit, Deo ad justam peccati ejusdem castigationem id permittente. Hoc nobilis attonitus spectaculo, Deo Opt. Max. ingentes pro discusso periculo gratias egit, inque sua devotione magis confirmatus; & esto multos exinde per annos vixerit, ab ea semper tentatione exstirpit immunis.

II. Exépt.
p. 2. lib. 8.
c. 28.
Chronie.
S. Franc.

2. S. Elisabetha Lusitanæ Regina, & S. Elisabethæ Hungariæ Reginae neptis, inter alias, quibus excelluit virtutes pauperum & agrorum juvenum studiosissima fuit; intimaque ac viscerali eorum commiseratione tangebatur, unde nulli eorum opem stipemve poscenti, eam umquam denegabat. Suo ad hæc elemosynario in mandatis dederat, ne cui petenti quidpiam denegaret. Cui ergo nobilis cujusdam, quem à cubiculis habebat, ministerio & opera in elemosynis erogandis & aliis operibus pietatis uteretur, quod moribus esset probatissimis, & pietatis cultor egregius: factum est, ut alius quispiam Regis Dionysii (quem illa maritum habebat) minister ac per familiaris, Reginam plus equo alteri faventem conspicatus, tum quòd hinc fortè invideret, tum ut Regis gratiam aucuparetur, cum apud illum detulerit, quasi quem Regina parum casto amore prosequeretur. Rex, quia non satis honestam agebat vitam, dæmone insti-

Hhh 2 gante,

gante, & ab uxore alienior paulo, male cepit de ea suspicari. Tamen si verò calumniatori pro omnia non crederet, sed in opinione nutaret, nihilominus cubicularium illum de medio tollere decrevit fortè eo die Rex haud procul à calcaria fornace equitans, eius ministris, qui tum eam succendebant, foras ad se evocatis in mandatis dedit, ut missum ad ipsos unum de cubiculariis suis, quæsiturum perfecissentne iussu regia, quanto cyus arreptum in fornacem injicerent, utpote promeritum, & regie majestatis læsareum, ac flammis absumi sinerent. Postero igitur mane Rex illum Regine famulum cum mandatis ad calcariam fornacem ablegat, ut quod pridie operis præceperat, in eo executioni mandarent. Sed Domino, qui suos in incessitate ne utiquam deserit, & innocentes nusquam non protegit, permittente factum est, ut innoxio illo adolescente per iter juxta templum quoddam transeunte, signum tintinnabulo ad sacre hostie in Missa elevationem daretur. Ingressus ille, reliquam Missæ illius partem, nec non alias binas ex ordine, quæ mox celebrabantur, audit. Rex interim scire avidus, num prior ille nuntius jam de medio sublatus esset, alium famulum (ac fortè fortuna incidit in illum qui probum falso detulerat) quam citissimè ad fornacem allegat, inquisitum, regione imperia jam perfecta essent. Vix dum illa hic exposuit, quin ab operis (existimantibus certis è conjecturis illum ipsum haud dubiè esse, quem Rex designarat) abreptus vi-

vus vinculusque in fornacem conjectus est. Alter interim innoxius, sacris jam finitis ad fornicarios, Regia mandata relatuos, abijt, petitq; numquæ Dominus fieri imperasset, essent peracta. quibus affirmantibus, ad Regem responsum relaturus ilicò revertitur. Quo conspecto obstupefactus Rex, ac eventu planè quæ destinaret, ac mandarat, còtrario perterritus, juvenem cepit objurgare, petitq; ubinam tam diu hæsisset? Ibam iussu majestatis tuæ exequuturus, cum propter viam in templo quodam audio companula signum dari elevationis corporis Domini, & illud ingressus, Missam reliquam, nec non alias duas quæ subsequerantur, integras ausculto hoc quippe parens meus sub mortem mihi benedicens velut testamento reliquit, ut quas Missas viderem inceptas, eas ad finem usque audirem. Tum demum è justo hoc Dei judicio, rei ipsius veritatem, Regineque innocentiam, ac famuli sui fidelitatem virtutemque perspexit, itaq; ad missam temere de utroque suspicionem sinistram à se ablegavit.

3. Duo opifices uno in opido (prout in Promptuario Exemplorum legere est) eiusdem ambo artis degerebant: quorum alter uxorem, liberos, servos satis bellè alebat; interim tam studio se singulis diebus sacro intererat, ut nulla ob impedimenta ipsum audire negligeret: quam eius pietatem Dominus etiam egregiè est remuneratus, nam & eius opificium optimè procedebat, & res familiaris indies notabiliter acerecebat. Alter contrà cum nec liberos, nec

Missam
audiens
quotidie
ditatur.

III. Ex-
empl.
V. de
Missis
v. de
tr. de
S. de
v. de
Joan. de
m. de

Matth.
33.

nec famulos haberet, sed solam uxorem, adhæc diu noctuque perpetim laboraret, etiam diebus festivis; raro autem sacrum audiret, ægrè se & uxorem alebat, sed jugiter cum inopia rerumque domesticarum angustiis conflictabatur. Ergo tam prosperum rerum alterius successum videns, quadam die ei obvius factus, eum est percontatus undenam tam bellè res eius procederent, tantumque ei lucrum accederet: cum enim liberos uxorem, & familiam numerosam alendam haberet, numquam ei de necessariis quid deesset, sed semper omnia quibus opus haberet, abundè suppetere; ipse verò cui sola esset alenda uxor, quique assidue laboraret, continua rerum penuria premere-
 tur? Tum alter, qui sacro quotidie intererat, Veni, inquit, cras ad me, & locum tibi monstrabo, unde tantus mihi quæstus proveniat. Postera die Venientem deduxit in templum; & cum ambo sacrum audissent, domum iussit ad operandum reverti, nec verbum ultra addidit. Idem fecit & altero die. Verùm id ipsum & tertio facere volenti respondit alter: Si tantum de templo adeundo, amice, agitur, duce te non habeo opus, viam novè dducem: hoc solum nosse volui, ubinam locus sit qui tantum tibi lucri adferat, ut & ego eo invento rem adaugeam. Hic alter: Sanè locum, ubi & thesaurum corporalem, & vitæ æternæ præmium quaritem, extra templum, nullum scio, nec habeo. An ignoras dixisse alias Do-

Matth. 6. *minum, Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia velut au-*

ctarium, *adjicientur vobis*: His auditis miser ille, rem intellexit, ac veritate comperta, peccatorumque dolore concepto, vitam correxit, & factus exinde egregius pietatis sectator, & quotidie sacrum audiens felicem omnium rerum suarum postea successum est expertus.

4. Cùm, teste S. Antonino Archiepiscopo Florentino, duo juvenes invicem amici die quodam festo venatam abirent; eorum alter prius sacrum, juxta Ecclesiæ præceptum, audire voluit, alter neglexit. Ergo in agros iis jam egressu, ilico cœpit ætèr perturbari, tam horrendis cœlum tonare fragoribus, ac fulmina intermīcantia vibrare, ut mundi machinaculi solvenda videretur, & densissimus imber secuturus. Inrer hæc audita de cœlo ab his duobus vox est: *Percute percute eum*. Ad quam exterritū, dum nihilominus iter suum profequuntur, ecce, illis non opinantibus, fulgur è cœlo evibratum, illū repente contrivit qui manè sacrum audire neglexerat. Hoc conspecto alter, præ consternatione velut sui impos, quid ageret, ignorat; præsertim quia jam loco, ad quem venandi causa abierant, erat vicinior. Iter ergo profectus, rursus eamdem de cœlo intonantem vocem audivit, *Percute, percute eum*. Ille pavidus & consternatus, utpotè quid socio post talem vocem contigisset, recolens, hæsitat: sed inter hæc alia ex aère vox supervenit, dicens: Non possum, quia hodie audivit: *Verbum caro factum est*. Id est, quia sacro interfuit, ad cuius finem recitari S. Ioannis Evangelium,

Hhh 3 de more:

de more consuevit, in quo prædicta verba occurrant. Sic adolescens ille subitam & horrendam illam mortem evasit.

V. Ex-
empl.
In vita.

5. S. Bonaventuram, litteris proditum est, cum hinc eminentem Dei in Venerab. Altaris Sacramento latitantem Maiestatem, illinc suam vilitatem agnosceret, timeretque ut ea qua par erat dispositione ad ipsum non accederet; ad dies aliquot ab altari abstinuisse. Igitur cum die quadam Missam audiret, ecce, Sacerdote hostiam in partes dividente, una ad eum invisibiliter de altari advolat, seque in oseius ultrò ingerit. Vnde ipse pro incomparabili hoc beneficio, Domino gratias agens, hinc facile intellexit, longè Deo gratiores esse, qui ex amore & viscerali affectu ipsum recipiunt, iis qui è timore & anxietate quadam communionem abstinent, Dominumque sumere verentur, uti & ipsemet postea scripto tradidit, & post ipsum etiam Doctor Angelicus Thomas.

Tract. de
exercit.
Spir. qui
dicitur
fascicul.
c. 7. p. qu.
80. ar. 10.
ad 3.

VI. Ex-
empl.
Ferdinan-
de Talavera
vera Archiepif.
Granat.

6. De S. fratre Ferdinando de Talavera primo Archiepiscopo Granatensi memoriæ proditum est, cum in aula regia multis gravissimisque negotiis ad regni incolumitatem spectantibus distineretur, ac propterea æmulos pateretur non paucos, nihil hos in eo aliud criminari potuisse, quàm quòd quotidie sacris operaretur: mirabantur enim, quomodo vir tanta negotiorum mole obrutus tam semper assæt paratus, ac mente serenata, tranquilla, quieta, ut quotidie sacrificare posset, perinde ac si in monasterio privatus degeret. Vnde

cum Ioannes Gonsalvius de Mendoza, Cardinalis Hispaniæ & Toletanus Archiepiscopus: die quadam in familiarium sermone, quid in ipso æmulis fugillarent, retulisset, respondit ei vir Dei: Sic se res habet Domine; quod enim regia Majestas tam gravia humeris meis onera imponat, negotiaque tam ardua curanda jubeat, quibus tractandis impar sum, & sub quorum fasce succumbo: aliud, quonitar, fulcimentum nō habeo, quàm quotidie ad sacram Eucharistiam confrigore, ut inde vires muruer, ad quæ mihi à Rege concredita sunt, negotia prout oportet peragenda, commissarumque rationem reddendam.

7. S. Petrus Cœlestinus (qui post VII. Ex-
empl.
ea summus Ecclesiæ Pontifex fuit) cum quodam tempore hinc supremam Domini in Venerab. Sacramento maiestatem, ac magnitudinem, illinc suam indignitatem ac vilitatem perpenderet; simulque exemplo SS. Pauli primi Eremitæ, Antonii, Francisci, aliorumque Sanctorum, qui quotidie sacra mysteria tractare, aut sacrosantas epulas adire è reverentia quadam ausi non fuerunt, memoria recoleret; timore quodam retentus, ad aliquot dies hoc sacrificio abstinuit: quin &, in crescentem reverentiam, statuit Sedem Apostolicam adire, eamque consulere, satiusne foret semper à celebrando abstinere, an vero non nisi aliquoties per annum celebrare? Ergo cum se jam in viam dedisset, apparuit ei sanctus quidam Abbas nuper defunctus, qui religionis habitu ei cōtulerat, & ait. Ecquis, fili,

Quotidie
celebrat
negotia
maxime
non succumbit.

VIII. Ex-
empl.
h. 37. in
Evangel.
lib. 4.
Mat. 57.

Missæ
celebratio
captivi
solvit
vincula.

Reverentia
Angeli
sub
Missæ.
l. 4. c. 21.
c. 22.
Archiepif.
h. collat.
sacr. c. 4.
l. 7. de Sacer-
dotes.

fili, tamen si Angelus, hoc dignus est Sacramentum sumere? ceterum auctoritatis sum, ut sacro cum timore & reverentia frequenter sacris opereris, atque his dictis, ex oculis evanuit.

VIII. Ex-
empl.
1. 37. in
Rom.
lib. 4.
1. 57.
Missa ce-
lebratio
captivi
solvit
vincula.
VII. Ex-
empl.
S. Hieron.
vita 13.
Reveren-
tia Ange-
lorum sub
Missa.
1. 4. 21.
1. 22.
1. 23.
1. 24.
1. 25.
1. 26.
1. 27.
1. 28.
1. 29.
1. 30.
1. 31.
1. 32.
1. 33.
1. 34.
1. 35.
1. 36.
1. 37.
1. 38.
1. 39.
1. 40.
1. 41.
1. 42.
1. 43.
1. 44.
1. 45.
1. 46.
1. 47.
1. 48.
1. 49.
1. 50.
1. 51.
1. 52.
1. 53.
1. 54.
1. 55.
1. 56.
1. 57.
1. 58.
1. 59.
1. 60.
1. 61.
1. 62.
1. 63.
1. 64.
1. 65.
1. 66.
1. 67.
1. 68.
1. 69.
1. 70.
1. 71.
1. 72.
1. 73.
1. 74.
1. 75.
1. 76.
1. 77.
1. 78.
1. 79.
1. 80.
1. 81.
1. 82.
1. 83.
1. 84.
1. 85.
1. 86.
1. 87.
1. 88.
1. 89.
1. 90.
1. 91.
1. 92.
1. 93.
1. 94.
1. 95.
1. 96.
1. 97.
1. 98.
1. 99.
1. 100.

8. Non longè à suis temporibus factum narrat S. Gregorius, quòd quidam ab hostibus captus in longinquas terras abductus est. Cumque diu, inquit, teneretur in vinculis, eum uxor cum ex eadem captivitate non reciperet, extinctum putavit, pro eoque jam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerri. Cui toties vincula solvebantur in captivitate, quoties ab eius conjugè oblata fuissent hostia pro anima eius absolutione. Non longè post tempore vir ad propria reversus, valde admirans suæ indicavit uxori, quòd diebus certis hebdomadis singulis eius vincula solvebantur, quos videlicet dies eius uxor atque horas discutiens, tunc eum recognovit absolutum, cum pro eo sacrificium memineral oblaturum. Hinc ergo, addit S. Gregorius, fratres charissimi, colligite, oblata à nobis hostia sacra, quantum in nobis solvere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero solvere vincula corpus. Similem huic historiam refert Beda in rerum Angelicarum historia.

9. Censet porro S. Chrysostomus, quo sacerdos divinæ mysteria celebrat tempore, Angelos plurimos assistere, & in Domini qui ibidem offertur, honorem, altare ab eorum phalangibus venerabundis circumdari, additque se è viro fide digno auditivisse, de quodam eximix sanctitatis Sacerdote, qui de repente innumeram Angelorum multitudinem

coelo viderit ad altare descendere, se-
que celebrantem ab iis circumdari, Sacerdo-
eosq; tam splendis indutos fuisse ve-
stibus, ut fulgorem illarum nemo fer-
ret; eam insuper animi demissionem
& venerationem universos exhibuisse,
quam solent aulici in conspectu
Regis. Idque ita se habere, faterur
Chrysostomus, ubi enim Rex est, il-
lic adsint oportet & aulici. In hanc
quoq; sententiam S. Gregorius: *Quis*
fidelium, ait, *habere dubium possit, in i-*
psa immolationis hora ad Sacerdotis vocē
cælos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio
Angelorum choros adesse, summis ima so-
ciari, terrena cælestibus jungi? Hoc au-
tem in sensu exponunt multi SS. Pa-
tres illud Apostoli monitū, quo mu-
lieres in Ecclesia velamen super capita
habere jubet propter angelos: quòd
enim illic sanctissimum Sacramentū
adsit, minimè dubitandum, quin ad-
sint & Angeli qui ipsum venerentur,
& colant. Certè S. Nilus de hoc ipso
Ioanne Chrysostomo, præceptore a-
næsuo, tradit, eum. cum templum
ingrederetur, vidisse infinitam Ange-
lorum multitudinem albis indutorū,
nudis pedibus, corporibus quoq; ob-
summam venerationē inflexis, eosq;
summo cū silentio & velut attonitos,
Domini nostri Iesu Christi hoc in Sa-
cramento præsentiam adorantes.

In quorum confirmationem ait
idem qui supra Chrysostomus: *Dum* 1. 3. *de Sa-*
conspicis Dominum immolatum, Sacerdo-
tem sacrificio incumbentem ac preces fun-
dentem, tum verò turbam circumfusam
pretioso illo sanguine rubesceri, ne te inter
mortales versari atque in terra consistere
existimes: an cælestium illarum tur-
marum,

Angeli
Sacerdo-
ti cele-
branti
adstant.

1. 4. *dis-
cap. 30.*

1. Cor. 11. 7.

in epist. ad
Anastasi-
episcopum in Bi-
blioth. SS.
Patr. va-
Turchia-
nus tract.
2. de Eu-
char. c. 2.

marum, Cherubino-
rumque, &c. huic coeli terræque
domino assistentium vicinitatem nō
percipis? Quamobrem fratres, in-
quit, summo cum silentio, timore,
tremore in templis agite: videte
quam palatim Regis in conspectu,
venerationem, silentium, mode-

stiam, quietem, reverentiam præfe-
rant: nullus vel hiscere aut verbum
altiùs proferre, nemo oculos hanc il-
lamve in partem audet torquere: at-
que hinc discite, quo in Regis regum
Dei conspectu vos modo con-
sistere oporteat.

FINIS PART. II.

r ud.
 d mair
 con h
 co q
 oer
 ou em
 for
 l.
 1770
 1773
 1773

